Martin Luther

Husandaktsbok for kirkeåret

En andakt for hver dag i kirkeåret, fra Kirke- og Huspostillen

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Martin Luther: *Husandaktsbok for kirkeåret* (En andakt for hver dag i kirkeåret, fra Kirke- og Huspostillen).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

1. søndag i advent 1
2. søndag i advent 8
3. søndag i advent 15
4. søndag i advent 23
Jul og nyttår 31
Helligtrekonger 42
1. søndag etter helligtrekonger 48
2. søndag etter helligtrekonger 55
3. søndag etter helligtrekonger 63
4. søndag etter helligtrekonger 70
5. søndag etter helligtrekonger 77
Septuagesima 84
Seksagesima 91
Fastelavnssøndag 98
1. søndag i faste 105
2. søndag i faste 112
3. søndag i faste 120
Midtfastesøndag 128
5. søndag i faste 135
Palmesøndag 142
Påske 150
1. søndag etter påske 157
2. søndag etter påske 165
3. søndag etter påske 173
4. søndag etter påske 181
5. søndag etter påske 189
6. søndag etter påske 196
Pinse 203
Treenighetssøndag 210
1. søndag etter treenighet 217
2. søndag etter treenighet 224
3. søndag etter treenighet 231
4. søndag etter treenighet 238
5. søndag etter treenighet 245
6. søndag etter treenighet 252
7. søndag etter treenighet 260
8. søndag etter treenighet 267

9. søndag etter treenighet 274
10. søndag etter treenighet 280
11. søndag etter treenighet 287
12. søndag etter treenighet 295
13. søndag etter treenighet 302
14. søndag etter treenighet 309
15. søndag etter treenighet 316
16. søndag etter treenighet 323
17. søndag etter treenighet 331
18. søndag etter treenighet 338
19. søndag etter treenighet 345
20. søndag etter treenighet 352
21. søndag etter treenighet 359
22. søndag etter treenighet 366
23. søndag etter treenighet 373
24. søndag etter treenighet 380
25. søndag etter treenighet 387
26. søndag etter treenighet 394
Om Martin Luther 401
Ordforklaringer 402

1. søndag i advent

Søndag

> «Da de nærmet seg Jerusalem og kom til Betfage ved Oljeberget, sendte Jesus to disipler av sted og sa til dem: Gå inn i landsbyen like foran dere. Der skal dere straks finne en eselhoppe som står bundet, og en fole sammen med den. Løs dem og lei dem hit til meg. Hvis noen sier noe til dere, skal dere svare: Herren har bruk for dem! Da skal han straks sende dem. Men dette skjedde for at det skulle bli oppfylt som var sagt ved profeten: Si til Sions datter: Se, din konge kommer til deg, ydmyk, ridende på et esel – på trelldyrets fole» (Matt 21,1–5).

Evangeliet viser oss Kristus når han kommer i nåde. Det er bare nåde, saktmodighet og godhet vi får se i Kristus her, og den som tror på ham, er salig.

Se, han rir ikke på en hest, som er et krigsdyr. Han kommer ikke i prakt og makt, men sitter på et esel – et dyr som brukes til å bære byrder og til arbeid, til å hjelpe menneskene.

Slik viser han hvordan han kommer: ikke for å skremme og plage menneskene, men for å hjelpe dem, bære byrden deres og ta den på seg. Han kommer fra Oljeberget for å vise at han bare kommer med barmhjertighet. For olje betyr i Skriften Guds nåde, som lindrer sjelen og gjør den myk og villig. Her er verken harnisk eller krigsrop, bare jubel, lovsang og takk til Gud.

Men aller mest viser Matteus Herren Kristi godhet og saktmodighet ved at han siterer profetens ord. Disse ordene lokker svært vennlig til tro, til å ta imot Kristus. Det er for disse ordenes skyld – det sier evangelisten selv – at det hele skjedde og ble fortalt.

«Si til Sions datter.» Her får forkynnerne befaling om en ny preken: en virkelig salig kunnskap om Kristus, den som alene kalles den kristne tro. Men din frelse beror ikke på at du tror at Kristus er en Kristus for de fromme. Den beror på at han er en Kristus for deg, og at han er din.

Vil du være en kristen, må du la disse ordene være sagt til deg – til deg, deg! – og holde fast ved dem uten noen tvil om at det skal skje med deg slik de lyder. Du må ikke kalle det formastelig at du med dette stiller deg på linje med de hellige.

Gud krever en slik dristighet når det gjelder hans tilbudte nåde, og den som ikke har den, mister den evige salighet.

Vil du ikke være lik de hellige og bli hellig, hvordan skal det da gå deg?

Men når du i troen våger å være hellig i Kristus og ved at han kommer, da gir du Gud den rette ære og pris. Da tar du imot hans nåde, forkaster og fordømmer deg selv med dine gjerninger og fortviler over deg selv – det er å være en kristen.

For vi sier: «Jeg tror på en hellig, allmenn kirke, de helliges samfunn.» Vil du være en del av den hellige, allmenne kirke, må du også være hellig slik den er – men ikke ved deg selv og av deg selv – bare av Kristus, han som også de andre har sin hellighet fra.

Mandag

> «Se, din konge kommer til deg, ydmyk, ridende på et esel – på trelldyrets fole» (Matt 21,5).

Her skiller profeten denne kongen fra alle andre konger. Han er *din* konge, han som er lovet deg, og han alene og ingen annen skal regjere deg. Å, det er et dyrebart ord for et troende hjerte! For utenfor Kristus er mennesket underlagt mange rasende tyranner. De er ikke konger, men morderne hans: djevelen, verden, kjødet og synden, og dessuten loven og døden med helvete.

Under alle disse blir samvittigheten trykket ned. Den sitter i et elendig fengsel og lever bare i frykt for døden og helvete, og derfor kan det heller ikke være noen glede eller lyst i hjertet.

Men når et hjerte tar imot denne kongen med en sterk tro, er det trygt. Det frykter verken synd, død eller helvete, for det vet at denne kongen er Herre over liv og død, over synd og nåde, over helvete og himmel. Alle ting er i hans hender.

Det var jo derfor han ble vår konge: for å forløse oss fra slike harde tyranner og selv herske alene over oss. Fornuften ser ikke noe av dette, og naturen fatter det heller ikke – bare troen gjør det.

Derfor heter han med rette *din* konge – din, din! Du som blir regjert og drevet av synden, djevelen og verden, du skal få leve under ham og bli regjert mildt, i nåde, hos Gud.

Derfor er han en slik konge med et slikt styre, og derfor skal han komme og bli forkynt. For hvis du ikke tror dette om ham, når du det aldri med noen gjerning. Slik du tenker om ham, slik har du ham. Det du håper av ham, det finner du hos ham. Og som du tror, slik skjer det deg.

Så heter det også: «Han kommer.» Du kommer ikke til ham og henter ham. Han er altfor høy og langt borte for deg, og med ditt strev og arbeid kan du ikke nå fram til ham. Slik skal du ikke kunne skryte av at du har brakt ham til deg.

Nei, kjære menneske, her er all fortjeneste og verdighet gjort til intet. Det finnes ikke annet enn bare uverdighet på din side og bare nåde og barmhjertighet på hans side.

Gud må legge den første steinen og begynne i deg. Når du begynner å søke, er han allerede der. Men er han ikke der, begynner du ikke på annet enn synd. Lær derfor her hvordan Gud begynner å gjøre oss fromme. Det finnes ingen annen begynnelse enn at din konge kommer til deg og begynner i deg.

Evangeliet må forkynnes og høres. I det hører og lærer du at din egen gjerning er ingenting, og at alt du gjør og begynner på, er synd. Din konge må først være i deg og regjere deg.

Se, da begynner din frelse. Da gir du slipp på dine gjerninger, fordi du hører og ser at alt du gjør, er synd. Du tar imot denne kongen, holder deg til ham og setter din lit til hans godhet alene. Men at du hører og tar imot dette, kommer heller ikke av din egen kraft. Det er Guds nåde som gjør dette evangeliet fruktbart i deg.

Tirsdag

> «Se, din konge kommer til deg, saktmodig, ridende på et esel – på trelldyrets fole» (Matt 21,5).[1]

Når profeten beskriver denne kongen, bruker han også ordet *saktmodig*, og med det trøster han kjærlig de syndige samvittighetene. For synden gjør av natur samvittigheten engstelig, så den blir redd for Gud og gjemmer seg, slik Adam gjorde i paradiset. Den tåler ikke at Gud er nær, fordi den kjenner og vet at Gud er syndens fiende og straffer den.

Derfor flykter den og blir forskrekket så snart den hører Guds navn, og er redd for at han straks skal slå til med køllen. For at ikke en slik innbilning skal jage oss, lover han oss her til trøst at denne kongen skal komme saktmodig.

Det er som om han ville si: Flykt ikke, og skjelv ikke! Han kommer ikke slik han kom til Adam og til Kain, i vannflommen, over Babylon og over Sodoma og Gomorra. Han vil ikke gå i rette med deg og kreve inn gjelden.

Han er en ganske annen mann. Han oppfører seg som om det gjorde ham vondt at han noen gang hadde skremt deg med sin straff. Derfor vil han nå gjøre deg dristig og frimodig og føre deg vennlig til seg. Se, dette er å forkynne Kristus til trøst og å forkynne evangeliet for en syndig samvittighet.

Hvordan skulle det være mulig at en slik tale ikke gjorde et hjerte glad, drev bort all frykt for helvete og døden og ga en trygg samvittighet? Fra nå av gjør en slik samvittighet alt med glede – både det den skal gjøre, og det den skal la være – ja, mer enn det som kreves av den.

Dette er altså vår konge, den kjære Herre Jesus Kristus, og dette er hans rike og embete. Han bruker ikke gullkroner og stor verdslig prakt. Nei, når vi må dø og ikke lenger kan beholde dette livet, da er dette hans embete og gjerning: Han vil forløse oss fra synden, døden og helvetes makt.

Og ved forkynnelsen av evangeliet viser han oss at vi visselig skal få slik hjelp av ham, så vi kan trøste oss ved troen når vi er i synd og dødsnød.

Da kan vi si: «Nå har jeg fått hjelp ved min kjære konge, Jesus Kristus. Derfor kom han så elendig og fattig, og derfor lot han seg nagle til korset: Han ville gjøre meg rettferdig. Han har druknet min synd, gir meg sin rettferdighet og seier over død og helvete, og dessuten gir han meg sin Hellige Ånd. Ved ham skal jeg ha et sikkert pant og en forsikring om hans hjelp i mitt hjerte.»

Se, den som tror dette slik han hører det, han har det også slik.

En slik preken skal vi med rette høre og ta imot med stor glede. Og vi bør be vår Herre og Gud av hjertet om at han vil gi oss en sterk tro, så vi kan beholde denne læren. Da skal frukten av den visselig bli at hver og en dag for dag blir mer ydmyk, lydig, vennlig og tuktig.

[1] NB: «ydmyk».

Onsdag

> «Disiplene gikk da av sted og gjorde som Jesus hadde pålagt dem. De hentet eselet og folen, og la kappene sine på dem, og han satte seg på dem. Mange i den store folkemengden bredte kappene sine ut på veien, andre hogg greiner av trærne og strødde på veien. Folkemengden som gikk foran, og de som fulgte etter, ropte og sa: Hosianna, Davids sønn! Velsignet være han som kommer i Herrens navn! Hosianna i det høyeste!» (Matt 21,6–9).

Nå kommer vi til de gode gjerningene. Vi skal ikke bare ta imot Kristus som en gave ved troen, men også som et forbilde ved kjærligheten til nesten. Troen bringer og gir deg Kristus som din eiendom med alle hans goder. Kjærligheten gir deg hen til nesten med alle dine goder.

Kanskje spør du nå hvilke gode gjerninger du skal gjøre mot din neste. Svaret er at de ikke har noe navn. De gode gjerningene Kristus gjør mot deg, har ikke noe navn, og slik skal heller ikke de gode gjerningene du gjør mot din neste, ha noe navn.

Du skal gi deg hen til nesten med alt du makter, likesom Kristus ikke bare har bedt og fastet for deg, men gitt seg selv helt hen for deg – med bønn og faste, med alle gjerninger og lidelser – så det ikke finnes noe hos ham som ikke er ditt og gjort for deg.

Din gjerning er altså ikke at du gir en almisse eller ber, men at du gir deg hen til nesten og tjener ham når han trenger deg: med almisse, bønn, arbeid, faste, råd, trøst, formaning, undervisning, refsing, forsvar, klær og mat, og til sist også ved at du dør for ham. Si meg: Hvor finnes slike gjerninger nå i kristenheten?

Disiplene gjorde som Jesus hadde befalt dem, og la kappene sine på folen. Jeg mener at dette er de gode eksemplene som den kristne kirke er kledd og prydet med. Greinene betyr profetenes ord, og et av dem er nettopp dette: «Din konge kommer til deg» – et guddommelig løfte. Profetenes bøker er trærne. De som forkynner slike ord fra dem for folket, er de som hogger greinene av og strør dem på veien der den kristne tro ferdes.

Skarene som går foran, betyr alle de hellige før Kristus, og de som følger etter, alle de hellige etter Kristus. Alle tror de på én og samme Kristus og holder seg til ham. De første ventet på ham som den som skulle komme, de andre har trodd på ham som den som er kommet. Derfor synger de også alle én sang og lover og priser Gud i Kristus.

For vi makter heller ikke å gi Gud noe annet enn lov og pris, siden vi får alt annet av ham: nåde, gjerninger, evangelium, tro og så videre. Å love og takke Gud er også den eneste rette gudstjeneste. Nå roper de: «Hosianna, Davids sønn!» Det betyr: «Å, gi frelse!» eller: «Frels!» Å Gud, gi denne Davids sønn lykke og fremgang i hans nye kongerike!

Her skal vi lære at også vi skal synge hosianna med disse skarene. Vi skal ønske den hellige kristenhet lykke og fremgang og be om at Gud vil gjøre ende på all menneskelære og la Kristus alene være vår konge.

Torsdag

> «Og dette må vi gjøre, da vi kjenner tiden, at timen er inne da vi må våkne opp av søvne, for frelsen er oss nærmere nå enn da vi kom til troen. Det lir med natten, det stunder til dag» (Rom 13,11–12).

Her sammenligner apostelen den naturlige og den åndelige søvnen og viser hvordan de ligner hverandre. Den som sover, ser eller kjenner ingenting av de godene som finnes i verden rundt ham. Han ligger midt blant tingene som et dødt, unyttig menneske. Selv om det er liv i ham, er han likevel som død for alt omkring seg.

I drømmen er han opptatt av bare bilder av de virkelige godene i stedet for godene selv, og han tror at bildene er rette, sanne goder. Men når han våkner, forsvinner drømmebildene og blir til ingenting, og mennesket begynner å ta seg av de virkelige tingene.

Slik er det også i det åndelige. Det mennesket som lever ugudelig, sover og er som dødt for Gud. Det ser og merker ikke de rette åndelige godene som blir tilbudt og lovet det i evangeliet, for slike goder kan bare sees med troens øyne. I mellomtiden vikler det seg inn i de timelige og forgjengelige tingene. Men målt mot den evige fred, glede og salighet er de bare drømmebilder – slik drømmen er i forhold til de naturlige, legemlige skapningene.

Når mennesket så våkner opp og får troen, faller alt slikt forgjengelig bort, og det skjønner at det ikke var noe. Slik heter det i Salme 76: «Mennene med det sterke hjertet er blitt et rov. De sover sin søvn, og ingen av de mektige mennene fant sine hender» (Sal 76,6). Og i en annen salme: «Likesom en akter en drøm for intet når en har våknet, slik akter du, Herre, deres skyggebilder for intet når du våkner opp» (Sal 73,20).

Hvem skulle våge å si at kongers og fyrsters goder, lyst og makt er drømmeverk, når de jo raser og larmer for dem her i verden? Det kommer av at de sover og ikke står opp. De ser heller ikke dette lyset i troen.

«Frelsen er oss nærmere nå enn da vi kom til troen.» Det er som om han ville si: Guds løfte skal ikke lenger ventes som noe som kommer siden. Det er oppfylt: Kristus er kommet, evangeliet har gått opp, og velsignelsen er delt ut i hele verden. Alt det vi har trodd i løftet, er her. Med dette beskriver apostelen den åndelige dagen.

Men fedrenes tro blir ikke opphevet med dette. Den blir stadfestet. Trodde de før på Guds løfte som skulle oppfylles, så tror vi nå på det samme løftet, at det er oppfylt. Begge holder seg til Abrahams ætt, det vil si til Kristus – de ene før han kom, de andre etter.

Kristus har vært fra verdens begynnelse og skal være til enden, og alle er blitt bevart ved ham og i ham. Den som tror mest, er nærmest ham, og den som tror minst, er lengst borte fra frelsen.

Men Paulus taler her om at åpenbaringen er nær: Løftet er oppfylt i Kristi tid, og evangeliet er kommet til alle mennesker og forkynt offentlig. Dette mener han når han sier at frelsen er oss nærmere nå enn da den ennå var skjult i løftet.

Fredag

> «Det lir med natten, det stunder til dag. La oss derfor avlegge mørkets gjerninger, men iføre oss lysets våpen» (Rom 13,12).

Fordi dagen har brutt fram, er frelsen vår nær. Kristus og hans nåde, som var lovet Abraham, har nå gått opp. Han forkynnes i hele verden, opplyser alle mennesker, vekker oss alle av søvnen og viser oss de rette, evige godene, for at vi skal begynne å ta oss av dem.

Med disse ordene beskriver Paulus den kjære, vennlige morgenrøden og soloppgangen. For det er morgenrøde når det lir med natten og det stunder til dag. Da synger alle fuglene, alle dyrene rører på seg, og alle menneskene står opp. Når dagen bryter fram, er det som om verden ble ny og alle ting levende.

Derfor blir evangeliets trøstefulle forkynnelse mange steder i Skriften sammenlignet med soloppgangen. Den aller kjæreste sol, Jesus Kristus, er den som gjør denne dagen. Derfor kaller Malaki ham rettferdighetens sol: «For dere som frykter mitt navn, skal rettferdighetens sol gå opp med legedom under sine vinger» (Mal 4,2).

Likesom Kristus er solen og evangeliet dagen, slik er troen lyset – det at vi ser og er våkne på denne dagen. For det hjelper ikke at solen skinner og gjør dag, når øynene ikke merker lyset. For dem som sover, er solen og dagen unyttige. De har ikke noe lys av den og ser like lite som om det verken fantes sol eller dag.

Dette er nå den tiden og timen Paulus taler om. Det er en åndelig tid og time, men den har gått opp i den legemlige tiden. I den skal vi stå opp av søvnen, avlegge mørkets gjerninger og iføre oss lysets våpen.

Med ordet *våpen* vil han vise oss at det er en strid her. Det koster strev, arbeid og fare å våke og føre et godt liv, for djevelen, verden og kjødet står oss uavlatelig imot.

Det er en stor sak å stå i strid hele dagen. Derfor trenger vi virkelig gode basuner og krigstrompeter som styrker oss og holder oss modige i striden. Om dagen gjør ingen mørkets gjerninger. Alle skammer seg for hverandre og oppfører seg anstendig.

Av dette ser du hvor nødvendig en slik oppmuntring og formaning til å våke er. Hvor mange kristne finnes det nå som kunne tåle at alle gjerningene deres kom fram i dagen? Men hva slags kristent liv er det som ikke tåler å bli åpenbart for menneskene? På den ytterste dag skal vi jo likevel bli blottet og lagt åpent fram for Gud og hans engler og alle skapninger.

Derfor skal en kristen leve slik han ville ønske å bli funnet på den ytterste dag, og slik at han kunne stå fram for alle. «Vandre som lysets barn! For lysets frukt består i all godhet og rettferdighet og sannhet» (Ef 5,8–9).

Lørdag

> «La oss ferdes sømmelig, som om dagen – ikke i svir og drikk, ikke i utukt og skamløshet, ikke i strid og misunnelse. Men ikle dere Herren Jesus Kristus. Og ha ikke en slik omsorg for kjødet at det vekkes begjær!» (Rom 13,13–14).

Paulus skriver til korinterne: «For dette er vår ros: Vår samvittighets vitnesbyrd om at vi har vandret i verden, og særlig hos dere, i Guds hellighet og renhet, ikke i kjødelig visdom, men i Guds nåde» (2 Kor 1,12).

De uvitende trenger å få læren forkynt, og de som kjenner den, trenger like mye å bli formant. Ellers kan de falle fra det gode livet de har begynt på, fordi det rasende kjødet, den listige verden og den lumske djevelen står dem imot.

Derfor advarer apostelen mot kjødets gjerninger.

Men han samler det hele ved å stille det høyeste eksempel fram for dem, nemlig Herren selv, og sier: «Ikle dere Herren Jesus Kristus.» Det ligger en stor oppmuntring i det. For det må være en skurk som ser sin herre faste og lide sult, arbeide, våke og bli trett, og selv vil fråtse, sove og leve i vellyst. Hvilken herre ville tåle noe slikt av sin tjener? Eller hvilken tjener ville våge seg til det?

Det kan ikke være annerledes: Mennesket må skamme seg når det ser på Kristus og finner at det er så ulikt ham. Formaner og oppmuntrer ikke Kristi eget eksempel et menneske, hvem skal da oppmuntre og bevege det? Hva skal bladene og ordene utrette med sin rasling, når ikke disse tordenslagene fra Kristi eksempel beveger det?

Derfor sier Paulus med ettertrykk: «Ikle dere Herren Jesus Kristus.» Det er som om han ville si: Tenk ikke stort og høyt om dere selv, dere som er tjenere! Se på deres Herre, som selv gjør slik, enda han ikke er skyldig til det.

Med korte ord berører Paulus to slags pleie og omsorg for legemet. Den første er naturlig: at legemet får den mat og de klær det trenger, så det kan leve og arbeide. Men det er synd å pleie det etter begjæret. Kjødet skal tøyles slik at det kan tjene og være ånden lydig og ikke kaste herren av salen. Men det skal også tøyles slik at det fortsatt kan bære sin herre.

Det har alltid vært to slags mennesker. Noen tilfredsstiller lysten sin og skjuler den under skinn av naturlig behov. Og her er det så lett å forse seg at til og med mange hellige klager over det: Ofte har de mot sin vilje vært for ettergivende mot legemet sitt.

Andre mener at Guds rike består i mat og drikke og klær som de selv velger ut. De ser ikke lenger enn til gjerningene, og tenker at de har gjort nok når de faster så legemet blir svekket. Om dette sier Paulus: «Ikke vinner vi noe om vi eter, og ikke taper vi noe om vi ikke eter» (1 Kor 8,8).

Det finnes også noen som velger seg ut egne dager til å faste.

Hele livet skal være måteholdent og nøkternt, uten forskjell på dagene. For skal vi bære lysets våpen og skal hele livet være kyskt og rent, må vi aldri legge våpnene fra oss, men alltid være edrue og måteholdne.

2. søndag i advent

Søndag

> «Og det skal vise seg tegn i sol og måne og stjerner. Og på jorden skal folkene bli grepet av angst og fortvilelse når hav og brenninger bruser. Mennesker faller i avmakt av redsel og gru for det som skal komme over jorden. For himlenes krefter skal rokkes. Da skal de se Menneskesønnen komme i skyen med kraft og stor herlighet» (Luk 21,25–27).

I dette evangeliet forkynner Herren at han skal komme igjen på den ytterste dag. Første gang han kom, gjorde han oss den største tjeneste, en som ingen engel eller skapning kan gjøre. Men når de utvalgtes tall er fullt, vil han komme, ikke som en tjener, men som en herre. Og han vil komme for å forløse oss fra jorden, forråtnelsen og døden.

Nå formaner Herren sine kristne til å vokte seg for sikkerhet, så ikke dagen da han kommer igjen, skal overfalle dem plutselig. Han trøster dem også, så de ikke skal bli forferdet over de tegnene som skal gå foran den ytterste dag.

Vi skal vite at vår Herre og Frelser skal komme ned fra himmelen, og at vi derfor skal være beredt hver time og vente på at han kommer igjen.

Vi skal bare være halvt i dette livet, med den venstre hånden. Med den høyre hånden og med hele hjertet skal vi leve i forventning om denne dagen, da vår Herre vil komme i slik prakt og majestet at ingen kan si det. Dette er altså advarselen: Vi skal gjøre oss rede til den dagen og ikke si som de ugudelige: «Å, hvem vet når dommedag kommer!»

Her skal vi legge merke til hvorfor Herren har holdt denne prekenen, og hvorfor det er nødvendig å si og vite dette på forhånd. For det første skal kirken vite at slike tegn og straffer ikke kommer tilfeldig, slik den ryggesløse verden mener. Gud har truet med dem som en straff, og de skjer for at vi ved dem skal se Guds alvorlige og forferdelige vrede over synden.

Det ser vi særlig av at tegnene blir stadig større og hardere i de siste tider. Til sist må verden visselig ødelegges og gå til grunne, fordi den ikke vil holde opp med synden. Selv under straffen blir den ved å forakte Gud, og slik holder den på helt til den går under. Derfor må Guds vrede og straff uavlatelig bli over den.

Om tegnene sier Kristus at de skal skje i sol og måne og hele himmelen. Det skal ikke forstås om én bestemt tid. Det er sagt om alle slags tegn som skal skje overalt og alltid i verden før enden.

Men menneskene skal også bli grepet av angst og falle i avmakt av redsel for det som skal komme. Det er nok de gudfryktige som vil merke en slik angst og skrekk – de som tar imot advarselen om den kommende dommen og sukker etter trøst og frelse.

Mandag

> «Men når dette begynner å skje, da rett dere opp og løft hodet! For deres forløsning stunder til. Og han sa en lignelse til dem: Se på fikentreet og alle trær. Så snart de springer ut og dere ser det, da vet dere av dere selv at sommeren er nær» (Luk 21,28–30).

Dette er en herlig trøst. Med den vil Kristus vennlig trøste disiplene sine, som ellers også lider mange slags angst og trengsler i verden, om nå også tegnene på den ytterste dag skulle forferde dem. For den dagen er ikke så forferdelig for noen som for de fromme kristne.

Derfor tyder han nå tegnene for dem, bare til trøst. «Jeg vet nok,» sier han, «at disse tegnene vil forferde dere og gjøre dere redde. For det vil se ut som om jeg helt hadde glemt dere og min kirke, og som om jeg ville la dere gå til grunne sammen med verden. Men jeg sier dere: Når dere ser slike tegn og de vil forferde dere, skal dere gjøre dere rede som til min gjenkomst. Vent trøstig og glad, og løft hodet, som de som av hjertet lengter etter at jeg skal komme igjen.

Og samtidig skal dere vite at når tegnene skjer på det mest forferdelige og nøden på jorden er størst, da er jeg nærmest dere, og deres forløsning står for døren. De andre kan bli forferdet og frykte, de som ikke vet om noen forløsning og ikke spør etter meg. Men dere som tror på meg, har lidd for min skyld og lever og dør i denne bekjennelsen – dere har ingen straff å vente nå. Dere kan trøste dere med deres salige forløsning, dere som så lenge har lengtet og bedt om at mitt rike skal komme til dere.

Jeg vet at dere trenger en slik forløsning. Og for at dere skal få den, må jeg komme slik og gjøre ende på verden. For skal jeg frelse dere, må jeg først angripe dem som holder dere fanget og hindrer deres forløsning.»

Den herlige lignelsen han gir dem om trærne som springer ut, tjener også til den samme trøsten. «Om våren,» sier han, «når vinteren skal ta slutt og hele jorden bli ny, når kulden skal vike og varmen komme, og de tørre trærne igjen skal bli grønne og blomstre – hvordan begynner det? Er det ikke sant at trærne først setter knopper, og så springer de ut? La denne lignelsen lære dere, og la trærne på marken være deres bok, så dere lærer hvordan dere skal vente på den ytterste dag.

For Gud har skrevet denne artikkelen om den ytterste dag og de dødes oppstandelse ikke bare i bøker, men også i trærne og andre skapninger. Dette elendige livet er som den ufruktbare vinteren, da alt er uttørket og dødt. Det skal ta slutt, og den skjønne, evige sommeren skal komme, nemlig Guds rike. Ved det skal djevelens rike bli ødelagt, det riket dere har måttet lide så mye under her på jorden. For dere må leve i denne verden blant ugudelige og onde mennesker som håner og spotter evangeliet. Fra dette vil jeg forløse dere når jeg kommer igjen.»

Tirsdag

> «Slik skal dere også, når dere ser disse ting skje, vite at Guds rike er nær. Sannelig sier jeg dere: Denne slekt skal slett ikke forgå før det er skjedd alt sammen. Himmel og jord skal forgå, men mine ord skal slett ikke forgå» (Luk 21,31–33).

Dagen bringer begge deler med seg. For dem som tror og har vært fromme, bringer den himmelen, men for de andre bringer den helvete og den evige fordømmelse.

Sanne kristne står midt i store anfektelser og forfølgelser fra synden, så dette livet blir surt og tungt for dem. Derfor lengter de inderlig og ber om å bli forløst fra alt ondt, slik også Fadervår lyder: «Komme ditt rike» og «fri oss fra det onde».

Er vi sanne kristne, ber vi også om det samme, med alvor og av hjertets grunn. Men ber vi ikke med alvor, er vi ennå ikke rette kristne. Ber vi derimot rett, må det visselig stå slik til med oss at vi ser på disse tegnene med glede og lengsel, hvor forferdelige de enn er.

Men de som frykter og ikke vil at dagen skal komme – hva gjør de når de ber: «Komme ditt rike, skje din vilje, fri oss fra det onde»? Står de ikke fram for ham og lyver for ham – mot seg selv? Arbeider de ikke også mot Guds vilje? Han vil jo at denne dagen skal bli til forløsning for hans hellige.

Derfor må vi fremfor alt kvitte oss med hatet og avskyen mot at han kommer igjen, og i fullt alvor legge vinn på å bli fri fra synden. Når dette er gjort, kan vi ikke bare vente trygt på dagen, men også be om den med stor lengsel og glede.

Det vil være forferdelig å se når himmel og jord begynner å bli bare ild. Men en kristen skal ikke følge det ytre synet. Han skal høre hvordan Kristus tyder det: at det er en skjønn blomst og en saftig grein. Selv om naturen blir forferdet over det skrekkelige synet, kan hjertet likevel holde seg til Ordet, styrke seg mot det øyet ser, og si:

«Nei, bli ikke forferdet! Det er da ikke noe ondt, og det betyr ikke noe ondt. Det betyr at min forløser og min forløsning kommer nær. Så vær da velkommen i Guds navn, min kjære Herre Kristus! Ja, kom, slik jeg så ofte i mine levedager har bedt og ønsket at ditt rike skal komme til meg og djevelens rike endelig ta slutt.»

Den som slik kan ta imot Herren Kristus, farer i et øyeblikk inn i den evige herlighet, der han skal lyse som den skjønne solen.

Onsdag

> «Men ta dere i vare, så ikke deres hjerte tynges av rus og svir og timelige bekymringer, så den dagen skulle komme uventet over dere som en snare. For den skal komme over alle dem som bor over hele jorden. Men våk hver tid og stund, og be at dere må bli aktet verdige til å unnfly alt dette som skal komme, og til å bli stående for Menneskesønnen» (Luk 21,34–36).

Når de fromme og gudfryktige hjertene tenker på hvor brått den dagen vil bryte fram, blir de likevel ofte motløse og redde.

For de tenker: «Hvem vet hvordan denne dagen vil finne deg? Kanskje den kommer i den timen da du er minst beredt og minst venter den, eller mens du

ligger i en eller annen synd. Da er det ute med deg, og denne gledesdagen blir en evig sorgdag for deg.»

Heller ikke her vil Herren la oss være uten trøst. Han lærer sine kristne hvordan de skal gjøre ende på denne sorgen: «Ta dere i vare, så ikke deres hjerte tynges» og så videre.

Vær våkne, det vil si: Vent på dagen hver time og hvert øyeblikk. Og be så om at dere må unnfly all anfektelse og nød. Dette er fint sammenfattet i de to siste bønnene i Fadervår: «Led oss ikke inn i fristelse, men fri oss fra det onde.»

Når dere gjør dette, har dere ingen nød. Enten den ytterste dag treffer dere ved bordet eller i sengen, i kirken eller på torget, kommer den til salighet for dere, for den finner dere i Guds frykt og varetekt.

Men her må vi også vite dette: Ingen kan påkalle Gud eller be rett når han ikke for alvor vil holde opp med åpenbare synder. Derfor hører en oppriktig bot med til en rett tro, så vi vokter oss for å synde mot samvittigheten.

Vi skal da be om at Gud for Jesu Kristi skyld vil bevare oss i sin frykt og styrke oss i en rett tro inntil enden, så vi kan vente denne salige dagen med glede. En slik bønn blir bønnhørt ved Kristus; det er det ingen tvil om.

I ordene om at dere skal bli aktet verdige til å unnfly alt dette som skal skje, ligger det også en trøst for oss. Gud vil også i dette livet mildne og delvis ta bort de straffene og trengslene som ellers rammer menneskeslekten, for dem som vender om til ham og i omvendelsen roper til ham. Så skal kirken ikke gå til grunne i en slik nød.

Derfor gir Kristus også denne formaningen: I kirkens siste store trengsel og nød skal vi i omvendelsen ta vår tilflukt til ham med våre bønner og vår påkallelse. Og vi skal vite at Gud da vil mildne sin vrede, så hans kirke ikke skal gå til grunne, men bli bevart og til slutt forløst under straffen og når verden går under.

Med dette løftet skal de kristne daglig øve seg i troen. De skal i sannhet trøste seg med at Gud ikke vil slippe løs hele sin vrede, men også midt i den rettferdige vreden komme i hu å forbarme seg (Hab 3,2).

Torsdag

> «Og alt som før er skrevet, det er skrevet til lærdom for oss, for at vi skal ha håp ved det tålmodet og den trøsten som Skriftene gir. Må så tålmodets og trøstens Gud gi dere å ha ett sinn innbyrdes, etter Jesu Kristi forbilde» (Rom 15,4–5).

Vårt håp står til den Frelseren som skal komme. For alle som har tatt imot Kristus slik han kom første gang, og daglig bærer frukt for ham i tro og gode gjerninger, møter mye motgang. Ved den blir de drevet ut av verden.

Derfor er hele de kristnes liv ikke annet enn et håp til Kristus, deres forløser. Han skal føre dem ut av dette livet og inn i sin himmelske Fars rike og forløse dem fra alt ondt.

I denne epistelen formaner Paulus særlig romerne til enighet. Blant de kristne vil det alltid være svake og syke i troen og i de gode gjerningene. Kristus vil ikke at noen av dem skal forkastes. Han vil at alle skal tas imot, så den kristne

kjærligheten kan få rikelig anledning til å øve seg i dette: gjøre alt godt og bære sin neste, innvortes og utvortes, i tro og levnet.

Disse svake er de som av og til snubler og faller i synd, eller slike vi kaller vrange hoder – de blir lett sinte eller har en annen skrøpelighet ved seg, og derfor er det vanskelig å omgås dem. Slikt skjer ofte mellom mann og hustru, mellom herre og tjener, mellom øvrighet og undersått.

Der denne læren til Paulus ikke råder, vil ingen tåle den andre, men alle krever at hver og en skal være fullkommen. Den ene vil ut hit og den andre dit, for å få fred og ro. Til slutt støter han den andre fra seg og roser seg av sin rettferdighet: Han vil da ikke ha onde folk rundt seg, bare fromme og gode mennesker.

Men et kristent hat til synden er slik: Det skjelner mellom lasten og mennesket. Det tenker bare på å gjøre ende på lasten og bevare mennesket.

Derfor flykter det ikke fra noe menneske, og det verken forakter eller forkaster noen. Det tar seg heller av ham og omgås ham gjerne. Og det omgås ham slik at det frir ham fra lasten: Det refser ham, lærer ham, ber for ham og gjør ikke annet mot ham enn det som det selv ville at andre skulle gjøre, om det var i en lignende skrøpelighet.

For en kristen lever bare for å være til nytte for folk og gjøre ende på lastene, ikke på menneskene. Det kan han ikke hvis han ikke vil ha noe å gjøre med dem som er skrøpelige. Det ville være en underlig barmhjertighetsgjerning å ville mette de sultne og kle de nakne, men ikke tåle at de nakne og sultne kom til deg.

La oss derfor lære her at et kristent levnet og en kristen kjærlighet ikke består i å finne fromme, rettferdige og hellige mennesker. Den består i å gjøre mennesker fromme og rettferdige. Det skal være dens arbeid og øvelse på jorden, enten det skjer med refsing, bønn og tålmodighet eller med hva den ellers kan.

Dere skal ikke søke nytte hos nesten, men bære hans byrde. For å ha nytte er ikke å bære, men å bli båret – og det hører hjemme blant englene i det livet som kommer.

Fredag

> «Må så tålmodets og trøstens Gud gi dere å ha ett sinn innbyrdes, etter Jesu Kristi forbilde, for at dere samstemmig og med én munn kan prise Gud, vår Herre Jesu Kristi Far. Ta dere derfor av hverandre, likesom også Kristus tok seg av oss, til Guds ære» (Rom 15,5–7).

Det står ikke i vår makt å bære den andres skrøpelighet og være enig med ham i troen. Derfor sier Paulus: «Tålmodets og trøstens Gud.» Han er mesteren som gir dette tålmodet og denne trøsten. Likesom han er himmelens og jordens Gud, er han også tålmodets Gud. Det er alt sammen hans gaver. Han gir dere det; dere har det ikke av dere selv.

Gir han det, er det ikke natur, men nåde og gave. For når han ikke legger et skriftord inn i hjertet, finner hjertet det aldri. Men når han gir nåde, så Skriften blir søkt, gir han også nåde og trøst. Derfor finnes det ingen større vrede fra Gud enn når han lar sitt ord og Skriften gå til grunne.

«Å ha ett sinn innbyrdes.» Men hvordan kan de skrøpelige være enige med de sterke? De svake samvittighetene skal regne det for best som de sterke i troen og de sunne samvittighetene holder for best. Slik kan troen, meningen og samvittigheten deres være den samme, og de strides ikke mot hverandre i tankene, så den ene holder dette for rett og godt og den andre noe annet.

Et eksempel: En som er svak i troen, ser en som er sterk i troen, spise kjøtt eller gjøre noe annet som han ikke synes er rett. Da skal han gi slipp på sine egne tanker om hvordan den andre spiser eller handler, selv om han ikke makter å gjøre det samme. Han skal holde seg til det Paulus sier om dette: «Enhver må bare være fullt viss i sitt eget sinn!» (Rom 14,5).

Omvendt: Der de svake i troen ikke kan følge med, skal de sterke ikke drive dem, men finne seg i hvordan de spiser og ter seg, til også de blir sterke. Men vi skal ha ett sinn «etter Jesu Kristi forbilde», for de vantro har også ett sinn – etter kjødet.

Kristen enighet refser synden. Men er noen svak i tro og levnet, sier den seg ikke enig i at han skal bli værende slik. Enda mindre krangler den med ham eller fordømmer ham. Den tar seg av ham og gjør mot ham slik Kristus har gjort mot oss i større ting.

«For at dere samstemmig og med én munn kan prise Gud, vår Herre Jesu Kristi Far.» Alt det gode vi kan gjøre mot Gud, er lov og takk, og det er også den eneste rette gudsdyrkelse. Alle andre goder får vi av ham, for at vi til gjengjeld skal gi ham slike lovoffer.

Gudstjeneste er å prise Gud, og den vil være fri: ved bordet, i kammeret, i kjelleren og på loftet, i huset, på marken, på alle steder, hos alle mennesker, til enhver tid.

Men hvordan skal det være lov og pris til Gud hos oss når vi ikke har ham kjær og ikke tar imot gavene hans? Og hvordan skal vi ha ham kjær når vi ikke kjenner ham? Hvordan skal vi kjenne ham når ingen forkynner om ham? For der evangeliet ikke er, er det umulig å kjenne Gud.

Lørdag

> «For jeg sier: Kristus er blitt en tjener for de omskårne for Guds sannferdighets skyld, for å stadfeste løftene til fedrene. Men hedningene skal prise Gud for hans miskunn, som det står skrevet: Derfor vil jeg prise deg blant hedningene og lovsynge ditt navn! Og igjen sier han: Gled dere, hedninger, sammen med hans folk! Og igjen: Lov Herren, alle hedninger, og pris ham, alle folk! Og igjen sier Jesaja: Isais rotskudd skal komme, han som skal stå fram og herske over hedningefolkene. Til ham skal hedningene sette sitt håp. Må så håpets Gud fylle dere med all glede og fred i troen, så dere kan være rike på håp ved Den Hellige Ånds kraft» (Rom 15,8–13).

Paulus har nå talt om at hver og en skal ta seg av den andre etter Kristi eksempel. Det skal ikke være noen forskjell i folket, verken mellom hellige og syndere, sterke og svake eller rike og fattige. For de har alle de samme godene i Kristus, og han virker ett sinn, ett hjerte og én tanke.

Dette begrunner han nå med sterke ord fra Skriften, og slik tar han ved Skriften bort all grunn til uenighet.

For Skriften gjør Kristus felles for alle og samler både jøder og hedninger under ham. Ingen har noe utenfor Kristus, og hver og en har alle ting i Kristus.

Hvorfor vil dere da krangle, dømme og bli uenige, i stedet for vennlig å ta dere av hverandre, slik Kristus har tatt seg av dere? Likesom Kristus er blitt et felles gode for alle, for jøder og hedninger, slik skal også de på sin side bli et felles gode for hverandre, og hver og en skal ta seg av den andre.

Så begynner han å sitere noen ord fra Skriften der det blir forkynt for hedningene at de skal prise Gud for hans miskunn. Skulle disse skriftordene være sanne, måtte også Kristus være blant hedningene – ikke legemlig, men åndelig. De måtte tro på ham og ha ham, og det er å ha Guds miskunn.

Lov og pris er ikke annet enn å erkjenne de godene en har fått. Derfor bruker apostelen ordet *confiteor*, «jeg vil bekjenne deg»[1] – det vil si: love, takke og si at jeg har alt dette fra deg.

Også Salme 117 taler om den rette gudstjenesten. Derfor spår salmen også at hedningene skal være Guds folk. For ingen tjener Gud, lover og ærer ham, unntatt hans folk alene.

Og når Jesaja sier at hedningene skal sette sitt håp til ham, er det ikke annet enn at hedningene skal spørre etter ham, se hen til ham og holde seg til ham alene. De skal sette all sin trøst og sitt håp til ham og ikke begjære noe annet enn ham alene.

Nå slutter han epistelen med en skjønn bønn, ønsker dem full glede og fred og sier: «Håpets Gud» – det vil si han som alene gir dette ved Kristus.

Men hvordan går det til? Ved at vi kjenner Guds vilje: at han har gitt sin Sønn til å bære våre synder. Jo dypere vi kjenner denne viljen, desto sterkere blir troen, håpet og kjærligheten. Derfor må vi alltid forkynne om dette, høre det og tenke på det. For det skjer ikke ved noe annet middel enn ved evangeliet alene.

[1] NB: «Derfor vil jeg prise deg».

3. søndag i advent

Søndag

> «Da nå Johannes i fengselet fikk høre om Messias' gjerninger, sendte han bud med disiplene sine og spurte ham: Er du den som skal komme, eller skal vi vente en annen? Og Jesus svarte og sa til dem: Gå og fortell Johannes hva dere hører og ser: Blinde ser og lamme går omkring, spedalske blir renset og døve hører, døde står opp, og evangeliet forkynnes for fattige» (Matt 11,2–5).

Johannes satt allerede i fengselet. Men så snart han hørte om Jesu under, sendte han disiplene sine til ham og ba dem spørre om han var den som skulle komme.

Det er som om Johannes sier: «Jeg vet godt at han er den rette Kristus, slik jeg før har forkynt om ham. Men folk tror det ennå ikke. Og nå som jeg ligger fanget og må holde opp med å forkynne, vil de ikke lenger gi akt på mitt vitnesbyrd. Gå derfor og hør det av ham selv, så dere kan bli visse i saken, og min forkynnelse ikke skal ha vært forgjeves blant dere.

Da kan dere slippe meg og all jødedom og fra nå av holde dere til denne mannen alene. For han alene rår over alt som angår deres og hele verdens salighet.»

Men hva svarer Kristus på dette budskapet? Han viser dem til det åpenbare vitnesbyrdet i gjerningene sine og sier: «Her ser og hører og forstår dere at det er meg.» Det Jesaja spådde, at Kristus skulle få lamme til å gå og blinde til å se (Jes 35,5–6), det ser dere nå for deres egne øyne. Dere trenger ingen videre undervisning eller noe annet svar – bare dere retter dere etter det.

Denne forkynnelsen om Kristus og hans rike skal vi merke oss nøye og alltid la lyde blant oss: Kristus har et slikt rike og er en slik konge at han vil hjelpe de elendige, fattige menneskene både på legeme og sjel. Uten ham er det umulig; hele verden med all sin rikdom kan ikke hjelpe. Det har jo aldri vært en så framifrå lege at han kunne gjøre en blind seende eller en spedalsk ren.

Og det har heller aldri vært en predikant som i sannhet kunne trøste de bedrøvede og engstelige samvittighetene og gjøre de forskremte og tungsindige glade og frimodige.

Moses er nok den høyeste predikanten, for han fikk de ti bud av Gud selv. Med det vitner Gud åpent at dette er hans evige, uforanderlige vilje, som han også har plantet i menneskenes hjerter: Etter denne læren og dette budet skal en være ham lydig. Det går jo ikke an å forkynne noe høyere enn at en skal elske Gud over alle ting.

Men hvor god og kostelig en slik forkynnelse enn er, kan Moses likevel ikke trøste en eneste fattig synder. Ja, han gjør nettopp det motsatte. For alle prekenene hans lyder slik: «Du skal, du må holde Guds lov – eller bli fordømt!» Så begynner jammeren for dem som kjenner syndene sine og gjerne ville bli fri for dem. De arbeider og sliter, de legger seg i selen for å holde loven, men de kan likevel ikke få en glad samvittighet ved den.

Mandag

> «Og Jesus svarte og sa til dem: Gå og fortell Johannes hva dere hører og ser: Blinde ser og lamme går omkring, spedalske blir renset og døve hører, døde står opp, og evangeliet forkynnes for fattige» (Matt 11,4–5).

Her er det verdt å merke seg at Gud helt fra begynnelsen alltid har sendt to slags ord eller forkynnelse til verden: lov og evangelium. Disse to må du lære å skjelne godt fra hverandre. Loven er det ordet der Gud lærer og krever hva vi skal gjøre og la være. Det er de ti bud.

Uten Guds nåde kan naturen umulig holde loven. For etter Adams fall er mennesket fordervet og kan ikke elske loven av hjertets grunn, slik vi også erfarer hos oss selv.

Når mennesket så merker dette og innser at det er umulig for ham å elske Guds lov – for han finner bare hat til det gode og lyst til det onde i seg – da forstår han at loven ikke kan oppfylles med gjerninger. Derfor fortviler han om gjerningene.

Kjærlighet skal han ha, men den finner han ikke. Her må han bli fattig, elendig og ydmyk i ånden, for samvittigheten presser og skremmer ham med loven. Loven byr og befaler, men han har ikke en skilling å betale med. Da er loven nyttig for ham; den er gitt nettopp for å virke en slik erkjennelse og ydmykhet.

Guds andre ord er ikke lov eller bud. Når jammeren, elendigheten og fattigdommen er blitt åpenbar i hjertet, kommer han og tilbyr sitt kjære, levende ord. Han lover å gi nåde og hjelp, så vi skal komme ut av denne jammeren. Han lover at all synd ikke bare skal tilgis, men også utslettes, og at mennesket i tillegg skal få kjærlighet og lyst til å oppfylle loven.

Se, et slikt løfte om all nåde og syndenes forlatelse er det som egentlig heter evangelium – et gledelig budskap.

Den som nå tror det, tar imot nåden og Den Hellige Ånd. Da blir hjertet glad i Gud og gjør loven frivillig – uten frykt for straff og uten å søke lønn.

Men helt fra verdens begynnelse peker alle disse løftene mot Kristus, så Gud lover en slik nåde ene og alene ved Kristus og i Kristus. Den som ikke hører ham, hører ikke noe løfte fra Gud. Av dette er det nå lett å forstå at det blant alle Kristi gjerninger ikke finnes noen større enn at evangeliet blir forkynt for de fattige.

For det betyr ikke annet enn at Guds løfte om all nåde og trøst blir tilbudt og lagt fram for de fattige ved Kristus. Den som tror, får syndene sine tilgitt og oppfyller loven, samvittigheten hans blir satt fri, og til slutt får han det evige liv.

Men evangeliet blir ikke forkynt for andre enn de fattige. De sønderknuste, fattige hjertene lengter og tørster så sårt etter hjelp og trøst i samvittighetens kval. De ønsker seg verken timelig gods eller ære, for med det er de slett ikke

hjulpet. De vil bare ha en nådig Gud. For dem smaker en slik forkynnelse godt; det er som om de ble forløst fra helvete og fra døden.

Tirsdag

«Og salig er den som ikke tar anstøt av meg» (Matt 11,6).

Alle tar anstøt av denne kongen og hans forkynnelse – han som hele verden med rette skulle glede seg over.

Fariseere og skriftlærde, prester og levitter, alt som var høyt og stort, tar anstøt av ham. De synes stadig at han snur alt på hodet: De fromme og rettferdige vil han støte ned i helvete og ikke tåle i sitt rike, mens han vil løfte synderne opp til himmelen.

Og dette er nettopp ett av anstøtene verden tar ved Kristi lære: at den ikke vil stole på Kristi nåde, men på sine egne gjerninger.

For det andre tar verden også anstøt av Kristus fordi han er fattig og elendig. Han bærer selv korset og dør på det, og slik formaner han også sine kristne til å ta sitt kors på seg og følge ham gjennom all slags anfektelse og trengsel.

For det tredje kalles det også et anstøt når vi legger større vekt på vårt hjerte og vår samvittighet – på hvordan vi selv føler oss – enn på evangeliet om Kristus. Det vil si: når det vi selv har gjort og latt være, anfekter og plager oss slik at vi ikke kan trøste oss med vår kjære Herre Jesu Kristi nåde, som blir forkynt for oss i evangeliet.

Dette anstøtet er ikke så vanlig som de to første, for bare de sanne kristne blir anfektet av det. Men det gjør usigelig vondt. Uten Den Hellige Ånds hjelp og bistand ville ingen av oss kunne holde stand i et slikt anstøt.

Slik er vår kjære Herre Kristus over hele verden en predikant som folk tar anstøt av. Er det da så rart at verden i vår tid forakter evangeliet og rettskafne predikanter? Det gikk jo ikke annerledes med vår Herre Kristus selv og apostlene. De talte ikke bare Ordet, men gjorde også store under, slike som vi ikke gjør.

Derfor må vi venne oss til det og la det skje. For det går aldri annerledes med evangeliet. Det er og blir en forkynnelse som folk tar anstøt av – ikke bare ringe mennesker, men også de klokeste og mektigste på jorden. Det viser erfaringen. Men salige er de som vet og tror at det er Guds ord. De er sunne, trøstet og styrket mot alle slike anstøt.

Derfor advarer også Kristus sin lille flokk og sier: «Salig er den som ikke tar anstøt av meg!»

Det er som om han ville si: «Dere ser og erfarer det, og skal erfare det mer og mer jo lenger det går: Verden tar anstøt av mitt ord, og derfor vil den forfølge dere som bekjenner det. Dette sier jeg dere på forhånd, så dere ikke lar dere føre vill og anfekte når det skjer, men tenker: Det gikk jo Kristus, Guds Sønn, på samme måte.»

Slik har vi i denne Kristi preken en herlig, høy lære som vår salighet og vårt evige liv hviler på. Vi skal lære hvordan Kristus er nådens og all trøsts konge.

Han vil tale vennlig til de fattige og bedrøvede samvittighetene, trøste dem i deres frykt for synden og hjelpe dem til det evige liv. Det trøster oss og gjør

oss visse, så vi går glade til Kristus, han som gjør blinde seende, lamme gående, døve hørende og døde levende.

Onsdag

> «Da disse var gått bort, begynte Jesus å tale til folket om Johannes: Hva gikk dere ut i ørkenen for å se? – et siv som svaier i vinden? Eller hva gikk dere ut for å se? – en mann kledd i fine klær? Se, de som bærer fine klær, er i kongenes hus. Men hva gikk dere da ut for å se? – en profet? Ja, jeg sier dere: endog mer enn en profet. Det er om ham dette er skrevet: Se, jeg sender min budbærer foran deg, han skal rydde din vei for deg» (Matt 11,7–10).

Nå hører vi hvordan Jesus priser Johannes døperen så høyt. Han roser forkynnelsen og standhaftigheten hans og refser folket fordi de ikke hadde gitt akt på forkynnelsen hans og ikke trodd den.

«Jeg sier dere: Johannes er ikke et siv som bøyer ordene sine slik dere vil ha dem, eller forkynner en Messias slik dere drømmer om ham. Dere vil ha en Kristus som priser dere som hellige mennesker, og dere venter på et rike som bare er verdslig, der dere får stor ære, makt og herlighet.

Men det blir det ingenting av. Det Johannes har forkynt, det skal stå ved lag. Han står med sin forkynnelse som en mur, ja, som en klippe, mot alle stormer. Det ser dere også nå, når han sender disiplene sine til meg fra fengselet.»

For det andre er han ikke fint og bløtt kledd, slik de er ved fyrsters og kongers hoff. Han bærer en grov kappe av kamelhår – det er hans pynt, og den nøyer han seg med.

Derfor er han ingen predikant for dem som gjerne vil gripe evangeliet når det er bløtt og mildt og tjener dem selv – slike som tar imot evangeliet når de kan ha nytte av det og bli rike på det.

Det tredje som sies om Johannes' forkynnelse og embete, er at Kristus ikke vil at han skal holdes for en profet, men for noe langt høyere og større. Til da hadde alle profetene forkynt om den Kristus som skulle komme. Og profet kalles den som taler eller forkynner om det som skal komme.

Blant denne flokken skal dere ikke søke Johannes. Han heter Guds budbærer, hans nærmeste sendebud – det er hans navn og embete, slik Gud kaller ham ved Malaki (Mal 3,1). Han går foran Herren, peker på ham og sier: «Nå skal dere ikke vente på ham lenger. Han er allerede her! Se bare til at dere tar imot ham.»

Disse ordene viser hvordan Gud vil virke og være kraftig i menneskene ved Johannes' ord og forkynnelse. For der Kristus skal tas imot og menneskene bli salige ved ham, der må han først vises fram og bli kjent ved denne forkynnelsen.

Derfor sier han: «Se, jeg sender min budbærer, han skal rydde vei foran mitt ansikt.» Det vil si: Der jeg skal gi min Ånd og det evige liv, der må denne forkynnelsen, sendt av Gud, gå foran meg.

Å rydde vei betyr her å gjøre veien klar, så alt som kan hindre Herrens gang, blir fjernet. Slik rydder en tjener veien foran sin herre for trær, stein, mennesker og alt som står i veien.

Men hva er det som står i veien for Kristus, og som Johannes skal få bort? Uten tvil synden. Men enda mer skal han få hver og en til å erkjenne at alle

menneskers gjerning og vesen er synd og fordervelse og trenger Kristi nåde. Det er å rydde Herrens vei på rett måte.

Torsdag

> «Så la da enhver se på oss som Kristi tjenere og som husholdere over Guds mysterier» (1 Kor 4,1).

Her lærer vi hvordan vi skal se på apostlene og biskopene: Vi skal verken holde dem for høyt eller for ringe. Den Hellige Ånd har ikke fastsatt dette forgjeves; vi har plikt til å rette oss etter det.

Vi skal ikke holde dem for annet enn Kristi tjenere, og de skal heller ikke ville bli holdt for noe annet. Han taler om den tjenesten som er et embete. Alle kristne tjener Gud, men ikke alle står i embetet. Paulus kaller seg Kristi tjener fordi han har fått dette embetet og befalingen om å forkynne av ham.

Slik er alle apostler og biskoper Kristi tjenere, Kristi sendebud, utsendt med hans budskap.

Det han mener, er altså dette: «Hver og en se til at han ikke setter et annet hode over seg eller velger seg en annen herre, men at alle blir ved den ene Kristus. For vi er ikke deres herrer eller deres hode. Vi forkynner heller ikke oss selv eller lærer vårt eget ord, og vi fører dere ikke inn under vår lydighet, så dere må være oss underdanige.

Nei, slik er det ikke. Vi er sendebud og tjenere for ham som er deres Herre. Vi forkynner hans ord og fører dere alle inn under hans lydighet. Den som tar imot oss og ser på oss slik, ser rett på oss. Han tar ikke imot oss, men Kristus. Men den som ikke ser på oss slik, slipper Kristus, alles hode, og vil sette opp et eget hode og gjøre oss til avguder.»

Akkurat det samme sier de neste ordene, der han kaller dem husholdere over Guds mysterier. Gud har også et hus – det er oss selv, den kristne kirke. I det huset er prestene og biskopene husholdere. De skal stelle huset, forsyne det med mat og styre tjenestefolket.

Men gavene i dette huset er ikke legemlige. Husholderne gir usynlig mat og styrer sjelene; derfor kaller han gavene Guds mysterier, hans hemmeligheter. Guds hemmeligheter er altså ikke annet enn de godene som blir forkynt om Kristus ved evangeliet, og som bare troen griper og holder fast. «Stort er gudsfryktens mysterium», sier Paulus (1 Tim 3,16). Alt dette er sagt om Kristus, som er åpenbart i kjød.

For han vandret blant menneskene, som hadde kjøtt og blod, og likevel ble han en hemmelighet. At han var Kristus, Guds Sønn, veien, sannheten og livet, det var skjult. Men den som tror på Kristus, bekjenner at det er sant: Han alene er vårt liv, vår rettferdighet og visdom, og vi syndere er døde og fordømte. For det er han, og det vil han også være.

Paulus kunne ha sagt: «Vi er husholdere over Guds visdom eller Guds rettferdighet», siden Kristus er alt dette. Men det ville bare ha vært stykkevis. Derfor samlet han alle de godene som blir forkynt om Kristus, i ett ord og kalte dem mysterier.

Slik har vi nå apostelens mening i disse ordene: En Kristi tjener er ikke annet enn en som forkynner det som er i Kristus – det rene evangeliet, den rene tro, hvordan Kristus alene er vår visdom, vår kraft, vårt liv og så videre, og at alt vårt eget er skam og fordømmelse. Den som forkynner noe annet, skal ingen holde for en Kristi tjener, men for djevelens sendebud.

Fredag

> «Av husholdere blir det ellers krevd at de må vise seg tro. Det som betyr minst for meg, er om jeg dømmes av dere, eller av en menneskelig domstol. Jeg er heller ikke min egen dommer» (1 Kor 4,2–3).

At en husholder er tro – at han gir tjenestefolket Guds ord, forkynner evangeliet og deler ut Guds mysterier – det er det Gud spør etter, det er det engler og mennesker krever, og det hjelper alle.

Men hva er dette for en troskap? Uten tvil at han ikke søker sitt eget, men det som gagner hans herre. Slik er de som lærer folket evangeliets ord rent og ikke jager etter gode dager, men er rede til å gi sitt liv for menigheten.

Nå var det noen som roste Paulus og satte ham høyere enn andre, mens andre ikke gjorde det. Men han brydde seg verken om den enes eller den andres dom. Han går midt mellom dem og gjendriver dommen deres med ettertrykk. Han holder deres dom opp mot Guds dom, for ingenting kan gjøre alle skapninger til skamme kraftigere og raskere enn den.

Når du derfor ser på Guds dom, vil det bli en ringe ting for deg hva hele verden dømmer om deg. Pøbelens dom vil blekne slik lyset fra en fakkel blekner for den klare solen.

«En menneskelig domstol» – ordrett «en menneskelig dag» – er det samme som et vitnesbyrd eller en lovtale: Med den peker en ut dem en holder høyt, og gjør dem berømte. Det er som om en skaffet dem en dag med klart vær som gjør dem edle og berømte.

Slik sier Jeremia: «Jeg har ikke ønsket en menneskelig dag» (Jer 17,16).[1] Og Kristus sier: «Jeg tar ikke imot ære fra mennesker» (Joh 5,41), og igjen: «Jeg søker ikke min egen ære» (Joh 8,50).

Denne æren, rosen og berømmelsen begjærer heller ikke Paulus. Han kaller det en menneskelig dom fordi den kommer fra mennesker og ender hos mennesker; det er noe mennesker kan jage etter. Kristi tjenere skal vente til Gud dømmer og priser dem på sin dag.

«Jeg er heller ikke min egen dommer.» Her taler Paulus ut fra sin samvittighet – og ingen som elsker seg selv, følger den eller hører på den. For menneskets samvittighet gjelder like mye som tusen tunger; ja, vår samvittighet er enten vår ære eller vår skam. Og i Guds dom skal vi heller ikke dømmes etter noe annet vitnesbyrd enn det vår samvittighet vitner.

Da Paulus altså ikke brydde seg om noe menneskes vitnesbyrd, hadde han ikke noe større vitne enn sin egen samvittighet, det aller troeste vitnet. Likevel stoler han heller ikke på den. Salomo sier: «Den som stoler på sitt eget hjerte, er

[1] NB: «Heller ikke har jeg ønsket en ubotelig ulykkes dag.»

en dåre» (Ordsp 28,26).[2]

Slik er det ikke lenger noen grunn igjen til hovmod og strid. Til alle er det sagt: «Hver den som opphøyer seg selv, skal fornedres» (Luk 14,11), og: «Ta plass nederst!» (Luk 14,10).

Men hvorfor dømmer ikke Paulus seg selv, når han likevel krever å bli holdt for Kristi tjener? Korinterne dømte etter personen, som om embetet skulle være bedre når en mer framstående mann hadde det.

Derfor opphever Paulus alle gjerninger og stiller dem under Guds dom. Det er ett og samme embete de driver, og én og samme tro som gjør dem rettferdige. Men hvem som i alt dette utretter mer og er mer verdig enn andre, det må Gud avgjøre.

Lørdag

> «For selv om jeg ikke vet noe med meg selv, er jeg ikke dermed rettferdiggjort, men den som dømmer meg, er Herren. Døm derfor ikke noe før tiden, før Herren kommer. Han skal føre fram i lyset det som er skjult i mørket, og åpenbare hjertenes råd. Da skal enhver få sin ros av Gud» (1 Kor 4,4–5).

Var noen rettferdig fordi han ikke visste noe med seg selv, da ville han bygge tilliten sin på seg selv. Da kunne han dømme og rose seg selv, slik de stolte helgenene gjør. Da trengte vi heller ikke Guds nåde; vi hadde i oss selv det som var nødvendig og nyttig for oss.

Men hvordan vår gjerning, vår person og vår stand skal dømmes, det skal være overlatt til Gud. Vi er visse på at ingenting av dette gjør oss rettferdige; men vi er uvisse på hvordan Gud vil dømme og rose det.

Likevel skal og kan hver og en bekjenne sin uskyld for menneskene og rose seg av at han ikke har gjort noen urett. Han skal heller ikke kalle det ondt som han vet er godt.

Men for Gud finnes det ingen ros, for han krever og dømmer etter hjertet. Menneskene nøyer seg med gjerningene.

Derfor må det for Gud være noe høyere enn vår gode samvittighet, slik Moses skriver: «Du forlater misgjerning, overtredelse og synd, og ingen er uskyldig for deg» (2 Mos 34,7).[3] Og som det heter i brevet til korinterne: «Den som roser seg, han rose seg i Herren!» (1 Kor 1,31).

All ros kommer fra Gud, for bare den er sann ros; men «hvert menneske er en løgner» (Rom 3,4). Gud vil åpenbare hjertenes råd, slik David sier i Salme 7: «Du er jo den som prøver hjerter og nyrer – en rettferdig Gud» (Sal 7,10).

Menneskets tilbøyeligheter og begjær, kjærlighet og hat, betegnes med dette ordet: nyrer. For det er det mest skjulte, det som mennesket ikke fullt ut kan kjenne hos seg selv. Hjertenes råd er tankene, dommene, meningene og sinnelaget, som ingen kjenner unntatt menneskets egen ånd, som er i ham (1 Kor 2,11).

Og Paulus skriver til hebreerne: Guds ord «dømmer hjertets tanker og råd. Og ingen skapning er skjult for ham» (Hebr 4,12–13).

[2] NB: «Den som setter sin lit til sin forstand, han er en dåre.»
[3] NB: «Han forlater misgjerning og overtredelser og synd. Men han lar ikke den skyldige være ustraffet.»

Med dette er all formastelighet slått til jorden, og vi har fått grunnen til at vi ikke skal dømme etter det som er skjult i oss og i andre. For siden Gud alene vet det, er det formastelig av oss å dømme når vi ikke vet det, og vi feller en falsk dom.

Selv om dommen kan være riktig for mennesker, er det likevel ikke rett for Gud at vi av den grunn blir vrede på hverandre og opphøyer oss over hverandre. Vi skal heller forakte menneskers dom og ikke jage etter ære, så vi ikke vekker Guds vrede med vår strid og trette.

Vi skal regne det for en ringe ting at mennesker roser oss, men for noe stort at vi kan ha ett og samme sinn i Gud.

4. søndag i advent

Søndag

> «Dette er Johannes' vitnesbyrd, da judeerne sendte prester og levitter fra Jerusalem for å spørre ham: Hvem er du? Da bekjente han og nektet ikke, han bekjente: Jeg er ikke Messias. Og de spurte ham: Hvem er du da? Er du Elia? Og han sier: Det er jeg ikke. Er du profeten? Og han svarte: Nei. Da sa de til ham: Hvem er du? – så vi kan gi dem svar som har sendt oss. Hva sier du om deg selv? Han sa: Jeg er en røst av en som roper i ørkenen: Gjør Herrens vei jevn, som profeten Jesaja har sagt» (Joh 1,19–23).

Med disse ordene forteller evangelisten oss at døperen Johannes var et vitne og avla vitnesbyrd om Jesus. Og vitnesbyrd betyr her en preken om Kristus. Evangelisten vil altså lære oss at alt kommer an på dette ene: at vi hører døperen Johannes' preken, og at den blir værende i kirken.

Derfor priser han også døperen Johannes så høyt for at han sto så fast. Han gjør hans vitnesbyrd stort og skriver: «Han bekjente og nektet ikke.» Med det roser han Johannes' store standhaftighet i en hard anfektelse, der han ble fristet til å falle fra sannheten.

For det første blir det sendt prester og levitter til ham – de øverste i folket. Det var et herlig sendebud til en så ringe mann! Og de byr ham ikke en gave eller en alminnelig ære, men den aller høyeste ære og kongemakt: De er rede til å ta imot ham som Kristus.Det er sannelig en stor fristelse!

Da han ikke vil ha denne æren, prøver de med en annen og er rede til å ta imot ham som Elia. Og da han heller ikke vil være Elia, byr de ham den vanlige æren som profet – for de hadde ikke hatt noen profet siden Malaki.

Fremdeles står Johannes fast og vakler ikke. Da de ikke kjente flere æresnavn, overlot de til ham selv å si hvem og hva han ville regnes for; de ville gjerne gi ham den æren som tilkom ham.

Men Johannes vil ikke ha deres ære. Han svarer ikke mer enn at han er en røst som roper til dem og til hver og en. Det bryr de seg ikke om, og derfor er det sikkert at de ikke sendte disse mennene til ham i god hensikt.

De trodde heller ikke av hjertet at han var Kristus eller Elia eller en profet; ellers ville de selv ha kommet og latt seg døpe, slik de andre gjorde. De søkte sin egen ære. Med hans høye navn ville de pryde seg selv for folk.

Johannes bekjenner fritt hva han ikke er, og hva han er. Han bekjenner: Jeg er ikke Kristus, ikke Elia, ikke en profet. Men han nekter ikke at han er røsten i ørkenen, som med sitt rop rydder vei for Herren.

Det er som om han ville si: «Frelseren deres er så nær at det her ikke lenger er tale om en profet. Se ikke så langt ut i framtiden med øynene deres! Herren over alle profeter er her selv.

Herren kommer, og jeg er hans forløper; han følger like etter meg. Jeg spår ikke om ham som en profet. Jeg roper som en forløper, for at dere skal gi ham rom og plass. Jeg sier ikke: Se, han skal komme. Jeg sier: Han kommer nå, han er her! Jeg taler ikke bare om ham med ord – jeg peker på ham med fingeren.»

Mandag

> «Han sa: Jeg er en røst av en som roper i ørkenen: Gjør Herrens vei jevn, som profeten Jesaja har sagt» (Joh 1,23).

Her må du lære hva Herrens vei er, og hva som stenger for ham, så han ikke finner rom i oss. Herrens vei er at han gjør alle ting i oss, så våre gjerninger ikke er våre, men hans. Det skjer ved troen.

Men å berede veien betyr ikke at du med din bønn og faste skulle gjøre deg selv verdig. Nei, det må være en åndelig beredelse, og den består i at du grundig erkjenner og bekjenner at du er udugelig, fordømt og elendig med alle de gjerninger du kan gjøre. Jo mer et hjerte har dette sinnet, desto bedre rydder det vei for Herren.

Men det som stenger for Herren,er ikke bare de kjødelige syndene. Langt mer stenger den åndelige forfengeligheten og hovmodet, som roser sitt gode liv og sine gjerninger og ikke fordømmer seg selv. Det er den andre slags mennesker. De tror ikke på Johannes' røst, men sier: «Det er djevelens røst, den forbyr gode gjerninger.»

Det er nettopp til dem det sies sterkest: «Gjør Herrens vei jevn!» – og det er de som minst tar imot det. Derfor sier Johannes også til dem: «Ormeyngel! Hvem lærte dere å flykte fra den kommende vrede?» (Matt 3,7). Jo mer en sier til slike at de skal berede Herrens vei, desto mer forbitret blir de. De vil ikke høre at det de gjør, ikke skal behage Herren.

Og slik det gikk Johannes, slik går det fremdeles, fra verdens begynnelse til dens ende. Den hovmodige helligheten tåler ikke å høre at den skal berede veien – den mener jo at den sitter i fanget på vår Gud. For den er dette en utålelig røst.

Men for de fattige og bedrøvede synderne smaker den godt i hjertet. Jødene har fått sin straff, og de som forakter Ordet i våre dager, skal heller ikke slippe unna.

Men la oss takke Gud for at vi igjen har det rene Ordet. Og la oss framfor alt gi akt på Johannes' preken når han sier: «Gjør Herrens vei jevn!» og straks etter: «Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» (Joh 1,29). Der taler han ikke om våre gjerninger. Han viser oss rett til Kristus; i ham finner vi alt og har vi alt.

Gode gjerninger skal vi gjøre, for Gud har befalt det i de ti bud, og dem har han ikke gitt ned fra himmelen for ingenting. Det er hans ord, og han vil at det

skal holdes. Derfor skal hver og en bare legge vinn på å leve etter det, og slik vise seg lydig og takknemlig mot Gud.

Han har gitt oss sin kjære Sønn, som var lydig til døden, ja, døden på korset, og der har han gjort fyllest for alle verdens synder.

Stol på denne mannens gjerning og lydighet, og bygg fast på den! Kast alt det gode du kan ha gjort, for føttene hans, og bekjenn av hjertet med Johannes at det ikke er verdt å tørke av Kristi sko med.

For verden er det nok en vakker drakt og et kostelig smykke at du ikke er horkarl eller morder, at du gir almisser og er flittig i ditt kall.

Men når du skal fram for vår Herre og Gud og for hans dom, da skal du si: «For deg er min beste fløyelsdrakt verre enn en fille. Døm meg derfor ikke etter mine gjerninger; jeg vil gjerne regne dem for skarn.»

Tirsdag

> «De som var utsendt, var fariseere. Og de spurte ham og sa til ham: Hvorfor døper du da, når du ikke er Messias og heller ikke Elia eller profeten? Johannes svarte dem: Jeg døper med vann, men midt iblant dere står den dere ikke kjenner, han som kommer etter meg, han som jeg ikke er verdig til å løse skoremmen for. Dette hendte i Betania på den andre siden av Jordan, der Johannes døpte» (Joh 1,24–28).

Her begynner det andre angrepet, der Johannes blir fristet fra venstre side. For da de ikke kunne rikke ham ved å lokke, angriper de ham med trusler. Nå bryter deres falske ydmykhet fram, og det viser seg at den var hovmod. Slik ville de også ha gjort om Johannes hadde fulgt dem – straks de var blitt mette av ham.

Lær derfor her å vokte deg for menneskene, særlig når de gir seg ut for å være vennlige og milde.

Slik Johannes forakter hykleriet deres, forakter han også truslene deres. Han står fast og bekjenner Kristus som før.

Ja, han tar hardt i dem og beskylder dem for uvitenhet, som om han ville si: «At jeg døper med vann, har jeg ikke på deres befaling; det står ikke til dere. Det er en annen jeg har befalingen fra, og ham kjenner dere ikke. Kjente dere ham, ville dere ikke spørre hvor jeg har makt til å døpe fra – da ville dere selv la dere døpe. For han er så mye større at jeg ikke er verdig til å løse skoremmen hans.»

«Midt iblant dere står den dere ikke kjenner.» Det er som om han ville si: «La ikke øynene deres speide langt ut i framtiden! Han som profetene har spådd om, har alt vært iblant dere i det jødiske folket i tretti år. Se dere for, og la ham ikke gå fra dere! Dere kjenner ham ikke, derfor er jeg kommet for å vise dere ham.»

Når han sier: «Han står midt iblant dere», er det sagt etter Skriftens måte å tale på. Den sier: «Det skal stå fram en profet», og: «Det skal stå fram falske profeter.» Johannes vil vise at dette er oppfylt i Kristus: Han har alt stått fram midt blant brødrene deres, slik Guds ord har lovt, og de kjenner ham ikke.

Dette er altså det andre embetet hos Johannes og hos en kristen predikant. Det første embetet sier: «Dere er alle syndere, og dere mangler Herrens vei.» Når vi tror dette, følger det andre embetet og sier: «Ta imot Kristus, tro på ham som vil forløse dere fra syndene deres!»

Slik er en rett kristen predikant. Han driver alltid med dette og ikke noe annet, og han blir ved det: Først forkynner han loven grundig. Av den skal menneskene lære hvor store ting Gud krever av oss – ting vi ikke makter noe av, fordi vår natur er avmektig og helt fordervet ved Adams fall.

Slik døper han med Jordans vann. Fordet kalde vannet betyr lovens lære. Den tenner ikke kjærligheten, men slukker den heller.

For ved loven erkjenner mennesket hvor vanskelig og umulig loven er. Da kjølner lysten hans til den, så han kjenner at han i hjertets grunn er mot den. Og det er en stor synd å hate Guds bud. Så må han ydmyke seg og bekjenne at han er et fortapt menneske, og at alle hans gjerninger, ja, hele hans liv, er synd.

Onsdag

«Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» (Joh 1,29).

Når lovens lære har gjort sitt, så mennesket er blitt ydmyket, har lært seg selv å kjenne og mistet alt håp om seg selv, da begynner den andre delen av læren.

Nå viser Johannes menneskene bort fra seg selv og hen til Kristus: «Se der Guds lam!» Det er som om han ville si: «Med min lære har jeg gjort dere til syndere og fordømt alle gjerningene deres, for at dere skal miste alt håp om dere selv. Men for at dere ikke skal miste tilliten til Gud, så se: Jeg vil vise dere hvordan dere kan bli kvitt syndene deres.

Dere kan ikke selv legge syndene av dere eller gjøre dere rettferdige ved gjerningene deres. Her må en annen mann til. Heller ikke jeg kan gjøre det, men jeg kan vise dere ham. Det er denne Jesus Kristus, Guds lam. Han og ingen annen, verken i himmelen eller på jorden, tar synden på seg.» Ja, du kan ikke engang betale for den aller minste synden. Han alene må ta på seg ikke bare din synd, men hele verdens synd – ikke noen synder, men alle synder. Det er å høre og forkynne det rene evangeliet.

Kan du nå tro at denne røsten fra Johannes er sann, og følge fingeren hans og kjenne Guds lam – at det har tatt din synd på seg – da har du vunnet. Da er du en kristen, en herre over synd, død og helvete og alle ting.

Da må samvittigheten din bli glad. Da må du av hjertet elske Guds milde lam, og love, elske og takke den himmelske Far for den uutgrunnelige rikdommen i hans barmhjertighet, som er forkynt ved Johannes og gitt i Kristus. Og du blir svært villig til å gjøre hans guddommelige vilje av alle krefter, så mye du kan.

For hva kan være mer trøsterikt enn at syndene våre ikke lenger er våre eller ligger på oss, men på Guds lam? Hvordan skulle synden kunne fordømme et slikt lam? Nei, på ham må den bli overvunnet og utslettet. Se her hva Gud Fader har gitt i Kristus!

Derfor vokt deg, vokt deg for å driste deg til å legge av den minste synd for Gud ved det du selv gjør! Og vokt deg for å røveen slik tittel fra Kristus, Guds lam.

Johannes vitner riktignok og sier: «Omvend dere!» eller: «Gjør bot!» Men at han ikke mener at du selv skal forbedre deg eller legge av en synd, viser han med den andre delen, når han sier: «Se, Guds lam bærer bort hele verdens synd!»

Nei, han mener det som alt er sagt: Hver og en skal erkjenne at han trenger forbedring. Men den skal han ikke søke hos seg selv, bare hos Kristus. Gud

Fader hjelpe oss etter all sin barmhjertighet til å kjenne Kristus slik, og sende Johannes' røst ut i verden med mange skarer av evangelister!

Torsdag

> «Gled dere i Herren alltid! Igjen vil jeg si: Gled dere! La deres mildhet bli kjent av alle mennesker. Herren er nær!» (Fil 4,4–5).

Det er ingen tvil om at denne epistelen blir lest i adventstiden fordi apostelen her sier: «Herren er nær.» Den passer også godt til den siste søndagen, som ligger nærmest Herrens fødselsdag. Riktignok blir Paulus' ord da brukt noe tvunget, for han taler ikke om at Kristi fødselsfest er nær, men om at Gud daglig er nær med sin hjelp.

Men fordi det ikke bringer troen og den kristne forståelsen i fare, skal vi unne hele kristenheten dette når den etter eget ønske tar noe fra Skriften og bruker det på sine ting. Dette sier jeg for at ikke en eller annen selvklok lærer skal forakte og forkaste denne skikken i kirken og holde altfor skarpt på den rene ordlyden.

Det er nemlig bedre å gå glipp av den egentlige, bokstavelige meningen i Skriften i en liten ting, så lenge en holder seg til den forståelsen kristenheten har, enn å holde altfor stivt på den rette betydningen og med det vekke uenighet og strid.

For enighet, fred og samdrektighet blir overalt sterkt anbefalt oss. For deres skyld burde vi heller la alt annet fare – for ikke å snakke om våre egne tanker og meninger – så vi kan være enige, etter Paulus' ord i denne epistelen: «La deres mildhet bli kjent av alle mennesker.»

«Gled dere», sier han – men i Herren, og alltid. Å, hvor kort, men over all måte vakkert beskriver apostelen et kristenmenneskes glede! Den er himmelsk og evig: himmelsk fordi den er i Herren, evig fordi den varer bestandig.

De som gleder seg i rikdom, makt, ære eller vellyst, gleder seg med en hedensk, verdsligglede. Det er ikke en kristens glede. De som gleder seg over sin visdom, klokskap og kunnskap, sine krefter og gode gjerninger eller andre åndelige gaver, gleder seg heller ikke i Herren.

For når apostelen sier: «Gled dere i Herren», viser han at alt som ikke er Herren selv – om det så er en aldri så herlig skapning av Gud – ikke er det en kristen kan og skal glede seg i. De som gleder seg i andre ting enn i Herren, gleder seg i vellyst; de opphøyer seg i hovmod og har behag i seg selv. Alt dette er synd.

Men hvordan gleder en seg i Herren? Bare ved at en kjenner Herren. Som det står skrevet: «Den som vil rose seg, la ham rose seg av at han er forstandig og kjenner meg, at jeg er Herren» (Jer 9,24). Og: «Den som roser seg, han rose seg i Herren!» (1 Kor 1,31). Likeså i Salme 32: «Gled dere i Herren! Dere rettferdige, fryd dere! Og juble, alle oppriktige av hjertet!» (Sal 32,11).

Men dette skjer når vi tror på Kristus og med glad samvittighet trygt håper å få syndenes forlatelse ved hans barmhjertighet.

Fredag

«Vær ikke bekymret for noe, men la i alle ting bønneemnene deres komme fram for Gud i påkallelse og bønn med takk» (Fil 4,6).

Se, dette er den kristne friheten: ikke å være bekymret for noen ting. Jesus sier: «Vær ikke bekymret for livet, hva dere skal ete og hva dere skal drikke, heller ikke for legemet, hva dere skal kle dere med» (Matt 6,25). Og i Romerbrevet: «For ingen av oss lever for seg selv, og ingen dør for seg selv. For om vi lever, så lever vi for Herren, og om vi dør, så dør vi for Herren» (Rom 14,7–8).

Derfor har vi ingen grunn til å sørge for oss selv. Vi skal være glade og gå frimodig fram i Herren, fordi han er nær.

Den ene sorgen tar Herren bort, men setter likevel en annen ved siden av. For han befaler oss å vise mildhet mot alle mennesker, slik han sier et annet sted: «Legg vinn på å bevare Åndens enhet i fredens sambånd» (Ef 4,3).

For oss selv skal vi ikke sørge, for vi har Herren nær hos oss, villig til å avhjelpe all mangel. Men for andre mennesker skal vi sørge, så vi møter dem med mildhet og velvilje.

Og i 1. Korinterbrev står det: «Ingen må søke sitt eget, men heller det som er til gagn for nesten» (1 Kor 10,24). Denne omsorgen for enigheten i Ånden er nettopp den mildheten, rimeligheten og velviljen Paulus lærer her.

Deretter lærer han også hvordan vi skal kaste den sorgen han forbyr, på Gud, siden Gud er nær. Han sier: «Men la i alle ting …»Her må vi skjelne for å forstå Paulus' ord bedre.

Meningen er denne: «Dere skal ikke ha bekymring for noen ting. Men når dere blir anfektet av sorger, skal dere ikke gi akt på dem eller hope sorg på sorg. Kast dem fra dere, ta tilflukt til Gud, be og bønnfall ham om alt dere trenger, og la ham sørge for dere.»

Det er å la bønneemnene våre komme fram for Gud med takk. Slik lærer Peter: «Kast all deres bekymring på ham, for han har omsorg for dere» (1 Pet 5,7). Og David i Salme 40: «Herren vil tenke på meg» (Sal 40,18).

Å, i hvilke store villfarelser vikler ikke mennesket seg inn! Når det er i nød, prøver det først hvordan det kan vikle seg ut ved egen klokskap og kraft, før det løper til Gud med sin bønn. Hvilke tåpelige og unyttige ting tar det seg ikke fore!

For det kan ikke hjelpe seg selv; det vikler seg bare mer og mer inn, jo mer hardnakket det lar bønnen fare og vil hjelpe seg selv ut av sorgen. Det har vi mange eksempler på i vårt eget og andre menneskers urolige liv.

Legg videre merke til hvor vakkert Paulus setter «ingenting» og «alt» opp mot hverandre. «Vær ikke bekymret for noe», sier han – ingen ting skal dere sørge for – «men i alle ting» skal dere ta tilflukt til Gud.

Med dette viser han oss tydelig hvor mye og hvor mangt det er som gjør oss bekymret og urolige: alle de mange trengslene og all motgangen. Likevel skal det ikke overvelde dem som har Herren nær. Hos ham kan de få alt ved bønn og påkallelse, bare de ber om det.

Lørdag

«Og Guds fred, som overgår all forstand, skal bevare deres hjerter og deres tanker i Kristus Jesus» (Fil 4,7).

Se den vakre ordenen i Paulus' ord! Han har lært hvordan vi skal forholde oss til Gud: Vi skal alltid glede oss i Herren og tjene ham med glede. Men så kunne en spørre videre: «Hvordan skal jeg da forholde meg til menneskene?» Da svarer han: «Vær mild mot hver og en. Glem deg selv og ditt, og tenk på det som er den andres.»

Spør du videre: «Men hvordan kan jeg gjøre det?» svarer han: «Herren er nær.» – «Hvordan», spør du igjen, «når motgangen møter meg? Hvordan kan jeg da alltid være glad, og hva skal jeg da gjøre?» Svar: «Vær ikke bekymret for noe, men la alle dine bønneemner komme fram for Gud i bønn og takk.» – «Ja, men en gang blir jeg vel trett og nedbrutt», sier du. «Å nei», svarerPaulus, «Guds fred skal bevare deg i alt som møter deg.»

Om dette er det mer å si. For det første skal «Guds fred» her ikke forstås slik at Gud selv har fred og er stille og rolig i seg selv, men slik at han gjør oss stille og rolige. «Guds fred» betyr her fredens gave fra Gud, slik «Guds rettferdighet», «Guds gjerning» og «Guds ord» blir forstått etter Skriftens språkbruk.

Denne Guds fred bevarer hjertene, tankene og sinnet – det vil si viljen og forstanden – i Kristus, eller i kunnskapen om Kristus. Slik holder mennesket ut til enden og blir salig.

For bekymring og anfektelse forandrer svært snart også dem som har den rette meningen om Kristus, så de tenker og taler helt annerledes enn det sømmer seg en kristen – om de da ikke er grunnfestet i Herren ved Jesu Kristi fred og tålmodighet.

For det er ingenting annet enn troens og tålmodighetens fred som bevarer den gudsfrykten som er begynt i Kristus. Uten den blir mennesket snart dratt over i den freden menneskene og verden har – en fred som består i at det onde blir tatt bort.

Her må vi flittig sky den menneskelæren som sier at en skal ta anstøt av korset og flykte fra det. For da går snart den sanne kunnskapen om Gud og tilliten til ham til grunne. Da blir menneskets hjerte og sinn forvendt, fordi det søker hos seg selv og hos mennesker det som en bare kan vente fra Gud.

Når det her tales om menneskets hjerte, forstand og tanker, skal du derfor ikke tenke på den naturlige forstanden, sjelens krefter og evner, slik de naturlige læremestrene taler om dem. Det gjelder den åndelige innsikten, meningen og lengselen – det vil si det troen, håpet og kjærligheten virker.

Det har vi også hørt før, på 2. søndag i advent, der apostelen sier: «Må så håpets Gud fylle dere med all glede og fred i troen, så dere kan være rike på håp ved Den Hellige Ånds kraft» (Rom 15,13). Der sier han med andre ord det samme: at hjertet og tankene blir bevart.

Se hvordan Paulus med få ord skildrer et kristenmenneskes forhold både til Gud og til mennesker: Han har alt hos Gud, og han blir alt for menneskene. En kristen, vil han si, skal forholde seg til menneskene slik Gud forholder seg til

ham. Her merker en kraften i alterets høyverdige sakrament. Det er ikke noe annet enn et fellesskap i alt ondt og godt, i og med Kristus.

Jul og nyttår

1. juledag

> «Og det skjedde i de dager at det gikk ut et bud fra keiser Augustus at all verden skulle skrives inn i manntall. Dette var den første innskrivning, i den tid Kvirinius var landshøvding i Syria. Og alle gikk for å la seg innskrive, hver til sin by. Også Josef dro opp fra Galilea, fra byen Nasaret, til Judea, til Davids by, som heter Betlehem, fordi han var av Davids hus og ætt, for å la seg innskrive sammen med Maria, sin forlovede, som var med barn. Men det skjedde mens de var der, da kom tiden da hun skulle føde. Og hun fødte sin sønn, den førstefødte. Hun svøpte ham og la ham i en krybbe, fordi det ikke var rom for dem i herberget» (Luk 2,1–7).

Her er historien kort fortalt. Av den skal vi se at Herren, straks han er født på jorden, begynner med å skille sitt rike fra verdens rike. Han gir seg ut for ikke å kjenne verden og dens rike. Og omvendt gir verden seg ut for ikke å kjenne denne kongen og hans kongerike.

Likevel tar Kristus ikke makten og styret fra den romerske keiseren. Han lar ham sende ut sitt bud og skrive alt folket inn i manntall; ja, også Maria og Josef går og lar seg innskrive. Keiseren gjør som han vil i sitt rike, og alt dette lar Kristus skje.

Men han vil ha sitt rike skilt fra keiserens rike. Derfor gir han seg ut for at keiseren og verdens rike ikke angår ham. Og omvendt gir verden og keiseren seg ut for at denne kongen og hans kongerike ikke angår dem.

Kristi rike er og skal være et åndelig rike, og likevel finnes dette åndelige riket midt i verdens rike. Keiseren dømmer og avgjør verdslige saker, fører krig og så videre. Men Kristi rike og embete er at sjelene blir forløst fra synd og død, og at han hjelper der verden ikke kan hjelpe.

Den som vil være predikant og lærer, ja, en kristen, skal derfor la alt han gjør tjene det kommende livet. Han skal vite at det åndelige styret og kongeriket, der Kristus er konge og herre, har dette som sitt endelige mål: hvordan en skal leve der borte i den andre verden.

Hvordan en skal leve her i denne verden, skal en overlate til keiseren. Han har og holder verdslig fred, men Kristus har og gir åndelig fred.

Riktignok spiser og drikker de kristne i denne verden og bruker dette livet, slik også deres konge Kristus spiste og drakk her og brukte dette livet. Men alt slikt gjør de kristne som pilegrimer og fremmede. Det verdslige styrets endelige

mål er timelig fred. Den kristne kirkes endelige mål er ikke fred og ro på jorden, rikdom, makt og ære, men evig fred.

Keiseren sørger ikke for hvordan jegkan dø salig og leve evig; han må tvert imot selv av sted og følge etter meg når jeg dør. Keiserens styre tjener dette timelige livet.

Men når det tar slutt, da begynner kirkens styre for alvor. Den lar de bedrøvede samvittigheter få høre om den skatten Kristus har vunnet og betrodd kirken, nemlig syndenes forlatelse og evig fred. Det er målet og enden som det kristne styret skal sikte mot og nå.

2. juledag

> «Det var noen gjetere der på stedet som var ute på marken og holdt nattevakt over flokken sin. Og se, en Herrens engel sto hos dem, og Herrens herlighet lyste om dem. Og de ble meget forferdet. Men engelen sa til dem: Frykt ikke! For se, jeg forkynner dere en stor glede – en glede for alt folket. I dag er det født dere en frelser, som er Messias, Herren – i Davids by. Og dette skal dere ha til tegn: Dere skal finne et barn som er svøpt og ligger i en krybbe. Og med ett var det sammen med engelen en himmelsk hærskare, som lovpriste Gud og sa: Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag» (Luk 2,8–14).

Vil du rett og egentlig beskrive og male Kristus – hvem og hva han er – så legg merke til hvordan englene beskriver ham her: Han er og heter en stor glede. Men denne prekenen gjelder bare de forferdede hjertene. De skal lære denne forklaringen og ikke se Kristus for seg på annen måte enn som bare glede.

For det går slik til: De som skulle ta imot denne beskrivelsen – at Jesus er bare stor glede – gjør den til bare forferdelse for seg selv. Og omvendt: De som denne skildringen ikke angår, tyder den på seg selv og blir kjødelig trygge. De som det ikke angår, har snart lært det; de som skulle gripe det, kan ikke gripe det.

Derfor er de rette, sanne disiplene de som i sitt hjerte ikke ser Kristus for seg på annen måte enn som bare glede. Dette ville engelen gjerne lære oss i denne prekenen.

Når Kristus ser sur ut, drukner han verden i vannflommen og slår ned konger og tyranner. Men her ser han ikke sur ut, men vennlig og kjærlig, og han heter en stor glede. For hvem? For alle bedrøvede hjerter. Det er den gylne teksten som vi skal merke oss godt, så vi kan trøste oss med den i sorg og anfektelse.

Men hva består den store gleden i? Det viser engelen når han sier videre: «I dag er det født dere en frelser, som er Messias, Herren.» Ordet «Herren» lyder skremmende for oss. Men det er et svært trøsterikt ord, fordi det står «frelser» ved siden av – det vil si en hjelper som girlykke og frelse.

De som er uten frykt og anfektelser, trenger ikke denne frelseren. Men de fattige syndere som ligger i frykt og forferdelse, trenger ham; ingen annen kan hjelpe dem enn denne frelseren alene, Herren Kristus, som i dag er født i Betlehem.

Den som vil overvinne djevelen med hans gift og hjertesorg og være trygg for ham, må bare holde seg til dette søte synet og denne herlige trøsten når engelen

forkynner: «Det er født dere en frelser.» Når dette synet for alvor faller inn i hjertet, da har en allerede vunnet.

Den som rett kunne prege dette inn i hjertet sitt, skulle ha alt kjøtt her på jorden kjært for det kjøtt og blods skyld som sitter der oppe ved Guds høyre hånd. Han skulle ikke lenger kunne bli sint på noe menneske. Slik skulle menneskenaturen til Kristus, vår Gud, med ett blikk gjøre alle hjerter glade og vennlige, som rimelig er, og fylle dem med en slik glede at det ikke lenger kunne bli en eneste ond tanke igjen der inne.

Den som riktig hadde fattet dette bildet i sitt hjerte, at Guds Sønn er menneske, skulle ikke vente noe ondt, men bare godt av Herren Kristus.

3. juledag

> «I dag er det født dere en frelser, som er Messias, Herren – i Davids by» (Luk 2,11).

Dette er noe som burde bevege oss til stor glede og salig stolthet: at vi er så æret over alle skapninger, ja, over englene, så vi nå kan si med sannhet: «Mitt kjøtt og blod sitter ved Guds høyre hånd, regjerer mektig over alle ting og har alt i sin hånd.»

Denne gleden er ikke bare stor fordi vi er æret over alle engler, men også fordi det er født oss en frelser. Det går langt over den naturlige æren at han, mennesket Jesus, også vil være vår frelser. Det er den største grunnen til at vi skal være glade. Derfor er de mennesker usalige som vet det og likevel ikke bryr seg om det.

For disse ordene burde med rette smelte himmel og jord, gjøre døden til sukker og all ulykke – og det finnes jo så uendelig mye av den – til bare vin. For hvilket menneske kunne vel tenke seg dette ut: at Frelseren er født oss og er vår frelser?

En slik skatt angår ikke bare moren, jomfru Maria, så hun alene skulle ha æren av den. Dere, dere er det født en frelser, som er Herren Kristus!

Hvem er så du? Hvem er jeg? Er vi ikke alle mennesker? Ja, hvem skal da ta imot dette lille barnet, om ikke nettopp menneskene? Englene trenger ham ikke, og djevlene vil ikke vite av ham. Skulle vi daikke ta imot denne frelseren med takk, han som er født for oss?

For i ham har vi ikke bare den naturlige æren, at han har tatt på seg vårt kjøtt og blod, men også den åndelige skatten, at han er vår åndelige og evige frelser.

Den som rett kjente og trodde dette, kunne av det lære hva rett glede er. Ja, av bare glede skulle han ikke kunne leve lenge. Jo sterkere troen er, desto gladere blir mennesket når det kjenner denne overmåte store nåden.

Det er umulig at et menneskehjerte ikke skulle glede seg, dersom det tror at vi har en slik frelser, som frelser oss fra synd, død og all ulykke. Men den store mengden søker en annen glede: å ha fred, ro og vellyst her. Og den gleden er ikke trygg et eneste øyeblikk.

Det er et tegn på at vi hører dette gledesbudskapet som i søvne. De kjære englene preker og synger nok for oss, men vi sover og blir ugudelige mennesker, som har denne skatten for øyne og ører og likevel ikke bryr oss om den.

Den som er så tåpelig at han hører slikt og ikke kjenner noen glede ved det, kan godt regne seg for et ugudelig menneske. For når denne ilden ikke tenner ham, og denne søte vinen – at Kristus er blitt vår bror – ikke gjør ham beruset, da er det et sikkert tegn på at han er et ugudelig menneske.

Bli derfor forferdet når du kjenner deg så kald og følelsesløs, og be Gud av hjertet om hans nåde, at han ved sin Hellige Ånd vil forandre hjertet ditt og hjelpe deg.

3. dag etter jul

> «Og Josef og hans mor undret seg over det som ble sagt om ham. Og Simeon velsignet dem og sa til hans mor, Maria: Se, denne er satt til fall og oppreisning for mange i Israel, og til et tegn som blir motsagt, men også din egen sjel skal et sverd gjennombore, for at mange hjerters tanker skal bli åpenbart» (Luk 2,33–35).

Det er troens egentlige art: Jo fastere en tror at en ting er Guds ord og gjerning, desto mer undrer en seg og gleder seg over den.

Derfor priser Lukas med disse ordene troen hos moren og faren så høyt. Begge var de glade og ved godt mot over dette. De kunne ikke undre seg nok over at dette lille barnet skulle være lyset til å opplyse alle hedninger, mens alle andre konger og fyrster er en mørk natt, ja, selv stikker fast i synd og død og enda mindre kan hjelpe andre ut av den.

En slik undring burde også vi ha over evangeliet, så vi ble stolte og glade av det og kunne rose oss: «Jeg er en kristen og er døpt. Derfor tviler jeg slett ikke på at jeg ved Herren Kristusskal være og bli en herre over synd og død, så himmelen og alle skapninger skal tjene meg til det beste.»

Men hvor finner du dem som virkelig tror dette og tar det til hjertet? Alle kan vi nok si det etter. Men at vi ikke tror det, kan vi snart bli overbevist om, for vi undrer oss ikke over det. Skal en kalle en slik historisk kunnskap tro, da er det sannelig en kald og halvdød tro. Ellers ville vi ikke bare være salige, men også stolte av det.

For en kristen er et stolt, salig menneske, som verken spør etter djevelen eller noen ulykke, for han vet at han ved Kristus er herre over alt slikt. At vi fattige syndere har fått del i evig liv og rettferdighet, burde vi jo kjenne i det minste som en gnist, og det burde gjøre oss frimodige, så vi ikke mister motet i anfektelse og forfølgelse.

Men fordi Guds ord alltid må bære frukt, har det likevel alltid vært noen som tok imot det med glede og undring, nemlig Josef og Maria. Og her refser evangelisten i det skjulte jødenes vantro. Mange av dem var til stede – for dette skjedde offentlig i templet – og likevel ville ingen tro; alle tok de anstøt av at Jesus var et lite barn.

Slik lærer vi her at vi gjerne skal høre Guds ord, for det blir ikke uten frukt.

«Og Simeon velsignet dem.» Denne velsignelsen er ikke noe annet enn at han ønsker dem lykke og salighet og alt godt. Han velsignet ikke bare barnet, men dem alle sammen: barnet, far og mor. Denne velsignelsen ser ut til å være en svært ringe ting. Men å velsigne Kristus og foreldrene hans er en høy og under-

full gjerning. For Kristus og naturen står helt mot hverandre: Han fordømmer alt verden velger ut, og han gir kors og all slags ondt å lide. Se, det vil og kan ingen tåle av ham. Så begynner en å forbanne og spotte, og det er svært få Simeoner som velsigner ham.

4. dag etter jul

> «Og Simeon velsignet dem og sa til hans mor, Maria: Se, denne er satt til fall og oppreisning for mange i Israel, og til et tegn som blir motsagt, men også din egen sjel skal et sverd gjennombore, for at mange hjerters tanker skal bli åpenbart» (Luk 2,34–35).

Kristus er kommet for å bli et lys og en frelser for hele verden, og for at hver og en skulle bli rettferdig og salig ved troen på ham. Skulle det skje, måtte all annen gjerningsrettferdighet forkastes. Det kunne ikke jødene tåle. Så faller de i vantro og forfølger alle som tror.

Slik må også fremdeles alle gjerningshelligeta anstøt av troen og falle slik over Kristus at de forfølger og fordømmer alle som forkaster gjerningene deres.

Simeon sier her på forhånd til Kristi mor at ikke hele Israel skulle ta imot ham som lys og frelser, men at mange skulle ta anstøt av ham. På samme måte må den åndelige moren, Kristi kirke, ikke undre seg over at mange falske kristne ikke tar imot troen.

Slik ser vi nå at dette fallet og denne oppreisningen er helt åndelig, og at fallet rammer et annet folk enn oppreisningen. Fallet rammer bare store, lærde, hellige mennesker som stoler på seg selv. Evangeliet viser oss jo at Kristus slett ikke har noen strid med syndere, men omgås dem på det vennligste. Men med de skriftlærde og prestene kan han slett ikke komme til rette.

Derfor: Slik fallet bare rammer dem som alt står, slik er det bare de som ligger og alt er falt, som blir reist opp. Det er alle de nådehungrige, fattige i ånden, som kjenner seg selv – at de er ingenting, og at Kristus er alt.

Videre sier Simeon at Kristus er satt «til et tegn som blir motsagt». Men er det ikke en jammer at Frelseren og verdens lys skal motsies? Med rette burde en jo løpe etter ham fra den ene enden av verden til den andre!

Men av dette lærer vi hva verden er, og hva naturen gjør av egen fri vilje. Den er nemlig djevelens rike og Guds fiende. Den handler ikke bare mot Guds bud, men forfølger og dreper også Frelseren, som skal hjelpe den til å holde Guds bud.

Vil du nå være en kristen, så innrett deg på dette og vær viss på at din Herre Kristus, du selv, din lære og alt du gjør, ikke behager menneskene. Alle som vil være kristne og bli salige, må sammen med sin Herre Kristus være til anstøt og fall for andre og bli regnet for vranglærere og forførere.

Men ordet gir enda en trøst: Han er et tegn som blir motsagt, men et tegn som ikke kan kastes over ende eller gjøres til intet. Hele verden kan fordømme min tro og mitt ord og rope ut at det er vranglære. Men ham må den likevel la meg beholde – ham kan den ikke ta fra meg. Lenger enn til å motsi meg kommer den ikke. Likevel faller den, og jeg står.

La dem motsi så mye de vil! Gud står dem imot og strider med sine gjerninger mot deres ord. La oss se hvem som skal seire her!

5. dag etter jul

> «Men også din egen sjel skal et sverd gjennombore, for at mange hjerters tanker skal bli åpenbart» (Luk 2,35).

Dette er ikke sagt om et legemlig sverd. Det betyr at Maria skulle bære stor lidelse og smerte i sitt hjerte, selv om hun ikke blepint på legemet. Hvordan det gikk til, vet vel hver og en.

Men hva betyr det at Simeon sier dette bare til Maria og ikke til Josef? Det betyr nok at den kristne kirke – den åndelige jomfru Maria – blir værende på jorden og ikke blir tilintetgjort, selv om predikantene og deres tro og evangelium – den åndelige Kristus – blir forfulgt.

Josef dør først, Kristus blir pint, Maria blir enke og mister sitt barn – likevel blir hun værende, og all denne jammeren går henne gjennom hjertet. Slik blir også den kristne kirke alltid en enke. At hennes Josef, de hellige fedrene, dør, og at evangeliet blir pint, går gjennom hjertet hennes. Hun må tåle sverdet og likevel bli værende til den ytterste dag.

Til sist sier Simeon at alt dette skjer for at mange hjerters tanker skal bli åpenbart. Å, for en salig og nødvendig frukt av dette fallet og denne motsigelsen!

Når evangeliet kommer og prekenen om dette barnet begynner, da blir det så tydelig at en kan ta og føle på det: Alle de som verden før holdt for levende hellige, blir de største syndere, og de stille og milde hjertene blir de største mordere. Kristus åpenbarer med sitt ord at de er besatt av djevelen.

Men hvorfor åpenbarer han det? Til lærdom for oss og dessuten til trøst. Til lærdom, så vi ikke skal bli forferdet når vi må undre oss og si: «Han er en så fin fyrste, en så fin borger, en så fin ektemann – hvordan kommer han da inn i en slik blindhet og ondskap at han ikke tåler Guds ord, men hater det?»

Det lærer nå dette evangeliet oss, og det gir grunnen: Før var hjertenes tanker skjult. Men nå kommer han som kalles hjertets åpenbarer. Ved sitt ord har han tent et slikt lys i hjertet vårt at vi ser hva slags tanker menneskene har – tanker som verken de selv eller andre har sett før. De må komme for dagen og bli åpenbare.

Til sist tjener også åpenbaringen av tankene til trøst for oss. Verden kan ikke tåle og fordra Guds ord, og likevel bærer den et så hellig skinn.

Det skal vi ikke bli forferdet over, men straks slutte: «Den kan synes så from og hellig den vil. Fordi denne lasten henger ved den – at den ikke tåler Guds ord, men forfølger det – hører den likevel til hos den lede djevelen, og all dens dyd er ikke annet enn en tom skygge.» Den liker ikke å bli omtalt så ille, men for Gud kan den ikke unnskylde seg.

6. dag etter jul

> «Og det var en profetinne der, Anna, Fanuels datter, av Asjers stamme. Hun var kommet høyt opp i årene. Etter sin jomfrutid hadde hun levd sju år med sin

> mann. Deretter hadde hun levd som enke til en alder av åttifire år. Hun forlot aldri templet, men tjente Gud i faste og bønn dag og natt. I samme stund sto også hun fram og lovpriste Gud, og hun talte om ham til alle dem som ventet på forløsning for Jerusalem. Da de hadde fullført alt etter Herrens lov, vendte de tilbake til Galilea, til sin by Nasaret. Men barnet vokste og ble sterkt, han ble fylt av visdom, og Guds velbehag var over ham» (Luk 2,36–40).

Videre forteller evangelisten om enken Anna og sier at hun aldri forlot templet. Å, for en nyttig og nødvendig formaning!

Det var en plage hos det jødiske folket at de så gjerne hørte på falske profeter og menneskelære. Ved siden av templet reiste de mange altere og gudstjenester på fjellene, noe Moses strengt hadde forbudt dem: «Dere skal ikke legge noe til det ordet jeg byr dere, og dere skal ikke trekke noe fra» (5 Mos 4,2). Det er som om han ville si: «Jeg vil at du skal bli en slik Anna, som ikke forlater templet.» Men de forlot templet og gikk til sine altere.

Om Anna heter det at hun tjente Gud med faste og bønn natt og dag. Det skal likevel ikke forstås slik at hun ikke kunne spise, sove og hvile. Det betyr bare at hun levde slik. Og med bønn menes ikke bare den muntlige bønnen, men alt sjelen har å gjøre med Guds ord: å høre, tale, tenke og grunne på det.

For svært mange salmer blir framsagt i bønnen, der det knapt er tre vers som ber; de andre sier og lærer noe, refser synden og så videre. Se, slik gjerning har vært gudstjenesten til alle de kjære fedrene og de gamle hellige, og med den har de ikke søkt annet enn Guds ære og menneskenes salighet.

Slik lærer vi av de gamle fedrene i Skriften mange sukk og bønner om Kristus og verdens frelse, særlig i Salmene.

Videre heter det om Anna at hun lovpriste og takket Gud. Takk er ikke noe annet enn å bekjenne den velgjerningen en har fått, giverens godhet og sin egen uverdighet som trengende. Den som erkjenner og bekjenner dette, takker rett.

Troen og erkjennelsen kan ikke tie. Den bryter ut og forteller hva den vet, så den også kan hjelpe andre og dele sitt lys med dem, som det står: «Jeg trodde, derfor talte jeg» (Sal 116,10; 2 Kor 4,13).[1] Den er altfor mild til å beholde en slik skatt for seg selv.

At alt dette – talen, lyttingen og ventingen – skjedde i Jerusalem, har sin grunn: Jerusalem betyr «fredens syn», og det står for de hjertene som bare søker fred og ikke strider. Den guddommelige sannheten vil ha hjerter som hører etter og lar seg si noe.

Men de som larmer og selv vil ha rett, lengter aldrietter sannheten. De er i Babylon, larmens by, ikke i Jerusalem, fredens by.

Nyttårsdag

> «Da åtte dager var gått, og han skulle omskjæres, fikk han navnet Jesus, som han var kalt av engelen før han ble unnfanget i mors liv» (Luk 2,21).

Det var skikk og bruk i Israel å gi barnet navn når det ble omskåret, slik vi ser her og ved døperen Johannes, som også fikk navnet sitt da han ble omskåret. Men Kristus var ikke skyldig til å la seg omskjære, og på ham var det et tomt

[1] NB har i Sal 116,10: «Jeg trodde, for jeg talte.» Luther følger ordlyden i 2 Kor 4,13.

tegn. Slik ble også navnet hans gitt på forhånd ved engelen, så han ikke fikk det ved omskjærelsen.

Dette skjedde og ble skrevet ned for at vi skal se at han alltid var fri fra loven og synden, framfor alle mennesker, og for at han skulle tjene oss ved å gi seg under loven og bli lik oss, så han kunne forløse oss fra den. Paulus sier: «Født under loven, for at han skulle kjøpe dem fri som var under loven» (Gal 4,4–5).

Han har gitt seg under alle lover, enda han ikke var skyldig å holde en eneste av dem, for han er Herre og Gud over alle ting. Derfor er de alle falt i hans hånd. De har gjort ham urett og må nå med rette være ham underlagt.

Den samme retten har han nå også gitt oss når vi tror på Kristus. Når loven vil straffe deg som synder, og døden trenger inn på deg og driver den elendige samvittigheten mot helvete, så minn dem om den synd og urett de har gjort mot Kristus, din Herre.

Tror du ikke da at de skal skamme seg og bli mer forferdet over deg enn du over dem? Døden vil kjenne sin skyld og flykte med skam. Loven vil slippe sine redsler og smile vennlig sammen med Kristus.

Gud hjelpe oss, for en overmåte mektig ting troen er! Den gjør sannelig mennesket til en gud, som ingenting er umulig for, som Kristus sier: «Om du kan tro, alt er mulig for den som tror» (Mark 9,23).

Med rette fikk han i dag navnet Jesus. Den som hjelper, forløser og gjør salig, kaller vi på norsk en frelser, og på hebraisk heter det Jesus.

Omskjærelsen betyr troen vår. Og at barna får navn, betyr at vi ved troen får navn og blir kjent av Gud. For dem som ikke tror, kjenner Gud ikke: «Sannelig sier jeg dere: Jeg kjenner dere ikke!» (Matt 25,12).

Hva heter vi så? Uten tvilgir Kristus oss sitt navn, slik han gir oss alt sitt. Derfor heter vi alle kristne etter ham, alle Guds barn etter ham, alle Jesus etter ham – slik han heter, heter også vi.

Se, derfor er det ingen grense for den kristne stands ære. Det er de overstrømmende godene han øser ut over oss, så hjertet vårt blir fritt, glad og uforferdet og slik holder loven villig og med lyst.

2. januar

> «Men før troen kom, ble vi holdt i varetekt under loven, innestengt inntil den tro som skulle komme, ble åpenbart. Slik er loven blitt vår tuktemester til Kristus, for at vi skulle bli rettferdiggjort av tro. Men nå når troen er kommet, er vi ikke lenger under tuktemesteren» (Gal 3,23–25).

Med disse ordene har apostelen svært vakkert samlet lovens frukt og nytte. Spør jeg: «Hva er loven god for?» svarer han: Den gjør riktignok ingen rettferdig. Tvert imot øker den synden og egger naturen med sine bud og forbud. Likevel bærer den to frukter.

Den første er at den stenger oss inne og holder oss tilbake, så synden ikke blusser fritt opp og vi fører et åpenlyst skammelig liv, slik de gjør som ikke vil holdes i varetekt under den. For var det ingen lov, hvem kunne da leve i fred for den andre?

Den andre frukten er at denne innestengningen er rettet mot den troen som skulle komme. Mennesket skal av den erkjenne sin uvilje mot det gode, komme til seg selv, ydmykt bekjenne og anklage sin onde natur og lengte etter Guds nåde. Ikke for at han skal legge loven bort, men for at nåden skal gi ham et slikt hjerte at han har loven kjær. Se, det er den rette forståelsen og den beste bruken av loven.

Slik har ikke bare jødene vært stengt inne under loven, men alltid også alle som før troen strever med å bli rettferdige ved gjerninger, lov, frykt, fortjeneste og lignende ting. Blir dette ikke rettet mot troen, eller kommer troen ikke til, må det bli verre med dem. Til sist faller de i formastelse eller fortvilelse, så de ikke lenger kan hjelpes. Så farlig er det når en ikke bruker loven rett, så en kommer til troen.

Loven driver oss hen til Abrahams ætt, til Kristus, som alle de hellige har trodd på fra begynnelsen. Derfor hjelper det ikke jødene og tyrkerne at de tror på Gud, som har skapt himmel og jord.

Den som ikke tror på Kristus, tror heller ikke på Gud. For utenfor Kristus er det ingen velsignelse og ingen rettferdiggjørelse. Gud vil holde det løftet han ga Abraham, da han tilsa hamat i hans ætt skulle alle jordens folk velsignes.

Den som er under tuktemesteren, er en hykler. Han vil gjøre mange gode gjerninger og likevel ikke være rettferdig; føre et godt liv og aldri bli rettferdig. Loven blir stadig hyklernes herre og driver dem. Slik blir de alltid dens skyldnere og undersåtter. For loven krever en fri og glad vilje. Den har de ikke, og de kan heller ikke få den av seg selv. Bare troen på Kristus gir den.

Der troen er, hører loven opp å kreve; den er oppfylt og har fått sitt. Troen forløser oss altså ikke legemlig fra loven, så vi kan dra hit og loven dit. Men vi kan og har nå det den krever, nemlig Den Hellige Ånd, som gjør at vi har den kjær. Uten kjærlighet ville den ikke slippe oss eller være betalt, og samvittigheten vår ville ikke ha fred. For loven ville alltid straffe oss, inntil Kristus kom og ga oss sin Ånd og kjærlighet ved troen, som blir forkynt i evangeliet.

3. januar

> «Alle er dere jo Guds barn ved troen på Kristus Jesus. For dere, så mange som er døpt til Kristus, har ikledd dere Kristus» (Gal 3,26–27).

For en vakker orden apostelen holder! «Nå når troen er kommet, er vi ikke lenger under tuktemesteren.» Hvorfor? «Alle er dere jo Guds barn ved troen på Kristus Jesus.» Men hvordan går det til at vi blir Guds barn? «For dere, så mange som er døpt til Kristus, har ikledd dere Kristus.»

Kristus er Guds barn. Den som kler seg i Guds barn, må derfor også være Guds barn, for han går kledd i den guddommelige barneretten, og den må visselig skape et Guds barn. Er han da et barn, er han ikke lenger under loven, der det er bare treller. Og er et barn under loven, slik barnet er under tuktemesteren, er det likevel som en trell så lenge det er under den, slik Paulus sier lenger fram i teksten, i den forrige epistelen.

Men hva betyr det å ikle seg Kristus? De vantro har her et kjapt svar: Det betyr å følge etter Kristus og ligne hans eksempel. Men på den måten kunne jeg også

ikle meg Peter, Paulus og alle de hellige, og det ville ikke være sagt noe særlig om Kristus.

Derfor vil vi her la troen tale – den troen Paulus beskriver så yndig med ordet «ikle seg». Det er tydelig at de som blir døpt, aldri har fulgt etter Kristus på forhånd; det er i dåpen de begynner å følge ham. Derfor må en ha ikledd seg Kristus før en følger ham. Så skal en følge Kristi eksempel.

Det finnes en åndelig ikledning i samvittigheten. Den går slik til: Sjelen tilegner seg Kristus og all hans rettferdighet som sitt eget gode, trosser og stoler på den, som om den selv hadde gjort og fortjent den – slik et menneske tar på seg en drakt. Å tilegne seg dette er en åndelig ikledning. Det er troens rette art og natur.

Visselig er Kristus gitt oss slik at all hans rettferdighet, ja, alt han er og har, står til vår rådighet, som om han var vår egen.

Og den som tror, får det også slik, som Paulus sier: «Han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle, hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?» (Rom 8,32). Likeså: Kristus «er blitt visdom fra Gud, rettferdighet og helliggjørelse og forløsning» for oss (1 Kor 1,30).

Se, den som tror slik på Kristus, ikler seg ham. Derfor er troen en så stor ting at den gjør mennesket rettferdig og salig. For den bringer ham alle Kristi goder, og på dem trøster og stoler samvittigheten. Slik må den bli glad i Kristus og villig til å gjøre alt godt og sky alt ondt. Den frykter verken død eller helvete eller noe ondt, for den er altfor rikelig kledd i Kristus.

Det er det å ha oppfylt loven og ikke lenger være under den. For der er Den Hellige Ånd med drakten i sjelen, og der er et helt annet menneske. Det går nå kledd i Guds barnerett; derfor må det være et barn.

4. januar

> «Her er ikke jøde eller greker, her er ikke trell eller fri, her er ikke mann og kvinne. For dere er alle én i Kristus Jesus. Og hører dere Kristus til, da er dere Abrahams ætt og arvinger ifølge løftet» (Gal 3,28–29).

Denne ætten er Kristus. I ham er Abraham selv og hele Abrahams ætt, hans brødre og medarvinger, blitt velsignet, som det står i 1. Mosebok: «I din ætt skal alle jordens folk velsignes» (1 Mos 22,18). Dette er oppfylt i Kristus. For de er alle sammen én ætt med Kristus og i Kristus, og Kristus med dem og i dem. Kristus er velsignet av Gud.

Men den åndelige ætten er ikke de som har kjøtt og blod fra Abraham, men de som har Abrahams tro. Det er vi og alle de hellige som er kristne i den rette troen. For troen er så mektig at den gjør også dem som ikke er av hans kjøtt og blod, til Abrahams ætt og barn. Bare ved den åndelige nedstamningen bærer de med seg Abrahams tro.

Skal velsignelsen komme til folkene, må de bli like med Abrahams ætt. Når arven – det største gode, som hører ham til – er felles for alle folk, må de også alle regnes som Abrahams likeverdige arvinger og barn, enten de er av hans kjøtt og blod eller ikke.

Men nå er det avgjort at Abraham ikke har noen annen ætt enn dem som tror; for de blir i Skriften regnet til hans ætt. Slik blir ingen velsignet unntatt den som tror; den som ikke tror, blir værende under forbannelsen. Derfor kaller Paulus dem løftets ætt og sier: «Hører dere Kristus til, da er dere Abrahams ætt og arvinger ifølge løftet.»

Skriften ser altså ikke på den naturlige nedstamningen. Den tar med både dem som er av Abrahams kjøtt og blod, og dem som ikke er det – alle som blir velsignet og tror. Riktignok hadde Gud bestemt at det også av Abrahams naturlige etterkommere skulle komme velsignelsens barn, ikke for nedstamningens skyld, men fordi han utvalgte dem av nåde.

Den som er arving, får ikke rettferdigheten ved gjerninger. Nei, arven må være der på forhånd og gjøre alle gjerningene. Altså: Den som tror, er alt rettferdig og salig uten noen gjerning; alt dette har han av nåde. Det han så gjør siden, er bare gjerninger han øver seg i innenfor denne arven.

Tror du nå, så må du kjenne arven og holde deg for Guds barn og ikke tvile på det. Tviler du på det, er du verken barn eller arving, og da tror du visselig ikke rett. Du må ikke tvile på det, verken når det gjelder det kommende livet eller i døden. For hva er et kristent liv annet enn en begynnelse til det evige liv?

Men vil du gi deg ut for å være et Guds barn og bekjenne en slik tro, da vil Kaifas i sin store nidkjærhet for gudstjenesten rive sønder klærne sine og rope over deg: «Vi har en lov, og etter den loven er han skyldig til å dø, fordi han har gjort seg selv til Guds barn» (jf. Joh 19,7). «Korsfest, korsfest ham!»

Helligtrekonger

Helligtrekongersdag

> «Da Jesus var født i Betlehem i Judea, i kong Herodes' dager, se, da kom noen vismenn fra Østerland til Jerusalem. De sa: Hvor er den jødenes konge som er født nå? For vi så hans stjerne i Østen, og er kommet for å tilbe ham» (Matt 2,1–2).

Dagens fest kalles også epifania, eller Kristi åpenbaringsfest. For det sies at tre åpenbaringer skjedde på denne dagen, men ikke i samme år: Herren Kristus åpenbarte seg ved stjernen for vismennene i Østerland, likeså ved Jordan, der han bledøpt av Johannes, og likeså i bryllupet i Kana i Galilea, der han gjorde sitt første under.

Hvordan det nå er med tiden, får være som det vil. Det er i alle fall svært herlige historier, særlig dagens om vismennene. For her vil Herren ikke bare åpenbare seg for jødene, men også for hedningene, så jødene ikke skulle kunne si at det gikk så hemmelig for seg at ingen visste noe om ham.

Han skulle jo stamme fra jødene, men ikke komme som konge. Han kom så elendig at han knapt fant et sted å bli født, og derfor vakte hans komme stor uvilje hos jødene. Da var det helt nødvendig at Gud åpenbarte ham også for hedningene. Slik kunne han likevel bli herlig forkynt og kunngjort overalt, enda det gikk så fattig og ringe for seg med ham.

For det var ingen liten ting at vismennene fra Østerland kom så lang vei og talte så mye om dette barnet i Jerusalem. Det samme gjorde Anna og Simeon i Jerusalem, englene i luften og gjeterne i Betlehem. Alle har de med dette barnet å gjøre, alle synger og taler de om ham. Slik blir dette lille barnet ropt ut på det herligste, så jødene i alle fall må bli var ham.

Vismennene kommer nå først til Jerusalem og søker Kristus der. For når barnet skulle være jødenes konge, kunne de ikke tenke seg annet enn å finne ham der, i landets hovedstad. Men når de tenker slik, tar de grundig feil. De finner ikke barnet i det herlige Jerusalem, men i det fattige Betlehem.

Dette skal vi merke oss godt. Når vi vil komme til dette barnet og finne det, må vi ikke følge vår fornuft og våre tanker. Vi må bli ved Ordet og ikke la oss dra bort fra det. For slipper vi Ordet, da er anstøtet der allerede.

Den som ikke vil høre hva og hvordan Skriften vitner om dette lille barnet, men vil dømme etter det ytre skinnet, kommer visselig ikke til Kristus. Derfor

er djevelen særlig ivrig etter å rive oss bort fra Ordet og føre oss uten Ordet inn på våre egne tanker. For da vet han at han har vunnet og vi tapt.

Den høyeste kunsten er altså å holde fast ved Ordet og ikke tenke annerledes om de guddommelige ting enn det Ordet sier oss.

Vismennene hadde også gjort seg den tanken om Kristus at han som jødenes konge måtte være født i Jerusalem. Men slike tanker må bli til intet, fordi de er uten Ordet. De finner ikke barnet i Jerusalem, enda det var den hellige byen der Gud selv bodde. Skal de finne det, må de følge Ordet. Det er den rette stjernen og den vakre solen som viser hen til Kristus.

1. dag etter helligtrekonger

> «Da kong Herodes hørte det, ble han forferdet, og hele Jerusalem med ham. Han samlet alle yppersteprestene og folkets skriftlærde og spurte dem ut om hvor Messias skulle bli født. De sa til ham: I Betlehem i Judea, for så er skrevet ved profeten: Du Betlehem i Juda land er slett ikke den ringeste blant fyrstene i Juda. For fra deg skal gå ut en høvding som skal være hyrde for mitt folk Israel. Da kalte Herodes hemmelig vismennene til seg, og spurte dem nøye ut om tiden da stjernen hadde vist seg. Så sendte han dem til Betlehem og sa: Gå av sted og spør nøye ut om barnet. Og når dere har funnet det, da meld fra til meg, for at også jeg kan komme og tilbe det. Da de hadde hørt hva kongen sa, dro de av sted. Og se, stjernen som de hadde sett i Østen, gikk foran dem inntil den kom og ble stående over stedet der barnet var» (Matt 2,3–9).

Her ser vi hos vismennene et utmerket eksempel på en vakker og mektig tro. De slipper alle andre tanker – som de selv og hele verden hadde hatt – ut av øyne og hjerte, og følger det ordet som blir holdt fram for dem fra profeten Mika.

De tar ikke anstøt av at de blir vist bort fra Jerusalem, der den rette gudstjenesten var, bort fra vår Gud og hans tempel, og hen til en kustall ved Betlehem – enda de ikke søker en tigger, men jødenes konge. Akkurat som de hører, slik følger de. Deres egne tanker bekymrer dem ikke; de ser bare hen til det Mika sier.

Gud ville helt oppheve jødenes prestedømme og styre, fordi de bygde så mye på det. Templet og gudstjenesten, som de var så hovmodige av, måtte begge ryddes bort. Men det fattige, ringe Betlehem måtte fram og være det første herberget for Guds Sønn.

Når vismennene nå har Ordet, drar de villig ut av den hellige byen til Betlehem, den lille, ringe byen, og tar ikke anstøt av det. Da gir Gud dem den trøsten at stjernen kommer igjen så snart de er kommet ut av Jerusalem, og lyser for dem helt fram til døren i Betlehem der barnet var.

Den trøsten trenger de også, for de finner ikke annet der enn fattigdom og elendighet. Josef og Maria hører ikke hjemme på stedet, og barnet ligger i en krybbe. Hvordan kan dette passe for en konge?

Men de fromme menneskene lar seg ikke føre vill. De holder fast ved Ordet, det de har hørt fra profeten. Uten å se på den fattige, elendige tilstanden faller de ned for barnet, tilber det, åpner skattene sine og ærer det med dem.

Særlig skal vi her ikke glemme den høye trøsten at Gud også kaller hedningene til sitt rike og tar imot dem som sitt folk, enda de ikke er omskåret. Her har

vi hedninger et stort vitnesbyrd, så vi ikke skal fortvile som om vi ikke hørte Kristus til.

For disse vismennene var jo hedninger. Derfor kommer de som fremmede folk til lyset, Herren Kristus, og tar imot ham. Og han tarimot dem og har behag i deres tilbedelse og gave.

Dette er skrevet til trøst for oss, så vi skal takke Gud for at han ved Kristus har opprettet et slikt rike på jorden. Der handler han ikke med oss etter fortjeneste, men etter nåde – enda vi jo ikke er hans folk.

2. dag etter helligtrekonger

> «Og da de så stjernen, ble de over all måte glade. De gikk inn i huset, og fikk se barnet med Maria, dets mor, og de falt ned og tilba det. Så åpnet de skrinene sine og bar fram gaver til barnet: gull, røkelse og myrra. Men da de i en drøm ble varslet at de ikke skulle vende tilbake til Herodes, dro de en annen vei hjem til landet sitt» (Matt 2,10–12).

Av denne historien skal vi også lære hvordan vi skal forholde oss rett til vår kjære Herre Kristus, og sammen med vismennene bekjenne og tilbe ham som vår frelser og verdens frelser.

Han fører sitt styre på jorden i en så elendig og fattig skikkelse. Derfor skal vi også gjerne hjelpe til med eiendeler og penger, så hans rike, som på så mange måter blir undertrykt av djevelen og verden, kan fremmes og vokse.

For i våre dager kan vi like godt gi Kristus av våre skatter som vismennene gjorde. Vi har hans ord: «Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg» (Matt 25,40).

Den som hjelper fattige, forlatte mennesker med penger og eiendeler, og den som gir noe til at unge folk kan holdes på skole og oppdras i Guds ord og andre kunster, så de med tiden også kan hjelpe andre i kirkens tjeneste – han ofrer og gir gaver til det fattige Jesusbarnet.

Så snart det var født, var det ikke bare trengende og fattig; det måtte også rømme landet og flykte til Egypt for tyrannen Herodes' skyld. Til denne flukten og den lange reisen skaffet Gud ved vismennene reisepenger til barnet, til fosterfaren Josef og til jomfru Maria.

Dette tjener også til at de fattige kristne som lider forfølgelse og lever i elendighet, ikke skal miste motet. Før Gud lot en fattig kristen lide nød og dø av sult, ville han skaffe et menneske over hundre mil borte som kunne være til trøst og hjelp.

Til sist lærer vi også hvordan de som tror på Gud, står under hans særlige vern. Så nøye gir Gud akt på vismennene at han også har omsorg for hjemreisen deres og gir dem beskjed om den i søvne.

Og hvorfor lar han dem ikke komme tilbake til Herodes, når han jo kunne ha vernet barnet mot all fare? Det skjedde for at vi skal lære ikke å friste Gud. Det en med rimelighet kan utrettemed hjelp av skapningen, skal en ikke forakte og si: «Jeg vil tro på Gud, det går nok.»

Så kunne du spørre her: «Hvordan kan jeg da treffe det rette, når jeg skal tro og likevel ikke friste Gud? Du priser og forkynner jo bare tro!» Svar: Du skal ikke

tro før og ikke lenger enn du har Guds ord. For troens natur og vesen er at den bygger og stoler på Guds ord; og der Guds ord ikke er, der kan og skal det ikke være noen tro.

Gud har aldri krevd at en skal tro noen av hans gjerninger uten Ordet. Tvert imot har han stadfestet sine ord med gjerninger og under, for at en skal tro Ordet.

3. dag etter helligtrekonger

> «Da de var dratt bort, se, da viser en Herrens engel seg for Josef i en drøm og sier: Stå opp, ta barnet og dets mor med deg og flykt til Egypt! Bli der til jeg sier fra til deg. For Herodes kommer til å lete etter barnet for å drepe det. Han sto da opp, tok barnet og dets mor om natten, og dro av sted til Egypt» (Matt 2,13–14).

Engelen kunne godt ha gitt denne advarselen tre eller flere dager i forveien. Men vår Herre og Gud lar det komme til den største og siste nød, når en ikke lenger håper noe.

Men hør hva engelen sier: «Ta barnet og dets mor.» Han sier altså ikke: «Ta ditt barn, som du er far til», men like ut: «Ta barnet og dets mor med deg.» Barnet gir han til moren alene. Dessuten nevner han barnet først og moren sist – mot det fjerde bud – for å vise at morens barn er Gud og Herre.

Av dette følger at dette barnet er sann Gud og likevel også et naturlig menneske, men uten synd, unnfanget ved Den Hellige Ånd, født av jomfru Maria.

Engelen sier også grunnen til at Josef skulle flykte: Herodes leter etter barnet for å drepe det.

Av dette ser vi hvilken jammer og elendighet den stakkars moren har lidd. Hun var kommet til Betlehem, et fremmed sted, hadde ligget i barselseng og måtte bli der til renselsestiden hennes var over. I sin egen by Nasaret kunne hun mye bedre ha ligget i barsel; der ville hun ha fått bedre stell.

Men nå må hun til et fremmed land. Og det blir ikke med det, korset er ikke over. Nettopp når hun har håp om å komme hjem igjen, begynner forfølgelsen for alvor, og nå er barnet i fare for å bli drept. Josef og Maria blir begge forferdet over dette, og for Maria har det vært en stor hjertesorg.

Slik kommer de straks fra en liten ulykke inn i en større. De må ikke bare dra bort fra hjemmet sitt og byen Nasaret, men til og med flykte fra Israels folktil Egypt, der Guds folk ikke var, og der de ikke har noe å bo i eller leve av. Det har vært et ekteskap i trengsel.

I dette fremmede landet var Herren gjest og fremmed i seks eller sju år. Der måtte han ta imot hjelp fra fremmede folk som han ikke kjente, og Josef måtte livnære seg med håndverket sitt.

Men her ser vi også dette: Selv om Gud lar sin kirke lide og gir seg ut for ikke å bry seg om den, må vi likevel bekjenne at han holder den oppe godt og trofast og bevarer den for skade. For da Josef og Maria gjerne ville ha blitt i Betlehem, varsler engelen dem at de skal skynde seg derfra og bo en tid i Egypt.

Derfor hadde Gud på forhånd sørget for at vismennene ga barnet reisepenger til denne reisen (v. 11). Det var ingen ringe gave, men en god skatt. Med den hjalp de fattige menneskene seg selv og også andre i lang tid.

4. dag etter helligtrekonger

> «Stå opp, bli lys! For ditt lys kommer, og Herrens herlighet går opp over deg. Se, mørke dekker jorden, og det er belgmørke over folkene. Men over deg skal Herren oppgå, og over deg skal hans herlighet åpenbare seg» (Jes 60,1–2).

Kristus er uten tvil det lyset Jesaja taler om her. Med evangeliet lyser han i hele verden og opplyser alle som står opp og lengter etter det.

Hvem er så disse som sover og er døde? Uten tvil alle som er under loven, for de er alle døde ved synden. Men særlig er det de døde som slett ikke bryr seg om loven. Og de gjerningshellige er de som sover; de merker ikke hva de mangler.

Ingen av disse bryr seg stort om evangeliet; derfor må Ånden vekke dem. Men den tredje gruppen kjenner loven, og samvittigheten deres biter dem. De trenger nåden og sukker etter evangeliet, og de gjør også at det kommer.

Derfor heter det: «ditt lys». Det er jo Guds lys, og likevel også Jerusalems og vårt alles lys. Det er Guds, for han gir det; det er vårt, fordi det lyser for oss og vi bruker det.

Slik kalles evangeliet Guds herlighet, fordi Gud, hans gjerning og hele hans herlige vesen blir forkynt, kjent og høyt aktet ved det i hele verden. Et slikt lys og en slik herlighet har alltid vært der fra begynnelsen, men evangeliet er en åpenbaring av dette lyset.

Det priser ingenting høyere enn Guds gjerning, hans nåde og hans godhet mot oss. Og det sier at vi må ha hans gjerning, hans nåde, ja, ham selv, om vi vil nå saligheten.

Slik gjør evangeliet to gjerninger i oss. Det kaster den naturlige fornuften og vårt eget lys til jorden og vitner at det er ingenting og bare mørke i oss. Og det gjør alle våre gjerninger og all ros og herlighet over vår frie vilje til intet, så vi ikke har noen ære av det, bare skam og spott for Gud.

For var det noe i oss som fortjente ære og ros, da ville denne guddommelige herligheten ha gått opp over oss forgjeves. Nå blir ingen salig uten at Guds herlighet er i ham, så han kan trøste seg og rose seg av Gud alene og den guddommelige godheten.

I de timelige tingene, som angår menneskene, trengs det ikke noe annet lys enn fornuftens. Derfor lærer Gud heller ikke i Skriften hvordan en skal bygge hus, lage klær, gifte seg, føre krig og så videre; her er det naturlige lyset nok. Men i de guddommelige tingene – det vil si i det som angår Gud og tjener til vår salighet – der er naturen helt stokkblind.

Men det guddommelige lyset lærer oss å bygge på Gud og tro på ham, å overlate alt til ham og la ham gjøre med oss som han vil, å gjøre og lide det han gir oss, uten forskjell, og så å tjene nesten så lenge vi lever. I en slik tro er det ingen forskjell på gjerningene; de er alle like, og mennesket kan tjene Gud med alle sine ytre gjerninger.

5. dag etter helligtrekonger

> «Folkeslag skal vandre til ditt lys, og konger til den glans som er gått opp over deg. Løft dine øyne og se deg omkring! De samler seg alle sammen, de kommer til deg. Dine sønner skal komme fra det fjerne, og dine døtre skal bæres på

> armen. Da skal du se det og stråle av glede, og ditt hjerte skal banke og utvide seg. For havets rikdom skal vende seg til deg, folkenes gods skal komme til deg» (Jes 60,3–5).

De fleste jødene ville ikke gi rom for evangeliets frukt, men bli i sitt mørke. Derfor har evangeliet brutt fram i hele verden og samlet hedningene i stedet for de forblindede jødene. For hedningene er blitt kristne og vandrer i Kristus, det sanne lys, ved den rette troen. Også kongene, de høyeste på jorden, har ydmyket seg under troen.

Dette er sagt for at predikantene ikke skal bli oppblåste, som om de hadde omvendt kongene eller noen andre. For Gud har bestemt alt dette på forhånd og latt det forkynne.

Og Jesajas mening er nå: «Se deg omkring, til verdens fire kanter! Så stor og vid vil jeg gjøre deg at du skal være i hele verden; på alle steder skal barna dine være.»

Alle disse ordene er talt til trøst for deførste kristne i Jerusalem. De var foraktet og få, og attpå midt blant sine fiender. Derfor måtte det se ut som en tåpelig ting at den lille flokken ville ta fatt på en så stor og ny sak og sette seg opp mot den store mengden.

Og jødene mente at de skulle få kvalt hele denne saken. De begynte å drepe dem, jage dem bort og forfølge dem; de ville ydmyke det avmektige folket.

Og de så ikke at de nettopp med det blåste til den ilden som var tent, og drev den ut i hele verden. For ved forfølgelsen ble de kristne jaget ut i alle land og spredte evangeliet, så Jerusalems sønner og døtre samlet seg om dette lyset på alle steder.

Også her ser vi hvordan den guddommelige mesteren går fram: Ved sine fiender fører han sin vilje ut på det aller beste. Nettopp når de raser og mener at de gjør hans ord og folk til intet, må de ødelegge seg selv og bare fremme Guds ord og folk.

Derfor er det en god og nyttig ting å ha fiender og forfølgere for troens skyld, for det følger stor trøst og frukt av det.

Slik heter det også videre: «Da skal du se det» og så videre. Det betyr: «Hittil har du vært det fattige, foraktede folket. Fiendene dine ser det de gjerne vil se, og du ville også gjerne se at du var stor og tallrik. Da skal du se det du så lenge har ønsket å se. Du må bare ha tålmodighet en tid.»

1. søndag etter helligtrekonger

Søndag

> «Og da han var tolv år gammel, dro de dit opp, som skikken var ved høytiden. Og da de hadde vært der disse dagene til ende og de dro hjem igjen, ble barnet Jesus tilbake i Jerusalem, og foreldrene hans visste det ikke. Men da de trodde at han var i reiseføIget, gikk de en dagsreise fram og lette etter ham blant slektninger og kjente. Da de ikke fant ham, vendte de tilbake til Jerusalem og lette etter ham» (Luk 2,42–45).

Den hellige moren Maria, som er velsignet og høyt benådet, hadde uten tvil sin største lyst og glede i barnet sitt. Likevel styrte Herren henne slik at hun ikke hadde noe paradis med ham. Det har han gjemt til det kommende livet, for henne like så vel som for de andre.

Her blir det fortalt om en ulykke han legger på henne: Han kommer bort fra dem i templet og lar dem lete etter ham lenge uten å finne ham. Det gjorde dem så forferdet og bedrøvet at de var nær ved å miste motet.

For hjertet hennes kan godt ha tenkt slik: «Se, barnet ermitt alene. Gud har gitt meg det og befalt meg å ta vare på det. Hvordan kan det da komme bort fra meg? Det er bare min skyld, fordi jeg ikke har passet på det. Kanskje vil Gud nå ta det fra meg igjen, fordi jeg ikke var verdig til å ta vare på det.»

Slik kan Gud handle med oss: Han tar fra oss vår trøst og glede når han vil, og forferder oss mest med det vi har størst glede av. Og omvendt gir han oss den største gleden av det som forferder oss mest. For hennes største glede var at hun var blitt dette barnets mor; slik har hun nå ingen større redsel enn nettopp for sin sønn.

Slik har heller ikke vi noen større redsel enn for synd og død. Likevel kan Gud trøste oss i dem, så vi kan rose oss av dem, som Paulus sier i Romerbrevet 7: Synden måtte nettopp tjene til at vi ble rettferdige og lengtet etter å dø.

Slik ser vi her Kristi mors store lidelse: Hun ble berøvet sitt barn, og samtidig mistet hun også sin tillit til Gud. Men hvordan hun hadde det, kan ingen forstå unntatt den som selv har erfart noe av det.

Derfor skal vi også bruke dette eksemplet på oss selv, for det er skrevet for vår skyld. Hun er nå hjulpet, men vi må ruste oss til det, så vi kan bære det når noe slikt hender oss.

Når Gud har gitt oss en vakker, sterk tro, så vi vandrer i sterk tillit og vet at vi har en nådig Gud, da er vi i paradis.

Men når Gud lar hjertet vårt synke, så vi tror at han vil rive Herren Kristus ut av hjertet vårt, da er det jammer og nød. For selv om hjertet ikke vet av noen synd, ligger det likevel i en slik angst at det tenker: «Hvem vet om Gud vil vite av meg?» Men å holde ut slike støt krever sterke ånder, og det er ikke mange mennesker Gud angriper slik.

Mandag

> «Og det skjedde etter tre dager at de fant ham i templet. Der satt han midt blant lærerne og hørte på dem og spurte dem» (Luk 2,46).

Evangeliet stiller her fram Marias store lidelse, og eksemplet viser oss hvor vi skal finne trøst. Jesu foreldre mister ham og kommer en dagsreise bort fra ham. De leter etter ham blant slektninger og kjente, men der er han ikke. De går tilbake til Jerusalem, men der finner de ham heller ikke. Den tredje dagen kommer de til templet – og der lar han seg finne.

Her har Gud vist oss hvor vi skal finne trøst og styrke i alle lidelser, og særlig i denne store lidelsen at vi ikke kan finne Herren Kristus. Trøsten er nettopp denne: Kristus lar seg ikke finne noe annet sted enn i templet, det vil si i det som hører Gud til.

Men hører ikke alle skapninger Gud til? Jo, alt er Guds. Men det som i egentlig forstand er hans, er Den hellige skrift; alt det andre er gitt oss. Derfor skal ingen våge å søke og finne trøst noe annet sted enn i Guds ord alene. For Guds Sønn finner du aldri utenfor templet.

Derfor har jeg ofte sagt, og sier det ennå: I kristenheten skal det ikke forkynnes noe annet enn Guds rene ord. Det stemmer også med evangeliet: De finner ikke Herren blant venner og kjente.

Derfor holder det ikke når noen sier at vi skal tro det kirkemøtene har vedtatt, eller det de hellige fedrene har skrevet. Du må kunne vise til et sted der Kristus er å finne.

Det stedet nevner han selv: Han må være i det som er hans Fars (Luk 2,49).[1] Det vil si: Ingen finner ham utenfor Guds ord.

Hører du derfor noen som henger ved to slags lære og tror at det er rett, så spør ham: Stoler du så trygt på dette at du kan trøste din sjel med det når døden eller Guds dom og vrede kommer? Kan du da si: «Så har paven sagt, eller så har kirkemøtet vedtatt»?

«Ja,» sier de, «den kristne kirke har jo Den Hellige Ånd. Han lar den ikke fare vill eller ta feil.»

La nå kirken være hva den vil – den har likevel ikke hatt så mye av Ånden som Maria, den hellige jomfru. Og hun vet ikke hvor hun skal finne Kristus, men leter etter ham blant venner og kjente. Enda Ånden styrte henne, lot han henne likevel fare vill, oss til et eksempel.

[1] NB: «Visste dere ikke at jeg må være i min Fars hus?»

Hvor skal vi da gå? Også vi må komme til templet, det vil si: Vi må finne Guds ord – der finner jeg visselig Kristus. Derfor: Der Ordet er, der må også jeg bli, når jeg henger fast ved det.

Slik Ordet går midt gjennom døden, trenger igjennom den og blir levende, slik må også jeg trenge gjennom døden og komme til livet. Da kan ingenting holde meg tilbake og velte meg over ende – verken synd, død eller djevel.

Denne trøsten og trassen som jeg har av Guds ord, kan ingen annen lære gi meg. Derfor er det nødvendig at vi forstår dette godt og setter det opp mot all tillit til menneskelære.

Tirsdag

> «Og det skjedde etter tre dager at de fant ham i templet. Der satt han midt blant lærerne og hørte på dem og spurte dem. Og alle som hørte ham, var forundret over hans forstand og over de svarene han ga. Da de så ham, ble de forundret, og hans mor sa: Barn, hvorfor gjorde du dette mot oss? Se, din far og jeg har engstet oss og lett etter deg. Og han sa til dem: Hvorfor lette dere etter meg? Visste dere ikke at jeg må være i min Fars hus? Men de forsto ikke det ordet han talte til dem. Så gikk han med dem og kom til Nasaret, og han var lydig mot dem. Men hans mor gjemte alle disse ordene i sitt hjerte» (Luk 2,46–51).

Én ting har Gud forbeholdt seg selv, én ting som han kaller sin egen og hellig, og som vi framfor alt må ta imot av ham: Det er hans hellige ord. Ved det styrer han hjertene og samvittighetene og gjør oss hellige og salige. Derfor ble også templet kalt hans helligdom eller hellige bolig, for der var han til stede og lot seg høre gjennom sitt ord.

Slik er Kristus i det som er hans Fars, når han taler til oss ved sitt ord og ved det fører oss til Faderen.

Se, derfor irettesetter han nå foreldrene sine. De har gått seg vill og leter etter ham i andre, verdslige og menneskelige ting, og tenker ikke på at han må være i det som er hans Fars.

Med dette vil han vise at hans rike og hele det kristne livet består i Ordet og i troen alene, ikke i andre ytre ting. Kort sagt: Han vil ikke la seg finne verken blant venner eller kjente, eller i noe som ligger utenfor Ordets embete. Troen har ingen annen grunn å stå på enn Ordet.

Derfor går det slik med Kristi mor og Josef: Deres tanker og håp må slå feil, fordi de ikke søker Kristus slik de skal. De søker ham slik kjøtt og blod pleier – det gaper alltid etter en annen trøst enn Ordets. Det vil ha noe som det kan føle, og som det kan henge seg fast ved med sansene og fornuften.

Lær derfor dette når du for alvor vil trøste andre eller deg selv i slike og alle andre åndelige anfektelser. Si som Kristus: «Hva skal det bety at du løper hit og dit, plager deg selv og ikke vil være tilfreds før du finner Kristus hos deg selv og føler deg hellig og uten synd?»

Skylden ligger ikke hos Kristus og hans nåde. Han er ikke borte og blir ikke borte – han lar seg alltid finne. Feilen ligger hos deg: Du søker ham ikke rett, men mener at du kan gripe ham med dine følelser og tanker. Du må komme dit

hvor Guds gjerning og styre er, ikke ditt eller noe annet menneskes – det vil si dit hvor hans ord er.

Der vil du treffe ham. Der vil du høre og se at det ikke er vrede eller unåde, men bare nåde og hjertelig kjærlighet mot deg. Der står han som en vennlig, kjærlig mellommann hos Faderen og taler det beste og kjærligste for deg.

Han sender deg heller ikke en slik fristelse fordi han vil støte deg bort. Han gjør det for at du skal lære ham bedre å kjenne og erfare hvor trofast og hjertelig han mener det med deg.

Se, det er evangeliets skjønne lære om hvordan vi rett skal søke og finne Kristus. Den viser den rette trøsten, som gir de bedrøvede samvittighetene fred.

Men det går tungt før hjertet ditt kommer så langt at det griper dette. Først må det løpe og lete, før det gir opp alt som tapt og overgir seg til Ordet alene.

Onsdag

> «Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn, at dere fremstiller deres legemer som et levende og hellig offer til Guds behag. Dette er deres åndelige gudstjeneste» (Rom 12,1).

Jeg har allerede ofte sagt at Kristi lidelse og gjerning skal forstås på to måter. For det første som en nåde eller gave som er skjenket og gitt oss. På den skal troen øve seg og ta imot dette offeret og godet til sin frelse. For det andre som et eksempel vi skal følge, slik at også vi ofrer oss for vår neste, Gud til ære. På det skal kjærligheten øve seg.

Den som gjør dette, er en kristen og blir ett med Kristus, og når han ofrer sitt legeme, blir det ett offer med Kristi legemes offer. Dette kaller Peter å «bære fram åndelige offer, slike som er Gud til behag ved Jesus Kristus» (1 Pet 2,5).

Han kaller det et åndelig offer, enda Paulus sier at det er legemene våre som skal ofres. Legemet er jo ikke ånd. Men han kaller det et åndelig offer fordi det skjer frivillig ved Ånden og ikke blir tvunget fram av loven og frykten for helvete.

Paulus lærer i Romerbrevet 8: «Dersom dere ved Ånden tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve» (Rom 8,13). Han sier «ved Ånden», slik Peter kaller det et åndelig offer. For det som ofres, må dødes. Det er som om han ville si: Tar dere livet av legemets gjerninger på en selvvalgt måte, uten Ånd og lyst, bare av frykt for straff, da er det en kjødelig død og et kjødelig offer.

Ånden må gjøre det – med lyst og kjærlighet, uten frykt for helvete, fritt og for ingenting, uten å søke noen fortjeneste eller lønn ved det. Se, det kalles et åndelig offer. For alt det som skjer ved Ånden og av Ånden, kalles åndelig, hvor ytre, legemlig eller synlig det enn er. Slik blir til og med det å spise og drikke en åndelig gjerning når det skjer ved Ånden.

Omvendt er alt som skjer ved kjødet, kjødelig, om det så ligger aldri så dypt i sjelen. For Paulus kaller vantro og vranglære kjødets gjerninger, og de ligger jo dypest i sjelen.

Paulus skriver her til kristne som allerede ved troen står i det nye mennesket. Derfor formaner han dem ved Guds miskunn til å gjøre villig det som må gjøres med det gamle, syndige mennesket.

Guds miskunn er skjenket oss i Kristus. Den som ikke lar seg dra og lokke av så søte, yndige ord om den, så også han gjør dette med lyst og kjærlighet, Gud til ære og nesten til gagn – på ham er alt spilt.

Hvordan skulle loven gjøre ham myk og villig, når han ikke smelter og flyter bort ved denne ilden fra den himmelske kjærlighet og nåde? Det er ikke menneskers miskunn, men Guds miskunn Paulus vil lokke og dra oss med, så også vi gir legemene våre som offer.

Torsdag

> «Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn, at dere fremstiller deres legemer som et levende og hellig offer til Guds behag. Dette er deres åndelige gudstjeneste» (Rom 12,1).

I Det gamle testamente var det mange slags offer. Men de peker alle på det ene offeret som Kristus og de kristne fullbyrder når de ofrer sine legemer. For heller ikke i Det nye testamente er det – eller kan det være – noe annet offer enn dette ene: våre legemer.

Og hva vil eller kan noen ofre mer enn seg selv, med alt han er og har?

Blir legemet gitt og ofret, da blir også alt som hører legemet til, gitt med. Hva er vel det å ofre en skilling eller et øre mot å ofre hele legemet? Alle offer i Det nye testamente må være ekte og til gagn for sjelen. Er de ikke det, hører de ikke til Det nye testamente.

Disse tre ordene – levende, hellig og til Guds behag – bruker Paulus nok fordi han ville oppheve ofrene i Det gamle testamente og avskaffe hele dets prestedømme. For ofrene i Det gamle testamente var okser, sauer og bukker, og ingen av dem ble levende. Det som skulle ofres, ble slaktet.

Men dette offeret i Det nye testamente er et underlig offer: Det blir drept og blir likevel levende. Jo mer det blir drept og ofret, desto bedre lever det. Slik står det skrevet: «Dersom dere ved Ånden tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve» (Rom 8,13). Og: «Dere er jo døde, og deres liv er skjult med Kristus i Gud» (Kol 3,3).

Ordet *levende* må vi altså forstå åndelig, om livet for Gud og ikke om livet for verden. Den som tukter sitt legeme og tar livet av sine lyster, lever ikke for verden. Derfor er et slikt liv et evig liv for Gud og et virkelig levende offer.

Et slikt offer er også hellig for Gud. Hellig kalles det som er vendt mot Guds ære og tjeneste, og som Gud alene bruker. Derfor skal *hellig* forstås slik at vi lar Gud alene virke i oss og er hans hellige redskaper. Som Paulus sier: «Deres legeme er et tempel for Den Hellige Ånd … Dere tilhører ikke lenger dere selv» (1 Kor 6,19).

Den som gjør en gjerning til sin egen ære og lyst, bærer fram et vanhellig offer. Slik gjør de som med sine gjerninger søker lønn og fortjeneste hos Gud, enten den er timelig eller evig. Offeret i Det gamle testamente var heller ikke i seg selv til behag for Gud, og det gjorde ingen til behag for ham.

Men de som bærer fram slike hellige, levende offer, føler og er visse på at det behager Gud. For de vet at Gud vil ha kjødets sinn drept, og at han alene vil virke og leve i oss.

Med dette skiller apostelen klart de kristnes gudstjeneste fra jødenes og sier: Jødenes gudstjeneste besto i ufornuftige dyr og offer, men deres gudstjeneste består i fornuftige offer, det vil si deres legeme og dere selv.[2]

Vår gudstjeneste kaller han den rette og åndelige, den som skjer i troen og i kjennskapet til Gud. Og han forkaster all gudstjeneste som skjer utenfor troen, som tom og ufornuftig, om den så har skinn av stor hellighet og åndelig liv.

Fredag

> «Og skikk dere ikke lik denne verden, men bli forvandlet ved at deres sinn fornyes, så dere kan dømme om hva som er Guds vilje: det gode, det som han har behag i, det fullkomne» (Rom 12,2).

Jødene ofret gull og sølv og bygde et dødt tempel av stein og tre. Men vi skal ikke ofre gull og sølv – vi skal ofre oss selv. «Dere er Guds tempel,» sier apostelen (1 Kor 3,16).

Dette offeret kan verden verken se eller høre. Derfor kjemper den mot det fra begge sider: med lokking og trusler, med oppmuntring og forfølgelse.

Og verden har en fordel: Den har ikke vårt sinn og vår ånd i seg, men vi har mye av verdens sinn og tilbøyelighet i oss.

Derfor må vi passe på at vi verken følger verdens vis eller vår egen fornuft og det vi selv synes er best. Vi må alltid bryte vårt sinn og vår vilje og gjøre og lide annerledes enn fornuften og viljen krever, så vi alltid kan vandre ulik verden.

Slik blir vi daglig forvandlet og fornyet i vårt sinn. Da elsker vi for hver dag mer av det verden hater. Dag for dag vil vi heller være fattige, syke, foraktede, dårer og syndere. Til sist holder vi døden høyere enn livet, dårskap høyere enn visdom, skam edlere enn ære og fattigdom saligere enn rikdom.

Et slikt sinn har ikke verden. Den blir i sitt gamle sinn, uforandret og ufornyet.

Guds vilje er alltid god i seg selv, elskelig og fullkommen. Men den blir ikke alltid kjent som det. Ja, fornuften mener at den er djevelens onde vilje, fordi Gud regner for ingenting det som fornuften holder for det høyeste, og tar livet av det.

Derfor må erfaringen alene være læremester her. Den prøver og finner at en slik vilje er god og mener det vel av hjertet.

Den som blir stående i dette og vokser i det, erfarer derfor at en slik god vilje er elskelig og til behag. Han vil ikke miste den for all verdens rikdom. Han har større glede i fattigdom og all slags vanære enn noen på jorden kan ha i all rikdom, ære og lyst.

Til sist kommer det så langt at mennesket gjerne gir livet i bytte mot døden og med Paulus lengter etter «å bryte opp herfra» (Fil 1,23), så all synd kan ta slutt og Guds vilje skje fullkomment med ham.

Da er han helt ulik verden. Verden kan ikke bli mett av livet; han kan ikke bli kvitt det. Det verden søker, flykter han fra; det verden flykter fra, søker han.

[2] Den gamle oversettelsen har «Eders fornuftige Gudsdyrkelse». NB: «Dette er deres åndelige gudstjeneste».

Men her ser du at Paulus ikke erklærer at den kristne er helt ren for synd og ondskap, for han krever at vi skal fornyes i vårt sinn. Der det ennå trengs fornyelse, er det ennå noe igjen av det gamle og onde.

Men dette er synd som ikke tilregnes den kristne, for han arbeider daglig med det og forandrer og fornyer det. Det er i ham mot hans vilje.

Lørdag

> «For ved den nåde som er meg gitt, sier jeg til hver og en blant dere, at en ikke skal gjøre seg høyere tanker enn en bør. Men en skal tenke sindig, i forhold til det mål av tro som Gud har tilmålt hver enkelt. For på ett legeme har vi mange lemmer, men ikke alle lemmer har samme gjerning. Slik er vi også ett legeme i Kristus, enda vi er mange. Men hver for oss er vi hverandres lemmer» (Rom 12,3–5).

Denne læren gjentar Paulus for de kristne i alle sine brev. Han vil holde den enfoldige troen ved like hos alle og forebygge de mange sektene og partiene blant de kristne. De kommer av den hovmodige innbilskheten som ødelegger enigheten mellom alle.

Derfor viser han her også til sitt apostelembete, så han kan formane dem så sterkt som mulig – som den som er utvalgt av Guds nåde og sendt ut for å lære slikt.

Han vil si: Dere har mange slags nådegaver blant dere. Men hver og en skal se til at han holder sine tanker om seg selv innenfor troen, så ingen synes han er bedre enn den andre eller tenker høyere om den gaven han har fått, enn om den andres gave.

For der det skjer, vil hver og en forakte den minste gaven og holde sin egen for den beste, og til og med egge andre til det samme. Følgen blir at en henger fast ved gjerningene eller gavene og slipper troen. Da farer sinnet av sted og gjør som verden: Det tenker stort om det som er høyt, og smått om det som er ringe.

Paulus vil si: Hvor ulike gavene og gjerningene enn er i det ytre, skal likevel ingen rose seg av dem eller ville være bedre enn andre. Hver og en skal rose seg av sin tro, som vi alle har – ikke i samme mål, for den ene har sterkere tro enn den andre.

Men det gode som troen har, er likevel ett og det samme, nemlig Jesus Kristus.

For røveren på korset har like fullt Jesus Kristus, og ved sin tro har han like mye i ham som Peter, Paulus, Abraham, Guds mor og alle de hellige, selv om troen hans ikke var så sterk. La bare gavene være ulike, så lenge troens gode er det samme.

Men fordi vi bare skal rose oss av troens gode og ikke av gavene, skal hver og en holde den andres gave like høyt som sin egen og tjene den andre med sin gave, for han er ham lik i troens gode. Slik blir kjærlighetens enighet og troens enfold bevart, og ingen hovmoder seg av egen gjerning eller fortjeneste.

2. søndag etter helligtrekonger

Søndag

> «Den tredje dagen var det bryllup i Kana i Galilea, og Jesu mor var der. Også Jesus og disiplene hans var innbudt til bryllupet» (Joh 2,1–2).

Av denne beretningen lærer vi hvor høyt vår Herre Kristus har æret ekteskapet. Denne standen har den grunn og trøst at den er innstiftet av Gud, at Gud har den kjær, og at Kristus selv ærer den.

Derfor burde den med rette være kjær og dyrebar for hver mann. Hjertet burde være ved godt mot og med glede tåle alt det tunge i den, for det vet at Gud elsker denne standen.

At det er så mye strev og møye i ekteskapet for det ytre mennesket, kommer nettopp av dette: Alt som er Guds gjerning, må gå slik for seg. Skal det være salig, må det være bittert og tungt for det ytre mennesket.

Derfor er det også en stand som driver og øver troen på Gud og kjærligheten til nesten gjennom mange slags arbeid, kors og motgang, slik det følger med all Guds gjerning.

Men Kristus viser også med dette at han vil fylle det som mangler i ekteskapet. Han gir vin der den mangler, og han lager den av vann. Det er som om han ville si: Må dere drikke vann – det vil si lide trengsel for det ytre mennesket – vel, så vil jeg gjøre det søtt for dere og forvandle vannet til vin, så deres trengsel skal bli deres lyst og glede.

Det vil jeg ikke gjøre ved å ta vannet bort eller befale at det skal øses ut. Det skal få stå. Ja, jeg vil først la det øses i karene og fylle dem til randen. For jeg vil ikke fri det kristne ekteskapet fra dets trengsler, men heller legge nye til.

Det skal gå underlig for seg, så ingen kan forstå det unntatt den som erfarer det.

Guds ord skal gjøre det – det ordet som alle ting er skapt ved, blir forvandlet ved og holdes oppe ved. Det vil si: Det er Guds ord som gjør deres vann til vin og det sure ekteskapet til lyst og glede.

At Gud har skapt ekteskapet, det vet ikke hedningene og de vantro. Derfor blir deres vann vann og blir aldri til vin. For de kjenner ikke mitt velbehag i ekteskapet. Kjente de det, ville de ha så stor glede i mitt velbehag at de ikke kjente halvparten av sin trengsel. Det ville være måten å gjøre vann til vin på.

Mitt velbehag ville blande seg med deres mishag og ta det slik opp i seg at også det ble til velbehag. Men dette viser og gir ingen unntatt mitt ord. Derfor heter det: «Og Gud så alt det han hadde gjort, og se, det var overmåte godt» (1 Mos 1,31).

Kristus viser også at han ikke misliker noe av det som hører et bryllup til, som smykker og glede etter landets skikk og bruk. Det kan nok se ut som overflod – bare det holdes måte med det. For Gud kommer det slett ikke an på slike ytre ting, så lenge troen og kjærligheten blir.

Likevel skal det holdes måte, og hver og en skal oppføre seg slik det sømmer seg hans stand.

Men nå er det slik at folk bruker klærne til å vise seg fram med, som om de beste var de som kan bære mest gull og sølv og sluke mest silke og klede. Det kan vel et esel og en stokk også gjøre.

Mandag

> «Da det ble mangel på vin, sa Jesu mor til ham: De har ikke vin. Jesus sa til henne: Kvinne, hva vil du meg? Min time er ennå ikke kommet» (Joh 2,3–4).

Her har vi også et eksempel på kjærligheten hos Jesus og hans mor. Moren tjener og er husmor. Kristus ærer gjestebudet med sin person, med under og gave, og alt sammen kommer brudefolket og gjestene til gode – slik kjærligheten alltid gjør.

Med dette lokker Kristus alle hjerter til seg, så de skal ha tillit til ham. Han er alltid rede til å hjelpe enhver, også med de timelige goder, og han tillater ikke at de som tror på ham, skal lide nød, enten det gjelder et timelig eller et evig gode. Heller måtte vann bli til vin og hele skaperverket forandres til det hans troende trenger.

Den som tror, må få nok. Ingen kan hindre det.

Men eksemplet på tro er enda mer underfullt i dette evangeliet. Han lar det komme helt til den ytterste nød, så de kjenner mangel på alt og ikke lenger har noen råd eller hjelp.

Slik viser den guddommelige nådes art seg: Den kan ikke bli noen til del som har nok fra før og ennå ikke kjenner sin mangel. For den metter ikke dem som er fulle og mette, men de sultne, som det så ofte er sagt.

Den som ennå ikke er fattig, elendig og syk, den som ennå finner noe godt hos seg selv, kan ikke komme til Kristus eller få nåde. Men når mangelen kjennes, da tar Kristus fatt.

Likevel gir han ikke straks det en trenger og ber om. Han prøver troen, slik han gjør her. Ja, enda bitrere: Han lar som om han slett ikke vil høre, og taler hardt og strengt.

Se det her hos hans mor. Hun kjenner mangelen og klager den for ham, og hun ber ydmykt om hjelp og råd. Hun sier ikke: «Kjære sønn, skaff oss vin,» men: «De har ikke vin.» Med det holder hun bare fram hans godhet, som hun trygt venter seg av ham.

Slik er troen: Den stiller seg Guds godhet for øye og tviler ikke på at den er der. Derfor våger den også å be og legge fram sin nød.

Men se hvor uvennlig han avviser sin mors ydmyke bønn! Hva har troen nå å holde seg til? Slett ingenting – bare mørke. Den ser mangelen og finner ikke hjelp noe sted. Og samtidig blir Gud fremmed for den og vil ikke kjennes ved den.

Slik går det også til i samvittigheten når vi kjenner synden, eller i dødsnøden, eller i helvetes angst, når den evige salighet ser ut til å svikte oss. Da ber vi nok ydmykt, roper og leter etter hvordan vi skal bli fri for synden og dødsangsten.

Men da lar Herren som om synden først nå for alvor skal komme, døden bli stående og helvete aldri ta slutt.

Slik gjør han her mot sin mor. Med sin avvisning gjør han mangelen enda større enn den var før hun talte til ham om den. For nå ser det ut som om alt er helt forbi, og som om den eneste trøsten hun stolte på i mangelen, er borte.

Tirsdag

> «Min time er ennå ikke kommet. Hans mor sa til tjenerne: Hva han sier til dere, det skal dere gjøre. Nå sto der, etter jødenes renselsesskikk, seks vannkar av stein, hvert på to eller tre anker. Jesus sa til dem: Fyll karene med vann! Og de fylte dem til randen. Så sa han til dem: Øs nå opp og bær det til kjøkemesteren! Og de bar det til ham. Kjøkemesteren smakte på vannet som var blitt til vin. Han visste ikke hvor den kom fra. Men tjenerne visste det, de som hadde øst opp vannet. Kjøkemesteren kalte da på brudgommen og sa til ham: Hver mann setter først den gode vinen fram, og når de er blitt drukne, da den ringere. Men du har gjemt den gode vinen til nå! Dette sitt første tegn gjorde Jesus i Kana i Galilea og åpenbarte sin herlighet. Og disiplene hans trodde på ham» (Joh 2,4–11).

Her ser vi den rette troskampen. Hvor hardt Herrens ord enn lyder, tyder Maria likevel ikke alt dette som vrede. Hun holder fast ved at han er god, og dette støtet får henne ikke til å slutte å holde ham for god og nådig i sitt hjerte.

Men de som er uten tro, gjør nettopp det: De faller fra ved første støt og tror ikke mer på Gud enn det de føler.

Hadde moren latt seg skremme av disse harde ordene, ville hun ha gått stille bort. Men nå ber hun tjenerne gjøre det han vil si, og viser med det at hun har overvunnet støtet.

Hva mener du – om et menneske i sin nød, særlig i samvittighetens store nød, fikk dette svaret av Gud: «Hva har jeg med deg å gjøre?»[1] Han måtte miste motet og fortvile, om han ikke kjente Guds måte å handle på i slikt og var øvet i troen.

Derfor er dette stykket av evangeliet det høyeste. Vi skal merke oss godt at vi må gi Gud æren og holde ham for god og nådig, om han så viser seg annerledes og alle sanser og følelser sier noe annet. For slik blir følelsen drept og det gamle mennesket gjort til intet, så den rene troen på Guds godhet blir igjen hos oss, og ingen følelse.

Her ser du hvordan moren beholder en fri tro, til et forbilde for oss. Hun er viss på at han vil være nådig – men like visst er det at hun føler noe annet enn

[1] NB: «Kvinne, hva vil du meg?»

hun tror. Derfor overlater hun alt til hans nåde og foreskriver ham verken tid eller mål: «Sur gjør han seg, men søt er han – det vet jeg.»

La oss også gjøre slik, så er vi rette kristne.

Videre ser du i evangeliet at Kristi mor viser tjenerne bort fra seg selv og til Kristus. Hun sier ikke: «Gjør det jeg sier,» men: «Hva *han* sier til dere, det skal dere gjøre.» Til hans ord alene skal vi vise enhver.

Disse Marias ord – «Hva han sier til dere, det skal dere gjøre» – er og skal være hele kristenhetens daglige ord. Med dem skal all menneskelære kastes til jorden, og vi skal tro fast at det som befales utenfor og over Guds ord, ikke er kirkens bud. Maria sier: Det han sier, skal dere gjøre – og ikke noe annet. Her blir det nok å gjøre.

Onsdag

> «Alt etter den nåde som er oss gitt, har vi ulike nådegaver. Om noen har profetisk gave, skal han bruke den i samsvar med troen. La den som har en tjeneste, ta vare på tjenesten. Den som er lærer, må ta vare på lærdommen, den som formaner, på formaningen» (Rom 12,6–8).

Her nevner apostelen noen gaver og gjerninger hos de kristne lemmene. Først taler han om profetien – ikke den profetien som taler om framtidige ting, slik alle profetene i Det gamle testamente og apostlene har hatt den, men om utleggingen av Skriften. Evangeliet er den siste preken og profeti om den ytterste dag, og i det er det klart åpenbart hva som skal komme på den dagen. Og dette er også en alminnelig, nyttig gave blant de kristne.

Profetien skal være i samsvar med troen. De som har nåde til å legge ut Skriften, skal se til at utleggingen deres stemmer med troen. Slik sier også Paulus: «For ingen kan legge en annen grunnvoll enn den som er lagt, det er Jesus Kristus» (1 Kor 3,11).

Men hver og en skal se til hvordan han bygger på den, så han ikke bygger med strå, høy eller tre, men med gull, sølv og kostbare steiner (1 Kor 3,12).

Med dette er all lære forkastet som fører oss bort til våre egne gjerninger, og som under troens navn gjør oss til falske kristne og gjerningshellige. Men det er et mektig ord at han her setter troen til mester og dommer over all lære og profeti. Alle må rette seg etter den og være den underlagt.

Bare de som har troen, skal dømme læren, og deres dom skal gjelde, om den så rammet hele verden. For troen er herre og gud over alle lærere.

Den tjenesten han så taler om, besto blant de kristne i å tjene de fattige enkene og de foreldreløse og dele ut det timelige gods blant dem, slik Stefanus og de andre gjorde. De hadde også omsorg for apostlene og lærerne og tjente dem, slik kvinnene fulgte Kristus og tjente ham med det de eide. Det som ble gitt til lærerne og profetene, la en sammen i en felles kasse som disse menighetstjenerne forvaltet.

Men disse gavene skal være enfoldige og frie, gitt for ingenting, Gud alene til ære, uten at en søker ære og gunst ved dem. Det som ikke gis enfoldig, er spilt alt sammen.

Til sist skulle biskopenes embete bestå i at de var forstandere og styrere. Det var særlig deres oppgave å ha omsorg – ikke for seg selv, men for de andre, så det kunne være en kjærlighetens omsorg.

Men hvorfor snur Paulus ordenen på hodet? Han setter ikke styret øverst, men lar de andre embetene gå foran og setter det aller sist. Vi skal vite at det ikke er noe høyere enn Guds ord; det er embetet over alle embeter. Selv om ett embete er edlere enn et annet, skal likevel hver og en tjene den andre med sitt og være ham underordnet.

Slik er styret det ringeste, og likevel er alle de andre underordnet det. Og omvendt tjener det alle de andre med sin omsorg og sitt tilsyn. Slik skal det alltid være, som Kristus sier: «Den som vil være stor blant dere, han skal være de andres tjener» (Matt 20,26), og: «… de første de siste» (Matt 20,16).

Torsdag

> «Den som øver barmhjertighet, må gjøre det med glede. La kjærligheten være uten hykleri! Avsky det onde, hold fast ved det gode. Vær varmhjertet mot hverandre i broderkjærlighet! Kappes om å hedre hverandre!» (Rom 12,8–10).

«Gud elsker en glad giver» (2 Kor 9,7). Den som har nåde til å gjøre vel mot andre, skal gjøre det med lyst og glede, ikke av tvang. Det vil si: Han skal ikke nøle og være sen og tung til å gi, eller gi slik at ingen blir glad av det. Hver og en skal være villig og rede til å gi.

Det gjør bare den rene kjærligheten, og den er en sjelden ting på jorden. Ikke slik at kjærligheten er uren i seg selv. Men folk later som de elsker, og det er ingenting bak. Derfor formaner også Johannes: «La oss ikke elske med ord eller med tunge, men i gjerning og sannhet!» (1 Joh 3,18).

Hat det onde – også det er et stort stykke av kjærligheten. For den falske kjærligheten gjør oss svært blinde her. Vi tier, ser gjennom fingrene med det, ja, vi ler til og med og har behag i det når vår neste gjør noe ondt. Vi vil ikke gjøre ham sint eller såre ham ved å hate det onde hos ham, irettesette ham og skille oss fra ham – særlig når det står legeme og liv på spill.

Dette er sannelig en sminket kjærlighet. Den rette kjærligheten spør ikke etter hvor god vennen er, og hvor nyttig hans gunst er. Den hater det onde hos ham og irettesetter det, og den flykter bort fra ham, enten det nå er far eller mor eller hvem det skal være.

Den onde naturen har derimot seg selv kjær. Den hater ikke det onde som henger ved den, men skjuler og pynter det.

Det andre stykket av den ekte kjærligheten er at den holder fast ved det gode, om så den verste fiende gjorde det. Den gjør ikke forskjell på personer, og den er heller ikke redd når den må lide for det.

Verden er falsk og full av utroskap. Med dette viser den at naturen bare har en falsk, sminket kjærlighet, og at det ikke finnes noen ren og uforfalsket kjærlighet der Guds Ånd ikke er.

Men de kristne skal ha en særlig kjærlighet til hverandre, som er høyere enn den alminnelige kjærligheten. Hjertelig kalles den kjærligheten som far og mor

har til barna. Slik skal også de kristne ikke bare ha seg selv kjær, men hver og en skal være sinnet som en far og en mor mot de andre.

Hva en slik kjærlighet skal gjøre, lide og tåle for nesten, det kan du lære av en mor overfor sitt barn.

Slik har også Kristus gjort mot oss, og gjør det ennå. Han bærer oss urene, syndige mennesker, så det kan se ut som om vi ikke er kristne. Men hans kjærlighet gjør oss til kristne, uten å se på vår skrøpelighet.

«Kappes om å hedre hverandre!» Kristi kjærlighet fører med seg at vi må holde hverandre høyt og herlig for Kristi skyld, han som er i oss. Det sømmer seg ikke at jeg forakter noen fordi han er skrøpelig. Jeg må tenke: Min Herre bor i dette svake redskapet og ærer det med sitt nærvær.

Holder Kristus ham verdig og er ham huld og nådig, og har den andre like mye i Kristus som jeg, da må jeg bøye meg for ham og ære ham som min Herres levende tempel og trone.

Hva gjør det om tronen er ringe, når Herren sitter på den? Er den ikke for ringe for Herren, så han sitter på den og ærer den – hvorfor vil da ikke du, tjeneren, ære den?

Fredag

> «Vær ikke lunkne i iveren! Vær brennende i ånden, tjen Herren! Vær glade i håpet, tålmodige i trengselen, vedholdende i bønnen! Kom de hellige til hjelp i deres nød. Legg vinn på gjestfrihet!» (Rom 12,11–13).

I alt vi gjør, og i de oppgavene Gud har gitt oss, skal vi være årvåkne og ivrige. Vi skal ikke begynne på én ting i dag og en annen i morgen og aldri bli ferdige med noe.

Mange begynner raskt og med stort alvor på noe godt – de tukter legemet, ber, leser, faster, gir eller tjener. Men når de har gjort det noen ganger, blir de trette og fullfører det ikke. For iveren deres har lagt seg.

Men den åndelige, brennende iveren som brevet her formaner til, vokser jo mer den arbeider og virker. For det er Åndens art at den ikke blir trett. Ved å stå ledig blir den matt, men ved arbeid blir den sterk. Og aller mest blir den brennende ved forfølgelse og motstand. Derfor går det den begynner på, framover og trenger igjennom, om så alle helvetes porter sto imot.

Skikk dere da etter tiden, og bruk den rett, så dere gjør hver ting i sin tid. Som Salomo sier: Det er «en tid til å rive ned og en tid til å bygge opp, en tid til å gråte og en tid til å le» (Fork 3,3–4). (*Luther sier: «Noen bøker – blant dem vår bibeloversettelse – har: tjen Herren. Jeg vet heller ikke hva som er best. Det kan godt stå: tjen tiden, det vil si: skikk dere etter tiden. Enhver får ta det han vil.»*)

«Vær glade i håpet» – det er den rette måten å skikke seg etter tiden på. De ugudelige er glade når de har ære og makelighet, og bedrøvede når været snur. Det er en glede i utide.

Men de kristne har sin glede i Gud. Derfor gleder de seg mest når det går verst for kjødet, for da er Gud dem så mye nærmere med sine kommende goder.

Evangeliet gir de kristne onde dager og korset overalt. Derfor ruster han oss også ut med guddommelige våpen. Det vil si: Han lærer oss ikke hvordan vi skal bli kvitt ulykken og få fred, men hvordan vi skal holde ut under den og seire.

Den skal ikke avvendes ved vår motstand, men den skal arbeide seg mett og trett på oss og til sist høre opp og falle kraftløs bort – slik bølgene brytes mot stranden, faller tilbake av seg selv og forsvinner.

Vi skal holde ut i bønnen. Det vil si: ikke gi opp eller bli late når det vi ber om, ikke kommer med en gang. For det aller beste i bønnen er troen, som stoler på Guds løfter om at den blir bønnhørt, slik han har sagt.

Men troen får ikke straks det den tror. Det drøyer, og det ser ut som om det vil vende seg bort – og likevel kommer det.

Om en slik utholdenhet taler Frelseren i lignelsen om den urettferdige dommeren (Luk 18,1–8) og om vennen som ba så pågående (Luk 11,5–8). Slik lærer han overalt at troen skal være med i bønnen.

Vi skal komme de hellige til hjelp i deres nød.

Paulus kaller de kristne hellige, til ære for Guds ord og nåde, for det er ved dem de er hellige i troen. For det ville være en skam og en gudsbespottelse om en kristen ville nekte at han var hellig, når Gud har tilregnet og gitt ham alt for at han skulle være hellig. Slik heter det i Salme 86: «Bevar min sjel, for jeg er hellig» (Sal 86,2).[2]

Med dette vil Paulus oppmuntre og tenne oss til å gjøre godt mot de kristne. For vi er gjerne villige til å tjene de hellige – og her viser Paulus oss hvem de rette hellige er: de som sitter i nød, de fattige, forlatte, sultne, nakne og fangne, folk som trenger hjelp fra hvem som helst.

Lørdag

> «Legg vinn på gjestfrihet! Velsign dem som forfølger dere, velsign, og forbann ikke! Gled dere med de glade, og gråt med de gråtende! Ha ett sinn innbyrdes! Trakt ikke etter det høye, men hold dere gjerne til det lave!» (Rom 12,13–16).

Etter at Paulus har talt om de helliges nød, byr han oss også å forholde oss kristelig til forfølgerne, som så ofte er skyld i de helliges nød. Det er ikke et råd, men et bud og en Åndens frukt at vi skal elske fiendene og gjøre godt mot dem. For også Kristus lærer alle kristne dette.

«Velsign, og forbann ikke!» Å velsigne er å ønske forfølgerne alt godt til legeme og sjel. Dere skal ikke bare velsigne forfølgerne – hele livet deres skal være slik at det ønsker alle mennesker godt. For som velsignelsens barn er vi kalt til velsignelse, så vi kan arve den velsignelsen som hele verden er velsignet med ved Kristus.

Derfor passer det seg ikke at en kristen forbanner selv den verste fiende og ugjerningsmann. For han har fått befaling om å føre evangeliet i munnen. Og evangeliet er jo ikke noe annet enn et fredelig, gagnlig ord som bringer bare velsignelse til hele verden. Derfor kan ingen forbannelse stå ved siden av det.

Men her er det forskjell på å forbanne og å skjenne eller irettesette. Å skjenne er noe annet enn å forbanne. Å skjenne er å vredes over det onde som allerede

[2] NB: «Bevar min sjel, for jeg er from.»

er skjedd, så det kan bli ryddet av veien. Forbannelsen ønsker at ondt og ulykke skal komme. Den som skjenner, vil at ondt og ulykke skal gå bort.

Derfor leser vi også hvordan Kristus skjenner og kaller jødene ormeyngel (Matt 12,34) og djevelens barn (Joh 8,44). Men han forbanner dem ikke og ønsker ikke at det onde skal bli værende, men vil gjerne at de skal bli kvitt det.

Generelt skal vi rette oss etter enhver, enten det går ham godt eller ille. Som hele verdens tjenere skal vi ta oss av alle, så vi kan lokke og føre alle til evangeliet. Er noen glad, skal ikke vi se sure ut. Og går det noen ille, skal vi gråte med ham som om det gikk oss selv ille.

«Trakt ikke etter det høye, men hold dere gjerne til det lave!» Ikke alt kan være gull, og ikke alt kan være strå. Men sinnet skal likevel være det samme i alle disse ulike kår, slik Gud handler likt her og gir sitt ord og sin Ånd like fullt til de ringe som til de høye.

Verden kan ikke klare seg uten de ringe stendene. Hvordan skulle det gå de rike og mektige om det ikke fantes noen fattige eller undersåtter? Slik føttene bærer legemet, bærer de ringe alle de høye stendene.

Derfor skal de høye forholde seg til de ringe slik legemet forholder seg til føttene. De skal ikke se på det høye de selv har, men innrette seg etter de ringe og være fornøyd med det de ringe er og har.

Slik har også Kristus gjort. Alt det høye han hadde, har han ikke kastet bort eller nektet. Men han regnet det ikke for noe og hovmodet seg ikke over oss med det. Han steg ned til vår elendighet, foraktet oss ikke og tjente oss med sitt høye vesen.

Den ydmyke og saktmodige Frelser gi oss sitt sinn!

3. søndag etter helligtrekonger

Søndag

> «Og se, en spedalsk kom og falt ned for ham og sa: Herre! om du vil, så kan du gjøre meg ren. Jesus rakte ut hånden, rørte ved ham og sa: Jeg vil, bli ren! Og straks ble mannen renset for sin spedalskhet» (Matt 8,2–3).

Her ser du igjen hvordan troen stiller seg til Kristus. Den ser bare Kristi godhet og nåde, uten noen egen fortjeneste. Nettopp fordi den spedalske kjenner sin urenhet og uverdighet, går han desto lenger fram og ser bare hen til Kristi godhet. Det er levende tillit til Guds godhet.

Dette gjør det hjertet som tror rett. Det hjertet som ikke gjør det, tror ikke rett. Slik er det med dem som ikke bare har Guds godhet for øye, men først ser seg om etter gjerninger som kunne gjøre dem verdige til hans godhet, så de fortjener den. De blir heller aldri så frimodige at de for alvor påkaller Gud og trer fram for ham.

Men denne tilliten til Kristi godhet og kunnskapen om den hadde den spedalske ikke fått av egen fornuft. Han måtte først ha hørt et godt rykte om Kristus: hvor nådig og barmhjertig han var, hvordan han hjalp enhver, trøstet enhver og ga enhver råd så snart han kom til ham.

Et slikt rykte må uten tvil ha nådd hans øre. Av det har han fått mot, gjort denne godheten til sin og tenkt med full tillit: Han vil også være god mot meg.

Slik har troen ikke vokst fram av fornuften, men av et slikt rykte om Kristus. Som Paulus sier: «Så kommer da troen av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi ord» (Rom 10,17).

Dette er nå evangeliet, som er begynnelsen, midten og enden på alt godt og all frelse. Aller først må en høre evangeliet, deretter tro, elske og gjøre gode gjerninger. En skal ikke først gjøre gode gjerninger og slik vende det hele på hodet, slik de gjerningshellige gjør.

Slik Kristus hjelper denne spedalske av bare nåde, ved troen, uten noen fortjeneste fra hans side, slik gjør han mot enhver. Og han vil at vi skal tro og vente dette av ham.

Hadde den spedalske kommet og sagt: «Se, Herre, så mye har jeg bedt og fastet – se på det, og gjør meg derfor ren,» da hadde Kristus aldri renset ham. For et slikt menneske stoler ikke på Guds nåde, men på sin fortjeneste.

Da blir ikke Guds nåde prist, æret og lovet. Egne gjerninger tar den æren til seg og raner fra Gud det som er hans. Det er det samme som å kysse sin egen hånd og fornekte Gud. Job sier: «Har min munn kysset min hånd, så er også det en misgjerning, for da hadde jeg fornektet Gud i det høye» (Job 31,27–28).[1]

Og Jesaja sier: «De tilber sine henders verk» (Jes 2,8). Det vil si: Den æren og tilliten de skulle gi Guds nåde, gir de sine egne gjerninger. Men all tro skal bare bygge på klippen Jesus Kristus.

Mandag

> «Og Jesus sa til ham: Se til at du ikke forteller det til noen, men gå og vis deg for presten, og bær fram det offeret som Moses har påbudt, til et vitnesbyrd for dem» (Matt 8,4).

Her ser du kjærlighetens eksempel slik Kristus viser det mot den spedalske. Kjærligheten gjør Kristus til tjener, så han hjelper den fattige fritt og for ingenting. Han søker verken nytelse, gunst eller ære av det, men bare den fattiges gagn og Gud Faders ære. Derfor befaler han ham også ikke å si det til noen, for at det skal være en ren gjerning av fri kjærlighet.

Det er dette jeg ofte har sagt: Troen gjør oss til herrer, kjærligheten til tjenere. Ja, ved troen blir vi guder og får del i guddommelig natur og navn, som det heter: «Jeg har sagt: Dere er guder, dere er alle Den Høyestes sønner» (Sal 82,6). Men ved kjærligheten blir vi lik den aller fattigste. Etter troen trenger vi ingenting og har fullt opp av alt; etter kjærligheten tjener vi alle.

Ved troen tar vi imot gode gaver ovenfra; ved kjærligheten deler vi dem ut nedover til nesten. Slik trengte heller ikke Kristus noe etter sin guddom, men etter sin menneskelige natur tjente han hver den som trengte ham.

Den spedalske er svært forsiktig i bønnen sin og sier: «Herre, om du vil, så kan du gjøre meg ren» (Matt 8,2).

Det må ikke forstås som om han tvilte på Kristi godhet og nåde. For en tro som bare trodde at Kristus var allmektig og kunne gjøre alt, ville ikke være noen tro. Den levende troen tviler ikke på at Gud også har en nådig vilje til å gjøre det vi ber om.

Nei, det skal forstås slik: Vi vet ikke om det troen ber om, er godt og gagnlig for oss. Derfor ber troen slik at den overlater alt til Guds nådige vilje – om det tjener til hans ære og vårt gagn. Den tviler ikke på at Gud vil gi det. Og blir det ikke gitt, tviler den heller ikke på at han i sin guddommelige vilje nekter det av stor nåde.

Det er ofte sagt: Tro skal vi uten tvil og uten å sette grenser for Guds godhet. Men be skal vi på det vilkår at det er til hans ære, at hans rike må komme og hans vilje skje. Hans vilje skal vi ikke binde til noe sted, noe mål eller navn, men fritt overlate alt slikt til ham.

Derfor behager den spedalskes bønn Herren så godt, og den blir også snart bønnhørt.

[1] NB: «… så jeg sendte dem håndkyss? Nei, også det ville være en misgjerning, skyldig til dom, for da hadde jeg fornektet Gud i det høye.»

For når vi overlater alt til hans vilje og ber om det som behager ham, kan det ikke slå feil at han i sin tur gjør det som behager oss. Troen gjør at Gud er nådig; på samme måte gjør en slik ydmyk bønn at han gir det vi ber om.

Derfor lærer Fadervår oss å si: «Skje din vilje.» Og som Paulus sier: «Vi vet ikke hva vi skal be om slik vi burde. Men Ånden selv går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord» (Rom 8,26).

Tirsdag

> «Da han gikk inn i Kapernaum, kom en høvedsmann til ham, ba ham og sa: Herre, tjeneren min ligger verkbrudden hjemme og har store smerter. Jesus sier til ham: Jeg skal komme og helbrede ham. Men høvedsmannen svarte og sa: Herre, jeg er ikke verdig til at du går inn under mitt tak. Men si bare et ord, så blir gutten frisk. For jeg er selv en mann som står under overordnede, og jeg har soldater under meg. Sier jeg til en av dem: Gå! så går han, og til en annen: Kom! så kommer han, og til min tjener: Gjør dette! så gjør han det» (Matt 8,5–9).

Også denne høvedsmannen har en hjertelig tillit til Kristus og ser ikke annet i ham enn bare godhet og nåde. Hadde han ikke hørt om Kristus og hans nåde på forhånd, ville han ikke ha gått til ham. Også her er det altså evangeliet som har gjort begynnelsen.

Av det lærer vi igjen at vi må tro evangeliet og ikke se hen til noen fortjeneste eller gjerninger, men sette vår lit til Kristus alene.

Slik ser vi også her hvordan Kristus gjør vel mot ham, fritt og for ingenting, uten noen vinning. Høvedsmannen gir også et eksempel på kjærlighet: Han tar seg av tjeneren sin som av seg selv, slik Kristus også har tatt seg av oss. Kjærligheten han hadde til tjeneren sin, drev ham til å se nøden hans og søke hjelp for ham.

La oss da også gjøre det, og se til at vi ikke bedrar oss selv og tenker: Nå har vi evangeliet – og så bryr vi oss ikke om nestens nød.

Denne hedenske høvedsmannen har dessuten en slik tro at han vet at frelsen ikke avhenger av at Kristus er legemlig til stede, men av ordet og troen.

Han sier: «Jeg er ikke verdig til at du går inn under mitt tak.» Det visste ikke apostlene ennå. De klamret seg til hans legemlige nærvær og ville nødig gi slipp på det; til hans ord alene holdt de seg ikke så fast.

Men denne hedningen nøyer seg så fullt og helt med ordet at han ikke engang ønsker at Kristus skal komme, eller mener seg verdig til det.

Dessuten viser han sin mektige tro med en lignelse og sier: «Jeg er et menneske og kan med et ord få mine folk til å gjøre det jeg vil. Skulle da ikke du utrette det du vil med ditt ord? For jeg er viss på – og du viser det også – at helse og sykdom, død og liv er deg underlagt, slik mine tjenere er underlagt meg.»

Derfor ble også tjeneren hans helbredet i samme stund ved kraften i denne troen.

Onsdag

> «Da Jesus hørte dette, undret han seg og sa til dem som fulgte ham: Sannelig sier jeg dere: Ikke hos noen i Israel har jeg funnet så stor tro! Men det sier jeg

> dere: Mange skal komme fra øst og vest og sitte til bords med Abraham, Isak og Jakob i himlenes rike, men rikets barn skal kastes ut i mørket utenfor. Der skal de gråte og skjære tenner. Og Jesus sa til høvedsmannen: Gå hjem, det skal skje deg som du har trodd! Og tjeneren ble helbredet i samme stund» (Matt 8,10–13).

«Sannelig sier jeg dere: Ikke hos noen i Israel har jeg funnet så stor tro!» sier Herren Kristus til dem som fulgte ham. Skal da hans mor og apostlene være ringere enn denne høvedsmannen?

Vi blir her stående ved Kristi ord og tyder dem ikke bort. For slike vridninger og vendinger kommer av et kjødelig sinn og kjødelige overveielser. De vil alltid måle de hellige etter person, verdighet og storhet, ikke etter Guds nåde. Det strider mot Gud, som måler dem bare etter sine gaver.

Han lot ikke døperen Johannes gjøre noe under, enda mang en ringe hellig har gjort det. Han talte så vennlig med den samaritanske kvinnen og med kvinnen som var grepet i hor, slik han aldri hadde talt med sin mor. Mens Peter faller og fornekter, står røveren på korset og tror sterkt.

Med slike under viser Kristus at han ikke vil at vi skal måle hans Ånd i hans hellige og dømme etter personen. Han vil gi sine gaver fritt, slik det behager ham, ikke slik vi synes. Ja, han sier: «Den som tror på meg, … skal gjøre større gjerninger enn disse» (Joh 14,12).

Alt dette er for at ingen skal heve seg over den andre eller sette én hellig høyere enn en annen, men la dem alle være like i Guds nåde, hvor ulike de enn er i hans gaver.

Slik skal dette forstås: I den tiden han forkynte, hadde han ikke funnet en slik tro verken hos sin mor eller hos apostlene, selv om han både før og senere kan ha funnet større tro hos dem eller andre.

Se derfor hvilke dårer vi er, og hvor lite vi forstår av Guds gjerninger og under! Vi forakter vanlige kristne og mener at bare de lærde kjenner Guds sannhet. Men Kristus setter denne hedningen med hans tro høyere enn alle sine disipler.

Det kommer av at vi henger ved personer og stender og ikke ved Guds ord og nåde. Så farer vi også med personene og stendene inn i all slags villfarelse og sier: «Den kristne kirke og kirkemøtene har sagt dette; de kan ikke fare vill, de har Den Hellige Ånd.» Derfor er Kristus hos de foraktede og lar personene og kirkemøtene fare til djevelen.

Legg derfor merke til at Kristus opphøyer denne hedningen så høyt. Gud gir nok en stor hellig en liten tro og en liten hellig en stor tro, for at den ene alltid skal akte den andre høyere enn seg selv (Fil 2,3).

Torsdag

> «Og Jesus sa til høvedsmannen: Gå hjem, det skal skje deg som du har trodd! Og tjeneren ble helbredet i samme stund» (Matt 8,13).

Dette ordet er svært trøsterikt for alle som vil være kristne: Kristus lar det så rent og bart komme an på troen og sier ikke mer enn: «Det skal skje deg som du har trodd.» Det er som om han ville si: «Ikke bare i dette tilfellet, men slik du tror, skal du få – også om du ville be om mer enn for denne tjeneren.»

Pris altså troen, som utretter så mye at han ikke bare vil gi dette ene, men mer, ja, alt det han måtte be om. Dette er det ordet evangelisten forkynner, og det er dette alt i kristenheten skal dreie seg om. Likevel kan ingen få det inn i menneskene, ja, ikke engang inn i vårt eget hjerte.

Derfor skal vi forstå disse ordene som et allment ord, en lære om troen, der hver og en får dette sikre løftet: «Det skal skje deg som du tror.» «Slik vil jeg lære deg å kjenne meg rett,» sier han, «og fastsette hvordan du skal bli hjulpet: når du bare tror.»

For Gud har stilt seg selv fram i et bilde, og det er livets Ord, som Johannes kaller det (1 Joh 1,1). Det er som om han ville si: «Der Ordet er, der er mitt hjerte og min vilje. Hvordan du skulle se meg ansikt til ansikt, det ser du i mitt ord. Der stiller jeg meg fram for deg slik jeg i sannhet er. I dette bildet og ikke i noe annet ser du rett hvordan du kan se meg, Majesteten.»

Til det hører nå at du forstår dette bildet godt og kaster det rett tilbake som et godt speil. «Jeg tar ikke feil og bedrar ikke med mitt bilde. Men når speilet er falskt, blir jeg ikke rett forstått. Derfor: Slik du ser meg for deg, slik har du meg. Ser du meg rett for deg, så har du meg rett.»

Det betyr: Som du tror, slik skal det skje deg.

Denne høvedsmannen hadde altså tenkt seg Kristus som et trøsterikt og vennlig menneske. Og Kristus oppfører seg og taler nettopp slik høvedsmannen hadde tenkt seg ham, og svarer straks: «Det skal skje deg som du har trodd!»

For den som kan tro slik, griper det rette bildet. Da må Gud si: «Dette er et bilde som ligner meg. Slik skapte jeg Adam, til et bilde som skulle ligne meg; det var mitt eget bilde.»

Når vi forstår et slikt bilde, sier Paulus, speiler og maler han seg i vårt hjerte, så vi dag for dag blir mer og mer forvandlet til det samme bildet (2 Kor 3,18), inntil det blir helt fullkomment. Det skal skje på den dagen. Men her må det begynne med speilingen, for at vi mer og mer kan lære å forstå hvordan han er sinnet mot oss.

Og han stiller seg ikke fram på annen måte enn som en barmhjertig frelser, og ber og krever ikke mer enn at vi skal tro det.

Adam var skapt slik at han lignet Gud. Han tenkte ikke annet enn: «Gud har skapt meg og er min kjære Far, som gir meg alle ting.»

Men da djevelen kom, ødela han bildet og trakk en maske over det. Han vendte ordet om og stilte det fram slik: «Tror du det er sant at Gud er din kjære Far? Hadde han deg så kjær, ville han la deg spise også av dette treet. Men han er redd for at du kunne bli lik ham.»

Så mistet Adam det bildet Gud hadde malt, og formet seg etter det bildet djevelen hadde malt. Nå flyktet han fra Gud som fra en fiende, enda han før hadde hatt ham kjær. Guds ord hadde før vært bare liv; nå ble det bare gift og død for ham.

Derfor er det og blir det slik: Slik en ser Kristus for seg eller har et bilde av ham, slik er han. Det vil si: Som et menneske tror, slik skjer det ham.

Fredag

«Den som tror, haster ikke» (Jes 28,16).

Det er ingen annen vei til å bli kvitt synden enn troen. Paulus skriver: «Jeg skammer meg ikke ved evangeliet, for det er en Guds kraft til frelse for hver den som tror» (Rom 1,16). For i evangeliet blir det åpenbart hvem som rett heter rettferdig, og hvordan troen gjør rettferdig.

Men merk tyngden i dette ordet: Det er en Guds kraft, ikke en menneskekraft. Ingen andre enn Kristus kan ta bort synden.

«Fiendskap setter jeg mellom deg og kvinnen … Han skal knuse ditt hode» (1 Mos 3,15). Kristus er født av en kvinne og gitt for å knuse hodet på djevelen, synden og helvete og overvinne dem. Dette løftet var Adams evangelium og frelsens ord, som han holdt seg til. Hadde han ikke hatt det, måtte han ha fortvilt. Ved disse ordene ble alle frelst som trodde før Abrahams tid.

Til Abraham er løftet skrevet: «Jeg sverger ved meg selv … i din ætt skal alle jordens folk velsignes» (1 Mos 22,16.18). Se hvordan frelsen kommer fra Gud og ikke fra et eneste menneskes gjerninger! Den rettferdige lever ved troen, ikke ved gjerningene. Slik gjør ingen gjerning etter loven rettferdig uten troen.

Nå ser dere overalt mange gjerninger av alle slag. Og hvorfor skulle menneskene gjøre dem om de ikke satte sin lit til gjerningene? Men de bygger på sand og ikke på klippen, som er Kristus.

«Men,» sier du, «du forbyr gjerningene; da vil jeg ikke gjøre noen gjerning.» Én ting er å gjøre gode gjerninger, noe annet å bli rettferdig ved gode gjerninger. For gjerningene gjør ikke rettferdig; men er du rettferdig, så gjør du gode gjerninger. Derfor må den som vil bli rettferdig, begynne med troen og ikke med gjerningene.

Nå spør du: «Hvor får troen en slik kraft fra, at den kan gjøre så store ting som å overvinne synden, helvete og døden?» Jeg svarer: fra Kristus, som troen grunner seg på. Han er herre over død, synd og helvete og har overvunnet dem alle i vårt sted. Og dessuten har han gitt dette løftet: «Om du tror på meg, skal alt dette være ditt like så godt som det er mitt.»

Se, det er troens kraft!

Det står skrevet: «Det folket jeg har dannet meg, skal forkynne min pris» (Jes 43,21). De har ikke skapt seg selv. Og videre heter det: «Du, Jakob, påkalte meg ikke; du har gjort meg møye, Israel» (Jes 43,22).[2]

Altså må du holde deg fast til Kristus i troen; ellers får du ikke dette. Vis derfor bare djevelen videre til Kristus – hvorfor strides han ikke med ham? For ved Kristus er du frelst fra ham. Du har altså ingen grunn til å frykte synd, død og helvete, for ingen troende frykter dem. Slik skulle troen være i oss.

Vær nå også du frimodig, tro på Kristus og pris Gud Faderen med glede.

[2] NB: «Men du har ikke påkalt meg, Jakob, så du gjorde deg umak for meg, Israel!» Ordene om at Israel har gjort Gud møye, svarer til Jes 43,24: «Du har bare trellbundet meg med dine synder, og plaget meg med dine misgjerninger.»

Lørdag

> «Vær ikke selvkloke! Gjengjeld ikke noen ondt med ondt! Legg vinn på det som godt er for alle menneskers øyne! Om det er mulig, da hold fred med alle mennesker, så langt det står til dere! Hevn dere ikke selv, mine kjære, men gi rom for vreden. For det står skrevet: Hevnen hører meg til, jeg vil gjengjelde, sier Herren. Om din fiende er sulten, så gi ham å ete. Om han er tørst, så gi ham å drikke. For når du gjør det, samler du glødende kull på hans hode. La deg ikke overvinne av det onde, men overvinn det onde med det gode» (Rom 12,16–21).

En kristen skal la seg si, gjerne vike og la hvem som helst få rett – når det ikke gjelder Guds ord og troen, men timelig gods, ære og venner. En kristen skal ikke vise ondskap mot en annen og gjengjelde ondt med ondt, verken med det han gjør eller det han lar være å gjøre. Oftest skjer det ved det en lar være å gjøre.

Men en skal gjøre godt mot den som gjør ondt, og ikke holde opp, slik Gud lar sin sol gå opp over rettferdige og urettferdige (Matt 5,45).

I sin ytre framferd skal en kristen oppføre seg slik at ingen finner noe straffverdig hos ham, men at han behager alle. Som Paulus skriver: «Vær ikke til anstøt, verken for jøder eller for grekere eller for Guds menighet» (1 Kor 10,32). Så langt det står til dere, skal dere ikke gjøre noen ondt, så striden ikke kommer fra dere.

Dere skal være fredelige mot alle, om så alle mennesker volder dere ufred. For det står ikke i noens makt å skape fred overalt. Men det står til oss å la venn og fiende være i fred og å tåle ufred fra hvem som helst.

«Gi rom for vreden.» Vi skal ikke gripe inn i Guds embete; han alene vil hevne og gjengjelde. Men denne Guds hevn og vrede blir fullbyrdet på mange slags måter: snart ved øvrigheten, snart ved djevelen, snart ved sykdom, sult, pest, ild, vann, krig og all ulykke som er på jorden. For alle Guds skapninger er hans ris og våpen når han vil straffe. Som det står skrevet i Visdommens bok: «Han skal ruste skapningen til hevn over fiendene» (Visd 5,18).

«Om din fiende er sulten, så gi ham å ete.» Det betyr: Forbarm deg over din fiende, fordi han faller i Guds hevn. Da er det kristelig ikke å gjøre ham noe ondt, men bare godt.

At du samler glødende kull på hans hode, skal forklares slik: Til sist blir han tent og opphetet, så han blir sint på seg selv og desto vennligere mot oss. For kull betyr velgjerning. Derfor betyr også kullene i røkelseskaret Guds velgjerning, som en skal bekjenne i bønnen, for at bønnen kan ryke kraftig og stige oppover.

Med dette slutter apostelen og lærer at vi på denne måten skal overvinne det onde med det gode. For blir du også sint og gjengjelder ondt mot den som gjør deg ondt, da har han overvunnet deg. Men overvinner du ham med det gode, så blir han også lik deg, god og rettferdig. Det er en åndelig seier, der hjerte, sjel og sinn blir overvunnet, ja, selve djevelen, som står bak det onde.

4. søndag etter helligtrekonger

Søndag

> «Så gikk han i båten, og disiplene fulgte ham. Og se, det blåste opp en kraftig storm på sjøen, så båten ble skjult av bølgene. Men han sov» (Matt 8,23–24).

Dette evangeliet forteller at Herren Kristus ligger og sover i båten som et annet menneske. Han sover naturlig, slik en gjør når en har reist eller arbeidet seg trett og så må hvile.

Dette skal vise at Kristus har vært et naturlig, sant menneske. Han har hatt og kjent i seg alt det et virkelig menneske av naturen trenger: å våke, sove, gå, spise og drikke.

Her blir det særlig vist at vår kjære Herre på den tiden må ha vært svært trett av sitt store arbeid. Han forkynte og helbredet de syke, ofte til langt på natt, og han våket og ba, ofte natten over.

Derfor trekker han seg unna menneskene og setter seg i båten med disiplene sine, for å få ro der og sove en liten stund i fred. Som Markus sier: «Han selv lå og sov på en pute bak i båten» (Mark 4,38).

Av dette skal vi lære å styrke vår tro på at Kristus er et naturlig, sant menneske.

Mens han nå hviler rolig i en søt, dyp søvn, og disiplene seiler med ham, reiser det seg brått et stort uvær med vind og bølger på sjøen. Båten holder på å gå under, og de tror de skal omkomme. De vekker ham i hast med engstelige rop.

Da står han opp og befaler vinden – det vil si alle djevlene, som vekker slikt uvær – så de må holde opp med bølgene, larmen og rasingen sin. Alt må plutselig bli stille, så også menneskene blir forferdet og sier: «Hva er dette for en, siden både vinden og sjøen adlyder ham?» (Matt 8,27).

Det er ikke lenger et svakt, naturlig menneskes verk, slik det å sove i båten var. For mennesker kan ikke befale over vind og hav. Men han, den mektige Herre, truer vindene og bølgene med en finger, og så må alt bli stille.

Derfor viser denne gjerningen trosartikkelen om at Kristus er sann Gud og har guddommelig kraft og myndighet over alle skapninger.

Det skal vi altså lære av dette evangeliet: Kristus er sann Gud og sant menneske. Og selv om vi ser dette også i andre evangelier, må vi likevel gjenta og lære det daglig, for at denne artikkelen kan bli fast i kristenheten, og for at også vi kan begynne å tro den for alvor og med kraft.

For det er bare derfor vi kalles kristne: fordi vi tror på denne Herren, som er både sann Gud og sant menneske. Ikke fordi vi bare tror at Gud har skapt oss som de andre skapningene, men fordi vi tror på Guds Sønn. Han er sann, evig Gud med Faderen og likevel et naturlig menneske, født av jomfru Maria, for at han skulle bli vår Herre og Frelser.

Mandag

> «Og se, det blåste opp en kraftig storm på sjøen, så båten ble skjult av bølgene. Men han sov. Da gikk disiplene bort til ham og vekket ham og sa: Herre, frels oss! Vi går under! Han svarte: Hvorfor er dere så redde, dere lite troende? Så reiste han seg og truet vindene og sjøen, og det ble blikkstille» (Matt 8,24–26).

I denne artikkelen om Jesu Kristi sanne guddom og hans sanne menneskelige natur skiller den kristne tro seg fra alle andre religioner blant menneskene og gjør dem falske og til intet. For Gud kan bare kjennes og tilbes rett av dem som har hans ord, der han har åpenbart seg selv. Uten hans ord kan en verken vite noe sikkert om hans guddommelige vesen eller om hans vilje. Det har også de viseste hedningene bekjent til alle tider.

Derfor skriver også Johannes: «Ingen har noensinne sett Gud. Den enbårne Sønn, som er i Faderens favn, han har forklart ham» (Joh 1,18). Her sier nå Skriften at Gud har åpenbart seg slik og vil bli kjent slik: Han er en Gud som har en Sønn, som kalles hans enbårne Sønn. Sønnen er lik ham i guddommelig vesen og majestet, like evig og allmektig.

Og den samme Guds Sønn har tatt menneskelig natur på seg, for at han skulle bli en mellommann mellom Gud og oss og forløse oss som kvinnens lovte ætt, som skulle knuse slangens – djevelens – hode (1 Mos 3,15).

Derfor tilber ikke jødene, tyrkerne og hele verden Gud rett når de uten Guds ord og troen på Kristus roser seg av at de tilber den eneste Gud, som har skapt himmelen og jorden.

Skal du kjenne ham rett, må du høre hans ord. Der har han gitt seg til kjenne som evig Far til vår Herre Jesus Kristus, som er unnfanget uten synd ved Den Hellige Ånd og født av en jomfru, for at han skulle bli lik oss, et sant menneske. For skulle denne personen kunne være mellommann mellom Gud og menneskene, forløse oss fra Guds vrede og vinne evig nåde, måtte han ha del i både den guddommelige og den menneskelige natur og vesen.

Derfor: Selv om jøder eller hedninger vet mye om Gud – så mye som fornuften kan erkjenne av hans gjerninger – vet vi likevel at de ikke har den rette Gud. For de vil ikke høre hans ord, som han fra verdens begynnelse har åpenbart for de hellige fedrene og profetene, og til sist ved Kristus og hans apostler.

De dikter seg en Gud som verken har noen Sønn eller noen Hellig Ånd i sin guddom. Slik har de ikke annet enn et tomt drømmebilde, som de holder for Gud og tilber. For de våger å tilbe Gud uten Den Hellige Ånd og å komme til ham uten en mellommann, og slik er de i grunnen uten Gud.

For det finnes sannelig ingen annen Gud enn denne, som er vår Herre Jesu Kristi Far. Begge åpenbarer seg for kirken ved Den Hellige Ånd og virker og regjerer i de troendes hjerter. Som Johannes sier: «Hver den som … ikke blir i

Kristi lære, har ikke Gud» (2 Joh 9). Og videre: «Den som ikke ærer Sønnen, ærer ikke Faderen» (Joh 5,23; 14,6).

Tirsdag

«Så reiste han seg og truet vindene og sjøen, og det ble blikkstille» (Matt 8,26).

Vår Herre Kristus har ikke bare selv forkynt denne artikkelen om sin sanne guddom og befalt sine apostler og hele kirken å forkynne den helt til den ytterste dag. Han har også bevist den med åpenbare gjerninger, slik han beviser den i dette evangeliet: Med et ord styrer han vind og hav, ja, enda mer: djevelen selv.

Men djevelen har helt fra Kain og hans etterfølgere gått hardt løs på den kristne kirke. Med sine stormer og havbølger har han slått mot det lille skipet, så det nesten ikke var å se lenger og holdt på å synke.

Men vår Herre Kristus vakte alltid opp profeter og konger – Enok, Noah, David, Esekiel – og alle forkynte de denne ene tro mot djevelens raseri.

Det er svært trøsterikt for de kristne å se hvordan denne forkynnelsen alltid er blitt bevart i kirken ved Guds Sønns kraft. I dette evangeliet ser vi at djevelen med sine stormer og bølger og all slags raseri i verden reiser seg mot Kristus. Men Kristus har alltid frelst sin kirke i slik nød og fare, slik han frelste apostlene i båten.

Skipet, som kalles den kristne kirke, er likevel alltid blitt bevart mot disse stormene ved troen. Ved å påkalle denne Frelseren Kristus, Guds Sønn, har en alltid måttet verge seg mot stormene og bølgene. Og i alt dette har nå Guds Sønns kraft vist seg i fem tusen år, så alle disse stormene og bølgene har måttet legge seg og holde opp, den ene etter den andre.

Derfor skal vi lære å kjenne vår Herre og Frelser og tro på ham: Han er Herren som kan styre og stanse de stormende vindene og rasende bølgene når han vil. Og han kan trøste oss mot all den makt som fiendene av den stakkars kirken har, så de ikke skal utrette noe mot dette skipet.

For Kristus, Herren, som i over fem tusen år har stilnet vind og bølger, kan og forstår ennå å befale dem. Fiendene har ikke lyktes på fem tusen år, og det de har fore, skal heller ikke lykkes for dem i den tiden som er igjen.

Denne mannen som her ligger og sover i båten, skal i sin tid våkne ved vår bønn. Han skal vise at han kan befale vind og hav, og at alt som til nå har stormet med hat mot dette skipet, skal gå til grunne.

Derfor er det vår sikre trøst mot alt djevelens raseri: Vi vet at vår tro på denne Herren, som vi bekjenner som sann Gud og sant menneske, er den rette, første og eldste tro. Og vi vet at vi – Gud være lovet – nå ved verdens ende tror nettopp slik og forkynner det samme som Adam, Abel, Enok, Noah, Abraham og alle fedrene og profetene har trodd og forkynt.

Onsdag

«Da gikk disiplene bort til ham og vekket ham og sa: Herre, frels oss! Vi går under! Han svarte: Hvorfor er dere så redde, dere lite troende? Så reiste han seg og truet vindene og sjøen, og det ble blikkstille. Mennene undret seg og sa: Hva er dette for en, siden både vinden og sjøen adlyder ham?» (Matt 8,25–27).

Det har alltid vært djevelens vis å angripe de kristne på det stedet og den tiden da de er svakest og lettest å treffe – og når også Kristus synes så svak, som om han verken så eller hørte, ikke gjorde noe og lot dem klare seg selv.

Da faller fienden straks over dem. Han tror han kan ta overtaket fra dem og styrte dem før de ser seg for. For han vet at når Kristus ikke er til stede med sin makt og styrke, er han nok sterkere enn dem. Da kan han skremme og forferde dem, så de ikke vet hva som skal bli av dem.

Og Kristus lar slikt skje og lar dem komme i fare til det ytterste, så de virkelig må kjenne og erfare sin svakhet.

Men her skal vi også lære at dette er vår Herre Kristi vis: Når han vil hjelpe og frelse, pleier han først å stille seg slik og la nøden nå sitt høyeste. Så kan han siden vise sin kraft og hjelp desto herligere og drive oss til å rope og skrike til ham. Ved det blir troen øvet og styrket og erfarer hvor underlig han kan hjelpe i nøden, og i rette tid.

Samtidig vil han vise oss at feilen ikke ligger hos ham, som om han ikke kunne hjelpe, men at det er vi som mangler tro. Derfor irettesetter han også disiplene sine her og sier: «Hvorfor er dere så redde, dere lite troende?»

Men nettopp dette er kunsten han narrer djevelen med: Han stiller seg så svak, som om han ikke kunne styre ham, og lar det gå så langt at bølgene skjuler båten. Da tenker djevelen at nå har han ham i sin makt, med båt og alt. Disiplene vet heller ikke annet, og derfor roper de: «Herre, vi går under!»

Men det heter: Vokt deg for denne sovende Kristus når han stiller seg som om han verken så eller hørte! Vit at han snart våkner, også midt i den største fare, når det ser ut som han nøler for lenge, og at han straks kan styre djevelen med vind og bølger, med trusler og harde ord.

Alt dette gjør han til lære og eksempel for oss, for å vekke oss og styrke vår tro.

Så skal vi heller ikke sørge og engste oss, selv om det er nød og fare på ferde og djevelen faller over oss, som om han ville senke oss i dypet på et øyeblikk. Vi vet jo at vi har Kristus hos oss – og det er nettopp derfor djevelen angriper oss. Derfor skal vi ikke tvile på at han også vil verne og frelse oss, så vi blir bevart mot djevelen og all hans makt.

Og om vi likevel frykter på grunn av vår skrøpelighet – av naturen kan vi jo ikke annet – skal vi i hvert fall være så kloke at vi løper til Kristus, roper på ham og vekker ham med påkallelse og bønn. For han viser oss også her at han gjerne vil høre den svake troens skrik og rop.

Torsdag

> «Bli ingen noe skyldig, annet enn det å elske hverandre! For den som elsker sin neste, har oppfylt loven» (Rom 13,8).

Alle ordene i denne epistelen vitner om at kjærligheten er mester over alle lover. Når en leser loven og driver på med den uten kjærlighet og utenfor kjærligheten, finnes det ingen større ulykke, ingen mer elendig jammer på jorden. For da er loven ikke annet enn en plage.

Derfor skulle alle slags lover gis og holdes, ikke for sin egen skyld, heller ikke for gjerningenes skyld, men bare for at kjærligheten kunne bli øvet. Det er også lovens rette mening.

Slik er dette kjærlighetens bud et kort bud og et langt bud, ett eneste bud og mange bud, ikke noe bud og likevel alle bud. Det er kort og ett eneste i seg selv, og forstanden fatter det fort. Men det er langt og mange når det skal øves, for det omfatter og mestrer alle bud. Og det er slett ikke noe bud når en ser på gjerningene, for det har ingen egen gjerning med navn. Men det rommer alle bud, fordi alle budenes gjerninger er og skal være dets gjerninger.

Slik opphever kjærlighetens bud alle bud og innsetter likevel alle bud. Alt dette er for at vi skal vite og lære ikke å holde eller akte noen gjerning lenger enn kjærligheten krever det.

Fordi vi nå ikke skal eller kan være uten gjerninger på jorden, må det også være mange slags bud som angir gjerningene – men slik at kjærligheten beholder sin makt og er herre over slike bestemmelser. Den byr at gjerningene skal gjøres eller ikke gjøres, alt etter som de tjener kjærligheten, og at det ikke blir eller gis noen gjerning når kjærligheten ikke vil.

Her reiser det seg et spørsmål: Hvordan kan kjærligheten oppfylle loven, når kjærligheten jo bare er troens frukt? Vi har jo også ofte sagt at troen på Kristus alene gjør rettferdig og oppfyller loven. Hvordan kan dette rime sammen?

Svar: Som det ofte er sagt, må en skille tro og kjærlighet slik at troen er rettet mot personen, kjærligheten mot gjerningene. Troen utsletter synden og gjør personen velbehagelig og rettferdig. Men når personen er blitt velbehagelig og rettferdig, blir Den Hellige Ånd og kjærligheten gitt den, så den gjør det gode med lyst.

Nå er det lovens vis å gå løs på personen og kreve disse gode gjerningene av den, og loven holder ikke opp før den har dem. Men personen makter ikke slike gjerninger uten Ånden og kjærligheten. Derfor blir den ved loven tvunget til å erkjenne hva den mangler, og hvordan den først må bli helt annerledes for å kunne oppfylle loven.

Loven driver på gjerningene. Men når troen kommer, gjør den en slik person sterk til også å gjøre de gjerningene loven krever av den. Det er det å oppfylle loven.

Paulus taler vakkert om dette. Loven krever gjerningene av personen og blir også oppfylt med gjerninger. Men kjærligheten og gjerningene gjør ikke personen annerledes eller rettferdig; personen må først være blitt rettferdig om den skal øve kjærlighet og gjøre gjerninger. Og siden slike gjerninger ikke kan skje uten at personen først er blitt rettferdig, vitner nettopp gjerningene om at personen er rettferdig.

Fredag

«For disse budene: Du skal ikke bryte ekteskapet, du skal ikke slå i hjel, du skal ikke stjele, du skal ikke begjære, og hvilket som helst annet bud, de sammenfattes i dette ordet: Du skal elske din neste som deg selv» (Rom 13,9).

Alt dette er sagt for at en skal merke seg hva loven, troen og kjærligheten rett er, og gi hver sitt, og så forstå Skriftens ord rett: Troen gjør rettferdig, men den oppfyller likevel ikke loven. Loven krever kjærligheten og gjerningen og nevner ikke personen. Personen kjenner nok loven, men kjærligheten kjenner den ikke.

For likesom loven før troen krever gjerningene og med det gir til kjenne at personen uten tro ikke er rettferdig, slik oppfyller kjærligheten loven etter troen og beviser også at personen er rettferdig. Både loven og kjærligheten er altså vitner om personen, om den er rettferdig eller ond.

Når Paulus sier: «Kjærligheten er lovens oppfyllelse» (Rom 13,10), vil han si dette: Kjærligheten oppfyller loven slik at den selv er oppfyllelsen. Men troen oppfyller loven slik at den gir det som loven blir oppfylt med. Vannet fyller karet, og øsen fyller det også – vannet ved seg selv, øsen ved vannet. Slik blir troen den som gjør gjerningen, mens kjærligheten blir gjerningen. Nå krever loven gjerningen og tvinger med det gjøreren til å bli annerledes. Slik blir loven oppfylt med gjerningen – en gjerning som gjøreren likevel må gjøre.

Her reiser vi et annet spørsmål: Hvordan kan kjærligheten til nesten være lovens oppfyllelse, når vi jo skal elske Gud over alle ting, også over nesten? Det har Kristus selv løst når han sier at det andre budet er like stort som det første (Matt 22,39). Slik gjør han kjærligheten til Gud og kjærligheten til nesten til én og samme kjærlighet.

Gud trenger ikke vår kjærlighet og velgjerning. Men med dette har han vist oss at vi skal gjøre mot nesten det vi ville gjøre mot ham. Han trenger ikke mer enn at en tror på ham og holder ham for Gud. For også når vi forkynner, lover og utbreder hans ære, skjer det på jorden for at nesten skal bli omvendt og ført til Gud.

Gud har gjort verden til en dåre (1 Kor 1,20) og vil heretter bli elsket under kors og elendighet. Det har behaget ham å frelse dem som tror på ham, ved forkynnelsens dårskap (1 Kor 1,21). Derfor har han selv på korset gitt seg hen til død og elendighet og lagt det samme på alle sine. Han vil også at alle kjærlighetens gjerninger skal være rettet mot den elendige og trengende nesten.

Her skal en finne og elske Gud, her skal en tjene ham og gjøre godt – hver den som vil tjene ham. Slik er budet om kjærligheten til Gud trukket helt ned i kjærligheten til nesten.

Med dette blir alle høye ånder stanset, og det er satt en grense for dem som vil søke Gud bare i store og herlige ting. De trenger seg gjennom himmelen og mener at de bare kan tjene ham i slike høye ting. Derfor finner de ham ikke, men lar ham gå forbi her på jorden i nesten, der han vil bli elsket og æret.

Så skal de på den ytterste dag få høre: «Jeg var sulten, og dere ga meg ikke mat» (Matt 25,42).

Lørdag

«Du skal elske din neste som deg selv. Kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt. Derfor er kjærligheten lovens oppfyllelse» (Rom 13,9–10).

Guds lov kan ingen oppfylle for en annen; hver og en må oppfylle den for seg selv. Som Paulus skriver: «Vi må alle åpenbares for Kristi domstol, for at enhver kan få igjen det som er skjedd ved legemet, etter det han gjorde, enten godt eller ondt» (2 Kor 5,10).

Derfor heter det også: «Du, du skal elske.» Ikke: «La en annen elske for deg.» For selv om én kan og skal be for en annen, at Gud vil være ham nådig og hjelpe ham, blir han likevel ikke frelst uten at han har oppfylt Guds bud for seg selv.

Nå er kjærligheten den edleste dyd. For det heter ikke: «Du skal gi din neste mat, drikke, klær» og så videre, men: «*Du skal elske ham*.» Kjærligheten er kilden til alle dyder.

Kjærligheten metter, kler, trøster, ber, hjelper og frelser – hva mer skal en si? Kjærligheten gir seg selv hen med legeme og liv, med gods og ære, med alle krefter innvortes og utvortes, til nestens gagn, både fiendens og vennens. Den beholder ingenting som den ikke tjener nesten med.

Hvem er den dyreste venn, den vi skal elske? Det er nesten. Ikke den rike, mektige og hellige. Nei, den frie kjærligheten stykker seg ikke opp og deler seg ikke ut til noen få personer. Den gjør ikke forskjell på folk, slik den falske, kjødelige kjærligheten gjør.

Den er mest virksom mot de fattige, trengende, syke og fiendene. For her finner den noe å lide og bære, og her har den begge hender fulle av arbeid.

La oss nå merke oss hvordan dette budet gjør oss alle like for Gud og opphever all forskjell mellom stender og personer. For budet er gitt til alle mennesker. Derfor må en konge og fyrste – så sant han er et menneske – bekjenne at den fattige tiggeren er hans neste og ikke ringere for Gud. Han er altså ikke bare skyldig å hjelpe ham, men etter dette budet også å tjene ham med alt han har og formår.

Er ikke det et vakkert, edelt bud, som gjør så ulike mennesker like? Er det ikke en underfull trøst at en fattig tigger har slike herlige tjenere, så en rik konge må tjene ham i hans fattigdom?

Hvor underlig det ville være om vi så konger og dronninger tjene de fattige tiggerne, slik vi leser om den hellige Elisabeth! Og om det skjedde, ville det likevel være lite å regne mot Kristus. Han har satt dette eksemplet så høyt at ingen kan gjøre ham det etter. For han er konge over alle konger, ja, Guds Sønn selv, og likevel gjør han seg lik de fattigste syndere og dør for dem.

Se nå av dette hva verden er, og hvor langt borte den er – ikke bare fra Kristi eksempel, men også fra dette budet. Hvor er de som kjenner og forstår dette lille ordet: hva nesten er?

Nå heter det: «Elsk din neste som deg selv!» Og hver og en kjenner selv at han vil bli elsket og ikke hatet, og kjenner også at han skylder den andre nettopp det samme.

Men den onde lysten og kjærligheten formørker dette lyset og gjør menneskene blinde, så de ikke ser det i sitt hjerte og ikke følger dette klare budet som fornuften kjenner.

5. søndag etter helligtrekonger

Søndag

> «En annen lignelse fremsatte han for dem og sa: Himlenes rike kan lignes med en mann som hadde sådd godt korn i åkeren sin. Mens folkene sov, kom fienden hans og sådde ugress blant hveten, og gikk så bort. Men da strået skjøt opp og satte aks, da kom også ugresset til syne. Tjenerne gikk da til husbonden og sa: Herre, var det ikke godt korn du sådde i åkeren din? Hvor har den da ugresset fra? Han sa til dem: Dette har en fiende gjort» (Matt 13,24–28).

Denne lignelsen har Herren selv tydet i det samme kapitlet, da disiplene ba ham om det: «Den som sår det gode kornet, er Menneskesønnen. Åkeren er verden. Det gode kornet er rikets barn. Ugresset er den ondes barn. Fienden som sådde det, er djevelen. Høsten er enden på denne tidsalder. Høstfolkene er engler» (Matt 13,37–39). Med disse sju stykkene er evangeliet klart tydet.

Men hvem kunne ha funnet en slik utleggelse, når han i denne lignelsen kaller menneskene sæden og verden åkeren? I lignelsen like før kaller han ordet Guds sæd og menneskets hjerte åkeren. Hadde ikke Herren tydet den selv, ville alle ha tydet den etter den forrige lignelsen og så tatt feil av den rette forståelsen.

La oss derfor merke oss her at det ikke går an å etterape og gjette i Skriften; en skal og må være sikker.

Slik lærer nå dette evangeliet oss hvordan det går med Guds rike i verden, særlig når det gjelder læren. En kan ikke vente at det skal være bare rettskafne kristne og ren Guds lære på jorden. For det må også være falske kristne og vranglærere, for at de ekte kristne kan bli åpenbare, som Paulus skriver (1 Kor 11,19).

For denne lignelsen taler ikke om de falske kristne som bare i det ytre livet er ukristelige, men om dem som hykler med lære og tro og likevel gjør skade. Det er samvittigheten det kommer an på, ikke hånden.

Kort sagt: Vi skal ikke undre oss om det reiser seg mange slags falsk lære blant oss. Djevelen er fortsatt alltid blant Guds barn (Job 1,6). Å forholde seg rett til dette er ingen liten visdom. For det har også tidligere vært mange vranglærer, og det finnes ennå de som vil ha en kirke der det ikke er noen onde mennesker, men bare fromme, hellige og rene.

Slike var donatistene, og i våre dager gjendøperne – og dessuten munkene, som forlater sitt kall og embete for å skille seg ut fra verden og være hellige. Denne villfarelsen har alltid hatt stor makt i verden: at vranglærerne vil ha en kirke der det ikke er noe ondt.

Og dette anfekter naturligvis alle fromme hjerter. De blir bekymret og bedrøvet når de ser ugresset vokse opp og ta overhånd. De skulle gjerne sett at det gikk riktig til overalt, og at det ikke spirte og vokste annet enn bare god hvete. Men teksten sier noe ganske annet.

Mandag

> «Da spurte tjenerne ham: Vil du at vi skal gå og sanke det sammen? Han sa: Nei, for da ville dere også komme til å rive opp hveten når dere sanker ugresset sammen. La dem begge vokse sammen til høsten» (Matt 13,28–30).

Her lærer vi hvordan vi skal forholde oss til vranglærere og falske lærere. Vi skal ikke utrydde dem eller gjøre det av med dem. Kristus sier det jo rett ut: La dem vokse sammen!

Her skal vi bare handle med Guds ord. For i denne saken går det slik at den som farer vill i dag, kan komme på rett vei i morgen. Hvem vet hvilket hjerte Guds ord vil røre?

Men blir han brent eller drept på annen måte, er han hindret i å komme på rett vei. Han blir revet bort fra Guds ord og må gå fortapt – han som ellers kunne ha blitt salig. Da skjer det som Herren sier: Hveten blir revet opp sammen med ugresset.

Derfor må vi også la Judas være blant apostlene og tåle hyklerne i den rette kirke.

For det går slik: Der Gud samler en fin, ren kirke, der bygger djevelen straks et kapell ved siden av. Der husfaren sår sin gode sæd, der kommer også fienden og sår sitt ugress innimellom.

Her trengs nå den rette visdom: Hvordan skal vi forholde oss når vi ser og erfarer slikt og ikke kan avverge eller hindre det?

Husbondens tjenere mener de kan hjelpe på saken og sier: «Herre, vil du at vi skal gå og sanke det sammen?» Men husfaren sier: «Nei, for da ville dere også komme til å rive opp hveten når dere sanker ugresset sammen.»

Hva er dette? Skal vi tåle og finne oss i vranglærere og likevel ikke tåle dem? Hvordan skal jeg bære meg at?

Luker jeg ugresset bort ett sted, skader jeg det andre kornet, og ugresset vokser likevel opp et annet sted. Slik er det også her: Om jeg utrydder én vranglærer, vokser den samme sæden som djevelen har sådd, opp igjen ti andre steder. Hva er da det rette å gjøre?

Paulus sier: «Et menneske som farer med vranglære, skal du vise fra deg» (Tit 3,10). I teksten står det: Lys ham i bann, og ha ikke noe med ham å gjøre. Men for at dere skal forstå dette bedre, vil jeg sette fram en lignelse.

Alle vi kristne kan sammenlignes med menneskets naturlige legeme. Så lenge det er på jorden, er det aldri rent, verken innvendig eller utvendig. Likevel vet vi at de kristnes legeme i det andre livet skal bli skjønt og rent og mye klarere

enn den klare sol. Men først må de legge av seg all skitt og urenhet og råtne, så de kan bli helt rene, både i ånd og legeme; ellers vil Gud ikke ha dem i himmelen.

Selv om menneskets legeme er nokså stygt og urent, kan vi likevel ikke klare oss uten det. Nå forstår vi kristne at Gud ser på oss som rene, enda det er urenhet og synd i legemet vårt – fordi vi har begynt å tro på Kristus.

Ut fra dette eksemplet ser vi hvordan vi skal forholde oss til ugresset, det vil si falsk lære: Vi skal uavlatelig kjempe mot den, og likevel kan vi aldri helt kvele den.

Tirsdag

> «La dem begge vokse sammen til høsten. Når det så er tid for innhøsting, vil jeg si til høstfolkene: Sank først ugresset sammen og bind det i bunter for å brenne det. Men hveten skal dere samle i låven min» (Matt 13,30).

Her på jorden kan vi ikke skille hveten fra ugresset – det vil si sektene og de falske kristne fra de oppriktige kristne. Det står ikke i menneskers makt og vold. Gjør derfor slik husbonden her befaler: La begge vokse sammen til høsten.

Du prest, røkt ditt embete trofast! Hold ut med å lære og formane, og advar flittig mot slike ulver. Stans dem og hold dem tilbake, så de ikke trenger seg inn og preker offentlig.

Hva de gjør i det skjulte, i krokene, kan ingen hindre. Men opp på prekestolen og fram til alteret skal du ikke slippe dem, så sant det står i din makt.

Med Ordet og troen skal du verge deg mot dem; la deg ikke frarøve din tro og din bekjennelse. Forman og straff så mye du kan. Hjelper ikke det, så lys dem i bann, så alle kan sky dem som skadelig ugress.

For de kan godt pynte på saken sin. De gir seg ut for å ha stor visdom og hellighet og står i høy anseelse blant folket. De er som de store, vakre tistlene som står i kornet og ser herligere ut enn kornet selv, som står der bleikgult på åkeren. Den som ikke kjente dem begge, kunne sverge på at det måtte være gode og nyttige blomster.

Men tistler er og blir de, og ingen kan gjøre dem bedre før høstkaren kommer og skjærer dem av. Slik kan heller ikke vi utrydde alle onde, for ofte kommer også noen av dem som er forført, på rett vei igjen. Ville vi utrydde ugresset helt, kunne vi ikke rive det opp uten å skade dem som ennå skal komme fram. Derfor må vi tåle dem.

Men ikke slik at vi lar dem herske over oss, selv om vi ikke kan utrydde synden helt og må tåle den. «La derfor ikke synden herske i deres dødelige legeme», sier Paulus (Rom 6,12). For syndene dine er tilgitt deg nettopp for at du skal kjempe mot dem og holde stand.

Gjør det samme mot dem som fører fram noe som ikke stemmer med den rette lære. Der skal også Ånden kjempe ved å bekjenne den rene lære, så vi ikke lar oss frata den, og samtidig holder andre fast i den. Slik er og blir vi oppriktige kristne og den rette, gode hveten.

Det går på samme måte til i samfunnet og i hjemmet: En kan ikke alltid bli kvitt de onde uten skade og tap, men må tåle dem for en tid. Slik må en også i kirken ofte tåle og finne seg i de onde – bare læren blir bevart ren.

Før den ytterste dag kan vi ikke gjøre åkeren så ren som om duene hadde plukket bort ugresset. Da skal den bli ren, og ugresset skal bli helt utryddet og brent opp for evig.

Onsdag

«Dere er Guds utvalgte, hellige og elskede! Ikle dere da inderlig barmhjertighet, godhet, ydmykhet, beskjedenhet og tålmodighet» (Kol 3,12).

Hvor høyt og dyrt formaner og oppmuntrer apostelen oss her! Ikke med bud og lover, men ved å minne oss om Guds usigelige nåde, når han kaller oss utvalgte, hellige og elskede. Med det vil han nettopp lokke slike kjærlighetens frukter fram av troen, så de kommer fritt, med glede og lyst.

For den som av hjertet tror at han er elsket og utvalgt av Gud, vil ikke bare tenke på hvordan han kan vise seg verdig til det. Han blir også tent i kjærlighet til Gud, så han gjerne vil gjøre og lide alt, og aldri synes at han har gjort nok.

Men den som ikke tror dette, blir ikke rørt av disse ordene. Han kjenner ikke hvilke flammer som ligger i dem: at vi er hellige, elskede og utvalgte.

La dem derfor fare, de som elsker og utvelger seg selv og driver med lovens gjerninger – for de vil ikke være syndere.

For Gud er ingen hellig. Likevel er vi hellige for ham, fordi vi er syndere for ham og gir slipp på vår egen hellighet. Vi er elsket av Gud fordi vi hater og fordømmer oss selv. De andre holder seg selv kjære og dyrebare; derfor er de hatet av Gud.

Vi er utvalgt av Gud fordi vi forkaster og forakter oss selv, for slike har Gud utvalgt fra evighet. Men de andre utvelger seg selv, og derfor må de være forkastet av Gud.

Nå formaner apostelen til barmhjertighet – ikke med ytre gjerninger og skinn, men av hjertets grunn.

Slik er det med far og mor: Når de ser barnets nød, setter de liv og legeme og alt de har inn for det. Hele deres sinn og hjerte er til enhver tid en barmhjertighetens gjerning, og i sin store kjærlighet merker de ikke engang at de er barmhjertige.

Med dette fordømmer Paulus hele vesenet til hyklerne og de falske hellige. Det består i at de ikke vet hvordan de skal møte synd og skrøpelighet. Alt må gå strengt etter deres lover; de kan bare straffe og dadle.

Men de kristne har mange syndere og skrøpelige mennesker rundt seg. De tåler hver og en, ber for dem, lærer og formaner dem – ja, de gjør alt de kan for å hjelpe dem.

Slik har Gud gjort mot oss i Kristus, og slik gjør han fremdeles. Slik gjorde Kristus med kvinnen som var grepet i hor: Han fridde henne ut fra dem som plaget henne, og førte henne med vennlige ord til omvendelse.

Men en slik barmhjertighet skal en bare vise mot de kristne. Mot dem som fordømmer og forfølger evangeliet, må en stille seg annerledes. Her gjelder det ikke at min kjærlighet skal forbarme seg og tåle falsk lære. Når det gjelder troen og læren, er det verken kjærlighet eller tålmodighet som rår. Der må jeg stå imot med alvor og ikke vike en hårsbredd.

Torsdag

> «… så dere tåler hverandre og tilgir hverandre dersom en skulle ha noe å anklage en annen for. Likesom Kristus har tilgitt dere, skal også dere tilgi hverandre» (Kol 3,13).

Her driver apostelen oss til å tilgi nesten ved å peke på Kristi eksempel. Men hvordan har han tilgitt oss? Ikke bare den synden som alt er begått, gjerningssynden. Johannes skriver også i sitt brev: «Hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige. Og han er en soning for våre synder» (1 Joh 2,1–2).

Legg nå merke til at Johannes skriver til de rette kristne, og likevel regner han dem for så skrøpelige at den ene gjør den andre vondt, og den ene har noe å anklage den andre for. Slik skulle det jo ikke være blant de kristne.

Men slik er det, som jeg ofte har sagt, og som en aldri kan lære og forkynne nok: Kristi rike er en hemmelighet.

Dem som ikke tror, kan en ikke få bort fra gjerningene. Men dem som tror, kan en ikke få til gjerningene. De første vil ikke komme til troen, de andre ikke til kjærligheten.

Men slik går det alltid til i Kristi rike: Hans kristne er ikke fullkomment hellige, men har bare begynt å vokse og gå fram.

Derfor finner en alltid blant dem vrede, ond lyst, sorg og andre skrøpeligheter som hører den gamle Adam til. Dette kaller Paulus nestens byrde, som vi skal bære (Gal 6,2). Slik har også Kristus båret mye av dette hos disiplene sine, og slik bærer han det ennå daglig hos sine egne.

Den som nå forstår at kristenheten er en stand som begynner og vokser, tar ikke anstøt av at en kristen av og til er uvennlig og utålmodig mot noen. For han vet at hos de kristne er det byrder å bære og skrøpeligheter å tåle. Han vet også at Åndens frukter ikke er gitt som en lov.

Det skal forstås slik: De kristne skal være gode; det er deres mål og hensikt, det de strekker seg etter. Men selv om de har begynt å bli gode, bærer de ved siden av også frukter som strider mot Ånden.

Det heter nok at vi skal være gode, men ennå heter det ikke at vi er gode – bare at vi blir gode. Og mens vi vokser og blir, følger mye av det gamle vesenet med før det blir noe nytt av det.

Kristus er underfull i sine hellige. Han vil på samme tid være skjult og åpenbar; han vil la seg finne og ikke la seg finne. Derfor lar han sine hellige ha Åndens frukter, som en kan kjenne ham på, men også noen skrøpeligheter innimellom. Med dem skjuler han seg, og han tillater at spotterne tar anstøt av de kristne.

Fredag

> «Men over alt dette, ikle dere kjærligheten, som er fullkommenhetens sambånd. La Kristi fred råde i hjertene deres! Til den ble dere jo kalt i det ene legeme. Og vær takknemlige! La Kristi ord bo rikelig blant dere, så dere lærer og formaner hverandre i all visdom med salmer og lovsanger og åndelige viser og synger med takknemlighet i deres hjerter for Gud» (Kol 3,14–16).

Slik troen er hovedstykket i det kristne liv, er kjærligheten hovedstykket blant Åndens frukter. Apostelen kaller den fullkommenhetens sambånd fordi den holder hjertene sammen – ikke bare i én sak, men i alle saker uten unntak. Den gjør at vi alle får ett sinn og ett hjerte, og den tillater ikke at noen går sine egne veier i lære og tro. Alt blir ett og det samme.

Slik gjør kjærligheten også hjertene like mellom fattige og rike, syke og friske, høye og lave. Den lar sitt gode være felles for alle, og samtidig tar den seg av alles trengsel som sin egen, så det overalt er enighet og fellesskap i alle ting. Det kalles et virkelig fullkomment bånd.

Men djevelen sover ikke. Han stifter alltid uenighet og ufred, så dette kjærlighetens bånd ofte blir angrepet. Derfor formaner apostelen oss her til å stå ham imot og vite at kjærligheten blir angrepet for at den skal bli øvd.

Og han sier at Guds fred skal ha makten i hjertene våre. Selv om vi utvortes må se og høre mye ufred, skal hjertene likevel ha fred i Gud.

Gud har latt sitt evangelium forkynne for oss. Han har øst det rikelig ut over oss og ikke holdt noe tilbake av det vi trenger å vite.

Slik skal også vi være takknemlige og årvåkne: lese og høre det, tenke over det, synge og prise det dag og natt, og arbeide for at vi kan ha mange lærere som forkynner det for oss, rikelig og uten opphold. Det er dette som menes med at Guds ord skal bo rikelig blant oss.

Men de mette og late åndene blir fort lei av det. De lar predikantene klare seg som best de kan og skaffe seg levebrød selv. Da blir Guds ord sjeldent.

Slik klager Nehemja over at levittene måtte forlate gudstjenesten og templet og dra ut på landet, fordi de ikke fikk noe underhold av folket (Neh 13,10). Eller de måtte innrette falsk gudstjeneste og forføre folket med den – og da ble de ikke bare forsørget, men også rike.

Slik begynner det også nå, etter at evangeliet er kommet tilbake. En kan knapt skrape sammen hundre gylden for å lønne en god skolemester eller prest. Før ga en tusener for å stifte kirker, messer og velsignelser – helt til Gud straffet utakknemligheten og sendte andre og større villfarelser over dem, fordi de ikke hadde latt Guds ord bo rikelig blant seg.

Lørdag

> «… synger med takknemlighet i deres hjerter for Gud. Og alt dere gjør, i ord eller gjerning, gjør det alt i Herren Jesu navn, med takk til Gud Fader ved ham!» (Kol 3,16–17).

Paulus mener ikke at munnen skal tie, og at en bare skal synge for Herren i hjertet. Nei, munnens ord skal komme fra et hjerte som mener det, i alvor og inderlighet, så det ikke blir noen hyklergjerning.

Guds ord skal bo så rikelig blant de kristne at en overalt kan tale, synge og skrive om det – men slik at det blir sunget av hjertets grunn, Herren til lov og pris.

«La det bo hos dere», sier apostelen. Det skal ikke være som en gjest hos dere en natt eller to, men bli boende hos dere og aldri forlate dere.

«Alt dere gjør, i ord eller gjerning, gjør det alt i Herren Jesu navn.» De kristnes gjerninger er ikke bundet til noe navn, noen tid eller noe sted. Det de gjør, er godt; når de gjør det, er det rett; og der de gjør det, er det vel gjort.

Paulus nevner ikke her noen bestemt gjerning, og han gjør heller ingen forskjell. Han samler dem alle i én flokk og gjør dem alle gode, enten det er å spise, drikke, sove, våke, gå og stå, tale, tie, arbeide eller hvile. Alt sammen er kostelig, fordi alt går i Herren Jesu navn, slik Paulus lærer her.

Men vi går i Herren Jesu navn når vi i fast tro er visse på at Kristus er i oss og vi i ham, slik at vi er stille, og han lever og virker i oss. Det er som Paulus sier: «Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg» (Gal 2,20).

Omvendt: Når vi gjør noe som om det var vi som gjorde det, da skjer det i vårt eget navn, og da er det ikke noe godt i det.

For når en sier med munnen: «Gud hjelpe!» eller: «I Guds navn», er det ofte bare hykleri. Det er som ordtaket sier: I Guds navn begynner all ulykke. For de falske lærerne har for skikk å føre fram sine egne ting under Guds navn.

Skal noe derfor sies og gjøres av hjertets grunn og med alvor i Jesu navn, må hjertet stemme med munnen. Slik munnen sier: «Gud hjelpe!», slik må også hjertet i fast tro være visst på at Gud styrer denne gjerningen.

Da skjer det som Peter lærer: «Om noen tjener, han tjene ved den kraft som Gud gir» (1 Pet 4,11). Slik går det godt, og slik lykkes det.

En kristen skal ikke gjøre noe etter eget forgodtbefinnende, men være viss på at Gud virker med ham og gjennom ham. Av dette følger da også at en lover og takker Gud, for ham alene tilhører æren og prisen for alt godt.

Takken er vårt offer og vår egen gjerning, som vi skal og kan gi Gud. Likevel ikke ved oss selv, men ved vår mellommann Jesus Kristus. Uten ham kommer ingen til Faderen eller får adgang til ham.

Han alene helliger oss helt og fullt og gjør oss skikket til all god gjerning ved Den Hellige Ånd.

Septuagesima

Søndag

> «For himlenes rike er likt en husbond som gikk ut tidlig om morgenen for å leie arbeidere til vingården sin. Da han var blitt enig med arbeiderne om en denar for dagen, sendte han dem av sted til vingården. Da han gikk ut ved den tredje time, så han andre stå ledige på torget. Han sa til dem: Gå også dere bort til vingården, og det som rett er, vil jeg gi dere. Og de gikk av sted. På ny gikk han ut ved den sjette og niende time, og gjorde likedan. Og da han gikk ut ved den ellevte time, fant han noen stående der, og han sa til dem: Hvorfor står dere her ledige hele dagen? De svarte ham: Fordi ingen har leid oss. Han sa til dem: Gå også dere bort til vingården» (Matt 20,1–7).

Vi holder oss til Kristi enkle lære og mening. Med denne lignelsen vil han vise hvordan det går til i livet, det vil si i kristenheten på jorden. Der dømmer Gud på en underfull måte: Han gjør de første til de siste og de siste til de første.

Alt dette er sagt for at de som er noe, skal ydmyke seg og lære ikke å forlate seg på noe annet enn Guds rene godhet og barmhjertighet. Og omvendt: for at de som er ingenting, ikke skal fortvile, men forlate seg på Guds godhet like godt som de andre.

Derfor må en ikke granske denne hemmeligheten i alle deler, men gi akt på hovedsaken. En skal ikke spørre hva denaren betyr, eller hva den første eller siste timen er. En skal gi akt på hva husfaren har i sinne og vil: at hans godhet skal aktes høyere enn – ja, alene framfor – alle gjerninger og all fortjeneste.

Lignelsen om den urettferdige forvalteren (Luk 16,1–8) holder ikke fram for oss at også vi skal bedra vår herre. Den holder bare fram forvalterens kløkt: hvor klokt han sørget for seg selv, enda det var til skade for herren hans.

Slik ligger også hovedsaken i denne lignelsen ikke i hva denaren betyr, og heller ikke i de forskjellige timene, men i hvordan denaren kan vinnes og fås.

De første dristet seg til å kreve mer enn en denar, og samtidig fikk de siste den av herrens godhet. Slik vil Gud vise at det er ren godhet alt han gir oss, og at ingen skal opphøye seg over den andre.

Med dette slår Kristus ned den dristigheten som vil trenge seg inn i himmelen med gjerninger – slik jødene gjorde, som ville være de nærmeste hos Gud.

Alle disse arbeider for en bestemt lønn. Det vil si: For dem er loven bare noe de skal oppfylle med gjerninger for en viss lønn. De forstår aldri loven rett og vet heller ikke at for Gud gjelder bare ren nåde. Det er meningen med at de lar

seg leie og blir enige med herren om en denar for dagen. Derfor blir livet surt for dem, og de har en hard tjeneste.

Mandag

> «Da det var blitt kveld, sa eieren av vingården til forvalteren: Kall arbeiderne fram og gi dem lønnen. Begynn med de siste og fortsett til de første. De som var leid ved den ellevte time, kom da fram og fikk en denar hver. Og da de første kom, trodde de at de skulle få mer, men også de fikk en denar hver. Men da de hadde fått den, knurret de mot husbonden og sa: Disse siste har bare arbeidet én time, og du stiller dem likt med oss, vi som har båret dagens byrde og hete! Men han svarte en av dem og sa: Venn, jeg gjør deg ingen urett! Ble du ikke enig med meg om en denar? Ta det som ditt er, og gå! Men jeg vil gi denne siste det samme som deg. Har jeg ikke lov til å gjøre med mitt hva jeg vil? Eller er ditt øye ondt fordi jeg er god? Slik skal de siste bli de første, og de første de siste. For mange er kalt, men få utvalgt» (Matt 20,8–16).

Nå kommer evangeliet og gjør alle like, slik Paulus gjør (Rom 3,23). De som har gjort mange gjerninger, gjelder ikke mer enn de åpenbare syndere. Også de må bli syndere og tåle ordet: «Alle har syndet og mangler Guds herlighet», og ingen er rettferdig for Gud.

Da ser de seg om og forakter dem som slett ikke har gjort noe. De vil ikke tåle at deres store strev og arbeid ikke skal gjelde mer enn de andres lediggang og uvirksomme liv.

Så knurrer de mot husbonden. De synes det ikke er rett, de spotter evangeliet og blir forherdet i sitt vesen. Slik mister de Guds gunst og nåde og må ta sin timelige lønn, gå bort med sin denar og bli fordømt. For de har ikke tjent for den evige nåden, men for lønn – og mer vil de heller ikke få.

Men de andre må bekjenne at de verken har fortjent denaren eller nåden. De får mer enn de hadde trodd var lovet dem. Disse forblir i nåden og blir salige, og dessuten har de også nok her i tiden. For alt kommer an på husfarens vilje.

Vil en tolke det nøye, må en derfor la denaren være det timelige gode, og husfarens nåde det evige gode. Men dagens byrde og hete må en ikke forstå om tiden, men om samvittigheten. Når de gjerningshellige gjør et langt og tungt arbeid, betyr det at de gjør det med tung samvittighet og uvillig hjerte, tvunget og drevet av loven. Men den korte tiden er den lette samvittigheten som nåden gir, og som lever villig og uten å bli drevet av loven.

Slik har de nå begge den samme denaren; det vil si at begge får timelige goder. Men de siste har ikke søkt dem. Godene tilfaller dem fordi de først har søkt Guds rike, og dessuten har de nåden til det evige liv og er glade.

Men de første søker det timelige og tunge og tjener for det. Derfor må de gå glipp av nåden, og med sitt tunge liv fortjener de helvete.

For de siste drister seg ikke til å fortjene denaren, og de får alt. Når de første ser det, mener de i sitt hovmod at de skal få mye mer – og så går de glipp av alt.

Tirsdag

> «Slik skal de siste bli de første, og de første de siste. For mange er kalt, men få utvalgt» (Matt 20,16).

Dette evangeliet rammer dem som mener at de for Gud er de første eller de siste. Derfor holder også Kristus det fram for apostlene.

En ser jo hvordan mange er falt fra den høye åndelige stand. David klager: «Når jeg ikke fikk min sjel til å være stille og tie, da ble min sjel avvent som et barn som blir avvent fra sin mor» (Sal 131,2).[1]

Og Paulus sier: «For at jeg ikke skal opphøye meg av de overmåte store åpenbaringene, har jeg fått en torn i kjødet» (2 Kor 12,7). Hvor mange fremragende mennesker er ikke falt! Uten tvil kom hovmodet over dem, så de tenkte: «Nå er vi nær. Det har ingen nød. Vi kjenner Gud, vi har gjort både dette og hint.» Og de så ikke at de holdt seg selv for de første.

Se, hvordan falt Saul? Hvor dypt måtte ikke David falle? Hvordan falt Peter?

Derfor er det sannelig nødvendig i våre dager å forkynne dette evangeliet for dem som kjenner evangeliet – for meg og mine likemenn, vi som alle kan lære og mestre hele verden og holder oss for å være de nærmeste og de eneste som har Guds Ånd.

Hvorfor dukker det nå opp så mange sekter? Uten tvil fordi ingen gir akt på at dette ordet rammer ham: De første er de siste.

Eller kjenner en seg truffet, vandrer en likevel trygt og uten frykt og holder seg for den første. Derfor må det gå ham som ordet sier: Han blir den siste. Dette ordet rammer dypest det åndelige hovmodet i ens eget hjerte, som holder seg selv for den høyeste i fattigdom, vanære og ulykke – ja, da aller mest.

Hovedsaken i dette evangeliet er altså: Ingen står så høyt eller kan komme så høyt at han ikke skal frykte for å bli den aller ringeste. Og omvendt: Ingen ligger så dypt eller kan falle så dypt at han ikke skal håpe at han kan bli den høyeste.

For her blir all fortjeneste opphevet, og Guds godhet alene blir prist. Det står fast: Den første skal være den siste, og den siste den første.

Når han sier: «Den første skal være den siste», tar han fra deg all formastelighet. Han forbyr deg å opphøye deg over en kvinne som lever i hor, om du så var lik Abraham, David eller Paulus.

Men når han sier: «Den siste skal være den første», demmer han opp for all fortvilelse. For like lite som vi har noen grunn til å være hovmodige, har vi noen grunn til å fortvile.

Dette evangeliet slår fast middelveien: Vi skal ikke se på denarene, men på husfarens godhet. Den er én og den samme over høye og lave, over de første og de siste, over hellige og syndere. Ingen kan rose seg av den eller trøste seg med den mer enn en annen. Han er ikke bare jødenes Gud, men også hedningenes – ja, alles, hvem de enn er og hva de enn heter.

Onsdag

> «Vet dere ikke at de som løper på idrettsbanen, de løper alle, men bare én får seiersprisen? Løp da slik at dere kan vinne den! Enhver som deltar i idrettstevling, er avholdende i alt – de altså for å vinne en forgjengelig krans, men vi en uforgjengelig. Så løper jeg da ikke som på det uvisse, jeg kjemper ikke som en som fekter i løse luften. Men jeg undertvinger mitt legeme og

[1] NB: «Sannelig, jeg har fått min sjel til å være stille og tie som et avvent barn hos sin mor».

> holder det i trelldom, for at jeg som forkynner for andre, ikke selv skal finnes uverdig» (1 Kor 9,24–27).

Paulus gir her en lignelse som er skremmende nok. Den handler om dem som løper på banen eller kjemper om en seierspris: Mange løper, og likevel får de ikke prisen. Derfor er det ikke nok at en løper; en må ikke løpe forgjeves.

Slik er det ikke nok at en er troende og går på Kristi vei. En må gripe det evige liv. Det er som Kristus sier: «Den som holder ut til enden, han skal bli frelst» (Matt 24,13).

Nå blir dette løpet hindret på to måter. Den første er dorskhet: at en ikke øver troen i gode gjerninger som en ridder, og så blir løpet hindret.

Men Paulus taler ikke her om dem som er late. Han taler om dem som løper forgjeves – som gjør et feilløp, som løper mye mot et mål, men har et spøkelse for øyet, så de ikke når målet og løper seg vill. Slik blir nå løpet hindret når en setter seg et falskt mål eller flytter på det rette målet. Å flytte det rette målet er det samme som å forfalske Guds ord og forkynne sine egne meninger under skinn av et guddommelig mål. Det skjer svært lett når en ikke blir i Åndens enhet, og hver og en vil følge sitt eget sinn og hode.

Skal en kjempe om en jordisk vinning, må en sannelig ikke ta seg til noe annet, men bare holde fast ved kampen. Slik er det i den kristne kamp enda mer nødvendig å rive seg løs fra alle ting og passe på kampen.

Den som ved siden av også vil søke sin egen ære og nytte, bli sett opp til av andre og jage etter berømmelse ved Guds ord – hva vil han vinne?

Her viser nå Paulus hvordan det går til at en bommer på målet: Det skjer når en søker timelig nytte i Guds ord og lar være å øve troen og kjærligheten. Slike tar aldri saken rett fatt; de løper på det uvisse og gjør feiltrinn.

De skulle drepe æresyken og egennytten og underordne seg nesten for å tjene ham. Det gjør de slett ikke, og likevel sverger de vel tusen eder på at de søker Guds ære og ikke sin egen.

Men de løper på det uvisse og fekter i løse luften. For hjertet deres er ustadig og vaklende for Gud, og derfor bommer de på målet.

Men den som kjemper, er avholdende i alt. Han demper ikke bare de kjødelige lystene, men holder seg også borte fra alle timelige ting der han finner gunst og ære.

Med dette refser Paulus alle æresyke og egennyttige predikanter og kristne – slike som bare har det kristne livs skinn og farge. De løper forgjeves, ja, de blir selv forkastet, fordi de bommer på målet.

Torsdag

> «For jeg vil ikke, brødre, at dere skal være uvitende om at våre fedre var alle under skyen og gikk alle gjennom havet. Alle ble døpt til Moses i skyen og i havet» (1 Kor 10,1–2).

I disse ordene fører Paulus fram et eksempel fra Skriften for å vise at ikke alle som løper, får seiersprisen. Israels barn var seks hundre tusen mann. Alle løp de på Guds veier i hans ord, og de trodde så mektig at alle var under den guddommelige skyen, og alle gikk gjennom havet på en underfull måte.

Men av så mange som løp den gangen, grep bare to seiersprisen: Josva og Kaleb. Bare de av hele den store flokken kom inn i det lovede land. Paulus tyder dette i brevet sitt og sier: Det hendte dem som forbilder og er skrevet til advarsel for oss, så hver den som mener seg å stå, skal se vel til at han ikke faller (1 Kor 10,11–12).

Alt dette har til hensikt å bryte den hovmodige innbilningen, så ingen skal forakte den andre. Hver og en skal stille seg ved siden av de andre, og de sterke skal bære de svake.

Hvor mange ypperlige, store menn har det ikke vært blant de seks hundre tusen – menn som vi ikke kan holde et lys for!

Alle løp de. De hadde gjort og lidt mye, sett mange av Guds under, vært med og innrettet en skjønn gudstjeneste i ørkenen og vært fulle av gode gjerninger. Og likevel bommet de alle på målet og måtte dø i ørkenen.

Hvem har så stolt et sinn at det ikke skulle brytes ned og ydmykes av et slikt eksempel på Guds underfulle dom? «Den som mener seg å stå, han se til at han ikke faller!»

Vi må også tenke over ordene der apostelen taler om dåpen og om den åndelige mat som om det gjaldt de kristne. Han stiller fedrene likt med oss, som om også de hadde hatt dåp og sakrament.

Her må vi først vite at Gud fra begynnelsen av har ført, frelst og helliget alle sine hellige ved to ting: ved sitt legemlige ord og ved ytre tegn.

Adam fikk Ordet: Kvinnens ætt skal knuse slangens hode (1 Mos 3,15) – det vil si: Kristus skal komme og overvinne død, synd og djevel for oss. Til disse ordene ga Gud det tegnet at ofrene ble tent av ild fra himmelen, slik det skjedde med Abels offer (1 Mos 4,4). Dette ordet var Adams evangelium helt fram til Noah og Abraham.

På dette ordet har alle de hellige helt fram til Abraham trodd, og de er blitt forløst fra synden, slik vi blir det ved evangeliets ord når vi tror. Ilden fra himmelen var for dem et tegn til Guds ord, akkurat slik dåpen er det for oss.

Slike og andre tegn har Gud gitt til forskjellige tider, til han til sist ga Kristus i egen person, og evangeliet og dåpen blant alle hedninger. Slik ga han Noah sitt ord om at han skulle bli berget i vannflommen, og ga ham et tegn: arken som han bygde. Ved troen på dette ordet og tegnet ble Noah rettferdig og berget sammen med sine. Siden fikk han et annet ord, og regnbuen til tegn.

Fredag

> «Alle ble døpt til Moses i skyen og i havet. De åt alle den samme åndelige mat, og de drakk alle den samme åndelige drikk. For de drakk av den åndelige klippen som fulgte dem, og klippen var Kristus» (1 Kor 10,2–4).

Israels barn hadde Guds ord om at de skulle komme til det lovede land. Til Ordet hadde de mange tegn, og her blir noen av dem særlig nevnt: havet og skyene, brødet fra himmelen og vannet fra klippen. Det har vært deres dåp, slik dåpen nå kan være vårt hav og vår sky. For overalt er det den ene og samme tro, selv om tegnene og ordene er andre.

Tegnene og ordene blir gitt på en annen måte fra tid til annen. Men det blir likevel den ene og samme tro på den samme ene Gud. Ved mange slags tegn og ord til forskjellige tider gir han den ene og samme tro og Ånd, og ved den virker han også den samme syndenes forlatelse, forløsning fra døden og salighet i alle de hellige som har levd fra verdens begynnelse til verdens ende.

Det samme sier Paulus med ordene: Fedrene har spist den samme mat og drukket den samme drikk. Men han bruker ordet «åndelig». For utvortes og legemlig hadde de andre tegn og ord enn vi, men den samme tro og Ånd som vi har.

Å spise og drikke åndelig er ikke noe annet enn å tro på Guds ord og tegn. Slik sier også Kristus: «Den som eter mitt kjød og drikker mitt blod, han blir i meg … For mitt kjød er i sannhet mat, og mitt blod er i sannhet drikke» (Joh 6,55–56).

Men «de drakk av den åndelige klippen», det vil si: De trodde på den sanne Kristus som vi tror på, selv om han ennå ikke var kommet i kjødet, men skulle komme siden. Og tegnet for deres tro var den legemlige klippen som de drakk vann av på legemlig vis.

Slik spiser og drikker vi den sanne Kristus åndelig i det legemlige brødet og vinen på alteret. Det vil si: Mens vi spiser og drikker utvortes, øver vi troen innvortes.

For hadde de ikke hatt Guds ord og troen da de drakk vann av klippen, hadde det ikke vært til noen nytte for sjelen. Slik hjelper det heller ikke oss at vi uten tro tar brødet og vinen fra alteret.

Ja, hadde ikke Guds ord vært der ved klippen på forhånd, hadde klippen aldri gitt vann eller grunn til å tro. Og var ikke Guds ord til stede ved brødet og vinen, kunne det ikke være noen åndelig mat eller noen øvelse i troen.

Derfor er det overalt den samme åndelige mat og drikk, der Gud setter sitt ord og tegn – om Ordet er aldri så utvortes og legemlig.

Om han befalte meg å ta opp et halmstrå, ville det straks være åndelig mat og drikk ved halmstråret. Ikke for halmstråets skyld, men for Ordets og tegnets skyld, på grunn av Guds sannhet og nærvær.

Men der Guds ord og tegn ikke er, eller ikke blir kjent, hjelper det ikke om så Gud selv var der. Derfor må en ikke se på Guds gjerninger, tegn og under slik den blinde fornuften gjør, men på Guds ord i dem, slik troen gjør.

Lørdag

> «For de drakk av den åndelige klippen som fulgte dem, og klippen var Kristus. Likevel fant Gud ikke behag i de fleste av dem, for de ble slått ned i ørkenen» (1 Kor 10,4–5).

Alle Guds ord og løfter peker på Kristus. Slik tyder han selv kobberslangen om seg (Joh 3,14).

Derfor kunne en også der si: De har skuet nettopp den samme slangen som vi ser. For de så den åndelige slangen, som var Kristus på korset; det vil si, deres blikk var tro på Guds ord ved slangen.

For hadde ikke Guds ord vært der, ville slangen ikke ha hjulpet dem det minste, om det så hadde vært bare kobberslanger der. Og klippen ville heller

ikke ha hjulpet dem, om de så hadde knust alle klipper til støv, hvis ikke Guds ord hadde vært ved den.

Slik gir nå Paulus her den allmenne regelen med eksemplet fra klippen. Så kan vi også si om brødet fra himmelen: De åt det brødet fra himmelen som vi eter. Men de åt av det åndelige brødet fra himmelen som kom siden, og det var Kristus. Det vil si: Deres spising var tro på Guds ord ved himmelbrødet, som de åt på legemlig vis.

For hadde ikke det samme ordet vært med, ville det bare ha vært en legemlig føde som ikke hadde øvd troen. Det er som Kristus sier: «Moses ga dere ikke brødet fra himmelen. Men min Far gir dere det sanne brød fra himmelen» (Joh 6,32) – «ikke slik som fedrene åt, og døde» (Joh 6,58).

Slik sa også Moses selv: «Han ga deg manna å ete … fordi han ville la deg vite at mennesket ikke lever av brød alene, men at mennesket lever av hvert ord som går ut av Herrens munn» (5 Mos 8,3).

Det er som om han ville si: I det legemlige himmelbrødet må du ikke bare se på gjerningen, at du fyller magen med det. Du skal snarere se på Ordet som han lover og gir deg himmelbrødet med. For av det lever du i troen til evig tid.

På samme måte kan en også si om havet og skyen: De gikk under de skyene som vi går under. Men de gikk under den åndelige skyen som kom siden, og det var Kristus. Det vil si: Deres vandring var tro på Guds ord om den legemlige, ytre skyen – at de skulle følge den. Det ordet hadde de i hjertet.

Uten dette ordet kunne de verken ha trodd eller fulgt skyen. Ja, uten dette ordet hadde skyen slett ikke vært der; derfor kalles denne skyen også Herrens herlighet.

Slik ser vi at vi i alle saker skal gi akt på Guds ord, som troen skal henge ved. Uten Ordet er Guds tegn og gjerninger ikke til stede, eller i alle fall gagner de ikke troen. De vekker bare en timelig forundring, som alle andre nye ting.

Slik Kristus er framstilt ved alle slags tegn i Det gamle testamente, slik er han også framstilt ved klippen. Men vannet som strømmer ut av klippen, er Guds levende Ånd, som skal komme fra den korsfestede og døde Kristus. Det er å øse livet ut av døden, og likevel skjer det ved Guds makt. For hans død er vårt liv, og vil vi leve, må vi dø med ham.

At Moses på Guds befaling slår med staven på klippen som Gud viser ham, det er prekeembetet. På Guds befaling forkynner det om Kristus, og slik slår det Ånden fram med munnens ord. For Gud vil ikke gi noen Den Hellige Ånd uten Ordet og prekeembetet, som han har innsatt til dette og gitt befaling om bare å forkynne Kristus. Om dette taler Jesaja: «Han skal slå jorden med sin munns stav og drepe den ugudelige med sine leppers ånd» (Jes 11,4).[2]

[2] NB: «Han skal slå jorden med sin munns ris og drepe den ugudelige med pust fra sine lepper».

Seksagesima

Søndag

«En såmann gikk ut for å så sitt såkorn. Og da han sådde, falt noe ved veien. Det ble tråkket ned, og himmelens fugler åt det opp. Noe falt på steingrunn. Og da det vokste opp, visnet det, fordi det ikke hadde væte» (Luk 8,5–6).

Dette evangeliet forteller om tilhørerne og om de fruktene Guds ord bærer i verden. For det taler ikke om loven eller om menneskelærdom, men om Guds ord, som han selv, såmannen Kristus, forkynner. Han stiller opp fire slags tilhørere av Guds ord.

De første er de som hører det og ikke bryr seg om det. Det er ikke de ringe folk på jorden, men ofte de største og klokeste. Det er heller ikke den store mengden; for han taler ikke om dem som forfølger Ordet eller slett ikke hører det. Han taler om tilhørere som vil kalles rette kristne, som lever med oss i den kristne forsamling og har del med oss i dåpen og sakramentet.

Men kjødelige hjerter er og blir de. Ordet går inn gjennom det ene øret og ut gjennom det andre – slik kornet ved veien ikke faller ned i jorden, men blir liggende på veien. Derfor kommer djevelen og tar Ordet bort fra hjertene deres, så de ikke tror og blir salige.

Denne djevelens makt betyr ikke bare at hjertene blir forherdet av det verdslige sinnet, mister Ordet og lar det fare, så de aldri forstår det. Det betyr også at djevelen i stedet for Guds ord sender falske lærere, som tråkker det ned med menneskelære.

Med fuglene mener Kristus selv djevlene, som tar Ordet bort og eter det. Det skjer når djevelen vender hjertene bort og forblinder dem, så de verken merker Ordet eller bryr seg om det.

Slik skriver også Paulus: «De skal vende øret bort fra sannheten, og vende seg til eventyr» (2 Tim 4,4). Det er et forferdelig ord når Kristus her sier at djevelen tar Ordet ut av hjertene deres.

Med det viser han jo at djevelen hersker mektig over hjertene deres, selv om de heter kristne og hører Ordet.

Det lyder også jammerlig at de blir tråkket ned og må bøye seg for menneskene i deres fordervelige lære. Ved den tar djevelen Ordet fra dem under skinn og navn av kristendom, så de må gå evig fortapt – slik også svermerne våre nå gjør i alle land. For der dette ordet ikke blir, er det ingen frelse.

Dernest kommer de som tar imot Ordet med glede, men ikke holder ut. Også dette er en stor flokk. De fatter Ordet rett og gleder seg over at de kjenner den rette sannhet og vet hvordan en kan bli salig ved troen uten gjerninger, og over at de er blitt fri fra lovens og menneskelærens fengsel.

Men når det gjelder å lide hån, skam og skade for Ordets skyld, faller de fra og fornekter det. For de har ingen rot og står ikke dypt nok. De er som sæden på steingrunn: Den spirer fort opp og blir grønn, så den er en lyst å se på og gir godt håp. Men når solen skinner varmt, visner den.

Mandag

> «Noe falt midt iblant torner, og tornene vokste opp sammen med det og kvalte det. Men noe falt i god jord. Det vokste opp og bar frukt, hundre foll.
> – Da han hadde sagt dette, ropte han ut: Den som har ører å høre med, han høre!» (Luk 8,7–8).

De tredje er de som hører og tar imot ordet, men likevel faller til den andre siden – i lyst og bekvemmelighet i dette livet. Også denne flokken er svært stor. De stifter ikke vranglære som de første. De har alltid det rene ordet og blir heller ikke anfektet av motgang.

Likevel faller de fra, og det som blir deres fordervelse, er nettopp at de har fred og gode dager.

Derfor gir de seg ikke av hele hjertet til ordet, men blir late og synker ned i dette livets lyster og bekymringer. De er verken vei eller berg, men dypt pløyd jord. Likevel lar ikke tornene såkornet komme opp, men kveler det. Slik har de i ordet alt som tjener til frelse, men de bruker det ikke.

Hit hører de som hører ordet, men ikke holder kjødet sitt i tømme. De kjenner det, men gjør ikke etter det; de lærer det, men følger det ikke selv. De blir i sitt gamle vesen.

De fjerde er de som tar imot ordet og tar vare på det i et vakkert og godt hjerte. Det er de som hører ordet og holder fast ved det, så de våger alt og gir slipp på alt for dets skyld.

Fra dem tar ikke djevelen det bort, forfølgelsens hete skremmer dem ikke, og vellystens torner kveler det ikke. De bærer frukt ved at de også lærer andre det samme.

De bærer frukt i utholdenhet. For slike må lide mye for ordets skyld: hån og skam, hat og misunnelse, skade på legeme og gods fra forfølgerne, og dessuten anfektelse i sitt eget kjød. Derfor kalles det korsets ord, for den som vil holde fast ved det, må overvinne kors og ulykke med tålmodighet.

Ordet i et vakkert og godt hjerte – det er en åker uten torner og ugress, en vakker, ren plass, en åker som er fet og fruktbar.

Her ser vi at det ikke er noe under at det er så få rette kristne. For det er ikke alt såkornet som faller i den gode åkeren, bare den fjerde og minste delen. Derfor kan vi ikke stole på alle som roser seg av å være kristne og priser evangeliets lære. Tenk på Demas, Paulus' disippel, som til sist forlot ham (2 Tim 4,10), og på Kristi disipler, som forlot ham.

For Kristus selv roper her: «Den som har ører å høre med, han høre!» Det er som om han ville si: «Å, hvor få er de rette kristne! Ja, vi tør ikke stole på alle som kalles kristne og hører evangeliet – det hører mer til.»

Alt dette er sagt for å lære oss at vi ikke skal la oss forvirre av at så mange misbruker evangeliet og så få forstår det rett.

Det er jo likevel en preken for alle: Den skal forkynnes for all skapningen (Mark 16,15). Hva angår det oss at mange forakter den? Det må jo være slik: «Mange er kalt, men få er utvalgt» (Matt 22,14).

Den gode jorden bærer frukt i utholdenhet, og for dens skyld må såkornet også falle forgjeves på veien, på berget og blant tornene. For der evangeliet er, der er det kristne. «Mitt ord … skal ikke vende tomt tilbake til meg» (Jes 55,11).

Tirsdag

> «Men disiplene hans spurte ham hva denne lignelsen skulle bety. Han sa da: Dere er det gitt å kjenne Guds rikes mysterier. Men til de andre gis det i lignelser, for at de skal se og ikke skjelne, og høre og ikke forstå. Men dette er lignelsen: Såkornet er Guds ord. De ved veien er de som hører, men så kommer djevelen og tar ordet bort fra deres hjerte, for at de ikke skal tro og bli frelst. De på steingrunn er de som tar imot ordet med glede når de hører det. Men de har ingen rot. De tror til en tid, men i prøvelsens stund faller de fra. Det som falt blant torner, er de som hører, og mens de vandrer fram, kveles de av bekymringer og rikdom og livets lyst, så de ikke bærer fullmoden frukt. Men det i den gode jord, det er de som hører ordet og tar vare på det i et vakkert og godt hjerte, og bærer frukt i utholdenhet» (Luk 8,9–15).

Men hva betyr det at Herren Kristus sier: «Dere er det gitt å kjenne Guds rikes mysterier»? Hva er mysteriet? Og hvis vi ikke skal vite det, hvorfor forkynner vi det da?

Et mysterium er en skjult, hemmelig ting, og Guds rikes mysterier er de skjulte tingene i riket – Kristus selv med all den nåden han har vist oss. For den som kjenner Kristus rett, vet hva Guds rike er.

Det kalles et mysterium fordi det er åndelig og hemmelig og forblir skjult hvis ikke Ånden åpenbarer det. For selv om mange ser og hører det, forstår de det likevel ikke.

Slik er det også nå mange som forkynner og hører om Kristus, hvordan han har gitt seg selv for oss. Men alt sammen sitter ennå på tungen og ikke i hjertet, for de tror det ikke selv og kjenner det ennå ikke.

Derfor sier han her: «Dere er det gitt» – det vil si: Dere gjør mer enn å høre og forstå det – dere tror det også med hjertet og erkjenner det. Derfor er det ikke lenger et mysterium for dere.

De andre hører det riktignok like godt som dere, men de har ikke troen i hjertet – de ser og forstår ingenting. For dem forblir det ukjent, og alt de hører, er ikke annet enn en gåte eller en dunkel tale.

Når Markus skriver at Herren talte i lignelser for at de ikke skulle forstå dem, vil han si dette: Lignelsene tjener til at de grove, naturlige menneskene skal få tak i dem i det ytre, selv om de ikke forstår dem. Senere kan de bli undervist og forstå hva de betyr.

For de enfoldige liker lignelser og husker dem godt, fordi de er hentet fra de vanlige tingene folk har med å gjøre hver dag.

Men Matteus vil si at ingen kan forstå dem hvis ikke Ånden kunngjør og åpenbarer dem.

Ja, evangeliet bærer frukt i hele verden. Ved det blir mange levende, fri fra synden og frelst, for det er livets og frelsens ord. Etter denne frukten følger så også Åndens frukter: tålmodighet, kjærlighet og troskap.

Onsdag

> «Hvem er svak uten at også jeg blir svak? Hvem voldes anstøt, uten at det brenner i meg? Er det nødvendig at jeg roser meg, da vil jeg rose meg av det som hører min skrøpelighet til. … Jeg kjenner dette mennesket – om han var i legemet eller utenfor legemet, vet jeg ikke, Gud vet det. Han ble rykket inn i Paradis og hørte usigelige ord, som det ikke er tillatt for et menneske å tale. Av denne mannen vil jeg rose meg, men av meg selv vil jeg ikke rose meg – uten av min skrøpelighet» (2 Kor 11,29–12,5).

Hele dette stykket av brevet handler om at Paulus roser seg – men bare slik at han gjør de falske apostlene til skamme og viser hvor mye han kunne rose seg av, nettopp der de selv er så dristige.

Så få rette, åndelige forkynnere var det altså allerede den gang. Kan vi da undre oss over at det blir stadig færre av dem i vår tid? De fleste svermer for ytre gjerninger.

Etter den ytre og legemlige nøden som Paulus har skildret, kommer han til den skaden de falske apostlene også gjør andre. Han sier at han er svak, og at det brenner i ham når noen voldes anstøt.

Med det viser han rikelig hvilket brennende hjerte han har, og hvor full av kjærlighet han er: Andres feil og lidelse gjør ham like vondt som om det var hans egen lidelse.

For med denne svakheten mener han ikke legemlig sykdom, men den åndelige svakheten i troen – når en har en motløs, svak samvittighet. Han sier også et annet sted: «Når dere … sårer deres svake samvittighet, da synder dere mot Kristus» (1 Kor 8,12).

Slike svake forkaster han ikke. Han tar seg av dem og gjør som de, som om også han var like svak: «For de svake er jeg blitt svak, for å vinne de svake» (1 Kor 9,22).

Det er dette han mener når han taler om sin omsorg for alle menighetene: å ta seg av de svake. Han strever og bekymrer seg og formaner og lærer alltid, så falske lærere ikke skal komme inn og ødelegge det han har plantet, forvirre de svake og skade de stakkars samvittighetene.

Han brenner – det vil si: Det volder ham stor smerte når noen faller fra troen i et eller annet stykke på grunn av farlig lære eller et dårlig eksempel.

Så kommer han til at han ble rykket opp til den tredje himmel og inn i Paradis. Om dette har mange skrevet, og de har gjort seg stor møye for å forklare hva den første, andre og tredje himmel og Paradis skal bety.

Men siden Paulus, som selv har opplevd det, sier at intet menneske kan si det, vil vi være ydmyke og bekjenne at vi ikke forstår det.

Han roser seg heller ikke av det for at også vi skal vite det, eller for at vi skal bli rykket opp etter hans eksempel. Nei, han gjør det for å stoppe munnen på svermerne og vise hvor ringe deres ros er.

Men så mye er sikkert: Han er blitt rykket bort fra dette livet inn i det usigelige livet.

Torsdag

> «For om jeg likevel skulle ønske å rose meg, ville jeg ikke bli en dåre. For det jeg sa, ville være sant. Men jeg lar det være, for at ingen skal ha høyere tanker om meg enn det han får ved å se meg og høre meg. Og for at jeg ikke skal opphøye meg av de overmåte store åpenbaringene, har jeg fått en torn i kjødet, en Satans engel som skal slå meg, for at jeg ikke skal opphøye meg» (2 Kor 12,6–7).

Kjære Gud! Når anfektelsen må henge ved en så stor mann, så han ikke skal bli hovmodig av de store åpenbaringene – hvordan skal da andre, eller vi svake, slippe å bli hovmodige?

Mange har forklart denne tornen som en kjødelig anfektelse hos Paulus, fordi den latinske teksten lyder «en påle, en brodd i kjødet». Men det holder ikke. For kjødelig anfektelse kaller han ikke en brodd eller torn.

En torn er snarere noe som piner, og kjødets torn her er ikke noe kjødet stikker med, men noe kjødet blir stukket med. Den greske teksten sier da også: «en påle for kjødet» eller «ved kjødet».

Han vil si: «Slik en gir hunden et halsbånd eller legger bissel i munnen på hesten, så de ikke skal løpe for langt, bite og være gjenstridige, slik har også jeg fått en stor stokk på legemet, så jeg ikke skal bli hovmodig.»

Hva pålen eller tornen er, forklarer han selv: «en Satans engel» – det vil si en djevel som slår ham med knyttneven.

Han mener altså alle de lidelsene og forfølgelsene han har nevnt før, og sier: «Store åpenbaringer har jeg, men derfor har jeg også fått en stokk om halsen: de mange slags farer og ulykker som Satans engel slår legemet mitt med og ydmyker det, så jeg nok glemmer å bli hovmodig. Men Gud lar den ikke komme over sjelen min.»

Likevel ser det etter teksten ut som om det har vært noe særskilt som djevelen har plaget Paulus' legeme med. Han sier jo at det er en Satans engel som slår ham, og dessuten ber han så inderlig om at den skal vike fra ham, men blir likevel ikke bønnhørt.

Jeg tror nemlig ikke at han ville be om å slippe forfølgelsene, som om han ikke ville lide noen forfølgelse.

Siden han ikke selv sier hva det er, må vi også la det være en hemmelig lidelse som ingen har kjent unntatt Paulus.

Det er nok at vi vet så mye: Slik han fikk åpenbaringer som intet menneske kan kjenne, slik har Gud også gitt ham en påle i legemet, så ingen annen enn han alene vet hvordan den har banket ham.

Fredag

> «Om denne ba jeg Herren tre ganger at den måtte vike fra meg. Men han sa til meg: Min nåde er nok for deg, for min kraft fullendes i skrøpelighet. Derfor vil jeg helst rose meg av min skrøpelighet, for at Kristi kraft kan bo i meg» (2 Kor 12,8–9).

Det er en underlig kraft som skal være svak og nettopp slik bli sterkere. Hvem har noen gang hørt at kraften skal være svak – og enda mindre at den blir kraftigere nettopp når den er svak?

Med dette skiller Paulus den menneskelige kraften fra den guddommelige. Den menneskelige kraften blir sterkere når den vokser, og svakere når den avtar. Men Guds kraft – det er hans ord i oss – stiger jo høyere, jo mer den blir trykt ned.

For det er jo Guds vis: Han er alle tings Skaper, han gjør alt av intet og gjør omvendt alt til intet. Det makter ikke den menneskelige kraften.

Det er det rette palmetreet: Jo mer en lesser på det og trykker det ned, desto mer reiser det seg mot trykket.

Dette stedet må ikke forstås om åndelig svakhet, slik som stedet ovenfor, men om den ytre svakheten. Her menes ikke bare all slags sykdom, men også ulykke, lidelse og forfølgelse som legemet blir ydmyket ved.

For mot denne skrøpeligheten setter han Kristi kraft, som ikke kan tåle åndelig skrøpelighet ved siden av seg. Derfor sier han: «For at Kristi kraft kan bo i meg, vil jeg helst rose meg av min skrøpelighet» – det vil si, som han forklarer etterpå: i hån, i nød og i forfølgelse. Men slik ros vokter de falske apostlene seg vel for.

Dette er altså summen av det foregående: Kristus er ikke mektig i oss, og hans ord og troen kan heller ikke være sterke i oss, uten at legemet vårt stikker i svakhet.

Gud legger det kjære korset på oss og lutrer sine kristne godt for den synden som er igjen. Den sitter ennå i kjødet, raser i oss hele livet igjennom og strever mot Gud.

Derfor holder det ikke å si: «De troende er rettferdige i dette livet, derfor skal det gå dem godt.» Nei, vi ser og erfarer hvor hardt det går dem som vil være rette kristne.

De er riktignok rettferdige, fordi Gud ikke tilregner dem synden deres for Kristi skyld. Men fordi det ennå er synd igjen i kjødet, blir de tuktet og plaget, så den kan renses ut hver dag helt til graven.

Lørdag

> «Min nåde er nok for deg, for min kraft fullendes i skrøpelighet. Derfor vil jeg helst rose meg av min skrøpelighet, for at Kristi kraft kan bo i meg» (2 Kor 12,9).

Alt tungsinn og all sorg kommer fra djevelen, for han er dødens herre. Særlig når et troende menneske er bedrøvet og engstelig, som om det hadde en unådig Gud, er det sikkert djevelens verk.

Derfor: Når en tung tanke kommer over deg – som om Gud ikke ville forbarme seg over deg, men la deg dø og fordømme deg, eller som om du skulle oppgi ånden av angst – så tenk straks at en slik tanke kommer fra djevelen.

For Gud gjør ingen bedrøvet, han skremmer ikke og dreper ikke. Han er de levendes Gud. Derfor har han også sendt sin Sønn til verden, ikke for å skremme syndere, men for å trøste dem.

Og derfor er Kristus død og oppstått: for å gjøre døden, djevelens verk, til intet og bli herre over den, så vi skal leve med ham.

Derfor står det slike trøsteord i Skriften: «Vær glade», «Gled dere i Herren» (Fil 4,4), «Frykt ikke», «Vær frimodige! Jeg har overvunnet verden» (Joh 16,33). Dødens brodd er brutt, ja, helt gjort til intet ved Kristus (1 Kor 15,55).

Derfor skal du fatte mot i en slik anfektelse og tenke: Fra nå av er du ikke lenger et menneskes barn, men Guds barn ved troen på Kristus – du er jo døpt i hans navn. Derfor kan ikke døden støte spydet sitt i deg.

For så sant du hører Kristus til og tror på ham, har døden ingen rett til deg og kan ikke skade deg; den er oppslukt for evig ved Kristus.

Men Satan gjør alt han kan for å hindre at slike trøstefulle tanker fra Gud når fram til oss i anfektelsen, eller han formørker dem for oss. Et hjerte som blir anfektet slik, er så heftig fylt av tunge tanker om loven, synden og døden at det ikke kan gripe artikkelen om rettferdiggjørelsen og troen, enda mindre trøste seg med den.

Men all glede, trøst, fred, god samvittighet og frimodig hjerte i Kristus kommer fra Gud. For Den Hellige Ånd er uforferdet og uforsagt i det troende hjertet. Ja, han er selve motet og trøsten, også i dødens anfektelse.

Han sier modig midt i verden: «Død og helvete, la meg være i fred! Du har ingen del i meg. Vil du ikke la meg leve, så dør jeg i Guds navn – men det skal ikke lykkes deg å drepe meg.»

Om Guds nåde kan ingen disputere uten at han er godt prøvd og noen ganger trukket gjennom trengselen av djevelen.

Når djevelen vil bruke loven på meg, har jeg tapt. Men jeg må holde Kristus fram for ham og jage ham bort med det. Jeg må minne ham om en annen tekst: Kristus «ga seg selv til en løsepenge» (1 Tim 2,6), slik han selv sier: «Jeg er ikke kommet for å kalle rettferdige, men syndere til omvendelse» (Luk 5,32).

Om Guds nåde kan ingen tale og skrive grundig uten at han er godt øvd og prøvd i åndelige anfektelser.

Fastelavnssøndag

Søndag

> «Han tok de tolv til side og sa til dem: Se, vi går opp til Jerusalem, og alt som er skrevet av profetene om Menneskesønnen, skal oppfylles. For han skal overgis til hedningene og bli hånet og mishandlet og spyttet på. De skal hudstryke ham og slå ham i hjel. Og på den tredje dagen skal han stå opp. Men de forsto ikke noe av dette, og dette ordet var skjult for dem, og de skjønte ikke det han sa» (Luk 18,31–34).

Disse ordene sa Herren Kristus til disiplene sine i forveien, da han var på vei opp til Jerusalem til påskehøytiden. Der ventet disiplene minst av alt lidelser; de trodde de skulle få være riktig glade under høytiden.

Men han sier det for at de senere skulle bli sterkere i troen når de husket at han hadde sagt det i forveien. Da skulle de også huske at han hadde gitt seg villig inn i lidelsen, og at jødene ikke hadde korsfestet ham med vold og makt.

For den som ser på lidelsen hans uten å kjenne hans hjerte og vilje i den, må heller bli forferdet over den enn glede seg over den. Men ser en hans hjerte og vilje i den, skaper det en rett tillit til Kristus og glede i ham.

Derfor priser også Salme 40 denne villigheten hos Kristus: «I bokrullen er det skrevet om meg. Å gjøre din vilje, min Gud, er min lyst» (Sal 40,8–9).

Og i Hebreerbrevet står det: «Ved denne viljen er vi blitt helliget» (Hebr 10,10) – det vil si ved Guds og Kristi vilje, for begge har hatt den samme viljen til å hellige oss ved Kristi blod.

Denne villigheten til å lide viser han også her i evangeliet. Det er som om han ville si: «Se på hjertet mitt: Jeg gjør det villig, ikke tvunget, men gjerne. Så skal dere ikke bli forferdet eller redde når dere nå får se det, og det ser ut for dere som om jeg gjør det ugjerne og må lide fordi jødene har makten.»

Men disiplene forsto ikke denne talen. Det vil si: Fornuften, kjøtt og blod kan ikke forstå eller fatte at Menneskesønnen må korsfestes. Enda mindre forstår den at dette er hans vilje. For den tror ikke at det er nødvendig for oss; den vil selv handle med Gud ved sine egne gjerninger.

Gud må åpenbare det i hjertet ved sin Ånd, etter at han først har latt det forkynne i det ytre ved ordet. Ja, selv de som Ånden åpenbarer det for, tror det bare med nød og neppe.

Så stort og underfullt er det at Menneskesønnen villig og gjerne lar seg korsfeste for å oppfylle Skriften – det vil si: til gode for oss. Det er og blir en hemmelighet.

Av dette ser vi hvor dåraktig de handler som lærer at menneskene skal bære sine lidelser og døden for å sone syndene sine og få nåde.

Lær derfor å si: «Hva er død, hva er tålmodighet? Min død er ingenting, og jeg vil heller ikke høre om den som min trøst. Kristi lidelser og død er min trøst. På dem stoler jeg: Ved dem blir mine synder tilgitt. Men min død vil jeg lide til ære for Gud, fritt og for ingenting, og ikke stole på den.»

Mandag

> «Og det skjedde da han kom nær til Jeriko, at en blind mann satt ved veien og tigget. Da han hørte at mye folk gikk forbi, spurte han hva dette var. De fortalte ham da at Jesus fra Nasaret gikk forbi. Og han ropte og sa: Jesus, du Davids sønn, miskunn deg over meg! De som gikk foran, truet ham at han skulle tie. Men han ropte enda mye mer: Du Davids sønn, miskunn deg over meg! Da stanset Jesus og bød at de skulle føre den blinde til ham. Og da han var kommet nær, spurte han ham: Hva vil du jeg skal gjøre for deg? Han sa: Herre, at jeg må få synet igjen!» (Luk 18,35–41).

Det andre stykket i dette evangeliet er helbredelsen av den blinde. Her ser vi Kristi kjærlighet til den blinde lyse klart, og den blindes tro på Kristus.

Den blinde hører at Kristus går forbi. Han hadde også hørt før at Jesus fra Nasaret var en god mann som hjalp hver den som bare ba ham om hjelp. Av det han hadde hørt, var tro og tillit til Kristus vokst fram i ham, så han ikke tvilte på at han skulle bli hjulpet.

Han ser ikke Kristus og kjenner ham ikke, men tror likevel fast at det er slik han har hørt om ham. Han kunne ikke se eller vite om Kristus hadde hjerte og vilje til å hjelpe ham, men han grunner tilliten sin på ryktet han har hørt om ham.

I denne troen roper og ber han også: «Hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst» (Joel 3,5). Han bekjenner også Kristus og frykter ingen. Nøden driver ham, så han ikke spør etter noen annen og ikke skammer seg for verden.

Han kjemper – ikke bare med samvittigheten sin, som uten tvil har sagt ham at han ikke torde regne seg verdig til slik hjelp, men også med dem som truet ham og bød ham tie. De ville skremme ham, så han skulle se på sin egen uverdighet og Kristi verdighet og fortvile over det.

For der troen begynner, der begynner også kamp og strid.

Men han står fast, trenger seg igjennom og lar verken hele verden eller sin egen samvittighet rive tilliten fra seg. Slik blir bønnen hans hørt, og han vinner Kristus, så Kristus stanser, lar ham føre fram til seg og tilbyr seg å gjøre det han vil.

Slik går det alle som bare holder fast ved Guds ord, lukker øyne og ører for djevelen, verden og seg selv og forholder seg helt som om de og Gud var alene i himmelen og på jorden.

Til sist følger han Kristus – det vil si: Han går korsets og kjærlighetens vei, gjør rettskafne gjerninger, takker og priser Gud og bærer fram for ham det rette offeret, det som behager Gud: «Den som gir takk som offer, ærer meg. Og den som går den rette vei, ham vil jeg la se Guds frelse» (Sal 50,23).

Tirsdag

> «Og Jesus sa til ham: Bli seende! Din tro har frelst deg. Og straks fikk han synet igjen. Han fulgte ham og lovet Gud. Og hele folkemengden som så dette, priste Gud» (Luk 18,42–43).

Slik den blinde lover Gud når han har fått synet, får han også mange andre til å prise Gud sammen med seg. For en kristen er til nytte og gagn for alle og vekker også mange til å prise Gud. Slik ser vi hvordan Kristus oppmuntrer oss til tro med gjerninger og ord.

Med gjerninger: Han tar seg av den blinde og viser hvor godt troen behager ham, for han lar seg straks fange av den og gjør det den blinde ber om.

Med ord: Han priser troen og sier: «Din tro har frelst deg.» Han skyver æren for undergjerningen fra seg og gir den til den blindes tro. Ja, troen får det den ber om, og er dessuten vår store ære for Gud.

Denne blinde er et bilde på den som er åndelig blind: hvert menneske som er født av Adam og ikke ser og kjenner Guds rike.

Men det er en nåde når han føler og erkjenner sin blindhet og gjerne vil bli kvitt den. Det er de hellige syndere, som kjenner sin mangel og sukker etter nåden.

Men han sitter ved veien og tigger. Det vil si: Han sitter blant lovens lærere og ber om hjelp, men det er bare tigging; han må plage seg med gjerninger og hjelpe seg med dem.

Og folket går forbi og lar ham sitte. Det vil si: Lovens folk larmer og lar seg høre med læren om gjerninger; de går foran Kristus, og Kristus går etter dem.

Men når han hører Kristus – det vil si: når et slikt hjerte hører troen og evangeliet bli forkynt – da roper og skriker det og har ingen ro før det kommer til Kristus.

De som byr ham tie og skjeller ham ut, er gjerningslærerne. De vil dempe læren og forkynnelsen om troen og få den til å tie, men med det gjør de hjertene bare enda ivrigere.

For evangeliet er slik: Jo mer en står det imot, desto større framgang får det.

Og når han så har fått synet, er alt han gjør og hele livet hans bare lov og ære til Gud. Han følger Kristus med glede, så hele verden undrer seg og blir bedre.

Onsdag

> «Om jeg taler med menneskers og englers tunger, men ikke har kjærlighet, da er jeg en lydende malm eller en klingende bjelle. Om jeg har profetisk gave og kjenner alle hemmeligheter og all kunnskap, og om jeg har all tro, så jeg kan flytte fjell, men ikke har kjærlighet, da er jeg ingenting» (1 Kor 13,1–2).

Om noen kunne lære og forkynne bedre enn noe menneske eller noen engel, så ordene var de aller vakreste og meningen den aller beste, men ikke hadde kjær-

lighet – det vil si: om han søkte sin egen ære og nytte med det og ikke nestens – så kunne han kanskje lære andre noe med det, men for Gud var det ingenting.

For likesom en klokke ikke hører sin egen klang, forstår ikke en slik predikant selv det han sier. Han blir heller ikke bedre for Gud av det, fordi han ikke bruker det i kjærlighet. Han vet nok mye, men han vet det ikke slik han skal vite det.

Profetisk gave har den som ved Den Hellige Ånds inngivelse kan forstå og legge ut profetene og Skriften godt. Han kan også forklare den åndelige betydningen av forbildene i Det gamle testamente, slik Paulus gjør når han sier at Sara og Hagar er de to paktene (Gal 4,24), at Isak og Ismael er de to folkene, jøder og kristne – eller at kobberslangen er Kristus på korset. Slikt kaller Paulus den skjulte, hemmelige meningen under historienes ytre mening.

Kunnskap derimot er forstand på det ytre livet og på den kristne friheten, der samvittigheten ikke er bundet til noe.

Og Paulus vil nå si: Den som kunne tyde hele Skriften etter dens åpenbare og skjulte mening, men ikke hadde kjærligheten som tjener nesten med det, men søkte sin egen ære – han er likevel fortapt med alt dette og gjelder ingenting for Gud.

Så mektig og så vennlig strider Paulus mot den forfengelige ærens skammelige last at han ikke regner alle slike høye gaver for noe.

Men det er underlig at han sier: Om en hadde all tro, så han kunne flytte fjell, var han likevel ingenting uten kjærligheten.

Vi holder jo fast på at troen gjør rettferdig og ren. Men gjør den rettferdig, kan den ikke være uten kjærlighet. Ja, der det er sann tro, der er Den Hellige Ånd; og der Den Hellige Ånd er, der må det være kjærlighet og alt. Hvordan kan da noen ha troen uten kjærligheten?

Her kan en svare på forskjellig vis. For det første: Han taler her ikke om den levende troen, som fører kjærligheten med seg, men om tro på Gud og hans makt. Også den troen er en gave, men den lar den gamle Adam bli som han er, med sine laster.

Det andre svaret er: Paulus taler her om den rette kristne troen, men han mener dem som får denne troen og gjør undergjerninger ved den, men snart blir hovmodige, faller og mister troen. For mange begynner godt, men holder ikke ut.

Men vi holder for at Paulus mener dette: Ikke at troen kan være uten kjærlighet, men at kjærligheten hører så nødvendig med til den at selv en tro som kunne flytte fjell, ikke er noe uten kjærlighet – om det så var mulig at den kunne være uten kjærlighet.

Torsdag

> «Og om jeg gir alt det jeg eier til mat for de fattige, og om jeg gir mitt legeme til å brennes, men ikke har kjærlighet, da gagner det meg ingenting. Kjærligheten er tålmodig, er velvillig. Kjærligheten misunner ikke. Kjærligheten skryter ikke, den blåser seg ikke opp. Den gjør ikke noe usømmelig, søker ikke sitt eget, blir ikke bitter, gjemmer ikke på det onde. Den gleder seg ikke over

urett, men gleder seg ved sannhet. Den utholder alt, tror alt, håper alt, tåler alt» (1 Kor 13,3–7).

Her vil apostelen lære: Om jeg så gjorde alle de gode gjerningene som finnes på jorden, men søkte min egen ære og nytte i dem og ikke nestens, var jeg likevel fortapt.

Det kan nok hende at noen våger liv og gods for timelig æres skyld, slik romerne og hedningene har gjort, men det har ikke vært noen kjærlighet i det. Meningen må også her være at om jeg ga alt jeg eier til de fattige, gjorde jeg likevel ingenting med det, dersom det skjedde uten kjærlighet.

Nå beskriver epistelen kjærlighetens art, så en kan merke hvor det er rett tro og kjærlighet. For ingen hovmodig lærer har disse kjennetegnene. Om de har fått mange gaver ved evangeliet, er de likevel uten kjærlighet.

For kjærligheten er tålmodig. Den blir ikke fort vred, men venter og bærer over med de urettferdige og svake til også de kommer på rett vei. Kjærligheten er vennlig i ord og gjerning mot nesten og handler oppriktig og redelig mot alle.

Kjærligheten utholder alt. Den holder alle alt til gode, hvor svak og urettferdig noen enn viser seg. Den har medlidenhet med ham og kan ikke gjøre noen urett.

Kjærligheten er en svært enfoldig ting: Den tror og stoler på alle og måler alle andre etter sitt eget hjerte. Det skader den heller ikke, for den vet at Gud ikke kan forlate den, og den som bedrar den, bedrar bare seg selv.

Kjærligheten håper alt. Den fortviler ikke over noe menneske, hvor ondt det enn er, men sier også her: Vi skal likevel håpe det beste.

Kjærligheten blir evig, også i det andre livet. Den blir ikke trett – det vil si: Den lar seg ikke overvinne av folks ondskap og utakknemlighet, slik verden og de falske hellige gjør, som trekker seg tilbake så snart de merker utakknemlighet. Den holder alltid ut og gjør alle godt ved å lære, råde, hjelpe og tjene, selv om den får ondt og ikke godt igjen for sin tjeneste og velgjerning.

Derfor legger apostelen til at den blir til evig tid, mens de profetiske gavene skal opphøre. Med dette priser han kjærligheten framfor alle andre gaver, som noe evig og blivende. For de andre gavene, som de falske åndene roser seg av, er bare gitt for dette livet.

Prekenembetet, profetisk gave og kunnskap må opphøre, fordi hver og en i det andre livet selv skal se alt, så ingen skal lære en annen. Slik skal også all forskjell opphøre, når Gud selv skal være «alt i alle» (1 Kor 15,28).

Fredag

«Kjærligheten faller aldri bort. Men om det er profetiske gaver, da skal de få ende, eller det er tunger, skal de opphøre, eller det er kunnskap, skal den ta slutt. For vi forstår stykkevis, og vi taler profetisk stykkevis. Men når det fullkomne kommer, da skal det som er stykkevis, få ende. Da jeg var barn, talte jeg som et barn, tenkte jeg som et barn, dømte jeg som et barn. Men da jeg ble mann, la jeg av det barnslige. For nå ser vi som i et speil, i en gåte, men da skal vi se ansikt til ansikt. Nå kjenner jeg stykkevis, men da skal jeg kjenne fullt ut, likesom jeg selv er fullt ut kjent» (1 Kor 13,8–12).

Her bryter Paulus ut og begynner å tale om forskjellen mellom dette livet i troen og det andre livet i himmelen, der vi skal skue Gud.

Han mener: Det vi har i dette livet, og det vi skal ha i det andre, er ett og det samme. For det er den samme Gud og det samme gode som vi tror på her og skal skue der. Her er det ingen forskjell.

Forskjellen ligger i erkjennelsen: Vi har den samme Gud på én måte her i dette livet og på en annen måte i det andre. I dette livet er det slik at vi ikke ser ham, men tror. Og troen er en ufullkommen og mørk måte å se på. Til den trenger vi ordet, som drives fram ved prekenembetet, ved tungetale og profetisk gave; for uten ordet kan ikke troen bestå.

Men i det andre livet er det slik at vi ikke tror på ham, men ser ham. Det er en fullkommen erkjennelse, og til den trengs verken ord eller profetisk gave. Derfor må alt dette opphøre der.

Paulus sier altså at vår viten i dette livet er ufullkommen, for den består i tro og ikke i skuen. Vår profetiske tale er ufullkommen, for den består i ord og preken – enda erkjennelsen og profetien ikke viser noe mindre eller ringere enn det englene ser, nemlig den samme Gud.

Men når det fullkomne kommer, skal det stykkevise få ende. Slik er også vi i dette livet som barn, altfor svake til å se Gud. Derfor er det nødvendig at vi har med ham å gjøre i ordet og troen, på en måte vi kan bære.

Troen er som et speil og en gåte. For speilet er ikke selve ansiktet, men et bilde av det som ligner det. Slik har vi i troen ikke den evige guddommens klare ansikt, men et bilde av det, som ordet har frambrakt. Og en gåte betyr noe annet enn det den lyder som. Slik viser troen noe klarere enn den selv føler.

Men i det andre livet skal speil og dunkelhet, tro og tegn vike, og Guds åsyn og vårt åsyn skal stå klare og utildekket overfor hverandre.

Lørdag

> «Nå kjenner jeg stykkevis, men da skal jeg kjenne fullt ut, likesom jeg selv er fullt ut kjent. Men nå blir de stående disse tre: tro, håp og kjærlighet. Men størst blant dem er kjærligheten» (1 Kor 13,12–13).

Paulus vil si: I dette livet kjenner Gud meg fullkomment, lyst og klart. For ham ligger det ikke noe mørkt dekke over meg, men for meg ligger det et mørkt dekke over ham. Slik han nå kjenner meg aller klarest, skal også jeg kjenne ham aller klarest; for dekket skal ikke tas bort fra ham, men fra meg.

At kjærligheten er større enn tro og håp, sier Paulus her med tanke på hvor lenge den varer: Den varer lenger, til evig tid. For når det gjelder verdighet, er ikke bare troen, men også ordet større enn kjærligheten. Ordet er en Guds kraft til frelse for dem som tror (Rom 1,16), og likevel må det opphøre.

Kjærligheten er ordets frukt og gjerning, og likevel skal den bli. Troen eier Gud selv og har og makter alle ting, og likevel må den opphøre. Kjærligheten gir og gjør vel mot nesten som en følge av troen, og likevel skal den bli.

Slik er kjærligheten lengre og bredere enn tro og håp. For troen har bare med Gud i hjertet å gjøre i dette livet, men kjærligheten har med Gud og hele verden å gjøre til evig tid.

Likevel er troen bedre og verdigere enn kjærligheten, selv om den varer kortere og bare har med Gud å gjøre. Men Paulus priser kjærligheten så sterkt fordi han vil gjøre de falske lærerne til skamme og gjøre til intet dem som roser seg av troen og gavene uten å ha kjærlighet.

Han vil si: «Har dere ikke kjærlighet, som jo varer til evig tid, da er alt annet dere roser dere av, forgjeves, og dere vil bli fortapt med det. For selv om Guds ord og de åndelige gavene er evige, skal det ytre embetet, lyden av det evige ordet og bruken av gavene og forskjellen mellom dem opphøre. Slik skal deres ros og hovmod bli til aske.»

Derfor blir det slik: Troen gjør rettferdig ved ordet og bringer kjærligheten med seg. Men både ordet og troen opphører, mens rettferdigheten og kjærligheten som er vunnet ved dem, blir til evig tid. Slik blir en bygning stående, mens stillasene den ble reist med, tas ned.

Her ser du hvilket lite ord kjærligheten er, og hvor fort det er sagt. Men hvem ville vel ha lett etter så mange kostelige dyder i denne ene dyden – dyder mot så mange laster? Det er å prise og male kjærligheten rett.

1. søndag i faste

Søndag

> «Da ble Jesus av Ånden ført ut i ørkenen for å fristes av djevelen. Og da han hadde fastet i førti dager og førti netter, ble han til sist sulten» (Matt 4,1–2).

Evangelisten skriver her med stor omhu at Jesus ble ført ut i ørkenen av Ånden for å faste der. Det er for at ingen skal ta etter eksemplet av eget valg og gjøre en egenrådig og selvvalgt faste av det, men vente på Ånden – han vil nok sende både faste og fristelse.

For den frister Gud som lettsindig og uten Åndens drift styrter seg ut i fare for sult eller en annen fristelse, selv om han ved Guds velsignelse har mat og det han trenger.

Vi skal ikke søke nød og anfektelse; de kommer nok av seg selv, bare vi da holder redelig ut. Det står skrevet: «Så mange som drives av Guds Ånd, de er Guds barn» (Rom 8,14).

Gud gir sine goder for at vi skal bruke dem med takk og ikke la dem ligge – med mindre han tvinger oss til det ved Ånden eller ved en nød vi ikke kan unngå.

Men denne historien er skrevet til lærdom og formaning for oss. Til lærdom: for at vi skal vite hvordan Kristus med sin sult og faste, sin anfektelse og seier har tjent oss og hjulpet oss, så den som tror på Kristus, ikke skal lide noen mangel, og ingen anfektelse skal skade ham. Han skal ha nok i sin mangel og være trygg midt i anfektelsen, for hans hode og Herre har overvunnet alt slikt til gode for ham.

Det er han viss på, slik Kristus sier: «Vær frimodige! Jeg har overvunnet verden» (Joh 16,33). Har Gud kunnet holde Kristus i live i førti dager uten mat, da kan han også holde sine troende oppe.

Til formaning: for at også vi etter hans eksempel gjerne skal lide mangel og anfektelse til ære for Gud og til gagn for nesten, slik Kristus har gjort for oss – så ofte nøden krever det. Og den uteblir sannelig ikke når vi lærer og bekjenner Guds ord.

Derfor er dette evangeliet en herlig trøst i tvilen, til å reise opp og styrke samvittigheten vår, så vi ikke skal bekymre oss for maten, men være visse på at Gud både vil og kan gi oss føde.

Hvordan denne anfektelsen går for seg, og hvordan den blir overvunnet, ser vi alt sammen i Kristus. Han blir forlatt av Gud, engler og mennesker. Men hva slags anfektelse ville det vel være om en ikke ble forlatt? Det er det som gjør vondt: når en ingen steder finner hjelp eller råd hos andre i nøden. Det er å bli ført ut i ørkenen.

Da lærer en hvor svak troen er, og hvor sjelden den rette troen er; for vantroen ligger dypt i alle menneskers hjerte.

Mandag

> «Og fristeren kom til ham og sa: Er du Guds Sønn, så si at disse steinene skal bli til brød! Men han svarte og sa: Det står skrevet: Mennesket lever ikke av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn» (Matt 4,3–4).

Djevelen trer fram og frister Kristus med bekymring for magen og med mistillit til Guds godhet. Han sier: «Er du Guds Sønn, så si at disse steinene skal bli til brød. Hvor er nå din himmelske Far, som sørger for deg? Han lar deg nok pent i stikken, tror jeg. Spis og drikk nå av troen din, så får vi se hvor mett du blir!»

Med slike tanker frister han sannelig alle Guds barn. Og Kristus har visselig kjent dem, for han var ingen stokk eller stein – selv om han var og ble ren og uten synd, noe vi ikke kan bli.

Se hvordan Kristus stiller seg mot en slik anfektelse og overvinner den. Han ser ikke annet enn steiner og det som ikke kan spises. Da griper han Guds ord og holder fast ved det. Med det styrker han seg, og med det slår han djevelen ned.

Dette ordet skal også alle kristne gripe som modige riddere når de ser at det svikter og mangler, og at alt er blitt til stein, så mennesket synker sammen. Da skal de si: «Hva om hele verden var full av brød? Mennesket lever likevel ikke av brød alene. Det trengs mer, nemlig Guds ord.»

Men ordet som nærer oss, er dette: at Gud lover og forkynner oss at han er vår Gud og vil være vår Gud. Dette er altså Kristi mening: Den som har Guds ord og tror, har helt sikkert disse to tingene. For det første: Når han mangler og må lide sult, vil ordet holde ham oppe like godt som om han hadde mer enn nok å spise, så han ikke dør av sult eller går til grunne. For ordet han har i hjertet, nærer ham og holder ham oppe, også uten mat og drikke.

Og har han lite å spise, vil en brødbit nære ham like godt som et kongelig måltid. For det er ikke brødet, men Guds ord som nærer også legemet på naturlig vis – slik ordet skaper og holder oppe alle ting (Hebr 1,3).

Det andre er at brødet visselig kommer til slutt, uansett hvor det skal komme fra – om det så skulle regne ned fra himmelen som manna.

På disse to tingene kan enhver trygt stole: Enten får han brød når han sulter, eller – om det ikke skjer – blir sulten så lett å bære at han blir like godt næret midt i sulten som av brød. Vi har Guds ord for oss: «Han har omsorg for dere» (1 Pet 5,7), og Gud «rikelig gir oss alle ting til vårt bruk» (1 Tim 6,17).

Gud nærer hele verden ved brødet og ikke ved ordet alene uten brød. Det kommer av at han vil skjule sin gjerning under brødet for å øve troen.

Slik befalte han Israels barn å ruste seg og stride, og likevel ville han ikke at seieren skulle vinnes ved deres sverd og dåd. Han ville selv slå fienden og

vinne seier under deres sverd og ved deres dåd. Også her kunne han si: Krigeren vinner ikke ved sverdet alene, men ved hvert ord som går ut av Guds munn. Slik synger også David: «For jeg stoler ikke på min bue, og mitt sverd frelser meg ikke» (Sal 44,7).

Tirsdag

> «Da tok djevelen ham med seg til den hellige by og stilte ham på templets øverste hjørne. Og han sier til ham: Er du Guds Sønn, så kast deg ned! For det står skrevet: Han skal gi sine engler befaling om deg, og de skal bære deg på hendene, for at du ikke skal støte din fot mot noen stein. Jesus sa til ham: Det står også skrevet: Du skal ikke friste Herren din Gud» (Matt 4,5–7).

Når djevelen finner et hjerte som stoler på Gud i nød og mangel, holder han snart opp med å friste det til gjerrighet. Han tenker: «Vent, vil du være helt åndelig og troende, så skal jeg hjelpe deg med det!» Så går han løs på den andre siden, der Gud ikke har befalt å tro og heller ikke vil at en skal tro.

Slik ser du her at han vil innbille Kristus en nød der det ikke finnes noen nød. Det fantes jo allerede en god måte å komme ned fra templet på, uten en slik ny, oppdiktet og unødvendig nedstigning.

Derfor fører han Kristus til templet og stiller ham på et hellig sted. For han fyller mennesket med så høye tanker at det tror det er fullt av tro og på den rette, hellige vei.

Likevel står det ikke i templet, men utenpå templet. Det vil si: Det er ikke i troens rette, hellige sinn, men utenfor det, i et skinn av rett tro. Og likevel er det i den hellige by. Slike mennesker finnes nemlig bare blant de rette kristne, som hører mye forkynnelse om troen og derfor også forstår å bruke Skriftens ord.

Nå siterer djevelen ordet fra Salmen om at Gud har befalt sine engler å bære hans barn på hendene. Men englenes vern rekker etter Guds befaling ikke lenger enn den veien han har pålagt oss å gå. Djevelen nevner ikke Guds vei, men gjør englenes vern gjeldende for hva som helst, også for det Gud ikke har befalt. Det er å friste Gud. Den som elsker faren, går til grunne i den.

Denne anfektelsen kommer sjelden i ytre ting, men desto mektigere i åndelige ting, der det ikke gjelder føden, men sjelen. Her har Gud fastsatt en måte og en vei til å nære sjelen i all evighet, rikere enn noe annet og uten noen mangel: Kristus, vår Frelser.

Men hver og en søker andre veier, et annet forråd til å frelse sin sjel med. Det er de som tror de skal bli salige ved sine egne gjerninger.

Dem setter djevelen pent opp på templets øverste hjørne. De følger ham også og kaster seg ned der det ikke finnes noen vei: De tror og stoler på Gud i sine gjerninger, der det verken er vei eller sti. Men også til dette bruker han Skriften og innbiller dem at englene skal bevare dem, og at deres vei og gjerning behager Gud.

I den første anfektelsen er mangel og sult årsaken til at en ikke tror. I denne er overfloden årsaken: En blir lei av den overflødige skatten og finner på noe eget for å sørge for sin sjel.

Slik går det med oss: Har vi ingenting, tviler vi på Gud og tror ikke. Har vi overflod, blir vi lei av den, og igjen tror vi ikke.

Onsdag

> «Igjen tok djevelen ham med opp på et meget høyt fjell, og viste ham alle verdens riker og deres herlighet. Og han sa til ham: Alt dette vil jeg gi deg, dersom du vil falle ned og tilbe meg. Da sa Jesus til ham: Bort fra meg, Satan! For det står skrevet: Herren din Gud skal du tilbe, og ham alene skal du tjene. Da forlot djevelen ham, og se, engler kom og tjente ham» (Matt 4,8–11).

Den tredje anfektelsen er timelig ære og makt. Det går klart fram av djevelens ord når han viser Kristus alle verdens kongeriker og tilbyr ham dem, om han vil tilbe ham.

Den som djevelen ikke kan overvinne med fattigdom og mangel, angriper han med rikdom, ære og makt. Han kjemper mot oss fra begge sider. Og dem han ikke kan styrte med lidelse eller med kjærlighet til verden – det vil si med den første eller den siste fristelsen – går han kraftig løs på med villfarelse og falsk utleggelse av Skriften.

Men vinner han der, trenger han verken gå til høyre eller til venstre. For den som er i villfarelse, hjelper det verken å være tålmodig i ulykke eller standhaftig i lykke.

I begge deler er vranglærerne ofte sterke. Djevelen lar gjerne sine egne lide stor mangel og være tålmodige, og samtidig forakte verden – men ingenting av det med et rett hjerte og i sann tro. Disse tre anfektelsene er altså harde alle sammen, men den midterste er den største. For den angriper selve troens lære i ånden, mens de to andre bare angriper troen i ytre ting, selv om også de angriper oss sterkt.

Men troen som er grunnet på Guds ord, makter å overvinne alt dette. Er den sterk, er det også lett for den.

Til slutt kommer englene og tjener ham. Det må ha skjedd legemlig: De har vist seg i legemlig skikkelse, brakt ham mat og drikke og liksom vartet ham opp ved bordet. For tjenesten gjaldt legemet hans og skjedde utvortes.

Slik har nok også djevelen, fristeren hans, trådt fram i legemlig skikkelse, kanskje til og med som en engel. For når han stiller ham på templets øverste hjørne og viser ham alle verdens riker på et øyeblikk, må han ha vært høyere enn et menneske. Han gir seg også selv ut for å være noe høyere når han tilbyr ham alle jordens riker. Paulus sier at han tar på seg skikkelsen av en lysets engel (2 Kor 11,14).

Men dette er skrevet oss til trøst, så vi vet hvor mange engler som tjener oss når en djevel frister oss. Strider vi mandig og står fast, lar Gud oss ikke lide noen mangel; heller skulle en engel komme ned fra himmelen og tjene oss i all nød. Det er ikke skrevet for Kristi skyld; han trengte det ikke. Har englene tjent ham, så kan og skal de også tjene oss.

Torsdag

> «Så kom Jesus med dem til et sted som heter Getsemane, og han sa til disiplene: Sett dere her, mens jeg går dit bort for å be! Han tok med seg Peter og de to Sebedeus-sønnene … Da sier han til dem: Min sjel er bedrøvet inntil døden! Bli her og våk med meg … Våk og be for at dere ikke må komme i fristelse!» (Matt 26,36–38.41).

Dette er den rette begynnelsen på vår Herre Kristi lidelse. Den skal ikke bare lære oss å se på Herren Kristus og hvordan han bar seg at i sin angst og nød. Den skal også trøste oss mot synden og den onde samvittighet.

Det er ingen liten ting at denne personen, som er både sann Gud og sant menneske, faller i en så dyp angst, beven og skjelving. Ingen kan utgrunne det.

Ja, ingen tanke kan forstå eller fatte en slik bedrøvelse og skrekk. Det er altfor høyt, fordi han som lider dette, er altfor høy og over alt.

Slik denne angsten og skrekken viser oss at Kristus er sant menneske – ellers kunne han ikke ha kjent den – slik viser den på den andre siden at han er sann Gud, siden han har utholdt og overvunnet en slik angst. For dette er helt umulig for vårt kjøtt og blod. En menneskelig, ja, selv en englenatur er altfor svak til å holde ut i en slik angst.

For Herren Kristus gjaldt det ikke bare at timen var kommet da Judas skulle forråde ham, jødene ta ham til fange og hedningene nagle ham til korset, så han skulle dø. Nei, hele verdens synd lå på ham, så den døden han skulle lide, var en død på grunn av synden og Guds vrede. For han trådte i stedet for oss alle og tok vår synd på seg for å bære Guds forferdelige vrede over den og gjøre fyllest for den.

Derfor kom her begge deler sammen: Han kjente både hele verdens synd og hele Guds vrede, og dessuten den døden han skulle lide for denne syndens skyld.

Derfor kan vi verken tale fullt ut om en slik lidelse og angst eller tenke den til bunns. For alle andre menneskers angst og frykt er altfor, altfor liten til å sammenlignes med den.

Han alene har hele verdens synd på seg og skal betale for den med sin død. Hver av oss har bare sin egen synd på seg. Sammenlignet med det han må bære her, er den en liten ting – og likevel uutholdelig for ethvert menneske. For her er hele verdens synder, fra det første mennesket, Adam, til den ytterste dag, lagt på ryggen til denne ene mannen, født av jomfru Maria.

Fredag

> «Så gikk han et lite stykke fram, falt til jorden og ba at timen måtte gå ham forbi, om det var mulig. Og han sa: Abba, Far! Alt er mulig for deg. Ta dette begeret fra meg! Men ikke som jeg vil, bare som du vil!» (Mark 14,35–36).

Hva skal vi lære av denne angsten, bedrøvelsen og skjelvingen hos vår Herre Kristus? Hvordan skal vi ha nytte av at han klager slik, virker så motløs og åpent bekjenner at angsten og nøden i hjertet hans er så stor at han heller ville dø enn lide dette?

Dette bildet av angst og beven hos vår Herre Kristus på Oljeberget skal hjelpe oss til å kjenne vår skade og mangel bedre, så vi desto flittigere vokter oss og tar oss i vare for synden.

For når du ser rett på dette speilet og holder det rett for øye, vil du der se et slikt bilde av synden at hjertet ditt må forskrekkes over den.

Se først på personen: Det er Guds Sønn, den evige rettferdighet. Og selv om han har tatt på seg vårt kjøtt og blod, er hans kjøtt og blod uten synd.

Men fordi han tar på seg en fremmed synd – hele verdens synd – for å betale for den, går denne fremmede synden så hardt inn på ham, gjør ham så bedrøvet og skremmer ham så sterkt at han begynner å skjelve og beve og sier åpent: «Min sjel er bedrøvet inntil døden.»

Hva tror du da? Når den fremmede synden setter dette fromme, uskyldige hjertet i så stor angst og skrekk – hva vil da våre egne synder gjøre med oss når de rammer oss? Vi har jo så syndige og fordervede hjerter, som lett faller i fortvilelse.

Derfor skal du bære dette bildet godt i minnet og ikke glemme hvordan vår kjære Herre Kristus var bedrøvet og skalv på Oljeberget. Og tenk særlig på det når den onde fienden, ditt eget kjøtt og blod eller den onde verden frister deg, og du merker hvor tilbøyelig og villig du er til synd.

Gjør da opp regnskapet slik: Er synden så mektig at den kan bedrøve min Gud og Herre i høyeste grad, enda det bare var fremmed synd som han ikke hadde noen del i – hvor mye mer vil den da anfekte, bedrøve og skremme meg, som selv var skyldig i en slik synd og samtykket i den – særlig når hjertet mitt likevel er så tilbøyelig til den at jeg ikke kan verge meg mot frykt og skrekk for døden, Guds vrede og dom!

Derfor: Vik bort, Satan, jeg vil ikke følge deg! Nå gjør du synden svært lett for meg. Men hos min Herre Kristus ser jeg at den er den mest uutholdelige byrde, fordi den tynger hans uskyldige hjerte så sterkt.

Slik kan du bruke denne historien til salighet og til gagn, så du holder deg i gudsfrykt og ikke synder. Og det er visst: Stiller du deg dette bildet for øye og holder ut i bønnen mot anfektelsen, vil Gud hjelpe deg med sin Hellige Ånd, så Satan må vike og ditt kjøtt la seg styre.

Lørdag

> «Han kommer så og finner dem sovende, og han sier til Peter: Simon, sover du? Var du ikke i stand til å våke én time? Våk og be, for at dere ikke skal komme i fristelse! Ånden er villig, men kjødet er skrøpelig» (Mark 14,37–38). «Så gikk han bort og ba for andre gang: Min Far! Kan ikke dette begeret gå meg forbi uten at jeg må drikke det, da skje din vilje!» (Matt 26,42).

Du har nå brukt Oljeberget til å frykte Gud og vokte deg for synden. Nå skal du videre bruke det til din trøst.

For ingen kan styre seg selv så nøye at kjødet og djevelen ikke av og til forfører ham. Og særlig går Satan uavlatelig omkring de kristne og ser etter hvordan han kan føre dem inn i åpenbar forargelse. Det ser vi klart hos de store, hellige menneskene: David falt dypt, og Peter likeså.

Når dette også rammer deg, og Satan siden kommer og piner og plager hjertet ditt for det, så still igjen dette bildet på Oljeberget fram for deg og si: «Å Gud, hvorfor skjelver min Herre Kristus, Guds Sønn? Hva er det som går ham slik til hjertet? Han ber om at begeret skal gå fra ham. Hva slags beger er det? Det er korsets bitre død. Hvorfor lider han den? Å, han skal jo lide den for verdens synders skyld. Den har Gud lagt på ham, og den tynger ham.

Men hva skal jeg tenke om dette? Dette tenker jeg, og jeg tror det er sant: Når Gud har lagt min synd på ham – derfor kaller jo den hellige Johannes ham Guds lam – da er jeg visselig løst og fri fra mine synder. En synder er jeg, det er dessverre sant. Synden skremmer meg, det kjenner jeg dessverre godt, og hjertet mitt vil alltid falle i motløshet; jeg frykter Gud og hans strenge dom.

Men min Herre Kristus bever og skjelver på Oljeberget. Han er så redd og full av angst at han sveder blodig svette. Dit har mine synder ført ham. Dem har han tatt på seg, og så tungt har han båret dem. Derfor vil jeg la dem ligge der og visselig håpe at når jeg en gang kommer fram for Gud og hans dom, skal Gud ikke finne noen synd hos meg. Ikke fordi jeg var from og ikke hadde noen synd, men fordi Gud selv har tatt min synd fra meg og kastet den på sin Sønn (Jes 53).»

Se, slik tjener Oljeberget deg også til trøst, så du kan være viss på at Kristus har tatt din synd på seg og betalt for den. For hvor skulle ellers en slik angst og skjelving ha kommet fra?

Ligger nå dine synder på Kristus, så vær tilfreds i hjertet: De ligger på det rette stedet, der de hører hjemme. På deg ligger de ikke rett. For du og alle skapninger er for svake til å bære dem en eneste stund; dere måtte bukke under.

La dem derfor ligge på Kristus. Han bærer dem til korset, ja, han dør for dem. Men den tredje dagen viser han seg som herre over synd, død og djevel.

Det skal du nå trøste deg med og takke Gud for en så usigelig nåde: Han har tatt fra deg den tunge byrden som ville ha kastet deg ned i helvetes avgrunn, og lagt den på sin Sønn, vår Herre Jesus Kristus, enda han er uten synd og evig Gud. Hold deg fast ved denne trøsten. En slik øvelse i troen og trøsten ved Kristus er den rette gudstjeneste, som Gud har velbehag i.

2. søndag i faste

Søndag

> «Så brøt Jesus opp derfra, og dro bort til bygdene ved Tyrus og Sidon. Og se, en kana'aneisk kvinne fra disse traktene kom og ropte til ham og sa: Herre, du Davids sønn, miskunn deg over meg! Min datter plages ille av en ond ånd. Men han svarte henne ikke et ord» (Matt 15,21–23).

Markus skriver om denne kvinnen at hun hadde hørt ryktet om Jesus: at han var en from mann som gjerne hjalp alle. Et slikt rykte om Gud er et rett evangelium og nådens ord. Av det er troen kommet til denne kvinnen, og derfor løper hun også etter ham.

Men hvordan går det til at de som har hørt mye mer av dette gode ryktet om Kristus, likevel ikke løper etter ham og heller ikke bryr seg om det? Svar: For den syke er legen nyttig og kjærkommen; de friske bryr seg ikke om ham.

Men kvinnen kjenner sin nød. Derfor løper hun etter den søte duften, slik det står i Høysangen 1,3. Slik må Moses gå foran og lære oss å kjenne våre synder, så nåden kan bli søt og kjær.

Derfor nytter det ikke å framstille Kristus aldri så vennlig og yndig hvis mennesket ikke først er ydmyket ved å kjenne seg selv og lengter etter ham. Slik sier lovsangen: «Hungrende mettet han med gode gaver, men rikfolk sendte han tomhendte bort» (Luk 1,53).

Alt dette er sagt og skrevet de elendige til trøst – de fattige, nødlidende og syndige menneskene – så de i all sin nød skal vite hvem de skal flykte til og søke hjelp og trøst hos.

Men se her hvordan Kristus driver og jager troen i sine, så den kan bli sterk og fast. Hun løper etter ham på grunn av dette gode ryktet og roper i stor tillit om at han nå også skal være nådig mot henne. Da later Kristus som om han ville skuffe hennes tro og gode tillit.

Hun kunne ha tenkt: «Er dette den gode og vennlige mannen? Er dette de gode ordene jeg har stolt på? Det kan ikke være sant! Han kunne da i det minste si: Jeg vil ikke vite av deg. Men nå tier han helt!»

Se, det er et hardt støt når Gud viser seg vred på denne måten og skjuler sin nåde så dypt. Det vet bare de som har erfart det i hjertet: Det virker som om han ikke vil holde det han har sagt. Slik har det gått mange hellige.

Hva gjør så kvinnen? Hun ser bort fra Kristi uvennlige framferd og lar ikke alt dette føre seg vill. Hun tar det heller ikke til hjertet, men blir hengende fast i sin tillit til det gode ryktet hun har hørt om ham og tatt imot, og hun gir seg ikke.

Slik må også vi gjøre: lære å henge fast ved ordet alene, selv om Gud og alle skapninger later som om det er helt annerledes enn ordet sier om ham.

Men hvor vondt det gjør for naturen og fornuften å kle seg så naken, slippe alt den føler og henge ved ordet alene, enda den kjenner det motsatte! Gud hjelpe oss i nøden og i døden til en slik frimodighet og tro!

Mandag

> «Disiplene hans kom da og ba ham og sa: Vis henne bort, for hun går og roper etter oss! Men han svarte og sa: Jeg er ikke utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus! Da kom hun og falt ned for ham og sa: Herre, hjelp meg! Han svarte og sa: Det er ikke pent å ta brødet fra barna og kaste det til de små hundene! Men hun sa: Det er sant, Herre! Men de små hundene eter jo av smulene som faller fra bordet hos deres herrer» (Matt 15,23–27).

Når hennes rop og tro ikke hjelper, trer disiplene til med sin tro og ber for henne, og de regner med at de visselig skal bli bønnhørt.

Men mens de tror han skal bli mildere, blir han bare enda hardere. Han lar det se ut og føles som om både deres tro og deres bønn blir skuffet. For her tier han ikke og lar dem tvile, men avslår bønnen deres og sier: «Jeg er ikke utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus!»

Dette slaget er enda hardere. Han støter ikke bare bort vår egen person, men avslår også den eneste trøsten vi hadde igjen: hellige menneskers trøst og forbønn. For dette er vår siste hjelp når vi kjenner at Gud ikke er oss nådig, eller når vi lider en eller annen nød: Vi går til fromme, åndelige mennesker og søker råd og hjelp. Og de er også villige til å gjøre det kjærligheten krever – men likevel blir det ingenting av det: De blir ikke bønnhørt.

Her kunne en minne Kristus om alle de ordene der han har lovet å høre sine hellige, som: «Alt det to av dere på jorden blir enige om å be om, skal de få» (Matt 18,19), og: «Alt dere ber om med tro i deres bønn, det skal dere få» (Matt 21,22). Hvor blir det av slike løfter her?

Men han svarer straks: «Ja, jeg hører slike bønner, men et slikt løfte har jeg bare gitt Israels hus.»

Er ikke det et tordenslag som knuser både hjerte og tro i tusen stykker, når mennesket kjenner at Guds ord, som det bygger på, ikke er sagt til det, men gjelder andre? Her må alle hellige og alle forbønner stå stille. Ja, her må hjertet også slippe ordet, hvis det skulle holde seg til følelsen.

Men hva gjør kvinnen? Hun gir seg likevel ikke. Hun holder seg fast ved ordet, selv om det liksom rives ut av hjertet hennes. Hun bryr seg ikke om det strenge svaret, men tror fast at Guds godhet ligger skjult under det. Det er å holde fast!

Til slutt løper hun inn i huset etter ham, som Markus sier, faller ned for ham og sier: «Herre, hjelp meg!» Der får hun det siste dødsstøtet.

Han sier henne rett i øynene at hun er en hund og ikke verdig til å få del i barnas brød. Hva skal hun si til det? Hun blir stilt sammen med de fortapte, som ikke regnes med blant de utvalgte. Det er et svar ingen kan komme forbi.

Likevel gir hun seg ikke, men innrømmer at hun er en hund, og ber heller ikke om mer enn en hund får: smulene som faller fra herrens bord.

Er ikke det et mesterstykke? Hun griper Kristus i hans egne ord. Hun ber ikke om mer enn at han skal la henne være en hund, slik han selv dømmer. Hvor skulle han gjøre av seg? Han var fanget. Derfor åpner han seg nå helt og gir seg over i hennes vilje, så hun ikke lenger er en hund, men et Israels barn.

Tirsdag

> «Da sa Jesus til henne: Kvinne, din tro er stor! Det skal skje deg som du vil. Og datteren hennes ble helbredet fra samme stund» (Matt 15,28).

Beretningen om denne kvinnens tro er skrevet oss alle til trøst og lærdom. Vi skal vite hvor dypt Gud skjuler sin nåde for oss, og at vi ikke skal tenke om ham etter vår følelse og innbilning, men etter hans ord.

For her ser du at selv om Kristus later som han er hard, feller han likevel ingen endelig dom når han sier nei. Alle svarene hans lyder riktignok som nei, men de er ikke nei; de henger og svever.

For han sier ikke: «Jeg vil ikke høre henne», men tier stille og sier verken ja eller nei. Han sier ikke: «Du er ikke av Israels hus, du skal ikke få noe av barnas brød», men: «Det er ikke pent» og så videre.

Alle tre svarene lyder likevel mer som nei enn som ja. Men det er mer ja enn nei i dem. Ja, det er bare ja i dem, men svært dypt og skjult, og det ser ut som bare nei.

Her ser vi hvordan det er med hjertet vårt i anfektelsen: Slik hjertet føler, slik opptrer Jesus her. Hjertet mener ikke annet enn at det er bare nei.

Derfor må en vende seg bort fra en slik følelse og med fast tro på Guds ord gripe og holde fast det skjulte ja under neiet, slik denne kvinnen gjør. Og vi må gi Gud rett i hans dom over oss – så har vi vunnet.

Når vi kjenner i samvittigheten at Gud kaller oss syndere og uverdige til himmelriket, da kjenner vi helvete, og det virker som om vi er evig fortapt. Om vi her forsto kvinnens kunst og kunne fange Gud i hans egen dom og si: «Ja, Herre, jeg er en synder og ikke verdig din nåde. Men du har jo lovet syndenes forlatelse, og du er ikke kommet for å kalle rettferdige, men for å gjøre syndere salige!» – se, da måtte Gud forbarme seg over oss ved sin egen dom.

For dette fører oss alle i unåde: at vi ikke vil vite av Guds dom eller si ja til den når han holder våre synder fram for oss. Kunne de fordømte gjøre det, ville de i samme øyeblikk være salige.

Med munnen sier vi riktignok at vi er syndere. Men når Gud selv sier det i hjertet, innrømmer vi det ikke; da vil vi gjerne bli regnet for fromme og slippe dommen.

Men slik må det være: Skal Gud få rett i sitt ord om at du er en synder, så kan du også bruke den rett Gud har gitt alle syndere, nemlig syndenes forlatelse.

Slik eter du ikke bare smulene under bordet som hunden, men du er også et barn og har Gud til eiendom etter din vilje.

Onsdag

> «Og han kom tilbake og fant dem igjen sovende, for øynene deres var tunge av søvn. Og de visste ikke hva de skulle svare ham» (Mark 14,40). «Og han lot dem være, og gikk igjen bort og ba for tredje gang med de samme ordene» (Matt 26,44). «Da viste en engel fra himmelen seg for ham og styrket ham. Og han kom i dødsangst og ba enda mer inntrengende, og svetten hans ble som bloddråper som falt ned på jorden. Så sto han opp fra bønnen og kom til disiplene sine. Og han fant dem sovende av bedrøvelse» (Luk 22,43–45). «Sover dere ennå og hviler? Det er nok. Timen er kommet. Se, Menneskesønnen overgis i synderes hender» (Mark 14,41).

Nå lærer vi videre hvordan vår Herre Jesus ber. Også dette er en svært nyttig lære som vi skal følge. Han sier: «Min Far! Kan ikke dette begeret gå meg forbi uten at jeg må drikke det, da skje din vilje!» Og han gjentar denne bønnen tre ganger, til en engel kommer og styrker ham.

Vår kjære Herre Jesus setter sin lit til Faderen som den rette, enbårne Sønn og venter alt godt fra ham. Likevel legger han disse ordene til bønnen sin: «Men ikke som jeg vil, bare som du vil.»

Slik skal også du gjøre. Er du i anfektelse og lidelse, skal du ikke tenke at Gud er vred på deg for det, men vende deg til ham som et barn til sin far. For når vi tror på Kristus, vil han ta imot oss som sine sønner og Kristi medarvinger.

Rop til ham om hjelp og si: «Å, kjære himmelske Far, se hvordan det går meg både her og der! La meg ikke bli sittende fast og gå til grunne i denne nøden.» Dette har Gud velbehag i.

Han vil også at du og vi alle skal ha en slik tillit ved Kristus i alle våre saker, påkalle ham som vår kjære Far og være fullt trygge på at han ikke bare vil være nådig, men også gjerne hjelpe oss.

Likevel skal du ydmyke deg og ikke presse så hardt på din egen vilje. Du skal overlate det til Guds vilje om han vil la deg bli lenger i en slik nød. Og så skal du vise lydighet ved å finne deg tålmodig i at hjelpen drøyer, slik Kristus gjør her.

Men nå kunne du spørre: Hvorfor ber Kristus her slik at han overlater det til Guds vilje? I Joh 17 bruker han jo slett ikke slike ord, men sier: «Far, timen er kommet. Herliggjør din Sønn» (Joh 17,1). Hele den bønnen går ut på at han vil at den skal bli bønnhørt. Hvorfor ber han ikke slik her også?

Nøden som Herren her ber om å bli fri fra, er en timelig, legemlig nød. I alt som gjelder dette timelige livet, skal også vi legge vår vilje inn i Guds vilje. For det er høyst nødvendig at Gud lar oss være under korset og i nøden. Og fordi Gud alene vet hva som tjener oss, skal vi sette hans vilje først og vår egen vilje etter.

Men der det gjelder evige goder – at Gud vil gi oss syndenes forlatelse, holde oss oppe ved sitt ord og gi oss sin Hellige Ånd – der er Guds vilje åpenbar og viss: Han vil at alle mennesker skal bli frelst (1 Tim 2,4). Derfor skal vi også tro at han gjerne og uten noen tvil vil gi oss det.

Men som disiplenes eksempel viser, går det langsomt med oss. De hadde også sine anfektelser foran seg. Derfor formaner Herren dem til å be, for bønnen er det eneste og beste middel i anfektelsen.

Torsdag

> «Og straks, mens han ennå talte, kom Judas, en av de tolv» (Mark 14,43). «Judas hadde nå fått med seg vaktstyrken og tjenerne fra yppersteprestene og fariseerne, og kom dit med fakler og lamper og våpen» (Joh 18,3). «Han som forrådte ham, hadde gitt dem et tegn og sagt: Den som jeg kysser, han er det. Grip ham og før ham bort med sikker vakt!» (Mark 14,44). «Og han gikk straks bort til Jesus og sa: Vær hilset, rabbi! Og han kysset ham flere ganger. Men Jesus sa til ham: Venn, hvorfor er du her?» (Matt 26,49–50).

Dette er den andre delen av det som hendte i hagen. Den forteller først hvordan Judas til slutt forrådte Herren der, etter at han hadde gjort avtale med jødene og solgt ham for tretti sølvpenger. Det er en ond og skammelig gjerning. Og Judas' forræderi forfører ennå i dag mange vise og forstandige mennesker til å tale ille om evangeliet og holde det for en skjendig lære.

Denne forargelsen finnes fremdeles. For mange som roser seg av evangeliet, lever i gjerrighet og åger, utukt og umåtelighet.

Men hvor kommer denne skammen fra? Lærer de det av evangeliet? Er det predikantenes skyld? Nei, vokt deg for å si det! Det ville være det samme som å håne og spotte Gud og hans kjære ord og hele prekenembetet, som er den høyeste gave.

Nei, det er den lede djevelens skyld. Han ser åkeren pent beredt og tilsådd og harmes over det, fordi hans rike blir mindre av det. Derfor kommer han mens husbonden sover, med sin onde sæd og fyller åkeren med ugress. Men han får det likevel ikke så langt at det bare vokser ugress.

Judas blir en skurk, mens de andre disiplene – svake og skrøpelige som de er – ikke faller i en så grusom synd. Slik er det også nå: Selv om det er mange forargelser, finner en likevel mange gode og fromme kristne som med rett alvor holder seg til ordet. Det skal vi la oss nøye med og takke Gud for.

Dernest skal et så grusomt fall lære oss å frykte Gud. For Judas var ikke noe ondt menneske, men en apostel. Han hadde uten tvil mange framifrå gaver, og han hadde også et eget embete ved siden av de andre disiplene: Herren hadde satt ham til å være deres forvalter.

Han var en apostel som i Jesu navn forkynte omvendelse og syndenes forlatelse, døpte, drev ut onde ånder og gjorde andre undergjerninger.

Når nå denne store mannen faller så dypt, blir Kristi fiende og forråder og selger ham, da har vi i sannhet ingen grunn til å være trygge. Vi har grunn til å vokte oss for synden og flittig be om at Gud ikke skal la oss komme i anfektelse – og at han nådig vil føre oss ut igjen når vi faller i den.

Med Judas gikk det slik: Han er en gjerrig mann; denne synden gir han frie tøyler, og han overgir seg til den. Han lar Kristus tale og forkynne, men går likevel bort og stjeler der han kan. Han innbiller seg at det ikke er noen fare med ham; han er like god apostel som de andre.

En slik trygghet fører ham til slutt dit at djevelen farer inn i ham og driver ham til en så grusom udåd. Og av det følger en enda større jammer: Judas fortviler over denne synden og henger seg.

Dette eksemplet skal vi merke oss flittig og bruke til å leve i rett gudsfrykt. Og vi skal ikke holde opp med å be om at Gud ved sin Hellige Ånd vil styre oss og bevare oss fra synd.

Fredag

> «Jesus visste om alt det som skulle skje med ham. Han gikk fram og sa til dem: Hvem leter dere etter? De svarte ham: Jesus fra Nasaret. Jesus sier til dem: Det er jeg! Men også Judas, som forrådte ham, sto der sammen med dem. Da han sa til dem: Det er jeg, vek de tilbake og falt til jorden. Da spurte han dem igjen: Hvem leter dere etter? Og de sa: Jesus fra Nasaret. Jesus svarte: Jeg sa dere at det er jeg! Er det da meg dere leter etter, så la disse gå!» (Joh 18,4–8).

Flokken var kommet for å ta Herren til fange og binde ham. Men med ett ord, «Det er jeg», kaster han dem til jorden, som om de var truffet av et tordenslag.

Det er en særlig guddommelig kraft som Herren den gang ville åpenbare – ikke bare for å skremme jødene, men også for å styrke disiplene sine. For av dette kunne de slutte at dersom Herren ikke frivillig ville gå i døden, kunne han godt ha vernet seg selv og overvunnet fiendene sine. Han trengte ikke at mennesker vernet ham – noe disiplene likevel våget seg til da de ville redde ham med makt.

Denne undergjerningen tjener altså mot den forargelsen som både jødene og disiplene falt i. For da Herren lot seg ta til fange og så skammelig nagle til korset, ble disiplene så forarget at de glemte alle undergjerningene de hadde sett av ham, og alle de vakre prekenene de hadde hørt av ham. De tenkte at det nå var helt ute med ham. Og jødene tenkte at når de fikk ham på korset, var det ingen fare lenger.

Her står nå dette herlige underet: Den store flokken av jøder, væpnet med sverd og stokker, blir så skremt av denne ene mannen – som taler til dem på det vennligste, med det ene ordet: «Det er jeg!» – at de faller til jorden som om en fiende hadde slått dem ned med makt.

Disiplene ser det, jødene opplever det og kjenner det også. Likevel er det snart glemt. Ja, fordi han frivillig gir seg inn i lidelsene, tenker de at han er et menneske som andre mennesker.

Han gjør enda et under når han sier: «Jeg sa dere at det er jeg! Er det da meg dere leter etter, så la disse gå!» Han er alene, den kjære Herren, og har verken spyd eller sverd. Judas står mot ham med en stor flokk.

Likevel befaler og byr han at de skal la disiplene hans være i fred og ikke angripe dem. Og det er ikke noe tomt ord. De hadde uten tvil dratt ut for å ta både mesteren og disiplene.

Men hvorfor gjør Herren dette? Han ville vise at han satte sitt eget liv lavere enn disiplenes. Han redder dem; selv lar han seg ta og binde. Derfor kaller han seg også den gode hyrde, som setter sitt liv til for fårene (Joh 10,11).

Men det skjedde heller ikke uten grunn. Vår kjære Herre Kristus vil ikke ha noen stallbror i den lidelsen som nå ligger foran ham.

For på ham alene har Gud kastet alle våre synder. Dem må han også bære alene, og for deres skyld må han ofre seg selv. Derfor skal det forkynnes i alle kirker i hele kristenheten, og folket skal vises dit: at de skal håpe på syndenes forlatelse bare ved Kristi lidelse og død.

Lørdag

> «Og straks, mens han ennå talte, gol hanen. Og Herren vendte seg og så på Peter. Da mintes Peter Herrens ord, det han hadde sagt til ham: Før hanen galer, skal du fornekte meg tre ganger. Og han gikk ut og gråt bittert» (Luk 22,60–62).

Lær her hva den rette omvendelse er. Peter gråt bittert. Dette er begynnelsen på omvendelsen: at hjertet erkjenner synden rett, ikke har lyst og kjærlighet til den og ikke blir i den, men er inderlig bedrøvet over å ha syndet og ikke holdt Guds vilje.

Dette kan vi ikke få i stand av oss selv. Men Herren kaller oss tilbake til omvendelse og ser på oss igjen, slik han her kalte Peter tilbake ved hanegalet, som han hadde varslet ham om, og ved blikket sitt.

For av naturen er vi slik at vi har synden kjær og blir i den. Det ser vi hos Peter, som fornekter Herren tre ganger. Da hanen galer, går han i seg selv og ser hva han har gjort.

Men nå kan synden – etter sin og vår natur – ikke annet enn skremme, true med Guds vrede og fylle hjertet med angst.

I en slik angst og hjertenød er det beste at du ydmyker deg alvorlig for Gud og bekjenner din synd åpent: «Å Gud, jeg er jo en fattig, elendig synder og kan ikke annet enn synde dersom du med din nåde viker fra meg.» Hold deg så til Guds ord og løfte og si: «Vær meg nådig for din Sønns, Jesu Kristi, skyld.»

Når hjertet nå trøster seg slik og håper at Gud vil være nådig for sin Sønns skyld, må angsten opphøre, og trøsten vil visselig følge.

Det er altså en rett og god omvendelse: å bli forferdet for syndens skyld, ydmyke seg og i troen trøste seg med Herren Kristus og hans lidelse.

Slik har Peter uten tvil trøstet seg med det ordet Herren hadde sagt til ham ved bordet: «Simon, Simon! Se, Satan krevde å få dere i sin makt for å sikte dere som hvete. Men jeg ba for deg at din tro ikke måtte svikte» (Luk 22,31–32).

Denne trøsten var først svært liten. Men fordi grunnen den sto på, var Guds ord og løfte, vokste den mektig. På påskedagen, da han så Kristus igjen, var den blitt så stor at all skrekk og tvil forsvant.

Bare den hjertelige ydmykheten ble igjen, så han gjerne vedgår at han er en fattig synder. Ut over denne ydmykheten og bekjennelsen kunne synden ikke etterlate noe i hjertet hans. Som et kraftig skybrudd har trøsten dempet og helt slukket ilden som før ville brenne opp hjertet hans.

Fordi vi ikke kan bli fri for anfektelse, skal vi innrette oss etter det og flittig høre Guds ord, så vi kan ha en trøst i nøden.

Den hellige Peters eksempel står her for å lære oss to ting. For det første: ikke å være trygge, for det kan så fort skje at også store hellige faller dypt. For det

andre: at vi likevel holder oss til Guds ord om vi er falt, og ikke fortviler for syndens skyld. For like lite som Gud vil at noen skal bli hovmodig på grunn av sin gave, vil han at noen skal fortvile på grunn av sin synd.

3. søndag i faste

Søndag

> «Han drev ut en ond ånd, og den var stum. Men det skjedde da den onde ånden var fart ut, da talte den stumme. Og folket undret seg. Men noen av dem sa: Det er ved Be'elsebul, de onde ånders fyrste, han driver de onde åndene ut» (Luk 11,14–15).

I dette evangeliet er nesten alt framstilt: hva Kristus, hans rike og hans evangelium er, hva han virker, og hvordan alt dette går i verden. Først viser det oss Kristus som en frelser og hjelper i all nød, av stor kjærlighet. Den som tror det, er salig.

For her ser vi at han ikke har med friske å gjøre, men med det fattige mennesket som har mange slags plager. Mannen var blind, som Matteus sier, og stum og besatt, som det står her. Og alle stumme er også døve.

Dette stumme, døve, blinde og besatte mennesket betyr alle Adams barn. På grunn av kjødet er de besatt av djevelen, så de må være hans egne og gjøre hans vilje. Derfor er de også blinde, det vil si at de ikke kjenner Gud. De er døve, for de hører ikke Guds ord og er heller ikke underdanige og lydige mot ham. De er også stumme, for de takker ikke, lover ikke, taler ikke og forkynner ikke om Kristus og Guds nåde.

Men om djevelens lære og menneskers påfunn snakker de altfor mye. I sine egne saker er de også klokere enn lysets barn. Her hører de med begge ører og tilegner seg alt som passer for deres kjødelige sinn.

Slik hører alle våre gjerninger og ord og hele vårt vesen, både legeme og sjel, djevelen til – enten det er ytre hellighet eller synd. Alt må forløses ved Guds nåde.

Men Kristus er herre over djevelen og hans rike. Den gjerningen han begynte da han drev ut djevelen, holder ikke opp, men skal vare i kristenheten til den ytterste dag.

For til en slik gjerning har Kristus etterlatt sine redskaper: den hellige dåp, det høyverdige sakrament, avløsningen og alt som hører til prekenembetet. Med dem skal en ødelegge djevelens rike og drive ham ut av menneskene.

For det står skrevet: Slik regnet som faller på et tørt land, ikke faller forgjeves, men alt grønnes og blir levende av det, slik bærer også Guds ord alltid frukt hos noen (Jes 55,10–11). For Den Hellige Ånd vil alltid være i ordet, og ved det vil

han opplyse hjertene, tenne dem og rense dem og slik befri dem fra djevelens makt.

Dette trer riktignok ikke åpent fram for verden og blir ikke sett med legemlige øyne, slik som den gang da Kristus gjorde det legemlig. Det gjør ingenting; verden er likevel ikke verdt å se det. Men vi som har ordet og tar imot det, skal se og kjenne det og trøste oss med det av hjertet.

Mandag

> «Andre igjen fristet ham og krevde et tegn fra himmelen av ham. Men han visste hva de tenkte, og sa til dem: Hvert rike som kommer i strid med seg selv, blir lagt øde, og hus faller på hus. Men om nå Satan er kommet i strid med seg selv, hvordan kan da hans rike bli stående? Dere sier jo at det er ved Be'elsebul jeg driver de onde åndene ut! Men er det ved Be'elsebul jeg driver de onde åndene ut, ved hvem er det da deres egne sønner driver dem ut? Derfor skal de være deres dommere! Men er det ved Guds finger jeg driver de onde åndene ut, da er jo Guds rike kommet til dere» (Luk 11,16–20).

Kristus og hans evangelium finner tre slags tilhørere i verden. Noen undrer seg over ham. Det er de fromme, de rette kristne, som holder det for noe så stort at de til og med blir forferdet over det. Noen spotter det. Det er fariseerne og de skriftlærde, som harmet seg over at de selv ikke maktet like mye, og som var redde for at folket skulle sette ham høyere enn dem. Og noen fristet ham og ville se et tegn.

Spotterne svarer han vennlig. Med to lignelser viser han dem at den ene djevelen ikke kan drive ut den andre. For var det slik, måtte djevlene være uenige, og Satans rike kunne ikke bestå.

Det sier jo naturen selv: Når et rike kommer i strid med seg selv, trenger en ikke å begynne noen krig mot det. Det går til grunne av seg selv likevel. Var djevlene uenige seg imellom, så den ene drev ut den andre, ville det ikke være noe igjen av riket deres, og vi ville få fred for dem.

Hva skulle spotterne si mot en så klar grunn? Hjertet deres er forherdet, og de bryr seg ikke om den. Men de frommes tro blir styrket av den. De ser at troens grunn er rett og god, og derfor må en svare spotterne.

Videre spør Herren dem: «Ved hvem er det da deres egne sønner driver dem ut?» Det er som om han ville si: «Nettopp det dere roser hos sønnene deres, fordømmer dere hos meg. Fordi sønnene deres gjør det, er det av Gud. Men fordi jeg gjør det, må det være av djevelen.»

Med sønnene mener Frelseren etter min mening noen djevleutdrivere blant folket. Gud hadde jo fra begynnelsen gitt dette folket mange slags åndelige gaver.

Han kaller dem «deres sønner», som om han ville si: «Jeg er Guds barn, og likevel skal jeg høre djevelen til. Men de som er deres sønner, gjør nøyaktig det samme, og de skal ikke høre djevelen til. Nettopp de skal dømme dere og vise at dere har fordømt meg med urette.»

Driver altså ikke den ene djevelen ut den andre, så må en annen makt gjøre det – en makt som verken er djevelsk eller menneskelig, men guddommelig.

Dette vil Kristus si: Skal Guds rike komme til dere, må djevelen være drevet ut. For hans rike står mot Guds rike, det må dere selv innrømme. Nå driver en ikke ut djevler ved djevler, heller ikke ved menneskers kraft, men alene ved Guds kraft.

Av dette følger at der Guds finger ikke driver djevelen ut, der er Guds rike ennå ikke. Det er altså en mektig slutning: Så lenge Den Hellige Ånd ikke kommer inn i oss, er vi ikke bare udyktige til det gode – vi er ennå i djevelens rike.

Å, det er et forferdelig ord! Her tillegger Kristus djevelen et så sterkt rike at ingen kan komme ut av det uten Guds Ånd. Og Guds rike kan ikke komme uten at djevelens rike blir drevet ut av oss med guddommelig makt.

Tirsdag

> «Når den sterke med våpen vokter sin egen gård, får eiendommen hans være i fred. Men når en som er sterkere enn han, kommer over ham og overvinner ham, da tar han fra ham våpnene hans, som han hadde satt sin lit til, og byttet hans deler han ut. Den som ikke er med meg, han er imot meg. Og den som ikke samler med meg, han sprer. Når den urene ånden er fart ut av et menneske, går den gjennom tørre trakter og søker hvile. Når den ikke finner det, sier den: Jeg vil vende tilbake til huset mitt som jeg for ut av. Og når den kommer dit, finner den det feid og pyntet. Da går den bort og tar med seg sju andre ånder, verre enn den selv. De går inn og bor der. Og for det mennesket blir det siste verre enn det første. Som han sa dette, skjedde det at en kvinne i mengden ropte til ham: Salig er det morsliv som har båret deg, og det bryst som du har diet! Men han sa: Ja, salige er de som hører Guds ord og tar vare på det!» (Luk 11,21–28).

Med en lignelse hentet fra erfaringen viser Kristus videre at ingen unntatt Gud alene kan overvinne djevelen. Ingen kan altså rose seg av å drive ut djevelen eller synden ved egen kraft.

Han kaller djevelen en sterk kjempe som vokter huset sitt. Det vil si: Djevelen eier ikke bare verden som sitt eget rike, han vokter den også, så ingen kan ta den fra ham.

Like lite som et hus kan verge seg mot tyranner som har tatt det i besittelse, kan den frie vilje og menneskelig kraft sette seg opp mot synden og djevelen. Og som huset må erobres av en som er sterkere, og tas fra tyrannen, slik må også mennesket forløses ved Kristus og tas fra djevelen.

Her ser vi altså igjen at vår egen gjerning og rettferdighet ikke hjelper det minste til å forløse oss. Det gjør alene Guds nåde.

Dette viser Kristus videre med herlige ord: «Den som ikke er med meg, han er imot meg.» Djevelen er ikke med meg, for jeg driver ham jo ut. Altså må han visselig være mot meg.

Å være med Kristus vil si å ha samme sinn og mening som han: å tro på Kristus, at det er hans gjerninger og ikke våre som hjelper oss. Å samle med Kristus betyr å handle ut fra Guds kjærlighet og bli rik på gode gjerninger.

Den som ikke tror, står med sin egen gjerning og i seg selv ikke med Kristus, men mot ham. Han gjør unyttige gjerninger, og de fører ham stadig lenger bort fra troen.

Derfor er det svært nødvendig at vi ikke bare lar være å spotte evangeliet og Kristus, men tar vare på det med alvor og frykt. Ellers kan det gå oss også slik at sju verre djevler tar oss i besittelse der før bare én hadde besatt oss.

Slik gikk det med jødene: De hadde aldri vært så onde som etter at evangeliet var forkynt for dem. Og ser vi oss ikke for, vil det gå oss på samme måte nå etter dette store lyset: Vi blir verre enn vi var før.

Til sist priser en kvinne Kristus og sier: «Salig er det morsliv …» Men han avviser hennes kjødelige andakt. Dermed lærer han oss alle summen av dette evangeliet: Vi skal ikke se på de helliges gjerninger eller verdighet, men heller på Guds ord, så vi hører det og tar vare på det.

Onsdag

> «En stor mengde av folket fulgte med ham. Blant dem var noen kvinner, som slo seg for brystet og gråt over ham. Men Jesus vendte seg om til dem og sa: Jerusalems døtre! Gråt ikke over meg, men gråt over dere selv og deres barn» (Luk 23,27–28).

Av disse ordene forstår vi at Kristus, som allerede har lidt mye, er svært villig og rede til å gå i døden. Hadde noen her spurt Frelseren: «Hva er det du bærer?», ville han visselig ha svart: «Dine synder.»

For slik er det: Kristus henger der fordi vi har korsfestet ham. Det er som Jesaja sier: «For mitt folks misgjernings skyld traff plagen ham» (Jes 53,8).[1]

Og alt dette har han lidt til gode for oss. Han døde for vår skyld – vi som hadde fortjent Guds vrede i evighet – så vi skulle bli forsonet med hans kjære Far ved hans lidelse og død. Derfor sier Jesus til kvinnene: «Gråt ikke over meg. Gled dere heller over at jeg igjen har vunnet dere min Fars velvilje og nåde.»

Her skal også vi gjøre bot, gråte og klage over våre synder. For deres skyld måtte Kristus lide og dø, så vi kunne bli forløst fra dem. For dersom vi lar Sønnens død være spilt på oss, vil Gud hevne ham og straffe oss i evighet, fordi vi har naglet ham til korset og myrdet ham.

Gjør han slik med sin kjære Sønn, som er uten synd og er det grønne treet, hva vil han da gjøre med oss? Vi er det tørre treet og ikke annet enn en ren helvetesbrann.

Det vi har av naturen, bringer Kristus opp på korset. Vi er hans kjære Sønns mordere. Derfor skal vi frykte Guds vrede, men likevel ikke fortvile.

Kristus ble ikke i døden, men ble revet ut av den. Slik vil Gud også hjelpe oss ut av døden og ikke la oss bli i den i evighet, dersom vi tror på denne Sønnens lidelse. Det er vår trøst, og derfra kommer vår salighet. Slik forkynner en bot og syndenes forlatelse i speilet av Kristi lidelser.

Videre kan hver og en selv tenke over hvordan Kristus ble slått og mishandlet, og hvilken larm og hvilke skrik det var. Jeg ber og formaner også foreldrene om å fortelle dette trofast for barna sine. Det er svært nyttig når en mor setter seg ned med barna og sier:

«Se, mitt kjære barn, hva Kristus, din Frelser, har lidt! Se hvor grusomt de har pisket ham, og hvordan ingen viste ham barmhjertighet. Uten tvil har jødene

[1] NB: «… så var det for mitt folks misgjernings skyld plagen traff ham».

i hemmelighet gitt bøddelknektene penger, så de straks skulle begynne å slå ham. Se hva han har lidt på korsets tre, som de i raseri har ført ham opp på og naglet ham fast til.

Se hvordan de har revet og såret hans hellige legeme, og hvordan de igjen har revet opp sårene hans med den hvite kappen som Herodes lot ham kle i. Hvor grusomt rev de ikke klærne av ham ved korset! Se hvordan han verken har hjelp eller trøst. Uten tvil har han ved korset sett seg om etter disiplene sine, slik han også gjorde på Oljeberget. Men han verken så eller hørte noen som kunne ha trøstet ham. Alle hadde forlatt ham.»

Torsdag

> «Også to andre, to ugjerningsmenn, ble ført bort med ham for å henrettes. Og de kom til det stedet som kalles Hodeskallen, på hebraisk Golgata. Der korsfestet de ham og ugjerningsmennene, den ene på hans høyre, den andre på hans venstre side» (Luk 23,32–33; Joh 19,17).

Her har vi nå Kristus hengende på korset mellom himmel og jord, som det heter om et menneske som verken har hjelp eller trøst. Han er vår yppersteprest, vår mellommann og Frelser, som har ofret seg selv for oss. Han er den rette mellommannen mellom Gud og menneskene. Derfor støter han også ut det store ropet: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» (Matt 27,46).

Her begynner kampen, her overvinnes helvete – og tvilen. Døden hadde han overvunnet i Getsemane, der han svettet den blodige svetten. Men helvete måtte ennå overvinnes.

Derfor må Pilatus la ham dømme og henrette på romersk vis. Jødene ville ha steinet ham til døde, men den døden ville ha vært for ringe. Når Pilatus her lar ham nagle til korset, rammes han av det rette helvete og Guds vrede. Som det står skrevet: «Forbannet er hver den som henger på et tre» (Gal 3,13).

Også hans beste og kjæreste venner må forlate ham. Ja, hans eget hjerte, hans ord, gjerninger, trøst, mot – alt viker bort fra ham. Så hardt rammer dette ordet ham. For den som er forlatt av Gud, kan ikke slutte annet enn at djevelen har full makt over ham.

Men vi kan aldri se nok på Kristus i hans dype fornedrelse, for han tjener oss og gir oss trøst i lignende nød. Derfor taler jeg gjerne om denne artikkelen; det er bare ordene som svikter meg.

Der henger Kristus mellom to forbrytere, som den største av dem og som en erkemorder. Som det står skrevet: «Han ble regnet blant overtredere» (Jes 53,12).

Dette er de kristnes høyeste trøst. For av det kan vi erkjenne og lære å tro for visst at den barmhjertige Gud og Far har elsket verden så høyt at han ikke sparte sin enbårne Sønn. Han ga ham i den mest vanærende død for alle, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt. Derfor holder vi også denne forkynnelsen for vår høyeste visdom og for en guddommelig kraft som gjør oss salige.

Særlig de som plages av tunge åndelige anfektelser, skal alltid ha dette eksemplet for øye og trøste seg med det. Slike anfektelser er det ikke alle som

tåler: tungsinn, åndelig nedtrykthet, frykt for Guds vrede, dom og den evige død.

Selv om de lider mye, og ofte tungt og uutholdelig, er de ikke av den grunn forkastet av Gud. Ja, han har dem kjærere enn andre, fordi han gjør dem lik sin enbårne Sønns bilde. Og de skal ikke tvile på at når de lider med ham, vil han fri dem ut av det like så vel som han fridde ham ut.

Fredag

> «Pilatus hadde også skrevet en innskrift, og den satte han på korset. Der sto det skrevet: Jesus fra Nasaret, jødenes konge. Denne innskriften leste da mange av jødene. For stedet der Jesus ble korsfestet, lå nær byen. Og innskriften var på hebraisk, latin og gresk» (Joh 19,19–20).

Pilatus skrev denne innskriften: «Jesus fra Nasaret, jødenes konge», for at alle skulle kunne lese hvorfor han hadde sendt ham i døden, og ikke tro at de hadde korsfestet ham uten skyld og misgjerning. Men da jødene leste innskriften, harmet det dem. For de hadde allerede sagt: «Vi har ingen annen konge enn keiseren» (Joh 19,15).

Den dommen har de felt over seg selv, og slik må det bli så lenge det finnes mennesker på jorden. De har ingen konge. For det er forutsagt at når Messias kommer, skal deres styre ta slutt.

Hadde ikke jødene vært så forherdet, burde de ha sagt: «Når vi nå ikke har noen konge, må sannelig denne være den rette Messias, som profetene skriver om.» Men det var den tiden da de skulle forkastes.

Gud gir nåde uten opphør, men han vredes også uten opphør. Det ser vi her på jødene. Han hadde gjort dem så mye godt ved profetene og ved Frelseren at en måtte tro: «Han har folket kjær og kan aldri mer forlate det.»

Men se, hva skjer? De vakte Guds vrede. De drepte så mange profeter og til sist hans kjære Sønn, som var sendt til alle menneskers frelse og forløsning – og mente attpå til at de gjorde Gud en stor tjeneste med det. Derfor må han også straffe dem uten opphør.

De er også straffet slik at de ikke har noe eget styre eller prestedømme noe sted i verden. De er spredt over hele verden og må vandre omkring. Til enhver tid må de frykte for å bli jaget ut av landet, myrdet og fratatt alt de eier.

Men det største er at kunnskapen om denne kongen er tatt fra dem. For ennå roper de: «Vi har ingen konge.» Kongen er ikke kommet til frelse for dem, og derfor kan de ikke trøste seg ved ham, verken til sjel eller legeme, ære eller gods. De straffes uten opphør; det har de fortjent med sitt rop: «Vi har ingen konge.»

Men jødenes eksempel skal være en advarsel for oss, så det ikke går oss som dem. Vi har nå kongen, men vil ikke bekjenne ham i nøden eller rope til ham om hjelp.

Vi kan snakke mye om det, men ingen ser etter i sitt eget hjerte: Vokser jeg i kunnskapen om Gud? Er jeg født på ny, og har jeg fått et nytt sinn og nye tanker? Den som ikke finner noe slikt hos seg selv, skal bekjenne det for Gud. For da er han ennå ikke en Kristi disippel.

Kristi lidelse skaper og virker bot. Kan den ikke virke bot i et menneskes hjerte, så la tusen Moseser komme – det blir likevel aldri den rette boten. For det heter at omvendelse og syndenes forlatelse skal forkynnes i Kristi navn (Luk 24,47), ikke i Moses' navn. La Moses styre jødene! Jesus alene virker den rette boten, den som går gjennom hele livet.

Kan jeg ikke tåle det minste ord uten å skjelle og bli sint, da har ikke Kristi lidelse renset meg for utålmodighet, misunnelse og vrede. Derfor må vi se på kongen og be Gud om at hans lidelse ikke må være spilt på oss.

Lørdag

> «Men Jesus sa: Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør. … En av ugjerningsmennene som hang der, spottet ham og sa: Er ikke du Messias? Frels deg selv og oss!» (Luk 23,34.39).

Kristus har fått en så skitten og skammelig medfart at han ikke ligner et menneske. Likevel hjalp det ikke fiendene, om de så rev seg selv i stykker. For det står skrevet: «Hersk midt iblant dine fiender!» (Sal 110,2). Det heter ikke: «Bo midt iblant dem», men: «Hersk over dem, hold dem i lydighet.»

En tid har han vært i helvete og forlatt av Gud. Men Gud har revet ham ut derfra, så en kan se at han bringer liv ut av døden og salighet ut av helvete. Dette er Guds ord, som han har skrevet for sin Sønn: «Hersk midt iblant dine fiender!» Det ordet kan ingen fiende slokke. Djevelen har forsøkt, men han har ikke maktet det.

Djevelen har reist et skjold, og på det står det skrevet: «Jeg er verdens gud og fyrste, og jeg har en hjelper hos meg: døden, som fortærer hele verden.» Men Gud sier til Kristus: «Dra av sted, min Sønn! Bli menneske, ta rustningen fra djevelen, og hersk midt iblant dine fiender!»

Men dette må vårt eget hjerte erfare, ellers er ikke Kristus vår Frelser. For Guds rike består ikke i ord, men i kraft (1 Kor 4,20).

Jeg må kjenne det i hjertet mitt. Kjenner vi det ikke, så la oss gjøre bot. Vi skal ikke nevne Kristus bare med navnet, men med gjerningen; ellers misbruker vi navnet.

Vår Herre og Gud lar oss gjerne være svake og synde, når vi bare erkjenner synden og lar ham stride – så sant vi ikke blir sikre. For den sikkerheten som nå råder i verden, er langt mer skadelig enn all vranglære. La oss derfor gjøre bot og erkjenne Guds alvor her i tiden, så vi ikke skal kjenne det i evighet.

Se, her henger Kristus mellom to mordere. Den ene spotter ham og sier: «Er du Guds Sønn?»

Men den andre ser sin elendighet. Ja, han ser gjennom Kristi blodige sår, gjennom det mishandlede kjøttet, inn i hjertet. Han bekjenner sin jammer og elendighet for Kristus og ber ham om at han ikke må glemme ham. Derfor blir han salig.

Her, mens Kristus henger mellom himmel og jord, blir han vår yppersteprest.

To ting hører til en biskop og prest. Det første er at han er kalt av Gud. Det betyr mye. For når Gud er til stede, er det Guds kraft som i dag drar én og

i morgen to, og som aldri går tomhendt bort. Dessuten gjør det forkynnerne ydmyke: Når de ser og vet at de er jordiske kar, overlater de alt til Gud og lar ham råde, for de er visse på at Gud gjør alt.

Det andre er bønnen. Når han er viss på at Gud har gitt ham embetet, skal han be om fred, for djevelen sår ufred. Slik bæres offeret fram i bønnen.

Presten må ha et alter; det er korset. På det henger hans kjøtt, det vil si våre synder. Dem ofrer han til Gud og sier: «Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør.» Det er et stort ord og en stor bønn, som Kristus ber midt i den dypeste forlatthet – men den skal lyde i hele verden.

Midtfastesøndag

Søndag

> «Etter dette dro Jesus over til den andre siden av Galilea-sjøen, også kalt Tiberias-sjøen. En stor folkemengde fulgte ham, fordi de så de tegnene som han gjorde på de syke. Jesus gikk opp i fjellet, og der satte han seg sammen med disiplene sine. Og påsken, jødenes høytid, var nær. Da nå Jesus løftet sine øyne og så at en stor folkemengde kom til ham, sa han til Filip: Hvor skal vi kjøpe brød, så disse kan få noe å ete? Men dette sa han for å prøve ham, for han visste selv hva han ville gjøre. Filip svarte ham: Brød for to hundre denarer er ikke nok til at hver av dem kan få et lite stykke! En av disiplene hans, Andreas, Simon Peters bror, sier til ham: Her er en liten gutt som har fem byggbrød og to småfisker. Men hva er det til så mange?» (Joh 6,1–9).

I dette evangeliet lærer Kristus oss igjen at vi ikke skal bekymre oss for maten. Han oppmuntrer oss med et under, som om han her ville si med gjerning det han sier med ord i Matt 6,33: «Søk da først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt dette i tillegg!»

For her ser vi: Folket følger ham for å høre Guds ord og for å se tegnene han gjør. De søker altså Guds rike – og han forlater dem ikke, men metter dem rikelig.

Med dette vil han vise: Før de som søker Guds rike, skulle lide nød, måtte heller gresset i ørkenen bli til korn, eller én bit brød bli til tusen, eller én bit mette like mange og like godt som ellers tusen brød. For det skal stå fast, som det står skrevet: «Mennesket lever ikke av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn» (Matt 4,4).

For å stadfeste dette tar han selv det første steget og sørger for at de får noe å spise. Han spør Filip før de klager og ber om det, for at vi skal lære at han tar seg av oss mer og før enn vi selv gjør.

Dernest viser han her sin store kjærlighet på mange måter. Han lar ikke slike undergjerninger komme bare de fromme til gode, de som fulgte ham for hans gjerninger og ord. Også de andre får del i dem, de som bare søkte mat og timelig ære hos ham. Det kommer fram senere, da de trettet med ham i Kapernaum om bespisningen, og han sa til dem: «Dere søker meg, ikke fordi dere så tegn, men fordi dere spiste av brødene og ble mette!» (Joh 6,26).

Slik lar han også her regnet falle og solen skinne over onde og gode.

Han bærer også så vennlig over med disiplenes uforstand og svake tro. At han prøver Filip, og at Filip farer fram med fornuften og Andreas snakker så barnslig om saken – det har skjedd for at apostlenes ufullkommenhet skal komme for dagen. Mot den bakgrunnen lyser hans kjærlighet og vennlige vesen desto vakrere og mer yndig, og det skal oppmuntre oss til å tro på ham.

Samtidig gir han oss et eksempel, så vi også skal gjøre slik. Det lærer også legemets lemmer og alle skapninger oss. For alt som Gud har skapt, er fullt av kjærlighet: Det ene bærer, hjelper og redder det andre.

Mandag

> «Jesus sa: La folket sette seg ned! Det var mye gress på stedet, og mennene satte seg da ned. Tallet på dem var omkring fem tusen. Jesus tok brødene og takket, og han delte ut til dem som satt der. Likeså delte han ut av småfiskene, så mye de ville ha. Da de var blitt mette, sier han til disiplene sine: Sank sammen stykkene som er blitt til overs, slik at ingenting går til spille! De sanket da sammen, og de fylte tolv kurver med stykker av de fem byggbrødene, som var blitt til overs etter dem som hadde spist» (Joh 6,10–13).

Når Herren Jesus her tar de fem brødene, takker og deler dem ut, vil han vise oss at ingenting er for lite for dem som hører ham til. Han kan velsigne det lille slik at de får overflod, mens de rike ikke har nok i all sin rikdom. For det står skrevet: «Unge løver lider nød og sulter, men de som søker Herren, skal ikke mangle noe godt» (Sal 34,11). Og i Marias lovsang: «Hungrende mettet han med gode gaver, men rikfolk sendte han tomhendte bort» (Luk 1,53).

Gud overøser oss med sine store og mange slags gaver. Men fordi de er så alminnelige, akter vi dem ikke, selv det som i seg selv er stort og kostelig. Det som er lite og ringe, blir derimot iblant aktet for stort.

Det går vår Herre og Gud som det går foreldre: Barna akter ikke det daglige brødet så høyt som epler og pærer, som de sjelden får.

Guds makt er stor. Han holder hele verden oppe, og det er en vanskelig artikkel når vi sier: «Jeg tror på Gud Fader, den allmektige, himmelens og jordens skaper.»

Han har skapt nok av alt for oss. Alle hav er våre kjellere, alle skoger gir oss vårt vilt. Jorden er full av sølv og gull og edle frukter, som alle er skapt for vår skyld. Jorden er vår kornbinge og vårt spiskammer. Gud gir oss rikelig å leve av, så ingen skal kunne klage over at han ikke har sørget godt nok for oss til livets opphold.

At det iblant likevel mangler, er den skammelige ågerens skyld, som tynger den vanlige mann. Men det er også rett og rimelig at Gud lar straff gå ut over dem som ikke erkjenner ham rett og ikke er lydige mot evangeliet om Jesus Kristus, og som heller ikke takker ham for de legemlige velgjerningene han lar dem nyte.

For alle sine velgjerninger, åndelige og legemlige, krever Gud ikke annet av oss enn takk: at vi erkjenner ham som vår Gud, lyder hans ord og tjener ham i troen.

Når Herren Jesus i dette evangeliet befaler oss å sanke sammen restene, lærer han oss å være sparsomme og å ta vare på og bruke hans gaver, så vi ikke frister Gud. Han vil at vi skal tro at han vil gi oss alt når vi ingenting har. Men like fullt vil han at vi ikke skal forakte eller sløse bort hans gaver, og ikke vente oss andre gaver ved et under fra himmelen.

Det vi har, skal vi bruke. Det vi ikke har, skal vi tro og vente på.

Tirsdag

> «Da nå folket så det tegnet han hadde gjort, sa de: Dette er i sannhet profeten som skal komme til verden. Da nå Jesus skjønte at de ville komme og ta ham med makt for å gjøre ham til konge, trakk han seg igjen tilbake og gikk opp i fjellet, han selv alene» (Joh 6,14–15).

Med denne underfulle bespisningen vil vår Herre Kristus vekke oss til å søke føde for sjelen hos ham. Det viser hele det sjette kapitlet i Johannesevangeliet. Der kaller han seg det himmelske brødet og den rette maten, og han viser jødene bort fra den legemlige maten og til seg selv: «Arbeid ikke for den mat som forgår, men for den mat som varer ved til evig liv, den som Menneskesønnen skal gi dere» (Joh 6,27).

Derfor vil vi også i dette evangeliet søke den skjulte meningen og den åndelige tydningen.

Evangelisten sier: «Det var mye gress på stedet.» Det betyr det jødiske folket, som grønnes og blomstrer som gresset i ytre hellighet og visdom. Det er som Jesaja sier: «Alt kjød er gress, og all dets herlighet som blomst på marken. Gresset blir tørt, blomsten visner når Herrens ånde blåser på det» (Jes 40,6–7). Hos dette folket har Guds ord gått opp og gitt den rette maten. For frelsen kommer fra jødene (Joh 4,22).

De fem brødene betyr det ytre, legemlige ordet, som blir uttalt med stemmen og oppfattet med sansene. Disse brødene ligger i kurven, det vil si i Skriften, og en gutt bærer dem. Gutten betyr tjenerne og presteskapet hos jødene. Guds ord var betrodd dem, enda de selv ikke hadde gagn av det.

At Kristus tar brødene i hendene sine, og at de dermed blir velsignet og øker, betyr at Skriften blir åpnet og rett forstått ved Kristi gjerning og arbeid, og ikke ved vår fornuft. Deretter gir han dem til disiplene, og disiplene gir dem videre til folket. For Kristus tar ordet av Skriften, og alle lærerne tar det fra Kristus og gir det til folket.

Slik skal det stå fast, som det står skrevet: «Én er deres lærer, Messias» (Matt 23,10). Han sitter i himmelen og lærer oss alle med sin Ånd gjennom forkynnernes munn og ord. Dette er rettet mot falske lærere, som lærer sin egen visdom.

De tolv kurvene med rester er alle de skriftene og bøkene som apostlene og evangelistene har etterlatt. Derfor var det også tolv av dem, like mange som apostlene. Alle er de tatt fra Det gamle testamente og utvidet. For Johannes skriver i sitt evangelium at hele verden ikke ville romme de bøkene som måtte skrives om Kristus (Joh 21,25). Og likevel er alt sammen skrevet og forkynt om Kristus allerede i Det gamle testamente.

Filips råd om å mette folket med penger betyr menneskelærerne. De vil gjerne hjelpe sjelen, men samvittigheten deres kjenner at det ikke hjelper. Kristus spør disiplene sine for at en skal se og forstå hvor umulig det er å mette så mange mennesker med det de hadde. Slik blir undergjerningen desto mer åpenbar.

På samme måte lar han oss også arbeide med menneskelære, for at vi skal erkjenne at ingen lære hjelper det minste – unntatt Guds ord.

Onsdag

«Men Jesus sa: Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør» (Luk 23,34). «De delte mine klær mellom seg, og kastet lodd om min kappe» (Joh 19,24).

Vi sitter i all slags nød, synd, død og helvete, og Kristus kunne ikke etterlate oss en større trøst enn denne: Han står fram for sin Far og sier: «Far, forlat dem.»

Jeg vil gjerne være from, men det mangler ennå mye både her og der. Derfor trøster jeg meg med at jeg har en prest som lyser velsignelsen over hele verden og trøster alle som gjerne vil være fromme.

Den som leser lidelseshistorien flittig og gir akt på den, ser Herren Kristi overmåte store ydmykhet – så stor at den ikke kunne ha vært større.

At han fornedret seg så dypt, skal lære oss å følge hans eksempel. For det er et høyt eksempel: Han som har skapt hele verden, himmel og jord og alt som er i dem, og som med én finger kunne ha tilintetgjort alt, har ydmyket seg og lidt så mye.

Er det ikke underlig at Guds Sønn skal henge der og la seg pine, spotte og håne så ynkelig – han som alle engler tilber, og som jorden frykter og skjelver for? Ham som alle skapninger kjenner som sin skaper, spytter de i ansiktet, ham slår de med en rørstav. Ikke for ingenting klager Herren Kristus i salmen: «Alle mine ben skiller seg at» (Sal 22,15).

Å, våre lidelser er jo ingenting! Ser vi på våre lidelser, kunne vi skamme oss til døde. Likevel skal vi bli likedannet med Guds Sønns bilde. Og selv om vi blir lik ham, er det likevel ingenting. Han er Guds Sønn, vi er fattige skapninger. Om vi så led den evige død, ville det likevel ikke være noe.

Mens vår Herre Kristus henger der slik, kaster soldatene lodd om klærne hans. Ingen bryr seg om nøden hans; alle har forlatt ham.

Den ene kjortelen deler de, og hver får sin bit av den. Men den andre kjortelen var uten søm, vevd i ett stykke ovenfra og helt ned, som Johannes skriver. Denne kjortelen forblir hel, det vil si: Ingen kan utslette Jesu navn.

Men en kaster lodd om denne kjortelen når en forkynner at Kristus er død for hele verdens synd og har betalt for den med sin lidelse og død. Av det følger at ingen gjerning hjelper, ikke engang Guds lov selv. Det er den hele kjortelen, som ikke kan skilles ad.

Til denne kjortelen er alle lærere kommet, og de har sett Kristus lide på korset for våre synders skyld. De har ikke villet dele kjortelen, men de har likevel kastet lodd om den og sagt: «Mennesket er jo en fornuftig sjel, skapt av Gud, og har en fri vilje til å gjøre godt. Derfor må mennesket også gjelde noe.» Dette er terningene: «Nei, det kan ikke være sant at troen alene er nok.»

Men vår Herre og Gud har gitt oss den hele kjortelen tilbake. Og når vi blir ved den, vil han også skjule all vår urettferdighet og synd med denne kjortelen.

Torsdag

> «Men ved Jesu kors sto hans mor og hans mors søster, Maria, Klopas' kone, og Maria Magdalena. Da nå Jesus så sin mor og den disippelen som han elsket, stå der, sa han til sin mor: Kvinne, se, det er din sønn! Deretter sa han til disippelen: Se, det er din mor! Og fra den stund tok disippelen henne hjem til seg» (Joh 19,25–27).

Kristus har nettopp bedt for sine fiender. Nå får han øye på sin mor og gjør også et testamente for henne, som hun skal minnes ham ved. Han sier: «Det er din sønn!» og nevner Johannes. Det er et lite ord: «Ham skal du ha i mitt sted.»

Her ser en hvordan Jesu hjerte var mot moren, og hvor kjærlig hun hadde tatt seg av ham.

For Den Hellige Ånd bryter ikke ned naturen der han kommer. Han gjør den bedre og gjør menneskene slik han selv er: vennlige, gode, kjærlige, langmodige, saktmodige og stille. Der disse dydene ikke er, kan heller ikke Den Hellige Ånd være.

Det er svært kjærlig at Kristus heller ikke glemmer sin mor. Men det er et ulikt bytte at han gir henne Johannes i sitt sted. Dette er Kristi ytre testamente, det siste han gir sin mor her nede.

For det er rett gjort, og Gud vil ha det slik: Før vi dør, skal vi ordne med det vi eier, så hustru og barn blir forsørget og ikke skal lide sult og elendighet etter vår død.

Derfor tar Johannes seg av Maria som sin egen kjære mor, slik teksten sier, og forsørger henne så lenge hun lever, så hun ikke skal lide noen nød. Hun har nok ikke hatt store eller rike venner, og derfor betror han henne til sin kjære disippels omsorg.

La også oss sette all vår lit til Kristus Jesus, så vi også kan si: «Om Gud tar meg bort fra dette livet i dag eller i morgen, vil jeg etterlate meg dette: at jeg vil erkjenne og bekjenne Jesus Kristus som min Gud og Herre. For Jesu navn har ofte hjulpet meg der ingen annen skapning har kunnet hjelpe.»

Kristus har verken penger eller pung eller noe jordisk rike; det har han gitt til konger og fyrster. Men én ting har han forbeholdt seg selv, noe som verken er et menneskes eller en engels gjerning eller arbeid: Han er seierherre over synd, død, djevel og helvete, og midt i døden kan han frelse og bevare dem som ved hans ord tror på ham.

Fredag

> «De som gikk forbi, spottet ham. De ristet på hodet og sa: Nå, du som river ned templet og bygger det opp igjen på tre dager! Frels deg selv og stig ned fra korset!» (Mark 15,29–30). «Er du Guds Sønn, da stig ned av korset!» (Matt 27,40). «Men de andre sa: Vent, la oss se om Elia kommer for å frelse ham!» (Matt 27,49).

Nå følger spotten, som presser angstropet ut av vår Frelser: «Alle som ser meg, spotter meg, vrenger munnen og rister på hodet: Sett din vei i Herrens hånd! La ham redde ham! Han skal befri ham siden han har behag i ham» (Sal 22,8–9).

Den som roper slik, må ha en kamp der ånd strider mot ånd. Dødskampen kan ikke sammenlignes med den, for her strider Gud mot Gud.

I Getsemane hage hadde han ennå en Gud som var ham nådig. For ingen ulykke eller lidelse, hva den enn er, er så stor at vi ikke kan bære den, når vi bare har den trøsten at vi ennå har en nådig Gud.

Men her sto Gud mot ham, så han bryter ut med disse ordene: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» (Matt 27,46). «Du har jo frelst alle fedrene. Hvorfor forlater du meg og overgir meg helt til djevelen?»

Folket roper: «Er han Guds Sønn, så la ham stige ned av korset!» Det er som om de ville si: «Hadde han vært Guds Sønn, ville Gud ikke ha latt ham komme på korset. Altså er han djevelens sønn og forlatt.»

Dette har Kristus også kjent i sitt hjerte. For her er forbannelsen kommet over ham, som det står skrevet: «Forbannet av Gud er den som blir hengt» (5 Mos 21,23). Her har han måttet lide all straff, for at han kunne bli lik oss og hjelpe oss.

Når vi sitter fast i nød, er det vår trøst å tenke: «Du har også selv ligget på sykehuset.» Gode skriftefedre er de som selv har prøvd noe. Derfor forstår Kristus oss straks og vet med en gang å hjelpe oss, for han har også selv vært i nøden. Det er en sikker trøst: Kristus bøyer seg ned, tar oss på ryggen og bærer oss slik til sin Far.

Jødene spotter ham og sier: «Vent, la oss se om Elia vil komme og hjelpe ham!» De gjør ulykken stadig større. For slik de sier det, slik kjenner han det, og han må tenke: «Elia led mye og ble likevel ikke forlatt. Men jeg er forlatt av min Gud.»

Gud har bestemt det slik og vil at vi, når vi tenker på Kristi lidelser, ikke bare skal tro på den korsfestede, men også lide med ham. Det viser han også kjærlig mange steder i evangeliene, for eksempel: «Den som ikke tar sitt kors og følger etter meg, er meg ikke verd» (Matt 10,38). Derfor må hver og en bære et stykke av det hellige korset; det kan ikke være annerledes.

Også Paulus sier: «Det som ennå mangler i Kristus-lidelser, det utfyller jeg på mitt eget kjød, for hans legeme, som er menigheten» (Kol 1,24). Det er som om han ville si: «Hele hans kristenhet er ennå ikke fullt beredt. Vi må også komme til, så ingenting skal mangle i Kristi lidelse, men alt komme sammen.»

Slik må hver kristen tenke: Mitt kors kan ikke utebli.

Lørdag

> «Og han sa: Jesus, husk meg når du kommer i ditt rike. Og han sa til ham: Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i Paradis!» (Luk 23,42–43).
> «Etter dette, da Jesus visste at nå var alt fullbrakt, og for at Skriften skulle bli oppfylt, sier han: Jeg tørster! Det sto et kar der, fylt med vineddik. De satte da en svamp, fylt av eddik, på en isopstilk og holdt den opp til munnen hans» (Joh 19,28–29).

Nå følger også en trøst i vår Herre Kristi dype lidelse. Som en engel trøstet ham i hagen, slik må en morder som henger ved hans side, gjøre det her. Det er en underlig Gud, som lar sin Sønn bli trøstet av en morder!

Forbryteren må se gjennom Kristi legeme, gjennom hånen, spotten og lidelsen. Ellers kunne han ikke ha trodd eller bekjent at Kristus var en Herre og hadde et mektig rike. Slik er Kristus nå i helvete, og trøsten begynner hos forbryteren.

Gud lar ikke sin kirke gå helt til grunne. Derfor er det godt sagt: «Troen som er død i Peter, står opp igjen i forbryteren.»

For ordet må stå fast: «Hersk midt iblant dine fiender!» (Sal 110,2). Slik tenker Kristus: «Jeg har likevel en nådig Gud. Han har beredt meg et rike og lar synderen få del i min lidelse.» Derfor fortsetter han og sier: «I dag skal du være med meg i Paradis!»

Forbryteren ser sin egen skyld og Kristi uskyld. Derfor tenker han: «Kristi uskyld skal hjelpe meg.» Her ser han inn i Kristi hjerte, gjennom en tykk mur. Forbryteren hører oss til; vi er lik ham.

La oss derfor rope til Kristus i nød og død, så vil han også si til oss: «Ja, ja!» – som til forbryteren.

Nå følger Jesu ord: «Jeg tørster!» Disse ordene viser at han lengtet etter noe som kunne lindre. For spotten hadde nok vart en stund, og vi må tenke på at Kristus var full av blod og sår, så det ikke var noe friskt på hans legeme. Derfor må også tungen hans, som ennå taler så mildt, drikke galle, så alt kan bli bittert.

Nå skal også vi lide med Kristus, som vi ofte har sagt. Vi må finne oss i det og vite at det ikke kan og ikke må være annerledes: Hver og en må ha sitt kors og sin lidelse. Når en vet det, blir det desto mildere.

Da kan en trøste seg selv og si: «Vel, vil jeg være en kristen, så må jeg også bære hoffets drakt.» Den kjære Herre Kristus gir ingen annen drakt: Vi må lide.

5. søndag i faste

Søndag

> «Hvem av dere kan overbevise meg om synd? Men sier jeg sannheten, hvorfor tror dere meg da ikke? Den som er av Gud, hører Guds ord. Dere hører ikke, fordi dere ikke er av Gud» (Joh 8,46–47).

I dette evangeliet har Kristus ikke ydmyke og bløthjertede folk foran seg, men sine aller bitreste fiender, som var ute etter livet hans. Nå vil vi se hvordan Kristus møter dem, så vi også kan lære å gjøre som han når vi blir angrepet på samme måte.

Dette gjør motstanderne våre alltid: De laster livet vårt, og når de ikke kan laste det, laster de ordet og læren. Da må en gjøre som Kristus her. Han lever slik at de ikke kan laste livet hans, og han verner også ordet, så læren hans blir uovervinnelig.

Slik må også en forkynner av evangeliet oppføre seg: Livet hans skal være uskyldig og læren hans ulastelig, så folket kan føres til tro og prise Gud.

Kristus kunne tale slik: «La noen stå fram som har noe å bebreide meg, og som kan overbevise meg om noen synd!» Og han kunne si: «Hvorfor tror dere ikke min frelsende lære?» Og han slutter slik: «Derfor tror dere ikke og hører ikke Guds ord, fordi dere ikke er av Gud.»

Dette ordet er altfor høyt for oss enfoldige. Men særlig vil han si dette: Til Guds ord duger verken menneskelig fornuft eller makt eller kraft. Ordet faller nok i ørene, men å få det inn i hjertet – det må komme ovenfra.

Her er ordets natur godt beskrevet. Det kommer aldri uten stor nytte eller skade. Det farer fram som et tordenslag: Det reiser opp, eller det slår ned. Enten søker det fattige, sønderknuste samvittigheter, eller det skaper dem – og det gjør begge deler.

Alle som er av Gud, hører ordet. Det vil si: Å kjenne ordet og lukke det inne i hjertet, det må guddommelig makt gjøre; menneskelig makt må her synke til jorden. Når ordet så faller på et hjerte og hjertet hører det, tenker det: «Å, kjære Gud, står det ikke i min hånd, og makter jeg det ikke av egen kraft, så gjør du det etter din nådige vilje.»

Se, slik blir det en vakker, mild sjel. Den overlater alt til Gud alene og fortviler over seg selv. Den holder seg selv for ingenting og søker og finner alt hos Gud.

Se, nettopp den sjelen som Guds ord har gjort bløt på denne måten, er av Gud og hører Guds ord. De andre går forherdet bort når de hører det; de er ikke av Gud.

Derfor er ordet som solen. Gode ting, som voks og smør, gjør den bløte og smelter dem. Onde ting, som søle, gjør den harde som stein.

Slik er det også med ordet. Når det faller på gode mennesker, smelter det dem og gjør dem milde. Når de hører at de ingenting er og ingenting makter, blir de svake og sier: «Å Gud, jeg kan ikke hjelpe meg selv. Gjør du det med meg etter din nådige vilje.»

Når en sjel i sitt dypeste hjerte erfarer at den er ingenting, da er den av Gud, og da blir den hjulpet videre. Men de onde blir forherdet av Guds ord. Det ser vi også her: Jo mer Kristus taler til dem, desto mer forgiftet blir de.

Mandag

> «Judeerne svarte og sa til ham: Sier vi ikke med rette at du er en samaritan og en besatt? Jesus svarte: Jeg er ikke besatt. Men jeg ærer min Far, og dere vanærer meg. Jeg søker ikke min egen ære. Det er en som søker den, og han dømmer. Sannelig, sannelig sier jeg dere: Om noen holder fast på mitt ord, skal han aldri i evighet se døden. Da sa judeerne til ham: Nå skjønner vi at du er besatt. Abraham døde, og profetene likeså, men du sier: Den som holder fast på mitt ord, skal aldri i evighet smake døden!» (Joh 8,48–52).

Hva gjør Kristus her? Han tier og tåler at de kaller ham en samaritan, men læren sin forsvarer han. «Min lære», sier han, «er ikke djevelens løgn. Nei, jeg ærer min Far.» Det vil si: I min lære forkynner jeg Guds nåde, og ved den skal han prises og elskes. For et evangelisk prekenembete er ikke noe annet enn Guds ære: «Himlene forteller Guds ære» (Sal 19,2).

Slik vil også vi gjøre nå. Når de angriper livet vårt, skal vi tåle det og gi kjærlighet for hat. Men når de angriper læren, da angripes Guds ære. Da er det slutt på kjærligheten og tålmodigheten; da skal vi ikke tie, men si: «Jeg ærer min Far, og dere vanærer meg.»

Og dette er vår trøst: Om så hele verden håner oss, kan vi være visse på at Gud skal straffe og dømme den for det. Om en bare kunne tro det og holde ut!

Men Kristus forsvarer ikke bare læren sin. Han gir den også en slik makt at den er en veldig stridsmann mot død, djevel og helvete, når han sier: «Om noen holder fast på mitt ord, skal han aldri i evighet se døden.»

Se her hvordan guddommelig visdom og menneskelig fornuft støter mot hverandre! Hvordan kan et menneske fatte at et legemlig, muntlig ord skal frelse fra døden i evighet?

Men la blindheten fare; vi vil tale om dette skjønne ordet. Her taler han ikke om lovens ord, men om evangeliet. For Gud kunne ikke dele ut Kristus, som døde for våre synder, til verden på noen annen måte: Han måtte lukke ham inn i Ordet og slik spre ham ut og by ham fram til alle. Ellers ville Kristus ha blitt værende alene og ukjent, og da hadde han også dødd for seg selv.

Men fordi Ordet bringer oss Kristus, bringer det oss ham som har seiret over død, synd og djevel. Derfor: Den som griper og holder fast på Ordet, han griper

og holder fast på Kristus. Slik blir han ved Ordet fri fra døden til evig tid. Derfor er det livets ord, og det er sant at den som holder fast på det, aldri i evighet skal se døden.

Av dette forstår vi også at å «holde» Ordet ikke betyr det samme som når en sier at loven holdes – nemlig med gjerninger. Dette ordet om Kristus må holdes fast i hjertet med troen.

Og det er ikke uten grunn han kaller det å holde, for her gjelder det å stride og kjempe. Når synden biter, døden trykker og helvete trenger på, da gjelder det å holde seg fast ved Ordet og ikke la seg rive løs fra det.

Se nå hvordan Kristus svarer jødene: «Dere sier at mitt ord er djevelens, og dere vil trykke det ned under helvete. Men jeg sier at det har guddommelig kraft i seg, og jeg løfter det opp over alle himler og alle skapninger.»

Tirsdag

> «Du er da vel ikke større enn vår far Abraham som døde? Også profetene døde. Hvem gjør du deg selv til? Jesus svarte: Dersom jeg ærer meg selv, da er min ære ingenting. Det er min Far som ærer meg, han som dere sier er deres Gud. Dere kjenner ham ikke, men jeg kjenner ham. Dersom jeg sier at jeg ikke kjenner ham, da blir jeg en løgner som dere. Men jeg kjenner ham og holder fast på hans ord» (Joh 8,53–55).

«Hvordan kan det gå til», sier jødene, «at en ikke skal se eller smake døden, når Abraham og alle profetene, som holdt Guds ord, er døde?»

Her må vi merke oss at Kristus skiller mellom å dø og å smake døden. Inn i døden må vi alle, og dø må vi. Men en kristen smaker ikke døden og ser den ikke. Det vil si: Han forferdes ikke over den, men går mildt og stille inn i den, som om han sovnet og ikke døde.

En ugudelig derimot kjenner døden og forferdes over den i evighet. Det er dette en kan kalle å smake døden – å kjenne dødens kraft og bitterhet, ja, se den evige død.

Det er Guds ord som gjør denne forskjellen. En kristen har Ordet og holder fast ved det i døden; derfor ser han ikke døden. Men den ugudelige har ikke Ordet. Derfor ser han ikke noe liv, bare død, og så må han også kjenne den – den bitre og evige død.

Kristus mener altså at den som henger ved hans ord, ikke skal se eller kjenne døden midt i døden.

Her ser vi hvor stort det er å være en kristen: Han er allerede frelst fra døden til evig tid og kan aldri mer dø. Riktignok ligner hans død utvortes den ugudeliges død, men innvortes er forskjellen så stor som mellom himmel og jord.

For den kristne sover i døden og går gjennom den til livet. Men den ugudelige forlater livet og kjenner døden i evighet – slik vi også ser at noen skjelver, tviler og fortviler i dødens nød.

Derfor kaller også Skriften døden en søvn. Den som sover, vet ingenting av seg selv, og morgenen kommer uventet når han våkner. Slik skal vi plutselig stå opp på den ytterste dag, uten å vite hvordan vi er kommet inn i døden og gjennom den.

Slik svarer Kristus også jødene her: Abraham og profetene lever, og de er aldri døde. Midt i døden har de livet; de ligger og sover i døden. For Abraham, sier han, har sett min dag og frydet seg over den. Slik har også profetene sett ham.

Hvor og når har de sett ham? Ikke med legemlige øyne, slik jødene forstår det, men med troens øyne i hjertet. Det vil si: Abraham kjente Kristus da det ble sagt til ham: «I din ætt skal alle jordens folk velsignes» (1 Mos 22,18). Her så og forstod han at Kristus skulle fødes av hans ætt ved en ren jomfru og lide for hele verden. Han skulle la dette forkynne og slik øse velsignelse ut over hele verden.

Onsdag

> «Abraham, deres far, frydet seg til å se min dag. Og han så den og gledet seg. Judeerne sa da til ham: Du er ennå ikke femti år og har sett Abraham? Jesus sa til dem: Sannelig, sannelig sier jeg dere: JEG ER før Abraham ble til. De tok da opp steiner for å kaste på ham. Men Jesus skjulte seg og gikk ut av templet» (Joh 8,56–59).

«Se, nå er nådens tid, se, nå er frelsens dag!» skriver Paulus (2 Kor 6,2). Det er evangeliets tid, og dagens lys er Kristus, som skinner og lyser over hele verden som rettferdighetens sol.

Denne dagen er en åndelig dag. Abraham så den i troen, og den brøt fram da Kristus levde i kjødet. Men det forstod ikke jødene; derfor skjelte de ham ut for en løgner.

Nå viser Kristus dem også hvorfor det er hans ord og ikke en annens som gjør levende: Han sier at han var før Abraham. Det vil si: Jeg er den rette, eneste Gud. For hvis han som ofret seg for oss, ikke var Gud, ville det ikke hjelpe eller gjelde noe for Gud at han var født av en jomfru – om han så hadde lidd døden tusen ganger.

Men velsignelsen og seieren over all synd og død kommer av dette: at Abrahams ætt, han som gir seg selv for oss, også er sann Gud. Derfor taler Kristus her ikke om sin menneskelige natur, den som en så og tok på. Etter den kunne en jo godt skjønne at han ikke hadde vært til før Abraham.

Men etter sitt guddommelige vesen var han før Abraham og før alle skapninger. Og selv om han først i tidens fylde tok menneskelig natur på seg, var han likevel i alle de hellige ved Ordet og ved troens kjennskap. Alle visste og trodde de at Kristus, Gud og menneske, skulle lide for oss som Guds Lam, «slaktet fra verdens grunnvoll ble lagt» (Åp 13,8).

Men dette er en artikkel som fornuften tar anstøt av: at et menneske skal være Gud. Det lar seg ikke rime sammen. Ennå i dag er den anstøtssteinen for jødene, og de kan ikke holde opp med å spotte og kaste stein.

Men Kristus holder heller ikke opp med å skjule seg for dem og gå ut av templet deres. Derfor kan de verken se eller finne ham i Skriften, enda de har den mellom hendene hver dag.

Denne historien skal også skremme alle som ikke gransker Skriften i ydmykhet. For ennå i våre dager er det mange som leser og studerer Skriften og likevel ikke kan finne Kristus. Han har skjult seg og er gått ut av templet.

Og hvor mange er det ikke også som med munnen bekjenner at Gud er blitt menneske for vår skyld, og som likevel er uten Ånd i hjertet! Det vil vise seg når anfektelsens tid kommer.

Torsdag

«Da Jesus hadde fått vineddiken, sa han: Det er fullbrakt! Og han bøyde sitt hode og oppga sin ånd» (Joh 19,30).

Vår Herre Jesus Kristus visste at det var Guds vilje at han skulle lide slik. Derfor visste han også at nå var alt fullbrakt som Skriften hadde forutsagt om hans lidelser, så det ikke var noe mer å gjøre. Så overgir han seg til Gud og sier: «I dine hender overgir jeg min ånd» (Luk 23,46).

Dette er Kristi avskjed, og den tar han for vår skyld, for at vi skal se inn i Guds farshjerte. For slik Jesus var på legemet, slik var vi på sjelen for Gud. Det alvoret Gud her åpenbarer på sin Sønn, det har vi fortjent. Og vil Gud handle med oss etter sin rett, så gjør han det samme med oss.

Derfor skal vi gjøre bot. Av det følger syndenes forlatelse, slik vi ser den i Kristi speil: Slik Gud frelser sin Sønn fra død og djevel, slik vil han også frelse oss. Det er vår trøst, og ved den blir vi salige.

Fordi vi ser dette på Kristus, skal vi ikke vende oss bort fra Gud, men tenke på Kristi ord: «Hersk midt iblant dine fiender!» (Sal 110,2). Så skal ingen lidelse bli for tung for oss.

Har vi synder, så la oss bære dem til Kristus. Han har naglet dem til korset, og han vil tilgi oss dem og legge død og djevel under oss. Slik nyter vi frukten av Kristi død.

Nå står vi midt i døden; vil vi ut, må vi dø. Adam ville ikke la seg skremme av straffen. Han åt av den forbudne frukten på treet og kom inn i døden. Nå kommer Gud og sier: «Vel, så grip den straffen som jeg lider for deg på korset, så blir du ren.»

Slik er døden blitt velsignet. Før var den syndens straff; nå er den en legedom mot synden.

Det skjer når vi dør villig. Dør vi ikke villig, kommer vi ikke ut av straffen og må siden dø i evighet. Slik har Gud snudd syndefallet om.

Men vi er så fattige, elendige barn at vi ikke kan dø villig; den frie vilje flykter for døden. Den beste død er når viljen overgir seg til den, for legemet er snart dødt når ånden har overgitt seg.

Fordi naturen er så svak, har Gud satt en veibryter i spissen, en som går foran og driver ut død og helvete, så alle som går etter ham, kan dø villig og vel. Når naturen sier: «Å nei, det er så tungt!», sier Kristus: «Tre i mine fotspor og gå pent etter meg!» Slik dør vi villig, og slik må synd og død dø i vår død.

Men der Gud ikke er, er det bare fordervelse, og naturen vil ikke være med når Gud ikke er veien.

Fredag

«Det var forberedelsesdagen. For at ikke de døde legemene skulle bli hengende på korset sabbaten over – for denne sabbaten var stor – ba judeerne

Pilatus om at deres ben måtte brytes og deres legemer tas ned. Soldatene kom da og brøt benene på den første og den andre som var korsfestet sammen med ham. Men da de kom til Jesus, så de at han allerede var død, og de brøt ikke hans ben. Men en av soldatene stakk et spyd inn i siden på ham, og straks kom det ut blod og vann» (Joh 19,31–34).

I 2. Mosebok står det skrevet om påskelammet: «Dere skal ikke bryte noe ben på det» (2 Mos 12,46). Det er vår trøst. De brøt benene på de to ugjerningsmennene, så de skulle dø desto fortere. Men da de kom til Herren Jesus, var han død, og derfor brøt de ikke benene hans.

Der henger nå den kjære Herre Jesus på korset, så ille tilredt at han ikke ligner et menneske. Den som ser ham, må gripes av redsel over det sønderrevne kjøttet hans.

Han er ille tilredt, men benene hans er ennå hele, og kjøttet – hvor elendig det enn er – henger likevel fast ved de sterke benene.

Dette kjøttet er hele den kristne kirke. Vi ser ville dyr som vil rive oss i stykker, og vi har mange synder. Men benene er ennå sterke og bærer det elendige kjøttet.

Derfor vil vi ikke fortvile. For fra Jesu side flyter kilden som viser oss Jesu hjerte – vannet som ikke bare vasker oss, men også fornyer hjertet vårt.

Da blir hjertet annerledes sinnet, så vi kan elske det vi før hatet, og hate det vi satte høyt den gang vi ennå ikke hadde nye tanker.

Kristus gjør at vårt kjøtt behager Gud, ved at han ikke tilregner oss synden. Gud hadde ikke noe mishag i sin Sønn da han ble så jammerlig tilredt. Slik vil han heller ikke, for den samme Sønns skyld, ha mishag i vårt kjøtt og våre synder, men gjerne tåle og bære over med vår skrøpelighet.

Så lær nå flittig å betrakte din Herre Kristi lidelse, for at du ved den også kan lide villig. For den skatten og trøsten som er vunnet ved den og skjenket deg, er så stor at du – når du tror rett på den – kan si i din største bekymring: «Vel, om jeg så skal lide lenge, hva er det mot en slik skatt som Gud har gitt meg til eiendom: at jeg skal leve med ham i evighet!»

Slik er Kristi lidelse så mektig og sterk at den fyller himmel og jord og river i stykker djevelens og helvetes, dødens og syndens makt og styrke. Når du holder fast på en slik skatt mot din anfektelse og lidelse, vil du synes det er en liten skade å miste litt gods, ære, liv og legeme mot et så høyt gode.

Men vil du ikke akte en så stor skatt og ikke lide for den, da får du heller ikke noe av disse usigelige godene.

Lørdag

> «For gjør de slik med det grønne treet, hva skal så skje med det tørre?» (Luk 23,31).

Vi har nå hørt hvordan Jesus har tatt avskjed på korset for våre synder. Vi er det tørre treet; han er det grønne. Vi har fortjent det han lider – ikke han. Det han lider her i tiden, skulle vi ha lidd i evighet.

Derfor skal vi takke ham. Gud gi at det kom inn i hjertene våre! Da ville også munnen vår flyte over.

Men det er vår trøst at når vi ikke er fullkomne, ber han for oss: «Herre, tilgi dem!» For Kristus har ikke ropt sitt angstrop forgjeves.

Derfor skal den som er svak, ta trøst av det så lenge han lever på jorden. For høyere kommer vi ikke i dette elendige kjødet. Vi kan komme så langt at vi roper og klager, men fullkomne blir vi aldri så lenge dette timelige livet varer.

Men når vi betrakter Kristi lidelse, skal vi ikke gråte over ham, men heller over oss selv i Kristus. «Kristi lidelse», skriver den hellige Augustin, «er ikke bare et eksempel for oss som vi skal følge. Den er også et tegn på at Kristus ved sin timelige og legemlige lidelse har overvunnet og korsfestet vårt gamle menneskes åndelige og evige lidelse.»

Vil du altså høre, lese og betrakte Kristi lidelse til gagn for deg selv, må du kjenne den slik på deg som om du selv led alt dette i og med Kristus. Når du hører at Kristus er blitt slått og hudstrøket, så tenk at det viser hvordan du selv blir hudstrøket i ånden. Og gjør det vondt i hjertet ditt at du blir pint slik av synden, døden og den onde ånd, så tenk på at dette – og mye mer – gjør vondt for Kristus i hans lidelse for din skyld.

Du lider fordi du har fortjent det; Kristus lider uskyldig for din skyld og bærer ikke sin egen, men din synd på korset. Derfor skal du av Kristi legemlige lidelse også lære å kjenne din åndelige lidelse og deg selv.

Den som ikke finner seg selv igjen i Kristi lidelser, forstår dem ikke fullt ut. Hans medlidenhet med Kristus er forgjeves hvis han ikke av Kristi lidelser lærer å ha medlidenhet med seg selv.

Derfor gråter, klager og lider Kristus for deg, for at du skal lære å gråte over din egen lidelse og elendighet for Gud. For kjenner du deg som et dødens barn for Gud, skal du – som rimelig er – gråte helt til du blir frelst for evig.

Når du slik kjenner din lidelse igjen i Kristi lidelse, blir det lett for deg å øve deg i hans ydmykhet, saktmodighet og forsakelse av verden. Da vil du også gjerne følge Kristus i alle hans lidelser.

For hvem ville ikke gråte når han ser at hans elendighet er så stor at en evig, uendelig, uskyldig person må lide for den!

Palmesøndag

Søndag

> «Jeg bekjente min synd for deg og skjulte ikke min skyld. Jeg sa: Jeg vil bekjenne mine misgjerninger for Herren! – Og du tok bort min syndeskyld. Sela» (Sal 32,5).

David sier like før: «Da jeg tidde, ble mine ben tæret bort, idet jeg stønnet hele dagen. For dag og natt lå din hånd tungt på meg. Min livssaft svant som i sommerens tørke» (Sal 32,3–4).

Skriften lærer oss et tredobbelt skriftemål. Det første skjer for Gud. Det heter i salmen: «Men hos deg er tilgivelsen, for at vi skal frykte deg» (Sal 130,4). En slik erkjennelse må komme fra hjertet. «Dersom du, Herre, vil gjemme på misgjerninger, Herre, hvem kan da bli stående?» (Sal 130,3).

Vi er alle syndere. «Er én from, så er vi alle det», pleier en å si. Har noen en særlig gave, skal han ikke rose seg av den. Har en falt i synd, har han ikke falt så dypt at en annen, som står nå, ikke kan falle enda dypere. Derfor er det ingen forskjell mellom oss, hvor mange vi enn er; Guds nåde alene gjør forskjell mellom oss.

Å skrifte er så nødvendig at det ikke må forsømmes et eneste øyeblikk. Det skal følge en kristen hele livet, slik at han uten opphør priser Guds nåde og fordømmer sitt eget liv for Gud. For så snart jeg vil vise fram en god gjerning eller et godt liv for Gud, lar hans dom ikke vente på seg – og for den kan ingen bli stående.

Derfor må dette skriftemålet skje slik at du fordømmer deg selv som en som har fortjent døden og helvetes ild. Da kommer du Gud i forkjøpet, så han ikke kan fordømme deg, men må være deg nådig.

Det andre skriftemålet skjer overfor nesten. Det er kjærlighetens skriftemål, slik det første er troens. Det står skrevet: «Bekjenn derfor deres synder for hverandre» (Jak 5,16). Har en gjort sin neste noe ondt, skal han bekjenne det for ham og, som vår Herre Kristus sier, la gaven sin ligge ved alteret og først gå og forlike seg med sin bror (Matt 5,23–24). Her krever han at den som har krenket den andre, skal be om tilgivelse, og at den som blir bedt, skal tilgi ham.

Også dette skriftemålet er nødvendig og befalt, akkurat som det første. For Gud vil ikke være nådig mot noen eller tilgi ham hans synd uten at han også

tilgir sin neste. Ellers kan ingen komme fram for Gud, og troen kan heller ikke være rett hvis den ikke bærer denne frukten.

Nå er det, som Augustin sier, ikke noe menneske som ikke har en skyldner. Det vil si: Det finnes ikke noe menneske som ikke kjenner hos seg selv at noe hos andre mishager ham. Derfor må mennesket fortvile over sin egen flid og vilje; han kan ikke overvinne hjertets bitterhet mot alle mennesker.

Derfor skal mennesket gå inn i sitt lønnkammer, slik Kristus, vår kjære Herre, formaner, og be sin himmelske Far om ikke å minnes hans uvitenhet og avmakt. Han skal be om at Gud ved sin nåde virker og gjør det mennesket ikke kan nå ved egen kraft, det vil si: gir ham et kjærlig og broderlig hjerte.

Mandag

> «Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt. Dersom dere fastholder dem for noen, da er de fastholdt» (Joh 20,23).

Den tredje slags skriftemål som Skriften lærer oss, er det hemmelige skriftemålet. Det er ikke tvunget, sier vi, men likevel tilrådelig og svært nødvendig.

Gud har riktignok latt sitt ord gå ut over hele verden, så det fyller hver krok; hvor du enn kommer, finner du Guds ord. Når jeg forkynner syndenes forlatelse, forkynner jeg det rette evangeliet, for det er summen av evangeliet: Den som tror på Kristus, skal få syndene sine tilgitt.

En kristen predikant åpner derfor aldri munnen uten å forkynne avløsning. Slik gjør også presten ved alteret når han sier: «Fred være med dere!» Det betyr: Jeg forkynner dere fra Gud at dere har fred og syndenes forlatelse ved Kristus. Også ordene han forvalter sakramentet med, gir syndenes forlatelse.

Skulle jeg så si: «Jeg vil ikke skrifte, for jeg har ordet i sakramentet», da kunne en like gjerne si: «Jeg vil heller ikke høre noen preken.» Evangeliet skal uavlatelig lyde og klinge i alle kristnes munn. Derfor skal vi ta imot det med glede hvor og når vi hører det, og takke Gud for at vi kan høre det overalt.

Men i skriftemålet har du den fordelen – som i sakramentet – at ordet blir rettet til deg alene. I prekenen flyr det ut over menigheten, og selv om det treffer deg også, er du likevel ikke så viss på det. Men her kan det ikke ramme noen andre enn deg.

Skulle du ikke bli hjertelig glad om du visste om et sted der Gud selv ville tale med deg? Ja, kunne vi høre en engel tale, ville vi nok løpe til verdens ende. Er vi ikke da elendige, utakknemlige mennesker når vi ikke hører det som blir talt til oss?

For Skriften vitner at Gud taler med oss, og at det gjelder like mye som om han talte personlig med sin egen munn. Slik sier Kristus: «Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt. Dersom dere fastholder dem for noen, da er de fastholdt.»

Her forkynner Gud selv avløsningen, slik han selv døper barnet – og du vil si at en ikke trenger å skrifte? Om du hører det samme i sakramentet, skal du ikke slå skriftemålet fra deg av den grunn, særlig fordi det her rammer deg alene.

Dessuten har du enda en fordel: I skriftemålet kan du klage over alle dine synder og få råd for dem. Og selv om det ikke fantes noen annen grunn, og Gud

ikke selv talte, ville jeg likevel nødig være foruten det, bare for denne fordelens skyld.

For det er en elendig ting når samvittigheten er tynget og ligger i angst uten å vite råd eller trøst. Derfor er det også en edel og trøsterik gjerning når to kommer sammen, og den ene gir den andre råd, trøst og hjelp, og det går kjærlig og broderlig til: Den ene åpner sin sykdom, og den andre leger hans sår.

Derfor ville jeg ikke være foruten skriftemålet for alt verdens gods. Likevel skal det ikke påbys, så ingen skal få samvittighetsnag av det, som om en måtte skrifte før en går til sakramentet. Men en skal ikke forakte det.

Du kan ikke høre Guds ord for mye, og du kan aldri prente det så dypt i hjertet at det ikke kan prentes enda dypere.

Tirsdag

> «Jeg vil gi deg nøklene til himlenes rike, og det du binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og det du løser på jorden, skal være løst i himmelen» (Matt 16,19).

Når du går til hemmelig skriftemål, skal du skjelne mellom ditt skriftemål og avløsningen du tar imot, og gi mest akt på avløsningen. Du skal ikke gå til skrifte for budets skyld, eller fordi du vil gjøre en god gjerning med skriftemålet ditt, som om syndene dine skulle bli tilgitt deg for den skyld. Nei, du skal gå dit bare fordi du der kan høre Guds ord og få trøst av det.

Bøy øret ditt hit, og la det synke inn hvordan Gud taler med menneskene og tilgir dine synder. Men til det hører tro.

Hittil har skriftemålet vårt vært slik: Når en hadde gitt menneskene avløsning, påla en dem så mange gjerninger som de skulle gjøre fyldest for syndene sine med, at det rett og slett bandt dem i synden. Syndene skulle alle tas bort ved avløsningen – og så pålegger de folk først å gjøre fyldest for dem! Slik blir de drevet bort fra troen og avløsningen og over til sine egne gjerninger.

Men slik skal det læres: Se, ordet som jeg taler til deg i Guds sted, må du gripe med en rett tro.

Kan du ikke tro, så klag også det for Herrens tjener som du skrifter for, og si: «Jeg kjenner godt at jeg trenger skriftemål og avløsning, men jeg merker at jeg er for svak i troen til det.»

For hvem vil du klage dine skrøpeligheter for, om ikke for din Gud alene? Men hvordan kan du finne ham, om ikke i Guds tjener, som skal styrke deg med ordet? Det er å skrifte rett.

Gud gi at hele verden var kommet så langt at hver og en bekjente at han ikke kunne tro!

Vet du ikke hva du skal skrifte, så ransak hva som trykker deg, og hvilke synder som tynger deg; dem skal du legge fram for din skriftefar. Du trenger ikke lete lenge etter alle synder. Ta bare dem som faller deg inn, og si: «I det og det er jeg skrøpelig og har falt; her ber jeg om trøst og godt råd.»

For skriftemålet skal være kort. Og kommer du på noe du har glemt, så la ikke det forvirre deg. Du skal ikke gjøre noen gjerning av det, som om du måtte gjøre det, men skrifte bare for å bli styrket ved avløsningen.

Du kan nok også skrifte for Gud i lønndom. For Gud ser ikke på hvor godt du har skriftet, men han ser på sitt ord og på hvordan du tror det.

Avløsningen lyder heller ikke slik at noen synder skal tilgis og andre ikke. Den er en fri forkynnelse som sier deg at Gud er deg nådig. Men når Gud er deg nådig, må jo alle synder være tatt bort.

Hold deg derfor bare til avløsningen, ikke til ditt skriftemål. Har du glemt noe, så la det fare: Så mye du tror, så mye er tilgitt deg. Slik må en alltid sette sin lit til Guds ord, trass i synden og den onde samvittigheten.

Onsdag

> «For jeg har mottatt fra Herren det som jeg også har overgitt til dere, at Herren Jesus den natten da han ble forrådt, tok et brød, takket, brøt det og sa: Dette er mitt legeme, som er for dere. Gjør dette til minne om meg! Likeså tok han også begeret etter aftensmåltidet og sa: Dette begeret er den nye pakt i mitt blod. Gjør dette, så ofte som dere drikker av det, til minne om meg! For så ofte som dere eter dette brødet og drikker av dette begeret, forkynner dere Herrens død, inntil han kommer. Derfor, den som eter brødet eller drikker av Herrens beger på uverdig vis, blir skyldig i Herrens legeme og blod» (1 Kor 11,23–27).

Hvor nyttig det er å forberede seg til å ta verdig imot det hellige sakramentet – vår kjære Frelsers og Saliggjørers legeme og blod – skjønner vi først når vi rett forstår hva dette sakramentet betyr. For hele vår frelse og salighet ligger i dette sakramentet.

Vår Herre Kristus sier: «Den som eter mitt kjød og drikker mitt blod, han blir i meg og jeg i ham … Den som eter dette brødet, skal leve i evighet» (Joh 6,56.58).

Hvert menneske som vil gå til det høyverdige sakramentet, må nå bringe Gud den allmektige en tom og hungrig sjel. Det vil si: Han må bekjenne at han er full av mye ondt, av laster, synder og sjelesykdom. Og slik er mennesket i sannhet, selv om han ikke kjenner det.

Den hellige Augustin sier: «Denne maten hater ingenting så mye som en mett og full mage, og søker ingenting så mye som en hungrig og tørst sjel.» Slik sier også Herren selv: «Salige er de som hungrer og tørster etter rettferdigheten, for de skal mettes» (Matt 5,6). Og Maria bekjenner: «Hungrende mettet han med gode gaver, men rikfolk sendte han tomhendte bort» (Luk 1,53).

Derfor er det den beste verdighet når mennesket er minst skikket, og omvendt er mennesket aldri mindre skikket til å ta imot det høyverdige sakramentet enn når han er mest skikket. Det skal forstås slik: Når mennesket kjenner seg helt elendig, fattig og trengende til nåde, da er han mottakelig for Guds nåde og best skikket til å ta imot den.

Mer enn døden og helvete skal mennesket frykte for noen gang å gå til dette sakramentet i den tanke at han er det verdig og vil bringe Gud et rent hjerte. For det er jo nettopp et rent hjerte et menneske heller skal søke og få i dette sakramentet.

Dette er et sterkt ord av vår Herre og Frelser: «Det er ikke de friske som trenger lege, men de som har ondt» (Matt 9,12).

For like visst som Herren den gang ikke kom for å kalle rettferdige, men syndere og urettferdige til omvendelse (Matt 9,13), like visst heter det ennå i dag: Han er din Gud og trenger ikke dine goder, men kommer til deg for å gi deg sine goder. Derfor skal mennesket legge vinn på å gå til sakramentet med en fullkommen tro og stole helt og fullt på at han skal få nåde der.

For et menneske får så mye som han tror at han skal få. Slik sier også Kristus: «Og alt dere ber om med tro i deres bønn, det skal dere få» (Matt 21,22), og igjen: «Det skal skje deg som du har trodd!» (Matt 8,13).

Går et menneske til sakramentet uten denne troen, får han dommen. Derfor er troen alene den høyeste forberedelse, og den gjør også menneskene virkelig rene og verdige.

Torsdag

> «La hvert menneske prøve seg selv, og så ete av brødet og drikke av begeret. For den som eter og drikker, han eter og drikker seg selv til dom dersom han ikke akter på Herrens legeme. Derfor er det mange svake og syke blant dere, og ikke få som sovner inn. Men dersom vi dømte oss selv, ble vi ikke dømt. Men når vi blir dømt, da er det Herren som refser oss, for at vi ikke skal bli fordømt sammen med verden» (1 Kor 11,28–32).

Troen stoler ikke på vår egen kraft, men på dette aller nådigste og aller sterkeste ordet av Kristus, vår kjære Herre: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile!» (Matt 11,28).

La nå din anger og bot være som den vil; bruk bare all din flid på å gå til sakramentet i tillit til disse Kristi ord. For går du dit slik, skal du bli opplyst, og ditt ansikt skal ikke bli til skamme. Men vantroen er den aller største synd og en bespottelse mot den guddommelige sannhet.

Men kanskje kjenner du at du verken kan ofre Gud en tom, hungrende og tørstende sjel eller gå til sakramentet med en tilstrekkelig tro – og det vil mennesket i sannhet kjenne når han prøver seg selv rett. Da skal han ikke skamme seg eller være redd for å be slik de hellige apostlene gjorde: «Øk vår tro!» (Luk 17,5), og slik faren til den besatte gutten ba: «Jeg tror! Hjelp min vantro!» (Mark 9,24).

Da skal mennesket gå inn i sitt lønnkammer og be slik til sin himmelske Far: «Min Herre Jesus Kristus, se til min elendighet, jammer og nød. Jeg er trengende og fattig, og likevel så lei av dette legemidlet at jeg ikke engang lengter etter din nådes rikdom. Derfor, Gud, tenn i meg lengsel etter din nåde og tro på ditt løfte, så jeg ikke skal krenke deg med min vantro og dorskhet, min aller kjæreste Far!»

Med en slik tillit til den guddommelige barmhjertighet og en slik erkjennelse av egen uverdighet skal et menneske gå til sakramentet.

Det er ikke nok at du prøver hvor ond du har vært, hvis du ikke mye heller tenker på hvor from du lengter etter å bli. For hadde Paulus ment det slik at vi skulle prøve oss selv så lenge at vi ble verdige, da hadde han pålagt oss noe umulig og samtidig tatt det hellige, høyverdige sakramentet fra alle mennesker. Paulus skriver jo selv at alle mennesker er syndere og blir rettferdiggjort alene

ved troen (Rom 3,23–28). Og i Salme 19 står det: «Hvem merker vel alle sine feiltrinn?» (Sal 19,13).

Derfor hviler vissheten alene på den faste og usvikelige klippen, på vår Herre Kristus og hans ord. Og dette er også den sanne og stadige prøvelsen: at mennesket finner seg tomt og fattig, uten noe av frelsens, salighetens og rettferdighetens vekt, men lesset med mange onde begjær.

Da skynder han seg med all flid til det høyverdige sakramentet for å be om Guds nåde og barmhjertighet, uten noen tvil om at han skal få den. Som den hellige Ambrosius sier: «Fordi jeg synder daglig, må jeg daglig gå til sakramentet.»

Fredag

> «Sannelig, våre sykdommer har han tatt på seg, og våre piner har han båret. Men vi aktet ham for plaget, slått av Gud og gjort elendig. Men han ble såret for våre overtredelser, knust for våre misgjerninger. Straffen lå på ham, for at vi skulle ha fred, og ved hans sår har vi fått legedom» (Jes 53,4–5).

Vil vi tenke rett over Kristi lidelse, skal vi betrakte den slik at vi blir forferdet i hjertet, og samvittigheten vår kommer i angst. For her ser vi Guds strenge og uforanderlige vrede over synden og synderen: Han ville ikke engang løse sin egen kjæreste Sønn fra syndene uten at han gjorde en tung bot for dem. Slik sier han gjennom Jesaja: «For mitt folks synders skyld har jeg slått ham» (Jes 53,8).[1]

Hva vil da ramme synderen, når det kjæreste barnet blir slått slik? Her må det ligge et alvor som ikke er til å bære, når en så stor person møter det slik, lider og dør for det.

Og når du tenker dypt over at Guds Sønn, Faderens evige visdom, selv lider, da må du vel forferdes – og jo dypere du tenker, desto mer.

Du skal prente det dypt inn i hjertet og ikke tvile på at det er du som piner Kristus slik; for dine synder har sannelig gjort det.

Slik forferdet Peter jødene som et tordenslag da han sa til dem: «… denne Jesus som dere korsfestet» (Apg 2,36). Samme dag sa tre tusen skjelvende til apostlene: «Hva skal vi gjøre, brødre?» (Apg 2,37).

Når du ser naglene trenge gjennom hendene hans, så tro sikkert at det er din gjerning. Ser du tornekronen hans, så tro at det er dine onde tanker. Betrakt hele din Frelsers lidelse på den måten.

For når én torn stikker Kristus, burde med rette mer enn hundre torner stikke deg, ja, de burde stikke deg i all evighet. Når én nagle gjennomborer Kristi hender og føtter, burde du evig lide slike og enda verre nagler. Og slik vil det også gå dem som lar Kristi lidelse gå forgjeves for seg. For dette alvorlige speilet, Kristus, lyver ikke; det det viser, må skje.

En slik skrekk kom over den hellige Bernhard, så han sa: «Jeg trodde jeg var trygg og visste ikke noe om den evige dommen som var gått ut over meg i himmelen, før jeg så at Guds enbårne Sønn forbarmer seg over meg og gir seg selv inn under den samme dommen.

Står det et slikt alvor bak, er det ikke lenger tid til å være trygg.»

[1] NB: «… for mitt folks misgjernings skyld plagen traff ham».

Dette er nytten av å betrakte Kristi lidelse: at mennesket kommer til selverkjennelse og lærer å forferdes over seg selv. Kommer ikke mennesket dit, har Kristi lidelse ennå ikke blitt ham til rett nytte.

Slik Kristus blir ynkelig pint på legeme og sjel for våre synder, slik må også vi pines av våre synder i samvittigheten. Her nytter ikke mange ord; det trengs dype tanker og en rett erkjennelse av synden.

Lørdag

> «Vi for alle vill som får, vi vendte oss hver til sin vei. Men Herren lot den skyld som lå på oss alle, ramme ham» (Jes 53,6).

Den som finner seg så hard og tørr at Kristi lidelse ikke forferder ham, han skal frykte. For det blir ikke annerledes: Du må bli gjort lik Kristi bilde og lidelse, enten det skjer her i livet eller i helvete. Derfor skal du be Gud om at han gjør hjertet ditt bløtt og lar deg tenke over Kristi lidelse til ditt gagn.

Det er nemlig ikke mulig at vi av oss selv kan tenke grundig over Kristi lidelse, uten at Gud senker den ned i hjertet vårt. Heller ikke denne betraktningen eller noen annen lære er gitt deg for at du frisk og freidig skal kaste deg over den på egen hånd. Nei, du skal søke og be om Guds nåde, så du kan fullføre det ved hans nåde.

Iblant ber vi også om det og får det likevel ikke straks. Vi skal ikke gi opp eller holde opp av den grunn.

For det kommer en tid – når Gud vet og vil – da vi ikke ber om det. Da blir mennesket plutselig bedrøvet i samvittigheten og vet ikke – tenker kanskje ikke engang på – at det er Kristi lidelse som virker dette i ham.

Men når mennesket så er blitt var sin synd, skal han også passe på at synden ikke blir liggende i samvittigheten og driver ham til fortvilelse. Slik den er kommet fra Kristus og blitt erkjent ut fra ham, slik må en igjen legge den på ham og gjøre hjertet fritt for den.

Og du kaster syndene dine på Kristus når du tror fast at hans sår og lidelser er dine synder, at han bærer og betaler dem.

For Gud har lagt alle våre synder på ham, og Paulus skriver: «Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud» (2 Kor 5,21).

Ser vi syndene og beholder dem i hjertet, er de altfor sterke og lever evig. Men ser vi dem ligge på Kristus, og ser hvordan han har overvunnet dem ved sin oppstandelse, da er de døde og tilintetgjort.

Men kan du ikke tro, skal du be Gud også om det. For det ligger i Guds hånd, og han vil gi deg det, noen ganger åpenlyst, andre ganger i det skjulte.

Nå har Kristi lidelse gjort sin gjerning på deg og forferdet deg. Nå skal du trenge gjennom og se på hans vennlige hjerte, hvor fullt det er av kjærlighet til deg, og hvordan kjærligheten driver ham til å bære dine synder så tungt. Slik blir troens tillit styrket.

Gå så videre fra Kristi hjerte til Guds hjerte, og se at Kristus ikke kunne ha vist deg kjærlighet om ikke Gud i evig kjærlighet hadde villet det; i sin kjærlighet til deg er Kristus lydig mot ham. Slik blir du dratt gjennom Kristus til Faderen.

Det er å kjenne Gud rett: å gripe ham, ikke ved hans makt eller visdom, men ved hans godhet og kjærlighet. Da kan troen og tilliten bestå, og slik er mennesket sannelig født på ny i Gud.

Påske

1. påskedag

> «Og da sabbaten var til ende, kjøpte Maria Magdalena og Maria, Jakobs mor, og Salome velluktende oljer for å gå og salve ham. Meget tidlig den første dagen i uken kom de til graven, da solen gikk opp. De sa til hverandre: Hvem skal rulle steinen bort fra gravåpningen for oss? Men da de så opp, fikk de se at steinen var rullet bort. Den var nemlig meget stor. Da de kom inn i graven, så de en ung mann sitte der på høyre side, kledd i en hvit, lang kappe, og de ble forferdet» (Mark 16,1–5).

I dette evangeliet får vi se hvordan den rette kristne troen er. De fromme kvinnene går av sted som om de var drukne. Framfor alle andre våger de å gå til graven, som romerne voktet så strengt at ingen kunne nærme seg den uten stor fare.

Hva er det som driver de fromme kvinnene så blindt ut? Ikke noe annet enn troen og kjærligheten til den mannen som het Kristus; de er helt beruset av den. De bryr seg verken om romernes makt eller jødenes trusler.

Det gjør troen: Den kan skape et hjerte som ikke akter på noe annet enn Kristus alene.

Og likevel var det ennå ikke den rette kristne tro, for de kunne verken tro eller tenke at Kristus skulle stå opp og bli en evig konge. Men fordi de hang ved ordet, hadde de likevel en slik tro at hans liv var dem kjært. Det kan kalles en barnetro, sammenlignet med den troen vi nå skulle ha, siden Kristus er stått opp fra de døde.

Vi skulle også tenke at det verken i himmelen eller på jorden er noe annet enn Jesus alene. Og sannelig, der det er en rett tro, fyller den hjertet slik at en ikke ser noe annet: Der Kristus er, der er alt, og der han ikke er, der er ingenting. La derfor ikke disse kvinnenes tro være noen ringe tro i dine øyne.

Når vi hører om mange slags ulykker og kjenner nød, sult, sorg og lignende, synes vi verden blir for trang for oss. Av det merker vi at vi enten ikke har noen tro, eller bare en svak tro.

Å, vi er ennå langt borte fra disse kvinnene! De går ikke bare foran oss, men foran alle i Jerusalem, ja, også de kjære apostlene.

Vi ser også at troen behager Kristus så godt at han bare er opptatt av hvordan han skal trøste et slikt hjerte.

Det ser vi særlig hos den kjære Magdalena: Han omgås henne så vennlig og hjelper henne til en glede hun aldri hadde tenkt seg. Alle vaktene må bort fra graven og straks av sted inn i Romerriket, så ingen av dem våger å vise seg der lenger. Slik kan han nok gjøre også i våre dager, om en bare hadde tillit til ham.

Synes du det er umulig, gjør det ingenting. For troen må ligne en drukken tanke som verden forakter, som om det aldri skulle bli noe av den.

Men la ikke det anfekte deg det minste. Du skal erfare at en slik tanke, selv om den virker tåpelig, vil bringe den største trøst med seg.

2. påskedag

> «Men han sier til dem: Frykt ikke! Dere søker Jesus fra Nasaret, den korsfestede. Han er blitt reist opp, han er ikke her! Se, der er stedet hvor de la ham. Men gå og si til disiplene hans og til Peter: Han går i forveien for dere til Galilea. Der skal dere se ham, slik han sa til dere. De gikk da ut og flyktet i hast bort fra graven, skjelvende og grepet av forferdelse. De sa ikke et ord til noen, for de var redde» (Mark 16,6–8).

De kjære englene preker svært godt – de kan det også. Deres preken lyder slik: Dere søker Jesus i graven, men han er nå blitt en annen mann. Dere tror på den korsfestede, men vi vil si dere hvor han nå er. Han er stått opp fra de døde og er ikke her.

Det betyr: «Hvorfor søker dere den levende blant de døde?» (Luk 24,5). I dette livet vil dere ikke finne ham; her, det vil si i døden, må dere ikke søke ham. Det må være andre øyne, fingre og føtter som ser Kristus eller går til ham.

Stedet der de la ham, vil jeg vise dere; men nå heter det: Han er stått opp, han er ikke her. «Er dere da reist opp med Kristus, så søk det som er der oppe» (Kol 3,1), der Kristus er.

Det betyr at en kristen er helt tatt bort fra denne verden, så han ikke lenger hører dette livet til – verken under paven eller keiseren eller noen skapning. Men der Kristus er, der skal også en kristen være. Og Kristus er ikke her; derfor kan heller ikke en kristen være her. Derfor kan ingen stenge verken Kristus eller en kristen inne i bestemte særregler.

Det heter: Han er ikke her. Du må ikke søke ham i de tingene en finner på jorden. Du finner ham ikke i din faste, nattevåking, dine klær eller noe slikt; det er bare tomme skall. Det heter alltid: Ikke her. Det tomme skallet tar han ikke på seg.

Slik Kristus er hevet over alt, er også en kristen hevet over alt. Kristus har ved seg selv overvunnet og forlatt alt, og nettopp fordi vi tror dette, kalles vi, på samme måte som han: Ikke her.

Paulus sier: «La deres sinn være vendt mot det som er der oppe, ikke mot det som er på jorden. Dere er jo døde, og deres liv er skjult med Kristus i Gud» (Kol 3,2–3). Vårt liv skal være hevet over all menneskelig rettferdighet, visdom og fromhet. Så lenge du blir i deg selv, er du ikke from.

For en kristen – uansett hvilken stand han er i, fyrste eller undersått, herre eller tjener, husmor eller pike – er hevet over alt som er på jorden. Det er nettopp

derfor han kalles en kristen: fordi han blir i den mannen som er død og stått opp og ikke er her. Men dette går ikke lenger enn inn i hjertet og samvittigheten.

Når du nå har den skatten og rikdommen som er hevet over alt, så gå ned og si: En kristen må likevel leve og være blant menneskene. For Gud vil ikke oppheve det verdslige styret ved evangeliet. Han vil alene styre ånd og hjerte. Dem skal ingen lover binde, og i det som hører til der, skal verken keiser eller pave styre.

Men med legeme og liv er jeg en gjest; jeg vil oppføre meg som andre mennesker og gjøre godt mot verden.

Tirsdag

> «Da sier Jesus til dem: Frykt ikke! Gå og si til mine brødre at de skal dra til Galilea. Der skal de se meg» (Matt 28,10).

Kristus har selv vist nytten av sin lidelse og oppstandelse da han sa til kvinnene: «Frykt ikke! Gå og si til mine brødre …» Det er det første ordet de hører av Jesus etter at han sto opp fra de døde. Med det stadfester han alle sine tidligere prekener og alle velgjerningene han har vist dem: at de skal gjelde for oss når vi tror på ham.

For han kommer oss i forkjøpet og kaller de kristne sine brødre, dem som tror det uten å ha sett det slik apostlene så det. Og han venter ikke her til vi ber eller roper til ham om å få bli hans brødre.

La bare noen snakke om vår fortjeneste! Hva hadde apostlene fortjent? Peter hadde fornektet sin Herre tre ganger; alle de andre disiplene hadde flyktet fra ham. Derfor blir dette ordet sendt til dem gjennom kvinnene – rene nådens og barmhjertighetens ord.

Det kjente apostlene godt den gang, og det kjenner vi også når vi sitter midt i synd, anfektelse og fordømmelse. Det er et ord fullt av all trøst, at Kristus tar seg av en slik synder som deg og meg og kaller oss alle sine brødre.

Er Kristus nå vår bror, skulle jeg gjerne vite hva vi mangler. Det går her som med kjødelige brødre. Kjødelige brødre har del i de samme godene og har én far og én arv; ellers var de ikke brødre. Slik har også vi del i de samme godene med Kristus og har én Far og én arv.

Og den arven blir ikke mindre ved deling, men alltid større, for det er en åndelig arv. Den kjødelige arven blir mindre når den blir delt på mange. Men i den åndelige arven går det slik til at den som får en del, får det hele.

Men hva er så Kristi arv? Ham tilhører livet og døden, synden og nåden og alt som er i himmelen og på jorden, evig sannhet og rettferdighet. Han råder over sult og tørst, over lykke og ulykke, over alt som kan tenkes, i himmelen eller på jorden, ikke bare åndelig, men også legemlig: Han har alt i sin hånd.

Når jeg nå tror på ham, får jeg del med ham i alle hans goder. Jeg får ikke bare en del, men alt, slik han har det: evig rettferdighet, evig visdom og styrke, og jeg blir en herre over alle ting.

Legemet skal ikke sulte, synden skal ikke tynge meg, jeg skal ikke lenger frykte døden eller forferdes for djevelen. Ingenting mangler meg, for jeg har fått alt i Kristus.

Av dette kan en godt forstå de mange ordene hos profetene og i Salmene. Salme 34 sier: «Unge løver lider nød og sulter, men de som søker Herren, skal ikke mangle noe godt» (Sal 34,11). Alt dette kommer av at vi er og kalles Kristi brødre – ikke av fortjeneste, men av bare nåde.

Ja, ga Gud oss dette i hjertet så vi kjente det, da var vi friske. Men det går inn gjennom det ene øret og ut av det andre.

Onsdag

> «Jesus sier til henne: Rør ikke ved meg! For ennå er jeg ikke fart opp til Faderen! Men gå til brødrene mine og si til dem: Jeg farer opp til min Far og deres Far, min Gud og deres Gud» (Joh 20,17).

I dette evangeliet viser Kristus Maria Magdalena enda mye klarere nytten og gagnet av sin død: «Gå til brødrene mine.» Det er også et av de store, trøsterike ordene som vi kan bygge og stole på.

Det er som om Jesus sa: Gå, Maria, og si til mine disipler som flyktet, og som nok hadde fortjent straff og evig fordømmelse, at denne oppstandelsen er skjedd til gode for dem. Det vil si: Ved min oppstandelse har jeg ført det så langt at min Far er deres Far, og min Gud er deres Gud.

Det er få ord, men de rommer noe stort: at vi kan ha like stor tillit til Gud som Kristus, hans Sønn. Hvem kan fatte en så overstrømmende glede, at en fattig, elendig synder kan og skal kalle Gud sin Far og sin Gud slik Kristus gjør?

Men vi skal legge vinn på ikke bare å høre dette med de legemlige ørene, men også kjenne det slik i hjertet; da vil vi bli ydmyket av det.

De rettskafne og fromme kristne vandrer i forakt for seg selv og i frykt. De tenker slik: «Å, skal jeg, et fattig, elendig, syndig menneske, være verdig til at Guds Sønn er min bror? Å, hvordan kan jeg, en elendig skapning, komme så langt?»

For det koster sannelig stor møye å tro det. Ja, kjente en det slik som det i sannhet er, måtte mennesket dø i samme stund.

For så lenge mennesket er i kjødet, kan han ikke fatte det; i dette livet er hjertet hans altfor trangt. Men etter døden, når hjertet blir mer rommelig, skal vi kjenne det vi har hørt gjennom ordet.

Hebreerbrevet siterer svært vakkert fra Salme 22: «Jeg vil kunngjøre ditt navn for mine brødre. Midt i menigheten vil jeg lovsynge deg» (Hebr 2,12; Sal 22,23).

Om en verdslig fyrste nedlot seg så dypt at han sa til en tyv eller morder: «Du er min bror», ville alle undre seg over det. Men at denne kongen, som sitter i herligheten ved Guds høyre hånd, sier til en fattig synder: «Det er min bror» – det tar ingen til hjertet.

Og likevel hviler vår høyeste trøst og tillit på dette, mot synd, død, djevel, helvete og all ulykke på legeme og sjel.

Ettersom vi i kjødet er underlagt alt ondt, følger det at det også må gå slik med vår bror. Derfor har han smakt alt det samme som vi, for å bli lik oss. Slik skulle han bli vår sanne bror og føre oss ut herfra, så vi igjen kunne bli lik ham. Slik lærer Hebreerbrevet (Hebr 2,14–18).

Torsdag

> «Og se, to av dem var samme dag på vei til en by som heter Emmaus og ligger seksti stadier fra Jerusalem. Og de talte med hverandre om alt dette som var skjedd. Og det skjedde, mens de samtalte og drøftet dette, kom Jesus selv nær til dem og slo følge med dem. Men øynene deres ble holdt igjen, så de ikke kjente ham» (Luk 24,13–16).

I dette evangeliet blir vi vist hvordan Jesus åpenbarte sin oppstandelse, og hvordan disiplene først kom til å kjenne den ved ordet og troen, ikke ved at han viste seg legemlig. Når Kristus kommer til dem og går sammen med dem, kjenner de ham ikke, enda han sannelig er hos dem og er nettopp den Kristus som de ofte har sett og hørt og kjenner svært godt.

Men nå kan de ikke tro at det er ham. De vet at han for tre dager siden var død og begravet, og de kan slett ikke tenke annet om ham enn om et dødt menneske. Derfor er han helt fremmed og ukjennelig for dem – ikke som om han var en annen, men fordi hjertet og tankene deres er langt borte fra ham.

Slik blir han heller ikke kjent av Magdalena og de andre disiplene før de har hørt ordet om hans oppstandelse.

Med dette vil Kristus også lære oss at kraften i hans oppstandelse og hans rike skal vise seg i dette livet på jorden alene ved ordet og troen. Troen holder seg til Kristus, som den ikke ser, og i ham overvinner den synd og død og griper rettferdigheten og livet.

Men i hele evangeliets beretning om Kristi oppstandelse lærer vi også hvor svake apostlene og de andre disiplene var til å tro denne artikkelen, ja, helt fram til hans himmelfart. Han må refse dem for hjertets hardhet og uforstand, fordi de ikke trodde dem som hadde sett ham oppstanden, enda han selv hadde sagt dem dette på forhånd.

Av det lærer vi at selv hos dem som er kristne og hellige, blir det igjen svakhet og skrøpelighet, også i de høye stykkene av læren og troen. Dem forstår de ikke så raskt og fatter ikke så fast som de burde. De troende klager også stadig over sin svakhet: at de ikke rett kan få denne artikkelen inn i hjertet.

Likevel er denne artikkelen stor, herlig og trøsterik, full av glede og salighet, så den skulle gå lett inn i hjertet.

Men den har to hindringer som gjør den vanskelig å tro. For det første er denne gjerningen i seg selv så stor og høy at den aldri kan fattes nok i dette livet. Den er en slik kraft og styrke at vi først i det andre livet kan skue den rett, i all evighet. For det andre er alle menneskers hjerter av naturen altfor svake og skrøpelige til å tro Guds ord. De må forferdes over hvor stor denne gjerningen er, når de ser på sin egen uverdighet.

Nei, ordet skal og må bli så stort som det vil; det skal være den kraft og makt som all skapning – mennesker, engler, djevel og helvete – må vike for, slik det er nødvendig til vår salighet. Ellers må vi bli liggende under synden og Guds evige vrede. Men Gud kan ha tålmodighet når vi er for svake til å fatte en så stor gjerning med troen.

Fredag

> «Men vi håpet at han var den som skulle forløse Israel. Og nå er det alt tredje dagen siden disse tingene skjedde. Men så har også noen av våre kvinner forferdet oss. Tidlig i dag morges var de ute ved graven, men de fant ikke hans legeme. Så kom de og fortalte at de hadde sett et syn av engler som sa at han lever. Noen av dem som var med oss, gikk da til graven. De fant det slik som kvinnene hadde sagt. Men ham så de ikke» (Luk 24,21–24).

Her viser troens svakhet seg hos disiplene, og vi lærer hvordan Kristus i sitt rike stiller seg overfor slike som er svake i troen.

Se hvor ivrig han tar seg av disse to disiplene og gjør alt for å hjelpe dem opp av svakheten og styrke troen deres. Han ser at de er bekymret og ikke vet hva de skal tro. Derfor vil han ikke la dem bli sittende fast i en slik anfektelse, men slår følge med dem for å hjelpe dem – og lar de andre apostlene sitte sammen, selv om også de var bedrøvet.

Det er som om han ikke hadde annet å gjøre etter oppstandelsen. Han samtaler og drøfter så vennlig med dem ut fra Skriften og gir dem anledning til å holde ham tilbake og be ham bli hos dem, til troen deres er våknet igjen.

Da blir de fri fra tvilen, og de skjønner og ser at det er nettopp den Kristus som de før har hatt levende hos seg.

Med dette ville han lære og trøste oss ved å vise hvordan han vil styre kristenheten etter oppstandelsen. Han vil ikke forkaste eller støte fra seg de uforstandige, skrøpelige, redde og motløse samvittighetene, men øve og vise sin oppstandelses kraft på dem.

Han lokker dem vennlig til seg, omgås dem på det aller vennligste, lærer og underviser dem til de blir sterke i troen, og hjertene deres, som før var bekymret, blir glade igjen.

Slik skal vi vite at vi i ham har en Herre som også kan bære våre skrøpeligheter. Han vil ikke fordømme oss eller støte oss fra seg for det, bare vi ikke forakter Kristus eller hans ord, men har lyst og kjærlighet til ham og gjerne vil være sterke og fullkomne i troen og livet.

Med dette vil Kristus også lære oss hvordan vi skal stille oss overfor de svake i troen og de skrøpelige som vi ser fare vill og snuble. Vi skal også ha tålmodighet med dem, slik Kristus har det med oss hver dag. For selv om han i egen person ved sin oppstandelse er Herre over himmel og jord i guddommelig makt og styrke, styrer han likevel sin kjære kristenhet slik at han tjener sin fattige, skrøpelige lille flokk med sin makt og styrke, for å trøste og styrke dem.

Slik skal heller ikke vi som er sterke, ha behag i oss selv, men tjene de skrøpelige med våre gaver, så vi kan reise dem opp, trøste, formane og irettesette dem.

Lørdag

> «Da sa han til dem: Så uforstandige dere er, og så trege i hjertet til å tro alt det som profetene har talt! Måtte ikke Messias lide dette og så gå inn til sin herlighet? Og han begynte fra Moses og fra alle profetene og forklarte for dem i alle Skriftene det som er skrevet om ham. … Og de sa til hverandre: Brant ikke vårt

hjerte i oss da han talte til oss på veien og åpnet Skriftene for oss!» (Luk 24,25–27.32).

Disse to disiplenes eksempel oppmuntrer og formaner oss til å være mye sammen med Kristus og hans ord i Den hellige skrift, selv om vi ikke alltid forstår det, eller det ikke går oss så til hjertet som det skulle. Det bærer likevel frukt når vi bruker det med enfoldige hjerter.

Disse to disiplene er ennå fulle av vantro. Men fordi de taler og drøfter om Kristus, kan han ikke holde seg borte fra dem.

Han slår følge med dem på det vennligste og begynner å holde en vakker, herlig preken for dem om nettopp den artikkelen som de er bekymret over og i stor tvil om.

De kjenner også snart kraften i ordet hans. Hjertet deres blir rørt og tent; de får en ny forstand, og Skriften blir lys og klar for dem.

Til slutt blir også dekket tatt bort fra øynene deres. De kaller ham ikke lenger en gjest; de skjønner og kjenner at Kristus selv er til stede, så de straks går av sted, helt visse i troen, for å forkynne dette for andre.

Slik skal heller ikke vi bli lei av å høre Guds ord, selv om hjertet først er dovent og kaldt. Holder en bare ut, blir det ikke uten frukt: Det fører de villfarne tilbake, det styrker de svake, og til slutt blir hjertet varmet og opplyst, så det kjenner Kristus i Skriften.

Og hadde vi ingen nytte av det, skulle dette likevel drive oss til å omgås ordet med glede: at vi med det behager Gud og Herren Kristus og viser ham en kjær gudstjeneste.

Dessuten vet vi at han da ikke er langt borte fra oss, slik han selv har lovet: «For hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem» (Matt 18,20). Slik er også de hellige englene omkring deg sammen med ham, og de har sin lyst og glede i det. Djevelen derimot blir jaget bort og må vike, slik han måtte vike fra Kristus da Kristus sto ham imot med Guds ord.

Vi leser en fortelling om en gammel ørkenfar som fikk særlige syn og åpenbaringer av Gud. Når han var sammen med de unge, og de talte med hverandre om Skriften og guddommelige ting, så han vakre unge menn slutte seg vennlig til dem og smile til dem. Men når de førte lettferdig og unyttig snakk, vendte disse seg bedrøvet bort fra dem, og urene, svarte svin kom og veltet seg blant dem.

1. søndag etter påske

Søndag

> «Da det var blitt kveld samme dag, den første dagen i uken, var dørene lukket der disiplene var, av frykt for judeerne. Da kom Jesus og sto midt iblant dem og sa til dem: Fred være med dere! Og da han hadde sagt dette, viste han dem sine hender og sin side. Da ble disiplene glade, da de så Herren. Jesus sa da igjen til dem: Fred være med dere!» (Joh 20,19–21).

Det er den første frukten av Kristi oppstandelse at han trer fram midt iblant disiplene sine og sier til dem: «Fred være med dere!» Etter disse søte ordene følger den andre frukten, troen: De blir glade da de ser Herren.

Men det er ikke nok at de bare tror at han er stått opp fra de døde; det gir verken fred eller glede eller kraft.

Du må derfor tro at han er stått opp for din skyld, til gode for deg, og ikke for sin egen skyld – at han ved sin oppstandelse hjelper deg og alle som tror, til å seire over synd, helvete og død.

At Kristus kommer inn gjennom lukkede dører og står midt iblant disiplene, betyr ikke annet enn at han står i hjertene våre. Der er han midt iblant oss, så han nå er vår.

Når han står slik midt i hjertet vårt, hører vi snart en yndig røst; han sier til samvittigheten vår: «Vær trygg, det har ingen nød! Dine synder er deg forlatt og tatt bort; de skal ikke skade deg mer!»

Kristus gikk her gjennom den lukkede døren, gjennom tre og stein, og kom likevel inn til dem uten å bryte noe i stykker. Det viser hvordan Herren kommer og står i hjertet vårt: Det skjer ved prekenembetet.

Gud har befalt at hans ord skal forkynnes. Derfor skal vi ikke forakte det dødelige mennesket som han har lagt ordet i munnen på. Vi skal ikke komme på den tanken at hver og en skal vente en særskilt preken fra himmelen, der Gud taler muntlig med ham. Den han vil gi tro, gir han den ved menneskelig forkynnelse og ved et ytre, legemlig ord.

Det er å gå gjennom den lukkede døren: når han går gjennom ordet inn i hjertet vårt. For når Guds ord kommer, slår det ikke forstand og hjerte i stykker.

Slik har vi to stykker: forkynnelsen og troen. At Kristus kommer til oss, er prekenembetet; men at han står i hjertet, det er troen. Det er ikke nok at han står for øynene og ørene våre; han må stå midt i hjertet vårt.

Men troens frukt er freden, som Paulus sier overgår all forstand (Fil 4,7).

Disiplene sitter samlet der i stor frykt; de har verken ro eller fred i hjertet. Midt i frykten og angsten kommer Herren, stiller hjertet og gjør dem glade – ikke ved å ta bort faren, men ved å ta bort angsten.

Jødenes ondskap blir ikke tatt bort eller forandret, men disiplene blir forandret innvendig, så de sier med glede: «Vi har sett Herren!» (Joh 20,25). Det er den rette freden, som gjør hjertet stille og tilfreds – ikke når det ikke er noen ulykke, men midt i ulykken, når det utvortes bare er ufred å se.

Mandag

> «Likesom Faderen har utsendt meg, sender også jeg dere. Og da han hadde sagt dette, åndet han på dem og sa til dem: Ta imot Den Hellige Ånd! Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt. Dersom dere fastholder dem for noen, da er de fastholdt» (Joh 20,21–23).

Den første og høyeste gjerningen en kristen kan gjøre når han er kommet til troen, er denne: at han også fører andre mennesker til troen, slik han selv er kommet til den.

Her ser du at Kristus innstifter prekenembetet med det ytre ordet. For han er selv kommet med dette embetet og dette ytre ordet.

La oss ta det til hjertet. Herren vil si: «Dere har nok i meg – fred og glede og alt dere trenger. For deres egen del behøver dere ikke mer. Se derfor på forbildet: Slik jeg har gjort, skal også dere gjøre. Min Far har sendt meg til verden for deres skyld, ikke for å gagne meg selv. Det har jeg fullført, og jeg har gitt dere alt jeg har og er. Derfor skal dere nå tenke på å tjene og hjelpe enhver; ellers hadde dere ingenting å gjøre på jorden.»

Derfor sender han dere til verden, slik Faderen har sendt ham, for at hver kristen skal undervise og lære sin neste, så også han kan komme til Kristus.

Når du har gjort den høyeste gjerningen og lært andre folk sannhetens rette vei, så fortsett og søk å tjene enhver – ikke for å vinne noe til deg selv. Du har jo allerede alt som trengs til salighet.

Så gir Jesus en befaling. Han ånder på disiplene og sier: «Ta imot Den Hellige Ånd! Dersom dere forlater noen deres synder …»

Det er en veldig makt som ingen kan prise nok: Et dødelig menneske får makt over død og helvete og over alle ting! Det betyr: Når dere sier et ord over en synder, skal det være sagt i himmelen og gjelde like mye som om Gud selv talte det. For han er i deres munn; derfor er det som om han selv sa det.

Det er jo sant: Når Kristus sier et ord, så skjer det, for han er herre over synd og død. Sier han til deg: «Dine synder er tatt bort», da må de bort, og ingenting kan hindre det. Og omvendt: Sier han: «Dine synder skal ikke være deg tilgitt», da blir de ikke tilgitt. Da kan verken du eller noen helgen tilgi synden, om du så piner deg i hjel.

Se, for en stor og overstrømmende trøst vi har! Gud vekker også i oss den samme kraften som han virker i Kristus, så de som tror, har all makt over himmel og jord. Den har vi i ordet som han har etterlatt oss. Og når vi taler det,

gjelder det like mye som om han selv gikk på jorden og talte det i den majestet og herlighet han nå er i.

Dette er kraften vi har av hans oppstandelse og himmelfart. Her gir han oss makt til å gjøre døde og levende, til å fastholde synder og tilgi dem – men ikke i vår egen makt, bare i hans navn.

Tirsdag

> «Og da han hadde sagt dette, åndet han på dem og sa til dem: Ta imot Den Hellige Ånd! Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt. Dersom dere fastholder dem for noen, da er de fastholdt» (Joh 20,22–23).

Med disse ordene tar Jesus fra disiplene den kjødelige tanken som de ennå hadde etter oppstandelsen: at han skulle regjere og herske som en verdslig konge med ytre makt. Derfor sier han: «Nå har dere sett hva min himmelske Far har sendt meg for. Jeg skulle grunnlegge et åndelig rike mot djevelens, syndens og dødens makt og slik føre dem som tror på meg, til det evige liv.

Det har jeg gjort og fullført. Verdslig makt har jeg slett ikke tatt på meg. Ja, for dette embetets skyld er jeg drept av verden og slik skilt fra den. Men nå er jeg ved min himmelfart gått inn i herligheten, der jeg skal herske over alle skapninger ved Faderens høyre hånd. Slik sender jeg nå dere. Dere skal være mine sendebud – ikke drive med verdslige saker, men føre nettopp det embetet jeg har ført til nå: å forkynne ordet som dere har hørt og tatt imot av meg. Dem som kjenner synden og døden og vil la seg hjelpe, skal dere ved dette embetet hjelpe ut av synd og død.»

Med dette er apostlene og deres etterfølgere satt til herrer helt til verdens ende. De har fått en makt og myndighet like stor som den Kristus, Guds Sønn, selv har hatt i sitt embete, og mot den er all verdens makt og herredømme ingenting.

Likevel skal den ikke nå lenger enn til det som for Gud kalles synd. Der synden begynner og ender, der skal også deres regimente begynne og ende.

Under dette regimentet skal alle mennesker stå, enten det er keiser eller konge, stor eller liten. Ingen er unntatt.

Derfor heter det: «Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt …» Med disse ordene er de alle sammen innesluttet under synden. Kristus viser med dette at de ikke skal finne annet enn synd på jorden.

Han feller den dommen at alle mennesker er syndere og fordømt for Gud. Enten skal synden bli dem tilgitt, om de bekjenner den og ber om tilgivelse, eller så må de bli bundet i synden for evig, til død og fordømmelse.

Skal noen bruke og føre en slik makt og et slikt regimente, trengs det en egen kraft som ikke er menneskelig, men guddommelig. Derfor gir ikke Kristus dem sverd eller våpen til det. Han ånder på dem og sier: «Ta imot Den Hellige Ånd!» De skal vite at dette embetet og denne gjerningen ikke skjer ved deres egen makt, men ved hans makt, gjennom Den Hellige Ånds embete, som Kristus gir til dette.

Det kan nok se ut som en svak preken, ikke mer enn et ringe pust fra en menneskemunn. Likevel er det en slik kraft i den at synd, Guds vrede, død og helvete må vike for den.

Onsdag

«Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt. Dersom dere fastholder dem for noen, da er de fastholdt» (Joh 20,23).

Skal avløsningen være rett og ha kraft, må den gå ut fra denne befalingen fra Kristus. Den skal lyde slik: «Jeg tilsier deg syndenes forlatelse, ikke i mitt navn eller i noen helgens navn, men i Kristi navn og i kraft av hans befaling. Han har befalt meg å si deg at dine synder skal tilgis deg.»

Det er altså ikke jeg, men han selv som tilgir din synd ved min munn. Og du er skyldig å ta imot dette og tro det fast – ikke som menneskeord, men som om du hadde hørt det av Herren Kristi egen munn.

Makten til å tilgi all synd hører riktignok Gud alene til. Likevel skal vi vite at han bruker og deler ut denne makten gjennom det ytre embetet: De som har embetet, skal i hans navn forkynne syndenes forlatelse for dem som ber om den.

Det gjør Gud til vårt beste. Vi skal ikke gape forgjeves opp mot himmelen, som vi ikke når, og måtte si med Paulus: «Hvem skal fare opp til himmelen?» (Rom 10,6). Nei, for at vi skal være sikre i saken, har han lagt syndenes forlatelse i det offentlige embetet og i ordet.

Se, det er den makten som er gitt kirken ved apostlenes embete, og den er høyt hevet over all annen makt på jorden.

Hvem kan uttrykke hvilken usigelig og salig trøst det er at et menneske med ett ord kan låse opp himmelen og stenge helvete for et annet?

For i dette nåderiket, som Kristus har grunnlagt ved sin oppstandelse, gjør vi ikke annet enn å åpne munnen og si: «Jeg tilgir deg dine synder i Jesu Kristi navn.»

Kristus sier jo også: «Jeg sender dere, likesom Faderen har sendt meg. Jeg har ikke selv gjort det av egen vilje, men er sendt til det av Faderen. Den samme befalingen gir også jeg til verdens ende, så dere selv og all verden kan vite: Når synden blir tilgitt eller bundet, skjer det på befaling av ham som sender dere.»

Men skal du være viss på at vår avløsning gjelder og har kraft, må du være slik opplært av Guds ord at du kan si: «Meg har verken predikanten eller noe annet menneske løst. Gud har gjort det ved ham. Det er jeg viss på, for min Herre Kristus har befalt meg dette.»

Er du nå bedrøvet for dine synders skyld, og frykter du døden, som Gud vil straffe synden med for evig? Og hører du da din sjelesørger trøste deg med slike ord: «Kjære bror eller søster, jeg ser at du er redd og motløs og frykter Guds vrede og dom for den synden du kjenner. Men la det være sagt deg: Vær frimodig og uforferdet! For Kristus, din Herre og Frelser, som er kommet for å frelse syndere, har befalt sine kalte tjenere i embetet å tilsi bekymrede sjeler at deres synder er forlatt.»

Når du hører en slik trøst, så ta imot den med glede og takk, som om du hørte den av Kristus selv.

Derfor skal en kristen venne seg til ikke å være lenge alene når djevelen anfekter ham og vil innbille ham at han må være fortapt og fordømt. Han skal gå til sin sjelesørger, eller sende bud etter ham, og klage sin nød for ham. Det sjelesørgeren sier ham fra Skriften i Kristi navn, det skal han tro. Som han tror, slik skjer det ham.

Torsdag

«For alt det som er født av Gud, seirer over verden. Og dette er den seier som har seiret over verden: vår tro» (1 Joh 5,4).

Dette brevet taler riktignok ikke om Kristi oppstandelse, men det taler om frukten av den: om troen og hele det kristne livet, som apostelen kaller å være født av Gud. Og det taler om Den Hellige Ånds vitnesbyrd ved dåpen, som gjør oss visse på at vi er Guds barn og har det evige liv ved Kristus.

Det er nok enkle ord, slik Johannes pleier å tale, men likevel høyst uvanlige og uforståelige for alle menneskers ører. Ja, for verden lyder det som den rene dårskap.

For hva vil det si at alt det som er født av Gud, seirer over verden? Å seire over verden høres ut som om et menneske skulle legge alt på jorden under seg og bli herre og keiser over hele verden.

Og enda mer urimelig høres det ut at mennesker skal fødes av Gud. Derfor blir det en preken som ingen fatter, unntatt de kristne alene, som er opplært av Den Hellige Ånd.

Når Skriften taler om en slik fødsel, taler den ikke om menneskelige ting som hører dette timelige livet til, men om de høye tingene som hører det kommende livet til.

Skal et menneske bli frelst fra synden og den evige død og komme inn i Guds rike, er det ikke nok at han er født av far og mor. For den fødselen omfatter alt det verden har og formår, alt det høyeste og beste på jorden. Men den gir ikke mer enn det som tjener dette timelige livet. Alt det tar døden bort, og under døden må det bli for evig.

Derfor trengs det en annen, ny fødsel, som er bedre enn fødselen til alle mennesker, keisere og konger på jorden. For den første fødselen er ikke annet enn det Jesaja sier: «Alt kjød er gress, og all dets herlighet som blomst på marken. Gresset blir tørt, blomsten visner» (Jes 40,6–7).

Nei, det må være en fødsel der Gud ved sin guddommelige kraft virker et nytt lys, en ny forstand og et nytt hjerte i mennesket, ut over det naturen formår.

Det skjer slik: Mennesket hører evangeliets ord om Kristus – det som ikke blir åpenbart og forkynt av menneskelig forstand, men ved Den Hellige Ånd – og tror det av hjertet. Det er hva det vil si å være født av Gud, slik det heter tidligere i samme kapittel: «Hver den som tror at Jesus er Kristus, er født av Gud» (1 Joh 5,1).

For ved denne troen blir vi tatt imot av Gud som hans barn for hans Sønns skyld, så vi nå også skal være til glede for ham og bli arvinger til det evige liv.

Med dette er alle hovmodige ånder fordømt – de som våger å bli rettferdige for Gud ved egen fortjeneste og mener at det står i deres makt å gjøre godt. Slik

vil de vinne Guds velbehag, så han må løfte dem opp til himmelen. Men Skriften sier tydelig at alt slikt er ingenting for Gud. For det er alt sammen menneskelig og ikke født av Gud.

Fredag

> «Og dette er den seier som har seiret over verden: vår tro. Hvem er den som seirer over verden, uten den som tror at Jesus er Guds Sønn?» (1 Joh 5,4–5).

Den som er født av Gud, seirer over verden, sier Johannes. Den som er Guds barn, må også gjøre og utrette store ting.

Vil du nå vite hva slags seier dette er, må du først vite hva han kaller verden. For han skiller her mellom to riker.

Det ene kalles Guds og Kristi rike, som er himmelriket. I det er englene de fornemste herrer i himmelen, og dernest hele kristenheten på jorden, som står under ett hode og én herre.

Det andre herredømmet er helvetes rike. Der er djevelen herre og fyrste med sine tjenere, englene som falt fra Gud sammen med ham, og alle som lærer og lever mot Kristus: hedninger, jøder og falske kristne.

Hvordan begge disse rikene blir styrt, er åpenbart og ikke skjult. Bare de to hodene, Herren Kristus og djevelen, ser vi ikke. For Kristus styrer selv i de troendes hjerter med egen kraft og makt, mektig ved ordet og Den Hellige Ånd. Han holder dem oppe i troen og i kjennskapet til sitt ord og verner dem mot djevelens list og raseri – også ved englene sine, som vokter dem.

Dessuten har Kristus i sin flokk sine fromme, lydige og milde folk, som i kjærlighetens tjeneste underviser andre, lærer, trøster og formaner dem.

På den andre siden ser en også hva djevelens regimente er, og hvordan verden lever og ferdes. Den blir drevet av sin gud til all ulydighet, utakknemlighet og forakt for Gud og hans ord.

Dette er de to rikene som strider mot hverandre. I denne striden må de kristne ligge i felten mot Guds fiende, som regjerer verden med løgn og mord. De må være rustet, så de vet hvordan de skal møte fienden og stå ham imot, for ikke å bli overvunnet, men vinne seieren.

Johannes taler slik for å formane de kristne til å tenke på hvordan de også i selve livet skal vise en slik kraft i troen. Dette brevet er nemlig først og fremst skrevet for å refse de falske kristne.

De hører gjerne at vi blir salige ved Kristus alene, og at våre gjerninger ikke fortjener det. Men så mener de at når de vet dette, er de også kristne og behøver verken å gjøre noe eller stride. De tenker ikke på at vi ved troen skal bli nye mennesker, som seirer over verden og djevelen.

Her gjelder det at du ikke blir i det gamle, verdslige livet du levde før, men at du står imot djevelen og hele hans rike. Det må være en høy styrke og makt som skal seire over djevelen – særlig i samvittighetens harde kamp, når han plager hjertet med frykt for Guds vrede.

Her faller straks alle våre gjerninger bort. Da hjelper ingenting unntatt troen, som holder seg til Herren Kristi ord: at Gud for hans skyld vil være nådig og ikke fordømme oss for våre synders skyld, om vi tror på ham.

Slik er det også i all slags anfektelse. Skal jeg stå imot og seire, må troen være der: at jeg ved Kristus har en nådig Gud, som også vil gi meg styrke til å holde ut i denne kampen, så verken djevelen eller verden kan overvelde meg.

Lørdag

> «Han er den som er kommet med vann og med blod, Jesus Kristus – ikke bare med vannet, men med vannet og med blodet. Og Ånden er den som vitner, fordi Ånden er sannheten. For de er tre som vitner: Ånden og vannet og blodet, og disse tre samstemmer. Tar vi imot menneskers vitnesbyrd, så er Guds vitnesbyrd større. For dette er Guds vitnesbyrd, at han har vitnet om sin Sønn. Den som tror på Guds Sønn, har vitnesbyrdet i seg selv. Den som ikke tror Gud, har gjort ham til en løgner, fordi han ikke har trodd det vitnesbyrdet Gud har vitnet om sin Sønn. Og dette er vitnesbyrdet at Gud har gitt oss evig liv, og dette liv er i hans Sønn. Den som har Sønnen, har livet. Den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet» (1 Joh 5,6–12).

Her taler apostelen om Kristi rike og om Den Hellige Ånds embete, som Ånden fører i kristenheten, ytre og offentlig, ved prekenembetet og ved sakramentet. Han kaller det et vitnesbyrd som Kristus selv gir, for at det alltid skal bli i kirken. For dette har han sendt Den Hellige Ånd, og selv kalt og innsatt apostlene og deres etterfølgere, predikantene og lærerne. De skal drive dette vitnesbyrdet fram, så det alltid kan lyde i verden, helt ned til barnebarna.

Og der dette vitnesbyrdet får gå sin gang, blir det sannelig ikke uten frukt. Det treffer alltid noen som tar imot det og tror det.

Johannes viser oss her hvor dette vitnesbyrdet har kraften sin fra, og hva den hviler på, når han sier: «Han er den som er kommet med vann og med blod.»

Her priser han kraften i vår kjære dåp og i Kristi lidelse og blod. Han samler og knytter alt sammen som i et knippe, så det til sammen skal vitne for vår tro og grunnfeste den i vann, blod og Ånd.

Derfor er denne kraften i Kristi blod nå også i dåpen. Det er den rette, skarpe såpen. Den vasker ikke bare skitten av huden, men eter seg gjennom og fortærer og vasker bort den indre urenheten, så hjertet blir rent for Gud.

Slik er Kristi blod kraftig blandet i vanndåpen. Derfor skal en ikke se på den som rent og bart vann, men som vakkert farget med den kjære Frelseren Kristi blod.

Den kalles ikke et vannbad, men en frelsende blod-dåp, som Kristus, Guds Sønn, alene har innstiftet ved sin død.

Det er også med vilje nevnt i Kristi lidelseshistorie, som et særlig under: Da hans side ble åpnet på korset, strømmet det straks ut blod og vann. Det skulle vise at dette ikke var blod utøst forgjeves, men et bad, og at kraften i det skulle være i vanndåpen.

Slik går det etter Kristi død en evig strøm som velter ut av hans legeme og flyter med vann og blod, og i den skal vi alle bli renset fra våre synder.

Det gjør den kjære dåpen så dyrebar og verdifull: Den er blandet med Kristi blod og forent med det. Å være døpt til Kristus med vannet betyr i sannhet å være vasket og renset med Kristi blod.

Denne Kristus alene bringer med seg Den Hellige Ånd. Ånden helliggjør oss ved blodet og vannet som strømmet ut av hans side, og gir oss del i det ved det ytre prekenembetet og sakramentet. Det kalles Den Hellige Ånds embete og gave, og ved det virker han i sin kristenhet.

2. søndag etter påske

Søndag

> «Jesus sa: Jeg er den gode hyrde. Den gode hyrde setter sitt liv til for fårene» (Joh 10,11).

Vi har hørt at vår Herre Kristus etter sin lidelse og død er stått opp fra de døde og har gått inn i et udødelig liv. Ikke slik at han skulle sitte uvirksom der oppe i himmelen. Nei, han skulle ta riket i sin hånd og regjere det som kongen som alle profetene og hele Skriften taler så mye om.

Derfor skal en også tro for visst at han uten opphør er til stede, sitter ved roret og fra det høye styrer alle ting, men særlig tar seg av sitt rike. Det lærer den kristne tro.

For hans rike er her hos oss på jorden og må vokse fra dag til dag. Det blir ikke styrt med ytre makt, men ved den muntlige forkynnelsen, det vil si ved evangeliet. For det er «en Guds kraft til frelse for hver den som tror» (Rom 1,16).

Derfor kan vi predikanter ikke gjøre mer enn å være vår Herre Kristi munn og redskaper: Ved oss forkynner han ordet, synlig og hørbart. Ordet lar han gå ut offentlig, så hver og en kan høre det.

Men at en kjenner det innvortes i hjertet, det virker troen. Det er Kristi skjulte gjerning der han ser at ordet finner rom. Det er dette han sier: «Jeg er den gode hyrde.»

Den gode hyrde, sier Kristus, setter sitt liv til for sine får, og jeg setter også mitt liv til for mine får. I denne ene dyden samler Herren Kristus alt, og han setter fram en vakker lignelse om fårene.

For fåret er det mest enfoldige dyret av alle. Likevel har det denne egenskapen framfor andre dyr: Det hører straks hyrdens røst og følger ellers ingen andre enn hyrden sin.

Det holder seg alltid til hyrden og søker hjelp hos ham alene. Det kan ikke hjelpe seg selv, ikke stelle eller lege seg selv eller vokte seg for ulven, men er helt overlatt til andres hjelp.

Med dette viser Kristus hva hans rike er, og vil si: «Mitt rike er ikke annet enn at jeg regjerer fårene, det vil si de fattige, nødlidende og elendige menneskene på jorden, som ser og kjenner at ingenting annet kan hjelpe dem eller gi dem råd.»

Hos profeten Esekiel (34,2) refser Gud de hyrdene som ikke røkter hjorden rett. Der sier han med stort alvor at han vil styrke, lege og helbrede de svake, syke, fortapte og sårede, og ikke spre dem.

«Det skulle dere ha gjort», sier han til hyrdene, «men dere har ikke gjort det. Derfor vil jeg gjøre det selv», som det heter videre hos Esekiel: «De fortapte vil jeg oppsøke, og de bortdrevne vil jeg føre tilbake, og de nedbrutte vil jeg forbinde, og de syke vil jeg styrke» (Esek 34,16).

Her ser du hvordan det er med Kristi rike: Han har å gjøre med syke, skrøpelige og sårede, og han tar seg av dem for å hjelpe dem. Det er jo en trøsterik preken.

Feilen er bare at vi ikke kjenner vår nød og skrøpelighet. Kjente vi den, ville vi straks løpe til ham.

Men det gjorde ikke de hyrdene. De regjerte med hardhet og drev på med Guds lov med stor makt. Det, sier Kristus, er ikke å røkte hjorden godt og styre sjelene rett.

Mandag

> «Den gode hyrde setter sitt liv til for fårene. Men den som er leiekar og ikke hyrde, den som ikke eier fårene, forlater fårene og flykter når han ser ulven komme. Og ulven røver dem og jager dem fra hverandre. For han er leiekar og har ingen omsorg for fårene» (Joh 10,11–13).

Kristus alene er den egentlige hyrden for sine får. Men slik han alene er Kristus og likevel kaller oss kristne, slik gir han også hyrdenavnet til dem som skal føre prekenembetet i kristenheten, selv om han alene er hyrde. På samme måte forbyr han oss å kalle noen på jorden far, «for én er deres Far, han som er i himmelen» (Matt 23,9).

Likevel kaller Paulus seg korinternes far (1 Kor 4,15).

Slik handler Gud: Han vil være Far alene, og likevel lar han mennesker få være fedre. Men det har de ikke av seg selv; de har det av Kristus – ved ham gir Gud oss alt.

Nå sier Kristus: Leiekaren flykter når han ser ulven komme.

Det er et hardt ord at også de som forkynner evangeliet og styrker og leger fårene, til slutt lar seg rive med og løper sin vei når fårene trenger hjelp mest. Så lenge det ikke er noen ulv, røkter de dem godt. Men når de ser ulven bryte inn, lar de dem bli sittende.

Hvordan går det til? Kristus mener det slik: I mitt rike, som ikke er annet enn å styrke de svake, helbrede de syke og trøste de motløse, vil det hellige korset ikke utebli.

For når en forkynner at Kristus alene må ta seg av oss, som er fattige, skrøpelige får, og helbrede og hjelpe oss, og at vi ikke kan hjelpe oss selv med egne krefter og gjerninger – da liker ikke folk den prekenen.

At Kristi rike er et sykehus der det bare ligger skrøpelige og syke som må pleies – den innsikten har svært få. Også de som har evangeliet, mangler nok denne visdommen, for det er den største visdom.

Men den kristne visdommen består i dette: Vi skal ikke løfte øynene oppover og se etter det som er høyt og klokt, men se nedover, etter det som er ringe og dårlig.

Den som vet dette, skal takke Gud. For ved denne erkjennelsen blir han et menneske som kan finne seg til rette i alle kår på jorden.

Fordi det nå er slik, blir de rette hyrdene og leiekarene skilt fra hverandre på denne veien. Den som er leiekar, forkynner evangeliet så lenge folk sier om ham at han er en lærd og from mann. Men når en angriper ham, begynner å skjelle ham ut for vranglærer og vil tvinge ham til å ta ordene i seg igjen, da tar han det tilbake og lar de stakkars fårene sitte der i elendigheten.

Var de rette hyrder, ville de sette liv og sjel til for fårene og strekke fram halsen for evangeliets skyld.

Tirsdag

> «Jeg er den gode hyrde. Jeg kjenner mine, og mine kjenner meg, likesom Faderen kjenner meg, og jeg kjenner Faderen. Jeg setter mitt liv til for fårene» (Joh 10,14–15).

Kristi får kjenner ingen annen hyrde enn Kristus. De som ikke forkynner hvordan en skal kjenne Kristus, forkynner falskt og forførende.

Men hva er det å kjenne Kristus? Ikke noe annet enn å kjenne ham som en gave som er gitt deg av Gud, og som er din eiendom. Når du ser på ham eller hører om ham, at han gjør eller lider noe, skal du ikke tvile på at han selv, Kristus, er din med det han gjør og lider. På det skal du stole like sikkert som om du hadde gjort det selv – ja, som om du var Kristus selv.

Se, det er å kjenne Kristus rett: at han med alt han er, er gitt oss av bare Guds nåde, og at han har gjort fyldest for oss og vunnet oss den evige salighet.

Når du nå slik eier Kristus som grunnen til din salighet og ditt høyeste gode, skal du gripe ham som et eksempel og gi deg hen til å tjene din neste, slik du ser at han har gitt seg hen for deg.

Da kommer troen og kjærligheten i sving. Guds bud er oppfylt, og mennesket er glad og uforferdet til å gjøre og lide alt Gud krever.

Kristus som gave nærer din tro og gjør deg til en kristen. Men som eksempel øver han deg i gode gjerninger. De gjør deg ikke til en kristen, men de går ut fra deg når du er blitt en kristen.

Dette er den rette kunnskapen om Kristus: å vite hvorfor Kristus er kommet, og hvordan han skal bli oss til gagn. Den kunnskapen ønsker Peter de kristne når han sier: «Voks i nåde og kjennskap til vår Herre og frelser Jesus Kristus!» (2 Pet 3,18).

Å drive denne læren er det mest nødvendige i kristenheten. For djevelen er fiendtlig mot den og tåler ikke at vi står fast ved denne fromme hyrden og hans lære. Derfor raser han alltid mot den – med list og knep, med forfølgelse og spott – for å rive menneskene bort fra den.

Men vi skal på vår side, som fromme får, holde oss til hyrdens røst og vite at vi blir bevart ved troen på denne hyrden, når all menneskelig råd og hjelp er til ingen nytte.

Derfor sier han også om disse fårene sine: «Jeg kjenner mine, og mine kjenner meg.» Det er underlige ord, og de var nok også til latter for jødene.

De har sikkert åpnet munnen i hån og sagt: «Hvor har du da fårene dine, og hvor skal en finne dem? Vi har jo et folk og en hyrde som holder seg til templet og gudstjenesten, som Gud har innstiftet, og som holder Moseloven. Den er innhegningen deres, så en kan kjenne dem.»

«Nei», sier han, «dere skal ikke kjenne fårene mine slik dere tror. Fårene mine har et annet kjennetegn, så en ikke kan kjenne dem på pannen eller på ullen. De er tegnet og merket slik at ingen kjenner dem unntatt jeg alene.»

For riktignok har de kristne også ytre tegn: dåpen, sakramentet og prekenen. Men dette kan slå feil. Hver og en kan bare kjennes på om troen er innvortes i hjertet og holder Kristus for sin hyrde. Og denne troen kjenner bare hyrden Kristus.

Onsdag

> «… likesom Faderen kjenner meg, og jeg kjenner Faderen. Jeg setter mitt liv til for fårene. Jeg har også andre får, som ikke hører til i denne innhegningen. Også dem må jeg lede, og de skal høre min røst. Og det skal bli én hjord og én hyrde» (Joh 10,15–16).

Gud ga oss sin nåde i Den Elskede, skriver Paulus til efeserne (Ef 1,6). På samme måte kjenner også Kristus oss med den samme usigelige kjærligheten.

Fordi Faderen kjenner Kristus slik, og Kristus på samme måte kjenner oss, sine får, blir det én og samme kunnskap. Den kommer til oss fra Faderen ved Kristus, og ved den skal også vi i vår tur kjenne Faderens hjerte mot oss gjennom Kristus: Slik han elsker Kristus, sin Sønn, slik har han også for hans skyld en sann farskjærlighet til oss, som kjenner Kristus som vår hyrde.

Dette er en herlig og høy trøst. Men det er også en svært åndelig kunnskap, det vil si skjult og hemmelig for våre øyne og sanser. En må tro at både Kristus og Faderen kjenner oss slik. For det er dypt tilslørt for menneskenes øyne og blandet med mange slags skrøpelighet, og verden og vårt eget kjøtt og blod dømmer stikk motsatt.

For det er ikke bare verden som tar anstøt av Kristi rike og hans kirke, fordi det ikke går slik verden i sin visdom mener det burde gå om det var Guds regimente og gjerning.

Det som er enda hardere: Kristus selv skjuler seg for sin kirke og later som om han hadde glemt den. Han lar den ligge trykket under korset, overgitt til fiendenes grusomhet og forfølgelse.

Hvem kjenner da fårene her, som er så dypt dekket av lidelser, skam, vanære og død at de er skjult for seg selv? Sannelig ingen, unntatt Kristus alene.

Han taler til dem og trøster dem: Tross alt dette som verden og vårt eget kjøtt og blod tar anstøt av, kjenner han likevel sine får. Han glemmer dem ikke og forlater dem ikke, selv om det ser slik ut.

For at dette skal bli oss enda sikrere, legger han til: «likesom Faderen kjenner meg». Også dette er en skjult kunnskap: at Gud Fader kjenner sin enbårne, kjære Sønn.

Han måtte ligge i krybben som det elendigste tiggerbarn, utstøtt og forkastet av hele sitt folk. Ja, han henger der i luften, naken og avkledd, mellom to mordere, som den verste gudsbespotter, forbannet av Gud og hele verden, så han selv må rope til ham: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» (Matt 27,46).

Likevel sier han her: «Min Far kjenner meg nettopp i denne lidelsen og vanæren som sin eneste Sønn, sendt av ham for at jeg skal være offeret og gi mitt liv til frelse og forløsning for fårene mine. Slik kjenner jeg ham på min side, og jeg vet at han ikke har glemt eller forlatt meg for det.

Slik skal også fårene mine lære å kjenne meg i sin elendighet, vanære og lidelse som sin kjære, trofaste Frelser, som også har lidt for dem. Og de skal trygt stole på meg i dette: De er ikke glemt eller forlatt av meg i sin nød, men jeg vil på underfullt vis holde dem oppe i alt dette og slik føre dem til evig seier og herlighet. Jeg vil også føre andre får dit, så de skal høre min røst og ved mitt ord bli mine får, selv om de ikke tar imot omskjærelsen eller Moses' regimente.»

Torsdag

> «For hvilken ros fortjener dere vel om dere finner dere i straff når dere har syndet? Men om dere tåler lidelse når dere har gjort godt, da finner det nåde hos Gud. For til dette ble dere kalt, fordi også Kristus led for dere, og etterlot dere et eksempel, for at dere skal følge i hans fotspor» (1 Pet 2,20–21).

Det kan ikke være annerledes: Hver den som vil bekjenne Kristus og hjelpe verden, må – som Peter sier her – ta på seg fiendskapet fra djevelen og alle som henger ved ham, som takk for sin tjeneste og velgjerning. Han må finne seg i det med tålmodighet når verden på det bitreste håner og forfølger hans lære og liv.

Derfor minner Peter dem om kallet deres – hvorfor de er blitt kristne, og hva de er kalt til – og sier: «Til dette ble dere kalt.»

Dere som tror på Kristus, skal også bekjenne ham. Med det skal dere sammen med hele den kristne kirke prise Gud og fremme hans rike. Men dere må også være beredt på å lide ondt for det.

Dere er kalt til det. Deres dåp og kristendom fører det med seg at dere må lide dette. For derfor har dere forsaket djevelen og bekjent Kristus og er blitt døpt: for at dere skal være beredt på å lide all slags ulykke fra djevelen og verden. Dere vil likevel ikke kunne slippe unna så lenge dere må være i dette herberget, der djevelen er vert.

Vil du være en kristen og et Guds barn, må du også lide det som rammer deg for den skyld. En kristen er kastet under det kjære korset. Han må lide, enten av mennesker eller av djevelen selv, som plager ham med elendighet, forfølgelse og fattigdom, eller innvortes i hjertet med giftige piler.

Det er de kristnes løsen og kjennetegn, et hellig og salig kall, som fører dem til det evige liv. Dette kallet må vi også oppfylle og ta imot det som følger med.

Men i dette har vi Kristus, vår Herre, til forbilde. Det samme har rammet ham, og han måtte selv lide mest.

Apostelen tegner dette forbildet svært vakkert og herlig for å oppmuntre oss enda mer og bevege oss til tålmodighet. Han stiller fram for oss de rette hovedstykkene, som gjør all vår lidelse svært liten når den sammenlignes med dem.

For Herren Kristi lidelse har en høy forrang framfor all annen lidelse. For det første har han gitt oss alle et eksempel. For det andre har han lidt for oss. For det tredje har han lidt uskyldig, som den som aldri har gjort noen synd, og i hvis munn det aldri ble funnet svik.

Disse tre stykkene vil vi la være hans alene og ydmyke oss.

Om vi så hadde lidt all slags død, er det likevel slett ingenting mot hans lidelse. For hvor stor hans lidelse og angst var, og hvor bittert det var for ham, det forstår ikke noe menneske på jorden.

Dette skal nå bare tjene til å formane og oppmuntre oss til å lide tålmodig.

Når Kristus selv, Guds evige og eneste Sønn, er gått foran oss i så store lidelser, hva skal da vi beklage oss over – vi som ennå bare er ringe disipler sammenlignet med denne mesteren? Og han er likevel fornøyd når vi følger etter ham, lærer av ham og blir hans disipler.

Se, dette er det rette forbildet for hele kristenheten, som de alle skal rette seg etter. De skal i det minste gå i disse fotsporene og bli funnet i dem, og samtidig vite at selv deres største lidelse er ingenting mot den minste bloddråpen han har utøst.

Fredag

> «Han som ikke gjorde synd, og det ble ikke funnet svik i hans munn, han som ikke skjelte igjen når han ble utskjelt og ikke truet når han led, men overlot det til ham som dømmer rettferdig» (1 Pet 2,22–23).

Det har aldri levd et menneske på jorden som ikke har syndet i ord eller gjerning. «Den som ikke snubler i tale, er en fullkommen mann», skriver Jakob (Jak 3,2).

Men hvor finnes en slik, og hva heter han? Kristus er den eneste. Alle de andre samler Peter i én flokk når han sier: «Dere var jo som villfarne får» (1 Pet 2,25). Kristus har lidt for all vår synd, en rettferdig for urettferdige (1 Pet 3,18).

Det fantes og finnes ingen som er uskyldig eller uten synd i ord og gjerning. For dette er de to stykkene som hele menneskets liv og vesen er samlet i: ord og gjerning, tale og dåd.

Denne tittelen tilhører Kristus alene: at han og ingen annen har lidt, en rettferdig for urettferdige. For ikke noe menneske er rettferdig og uskyldig i ord og gjerning, og alle må bekjenne at det de lider, skyldes synden og er en velfortjent straff.

At de ikke blir i Guds vrede og evige straff for alltid, har de bare denne Rettferdige å takke. Uten noen skyld har han villig lidt for urettferdige, betalt for dem og forsonet Guds vrede.

Derfor kan også alle hellige pryde og dekke seg med Kristi uskyld og be med hele kristenheten: «Forlat oss vår skyld», og bekjenne denne artikkelen: «Jeg tror på syndenes forlatelse.»

Med alle disse grunnene formaner Peter de kristne til å bære lidelsene sine med tålmodighet, siden de jo mye heller hadde fortjent å lide evig.

Men Gud tilgir og ettergir også den evige lidelsen for Herren Kristi skyld. Han vil at dere skal bære det lille med tålmodighet, så synden i deres kjøtt og blod kan bli helt drept.

For å stille dette eksemplet enda mer levende fram fortsetter han og priser Kristus fordi han ikke skjelte igjen når han ble utskjelt.

For det som gjør lidelsen tyngst og mennesket utålmodig, er dette: Han lider ikke bare vold og urett, men han ser at de han har vist alt godt, takker ham med ondskap.

Slik ondskap gjør naturen over all måte vondt. Den får hjerte og blod til å bruse, så en gjerne vil hevne seg og begynner å bryte ut i skjellsord og trusler. For kjøtt og blod kan ikke overvinne seg selv så langt at det skal ta imot bare ondt for alle velgjerninger, og attpåtil tie stille og takke.

Se derfor på Kristi forbilde, og lær av det å refse deg selv.

Kjære, hva vil du klage over, når du ser hvor mye større ting som har rammet din kjære Herre og Frelser, Guds Sønn? Og han har likevel lidt alt med tålmodighet og i taushet, ja, til og med bedt for dem som gjorde dette mot ham.

Å, hvem skulle ikke bli skamrød her – om det ellers er en kristen bloddråpe i hjertet hans – og la være å knurre i sine lidelser, når han jo er en synder for Gud og hadde fortjent mye større?

Måtte Kristus lide dette for sin største velgjerning, så la det ikke bli tungt for deg at også du lider noe – du som selv har brakt Kristus på korset med dine synder.

Lørdag

> «Han som bar våre synder på sitt legeme opp på treet, for at vi skal dø bort fra syndene og leve for rettferdigheten. Ved hans sår er dere blitt legt. Dere var jo som villfarne får, men er nå omvendt til deres sjelers hyrde og tilsynsmann» (1 Pet 2,24–25).

Ved dette ene offeret Kristus brakte på korset, er vår synd tatt bort og nåde og tilgivelse vunnet for oss. Det kan vi ikke ta imot på annen måte enn ved troen.

Men her vil apostelen særlig vise oss hva dette offeret, som er brakt for oss, skal utrette i oss. Han sier: Kristus har tatt våre synder på seg og lidt slik at han kalles et offer for all vår synd.

Men dette offeret er ikke brakt for at vi skal bli som vi var før. Det skal virke i oss, så vi blir fri fra synden og lever i rettferdighet.

For når synden er ofret ved ham, må den også bli drept og tilintetgjort, for å ofre betyr å slakte. I Det gamle testamente måtte alle offer slaktes og drepes og så bæres fram for Gud. Men når synden nå er drept, er den ikke drept for at vi fortsatt skal bli i den og leve i den.

Her må du selv se til hvordan du tror og lever, så denne gjerningen Herren Kristus gjorde i sin lidelse, kan bli åpenbar og fullført i deg.

For har du grepet den ved troen, skal det jo også vise seg at den har kraft i deg til å dempe synden og drepe den, slik synden ved hans død er naglet til korset og er død.

Men fortsetter du å leve i synden, kan du ikke si at den er drept i deg. Da bedrar du bare deg selv når du roser deg av Kristus – han som alle synder er drept i – mens du likevel lar dem leve videre i deg.

Begge deler skal finnes i oss, sier Peter. Vi skal tro at Kristus har drept synden ved offeret av sitt eget legeme og gjort oss fri fra den. Og nå, når den er drept ved ham, skal også vi bli stadig mer fri fra den og heretter leve i rettferdighet, til vi ved døden blir helt fri fra all synd.

Men her sier du: «Du lærer jo selv at vi alle er syndere, og at det ikke lever noen hellig på jorden uten synd. Vi må jo bekjenne denne artikkelen: Jeg tror på syndenes forlatelse.»

Svar: Så langt kommer du nok ikke at du blir helt ren og uten synd. Men meningen er ikke at du skal bli værende slik du var før du tok imot syndenes forlatelse ved troen.

Den synden som samvittigheten din refser deg for, skal være død i deg. Du skal herske over den og stå den imot. Og om du igjen feiler og snubler, skal du igjen gripe tilgivelsen.

Videre heter det: «... men er nå omvendt til deres sjelers hyrde og tilsynsmann.»

Slik skal dere nå også leve som de som ikke lenger er villfarne og fortapte får. Nå som dere er omvendt og ført tilbake, skal dere følge deres kjære Frelser. I ham har dere en from hyrde som sørger for dere, og en tilsynsmann som overalt gir akt på dere for å verne dere og holde dere hos seg.

En slik trofast vokter og biskop for våre sjeler er Kristus, vår Herre. Han bærer dette navnet med ære framfor alle andre. For han trer uten opphør fram for oss ved Faderens høyre hånd, og her på jorden regjerer, nærer og vokter han den lille flokken som tror på ham, ved sitt ord, sakramentet og Den Hellige Ånds kraft.

3. søndag etter påske

Søndag

> «Om en liten stund ser dere meg ikke lenger. Og om en liten stund igjen skal dere se meg» (Joh 16,16).

Herren taler her til disiplene med dunkle og skjulte ord, som de ikke forstår. Det gjør han uten tvil for å formane dem og prege ordene riktig inn i dem. Fordi ordene lyder så underlige, skal de ikke glemme dem.

Men de forstod dem ikke før han åpenbarte for dem hva han mente – etter at han var stått opp fra de døde og hadde gitt dem Den Hellige Ånd.

Slik forstår også vi det nå når vi leser og hører det. Men å forstå det helt til bunns, det når en ikke i dette livet.

Jo lenger og jo mer en lærer det, desto mindre kan en, og desto mer må en lære. For Guds ord er en annen tale enn menneskers tale, og Den hellige skrift er en annen bok enn deres bøker.

Den hellige Gregor har sagt det slik: Skriften er et vann der en stor elefant må svømme, og der et lite lam kan vade over. For den taler klart og tydelig nok for de enfoldige, men så høyt for de kloke og forstandige at de ikke kan fatte det.

Så skal vi da her lære hva det betyr: «Om en liten stund ser dere meg ikke lenger. Og om en liten stund igjen skal dere se meg.»

Etter ordlyden er disse ordene nok lette å forstå. I trosbekjennelsen heter det: «Jeg tror på Jesus Kristus … korsfestet, død og begravet … stod opp fra de døde tredje dag.» Det er de to «om en liten stund» han taler om her.

Men når en også skal prøve det og erfare det i livet, blir det for høyt for forstanden.

Vi tror på Kristus som Guds Sønn, død og oppstanden for oss. Når vi så også skal miste ham i vårt hjerte, og han også skal dø for oss – da begynner vi å klage jammerlig.

For det finnes mange slags sorg på jorden, slik det også finnes mange slags glede.

Men den rette sorgen over all sorg er når hjertet mister Kristus og ikke håper på noen trøst fra ham.

Hvor fast hadde ikke disiplene satt sitt hjerte på at Kristus skulle bli en mektig konge og opprette et regimente der han ville gjøre dem til herrer og aldri mer la dem dø! Det var tilliten de hadde satt til denne Frelseren.

Men nå mister de ikke bare det søte samværet med den kjære Frelseren. Også denne tilliten styrter plutselig ned i helvetes avgrunn, når deres Herre blir drept på den aller mest skammelige måte, og de selv hver time må vente å bli grepet.

Nå må de synge denne sørgesangen: «Hvor er vårt håp nå tilintetgjort! Vi håpet å bli store herrer ved denne mannen og ha all glede. Nå ligger han i graven, og vi er falt i hendene på Kaifas og jødene. Det finnes ikke mer elendige folk enn oss!»

Se, dette er den rette hjertesorgen Kristus taler om her, og den fører han ikke hvem som helst inn i.

Annen, legemlig lidelse kan også kalles sorg, når en lider elendighet for Kristi skyld. Men den aller høyeste sorgen er når en mister Kristus selv.

Mandag

> «Da sa noen av disiplene hans til hverandre: Hva mener han med dette som han sier til oss: Om en liten stund ser dere meg ikke lenger, og om en liten stund igjen skal dere se meg, og: Jeg går til Faderen? De sa derfor: Hva betyr dette som han sier: En liten stund? Vi skjønner ikke hva han taler om. Jesus visste at de ville spørre ham, og han sa til dem: Er det dette dere drøfter med hverandre, at jeg sa: Om en liten stund ser dere meg ikke lenger, og om en liten stund igjen skal dere se meg? Sannelig, sannelig sier jeg dere: Dere skal gråte og klage, men verden skal glede seg. Dere skal ha smerte, men deres smerte skal bli til glede!» (Joh 16,17–20).

Da Kristus hang på korset, spottet og hånet jødene ham med stor glede og sa: «Er han Guds Sønn og Israels konge, la ham nå stige ned fra korset! Han har satt sin lit til Gud, la nå Gud fri ham» (Matt 27,40–43). Se hvordan hjertet deres hopper av glede! For en lyst de har av å se den kjære Herren henge på korset, ført i døden – og de gleder seg over at de selv har gjort det.

Slik er verdens glede: når Kristus blir korsfestet, apostlene jaget bort, kirken kastet til jorden og hans navn utslettet.

Derfor vil Kristus si her: «Nå har dere hørt begge deler: hvilken glede verden skal ha, og hvilken sorg dere skal ha. Lær det derfor og hold fast på det, så dere kan ha den rette tålmodigheten og gripe den rette trøsten i slike lidelser når dere får kjenne dem. Slik må jeg prøve dere og la dere smake hva det er å ha mistet meg, så dere kan lære å forstå litt av hemmeligheten. For det er for høyt for dere å fatte fullt ut at Guds Sønn går til Faderen, dør og står opp for dere for å føre dere til himmelen.»

«Derfor,» sier han, «må dere holde dere til det som ligger i ordene ‹en liten stund›, så dere ikke fortviler. Jeg sier dere på forhånd at det må gå slik. Dere må lide slik sorg både innvortes og utvortes. Men når det skjer og en slik stund begynner, og dere ikke lenger har noe å holde dere oppe med, men mister både meg og Gud – hold da likevel fast på mitt ord, som jeg nå sier dere: Det gjelder bare en liten stund!

Når dere holder fast på ordene ‹en liten stund› og ‹igjen en liten stund›, da går det ikke ille med dere. Den første lille stunden – fra nå, mens dere ser meg, til jeg går bort fra dere – den kan dere ennå holde ut. Men den andre lille stunden,

til dere ser meg igjen, er sorgens egentlige stund. Da vil jeg være død for dere, med all den glede og trøst dere har hatt av meg.

Men, kjære barn, glem ikke det jeg nå sier dere: Det skal ikke vare evig. En liten stund må dere nå få kjenne at dere har mistet meg. Men hold bare fast på dette ene: at jeg har kalt det en liten stund, og i mine øyne er det bare en liten stund – selv om det i deres hjerte og følelse ikke er en liten stund, men en lang stund, ja, en evighet.»

Se, slik preker Kristus her for disiplene sine, oss kristne til trøst. Når Gud prøver oss med slik anfektelse, og særlig med den tyngste av alle – at vi mister Kristus ut av hjertet – da skal vi trøste oss med dette: Min Herre Kristus har jo sagt at det bare skal være en liten stund.

Tirsdag

> «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Dere skal gråte og klage, men verden skal glede seg. Dere skal ha smerte, men deres smerte skal bli til glede! Når en kvinne skal føde, har hun smerte, fordi hennes time er kommet. Men når hun har født barnet, minnes hun ikke sin trengsel mer, i glede over at et menneske er født til verden. Slik har også dere smerte nå. Men jeg skal se dere igjen, og deres hjerte skal glede seg, og ingen tar deres glede fra dere» (Joh 16,20–22).

Disse ordene er sagt til alle kristne. For en kristen må ha anfektelse, angst, motgang og sorg, uansett hvordan det kommer. Derfor nevner ikke Kristus noen enkelt lidelse, men sier bare at de skal gråte, klage og ha smerte. De kristne møter nemlig mange slags forfølgelse: De lider tap på det de eier, og blir hånet og spottet for sin bekjennelses skyld. Noe bedre kan de ikke vente så lenge de er her nede.

Dette er hoffets farge, den drakten en kristen kjennes på, og den som vil være en kristen, må ikke skamme seg over denne fargen.

Hvorfor gjør Gud dette og lar sine bli forfulgt og plaget slik? Fordi han vil dempe den frie viljen, så den ikke søker hjelp i sine egne gjerninger, men lærer å sette sin lit til Gud alene. Derfor forstår vi det heller ikke når slik lidelse kommer – ikke før Kristus selv vekker oss opp og gjør sin oppstandelse kraftig i oss, og alle våre egne gjerninger går til grunne.

Verden vil glede seg når det går den kristne ille, men de kristnes sorg skal bli forvandlet til evig glede.

Om dette gir Herren oss en vakker lignelse om en kvinne som ligger i barnsnød. Med den viser han også at alle våre gjerninger er ingenting. For her ser vi: Selv om alle kvinner ville hjelpe denne kvinnen, får de likevel ingenting gjort.

Her er det slutt med den frie viljen. Det står ikke i kvinnens makt å bli forløst; hun ser at det står i Guds hånd og makt. Hjelper han, så er hun hjulpet. Men hjelper han ikke, er det ute med henne, om så hele verden var til stede.

Av dette lærer vi at Gud er vår Far, som hjelper oss allerede fra mors liv, og ved ham blir vi født til verden. Slik sier Kristus her til disiplene sine: «Slik skal det gå dere også.»

Kvinnen frykter den store faren, men vet likevel at hele verket står i Guds hånd. Til ham setter hun sin lit, og han hjelper henne og fullfører verket. Hun

tenker bare på den stunden som skal komme, da hun skal få glede, og i hjertet sier hun: «Det er en vond stund å komme gjennom, så blir det bedre.»

Slik skal det også gå dere når dere kommer i angst, og når dere blir nye mennesker. Da skal dere bare holde stille og la Gud handle med dere; han skal nok gjøre det uten deres hjelp.

Denne lignelsen går sterkt mot den frie viljen, som er helt kraftløs i alt som hører til vår frelse. Det må guddommelig nåde og kraft til; den frie viljen er altfor svak.

Når vi vil bli fromme, må vi først være helt døde og fortvile over alle våre egne gjerninger, ja, ikke engang tenke at vi selv vil gjøre noe til det – slik kvinnen kjenner angst og smerte, men likevel ikke kan hjelpe seg selv ut av det. Men når barnet er født, tenker hun ikke mer på angsten; det er som om hun er blitt levende igjen.

Slik er det også med oss: Når vi står midt i syndens og helvetes anfektelse, er vi døde. Men når Kristus kommer igjen og gir seg til kjenne for oss, blir hjertet vårt fullt av glede.

Onsdag

> «Slik har også dere smerte nå. Men jeg skal se dere igjen, og deres hjerte skal glede seg, og ingen tar deres glede fra dere» (Joh 16,22).

Alt dette har David skildret mesterlig i Salme 30: «Om kvelden kommer gråt som gjest, om morgenen er det frydesang. Men jeg sa i min trygghet: Aldri i evighet skal jeg rokkes! Herre, i din nåde hadde du grunnfestet mitt fjell. Du skjulte ditt åsyn, da ble jeg forferdet» (Sal 30,6–8).

Var Kristus alltid hos oss, tror jeg nok at vi aldri ville frykte. Men fordi han av og til går bort fra oss, må vi av og til frykte.

I denne salmen lærer vi hvor sterk en god samvittighet gjør oss. For der regner David hele verden for en dråpe og frykter den slett ikke. Men da Herren skjulte sitt åsyn, var hjertet og motet hans borte.

Her lærer vi nå rett hva Kristi ord betyr: «Jeg går til Faderen.» Før visste ingen det, ikke engang disiplene. Men dette er veien: «Jeg må dø,» sier han, «og dere må også dø.»

Peter ville dø med Herren, slik den gamle Adam tenker; han dristet seg til noe stort. Og vi mener alle at vi vil dø med Kristus, slik disiplene sa at de ville gå i døden med ham. Men alt dette må gå til grunne i oss.

Du må inn i en stund da Kristus ikke står hos deg og ikke dør med deg, da du ikke kan hjelpe deg selv – som kvinnen i barnsnød. Når det skjer, da kommer du til Faderen. Det vil si: Gud fyller deg med sin kraft og gjør deg til et nytt menneske som ikke frykter mer, og som allerede her på jorden har et himmelsk vesen, slik Paulus sier (Fil 3,20). Og det begynner her i troen.

Da blir du modig og dristig og sier med David: «Om jeg enn skulle vandre i dødsskyggens dal, frykter jeg ikke for ondt» (Sal 23,4). Hvorfor? Fordi du er kommet til Faderen. Hvem kan nå velte Faderens allmakt? Ingen! Ja, da kan ingen gjøre deg noe eller skade deg. Dette forstår ingen før han har erfart det.

Har du vært i døden og kommet ut igjen, sier du: «Jeg satt i døden, og hadde ikke Herren frelst meg, var jeg blitt der til evig tid.»

Slik har du nå både frukten av døden og oppstandelsen og et eksempel på dem. Du ser at den frie viljen er ingenting i det som tjener til frelse – og heller ikke alt det fornuften beslutter. Gud gi oss nåde til å forstå det og rette oss etter det.

Torsdag

> «Mine kjære! Jeg formaner dere som fremmede og utlendinger, at dere avstår fra de kjødelige lyster, som strider mot sjelen. La deres ferd blant hedningene være god, så at de, skjønt de baktaler dere som ugjerningsmenn, likevel må prise Gud på den dagen når han besøker dem, fordi de ser de gode gjerningene dere gjør» (1 Pet 2,11–12).

Denne epistelen formaner alle kristne til å leve og ferdes slik i den vantro verden at den ikke med rette kan klandre eller anklage dem for noe.

Peter minner først om at vi er kalt til et levende håp om den uforgjengelige arven i himmelen, til den evige salighet, fordi vi er forløst og har fått syndenes forlatelse ved Kristi dyrebare blod.

Han vil si: «Ved det guddommelige kallet er dere blitt et hellig folk, et kongelig presteskap, som skal prise og forkynne Guds nåde. Tenk derfor på at dere også bør leve som de som hører himmelen til og er Guds hellige folk.» For hos en kristen skal disse to stykkene alltid høre sammen, og derfor skal de innprentes i den kristne lære.

Først troen: at vi er forløst fra våre synder ved Kristi blod og har tilgivelse. For det andre: at vi deretter også skal bli andre mennesker. For i dåpen, eller når vi begynner å tro, får vi ikke bare syndenes forlatelse – den nåden som gjør oss til Guds barn – men samtidig også den gaven som skal feie ut og døde de syndene som er igjen.

Nå har apostelen et helt annet syn på Guds rike enn før Herrens oppstandelse. Den gang mente alle apostlene, ja, hele det jødiske folket, at det skulle være et jordisk rike. Der tenkte de å være rike herrer og eie alle verdens goder, mens hedningene skulle være deres tjenere og treller. Ingen krig eller nød skulle anfekte dem; de skulle bare ha gode dager under sin øverste konge, Messias.

Men her hører du at Peter preker det motsatte: «Å, dere kjære kristne,» sier han, «dere som er døpt og kalt og ført inn i Kristi kongelige, prestelige rike: Nå vil jeg si dere noe helt annet enn det dere før har tenkt og drømt om. Vi er nok borgere og herrer i dette riket, der Kristus er den høyeste kongen over alle konger, og der det er bare glede og salighet uten ende. Men her går det ikke for seg på verdslig vis, slik som hos de jordiske kongene; Kristus er jo heller ikke konge på denne verdens vis.

Derfor formaner jeg dere, nå som dere er blitt kristne og borgere i dette evige, himmelske riket: Lev heretter som de som ikke lenger hører til dette jordiske verdensriket. Se på livet her på jorden slik en pilegrim ser på landet han reiser gjennom, der han bare blir over natten. Han tenker ikke på å slå seg ned der

eller bli borger der; han tar bare til seg mat, men tankene hans går dit han har sitt hjem.

Slik må også dere se på livet deres. For dere er ikke blitt kristne for å herske og bli her på jorden, slik jødene drømmer om. Nei, dere skal være og bli i et annet liv, der det ikke skal være noen ufred eller ulykke, slik dere har det i dette herberget.»

Fredag

> «For Herrens skyld skal dere underordne dere under enhver menneskelig ordning, enten det nå er en konge, som den høyeste, eller landshøvdinger som er utsendt fra ham for at de skal straffe dem som gjør ondt og hedre dem som gjør godt. For slik er det Guds vilje, at dere ved å gjøre det gode skal stoppe munnen på uforstandige og uvitende mennesker. Som frie skal dere ikke være slike som bruker friheten som påskudd til å gjøre ondt, men som Guds tjenere. Vis alle ære, elsk brødrene, frykt Gud, ær kongen! Dere tjenere: underordne dere under herrene deres og vis dem respekt – ikke bare de gode og rimelige, men også de vrange» (1 Pet 2,13–18).

Hvordan kan disse to tingene gå sammen: å leve under den himmelske kongens og herrens styre, og likevel være en pilegrim på jorden? Hvordan kan vi leve her på jorden med hustru og barn, hus og gård, og samtidig ikke være hjemme her?

Denne forskjellen var vanskelig for de kjære apostlene, men for de kristne skal den nå være lett.

For Kristus og apostlene vil ikke med dette forkaste det ytre, menneskelige styret, som Peter kaller «menneskelig ordning». De lar det bli stående som det er, ja, de befaler de kristne å bli under det og bruke det.

Men forskjellen er denne: Når vi lever her i slike kår, lar vi ikke dette livet være vår største skatt, som om vi ikke hadde noe bedre å vente enn det vi eier her.

Hver kristen, enten han er herre eller undersått, skal leve og bruke det Gud gir ham. Men han skal ha et sinn som en gjest som tar seg et raskt middagsmåltid i herberget og ikke tenker på å bli i det fremmede landet.

Dette skal de kristne vite, så de kan innrette seg rett i dette livet: De skal ikke slå seg ned i det som om de ville bli her, og heller ikke flykte fra de verdslige stender og embeter, slik munkene gjør.

Mot alt dette sier Peter: Den ene skal ikke løpe fra den andre, men vi skal bli i de forskjellige stendene sammen, slik Gud har bundet oss til hverandre. Den ene skal tjene den andre, og likevel skal vi se på dette livet som en pilegrimsferd eller reise, der vi overnatter sammen på et gjestgiveri, spiser og drikker – og så må videre igjen.

Heller ikke den som står i en ringe stand, som tjenestegutt eller tjenestepike, skal tenke: «Hvorfor skal jeg slite meg ut med husarbeid eller jordarbeid eller tung tjeneste? Jeg er jo ikke hjemme her, jeg kunne godt hatt det bedre.»

Nei, slik er det ikke. Ville du ikke lide og bære, skulle du heller ikke være med og spise.

Men slik skal du tenke: «Dette livet er jo forgjengelig og en pilegrimsferd til det rette fedrelandet. Men fordi det er Guds vilje at hver og en her skal tjene den

andre i sin stand og sitt embete, vil jeg gjøre det som er min plikt, og tjene huset og husbondsfolket mitt trofast så lenge jeg kan – selv om jeg i denne stund måtte herfra og forlate alt som er på jorden.

For om jeg nå må dø, vet jeg hvor hjemmet mitt er.»

Se, slik skal enhver kristens liv og ferd på jorden være: Han vet framfor alt hvor hans rette fedreland er. Det vet han ved troen på Kristus, som har gjort oss til Guds barn, arvinger til det evige liv og borgere i himmelen.

Men så lenge vi må være i denne elendigheten, må vi vise verten all ære, gi herberget det som tilkommer det, og villig ta imot det som møter oss.

Lørdag

> «For dette finner nåde, om noen av samvittighet for Gud tåler sorger når han lider urettferdig. For hvilken ros fortjener dere vel om dere finner dere i straff når dere har syndet? Men om dere tåler lidelse når dere har gjort godt, da finner det nåde hos Gud» (1 Pet 2,19–20).

Her formaner Peter de kristne til å leve og handle som kristne, fordi de er kalt og kommet til herligheten og ved Kristus er blitt Guds folk og himmelens borgere. Nå skal de også leve som de som trakter etter et annet, evig rike. Det vil si: De skal holde seg borte fra alle slags kjødelige og verdslige lyster og føre et godt liv i alle slags gode gjerninger.

Han har to grunner til denne formaningen. For det første: for at de ikke skal miste det evige ved et kjødelig levesett og kjødelig lyst. For det andre: for at Guds navn og den ære vi har i Kristus, ikke skal bli spottet blant hedningene og motstanderne, men prist ved våre gode gjerninger. Dette er de viktigste grunnene til at vi skal gjøre gode gjerninger, og det de skal tjene til.

Derfor formaner også apostelen dem til å holde seg borte fra de kjødelige lystene, som strider mot sjelen. Med dette viser han at den som ikke strider mot dem, mister den skatten og arven vi har i det andre livet.

For det lar seg ikke forene å være en gjest på jorden som trakter etter et bedre land, og samtidig ha sin lyst i de forgjengelige tingene, som om en ville bli her i verden for evig.

Nei, her heter det: Vil du ha det ene, må du la det andre fare. Men glemmer du fedrelandet ditt og synker ned i dette livet, slik verden og hedningene gjør – de som er uten tro og uten håp om det evige liv – da kommer du heller ikke til det andre livet, fordi du selv forakter det.

Derfor må det være en strid her. For kjødet strider mot Ånden, og får kjødet overtaket, er det ute med Ånden og troen. Men vil du ikke bli overvunnet, må du verge deg mannelig, så du kan bevare det åndelige og evige gode.

Men også Guds ære avhenger av hvordan vi lever her på jorden. Vi skal ikke gi fiendene grunn til å spotte Guds ord og navn for vår skyld, men prise ham med vår bekjennelse og hele vårt liv, så også andre blir lokket til å kjenne og ære ham sammen med oss.

Slik sier også Kristus: «Slik skal dere la lyset deres skinne for menneskene, så de kan se de gode gjerningene dere gjør og prise deres Far i himmelen» (Matt 5,16).

Derfor fortsetter Peter her og nevner noen av de kristnes gode gjerninger i alle stender, særlig for tjenestefolk, som den gang måtte tjene vantro og hedenske herrer. Og han formaner dem til å leve slik at Guds navn kan bli prist ved det.

4. søndag etter påske

Søndag

> «Nå går jeg bort til ham som har sendt meg. Og ingen av dere spør meg: Hvor går du hen? Men fordi jeg har sagt dere dette, har sorg fylt deres hjerte. Men jeg sier dere sannheten: Det er til gagn for dere at jeg går bort. For dersom jeg ikke går bort, kommer ikke Talsmannen til dere. Men går jeg bort, da skal jeg sende ham til dere» (Joh 16,5–7).

Dette evangeliet er et stykke av den vakre prekenen vår Herre Kristus holdt etter den siste nattverden han spiste sammen med disiplene sine.

Han vil trøste sine kjære disipler over at han tar avskjed med dem. For nå skal han dø og la dem bli igjen alene i fare og nød, under verdens fiendskap og forfølgelse for hans skyld.

Han sier dem også selv med mange ord at de skal bli utstøtt av synagogene, og at de som dreper dem, skal rose seg av å ha gjort Gud en tjeneste. Det var forferdelig for dem å høre, så de ble dypt bedrøvet – både fordi de skulle miste den kjære Herren, og fordi de skulle bli igjen i slik nød og elendighet.

Derfor trengte de også trøst, og den gir Herren dem med stor troskap.

Han lover å sende dem Den Hellige Ånd, som skulle styrke og trøste hjertene deres og først da opprette Kristi rike og utbre det i hele verden. Han sier dem også tydelig hva Guds rike skal bestå i, og hva Den Hellige Ånd skal utrette i verden ved dem.

Han sier altså til dem: «Jeg vet og ser godt, kjære disipler, at dere er svært forferdet og bedrøvet over det jeg har sagt dere. Men til trøst skal dere vite dette: Jeg sier dere sannheten, det er mye bedre for dere at jeg går bort. Dere skal få rikelig erstatning for at jeg tar avskjed. For i stedet skal dere få Den Hellige Ånds trøst og kraft, så det jeg nå ikke kan gjøre hos dere, kan bli utrettet ved dere.

For jeg er kommet til verden for å lide og dø og slik gå til min Far, og deretter sende Den Hellige Ånd. Han skal gjøre langt større ting ved dere enn det som nå skjer ved meg, og han skal gi dere et herlig embete som skal utbre mitt rike i verden.»

Med dette viser Herren dem hva hans rike skal være på jorden. Han vil ta fra dem den gamle, inngrodde meningen om et ytre, verdslig herredømme over det jødiske folket, og han sier dem tydelig nok at han skal forlate verden og ikke lenger bli sett av dem.

Men når han forlater verden, kan han ikke herske og regjere synlig som en konge over jorden. Hva er det da for et rike, og hvordan blir hans rike styrt?

Det viser Kristus med ordene: «Den Hellige Ånd skal overbevise verden.» Det skal ikke være et styre ved menneskelig visdom og kraft, men Den Hellige Ånds styre – et åndelig rike der Kristus regjerer usynlig, bare ved Ordet. Med det skal Den Hellige Ånd overbevise verden. Han skal ikke tvinge den med verdslig makt, men føre et muntlig ord, et prekenembete, som kalles Guds ord.

Mandag

> «Og når han kommer, skal han overbevise verden om synd og om rettferdighet og om dom: Om synd, fordi de ikke tror på meg» (Joh 16,8–9).

Det er som om vår Herre Kristus med disse ordene ville si: «Om de trodde på meg, ville alle de syndene de hadde gjort, være tilgitt dem. For jeg vet at de av naturen ikke kan gjøre annet. Men at de ikke vil ta imot meg eller tro at jeg vil hjelpe dem, det skal fordømme dem.»

Derfor skal Gud på den ytterste dag felle en slik dom over dem: «Se, du var i synd og kunne ikke hjelpe deg ut av den. Likevel ville jeg ikke fordømme deg, for jeg sendte min eneste Sønn til deg for at han skulle ta synden fra deg. Ham har du ikke villet ta imot. Derfor blir du fordømt – bare fordi du ikke har Kristus.»

Slik er dette ordet skrevet for å prise den store nåden Gud har gitt oss i Kristus. Hvilken menneskelig fornuft kunne ha tenkt seg noe slikt – at det står slik til med mennesket?

Fornuften tenker: «Jeg har syndet med gjerninger, så må jeg gjøre godt igjen med gjerninger som utsletter og betaler synden, så jeg kan få en nådig Gud.» Når fornuften kommer så langt, er den på sitt høyeste, og likevel er det ikke annet enn blindhet.

Men Gud sier: «Vil du bli fri fra synden, må du ha andre gjerninger å betale for den med. For med alle de gjerningene du gjør, kan du ikke annet enn synde – også i de gjerningene du tenker å forsone meg og sone synden med. Hvordan vil du, fattige menneske, utslette synd med synd? For du synder også i de beste gjerningene dine, fordi du ikke gjør dem av hjertet. Fryktet du ikke straffen, ville du heller la dem fare. Så alt du oppnår, er at du drister deg til å sone små synder med store.»

Når Den Hellige Ånd kommer, refser han derfor menneskene og sier: «De gjerningene du har gjort og ennå gjør, er bare synd. Derfor er det helt forgjeves at du drister deg til å gjøre opp for synden av egen kraft.»

Da kan de si: «Se, det visste jeg ikke.» Og Den Hellige Ånd svarer: «Ja, det er derfor jeg er her – for å si deg det. Hadde du visst det, hadde det ikke vært nødvendig at jeg kom og forkynte det.»

Hva vil du nå gjøre for å bli hjulpet? Tro på Herren Kristus, at han har tatt bort dine synder! Tror du det, så har du ham, og slik må syndene dine falle bort. Skjer ikke det, kan du aldri bli fri fra syndene dine, og du faller dypere og dypere ned i dem.

Slik kaster dette ordet til jorden alt det en hittil har drevet med for å sone synden og gjøre fyldest for den. Det beste i verden, det verden regner for fromhet og hellighet, er bare synd.

Tirsdag

> «Om rettferdighet, fordi jeg går til Faderen, og dere ser meg ikke lenger. Om dom, fordi denne verdens fyrste er dømt» (Joh 16,10–11).

Der Kristus blir forkynt og kjent, der regjerer han i oss fra Faderens høyre hånd og er selv her nede i hjertene. Og han regjerer slik at han har makt og herredømme over deg og alle dine fiender, og hjelper deg fra synd, død, djevel og helvete. Slik er hans oppstandelse og himmelferd vårt liv og vår frelse, vår rettferdighet og alt på en gang.

Dette mener Herren når han taler om rettferdigheten: Menneskene blir fromme og rettferdige for Gud ved at han farer til himmelen, til Faderen, og at vi ikke ser ham lenger. Dette forstår ikke verden; derfor må Den Hellige Ånd komme og overbevise den om det.

Skal jeg bli from, er det ikke nok at jeg gjør gode gjerninger i det ytre. Jeg må gjøre dem av hjertens grunn, med lyst og kjærlighet, slik at jeg kan stå for Gud uten frykt for synd, død og djevel og vite hvordan det står mellom ham og meg.

Det kan ingen gjerning eller skapning gi meg, men bare Kristus, som er faret opp til himmelen, der ingen kan se ham. Men jeg må tro at han sitter der oppe og vil hjelpe meg.

En slik tro gjør meg til behag for Gud. Så gir Kristus meg Den Hellige Ånd i hjertet, og han gjør meg glad og villig til alt godt. Slik blir jeg rettferdig, og ikke på noen annen måte.

For gjerningene gjør deg mer og mer uvillig, men denne gjerningen gjør hjertet ditt desto villigere jo mer du driver med den. For der en slik erkjennelse er, kan ikke Den Hellige Ånd utebli. Og når han kommer, må han gjøre hjertet glad og villig, så det går fritt fram, gjør med villig sinn alt som behager Gud, og lider det som skal lides.

For det tredje skal Den Hellige Ånd overbevise verden om dommen, det vil si: at den ikke vet hva som er rett. For hvem har noen gang hørt at retten er dette: at verdens fyrste er dømt?

Når jeg har erkjent synden, er blitt fri fra den og har fått rettferdighet, står jeg i et nytt vesen og liv. Når jeg har Herren Kristus og vet at det skal noe annet enn våre gjerninger til for å bli fri fra synden, da følger det at jeg kan felle en rett dom over alt ytre vesen og si hvordan det skal bedømmes for Gud.

Alt fornuften dømmer for Gud, duger ikke; alt som er medfødt i mennesket, må gjøres til intet. Alt verden regner for visdom, er dårskap for Gud.

Kort sagt: Det verden gjør, er unyttig, med mindre det går ut fra Herren Kristus og er hans ord og Ånd. Kommer det ikke derfra, er det blindhet og ikke noe godt.

Fordi verdens fyrste og Den Hellige Ånd, Kristi og djevelens rike, står helt mot hverandre, og fordi Den Hellige Ånd ikke tåler at noen kommer fram med

sin gjerning og roser seg av den, må det hellige kors snart følge. For verden vil ikke tåle å bli refset for dette.

Dette er de tre stykkene vi har i evangeliet: Vantroen er synd, troen er rettferdighet. Se derfor til at du regner alt som er uten Ånd, for ingenting, og vent deg så det hellige kors.

Onsdag

> «Ennå har jeg mye å si dere, men dere kan ikke bære det nå. Men når han kommer, sannhetens Ånd, skal han veilede dere til hele sannheten. For han skal ikke tale av seg selv, men det han hører, skal han tale, og de kommende ting skal han forkynne dere. Han skal herliggjøre meg, for han skal ta av mitt og forkynne det for dere. Alt det som Faderen har, er mitt. Derfor sa jeg at han tar av mitt og forkynner for dere» (Joh 16,12–15).

Disse ordene hører også med til løftet om Den Hellige Ånd og hans embete i kristenheten. Men han bryter av her og viser disiplene til at Den Hellige Ånd snart skal komme selv. Han skal lære dem alt dette, så de forstår det godt og får erfare det i virkeligheten.

For nå var det ikke tid til å tale mye om læren, fordi han ville trøste dem over avskjeden; og de var heller ikke skikket til å forstå rett hvordan det skal være i hans kommende rike.

Dette mener han når han sier: «Ennå har jeg mye å si dere, men det er altfor vanskelig for dere å fatte, for det går helt mot deres tanker og håp. Forsto dere det, ville dere få trøst og et glad hjerte av det. Men nå blir dere bare forferdet og bedrøvet av det jeg sier dere til trøst – om min forklarelse og himmelferd og om det himmelske riket jeg vil begynne ved dere.

Her heter det sannelig med rette at dere ikke kan bære det nå. Den Hellige Ånd må selv lære dere og føre dere fra deres villfarne tanker inn i sannheten og den rette erkjennelsen. For det,» sier Kristus, «skal være hans embete: Han skal vitne om meg, at jeg er opphøyet fra lidelse og død til herlighet og sitter ved Faderens høyre hånd som en regjerende Herre over alt. Og han skal forkynne i hele verden at dette har vært Faderens råd.

Derfor blir også Den Hellige Ånd sendt, for at hele verden skal erkjenne dette og bli ført inn i mitt rike. Når jeg nå blir tatt fra dere og Den Hellige Ånd kommer, skal dere nok lære det på en helt annen måte enn dere nå tenker og forstår, og alt jeg nå har sagt dere, skal dere da selv få erfare.»

Kristus sier her kjærlig om Den Hellige Ånd: «Han skal herliggjøre meg, for han skal ta av mitt» og ikke tale av seg selv.

Derfor kan ikke den flokken som lærer annerledes, være av Den Hellige Ånd eller Kristi kirke; den er den lede djevelens bande. For Den Hellige Ånd og den kristne kirke holder seg bare til det Kristus har sagt og befalt.

Riktignok bruker den flere ord og maler det ut vidt og bredt, men den gjør det ikke til noe annet. For å si mye betyr bare at en behandler saken på mange måter, men alltid den samme saken.

Slik har evangelisten Johannes skrevet mye mer enn det Kristus har talt her, men han blir likevel alltid ved artikkelen om Kristi person, embete og rike og peker alltid på dette Guds Lam.

Torsdag

> «Far ikke vill, mine kjære brødre! All god gave og all fullkommen gave kommer ovenfra, fra lysenes Far. Hos ham er ingen forandring eller skiftende skygge» (Jak 1,16–17).

Apostelen formaner i denne epistelen til tålmodighet under alle slags forfølgelse fra dem som forakter Guds ord, og sier: «Tenk på hvilke goder dere har fått fra Gud, nemlig all god og fullkommen gave. Legg det derfor godt på vekten og vei det ene mot det andre. Da skal dere finne at dere er langt rikere overøst med goder enn dere kan bli overøst med skam og skade.

Når verden nå anfekter dere med forakt og forfølgelse, så sett opp mot dette alt det gode vi har i Kristus og evangeliet. Da skal det snart vise seg at dere har langt større grunn til å ynkes over dem som vil skade dere, enn til å bli vrede på dem.»

Med ordene «god og fullkommen gave» omfatter apostelen alt det gode vi allerede har fått av Gud og fortsatt skal få av ham, både her og hisset. Med «all god gave» forstår vi de godene vi har i denne verden, og med «fullkommen gave» de godene vi har i vente i det kommende livet.

Om vi kristne kunne veie de skattene og godene vi har – jeg vil nå ikke tale om de jordiske, forgjengelige godene, men om de åndelige, evige godene vi har i Kristus – da ville vi snart se at de overgår alt det verden har og kan rose seg av, mer enn hundre tusen ganger.

Vi taler nå om de godene vi har ved Kristi oppstandelse, slik det hører seg til i denne påsketiden. Her heter det: All god og fullkommen gave kommer fra lysenes Far. For han har begynt å tømre og bygge på oss og vil gjøre oss til sine egne barn og arvinger. Det har skjedd ved evangeliet, som han kaller sannhetens ord.

Hva har vi så i det? Så mye at hjertet vårt blir opplyst og glad, og vi er kommet bort fra all synd, villfarelse og redsel inn i den klare sannheten.

Er ikke dette en stor skatt og en dyrebar gave, at vi blir slik opplyst og undervist av Gud at vi kan felle en rett dom over all lære og alt liv på jorden, og lære hvem som helst hvordan de skal leve, og hva de skal gjøre og sky?

Derfor kan vi nok rose oss av at vi her på jorden har en Far som kalles lysenes Far, og at vi får slike goder av ham at enhver gjerne skulle gi både liv og lemmer for dem.

Vi har også en god samvittighet som kan stå seg mot alle slags synd og anfektelse og holder fast på det visse håpet om det evige liv. Dette er de herlige godene: evangeliet, den kjære dåpen, Den Hellige Ånds styrke.

Hva betyr det da om noen kan gjøre deg en liten skade eller ta noe av de timelige godene dine? Hvorfor vil du bli vred, når du har slike guddommelige goder som ingen kan ta fra deg eller forringe?

Og det skal ikke bli med dette: Dere har ennå i vente de rette, fullkomne godene og gavene. Blir vi i troen, vil han føre oss til de evige godene, der vi aldri skal fare vill, bli vrede eller synde.

Fredag

> «Hos ham er ingen forandring eller skiftende skygge. Etter sin vilje har han født oss ved sannhets ord, for at vi skal være en førstegrøde av hans skapninger» (Jak 1,17–18).

Her i det naturlige, verdslige livet er det en stadig veksling: Snart er det lyst, snart mørkt, snart kaldt, snart varmt; i dag frisk, i morgen syk. Også i det kristne livet er vi glade i dag og bedrøvet i morgen; nå står vi, snart faller vi.

Alt dette skal ta slutt, og i stedet skal det komme et liv som ikke er underlagt noen veksling. Der skal vi uten opphør skue Gud i hans majestet, og der er det ikke noe mørke eller død, ingen plage eller svakhet, men bare lys, glede og salighet.

Når verden anfekter dere og egger dere til vrede eller ond lyst, skal dere se dit – til de himmelske godene som visselig er lovet dere. De skal være langt mer dyrebare for dere enn de jordiske, som vi jo alle må forlate.

Derfor sier apostelen: «Hvorfor bekymrer dere dere for jordens goder? Selv om også de er gitt av Gud, er de forgjengelige. Hvorfor gleder dere dere ikke mye mer over de himmelske godene, som dere allerede har rikelig av, og som ingen kan ta fra dere?»

For å forklare dette sier han videre: Gud har født oss ved sannhets ord. Dette er det høyeste som er gitt ovenfra her nede: at han har født oss til å være hans barn, så vi er og kalles barn født av Gud. Hvordan har det skjedd? Ved sannhetens ord.

Med dette kaster han et blikk på alle sekter og partier, som også har en lære de priser. Men det er ikke sannhetens ord, og det gjør ingen til Guds barn.

Men vi har et slikt ord at vi vet at Gud gjør oss til sine barn og rettferdige, ikke ved gjerning eller lov. For en kristen skal være et menneske som har det fra fødselen av. Han lar seg ikke skjære til eller lappe på, slik Moses' disipler gjør. Nei, til dette hører nye mennesker, som kalles Guds fødte barn (Joh 1,12) – det er de som tror på Kristi navn.

Når dere da har fått så stor nåde at dere er Guds egne fødte barn, hvordan skulle han ikke også gi dere alt annet?

Hvor har dere det fra? Dere har ikke vunnet det ved eget arbeid og egen evne. Det er gitt dere av bare nåde, etter hans faderlige vilje og velbehag. Og slik er vi blitt en førstegrøde av hans skapninger, det vil si: Guds nylig påbegynte skapning og gjerning.

Med dette skjelner han mellom sin skapning og verden eller menneskelige skapninger. Derfor kalles en kristen en ny Guds skapning, fordi han er skapt av Gud og er hans egen gjerning, uten menneskelig hjelp.

Men det er bare begynnelsen og gryningen. Gud arbeider på det hver dag, til det hisset blir en fullkommen og helt guddommelig skapning, ren og klar som

solen, uten noen synd og skrøpelighet, helt brennende i guddommelig kjærlighet.

Alt dette skal dere tenke godt over: hvor stor ære og herlighet Gud allerede har gitt dere, at dere er gjort til arvinger av det kommende livet. Derfor skal dere ikke la dere drive til vrede for den elendige tiggerposens skyld som verden trakter etter.

Takk heller Gud for at han har gjort dere verdige til de guddommelige godene, og forakt alt det som kan hende dere, enten det er søtt eller bittert.

Lørdag

> «Vit dette, mine kjære brødre: Hvert menneske skal være snar til å høre, sen til å tale, sen til vrede! For manns vrede virker ikke det som er rett for Gud. Avlegg derfor all urenhet og enhver rest av ondskap, og ta ydmykt imot Ordet som er innplantet i dere, og som er mektig til å frelse deres sjeler» (Jak 1,19–21).

Nå avslutter Jakob med denne formaningen: La dere refse og trøste av Guds ord. Vær snar til å høre – men ikke til å tale, til å knurre og skjelle mot Gud og mennesker.

Når dere kjenner at vreden rører seg i dere, så synd ikke, men gå inn i kammeret deres, hold stille en liten stund og la ikke vreden løpe av med dere.

«Avlegg derfor all urenhet» og så videre – det vil si verdens urene vesen og liv. Det skal være langt fra dere kristne. For dere har så store goder at dere må regne alt slikt verdslig vesen for bare urenhet – om dere kjenner godene rett.

«Ta med saktmodighet imot Ordet.»[1] Dere har nå Ordet som Gud har gitt dere, så det har sin rike gang blant dere: Det blir forkynt, hørt og lest, og gudskjelov er det ingen mangel på det.

Men la det komme dere til nytte; bruk det med saktmodighet, så dere holder fast på det. Det skal saktmodighet og tålmodighet til for å overvinne verden og djevelen. Vil vi slåss med ham på annen måte, kan vi ikke beholde Ordet.

For det er et ord som kan frelse deres sjeler – hva vil dere mer? Dere har Ordet og løftene om alle guddommelige goder, og det kan også frelse dere om dere står fast ved det.

Hvorfor spør dere da etter verden og alt den formår, enten det er godt eller ondt? Hvordan kan den skade dere eller hjelpe dere, om dere beholder denne skatten?

Legg merke til at apostelen her tilskriver det muntlige ordet, det forkynte evangeliet, den kraften som kan frelse sjelene våre. Det er nå plantet blant dere og i dere alle.

Men se til at dere ikke lar dere drive eller vende bort fra det ved vrede eller verdens urenhet. Hold fast på dette ordet med tålmodighet og renhet – det ordet som Gud så nådig og rikelig har skjenket dere, uten deres arbeid og fortjeneste.

Hvor mange er det ikke som mangler Ordet, og som likevel strever for å komme til himmelen og bli frelst, men ikke kan nå det, om de så plager seg i hjel og øver seg i alle slags gudstjeneste!

[1] NB: «ta ydmykt imot Ordet».

Vil dere da ikke heller bli ved Ordet og beholde en slik skatt, som gjør dere til Guds barn, enn la dere rive bort fra det ved verdens forfølgelse eller lyst?

5. søndag etter påske

Søndag

> «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Alt det dere ber Faderen om, skal han gi dere i mitt navn. Hittil har dere ikke bedt om noe i mitt navn. Be, og dere skal få, for at deres glede kan være fullkommen» (Joh 16,23–24).

Guds løfter er hovedsaken og kraften i alle bønner. For Kristus lover her at vi skal få det vi ber om, og han sverger på det og sier: «Sannelig, sannelig!»

Gud er rede til å gi langt raskere og rikeligere enn vi ber; ja, han tilbyr sine goder, om vi bare tar imot dem. Slik grunner Gud selv vår bønn på sitt løfte og lokker oss med det til å be. For var ikke løftet der, hvem kunne da be?

Vi har mange måter å gjøre oss klar til bønn på, og mange bøker er fulle av dem. Men vil du være rett rustet, så ta løftet for deg og grip Gud ved det. Da vil motet og lysten til å be snart vokse – og det motet får du aldri på noen annen måte.

For de som ber uten Guds løfte, finner selv på hvor vred Gud er, og så vil de forsone ham med bønnen sin. Følgen er at det verken finnes mot eller lyst til å be, men bare en usikker mening og et tungt sinn. Da blir det heller ingen bønnhørelse, og både bønn og strev er spilt.

Slik blir vantroen deres straffet. I sin dårskap regner de seg for uverdige til å be og måler bønnens uverdighet etter sin egen evne og ikke etter Guds løfte – og da må det jo bli bare uverdighet.

Men du skal alltid være viss på din verdighet, ikke ut fra din gjerning, men ut fra Guds løfte.

Så viss skal du være at om du var alene og visste at ingen i hele verden ba utenom deg, skulle du likevel be i tillit til dette løftet. For du kan ikke vise meg noen hellig som har bedt i kraft av sin egen verdighet og ikke i tillit til Guds løfte alene – enten det nå er Peter, Paulus, Elia eller hvem det skal være. Alle har de vært uverdige.

Det andre stykket som må komme til løftet, er troen. Vi skal tro at løftet er sant, og at Gud vil gi det han lover. For løftets ord krever tro. Og den som tviler i hjertet og likevel ber, han frister Gud, for han tviler på Guds vilje og nåde.

Om denne troens visshet taler Johannes i sitt brev: «Og dette er den frimodige tilliten vi har til ham, at dersom vi ber om noe etter hans vilje, så hører han oss» (1 Joh 5,14).

Men en slik tro må Den Hellige Ånd gi. Uten Den Hellige Ånd blir det derfor visselig ingen rett bønn.

Prøv det bare og be slik, så skal du kjenne hvor søtt Guds løfte er, og du skal erfare hvilket frimodig og tillitsfullt hjerte det gir, så du da kan be om alt.

Mandag

> «Be, og dere skal få, for at deres glede kan være fullkommen. Dette har jeg talt til dere i lignelser. Det kommer en tid da jeg ikke lenger skal tale til dere i lignelser, men fritt ut forkynne dere om Faderen» (Joh 16,24–25).

«Elia var et menneske under samme kår som vi», og da han ba, regnet det ikke på tre år og seks måneder (Jak 5,17; 1 Kong 17,1). Se, her har du et eneste menneske som ber – og med denne ene bønnen hersker han over skyer, himmel og jord.

Slik ville Gud la oss se hvilken makt og styrke en rett bønn har: Ingenting er umulig for den. For å synge salmer og lese et fadervår er ikke å be. La nå hver og en spørre sitt eget hjerte hvor ofte han har bedt i hele sitt liv.

Men den bønnen ser og kjenner ingen andre enn du alene i ditt hjerte, og egentlig kjenner du den først når den er oppfylt.

En må også nevne noe bestemt som en bærer fram for Gud og ber ham om, for eksempel om en sterk tro, om kjærlighet og fred og trøst for din neste. Det er det Kristus mener med ordet: «Alt det dere ber Faderen om» (Joh 16,23). Alt, det vil si: alt dere trenger for at deres glede kan være fullkommen. Altså: Be om alt dere trenger, til dere får alt og har full glede – en bønn som riktignok først blir oppfylt på den ytterste dag.

En må også inderlig ønske at det skal skje – og det er ikke noe annet enn å be. Da løftes hjertet opp til Gud og sukker av hjertens grunn: «Å, hadde jeg bare dette eller hint!» Det er Åndens sukk som ikke rommes i ord (Rom 8,26), når munnen ikke kan tale så inderlig og mektig som hjertet ønsker. Et slikt lengselssukk overgår alle ord og tanker; derfor vet ikke engang mennesket selv hvor dyp bønnen hans er.

Slik ropte Moses, enda han tidde med munnen. Gud sa til ham: «Hvorfor roper du til meg?» (2 Mos 14,15). Hjertet hans sukket dypt i nøden, og det kaller Gud et rop. Slik sier også Paulus at Gud «kan gjøre mer enn alt, langt ut over det vi ber eller forstår» (Ef 3,20).

Anfektelse, angst og nød tjener til dette sukket; de lærer oss å sukke rett.

Vi skal også be i Kristi navn, det vil si: komme fram for Gud i troen på Kristus og stole på at vi blir tatt imot og bønnhørt for hans skyld, ikke for vår egen.

Men de som kommer og ber i sitt eget navn og dristig mener at Gud vil bønnhøre dem fordi de bærer fram så mange og så andektige bønner – de får bare vrede og unåde.

Her ser vi at bønnen godt kan finne sted i hjertet uten et eneste ord fra munnen. Det betyr ikke at den muntlige bønnen skal foraktes; den tjener til å tenne den indre bønnen.

Men i bønnen skal vi ikke foreskrive Gud tid, person, sted og måte. Vi skal overlate alt til hans vilje, bare holde ut i bønnen og ikke tvile på at bønnen er

hørt – at Gud så visst har besluttet å gi oss det vi ber om, som om vi allerede hadde det i hendene.

Tirsdag

> «På den dagen skal dere be i mitt navn. Og jeg sier dere ikke at jeg skal be Faderen for dere. For Faderen selv elsker dere, fordi dere har elsket meg og trodd at jeg er utgått fra Gud. Jeg er utgått fra Faderen og er kommet til verden. Jeg forlater verden igjen og går til Faderen» (Joh 16,26–28).

Disiplene visste ennå ingenting om bønnen i Jesu navn. De kjente ingen nød som drev dem til å be. Så lenge Kristus var hos dem, syntes de at de hadde nok av alt. Men nå som han skal skilles fra dem, begynner nøden – og den vil gi dem grunn nok til å be.

Da han talte om å skilles fra dem og gå til Faderen, kunne de ikke forstå det. De mente at det ikke skulle bli noen død, men en reise med kroppen og en hjemkomst – slik som når en reiser til et fremmed land og vender tilbake.

Derfor sier han dem nå rett ut hva hans gang til Faderen er: «Dere skal se hvordan jeg gjennom lidelsen farer opp til Faderens vesen og rike. Jeg skal sitte ved hans høyre hånd, tre fram for dere og være deres mellommann og talsmann. Alt dette skjer ved meg for deres skyld, for at også dere kan komme til Faderen.

Da skal dere ikke bare ha grunn til å be i mange slags nød; dere skal også vite og kjenne hva mitt navn er, og hva dere skal holde meg for. Da skal dere av dere selv lære å be – noe dere til nå ikke forstår og ikke har gjort.» Derfor sier han videre: «Jeg sier dere ikke at jeg skal be Faderen for dere» osv.

Hvor yndig og kjærlig kan ikke Herren tale og lokke oss til seg, og gjennom seg til Faderen! For her forklarer han selv hvordan det må gå til når en vil be i hans navn.

«Dere,» sier han, «elsker meg og tror at jeg er utgått fra Gud.» Det vil si: Dere kjenner meg og tror på meg. Dermed har dere meg og mitt navn, og dere er i meg, slik jeg er i dere.

For Kristus bor ikke i oss fordi vi tenker, taler, synger eller skriver mye om ham. Han bor i oss når vi elsker ham og tror på ham: at han er kommet fra Gud og går til Gud igjen. Det vil si: at han i sin lidelse har kledd seg av all guddommelig ære og for vår skyld igjen er faret opp til sin Fars rike. Denne troen bringer oss til Faderen, og slik skjer da alt i hans navn.

Her er vi altså sikre på at Kristus ikke trenger å be for oss. For han har allerede vunnet alt for oss ved sin bønn, og nå kan vi selv tre fram ved Kristus og be. Vi trenger ikke mer enn én Kristus som ber for oss. Denne ene Kristus er nok for oss; han har vunnet oss ved sin bønn og ført oss til Faderen.

Derfor sier han: «Faderen selv elsker dere.» Det er ikke deres fortjeneste, men hans kjærlighet.

«Men han elsker dere for min skyld,» sier han, «fordi dere tror på meg og elsker meg. Det vil si: Han ser mitt navn i dere. Det er derfor jeg har utført mitt embete. Nå er dere ved meg kommet så langt at dere selv, likesom jeg, kan tre fram for ham og be. Jeg trenger ikke å be enda mer for dere.»

Onsdag

> «Jeg er utgått fra Faderen og er kommet til verden. Jeg forlater verden igjen og går til Faderen. Hans disipler sa: Se, nå taler du fritt ut, og sier ingen lignelse! Nå vet vi at du vet alt, og du har ikke bruk for at noen spør deg. Derfor tror vi at du er utgått fra Gud» (Joh 16,28–30).

Her lærer vi at å tro på Kristus betyr å tro at Kristus for vår skyld er utgått fra Gud, og at han igjen forlater verden og går til Faderen. Det er det samme som at Kristus er blitt menneske for oss, er død og oppstått og faret opp til himmelen. Av dette embetet har han navnet Jesus Kristus. Og å tro dette om ham, det er å være og bli i hans navn.

«Nå,» sier disiplene, «taler du fritt ut» – ingen mørk og skjult tale. De gode disiplene mente at de forsto godt hva det betydde at Kristus kom fra Faderen og gikk til Faderen. Men det gjør de som Kristi gode barn: De taler slik av kjærlighet til ham.

Det er som når enfoldige mennesker av og til snakker sammen: De sier ja eller nei for å gjøre den andre til lags og sier at det er slik, enda de er langt fra å forstå det. Og det skjer likevel i all enfold, uten hykleri.

Med dette viser evangelisten oss hvilket enfoldig og yndig liv Kristus levde med disiplene sine, og hvor fortrolig de omgikkes ham. «Nå,» sier disiplene, «vet vi at du vet alt, og du har ikke bruk for at noen spør deg.» Det vil si: Du kommer oss i forkjøpet og forklarer deg selv. Du taler ikke lenger i lignelser som en må spørre deg om, for du vet allerede om vi forstår det eller ikke.

Bakgrunnen er at de ville spørre ham hva «en liten stund» betydde. Han merker det og sier at han må gå til Faderen. Det forstår de heller ikke, men det var likevel klarere for dem enn ordet «om en liten stund».

Da de nå skjønte at han så tankene deres og visste at de ville spørre ham, bekjente de at han var kommet fra Gud og visste alt – og at han nok også visste og så hva de manglet.

Kristi himmelfartsdag

> «Til sist åpenbarte han seg for de elleve selv, mens de holdt måltid. Han refset dem for deres vantro og for deres harde hjerter, fordi de ikke hadde trodd dem som hadde sett ham etter at han var blitt reist opp. Og han sa til dem: Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen! Den som tror og blir døpt, skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt» (Mark 16,14–16).

Dette har vi ofte sagt: Evangeliet er egentlig ikke skrevet i bøker. Det er en muntlig forkynnelse som skal høres i all verden og forkynnes fritt ut for all skapningen, så alle kunne høre det om de bare hadde ører.

For den gamle loven og det profetene forkynte, har ikke lydt i hele verden og for all skapningen; det ble bare forkynt for jødene og i deres synagoger. Men evangeliet skal gå fritt ut i hele verden. Det skal ikke finnes den krok der det ikke lyder, helt til den ytterste dag.

Det er Guds råd at også de som ikke kan lese, og som heller ikke har hørt Moses og profetene, likevel skal høre evangeliet. Hva er så evangeliet? Det er de ordene Herren taler: «Den som tror og blir døpt, skal bli frelst.»

En skal ikke forkynne om gjerninger, hvor store de enn måtte være. For evangeliet vil rive oss løs fra all vår formastelighet og grunne oss bare på Guds barmhjertighet, så hans gjerning og nåde alene kan bli prist.

For Paulus sier: «Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde» (Rom 11,6). Derfor må en kaste bort alle gjerninger som en vil bli from ved, så det ikke blir igjen annet enn nåde.

Jeg må tro at Gud, uten å se på mine gjerninger, har gitt meg sin nåde og det evige liv. Så må jeg takke ham og si: «Jeg er glad, jeg lover og takker Gud fordi han for ingenting, av bare nåde, har gitt meg et så overmåte rikt gode.»

Slik er dette evangeliet, som Skriften sier, ikke noe annet enn en forkynnelse om Guds pris. Det heter jo: «Himlene forteller Guds ære, hvelvingen forkynner hans henders verk» (Sal 19,2). Se derfor til at du ikke legger noe til, men bli ved det, slik ordene lyder: «Den som tror, skal bli frelst» – uten egen fortjeneste, uten noen gjerning.

Hvorfor? Fordi Gud lar oss forkynne og preke at han har latt sin Sønn Jesus Kristus komme for å ta bort synden og all ulykke. For han så at vi med våre gjerninger og krefter ikke maktet å utslette synden. Ellers kunne han godt ha spart seg møye og bry med å la sin Sønn lide og dø. Og dette har han latt oss forkynne ved evangeliet.

Fredag

> «Den som tror og blir døpt, skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt» (Mark 16,16).

Men hva hører til en slik forkynnelse? Dette hører til: at jeg tror den, for ellers kan jeg ikke forstå den. Om du skriver den inn i en bok, preker om den, taler om den og hører den, så hjelper det ingenting.

Du må tro den og stole på den uten å tvile: at det er slik evangeliet sier – at ikke din gjerning, men Herren Kristi død og oppstandelse tar bort synd og død. Dit kommer du ikke på annen måte enn ved troen.

Omvendt sier Kristus at den som ikke tror, skal bli fordømt. Sett derfor disse to opp mot hverandre, så kan du trekke den rette slutningen. Der det er tro, finnes det ingen synd som ikke må bli slukt og tilintetgjort ved troen. Der det er vantro, kan du aldri gjøre så mange gode gjerninger at du kan utslette selv den minste synd. Like lite som synden kan bli værende der troen er, like lite kan det være gode gjerninger der vantroen er.

Derfor trengs det ikke annet enn troen til gode gjerninger, og ikke annet enn vantroen til synd og onde gjerninger. Så følger det at den som tror, ikke har noen synd og bare gjør gode gjerninger. Men den som ikke tror, gjør sannelig ingen god gjerning; alt er synd.

Siden det nå ikke finnes noe annet middel til å ta bort synden enn Kristus, kunne du si: «Hvordan går det da til at en likevel må gjøre gode gjerninger, når alt bare kommer an på troen?» Svar: Der troen er rett, kan den ikke være uten gode gjerninger – like lite som det kan være noen god gjerning der det er vantro.

Tror du, så må det følge idel gode gjerninger av troen. For likesom troen fører deg til salighet og det evige liv, slik bringer den også gode gjerninger med seg, og den lar seg ikke hindre.

Derfor trenger du ikke kreve gode gjerninger av den som tror; troen lærer ham alt. For troen er så edel at den gjør alt hos mennesket godt. Et menneske på jorden kan jo ikke være uten noe å gjøre.

Og omvendt: Der det er vantro, kan heller ikke mennesket være uten gjerninger. Men da er alle disse gjerningene synd, for Kristus er ikke der; derfor er alt forgjeves.

Når Gud altså skaper og virker i oss at vi tror, da er alt vi gjør, bare nåde – og dessuten bare sannhet, fordi det springer ut av den rette grunnen og ikke er hykleri. Der det er vantro, er det omvendt: Ingen av menneskenes veier er nåde, men bare vrede; ikke sannhet, men hykleri – fordi de springer ut av vantroen.

Men Kristus sier: «Den som tror og blir døpt, skal bli frelst.» Da kunne du si: «Så dåpen hører altså også med?»

Ja, visst hører den med. Men dåpen er ikke en gjerning som vi gjør. Derfor skal den stå ved siden av troen, fordi Gud vil at troen ikke skal bli skjult i hjertet, men bryte fram, så den blir bekjent og åpenbar for verden.

Lørdag

> «Og disse tegnene skal følge dem som tror: I mitt navn skal de drive ut onde ånder. De skal tale med nye tungemål. De skal ta slanger i hendene, og om de drikker dødelig gift, skal det ikke skade dem. På syke skal de legge sine hender, og de skal bli helbredet. Så ble Herren Jesus, etter at han hadde talt dette til dem, tatt opp til himmelen, og han satte seg ved Guds høyre hånd. Men de gikk ut og forkynte overalt. Og Herren virket med og stadfestet Ordet ved de tegnene som fulgte med» (Mark 16,17–20).

Profeten sier i salmen: «Du for opp i det høye, bortførte fanger» (Sal 68,19). Det vil si: Han sitter ikke bare der oppe, men er også her nede.

Ja, nettopp derfor er han faret opp, for at han skulle fylle alt og kunne være på hvert sted. Det kunne han ikke på jorden, for der kunne ikke alle se ham med kroppslige øyne. Derfor er han faret opp, så hver og en kan se ham, og så han kan ha med hver og en å gjøre.

Han skulle fylle hele skaperverket; for han er til stede overalt, og alle ting er fulle av ham. Det finnes ikke noe så stort i himmelen og på jorden at han ikke har makt over det, så det må gjøre det han vil, og ikke mer.

Men han skal ikke bare styre og fylle alt – med det er min tro ennå ikke hjulpet. Han har også bortført fanger. Ingen kan komme ut av fengselet unntatt denne ene mannen, Kristus.

Hva har han så gjort? Synden falt over nakken på ham, som om den ville drukne ham. Men den tapte; han slukte den – og slik også døden, djevelen og helvete. Det kan ikke vi, hvis han ikke er til stede og hjelper oss; ellers må vi bukke under.

Men fordi han var uten synd og full av rettferdighet, har han trådt synden under føtter, slukt den og tatt til fange alt som ville fange oss. Nå makter ikke synden og døden noe mer.

Dette er den makten han lar forkynne: Alle som tror på ham, er satt fri fra fengselet. For jeg tror på ham som har tatt synd, død og alt som anfekter oss, til fange. Derfor: Den som vil bli fri fra synden og frelst fra død og djevel, må komme dit hvor han er.

Men hvor er han? Her hos oss! Derfor er han faret opp til himmelen, for at han skulle være nær hos oss. Slik er vi der oppe hos ham, og han her nede hos oss.

Ved denne forkynnelsen kommer han ned til oss; slik kommer vi ved troen opp til ham.

Overalt i Skriften ser vi at troen er en så usigelig stor ting at en aldri kan preke nok om den og aldri vinne den med gjerninger. Dette kan en verken høre eller se; derfor må en bare tro det. For troen er slik at den ikke kjenner noe som helst, men bare følger ordet den hører, og holder seg fast ved det.

Tror vi det, så har vi det; tror vi det ikke, så har vi det ikke. Slik må en forstå troens artikkel om at Kristus er faret opp til himmelen og sitter ved Guds høyre hånd.

6. søndag etter påske

Søndag

> «Når Talsmannen kommer, han som jeg skal sende dere fra Faderen, sannhetens Ånd som utgår fra Faderen, da skal han vitne om meg» (Joh 15,26).

Herren Kristus taler alle disse ordene, som evangelisten har tatt vare på i tre hele kapitler, før sin avskjed og himmelfart. Han vil trøste sine kjære disipler, og med dem hele kristenheten helt til enden, mot alt det som skal møte dem i verden når han er faret fra dette livet og opp til himmelen til sin Far.

Der er han ikke lenger synlig til stede hos oss, men regjerer åndelig, for at vi, styrket ved troen på hans ord, kan stå imot den forargelsen som venter kristenheten på jorden.

Han har jo sagt dem med mange ord hvordan verden vil stille seg mot dem. Men de skal ikke bli forferdet over dette og tenke: «Hvordan skal dette gå? Hva skal vi forkynne når ingen vil høre oss, ikke engang vårt eget folk?» Derfor trøster og styrker han dem på forhånd med mange ord: «Når Talsmannen kommer» osv.

«Vel,» vil han si, «om de enn hater og forfølger dere for mitt navns skyld, og djevelen vil gjøre dere trette med sitt hat så dere tier, skal de likevel ikke klare å kvele og ødelegge denne forkynnelsen. For når jeg er borte – og etter deres mening død for evig – skal det komme en annen som ingen kan stoppe munnen på. Han skal vitne og tale om meg offentlig, om de så ler eller blir rasende over det. Dette skal Den Hellige Ånd gjøre, han som utgår fra Faderen og blir sendt av meg.

Når jeg nå går til Faderen gjennom kors og død og begynner å regjere i guddommelig makt og herlighet, da skal jeg ikke lenger tale som nå, i egen person i denne trange kroken. Ved ham skal jeg tale offentlig, i og for hele verden. For jeg vil sende ham slik at han er i dere og er deres trøster, fordi dere ikke har noen trøst av verden. Han skal gi dere hjerte og mot til å stå imot verdens fiendskap og djevelens skrekk, så dere frimodig og offentlig skal vitne om meg.

Og dette vitnesbyrdet deres, gjennom deres embete og munn, skal være Den Hellige Ånds vitnesbyrd. Faderen og jeg har sendt ham og gitt ham til dere for dette, for at dere skal vite og verden erfare at det skjer ved min makt og kraft, og at det Den Hellige Ånd forkynner ved dere, er min Fars befaling og vilje.»

Dette er den trøsten Kristus gir apostlene for å styrke deres tro. Og med dette lover han hele sin kirke at etter hans oppstandelse og himmelfart skal Den Hellige Ånds forkynnelse alltid lyde gjennom apostlene og deres etterfølgere. Dette vitnesbyrdet skal bli i verden, hvem som enn hører det.

For de skal ikke bekymre seg for hvem som skal høre og ta imot det eller ikke. De skal vite at han – fordi det er Den Hellige Ånds vitnesbyrd – også vil være til stede og virke, så det til enhver tid er noen som tror det.

Mandag

> «Men også dere skal vitne, for dere har vært med meg fra begynnelsen. Dette har jeg talt til dere for at dere ikke skal ta anstøt. De skal utstøte dere av synagogene» (Joh 15,27–16,2).

Med disse ordene setter Herren apostlene høyt over alle predikanter. Han stadfester forkynnelsen deres slik at hele verden skal være bundet til ordet deres og tro det uten motsigelse. Alle skal være visse på at det de lærer og forkynner, er den rette lære og Den Hellige Ånds forkynnelse, som de har hørt og tatt imot av ham.

Et slikt vitnesbyrd har ingen predikant på jorden, bare apostlene. For alle de andre får her befaling om å gå i Jesu fotspor, holde seg til den samme lære og ikke lære noe ut over den eller annerledes.

Samtidig får vi her det rette kjennetegnet som Den Hellige Ånds forkynnelse skal prøves og kjennes på: «Han skal vitne om meg» (Joh 15,26). Ånden skal ikke forkynne noe annet enn denne Jesus – ikke Moses, ikke noen egen gjerning – så vi ikke kan bli salige ved noe annet navn enn ved denne korsfestede Jesus.

«Dette har jeg talt til dere for at dere ikke skal ta anstøt. De skal utstøte dere av synagogene.» Her viser Kristus dem tydelig og klart hva som skal hende dem i verden for forkynnelsens skyld.

Vel, han har sagt at Den Hellige Ånd skal vitne om ham, og at også de skal vitne. Med det styrker han dem: Dette vitnesbyrdet skal likevel ikke bli gjort til intet ved verdens raseri og forfølgelse. Og han sier det til dem på forhånd, så de kan vite det og være rustet mot et slikt anstøt.

Det er jo forunderlig å høre: Ikke bare skal verden storme mot Kristus, Guds Sønn og verdens Frelser, med sitt hat og raseri – også apostlene selv må ta anstøt av verdens dom. For hvem kunne vente at det skulle gå Kristus og hans evangelium slik hos hans eget folk, det folket Gud hadde lovet ham til?

Men denne anseelsen og æren skal Kristi rike ha på jorden, for at en skal se og forstå at det ikke er et verdslig rike, slik kjøtt og blod søker det. Ja, folk vil ikke engang kalle det Kristi rike, men en ødeleggelse av all god orden, både den guddommelige og den verdslige.

Det kan nok kalles et under at dette skal hende Guds Sønn fra dem som kalles Guds folk og er de beste i verden. For han taler her ikke om åpenbart onde mennesker, men om de fornemste og viseste, som også kalles Guds tjenere.

Gudskjelov har vi selv, mens vi har forkynt evangeliet, måttet erfare noe av det Frelseren her nevner, og lært hvorfor han har sagt det. Det viser seg nå i striden om læren med våre motstandere: Nettopp de – pavedømmet med

sine skarer – er de hellige menneskene Kristus taler om her, de som lyser hans kristne i bann og dreper dem, Gud til tjeneste.

Tirsdag

> «Det kommer en tid da hver den som slår dere i hjel, skal tro at han gjør Gud en dyrkelse» (Joh 16,2).

Dette er da en underlig måte å styre kirken på, stikk imot all menneskelig forstand! Hvem har noen gang hørt at Gud skulle gå slik fram når han vil gjøre hele verden lydig mot Kristus, utbre sitt ord overalt og samle sin kirke? Det begynner jo så bakvendt: De kjære apostlene må sette livet til for det, og det er ikke de med sin lille flokk som har navnet Guds folk og kirke, men motstanderne deres.

Dette burde være sterkt nok til å rive ut av disiplenes hjerter den villfarne tanken de hadde om et legemlig rike for Kristus. Det skulle lære dem ikke å vente noe timelig eller verdslig gode eller noen gave fra ham, men å tenke at han ville gi dem noe annet, siden han her lar dem lide vanære og død. Derfor sier han dem også dette på forhånd, for at hans kristne skal være rustet mot det og vite hvilken trøst de skal ha.

Og han sier at Den Hellige Ånd likevel skal vitne om ham, trass i dette anstøtet – og det er da også høyst nødvendig. For det må visselig være Den Hellige Ånds åpenbaring og verk at dette blir erkjent og forstått. Hvem kunne ellers forstå at denne korsfestede, forbannede Jesus, som disiplene hans forkynner, skulle være Guds sanne Sønn, Herre over livet og den evige herlighet?

I denne teksten er Kristi rike tegnet for oss slik det har det her i verden. Dette ble spådd allerede i evangeliets første løfte, som kirken begynte med: «Fiendskap setter jeg mellom deg og kvinnen …» (1 Mos 3,15).

Dette fiendskapet må alltid være i verden. Hvor Kristus kommer med sin forkynnelse, møter han slangen. Straks begynner den å rase mot ham igjen; den stikker og biter om seg med sin giftige tunge, for den er redd for hodet sitt.

Men med det har den likevel ikke vunnet noe; den ligger fremdeles under føttene på kvinnens ætt. Det er vår trøst og seier i Kristus: Han vil likevel holde sin kirke oppe mot djevelens vrede og makt.

Men i mellomtiden må vi tåle slike morderiske stikk av djevelen, som gjør vondt i vårt kjøtt og blod. Og det tyngste er at vi må se og lide dette fra dem som selv vil være og kalles Guds barn og den kristne kirke.

Men dette må vi lære og venne oss til, for Kristus selv og alle de hellige har heller ikke hatt det bedre. Det var også tungt for vår far Adam å måtte lære og forstå dette ordet hos sine egne barn – «Fiendskap setter jeg mellom deg og kvinnen» – da hans førstefødte sønn slo sin bror i hjel på grunn av brorens offer og gudstjeneste. Derfor skal det heller ikke være noe under for oss om også vi må erfare noe lignende.

Onsdag

> «Og dette skal de gjøre fordi de ikke kjenner Faderen og heller ikke meg. Men dette har jeg talt til dere for at dere, når timen kommer, skal minnes at jeg sa

dere det. Men dette sa jeg dere ikke fra begynnelsen av, fordi jeg da var hos dere» (Joh 16,3–4).

Her feller Kristus selv dommen og skiller mellom den sanne og den falske kirke. Han gir et sikkert kjennetegn som den hellige kirke og Guds rette folk kan kjennes på – for slikt kan ikke fornuften og menneskelig visdom lære oss. Den rette prøvesteinen er å se hva som er den rette og hva som er den falske erkjennelsen av Kristus. Her må en nemlig ikke dømme etter kirkens ytre anseelse, navn og makt. For på det punktet er både den jødiske flokken og pavedømmet med sine tilhengere langt overlegne apostlene.

Men det som skaper et slikt skille, er det Kristus sier: «De kjenner ikke Faderen og heller ikke meg.» Det gjelder altså læren om Kristus og erkjennelsen av ham. Etter den skal en dømme om hva som er den sanne og hva som er den falske kirke.

Hva betyr det da å kjenne Kristus og Faderen? Jødene roste seg av at de nok kjente Faderen, og at de skulle kjenne Kristus når han kom.

Men her hører du: For å kjenne Gud er det ikke nok å ha mange lover og gudstjenester som en mener å behage Gud med. Den som vil kjenne ham rett, må kjenne ham i denne Kristus – det vil si i ordet og løftet, i det Skriften og profetene har sagt om ham.

Og de vitner om at nettopp dette er evangeliets lære og forkynnelse: Denne Kristus er Guds Sønn, sendt av Faderen for å bli offeret og betalingen for verdens synd med sitt eget blod. Slik skulle han ta bort Guds vrede og forsone oss, så vi kunne bli frelst fra synd og død og ved ham få den evige rettferdighet og det evige liv.

Av dette følger det at intet menneske kan gjøre fyllest for sin synd ved egen gjerning eller hellighet, og at det ikke er noe annet middel til å få Guds nåde og det evige liv enn troen, som griper Kristus på denne måten.

Det er den rette Kristus. Og den som kjenner Kristus slik, kjenner også Faderen. For en slik erkjennelse lærer ham at dette og intet annet er Gud Faders hjerte, råd og vilje fra evighet: at han bare for sin Sønns skyld vil være nådig og gjøre oss salige, og at ingen skal komme til Gud uten ved ham, som er vår syndebærer og nådestol.

Der Kristus blir kjent på denne måten, må tilliten og fortrøstningen til egen hellighet og egne gjerninger falle bort. For det kan ikke gå sammen at Kristus alene skal bære min synd, og at jeg selv med mine gjerninger og min verdighet skal bære mine synder for Gud.

Disse jordiske helgenene tar ikke imot denne forkynnelsen om Kristus og tror den ikke. Dermed viser de selv i gjerning at de ikke kjenner denne Kristus, og heller ikke Faderen som har sendt ham.

De drømmer seg i stedet en Gud som skal se på deres hellighet fordi de har lovens prestedømme og gudstjeneste. Og de drømmer seg en Kristus som skal komme og ha størst behag i en slik hellighet, og derfor opphøye dem for hele verden til stor ære og herlighet.

Torsdag

«Vær derfor sindige og edrue, så dere kan be» (1 Pet 4,7).

Også dette stykket er en formaning til et kristent liv og til fruktene av det gode treet som kalles en kristen. Det vil si: en som ved troen er forløst fra synd og død og flyttet over i nådens rike og det evige liv, og som derfor heretter lever slik at en kan merke at han har grepet en slik skatt og er blitt et nytt menneske.

For de kristne har en fiende – djevelen og sitt eget kjøtt, som er fordervet av djevelen – og må derfor kjempe så lenge de er på jorden. Når de nå er satt inn i en slik strid, må de ikke være late eller søvnige, men våkne og edrue og alltid beredt med Guds ord og bønnen. For dette er de to slags vern og våpen som djevelen blir slått tilbake med, og som han er redd for.

Det første er å høre Guds ord flittig, lære det og øve seg i det, undervise, trøste og styrke seg med det. Det andre er å løfte hjertet opp og rope og skrike til Gud om hjelp når anfektelse og strid begynner. Slik skal en av disse to tingene alltid være i gang, som en evig samtale mellom Gud og menneskene: Enten taler han med oss mens vi sitter stille og hører på ham, eller han hører på at vi taler til ham og ber om det vi trenger.

Uansett hvilken av delene som skjer, er det uutholdelig for djevelen, og han makter ikke å stå seg mot det. Derfor skal de kristne være rustet med begge deler, så hjertet deres er helt vendt mot Gud, holder fast på hans ord og med stadige sukk ber et evig fadervår.

Dette skulle også anfektelsen og nøden lære dem – for de blir stadig trengt av djevelen, verden og kjøttet, så de alltid må stå i fremste linje, våke og gi akt på hvor fienden vil angripe; han sover ikke et øyeblikk.

Apostelen vil si: Dere er et folk som er kalt til kamp mot en så mektig ånd. Derfor må dere tenke på hvordan dere skal stå ham imot og verne dere mot ham, og det skjer bare ved troen og bønnen.

Men for at dere skal kunne be, må dere også være våkne. For de som fråtser, duger ikke til noen god gjerning, og derfor er også bønnen tatt fra dem.

Vi ser jo hvor flittige de første kristne var i dette den gang de led de store forfølgelsene. Hver dag kom de sammen og ba med hverandre – ikke bare morgen og kveld, men også til visse faste timer – og ofte våket de hele natten og tilbrakte den i bønn. Derfra kommer skikken med kveldsbønn og morgenbønn, som fremdeles holdes i barneskolene.

Men slik skulle det også gå til i hvert kristent hjem. For hver husfar har plikt til å holde barna sine til i det minste å be morgen og kveld, og til å legge all verdens nød fram for Gud, så han vil vende bort sin vrede og ikke straffe slik vi har fortjent.

Fredag

«Fremfor alt, ha inderlig kjærlighet til hverandre, for kjærligheten skjuler en mengde synder. Vær gjestfrie mot hverandre uten knurr! Etter som enhver har fått en nådegave, så tjen hverandre med den som gode husholdere over Guds mangfoldige nåde» (1 Pet 4,8–10).

Her samler apostelen i ett sterkt ord alle de gode gjerningene vi skylder vår neste: inderlig kjærlighet. Også dette hører med til en kristen, som må stride mot djevelen og be. For bønnen blir også hindret der det ikke er kjærlighet og enighet, men vrede og uvilje.

Hvordan kan de som ikke tar seg av nestens nød, be for hverandre? Der hjertene er forbitret på hverandre, er bønnen allerede slokket. Den som ber fadervår i vrede og hat, fordømmer selv sin bønn: Han søker tilgivelse hos Gud og tenker ikke på å tilgi sin neste.

Men blant de kristne skal det ikke være en alminnelig kjærlighet, men en het og inderlig kjærlighet – ikke bare en røyk eller et skinn av kjærlighet, men virkelig alvor og en ild som ikke lett lar seg slokke. For de er alle barn av den ene Far som er i himmelen, og brødre og søstre innbyrdes, ja, de har også plikt til å elske sine fiender.

Det er den vakre, røde kledningen de kristne skal være prydet med for all verden, over troens rene, hvite kledning som de fikk i dåpen. De har Kristi eksempel: Også han har båret denne kjærlighetens rødfargede kledning mot oss da vi ennå var fiender – da han ble overstenket av sitt eget blod og brant i den hete ilden av den høyeste, usigelige kjærlighet.

Kjærligheten, sier Peter, er en så kostelig dyd at den ikke taler eller tenker ondt om nesten. Den skjuler ikke bare én eller to synder, men en mengde synder. Det vil si: Den har ingen lyst til å speile seg i nestens synd, men later som om den ikke har hørt eller sett noen. Kan den ikke nekte for synden, tilgir den gjerne og retter på det så godt den kan. Og makter den ikke mer, så bærer og tåler den det likevel.

Det er og blir kjærlighetens rette kjennetegn, når den er ekte: Den lar seg ikke forbitre, og den holder ikke opp med å gjøre godt og tåle det onde.

Kjærligheten kan ikke hate eller være forbitret på noen. Så ondt kan en ikke gjøre den at den ikke kan bære alt. Så mye kan en ikke synde mot den at den ikke skjuler alt. Så hardt kan den ikke krenkes at den ikke tilgir det.

Her sier du: «Hvordan? Skal en da ikke straffe det onde?» Det er ikke mot kjærligheten å harmes og straffe når en ser nesten synde. For den rette kjærlighet ser heller ikke gjerne nestens synd og skam, og den ville gjerne rette på den. Slik må også du straffe din bror når han synder, så han kan vite og bekjenne at han har gjort urett.

Men derfor skal du ikke bli fiendtlig mot ham eller bære hat til ham.

Lørdag

> «Om noen taler, han tale som Guds ord. Om noen tjener, han tjene ved den kraft som Gud gir, for at Gud må bli æret i alle ting ved Jesus Kristus – ham som æren og makten tilhører i all evighet. Amen» (1 Pet 4,11).

Dette er en svært nødvendig lære. For i kristenheten går det ikke til som i verdens styre og i saker som gjelder de timelige ting. Der kan menneskene styre, gi lover og forordninger og befale etter dem, regjere, ta og gi, for de forstår seg på det, og fornuften lærer dem det.

Men her er det samvittighetens åndelige styre for Gud. Det som her blir talt, lært eller befalt, må gå slik for seg at en kan vite at det gjelder og står seg for Gud – ja, at det kommer og strømmer ned fra ham, så en kan si: Gud selv har talt eller gjort det.

For i dette huset, der han regjerer og bor, skal og vil han også selv tale og gjøre alt som den rette husherre, selv om han nok bruker menneskers munn og hånd til det.

Derfor må både predikanter og tilhørere først og fremst se til at de har et klart og sikkert vitnesbyrd om at læren virkelig er Guds rette ord. Den må være åpenbart fra himmelen for de hellige fedrene, profetene og apostlene, stadfestet av Kristus selv og befalt av ham å forkynnes slik.

For det kan slett ikke tåles at en vil fare med læren etter enhvers smak og forgodtbefinnende, etter menneskelig forstand, eller leke med Guds ord og Skriften, så den må tydes og vris for fredens og enighetens skyld. Da blir den nemlig ingen sikker grunn som samvittigheten kan stole på.

Når jeg som sjelesørger etter Kristi befaling rekker fram de hellige sakramentene, tilsier syndenes forlatelse, formaner, trøster og straffer, da kan jeg si: «Dette gjør jeg ikke etter eget påfunn, men på hans befaling og slik han har befalt det.»

Men det er heller ikke nok at embetet eller befalingen er Guds embete eller befaling. En må også lære menneskene at kraften som et slikt embete skal gi og virke, ikke er menneskets evne, men Guds kraft og gjerning. Det vil si: Dette skjer og gjelder i kraft av Guds befaling og ordning, fordi han vil virke og være kraftig ved et slikt embete når det blir utført etter hans befaling.

Derfor skal en ikke se på om den som forvalter dåpen, nattverden og avløsningen, er from og hellig. For ingenting gjelder eller skjer der fordi den som gir eller tar imot, er verdig eller uverdig, men bare fordi Guds ordning og befaling er der.

Derfor er det her alvorlig befalt at ingen i kirken skal våge å foreta seg noe, verken lite eller stort, etter eget påfunn eller etter et menneskes råd. Den som vil lære eller gjøre noe, skal gjøre det slik at han er viss på at det han taler eller gjør, i sannhet er Guds ord og gjerning, befalt av ham, så Gud kan bli prist i alle ting.

Pinse

1. pinsedag

> «Om noen elsker meg, da holder han fast på mitt ord, og min Far skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta bolig hos ham. Den som ikke elsker meg, holder ikke fast på mine ord» (Joh 14,23–24).

Her sier teksten klart: Den som elsker Gud, holder hans bud. Og omvendt: Den som ikke elsker Gud, holder ikke hans ord. Dermed støter teksten ut av hans rike alle som ikke holder hans bud med lyst og kjærlighet.

La oss forstå dette godt, for her er det i korthet skildret hva de kristne er. Det finnes ikke noe kristent menneske som ikke holder Guds ord, og ingen kan holde det uten at han først elsker Gud.

Gud har også prøvd hva det fører til når en vil gjøre menneskene fromme med tvang. Før holdt han folket strengt: De måtte holde hans ord, ikke spotte Gud, holde hviledagen hellig og holde alle de andre budene, og de ble truet med store straffer. Slik tvang han fram fromheten i det ytre, men hjertet var ikke med.

Derfor må det være den guddommelige kjærlighet som gjør at en holder Guds ord. Så har han også i Det nye testamente opphevet straffen og latt bare ordet forkynne. For det må jo komme dit at det er en guddommelig kjærlighet.

Det hjelper verken å brenne eller å forbanne; der denne kjærligheten ikke er, blir det ingenting av det. Derfor har Gud lagt bort sverdet i denne saken. Hans regjering vil ha hjertet, og han befaler sine biskoper først å ta hjertet til fange, så det får lyst og kjærlighet til det. Da har en allerede vunnet.

Hva er så Guds ord? Dette: at vi elsker hverandre slik han har elsket oss, og tror på ham. Ingen kan ha disse ordene uten at det går ut fra hjertet og fra kjærligheten.

Hvordan får en så kjærligheten? Det har vi også hørt før. Menneskets hjerte er så falskt at det ikke kan elske før det først ser velgjerningen. Fordi Gud var streng mot dem i Det gamle testamente og fór fram mot dem med trusler, elsket de ham ikke.

Da tenkte Gud: «Nei, jeg må en gang fare så søtt fram med deg at du må elske meg.»

Så tok han sin Sønn og sendte ham ned til vår urenhet, synd og elendighet. Han øste ut sin barmhjertighet over oss i så overveldende mål at vi kan rose oss av alle hans goder som om de var våre egne. Han gjorde seg til en kjær Far for oss

og ser så mye gjennom fingrene med oss at vi alle igjen kan vende vårt hjerte og vår kjærlighet til Gud – og igjen gjøre mot vår neste det Gud har gjort mot oss.

Her går ordet ut fra hjertet, og Guds bud blir oppfylt med lyst. Her er det for det første ingen annen Gud. Deretter påkaller vi Guds navn. For det tredje lar vi Gud råde og gjøre det han vil, og vi holder oss stille og holder sabbaten hellig. Vi er vennlige mot alle mennesker, ærer far og mor og tjener nesten med all lyst og kjærlighet. Og vi tenker alltid: «Jeg vil alltid gjøre mot min neste slik Gud har gjort mot meg.» Slik er kjærligheten lovens oppfyllelse.

2. pinsedag

> «Den som ikke elsker meg, holder ikke fast på mine ord. Det ordet som dere hører, er ikke mitt, men Faderens, han som har sendt meg. Dette har jeg talt til dere mens jeg ennå er hos dere» (Joh 14,24–25).

Når jeg erkjenner at Kristus har tjent meg med hele sitt liv, og at han er Gud, da forstår jeg at det er Guds vilje, og at Faderen har pålagt Kristus å gjøre det. Slik klatrer jeg ved Kristus opp til Faderen. Slik vokser min fortrøstning til ham fram, så jeg regner ham for min kjære Far.

Det er dette Kristus mener: En må begynne ved min kjærlighet, så kommer en til Faderen. Jeg er din mellommann; derfor må jeg først bli elsket. Det vil si: Jeg må kjenne Kristi store kjærlighet og velgjerning.

Derfor begynner Gud aller først og lar sitt kjære Barn dø for meg før jeg har bedt om det. Deretter vokser min fortrøstning og kjærlighet til Gud fram – og det må en kjenne.

Slik sier Kristus: «Min Far skal elske ham.» Det betyr: Han skal kjenne at han er satt inn i det samme riket som jeg. Og han vil ved meg og med meg, med én stemme og i hjertelig fortrøstning, si til Faderen: «Aller kjæreste Far!»

Når jeg kommer så langt at jeg erkjenner dette, lar jeg ham råde som han vil og lar ham alene være alt. Da blir mitt hjerte en stille, ydmyk bolig for Gud. Det må komme dit at hjertet erkjenner Guds ære, Guds makt og Guds visdom; for da lar det Gud råde i alt.

Den som har et slikt hjerte, vet at alt er Guds gjerninger. Derfor kan han ikke være redd for noe – verken kulde, sult, helvete, død, djevel, fattigdom eller lignende. Da sier hjertet: «Min Gud, som bor i meg, er større enn døden, djevelen og all helvetes makt.»

Slik oppstår det i mennesket en uforferdet trass mot alt som er i verden. For han har Gud og alt det Gud er; han gjør alt han skal gjøre, og frykter ingenting.

Men omvendt: Et hjerte som ikke elsker Gud, holder ikke Guds ord. For når hjertet ikke holder det, kan hånden slett ikke holde det. Dit kommer ikke Gud, og der tar han heller ikke bolig. Da er det heller ingen frimodig fortrøstning til Gud.

Men når Gud tar bolig i oss, blir også hjertet tent av Den Hellige Ånd og opplyst til Kristi kjærlighet, og Kristi og Faderens kjærlighet skinner og lyser inn i hjertet igjen. Der innvier Den Hellige Ånd selv menneskets hjerte til Guds bolig og tempel, og mennesket får en så herlig og kjær gjest: Gud Fader og Gud Sønn.

Det må være en stor herlighet for mennesket å bli regnet verdig til å være en så herlig bolig og et himmelrike der Gud bor på jorden. Og likevel er det slike fattige, bedrøvede hjerter og samvittigheter som ikke kjenner noe annet i seg selv enn synd og død. De skjelver og frykter for Guds vrede og mener at Gud er dem fjernest og djevelen nærmest.

Men nettopp dem er dette lovet. De er det rette Guds hus og den rette kirke.

Tirsdag

> «Men Talsmannen, Den Hellige Ånd, som Faderen skal sende i mitt navn, han skal lære dere alle ting, og minne dere om alt det som jeg har sagt dere» (Joh 14,26).

Slik taler Kristus til disiplene sine: Faderen skal sende dere Den Hellige Ånd, som skal minne dere om alt jeg har sagt dere. Det er som om han ville si: «Dere har ennå harde og grove hjerter og kan ikke forstå det jeg har sagt dere. Men når Den Hellige Ånd kommer, skal han gjøre det så klart for dere at også dere skal kjenne at det er dette jeg har sagt dere før.»

Her binder Kristus Den Hellige Ånd til sin munn og setter den grensen for ham at han ikke skal gå lenger enn Kristi ord. «Alt som er gått ut av min munn, skal han minne dere om og ved dere forkynne videre.» Med dette gir han til kjenne at Den Hellige Ånd ikke skal lære noe annet i kristenheten enn det apostlene hadde hørt av Kristi munn, men ennå ikke forstått.

Slik går det altså alltid ut av Kristi munn, fra den ene munnen til den andre, og likevel er det Kristi munn. Og Den Hellige Ånd blir skolemesteren som lærer dette og minner om det.

For det andre er det også vist her at dette ordet må gå foran og bli talt først. En må altså ikke vende det om og drømme om en Hellig Ånd som skal virke uten Ordet eller før Ordet. Nei, han kommer med Ordet og ved Ordet, og han går ikke lenger enn Ordet går.

Apostlenes eksempel lærer oss også hvordan Kristus styrer sin kirke i dens skrøpelighet: Den Hellige Ånd kan ikke alltid være like sterk og kraftig i de kristne som hører Ordet, slik at de tror og forstår og griper det alt sammen rett. Og hos oss er det stor forskjell på å høre Ordet og å kjenne Den Hellige Ånds kraft og virkning i det.

Den Hellige Ånd virket så mye i apostlene at de gjerne hørte Guds ord og begynte å tro det. Likevel gikk ikke denne trøstetalen inn i dem før Den Hellige Ånd lærte dem den etter at Kristus var gått bort.

Slik går det fremdeles: Vi hører nok Guds ord, som er Den Hellige Ånds forkynnelse, og han er også alltid til stede. Likevel treffer det ikke alltid hjertet og blir trodd. Ja, selv hos dem som Den Hellige Ånd har rørt, bærer det ikke straks frukt.

Det kan nok gå lang tid uten at en kjenner seg styrket, forbedret og trøstet av det – særlig når det ikke er noen angst eller fare, men fred og ro, slik det ennå var med apostlene før Kristus forlot dem.

Derfor må det også komme dit at vi i nød og fare ser oss om og sukker etter trøsten. Da kan Den Hellige Ånd utøve sitt embete og sin kraft, som er å lære hjertet og minne det om det forkynte ordet.

Derfor er det godt og nyttig alltid å høre Ordet, selv om det ikke alltid treffer. Det kommer en tid og en stund da vi får bruk for det, og da begynner hjertet vårt å forstå det og kjenne kraften i det.

Onsdag

> «Fred etterlater jeg dere. Min fred gir jeg dere. Ikke som verden gir, gir jeg dere. La ikke deres hjerte forferdes, frykt ikke! Dere hørte at jeg sa til dere: Jeg går bort, og jeg kommer til dere igjen. Dersom dere elsket meg, ville dere glede dere over at jeg går til Faderen, for min Far er større enn jeg. Og nå har jeg sagt dere dette før det skjer, for at dere skal tro når det skjer. Heretter skal jeg ikke tale mye med dere. For denne verdens fyrste kommer, og han har ikke noe i meg. Men for at verden skal vite at jeg elsker Faderen og gjør slik som Faderen har befalt meg – stå opp, la oss gå herfra!» (Joh 14,27–31).

Her har disiplene fått et vennlig godnatt, for vår Herre Kristus har villet tale med dem på det aller kjærligste. «Vel, jeg må gå bort og kan ikke tale mye mer med dere. Men jeg ønsker og gir dere ikke noe annet enn fred» – det vil si at det må gå dere godt. For på hebraisk betyr fred ikke noe annet enn å gi og etterlate alt godt.

«Dere skal ikke lide noe tap ved at jeg går bort; jeg vil erstatte det rikelig. For i stedet skal dere ha fred og alt godt: I min Far har dere en nådig Gud, som med farskjærlighet og farshjerte vil dere vel. Og i meg har dere en trofast Frelser, som vil gjøre dere alt godt og ikke forlate dere i noen nød, som vil verne dere og stå dere bi mot djevelen, verden og alt ondt. Dessuten gir jeg dere Den Hellige Ånd, som skal styre hjertet deres så dere har en rett trøst, fred og glede i meg.»

Ikke som verdens glede – for verden kan ikke gi en slik fred og glede. Dens fred er ikke bare forgjengelig, men ustadig og skiftende, for den bygger sin fred og trøst bare på timelige penger og gods, makt og ære. Når dette er borte, er også freden og frimodigheten borte.

Og selv om verden hadde makt til både å gi alt dette og beholde det, kunne den likevel ikke ha den freden som alene er en rett og evig fred: at et hjerte står seg godt med Gud og er visst på hans nåde og det evige liv.

Men fordi dette ikke er verdens fred, er det hellige korset igjen lagt på den. Etter det vi kjenner, er det ikke fred, men ufred, angst og redsel.

Se, slik har Kristus vernet og gjerdet inn sin kirke, så det heter: en fred som sitter midt mellom torner og tistler. Der er trengsel og anfektelse fra djevelen og verden for Ordets skyld og for bekjennelsen av Kristus. For likesom det er et nådens og fredens ord fra Gud og Kristus til oss, slik er det her i verden et vredens og ufredens ord.

Derfor må denne freden hvile på troen. Når hjertet kjenner seg trykket og plaget, og ved djevelens innskytelse også forferdet og redd for Gud, da skal det lukke seg inne i Guds ord og si: «Jeg vet likevel at jeg har Guds tilsagn og Den

Hellige Ånds vitnesbyrd om at han er min kjære Far og ikke vil være vred på meg, men tilsier meg nåde og fred ved sin Sønn Kristus.»

Torsdag

> «For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv» (Joh 3,16).

Her ser vi at Kristus ikke gjør annet enn å gjøre Faderen søt for oss og føre oss ved seg selv til Faderen. Alt det Kristus gjør, tar sikte på at vi skal få en fin og inderlig fortrøstning til Faderen. For når vi bare frykter Faderen, er det ingenting. Men at vi har en hjertelig tillit til ham – det gjør oss salige.

Nå sier han her at Faderen har elsket verden så høyt at han til og med har gitt sitt kjæreste Barn for den. Han har gitt oss et middel, en vei til å komme til ham, og dette middelet er Kristus.

La oss derfor ikke gå til ham uten denne mellommannen. La oss heller takke Faderen for at han har ordnet det slik og stilt en mellom oss og seg, en som er Gud og Gud lik, og som er et menneske og mennesker lik – for vi er mennesker, og han er Gud.

Der disse to personene støter mot hverandre, må mennesket gå til grunne, for det kan ikke bestå. Derfor har Gud innsatt en mellommann, sann Gud og sant menneske, og ved ham skal vi komme til Faderen. Med vår egen kraft får vi ingenting i stand. Hadde det vært en annen vei, ville han nok også ha fastsatt den. Men nå er det ingen annen.

La oss derfor holde oss til Ordet, støtte hjertet vårt godt på det, lukke øynene og si: «Her står Guds ord. Det er min klippe og mitt anker som jeg bygger på. Det blir stående, og når det blir stående, blir også jeg stående.»

For Gud kan ikke lyve. Heller skal himmel og jord forgå enn at den minste bokstav eller tøddel i hans ord svikter.

Legg nå godt merke til dette: En må ha en mellommann, og det er Kristus. Slik må en komme til Faderen og si: «Jeg kan ikke bestå for din majestet, og heller ikke noen engel kan det; alle må skjelve. Men her har jeg en Kristus som du ikke kan hate. Under ham holder jeg meg, og til det ordet at du vil ta imot meg ved ham. Du vil ikke forkaste meg – før måtte du forkaste ham.»

Dette reiser en motløs samvittighet opp og gjør den rolig; ingenting annet hjelper. Ingen gjerning, hvor hellig den enn kan kalles, kan stille Guds dom og gjøre hjertet vårt tilfreds. Her hjelper bare Guds ord. Gud har av kjærlighet gitt sin Sønn for oss; ved ham skal vi bli salige.

Lag deg derfor ingen annen vei, og vokt deg for å legge noe til. For den som legger noe til, fører deg på avveier. Bygg derfor ikke samvittigheten din på noen gjerning eller på de helliges fortjeneste, men bare på Guds tilsagn.

Grip Gud i hans eget ord! På det kan du bygge hjertet ditt og grunne din trøst.

Fredag

> «For Gud sendte ikke sin Sønn til verden for å dømme verden, men for at verden skulle bli frelst ved ham. Den som tror på ham, blir ikke dømt» (Joh 3,17–18).

Her hører du nå sterkt og klart hva som er Guds vilje og mening med hele verden – nettopp med dem som har synd og derfor allerede er under fordømmelsen. Dermed tar han bort alt det som skremmer oss for syndens skyld. For han sier høyt og klart at Kristus er sendt og hans rike grunnlagt, ikke for at han skal dømme og fordømme.

En slik dom er allerede gått ut over alle mennesker ved loven. Fordi alle er født i synd, er de allerede hjemfalt til døden, og det mangler ikke annet enn at sverdet blir dratt.

Da kommer Kristus imellom på Guds befaling, byr dommer og bøddel å holde inne og frelser den fordømte. Derfor kommer han for å hjelpe verden, som han allerede finner fordømt.

Nå hører vi her at Kristus er sendt for å gjøre de dømte og fordømte salige. Vi skal vite at han er kommet for vår skyld – vi som kjenner og erkjenner dette – og at han vil gjøre oss salige.

For det må jo være noen som blir salige, ellers ville han ha kommet forgjeves. Og det kan ikke være andre enn de som plages og skremmes av sin elendighet og fordømmelse. For dem er dette vennlige ordet sagt: «Så har Gud elsket verden» – det vil si nettopp dem som ikke kjenner noen kjærlighet, men bare vrede og fordømmelse.

For de andre blir dette likevel forkynt forgjeves, siden den som ikke tror at han er en synder og fordømt, langt mindre vil tro at han blir salig bare ved Jesus. Det kommer ikke an på hvor verdig eller uverdig du er. Det er allerede avgjort at alle er syndere og fortjener fordømmelsen.

Men det kommer an på om du tror på denne Kristus eller ikke. Tror du, da er du allerede hjulpet, og fordømmelsens dom er tatt bort fra deg. Men tror du ikke, da blir den dommen stående over deg. Ja, da hoper du synd på synd ved at du ikke tar imot denne Kristus.

På den andre siden er dette et trøsterikt ord mot anfektelsen og redselen i de motløse samvittighetene, som sukker etter trøst og gjerne ville vite hvordan det står mellom dem og Gud. De skal ta dette ordet til hjertet.

For her får de vite: Gud har sendt sin Sønn, ikke for å dømme, men for å gjøre salig. Og Gud har allerede avgjort at den som tror på denne Sønnen, ikke skal frykte noen dom, men er flyttet over i friheten. Lovens dom og fordømmelse blir tatt fra ham, og i stedet blir Guds nåde og det evige liv i Kristus tilkjent og gitt ham – bare han tror disse ordene.

Lørdag

> «Den som ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønns navn. Og dette er dommen, at lyset er kommet til verden, og menneskene elsket mørket fremfor lyset, for deres gjerninger var onde. For hver den som gjør det onde, hater lyset og kommer ikke til lyset, for at hans gjerninger ikke skal bli refset. Men den som gjør sannheten, kommer til lyset, for at hans gjerninger kan bli åpenbart, for de er gjort i Gud» (Joh 3,18–21).

Med dette er det avsagt en forferdelig dom over den flokken som ikke tror denne forkynnelsen, men som våger å komme til Gud og bli salige med sin

egen hellighet og fortjeneste. For de blir fradømt all nåde og stengt inne under fordømmelsen. Derfra skal de ikke komme ut så lenge de ikke tror, og ingenting skal hjelpe dem, om de så vandrer i store gjerninger og i et prektig skinn av hellighet.

Kristus oppgir grunnen til dette: «For han har ikke trodd på Guds enbårne Sønns navn.» Fordi alle allerede før var under synden og skyldige til fordømmelse, vil Gud ikke ta imot noen uten for denne Sønnens skyld, som han har gitt og satt til forsoning. Derfor skal det hete: Tro på Guds Sønn – det vil si på ordet som blir forkynt om ham.

For troen kan ikke se det han gir oss, eller fatte og kjenne det med sansene. Den har ikke mer enn hans navn, som blir talt om ham, og det muntlige ordet som vi hører med ørene. Til dette vil han binde oss, så vi ved troen på det slipper unna dommen og blir salige.

Men de andre blir fordømt, som rett er – ikke fordi de har hatt synder, men fordi de har forkastet Sønnen og ikke har villet tro på hans navn, som er forkynt for dem til frelse og salighet.

For der dette navnet blir forkynt og trodd, må og skal alle skapninger vike for det, og synd, død, djevelen og alle helvetes porter blir forferdet over det.

Dette er nå evangeliets frukt: Det gir et slikt lys og refser det onde. Det avslører djevelen, som før regjerte så fint at ingen kunne kjenne ham. Slik kommer det fram i lyset hva som er den sanne og hva som er den falske kirke, hvem som er Guds fromme barn, og hvem som er djevelens løgnere og hyklere.

«Den som gjør sannheten, kommer til lyset.» Det vil si: Den som av Guds ord erkjenner sin synd, søker nåden og elsker Kristus, han må også bli åpenbar. Ja, han stiller seg selv fram i lyset, holder seg til Guds ord og gir sannheten æren. Han tåler at all hans lære, gjerning og vesen blir dratt fram i dagen. Uten frykt tør han la alle mennesker se, høre og prøve det – slik vårt evangelium, Gudskjelov, gjør, og slik fromme kristne vitner om det med sin bekjennelse.

Treenighetssøndag

Søndag

> «Det var en mann blant fariseerne som hette Nikodemus. Han var en av jødenes rådsherrer. Han kom til Jesus om natten og sa til ham: Rabbi, vi vet at du er en lærer kommet fra Gud, for ingen kan gjøre disse tegnene som du gjør, uten at Gud er med ham. Jesus svarte og sa til ham: Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike. Nikodemus sier til ham: Hvordan kan et menneske bli født når han er gammel? Kan han vel annen gang komme inn i sin mors liv og bli født? Jesus svarte: Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født av vann og Ånd, kan han ikke komme inn i Guds rike» (Joh 3,1–5).

I dette evangeliet ser vi klart hva fornuften og den frie vilje makter. Nikodemus var en av jødenes rådsherrer og en fariseer – og fariseerne var jo de beste i folket. Likevel er han helt blind og død for Gud. Jo lenger han har med Gud å gjøre, desto mindre forstår han ham.

Så blind er fornuften: Den kan verken se eller forstå Guds gjerninger, ikke engang de tingene den selv har med å gjøre.

Derfor har Gud her gitt oss et eksempel, så vi skal se at det aller beste i naturen er ingenting, og at naturen er blind nettopp når den er på sitt skjønneste og klareste. Den menneskelige fornuft kan derfor heller ikke lengte etter eller begjære guddommelige ting.

Nikodemus kommer altså til Herren om natten. Det gjør han av frykt, så han ikke skal bli skjelt ut som vranglærer. Av at han går til Jesus om natten, kan vi slutte at han ennå var den gamle Adam. Hadde han vært et nytt menneske, ville han ha kommet ved lys dag og ikke vært redd for noen.

Derfor svarer Herren ham skarpt og støter hele talen hans tilbake. Han vil trekke av ham det gamle skinnet og gi ham et nytt, så talen kan gå ut fra hjertet og troen. Han sier: «Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født på ny …»

Det er som om Kristus ville si: «Kjære Nikodemus, de vakre ordene dine rører meg ikke. Du må bli ny. Du tror ikke det du sier; du er ennå redd.»

For fornuften hører nok Guds ord og har behag i det, men det går ikke inn i hjertet. Derfor må fornuften dødes, og en må gå inn i den åndelige fødselen.

Men fornuften tar anstøt av dette og gjør den nye fødselen til en kjødelig fødsel. Da kommer Kristus og hogger hodet av fornuften og sier: «Du er Israels

lærer, og vet ikke dette?» (Joh 3,10). Du vil lære andre om den åndelige fødselen, og du kjenner den ikke selv?

Her slår han fornuften og hele loven til jorden. «Vet du da ikke hvordan det går til? Men jeg vet det godt, og det gjør profetene også, de som vitner om dette. Si nei til fornuften, lukk øynene, og heng bare fast ved ordet og tro det. Du våger å utgranske de åndelige ting med din egen fornuft, og så kan du ikke engang begripe det som skjer i naturen rundt deg.»

Vinden blåser dit den vil, men du vet ikke hvor den kommer fra og hvor den farer hen (Joh 3,8). Ingen av verdens vise har ennå kunnet utforske hva vinden er, eller hvor langt den når.

Når vi ikke engang med fornuften kan utgranske det som daglig skjer rundt oss i naturen, hvor mye mindre kan vi da utgranske de guddommelige gjerningene som Gud virker i oss!

Mandag

> «Det som er født av kjødet, er kjød, og det som er født av Ånden, er ånd. Undre deg ikke over at jeg sa til deg: Dere må bli født på ny! Vinden blåser dit den vil. Du hører den suser, men du vet ikke hvor den kommer fra og hvor den farer hen. Slik er det med hver den som er født av Ånden» (Joh 3,6–8).

Denne nye fødselen begynte i dåpen. Vannet er dåpen; Ånden er nåden som blir utøst i oss i dåpen. Denne fødselen viser seg tydelig når en skal dø, eller når fattigdom eller andre anfektelser kommer. For den som ennå er i den gamle fødselen, ser seg hit og dit og setter all sin fornuft i sving for å verge seg.

Men den som er født på ny, tenker: «Jeg står i Guds hånd. Han har holdt meg oppe før på underfulle måter, og han vil også heretter gi meg mat, holde meg oppe og frelse meg fra all ulykke.»

Slik er det også når vi skal dø. Da må vi dra av sted, og vi vet ikke hvor. Herberget er ikke gjort i stand; vi vet ikke om det blir et svart eller et hvitt hus. For der kjøtt og blod er, der er også det gamle skinnet, som ikke vet hvor det går hen eller hvor det skal gjøre av sjelen sin. Da begynner angst og nød, så det blir et rent helvete. For helvetes pine er ikke noe annet enn frykt og forferdelse, redsel og fortvilelse.

Men når jeg tror Gud og er født på ny, lukker jeg øynene, lar sjelens eget vesen gå helt til grunne og tenker: «Min Gud, i din hånd står min sjel. Du har bevart den hele livet mitt, og jeg har ennå aldri visst hvor du har satt den. Derfor vil jeg heller ikke nå vite hva du vil gjøre med den. Bare dette vet jeg: Den står i din hånd, og du vil nok hjelpe den.»

Slik må en gå ut av det naturlige vesenet og inn i et nytt og være helt død. Det er en virkelig død, ikke bare en følelse. Det er ikke som når en vasker en kopp; det må være en virkelig forandring. En må smeltes om til et helt annet vesen. Hele det naturlige vesenet og alle følelsene må gå helt til grunne.

Hvordan dette går til, skal vi bare tro og ikke vite. Gud virker det, og han har ikke befalt oss å granske det.

Med denne lignelsen om vinden vil Herren vise oss at et åndelig menneske verken er her eller der, og at det ikke er bundet til noen tid eller noe sted.

Men dette er det nye vesenet: Det åndelige mennesket stoler ikke på sine egne gjerninger, men blir stående fast i Guds nåde, som han gir oss ved Jesus Kristus. Skal jeg da bestå, må mine gjerninger og alt det jeg har funnet på, gå til grunne og være ingenting.

Vi hører nok vinden blåse, men hvor den kommer fra og hvor den farer hen, det vet vi ikke. Slik er det også her. Et menneske forkynner og har ordet i sin munn. Men hvor ordet går hen, hva det utretter og hvor det bærer frukt, det vet ingen.

Tirsdag

> «Nikodemus svarte og sa til ham: Hvordan kan dette skje? Jesus svarte og sa til ham: Du er Israels lærer, og vet ikke dette? Sannelig, sannelig sier jeg deg: Vi taler om det vi vet, og vitner om det vi har sett, og dere tar ikke imot vårt vitnesbyrd. Når jeg har talt til dere om de jordiske ting, og dere ikke tror, hvordan kan dere da tro dersom jeg taler til dere om de himmelske? Og ingen er steget opp til himmelen uten han som er steget ned fra himmelen, Menneskesønnen, som er i himmelen. Og likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen, slik må Menneskesønnen bli opphøyet, for at hver den som tror på ham, skal ha evig liv» (Joh 3,9–15).

«Du er Israels lærer, og vet ikke dette?» sier Herren til Nikodemus. Det er som om han ville si: «Det jeg nå har talt med deg om – hvordan vi må bli født på ny – det skulle dere ha lært folket. Men dere har lært det motsatte. Derfor har dere også bekymret dere for hvor vinden kommer fra og holdt på med andre unyttige ting, mens dere har latt det fare som folket trengte aller mest.

Du burde tro meg, for du sier selv at jeg er en lærer kommet fra Gud. At mennesket må bli født på ny, og at alle våre gjerninger er ingenting – det kan en ikke peke på og se med øynene. En kan bare tale om det med ord. Tror du det, så ser du det.

Alt det jeg har talt om, er ennå jordiske ting: at vi alle må bli til ingenting, at mennesket er støv og skal bli til støv igjen, og hvordan vinden blåser. Og det forstår du ennå ikke. Hva ville du da gjøre om jeg talte mye til deg om Gud? Jeg har talt om en ringe ting, og du forstår den ikke. Hvordan skulle du da forstå det om jeg sa deg at våre dødelige legemer etter døden skal skinne lyst og klart som solen?»

Ingen er steget opp til himmelen uten han som er steget ned fra himmelen. Menneskesønnen er kommet til jorden, og likevel ble han i himmelen, og han er steget opp til himmelen igjen. Det vil si: Han er blitt herre over himmel og jord og over alt som er i dem. «Så vit nå at jeg er den samme som er kommet hit ned, ja, steget helt ned til helvete, og likevel er blitt i himmelen.»

Slik støter Kristus Nikodemus tilbake for andre gang. Det er som om han ville si: «Dere våger dere til å fare opp til himmelen og slippe unna helvete. Bare prøv – dere vil mislykkes. Kjøtt og blod kan ikke komme til himmelen. Bare han som er kommet ned fra himmelen, farer opp til himmelen, så styringen over alle ting står i hans hånd. Det som lever, kan han drepe, og det som er dødt, kan han gjøre levende.»

Her er det altså fastslått at det som er født av kjødet, ikke hører himmelen til. Og han er kommet hit ned for vår skyld, så også vi som er kjødelige, kan komme opp til himmelen – men slik at dette dødelige legemet først blir tilintetgjort.

Kort sagt: Med våre gjerninger utretter vi slett ingenting. For Gud vil ikke se på noen og gjøre ham salig for hans egen skyld – bare på Kristus, som alene er broen og stigen som fører opp til himmelen.

Onsdag

> «Og likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen, slik må Menneskesønnen bli opphøyet, for at hver den som tror på ham, skal ha evig liv» (Joh 3,14–15).

Med disse ordene sier Herren hvordan denne himmelfarten er skjenket oss alle, og hvordan den blir vår: «Likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen …» Med det vil han si at alle som vil komme til himmelen og følge etter ham, må bli nye skapninger. For han er steget opp til himmelen nettopp for at vi skal følge etter ham.

Beretningen Herren viser til, står i 4 Mos 21, og han tyder den på seg selv.

Det er som om han ville si: «Jødene i ørkenen ble bitt av giftslanger, og de ble frelst ved å se opp til kobberslangen som Moses hadde reist opp som et tegn. Slik er det også med meg. Alle som ser på meg, skal ikke gå til grunne. Det vil si: Alle som har en ond samvittighet og blir engstet av synden og døden, skal tro at jeg er kommet ned fra himmelen for deres skyld og er steget opp igjen. Da skal verken synd eller død skade dem; ja, de skal i evighet ikke gå til grunne.»

For den som vil komme opp til himmelen og bli salig, må gjøre det ved denne slangen, som er Kristus. Ellers må han bli her nede.

Derfor fordømmer dette evangeliet den frie vilje og alt det menneskelig kraft makter, og peker bare på denne slangen.

Den skjulte meningen med slangen som Moses reiste opp, er denne: Slangen som bet jødene og forgiftet dem, er ikke annet enn synd, død og en ond samvittighet. Jeg ser at jeg går mot døden, ja, jeg er allerede i den og kan ikke komme ut – inntil det blir reist opp en død slange som ikke gjør noen skade, men tvert imot gagner, slik Moses' slange gjorde.

Denne slangen er Kristus, som jeg ser henge på korset. Han har verken skjønnhet eller ære. Jeg ser ham henge vanæret på korset som en morder og ugjerningsmann, så også fornuften må si at han var forbannet av Gud. Det mente jødene også. Derfor kunne de heller ikke regne ham for annet enn det mest fordømte menneske både for Gud og for verden. For de hadde dette ordet for seg: «Forbannet av Gud er den som blir hengt» (5 Mos 21,23).

Moses måtte også reise opp en kobberslange, men den bet ingen; tvert imot frelste den jødene. Slik ser også Kristus ut som en synder, men han er blitt meg til frelse. For hans død er mitt liv. Han trer inn i min synd og tar Faderens vrede bort fra meg.

Når mennesket nå tror at Kristi død har tatt bort synden, blir han et nytt menneske. Men dette kan ikke det naturlige mennesket tro: at Gud vil tilgi oss alle våre synder for intet. Det tenker: «Har du syndet, må du også gjøre opp for synden.»

Så finner det på den ene gjerningen etter den andre og mener å ta synden bort med gjerninger.

Men dette er Kristi evangelium: Har du falt i synd, må du ha en annen som gjør opp for deg, og det er Jesus Kristus. Når mennesket nå tror det, blir han ett med Kristus og har alt det Kristus har.

Torsdag

> «Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor usporlige hans veier» (Rom 11,33).

Dette er Guds høye tanker og råd, som langt overgår alt menneskelig, ja, alle skapningers sinn og forstand: at han øser ut sin godhet så rikelig og attpåtil, av bare nåde og barmhjertighet, utvelger de fattige, elendige og uverdige, som er innesluttet under synden. Det er de som erkjenner at de for Gud har fortjent og er skyldige til den evige vrede og fordømmelse.

Disse skal få vite både hvem han er – hans indre, guddommelige vesen – og hva han har i sitt hjerte: at han vil gi dem som tror, evig liv og salighet ved sin Sønn.

Men de andre er stolte og sikre og skryter av sine store gaver: at de framfor alle andre er kalt til å være Guds folk, og at Gud ikke kan vedkjenne seg noe annet folk på jorden som sitt folk og sin kirke. Dem forkaster og fordømmer han for deres vantros skyld.

Dette er en ny og usigelig visdom og innsikt, som bare de har som tror på Kristus: De kan se ned i dypet av hans guddommelige hjerte, i hva det tenker og mener. Riktignok når de det ikke fullkomment i sin skrøpelighet, og de utgrunner det ikke mer enn de fatter i troen på det åpenbarte ordet, for de ser som i et speil.

Men for den blinde, vantro fornuften er dette fremmed og skjult, og ingenting av det kommer inn i dens sinn og tanker.

Dette dypet og denne rikdommen av Guds visdom og kunnskap skal vi kristne erkjenne ved troen – ellers kan det ikke fattes eller begripes. Vi skal holde det for sant og av hjertet gi Gud æren for at han sannelig er en vis, rettferdig og god Gud og Herre, med en rikdom og et dyp som ingen kan uttale.

Derfor skal han, som rett er, loves og prises for at han styrer sin kirke så underfullt ved sitt ord og sin åpenbaring.

For alle som hører og tar imot hans ord, får av det et slikt lys at de vender seg til ham og kjenner sin frelse, noe de andre aldri kan få.

Så usigelig stor godhet viser Gud alle dem som er i synden og under hans vrede: Han setter de uverdige og fordømte over fra dødens og helvetes makt til nådens og livets rike, når de bare søker nåde og tror på hans Sønn Kristus.

Men omvendt forkaster og fordømmer han også, som en rettferdig dommer, dem som ikke vil tro eller akte på denne åpenbaringen av hans vilje i hans Sønn, men i stedet setter sin stolte lit til sin egen rettferdighet. Derfor blir de også berøvet dette lyset, denne nåden og trøsten, og må for evig skilles fra Guds rike og kastes ut.

Dette er Guds uransakelige dommer og usporlige veier; dette er hans styre og hans gjerning.

Fredag

> «For hvem kjente vel Herrens sinn? Eller hvem var hans rådgiver? Eller hvem ga ham noe først så han skulle få vederlag?» (Rom 11,34–35).

Apostelen nevner her tre ting som tar fra verden all ros i de guddommelige ting. Det første er å kjenne Herrens sinn – hva han tenker eller har besluttet hos seg selv fra evighet. Det andre er å gi råd – hva han skal gjøre, og hvordan han skal begynne og fullføre det. Det tredje er å gi ham noe – det vil si å hjelpe til med sin evne, kraft og gjerning.

Alt dette er umulig for den menneskelige natur. For når den ikke kan kjenne hans sinn, kan den langt mindre gi ham råd med sin visdom og gjerning.

Derfor er det en skammelig frekkhet at verden våger seg på slikt. Den mener ikke bare at den av seg selv kan utgranske og treffe Guds vesen og vilje. Den vil også gi ham råd om hvordan han skal handle og hva han skal ha behag i.

Ja, den vil endog fortjene noe hos ham og gjøre så mye at han må gjengjelde det. Den vil ha ros for å ha gjort store ting når den styrte kirken hans, for å ha styrket den, holdt den oppe og fylt himmelen med sin hellighet.

Derfor må Gud slå et slikt forvendt sinn over ende. Når han styrer, gjør han det motsatte av det de tenker og bestemmer, så de med sin visdom blir til dårer. Slik viser han med gjerning og erfaring at det ikke skal gå slik vi tenker og råder ham. Vi må bekjenne at vi ikke har forstått hans råd og vilje, og at vi ikke har vært hans rådgivere.

Den kloke fornuften kommer med sine nesevise spørsmål: Hvorfor har Gud straffet og forkastet jødene og latt hedningene komme til evangeliet? Hvorfor styrer han slik at han oppsøker de ugudelige menneskene, og lar det gå de fromme ille, så de blir undertrykt? Hvorfor velger han Judas til apostel og støter ham siden bort, men tar imot mordere og ugjerningsmenn?

Mot alle slike spørsmål setter Paulus særlig disse ordene. Med dem vil han forby oss å stige opp til Guds skjulte majestet på denne måten.

Men vil du gå riktig fram, kan du ikke gjøre noe bedre enn å holde deg til hans ord og gjerninger. Der har han åpenbart seg, der lar han seg høre og fatte: Han stiller sin Sønn Kristus fram for deg på korset. Der har han fullført din forløsning. Der kan du visselig gripe Gud og se at han, dersom du tror, ikke fordømmer deg for din synds skyld, men skjenker deg det evige liv. Det sier Kristus deg: «For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne …» (Joh 3,16).

I denne Kristus, skriver Paulus, «er alle visdommens og kunnskapens skatter skjult til stede» (Kol 2,3). Her har du mer enn nok å lære, studere og tenke på, og nok å undre deg over i disse Guds høye åpenbaringer, så du får lyst og kjærlighet til Gud. For dette er et verk som ingen blir ferdig med å lære i dette livet.

Med dette skal en også vise til rette dem som plages av djevelens tanker, så de frister Gud og grubler over hva han har tenkt med dem, og kommer i en slik tvil at de ikke vet hvordan de skal bli stående.

Guds visdom vil du aldri utgrunne. Du skal være glad for at han med sin åpenbaring gir deg noe å kjenne.

Lørdag

«For av ham og ved ham og til ham er alle ting. Ham tilhører æren i all evighet. Amen» (Rom 11,36).

Hva skal vi da rose oss av? vil apostelen si. Alt som er til, ja, også all vår visdom og evne, er jo ikke kommet av seg selv. Det har sin begynnelse i Gud og består i ham. Som det står skrevet: «For i ham er det vi lever og rører oss og er til» (Apg 17,28), og: «Han har skapt oss, ikke vi selv» (Sal 100,3).

Det vil si: Det vi er og makter – at vi lever, har fred og vern, kort sagt alt det gode og onde som hender oss – det skjer ikke ved et tilfelle eller på slump. Det skjer av og ved hans guddommelige råd og vilje. For han har omsorg for oss som for sitt folk og sine får. Han styrer oss, gir oss det som er godt, og hjelper i nød. Derfor skal alle skapninger gi ham alene all ære og pris.

Når han sier: «Av ham, ved ham og til ham er alle ting», betyr det rett og slett dette: Begynnelse, midte og ende – alt er Guds. Alle skapninger har sitt opphav i ham, og det samme gjelder veksten deres: hvor store de skal bli, og hvor vidt og bredt de skal nå.

Summen er: Alt må være Guds. Der han ikke begynner, kan ingenting være eller bli til; der han holder opp, kan ingenting bestå.

For han har ikke skapt verden slik en tømmermann bygger et hus og så går sin vei og lar det stå som det står. Nei, han blir ved det og holder oppe alt han har skapt; ellers kunne det verken stå eller bli stående.

De gamle kirkelærerne har sett dette ordet som et vitnesbyrd om den hellige treenighet. Alle ting er skapt av Gud Fader og ved Gud Sønn – han gjør jo alle ting ved Sønnen – og de holdes oppe ved Guds velbehag i Den Hellige Ånd.

Slik lærer Skriften oss at alle skapninger er skapt av den ene Gud. Likevel skjelner en i det ene vesen mellom de tre personene, så en sier rett at alt kommer fram, blir til og består ved Sønnen, som er av Faderen, og i Den Hellige Ånd, som går ut fra både Faderen og Sønnen. Og likevel forblir alle tre i én udelelig guddom.

Men hvordan denne forskjellen mellom personene er til fra evighet, skal og må vi la være å utgrunne. Vi kan jo ikke engang med vår grove forstand utgrunne Guds skaperverk. Ingen skapning er så klok at den kan forstå de tre: begynnelse, midte og ende. De er atskilt fra hverandre, men henger likevel slik sammen at en ikke kan skjelne det ene fra det andre med de ytre sansene.

Hvem har noen gang sett hvordan det går til at et lite blad vokser fram av treet, eller at et korn blir til en rot, eller at et kirsebær vokser fram av blomsten med fruktkjøtt og stein? Eller hvordan et menneskes legeme og lemmer synlig vokser og tiltar? Eller hvordan tungen kan frambringe så mange forskjellige lyder og ord, som på forskjellig vis går inn i så mange ører og hjerter? Langt mindre forstår vi sjelens indre krefter, med tankene, sinnet og hukommelsen.

Hvordan kan vi da driste oss til å ville måle og begripe Guds evige, usynlige vesen med fornuften?

1. søndag etter treenighet

Søndag

> «Det var en rik mann som kledde seg i purpur og fineste lin, og som levde hver dag i herlighet og glede» (Luk 16,19).

Her ser vi Guds dom over de troende og de vantro. Den er forferdelig og trøstefull på samme tid – forferdelig for de vantro, trøstefull for de troende. I den rike mannen ser vi hvordan vantroen er, i Lasarus hvordan troen er.

Vi må ikke bedømme den rike mannen etter det ytre livet hans. For han går i fåreklær, og livet hans glitrer og ser vakkert ut. Hadde han begått en forbrytelse eller noe annet som verden og fornuften kunne klandre, ville evangeliet ha sagt det. For det gransker ham så nøye at det endog nevner purpurklærne og maten hans – og det er ytre ting, som Gud ikke dømmer etter. Derfor må han ha ført et fint og hellig ytre liv og etter sin egen og alle andres mening ha holdt hele Moseloven.

Vi må se inn i hjertet hans og dømme ånden hans.

For evangeliet har skarpe øyne og ser dypt inn i hjertets grunn. Det klandrer også de gjerningene som fornuften ikke kan klandre. Det ser ikke på fåreklærne, men på treets rette frukt.

Når vi altså ser etter troens frukter hos den rike mannen, finner vi vantroens hjerte og tre.

Evangeliet refser ham fordi han daglig kledde seg kostbart og spiste herlig – noe fornuften ikke regner for noen særlig stor synd.

Men hjertet hans har stått etter dette, søkt og valgt det og hatt all sin glede og lyst i det. Det viser Kristus med ordene om at han levde så herlig hver dag. Her ser en hjertets skjulte synd.

For der troen er, spør den ikke etter fine klær og kostbar mat, etter rikdom, ære og makt eller noe annet som ikke er Gud selv. Troen henger ikke ved noe annet enn Gud alene, det høyeste gode.

Riktignok har mange hellige, konger og dronninger båret herlige klær, men de satte ikke noe av dette høyt. Slik er det med alle troende: De blir bare tvunget til makt, ære og herlighet. Med hjertet holder de seg alltid borte fra det, og de bruker det ytre til å tjene nesten.

Men der vantroen er, setter mennesket sitt sinn på slikt, henger ved det, søker det og har ingen ro før han får det.

Av dette følger den andre synden: Han glemmer kjærligheten til nesten. Han lar den fattige Lasarus ligge ved porten sin og gir ham ingen hjelp. Det kommer av at han ikke kjenner Gud og ikke har kjent hans godhet. For den som kjenner Guds godhet, kjenner også nestens ulykke.

Troen er slik at den venter alt godt fra Gud og stoler på ham alene. Ut fra denne troen erkjenner mennesket hvor god og nådig Gud er. Denne erkjennelsen gjør hjertet hans mykt og barmhjertig, så han gjerne vil gjøre mot alle slik han kjenner at Gud har gjort mot ham. Derfor bryter han ut i kjærlighet og tjener sin neste med liv og legeme, med eiendom og ære, slik Gud har gjort mot ham.

Mandag

> «Men det var en fattig mann ved navn Lasarus, som var lagt ved porten hans. Han var full av verkende sår. Hans ønske var å få mette seg med smulene som falt fra den rikes bord. Men endog hundene kom og slikket sårene hans» (Luk 16,20–21).

Heller ikke den fattige Lasarus må vi se på utenfra, med byllene, fattigdommen og elendigheten hans. For mange andre lider også jammer og nød, men de vinner ikke noe ved det. Fattigdom og lidelse gjør ingen til behag for Gud.

Men er noen til behag for Gud fra før, da er hans fattigdom og lidelse dyrebar for ham, som det står: «Dyrebar i Herrens øyne er hans frommes død» (Sal 116,15).

Slik må vi også se inn i Lasarus' hjerte og søke den skatten som gjør byllene hans så dyrebare. Den skatten var visselig hans tro og kjærlighet. For uten tro kan ingenting behage Gud (Hebr 11,6).

Derfor må hjertet hans ha vært slik at han midt i all elendighet og fattigdom ventet alt godt fra Gud og stolte trygt på ham. Han har vært så rikelig fornøyd med Guds nåde og godhet at han av hjertet gjerne ville ha lidd enda mer, dersom det hadde vært hans nådige Guds vilje.

Se, det er en levende tro. Ved å kjenne Guds godhet har den gjort hjertet hans mykt, så ingenting var for mye eller for tungt for ham å lide eller gjøre. Et slikt hjerte er det troen virker når den kjenner Guds nåde.

Av dette følger den andre dyden: kjærligheten til nesten. Han har også vært villig og rede til å tjene alle. Men fordi han var fattig og elendig, hadde han ingenting å tjene med. Derfor blir hans gode vilje regnet i stedet for gjerningen.

Men det han mangler i legemlig tjeneste, erstatter han rikelig med åndelig tjeneste. For nå, etter sin død, tjener han hele verden med byllene, sulten og elendigheten sin. Hans legemlige sult metter vår åndelige sult, hans legemlige nakenhet kler vår åndelige nakenhet, og hans legemlige sår leger våre åndelige sår.

Det gjør han ved å lære og trøste oss med sitt eksempel: Gud har behag i oss når det går oss ille her på jorden, dersom vi tror. Og han advarer oss: Guds vrede er over oss når det går oss vel i vantro. Slik hadde Gud behag i Lasarus og hans elendighet, men mishag i den rike mannen.

Si meg: Hvilken konge har med alt sitt gods maktet å gjøre hele verden en slik tjeneste som denne fattige Lasarus har gjort med sine byller, sin sult og sin fattigdom?

Å, Guds underfulle gjerninger og dommer! Hvor mesterlig gjør han ikke fornuften og verdslig visdom til skamme! Fornuften farer fram og ser heller på den rike mannens vakre purpur enn på den fattige Lasarus' sår.

Imens lar Gud den store tosken gå forbi en så edel skatt. I stillhet feller han alltid sin dom for seg selv, og likevel gjør han det fattige mennesket så dyrebart og kostelig at ingen konge er verdig til å tjene ham.

For hvilken konge ville vel ikke nå gjerne gi sin helse, sin purpur og sin krone for denne Lasarus' byller, fattigdom og elendighet? Og hvilket menneske ville nå gi en skilling for den rike mannens rikdom?

Tirsdag

> «Så skjedde det at den fattige døde, og englene bar ham bort til Abrahams fang. Men også den rike døde og ble begravet. Og da han slo sine øyne opp i dødsriket, der han var i pine, – da ser han Abraham langt borte og Lasarus i hans fang. Da ropte han og sa: Far Abraham! Forbarm deg over meg og send Lasarus, så han kan dyppe fingertuppen sin i vann og svale min tunge! For jeg lider svær pine i denne ilden» (Luk 16,22–24).

Hadde denne rike mannen visst at en slik skatt, en så dyrebar mann i Guds øyne, lå ved porten hans, ville han ha løpt ut, renset sårene hans og lagt ham i sin beste seng. Ja, all hans purpur og rikdom skulle ha tjent ham.

Men mens Guds dom var i gang, så han ikke at han kunne ha handlet slik. Da tenkte Gud: «Vel, så skal du heller ikke være verdig til å tjene ham.»

Siden, da Guds dom er fullført og han lider i helvete, ville han gjerne gi både hus og gård til den han før ikke ville gi et brødstykke. Nå ber han om at Lasarus skal svale tungen hans med fingertuppen – den mannen han før ikke ville røre.

Se, av slike Guds dommer og gjerninger er verden full hver dag, og ingen ser det; ja, alle forakter det.

For øynene våre har vi fattige og trengende, som Gud legger foran oss som den største skatt. Men vi lukker øynene for dem og ser ikke hva Gud gjør her. Siden, når Guds gjerning er fullført og vi har forsømt skatten, kommer vi og vil tjene. Men da har vi ventet for lenge.

Alle troende er av samme slag som denne fattige Lasarus, og alle sammen er de virkelige lasaruser. For de har den samme tro, det samme sinn og den samme vilje som han. Og den som ikke vil være en Lasarus, skal visselig få sin del med den rike frådeseren: helvetes pine.

For vi må, som Lasarus, stole på Gud i tro, overgi oss til ham så han får handle med oss etter sin vilje, og være rede til å tjene alle. Og selv om ikke alle av oss lider slike sår og slik fattigdom, må vi likevel ha den samme vilje og det samme sinn som Lasarus hadde: at vi gjerne tar imot slikt, dersom Gud vil det.

For slik åndelig fattigdom kan godt gå sammen med stor rikdom. Job, David og Abraham har vært både fattige og rike. David sier: «For jeg er en gjest hos deg, en fremmed som alle mine fedre» (Sal 39,13). Hvordan gikk dette til, når

han var konge og hadde store land og byer? Svaret er at han ikke hang ved det med hjertet. Det var ingenting for ham mot det gode han hadde hos Gud.

Slik var det også med Abraham. Riktignok hadde han ikke sykdom og fattigdom som Lasarus, men han hadde det samme sinn og den samme vilje som Lasarus: å ta imot det dersom Gud la det på ham. For de hellige skal ha ett og samme sinn innvortes, men de kan ikke ha den samme gjerning og lidelse utvortes.

Derfor vedkjenner Abraham seg også Lasarus som sin og tar ham i sitt fang. Det hadde han ikke gjort om han ikke hadde hatt det samme sinnet. Dette er nå meningen med evangeliet. Av det ser vi hvordan troen overalt frelser, og vantroen fordømmer.

Onsdag

> «Men Abraham sa: Sønn, husk at du fikk dine goder i din levetid, likesom Lasarus fikk det vonde. Men nå trøstes han her, mens du pines. Dessuten er det festet et stort svelg mellom oss og dere, for at de som måtte ønske å gå herfra over til dere, ikke skal være i stand til det. Heller ikke kan noen komme derfra og over til oss. Da sa han: Så ber jeg deg, far, at du må sende ham til min fars hus – for jeg har fem brødre – for at han kan vitne for dem, så ikke også de skal komme til dette pinens sted. Men Abraham sier til ham: De har Moses og profetene. La dem høre dem! Men han sa: Nei, far Abraham! Men kommer det noen til dem fra de døde, da vil de omvende seg. Men han sa til ham: Hører de ikke Moses og profetene, da vil de heller ikke la seg overbevise om noen står opp fra de døde» (Luk 16,25–31).

Menneskets sjel eller ånd har ingen ro og ikke noe annet sted å være enn i Guds ord, inntil den på den ytterste dag kommer til å se Herren klart.

Derfor mener vi at Abrahams fang ikke er noe annet enn det Guds ord der Kristus ble lovet Abraham: «I din ætt skal alle jordens folk velsignes» (1 Mos 22,18). I disse ordene er Kristus lovet ham som den som alle skal velsignes ved – det vil si frelses fra synd, død og helvete – og ellers ved ingen, heller ikke ved noen gjerning.

Alle som har trodd dette ordet, har trodd på Kristus og har vært sanne kristne. Ved troen på dette ordet er de forløst fra synd, død og helvete.

Slik har alle fedrene før Kristi fødsel kommet til Abrahams fang. Det vil si: I døden har de holdt seg til dette Guds ord med fast tro og er sovnet inn på det samme ordet, innesluttet og bevart som i et fang. Der sover de fremdeles, helt til den ytterste dag – unntatt de som allerede har stått opp med Kristus (Matt 27,52).

Slik må også vi, når vi dør, overgi oss med sterk tro til Kristi ord, der han sier: «Hver den som lever og tror på meg, skal aldri i evighet dø» (Joh 11,26). Så skal vi dø og sovne inn på dette ordet og innesluttes og bevares i Kristi fang til den ytterste dag.

Derfor kan helvete[1] på dette stedet ikke være det egentlige helvete, som begynner på den ytterste dag. For den rike mannens legeme er uten tvil ikke i

[1] NB: «dødsriket» (Luk 16,23).

helvete, men begravet i jorden. Men det må være et sted der sjelen kan være og ikke har ro, og det kan ikke være noe legemlig sted.

Derfor mener vi at helvete her er den onde samvittigheten, som er uten tro og Guds ord. I den er sjelen begravet til den ytterste dag, da mennesket med sjel og legeme skal støtes ned i det egentlige, legemlige helvete.

Hvordan er det så med samtalen mellom Abraham og den rike mannen? Svar: Det kan jo ikke være noen legemlig samtale, for begges legemer ligger i jorden. Derfor må alt dette gå for seg i samvittigheten.

Når samvittigheten blir vekket i dødens nød, blir mennesket var sin vantro. Da får han den aller største pine og angst, som i helvete, og finner ingen hjelp eller trøst.

Da våkner det tanker i samvittigheten som ville føre en slik samtale om de kunne tale – slik denne rike mannen taler med Abraham. Han ber om den aller minste trøst fra den aller ringeste og kan likevel ikke få den. Han kjenner bare svaret: Det er et stort svelg mellom ham og de troende, så de aldri kan komme sammen.

Torsdag

> «Gud er kjærlighet. Den som blir i kjærligheten, blir i Gud, og Gud i ham» (1 Joh 4,16).

Vil du gjelde som en rettskaffen kristen for Gud og verden – en som ikke bare bærer Kristus på tungen eller leser om ham på papiret eller i en bok, men har ham grunnfestet i hjertet? Så tenk på at du med gjerning og liv skal vise alle at kjærligheten din tjener og hjelper andre. Når dette skjer, og folk taler om det og priser det, da kan du tro at det er sant.

Men slike mennesker roper og skryter ikke mye. Slik taler de gjerne: «Jeg ville gjerne være en kristen og høre evangeliet og Guds ord, men jeg kan dessverre ikke gjøre etter det. Jeg kjenner at disse to tingene – å tale og å handle, ord og liv – ennå ligger langt fra hverandre. Å forkynne, tale, skrive, synge og lese kan jeg nok. Men feilen er at det ikke vil inn i hjertet med en slik sterk, levende tro og brennende kjærlighet.»

Se, slik taler de om det. De gjør seg ikke viktige med stor kunnskap og høy ånd, men regner seg som disipler som så vidt har begynt og har noe å lære hver dag.

Slik sier også Paulus om seg selv: «Ikke så at jeg alt har nådd dette eller allerede er fullkommen. Men jeg jager etter det for å kunne gripe det» (Fil 3,12), og: «For viljen har jeg, men å gjøre det gode, makter jeg ikke» (Rom 7,18).

Det er som om han ville si: «Jeg ville nok tro og leve slik jeg skulle, men jeg kjenner godt at det ikke vil gå framover. Den gamle sekken holder meg alltid tilbake, så jeg stadig må stride mot meg selv og med makt verge meg mot kjødet og dets tanker.»

Når nå de kjære disiplene klager over en slik mangel, hva slags ugudelige mennesker er det da som straks kan alt sammen når de har lest en bok eller hørt en preken, og ikke kjenner noen ende på sin kunnskap!

Derfor advarer Johannes så ivrig gjennom hele brevet sitt: De skal se til at de ikke bedrar seg selv og innbiller seg at de er fulle av tro, uten at de også finner og erfarer det slik i livet.

Det må vise seg i kjærlighet til nesten: at en hjelper ham med ord og gjerninger, tar seg av hans nød, refser ham når han synder, viser ham til rette når han farer vill, og bærer ham når han er svak. Kort sagt: at en lar kjærligheten skinne som en glans av troen i hjertet.

Fredag

«Den som blir i kjærligheten, blir i Gud, og Gud i ham» (1 Joh 4,16).

Her begynner Johannes sannelig høyt og herlig når han vil prise og opphøye kjærligheten. Han formaner og oppmuntrer sterkt med det aller høyeste og mest fullkomne eksempel, og likevel er det sagt så enkelt.

Om ingenting annet kunne bevege og drive oss til kjærlighet, så skulle dette gjøre det: at vi ser på eksemplet fra Gud, den høye majestet.

For Gud, sier han, er selv kjærligheten. Se derfor ikke på kjærligheten som en ringe ting. Vil du vite hva slags ting den er, kan jeg ikke si deg det bedre enn at det er Gud selv.

Dette er et veldig ord. Med dette ene ordet sier og omfatter han mer enn et menneske kan uttale.

Her maler han kjærligheten for oss på det skjønneste, og driver oss på det sterkeste til å strebe etter den og tenke på hvilken kostelig ting det er når et menneske kommer så langt at han av hjertet elsker Gud og nesten. For den som har dette, har et gode som heter og er Gud selv.

Ser en på Guds gjerninger, også de timelige og synlige, så er de ikke annet enn bare kjærlighet, større og mer enn noen kan tenke seg. Ja, det aller mest skammelige er at verden ikke akter på det og heller ikke takker for det, enda den til enhver tid har så mange av Guds velgjerninger for øye.

Med sin utakknemlighet fortjener den med rette hver dag at Gud ikke lot solen skinne et øyeblikk eller et gresstrå vokse på jorden, ja, ikke engang unte den livet. Likevel holder Gud aldri opp med å elske og gjøre vel.

Jeg vil tie om hva han gjør når det gjelder de åndelige gavene. Her øser han ut sitt eget hjerte, sin kjæreste Sønn, og lar ham utøse sitt blod og dø den aller mest vanærende død for oss utakknemlige mennesker.

Hva kan en her si annet enn at Gud ikke er noe annet enn en avgrunn av evig kjærlighet, og omvendt at kjærligheten ikke er noe annet enn bare Gud? For den som har kjærligheten, må også ha bare Gud og være full av ham.

Når Gud nå av og til griper inn og straffer verden og lar den plages, må han gjøre det; det kan ikke være annerledes. For skulle han aldri straffe mer, ville vi snart myrde og ete hverandre og til sist ødelegge og hindre hans rike og alle hans velgjerninger. Selv nå kan han jo ikke stanse vår ondskap, enda vi har all plagen for øynene og kjenner den. Hva skulle det da bli til om han slett ikke straffet?

Men likevel blir det ikke noe annet enn bare kjærlighet, slik hans natur er bare kjærlighet. Selv om han må lyne, tordne og straffe, skjer det likevel av kjærlighet. For han gjør det for sine egnes skyld, de som er trengt og bedrøvet

og må lide hele verdens og djevelens ondskap. De skal styrkes og kvikkes opp og se at de har en Gud som er trofast mot dem og kan frelse dem fra alles vrede og raseri.

Lørdag

> «I dette er kjærligheten blitt fullkommen hos oss, at vi har frimodighet på dommens dag. For slik som han er, slik er også vi i denne verden. Frykt er ikke i kjærligheten, men den fullkomne kjærligheten driver frykten ut. For frykten har med straff å gjøre, og den som frykter, er ikke blitt fullkommen i kjærligheten. Vi elsker fordi han elsket oss først. Dersom noen sier: Jeg elsker Gud! – og likevel hater sin bror, så er han en løgner. For den som ikke elsker sin bror som han har sett, hvordan kan han elske Gud, som han ikke har sett? Og dette budet har vi fra ham at den som elsker Gud, skal også elske sin bror» (1 Joh 4,17–21).

Det er en sterk oppmuntring til kjærlighet at vi ved den skal ha frimodighet på dommens dag. «Se derfor til», vil han si, «at du ikke bare har det tomme skallet av kjærligheten på tungen, men har en helt fullkommen kjærlighet, med marg og kjerne i. Da kan den gi et glad hjerte når døden og den siste dom kommer, så du ikke skal miste motet eller bli forferdet.»

Dette skjer når hjertet ditt ikke anklager deg, men tar mot til seg og står uforferdet overfor samvittigheten og redselen for døden og djevelen. Da kan du si: «Gud være lovet, jeg har bekjent Kristus for verden, mot djevelen. Jeg har heller ikke gjort noen noe vondt, men gjerne tilgitt alle og gjort dem godt. Så vet jeg at han på sin side vil tilgi meg og gjøre meg godt, slik han også har lovet meg.»

Av alt dette vil jeg rose meg – men ikke slik at jeg stoler på at Gud derfor skal være meg nådig og gi meg himmelen. For til det hører en annen ros, som jeg ikke finner hos meg selv, men bare i Kristus.

Dette er å prise kjærligheten rett, og ikke gjøre som papistene. Med dette lærer vi ikke én eller to gjerninger, men flere og større gjerninger enn du noen gang kan gjøre.

Men det skal skje slik at en ikke blander sammen disse to, tro og kjærlighet, men holder dem pent fra hverandre. Troen farer opp til Gud og har med ham å gjøre. Kjærligheten har med alle mennesker på jorden å gjøre og skal trosse og storme mot hele verden.

Så fortsetter Johannes og fører igjen Gud fram som eksempel for å holde oss fast i den guddommelige kjærligheten og trøste oss når det går oss ille. For, sier han, «slik som han er, slik er også vi i denne verden».

Her i verden må Gud for sin usigelige kjærlighet tåle at verden viser ham bare utakknemlighet og forakter og spotter hans ord og gjerning.

Når vi nå ser at Gud blir møtt slik med sin kjærlighet i verden, kan vi slutte av det at heller ikke vi skal få det bedre. Vi skal ikke undre oss eller bli vrede, som om det hendte oss noe underlig.

Riktignok kan vår kjærlighet og tålmodighet slett ikke sammenlignes med Guds kjærlighet. Men likevel skal vi oppmuntres av dette til å følge eksemplet.

2. søndag etter treenighet

Søndag

> «Da sa han til ham: Det var en mann som gjorde et stort gjestebud og innbød mange» (Luk 14,16).

Mannen i dette evangeliet er vår Herre og Gud selv, en rik og stor Herre. Også han har gjort i stand et stort måltid, slik det sømmer seg hans herlige majestet og ære.

Det kalles et stort og herlig måltid, ikke bare fordi verten er Gud selv, men fordi også maten er overmåte stor og kostelig: det hellige evangeliet, ja, Kristus, vår Herre selv. Han er maten. I evangeliet blir det forkynt for oss hvordan han ved sin død har gjort fyllest for våre synder og frelser oss fra all jammeren under den evige død og Guds vrede.

Denne prekenen om Kristus er det store og herlige måltidet som han bespiser gjestene sine med. Han helliger dem ved den hellige dåpen og trøster og styrker dem ved sitt legemes og blods sakrament. Her er ingen mangel, men fullt opp av alt, så hver og en kan bli mett.

Med rette kalles dette et herlig måltid, så rikelig tilberedt at ingen tunge kan si det og intet hjerte fatte det.

For det er en evig mat og en evig drikk. Den som får av den, skal aldri mer sulte eller tørste, men blir evig mett, beruset og glad. Og ikke bare dette ene mennesket – hele verden, så vid den er, ville ha nok av den. For det er en uendelig mat og en evig drikk.

Den som tror på Herren Jesus Kristus, han som for vår skyld er født av Jomfru Maria, for vår synds skyld korsfestet under Pontius Pilatus, død, fór ned til dødsriket, stod opp igjen og sitter ved Guds høyre hånd – den som tror dette, han eter og drikker rett av dette måltidet.

For å tro på Herren Kristus, det er å ete og drikke slik at menneskene blir mette, fete og sterke og glade til evig tid.

Med rette heter det et stort gjestebud. Det er så kostelig og blir gjort i stand for så mange mennesker at hver og en kan ete, og likevel blir ikke maten mindre. For det er en så kraftig mat at den varer evig og gir evig liv.

De mange som først blir innbudt, er jødene, hele Israels folk. Helt fra Abraham av har Gud særlig innbudt dem ved profetene. For det var patriarken Abraham som fikk løftet om ætten som velsignelsen skulle komme ved. Slik ble

dette gjestebudet først forkynt for ham som stamfar til folket. Siden har profetene forkynt det videre og vist folket hen til det.

Det skortet altså ikke på viljen hos vår Herre og Gud: De ble flittig innbudt, slik også Paulus alltid setter jødene først i brevene sine.

Mandag

> «Da tiden for gjestebudet var inne, sendte han tjeneren sin for å si til de innbudte: Kom, for nå er det ferdig. Men alle som én begynte de å unnskylde seg. Den første sa til ham: Jeg har kjøpt en åker og må gå og se på den. Jeg ber deg: Ha meg unnskyldt! En annen sa: Jeg har kjøpt fem par okser, og går for å prøve dem. Jeg ber deg: Ha meg unnskyldt! Og en tredje sa: Jeg har tatt meg en kone, og derfor kan jeg ikke komme. Da tjeneren kom tilbake, fortalte han sin herre dette» (Luk 14,17–21).

Da timen kom til å sette seg til bords – det vil si: da tiden var inne for at vår Herre Kristus skulle fødes, lide og stå opp fra de døde – gikk tjenerne ut: døperen Johannes og apostlene.

De sa til de innbudte, til Israels folk: «Kjære folk, hittil har dere vært innbudt. Nå er tiden kommet. Kom, nå står måltidet ferdig! Herren deres, Kristus, er allerede død og oppstanden. Bli derfor ikke borte lenger! Kom til bords, et og vær glade – det vil si: ta med glede imot den skatten dere er lovet. Han frelser dere fra forbannelse og fordømmelse, slik det var lovet, og har gjort dere salige.»

Men hva gjorde de? De begynte alle, den ene etter den andre, å unnskylde seg. Herren og hans herlige gjestebud lot de bli stående, og attpå ville de være unnskyldt og stå rene. De fornekter ikke bare evangeliet; de vil attpåtil ha handlet rett og være hellige og fromme.

Jødene unnskyldte seg: «Å, denne læren kan vi ikke ta imot. Den strider mot loven og prestedømmet, som Gud selv har gitt oss ved Moses. Dessuten fører den uro inn i kongeriket vårt, som Gud har stadfestet.»

Slik unnskylder den ene seg med åkeren, den andre med oksene, og den tredje sier rett ut nei: Han kan ikke komme.

Akkurat slik unnskylder også våre papister seg. De sier: «Læren kan nok være riktig, men vi må likevel holde oss til kirken og dens ordnede styre. Fremfor alt må vi holde fast ved lydigheten mot den verdslige øvrigheten, så det ikke blir ufred og opprør.» De frykter altså at de skal miste kirken eller øvrigheten sin hvis de tar imot evangeliet.

Men det er jo evangeliet alene som bygger den rette kristne kirke og hindrer all urett og alt opprør.

Dernest kommer gjerrigheten til. De ser ikke annet i evangeliet enn fattigdom og forfølgelse. Derfor går det som her: Uten å skamme seg nekter de å lyde evangeliet og sier at de har tatt seg en hustru og ikke kan komme – og likevel vil de være kristne og ha handlet rett.

Men hvordan skal det gå dem? Akkurat som det gikk jødene. De ville ikke vite av gjestebudet og brydde seg mer om riket sitt, prestedømmet og husene sine enn om evangeliet. Derfor har de mistet alle tre, og dommen er falt: Ingen av dem skal smake hans gjestebud. Slik blir de berøvet både det timelige her

på jorden og det evige gjestebudet. Det samme skal visselig også ramme våre motstandere.

Tirsdag

> «Da ble husbonden harm og sa til tjeneren: Gå i hast ut i byens gater og streder, og før hit inn de fattige og vanføre og blinde og lamme. Og tjeneren sa: Herre, det er gjort som du bød, og det er ennå rom. Da sa herren til tjeneren: Gå ut på veiene og ved gjerdene og nød folk til å komme inn, så mitt hus kan bli fullt» (Luk 14,21–23).

Da de store herrene, fyrstene og prestene og alt det beste i folket ikke ville ta imot evangeliet, tok vår Herre og Gud til seg de ringe fiskerne, den fattige, elendige flokken. Som det står skrevet: «Brødre, legg merke til det kall dere fikk: Ikke mange vise etter kjødet ble kalt, ikke mange mektige, ikke mange av høy ætt. Men det dåraktige i verden, det utvalgte Gud seg» (1 Kor 1,26–27).

Etter dette ordet har Gud forkastet alt i folket som var vist, hellig, rikt og mektig. De dumme og enfoldige blir utvalgt, som Peter og Andreas – fattige fiskere og tiggere, som ingen ville ha regnet som verdige til å være tjenere for prestene og fyrstene. Disse er blitt igjen – bunnfallet, som det heter i Jes 49 – og dem kaller Herren her fattige, lamme, blinde og vanføre. De får nåde og ære og blir velkomne og kjære gjester, fordi de andre, de høye og store, ikke vil.

Så langt gjelder evangeliet jødene alene. For han taler om lamme og vanføre i byens streder og gater, fordi jødene var et velordnet folk som hadde loven og gudstjenesten, alt sammen ordnet av Gud selv.

Nå sender han tjeneren sin også ut på landeveiene og befaler ham å hente gjester der han kan finne dem, selv tiggerne ved gjerdene og overalt.

Det er oss hedninger. Vi har ikke bodd i noen by og ikke hatt noen gudstjeneste, men har dyrket avguder og ikke visst hva vi selv var, eller hva Gud var. Derfor kan vår stilling godt kalles en åpen plass ute på landeveien, på marken, der djevelen farer fram og har fritt spillerom.

«Gå,» sier han, «og nød dem til å komme inn!» For verden står alltid evangeliet imot og kan ikke tåle denne læren. Og likevel vil denne husbonden ha huset fullt av gjester. Han har gjort alt i stand slik at han må ha folk som eter, drikker og er glade – om han så skulle lage dem av stein.

Her ser vi også at Herren Kristus har latt verden bestå så lenge for vår skyld, enda våre synder ga ham grunn til å knuse den hvert øyeblikk. Men han lar den stå fordi han trenger enda flere gjester, og for de utvalgtes skyld, som også hører med til dette gjestebudet.

Når hans tjenere nå bringer evangeliet også til oss, er det et tegn på at vi som er døpt og tror, også hører med til dette gjestebudet. For vi er de store herrene som ligger ved gjerdene – det vil si fattige, blinde og fortapte hedninger.

Onsdag

> «… og nød folk til å komme inn, så mitt hus kan bli fullt. For jeg sier dere: Ingen av de menn som var innbudt, skal smake mitt festmåltid» (Luk 14,23–24).

Dette ordet, «nød folk til å komme inn», er overmåte liflig og trøsterikt for den fattige, elendige flokken som blir nødd – og særlig for oss fortapte og fordømte hedninger. For med det vil Gud male sin bunnløse nåde mot oss med sterke farger.

Det må være en usigelig kjærlighet: Med disse ordene viser han seg så ivrig etter vår frelse at han ikke bare befaler at de fattige syndere vennlig skal kalles og formanes til å komme til dette gjestebudet. Han vil også at de skal nødes og drives, så de i hvert fall kommer.

Slik er han, som Tauler sier, umåtelig mer ivrig etter å gi og hjelpe oss enn vi selv er eller noen gang kan være etter å ta imot og be. Og han krever ikke noe høyere av oss enn at vi åpner hjertet og tar imot hans nåde.

Likevel hører både prekenen om bot og prekenen om syndenes forlatelse med til denne nødingen. For uten dem blir vi harde og gjenstridige og ligger ubotferdige under hans vrede, i vårt syndige vesen og i djevelens rike. Boten driver oss til å løpe og rope etter nåden. Det er den rette veien til dette gjestebudet.

Slik blir det av jøder og hedninger én kristen kirke, og alle sammen kalles de fattige, elendige folk, lamme og vanføre. For når de er blitt forferdet, tar de imot evangeliet av hjertet og med glede.

Men de som ikke vil dette – la dem være så vise og kloke de vil – har her sin dom: De skal ikke smake dette gjestebudet. Det vil si: Guds vrede skal bli over dem, og de skal fordømmes for sin vantros skyld. For her spør ikke Gud om de er rike, vise eller hellige.

Slik vil Herren i denne lignelsen formane oss til å holde dette evangeliet høyt i ære og ikke holde oss til den flokken som ser ut til å være vis, mektig og hellig. I det jødiske folket ble denne flokken forkastet, og bare det ringe bunnfallet ble igjen. Slik skal det også gå oss hvis vi holder våre åkrer, okser og hustruer – det vil si åndelig eller verdslig ære – kjærere enn evangeliet.

Han sier med enkle, men svært alvorlige ord: «De skal ikke smake mitt festmåltid.» Det er som om han ville si: Mitt gjestebud er også noe, og det skal nok være bedre enn deres okser, åkrer og hustruer, selv om de ikke akter det. Og den stunden skal komme da de må forlate åkrene og husene sine, og da ville de gjerne smake noe av mitt gjestebud.

Men da skal det hete: «Kjære, nå er jeg ikke hjemme, nå kan jeg ikke beverte gjester. Jeg hadde nok latt koke for dere og kostet mye på det, men det foraktet dere. Har dere nå kokt noe bedre, så et og vær glade. Men mitt gjestebud skal dere ikke smake.»

Det blir en svært hard dom for dem, for hans gjestebud betyr det evige liv, og deres åkrer og hus den evige helvetesild.

Torsdag

«Undre dere ikke, brødre, om verden hater dere!» (1 Joh 3,13).

Slik sier Johannes: Undre dere ikke om verden hater dere! For den handler etter sin far Kains art og kan ikke annet. Den vil være alt, og Abel skal være ingenting. Det er den store flokken, de høye, vise, lærde og mektige.

Skriften maler dem slik at de må hate og forfølge Kristi kirkes lille flokk for dens gode gjerningers skyld. For de kan slett ikke tåle at den foraktede, usle flokken skal lære dem at vi blir salige ved Guds nåde og barmhjertighet alene, ikke ved vår fortjeneste, og at offeret deres ikke gjelder noe for Gud.

Slik er verden malt for oss, så vi rett kan lære den å kjenne. Det er også nødvendig for en kristen å vite hva han har å vente av den. Da blir han ikke skremt av den eller utålmodig, og han lar seg ikke overvinne av dens ondskap og utakknemlighet så han selv begynner å hate og søke hevn. Han beholder sin tro og kjærlighet, lar verden fare når den ikke vil høre, og venter seg ikke noe bedre av den enn at den forfølger ham på det bitreste for hans gode gjerninger. Slik viser han at Kristi kirke ikke kan ha det bedre på jorden.

Et slikt bilde av verden gir Kain oss. For ingen har vel nådd Kain til knærne i gaver. I ham ser vi dem som er de ypperste og selve kjernen på jorden, de helligste og fromeste gudsdyrkerne. Den elendige, ubetydelige Abel er derimot Kristi kirkes fattige flokk. Han må la Kain få rosen for Gud og navnet av å være den som all ære og rett tilkommer.

Derfor blir Kain hovmodig av denne verdigheten. I tillit til den bærer han også fram sitt offer og sin gudstjeneste og mener at Gud vil se med velvilje på det og ta imot det fremfor broren Abels offer.

Imens går den fromme Abel sin gang. Han må la seg forakte av broren og unner ham gjerne æren. Han holder seg selv for langt mer uverdig enn ham og kan ikke trøste seg med noe annet enn Guds nåde alene. Han håper på den lovede ætten som skal komme, og i en slik tro bærer han fram sitt offer som bekjennelse og tegn på sin takknemlighet.

Et slikt bilde og eksempel er trøsterikt for Kristi fromme flokk. Den kan være viss på at den har Guds nåde, og må derfor tåle det verden gjør mot den. I verden har den verken vern eller hjelp, men må bare vente at det går den som det gikk Abel. Går det den bedre, må den takke Gud for det.

Slik blir de fromme alltid i kjærligheten – både til Gud, som de har fått nåde og kjærlighet fra, og til nesten, ja, til sine fiender. Slik ville også Abel ha beholdt sitt broderlige hjerte og sin godhet mot sin morder Kain om han hadde fått livet igjen. Han ville gjerne ha tilgitt ham, ja, bedt Gud om tilgivelse for ham.

Fredag

> «Vi vet at vi er gått over fra døden til livet, fordi vi elsker brødrene. Den som ikke elsker, blir i døden. Hver den som hater sin bror, er en morder, og dere vet at ingen morder har evig liv værende i seg» (1 Joh 3,14–15).

Dette er grunnen som skal bevege oss kristne til å bli i kjærligheten. Johannes setter den opp mot den grunnen verden har til å hate oss, nemlig sin egen ondskap. Med sine onde gjerninger er verden allerede falt inn i djevelens rike, og den vil verken la seg si eller la seg hjelpe ut.

Men vi som tror på Kristus, er nå, Gud være lovet, kommet ut av døden og gjennom døden og satt over i livet. Det har skjedd ved at vi kjenner og tror på Guds Sønn, han som har elsket oss og gitt seg selv for oss.

Hvordan vet vi så at vi er gått over fra døden til livet? Av dette, sier han: at vi elsker brødrene. Hva betyr det? Er det ikke vår lære at han elsket oss først, da han døde og stod opp for oss, før vi elsket ham? Først der dette blir trodd, følger kjærligheten til Gud og til nesten.

Han sier tydelig at vi vet at vi er kommet ut av døden. Det vil si: På dette merker og kjenner vi hvem som har en rett tro, og hvor de er.

Johannes skrev dette brevet særlig mot de falske kristne, som også priser Kristus, slik som den vantro Kain, men likevel er uten troens frukt. Derfor taler han her ikke om hvordan og ved hva vi kommer fra synden og døden til livet, men om hvordan vi kan kjenne det. For det er ikke nok at vi skryter av at vi er kommet fra døden til livet. Det må også vise seg og bli åpenbart.

For troen er ikke en ting som ligger ledig og død. Der den lever i hjertet, må den også vise sin kraft. Gjør den ikke det, er skrytet falskt.

Men den viser seg der man ser denne frukten: Menneskets hjerte er gjennomtrengt av trøst og fast tillit til Guds nåde og kjærlighet og blir slik beveget at det også er godt, vennlig, saktmodig og tålmodig mot nesten. Det bærer ikke hat og nag til noen, men tjener og hjelper gjerne hver og en.

En slik frukt viser at et slikt menneske visselig er kommet ut av døden til livet. For trodde han ikke dette, kunne han heller ikke ha et hjerte som også viste nesten kjærlighet – av kjærlighet og takknemlighet mot Gud.

Kort og klart er det avgjort: Ingen skal skryte av livet hvis han ikke har kjærligheten. For her ser vi det motsatte av det troen skal virke i hjertet. Det spores ingen frukt av den; han blir som han var før, stivnet og død, uten følelse av Guds nåde og liv. For den som ikke har kjærlighet, blir i døden.

Lørdag

> «På dette har vi lært kjærligheten å kjenne at han satte livet til for oss. Også vi skylder å sette livet til for brødrene. Men den som har jordisk gods og ser sin bror lide nød og likevel lukker sitt hjerte for ham, hvordan kan kjærligheten til Gud bli værende i ham? Mine barn, la oss ikke elske med ord eller med tunge, men i gjerning og sannhet!» (1 Joh 3,16–18).

Her viser apostelen hva den rette kjærligheten er, og stiller fram Guds eller Kristi kjærlighet som eksempel. «På dette har vi lært kjærligheten å kjenne,» sier han, «at han» – nemlig Gud – «satte livet til for oss.»

Dette tar hjertet imot og griper ved troen. Derfor får det også et slikt sinn mot nesten at det hjelper ham, slik det selv er blitt hjulpet, om det så skal sette livet til for ham. For det vet at det nå er frelst fra døden, og at den legemlige døden ikke kan skade dette livet eller ta det bort.

Men der det ikke er et slikt hjerte, er det heller ikke tro eller følelse av Guds kjærlighet eller av livet. Og særlig viser det seg i dette, sier han: Om noen har verdens gods og ser sin bror lide nød og lukker sitt hjerte for ham og ikke vil hjelpe ham med kjærlighetens gjerning – hvordan kan Guds kjærlighet bli værende i ham?

Han akter den jo ikke så høyt at han for dens skyld vil unnvære en skilling og gi den til sin bror. Hvordan skulle han da gjøre det som er større, og sette livet til for ham?

Men hva er vanligere i verden enn slike mennesker? Selv om de har verdens gods, lukker de hjertet for den som er i nød, slik den rike mannen gjorde mot Lasarus.

Hvor er de konger og fyrster som rekker den fattige kirken hånden, eller som gjør noe for å fremme prekenembetet og skolene? Hvordan skulle disse da gjøre det som er større, når hver og en skylder å sette liv og legeme til for sin bror, og enda mye mer for hele kristenheten?

Nå hører vi jo den forferdelige dommen: De som ikke har en slik kjærlighet, er mordere for Gud og kan ikke ha det evige liv.

Verden og de falske kristne later også som de har stor kjærlighet – med ord. Men når de skal vise den, viser det seg at det ikke er noe der. Der kjærligheten ikke er slik at den også er villig til å sette livet til for broren, er den visselig et tomt skinn. Med det bedrar du deg selv og blir i vantro og i døden.

For den som vil leve rett og bli funnet som en kristen, skal tenke på å vise seg slik i gjerning og handling at det kan merkes: Han følger ikke djevelen, slik de andre gjør, løgnerne og morderne, men henger i sannhet og av hjertet ved Guds ord og er kommet fra døden til livet.

3. søndag etter treenighet

Søndag

> «Alle tollere og syndere holdt seg nær til ham for å høre ham. Og både fariseerne og de skriftlærde knurret og sa: Denne mannen tar imot syndere og eter sammen med dem!» (Luk 15,1–2).

Her ser vi to slags mennesker stilt fram for oss som eksempel. Først fariseerne og hyklerne. De var de frometste menneskene og satt i hellighet til opp over ørene. Dernest de åpenbare synderne og tollerne, som satt i synder til opp over ørene. Derfor blir de foraktet av de skinnhellige og ikke regnet som verdige til å omgås dem.

Her legger Kristus seg imellom og feller en dom: Fariseerne skal bøye seg, ta synderne på sine skuldrer og bære dem, og med sin rettferdighet og fromhet hjelpe de andre ut av synden. Det vil de ikke. Men slik skal det skje og gjøres.

For dette er de rette kristne gjerningene: at vi vikler oss inn i synderens søle, så dypt som han selv stikker i den, tar hans synd på oss og vikler oss ut igjen sammen med ham, og handler som om synden var vår egen. Vi skal refse ham og ta alvorlig fatt i ham, men ikke forakte ham – vi skal ha ham hjertelig kjær.

Men når du er hovmodig og forakter synderen, er du helt igjennom fordømt.

Ja, det er de rette, høye gjerningene vi skal øve oss i. Men ingen gir akt på dem; de er helt bleknet og utslettet. Én går og bygger en kirke og lar lese messer, en annen gjør noe annet, men ingen tenker på å be for syndere.

Derfor er det å frykte at de helligste ligger dypest nede i helvete og synderne høyest oppe i himmelen.

Men det ville være rette kristne gjerninger om du tok deg av synderne, gikk inn i kammeret ditt, ba med alvor og sa: «Å, min Gud, om ham hører jeg at han ligger i synden. Han er falt. Å, Herre, hjelp ham opp igjen!» Slik ville du ta deg av ham og tjene ham.

Slik gjorde Moses da jødene hadde tilbedt den støpte kalven. Han viklet seg inn i deres synd sammen med dem. Han refset dem hardt og lot tre tusen menn bli drept (2 Mos 32). Siden falt han ned for Gud og ba ham tilgi folket synden eller stryke ham selv ut av livets bok.

Se, det var en mann som visste at Gud elsket ham og hadde skrevet ham inn i de saliges bok. Likevel sier han: «Herre, jeg ville heller at du fordømte meg og gjorde folket salig.»

Slik gjorde også Paulus da han sa: «Jeg skulle ønske at jeg selv var forbannet bort fra Kristus for mine brødres skyld» (Rom 9,3). Denne gjerningen kan ingen fornuft fatte; den er altfor høy for den.

Kristus var full av all rettferdighet og kunne med rette ha fordømt alle syndere. Men det gjør han ikke. Hva gjør han da? Han blir vår tjener. Hans rettferdighet har tjent våre synder, hans fullkommenhet vår skrøpelighet, hans liv vår død.

Mandag

> «Da fortalte han denne lignelsen til dem: Om noen av dere har hundre sauer og mister én av dem, vil han da ikke forlate de nittini i ødemarken og gå av sted og lete etter den som er kommet bort, til han finner den? Og når han har funnet den, legger han den på skuldrene sine og gleder seg. Når han kommer hjem, ber han sammen venner og naboer og sier: Gled dere med meg, for jeg har funnet igjen sauen som jeg hadde mistet. … Eller om en kvinne har ti sølvpenger og mister én av dem, tenner hun ikke da et lys og feier huset og leter nøye til hun finner den?» (Luk 15,3–8).

Kristus er her både hyrden og kvinnen. For han har tent lyset, det er evangeliet. Han løper omkring i ødemarken, det er i verden, feier huset og leter etter den bortkomne sauen og den tapte sølvpengen. Det gjør han når han kommer med ordet og lar det forkynnes for oss, først om synden og siden om nåde og barmhjertighet.

Når han nå sier at han er hyrden og har lagt vår synd på sin rygg, skaper det en vakker tillit til ham. Det gjør at tollere og andre syndere løper til ham. Hadde de holdt ham for en streng dommer, ville de ikke ha løpt til ham. For de visste allerede at de var syndere som trengte hans nåde. Derfor ble de dratt til ham da de hørte hans liflige lære.

Da kommer sauen hjem fra ødemarken, da blir den tapte sølvpengen funnet igjen.

Lær så her at vi skal lete etter nesten som etter en bortkommet sau, skjule hans skam med vår ære og la vår fromhet være et dekke over hans synder.

Men nå hugger folk løs på hverandre når de kommer sammen; slik vil de vise hvor strenge de er mot synden. Når dere kommer sammen, skal dere skjule andres synd og ikke lage sår dere ikke kan lege. Deretter, mens dere holder det hemmelig, skal dere ta synderen til side og refse ham godt – men la det forbli skjult.

Slik gjør Kristus. Han tier stille og skjuler våre synder. Han kunne nok også gjøre oss til skamme, slik fariseerne gjør, men det gjør han ikke. På den ytterste dag skal det derimot komme fram; da må alt som var skjult her, bli åpenbart.

Derfor er det etter Guds dom ingen større synd på jorden enn når fromme menn og kvinner forakter dem som ligger i synden, hovmoder seg av sine naturlige gaver og ser ned på nesten. Kristus befaler at vi skal skjule andre menneskers synder. Ja, mer enn det: Han gjør det selv, og det er derfor han er sendt.

Evangeliet er talt til dem som erkjenner sine synder. De kjenner seg selv når de gjør bot for syndene sine. Men for fariseerne er evangeliet til ingen nytte, for de erkjenner ikke sine synder.

Tirsdag

> «Og når hun har funnet den, ber hun sammen venninner og naboer og sier: Gled dere med meg, for jeg har funnet igjen sølvpengen som jeg hadde mistet! På samme måte, sier jeg dere, blir det glede blant Guds engler over én synder som omvender seg» (Luk 15,9–10).

Når du merker at syndene dine biter deg og hjertet ditt er redd, så still deg på den siden der tollerne står. For de er de rette folkene som skal ha evangeliet.

Grip det med glede og si: «Å Gud, det er dine ord at det i himmelen er større glede over én synder som omvender seg, enn over nittini rettferdige som ikke trenger til omvendelse, og at alle rettferdige og engler skal skjule synden. Se, å Gud, her er jeg. Jeg kjenner mine synder, jeg er allerede dømt, jeg trenger bare en hyrde som leter etter meg. Derfor vil jeg også frimodig våge det på ditt evangelium.»

Slik kommer du til Gud, og du er allerede sauen som Gud har lagt på sine skuldrer. Du er sølvpengen som allerede ligger i hånden hans, og du er den som englene i himmelen gleder seg over.

Om du ikke kjenner og merker det, må du ikke la deg anfekte av det. For synden avtar dag for dag, og når den biter deg, må det drive deg til å søke Gud.

Du må stride med troen mot denne følelsen og si: «Å Gud, jeg vet at du har sagt det. Jeg vil holde meg til ditt ord: at jeg er sauen og sølvpengen, og at du er hyrden og kvinnen.»

Nå kunne du si: «Ja, jeg ville gjerne gjøre dette, men jeg kan ikke sone mine synder eller gjøre fyllest for dem.» Se her på tollerne og synderne: Hva godt hadde de gjort? Ingenting. Men de trer fram for Herren, hører hans ord og tror det. Slik skal også du gjøre.

Vi kan verken hjelpe eller råde oss selv til ro og fred i samvittigheten eller unnslippe djevelen, døden og helvete, hvis ikke Kristus selv kaller oss til seg ved sitt ord.

Og når vi er kommet til ham og er i troen, makter vi likevel ikke selv å bevare oss i den eller stå fast, hvis ikke han selv løfter og bærer oss ved det samme ordet. For djevelen lurer på oss overalt og uten opphør og sniker seg omkring oss som en brølende løve og søker noen han kan oppsluke (1 Pet 5,8).

Her gjelder det altså slett ikke å rose seg av vår frie vilje og våre krefter. Kristus, vår Herre, må gjøre alt alene.

Den som nå kunne tro dette fast, ville jo også få rett trøst og glede i Herren Kristus. For her har han det sikre løftet at når han holder seg slik til Kristus, er han en rett gjest i himmelriket.

Men når samvittigheten er bedrøvet, føler vi noe ganske annet. Da kan ikke hjertet tenke annet enn at det står en hellig engel med dratt sverd bak det. Det kan ikke øse noen glede verken av Gud eller av englene, ja, noen kan ikke engang se på en eneste skapning med glede.

Alt dette kommer av at de gnager og fortærer seg selv med sine egne tanker. De ville gjerne arbeide seg ut av det selv – arbeide så og så mye og føle seg så og så fromme at de ikke skulle trenge å frykte.

Men vil du øse rett trøst og glede, må du søke den i Kristus og ingen andre steder.

Onsdag

«Ydmyk dere derfor under Guds veldige hånd, for at han kan opphøye dere i sin tid» (1 Pet 5,6).

Med disse ordene viser Peter hva den rette ydmykheten er, og hvor den kommer fra: Den kommer når hjertet erkjenner sin synd, forferdes for Guds vrede og i angst søker Guds nåde.

Altså ikke en ytre ydmykhet, men en ydmykhet av hjertet – for Guds skyld, av gudsfrykt og av erkjennelse av egen skrøpelighet og uverdighet. For et menneske som frykter Gud og skjelver for hans ord, vil visst ikke trosse og pukke på sin rett mot noen. Ja, selv mot fienden har det et saktmodig hjerte. Derfor finner det også nåde både hos Gud og mennesker.

Grunnen til denne ydmykheten skal være Guds veldige hånd. Den er sterk til begge sider. For det første styrter den de sikre og stolte, så de må ligge i støv og aske, ja, i helvetes angst og pine, forferdet og fortvilet, når han bare så vidt rører ved dem i sin vrede.

Det får også de hellige erfare. De klager og roper høyt over hvor tungt det er å bære denne Guds hånd, som David sier: «For dine piler har rammet meg og din hånd ligger tungt på meg. Det er ikke noe friskt i min kropp for din vredes skyld» (Sal 38,3–4).

For det andre er det også en veldig hånd til å reise opp og styrke igjen de ydmykede og forferdede. De som ligger nedslått i forferdelse, skal ikke fortvile under den og flykte fra Gud, men la seg reise opp og trøste av Gud igjen.

For han vil også ha det forkynt og preket at han ikke rører ved oss med sin hånd for at vi skal gå til grunne under den, bli fordømt og gå fortapt. Han må gjøre det for å føre oss til bot. Ellers ville vi aldri spørre etter hans ord og vilje, søke hans nåde og be om syndenes forlatelse.

«Han skal opphøye dere i sin tid,» sier apostelen. For selv om han venter, og de ydmykede og lidende synes at Guds hånd trykker dem altfor lenge, så de kunne gå til grunne under den, skal de likevel mot denne følelsen se på løftet: Han vil ikke la dem bli fristet hardere eller lenger enn de kan bære, men høre deres rop og skrik og hjelpe dem i rett tid. Dette skal de trygt stole på.

Men omvendt skal også de stolte frykte. Om han en tid lar dem gå ustraffet og de holder fram med sitt trass, har han også utsett seg tiden da han vil komme altfor sterk over dem og bli dem for tung. For han har allerede rakt ut sin veldige hånd, både til å styrte de ugudelige og til å opphøye de ydmyke.

Torsdag

«Og kast all deres bekymring på ham, for han har omsorg for dere» (1 Pet 5,7).

Den som skal leve i sin stand med gudsfrykt og ydmykhet og tåle verdens overmot og ondskap – hvordan skal han leve blant menneskene? Hvor skal han finne vern og forsvar, så han kan bli ved i sin fromhet? For vi ser og erfarer daglig hvordan de fromme blir plaget og forfulgt.

Derfor sier apostelen her: Dere kristne må i verden tåle anfektelse og motstand og lide mangel og nød, både legemlig og åndelig. Da blir hjertet tynget av angst og sorg og tenker: «Å, hvordan skal jeg holde stand? Hvordan skal jeg livnære meg?»

Så hør nå på meg, sier han, jeg vil gi dere det rette rådet om hvor dere skal legge sorgen deres.

Det er et lite ord som lyder: «Kast på Herren det som er lagt på deg, han skal holde deg oppe. Han skal aldri i evighet la den rettferdige rokkes» (Sal 55,23).

Gjør også dere slik! La ikke sorgen ligge på dere selv; dere kan ikke bære den, men må til slutt bukke under for den. Gi den fra dere og kast den på Gud, frimodig og med glede, og si:

«Himmelske Far, du er jo min Herre og Gud. Du har skapt meg da jeg var ingenting, og attpå forløst meg ved din Sønn. Nå har du betrodd meg dette eller hint embetet og arbeidet, og det går ikke som jeg vil. Det er så mye som vil trykke og engste meg, så jeg ikke finner råd eller hjelp hos meg selv. La derfor også dette være betrodd deg. Gi du råd og hjelp, og vær selv alt i disse sakene!»

Slikt behager Gud vel. Han sier til oss at vi bare skal gjøre det han har befalt oss, og overlate til ham å sørge for hvordan utfallet blir og hva vi skal utrette.

Det er de kristnes kunst og dyd at de fremfor alle folk på jorden vet hvor de skal gjøre av sorgen sin. De andre piner og plager seg med den og må likevel til slutt fortvile over den. Det må vel komme av vantroen, som ikke har noen Gud og vil sørge for seg selv.

Men troen griper dette ordet i Skriften: «Han har omsorg for dere.» Den stoler med glede på det og gjør og lider det den skal, for den vet at den er kalt til det. Men sorgen overlater den til Gud.

Slik går den frimodig gjennom alt som anfekter den, kan påkalle Gud som en far og si: «Jeg vil gjøre det Gud har befalt meg, men hvordan utfallet blir, det lar jeg ham sørge for.»

Slik må også hele den kristne kirke gjøre i sitt høye åndelige embete og styre. Det kan ikke noe menneske eller noen skapning utføre eller holde oppe ved egen visdom og kraft. Her er det heller ingen kraft eller vern å søke hos verden, ingenting å trøste seg med og stole på.

Kirken må legge alt sammen i Guds hånd. Han må holde kirken oppe ved sin guddommelige makt, slik han fra begynnelsen alltid på underfullt vis har holdt den oppe i verden – i stor skrøpelighet, i splittelser som partier og vranglærere har voldt, og under forfølgelse. Ham alene tilhører styret.

Likevel betror han embetet og tjenesten til de mennesker han vil bruke til det, så han ved deres hånd kan dele ut sitt ord og sine sakramenter.

Fredag

> «Vær edrue, våk! Deres motstander, djevelen, går omkring som en brølende løve og søker noen han kan oppsluke. Stå ham imot, faste i troen!» (1 Pet 5,8–9).

Peter har lært oss to ting som hele det kristne livet skal øves i: den kristne ydmykheten, og troen og tilliten til Gud. Nå formaner han også til strid og kamp, så vi kan bevare dette. For han viser at vi har en motstander som trakter etter å rane skatten vår fra oss.

Derfor vil han si: Trakt ikke etter å komme høyt opp her på jorden eller sørge for dere selv. Se til at dere ydmyker dere for Gud og stoler på ham, og la det være deres sorg at dere blir stående fast i en slik nåde og ikke lar dere rive bort fra den.

For det er nettopp det djevelen er ute etter. Det er han som vekker slik forbudt sorg og med den all ulydighet mot Gud, så han også kan rive troen og Guds ord ut av hjertet.

Derfor må dere ikke glemme dette og gå trygt fram, som om det ikke var noen fare lenger. Dere må vite at dere her ikke er satt i en rosenhage, men i en hard strid, der dere må se dere om og være våkne og rustet til motstand. For dere har en fiende og motstander som ikke er ringe eller å forakte, men sterk og mektig og dessuten grusom og ond.

Og han sikter på dere kristne og blir ikke lat eller trett, men går etter dere uten opphør. Han vil ikke bare se hva dere gjør, for å gjøre dere skade og fortred; han vil sluke dere helt og holdent. For han tenker bare på å myrde og drepe alle mennesker, både åndelig og legemlig, slik han helt fra begynnelsen førte mennesket i døden da det var skapt.

Slik farer han ennå forferdelig fram i verden mot dem som ikke tror på Kristus, og han holder ikke opp før på den ytterste dag.

Derfor trengs det et annet vern og forsvar og en annen årvåkenhet og edruelighet hvis vi skal komme uskadd fra det og ikke bli oppslukt av denne blodtørstige morderen.

Om dette taler Peter her til de kristnes lille flokk og sier: Ved Kristi blod og død er dere sluppet unna djevelens løgn og mord, gjort levende og satt i det himmelske rike, lik deres kjære fedre Adam og Abel. De er ikke lenger under løgn og mord, men lever i Kristus, selv om legemet en tid ligger i jorden.

Men fordi dere ennå er i verden, er dere fremdeles i all fare. For med legemet er dere ennå i morderens hus og herberge.

Derfor må dere også ta dere godt i vare, så han ikke igjen dreper og myrder sjelene som bor i dette dødelige legemet. Skal dere beholde det livet dere har begynt, så han ikke tar det, må dere være edrue og våke, ikke bare med legemet, men mye mer i ånden og sjelen. For likesom sjelen blir tynget av legemet når det er overlesset av drukkenskap, slik blir omvendt også legemet skikket og lagt til rette for å høre Guds ord når sjelen er edru og våken.

Lørdag

> «Stå ham imot, faste i troen! For dere vet jo at brødrene deres rundt om i verden må gå igjennom de samme lidelsene. Men all nådes Gud, som har kalt dere til sin evige herlighet i Kristus Jesus, etter en kort tids lidelse, han skal

dyktiggjøre, stadfeste, styrke og grunnfeste dere. Ham tilhører makten i all evighet! Amen» (1 Pet 5,9–11).

Her sier Peter: Det finnes ikke noe annet råd til å stå djevelen imot og ikke bli slukt av ham enn en fast tro. Hjertet må henge fast ved Guds ord og gripe det helt og holdent. For troen kan ikke være til eller bestå uten ordet, og den kan heller ikke høre eller fatte noe annet enn ordet.

Derfor må vi holde ordet helt atskilt fra all fornuft og visdom og sette det over dem. I de saker som angår Guds styre – hvordan vi skal unngå synden og den evige død – er fornuften slett ingenting, ja, død. Den skal bare tie stille og gi Guds ord, sannheten, æren alene.

Slik sier Paulus om evangeliets prekenembete: «Vi tar all fornuft til fange under lydigheten mot Kristus» (2 Kor 10,5).[1] For skal fornuften undervise meg om disse tingene, hva trenger jeg da troen til? Og Paulus sier igjen: «... for at deres tro ikke skulle være grunnet på menneskelig visdom, men på Guds kraft» (1 Kor 2,5).

Ja, det er nettopp djevelens rette knep når han søker å sluke deg: Han henter fram fra fornuften det som strider mot Guds ord.

Dette er nå Peters formaning til hele kristenheten, og særlig til predikantene, om hvordan de skal vokte seg for djevelens list og bedrag, som han prøver å fange dem med. Peter holder fram to ting for oss: først at vi skal kjenne fienden og vite hva han har i sinne og tenker å gjøre, dernest hvordan vi skal være rustet til å verge oss mot ham, så vi blir stående og seirer.

Det er en forferdelig mektig fiende, sier han. Han er også verdens gud og har stor visdom og list, mer enn alle mennesker, og kan blende og forvirre samvittigheten så den gjerne tror ham og følger ham.

Dessuten er han en bitter fiende av dere som har livet deres i Kristus. Det kan han ikke tåle, og han trakter ikke etter annet enn å rane det fra dere igjen.

Men Kristus, vårt hode, har allerede i seg selv slått djevelen og hans makt og gitt oss troen og Den Hellige Ånd. Ved dem kan også vi fullt ut slå ned resten av hans makt og ondskap, som han prøver på oss.

Det gjør overmåte vondt for kjøtt og blod hos de skrøpelige kristne at de alltid skal plages av djevelen. Og hver og en er så nedtrykt av sin egen lidelse at han mener ingen lider så hardt som han – særlig i de høye, åndelige anfektelsene som ofte rammer dem som har høye gaver fremfor andre og skal lære andre.

I slike anfektelser trøster nå Peter de lidende kristne med at de ikke er de første som blir anfektet slik, som om det de kjenner, var en sjelden og uhørt lidelse som bare de bærer. De skal vite at brødrene deres, de kristne, til alle tider også må lide noe lignende så lenge de er i verden.

Så trøst deg med at også du hører til i deres rekke, som har vært og ennå er i lidelsens fellesskap med deg, og som vil være det helt til den ytterste dag.

Å, dette er en herlig skare! Alle under ett hode, som er Herren, han som har tatt makten fra djevelen og hele hans helvete.

[1] NB: «tar enhver tanke til fange under lydigheten mot Kristus».

4. søndag etter treenighet

Søndag

Jesus sa til sine disipler: «Vær barmhjertige, likesom også deres Far er barmhjertig» (Luk 6,36).

Hvordan er så Gud, vår himmelske Far, barmhjertig? Han gir oss alle goder, legemlige og åndelige, av bare godhet. For skulle han gi oss etter fortjeneste, kunne han ikke gi oss annet enn helvetes ild og den evige fordømmelse. Derfor er all ære og alt godt han gir oss, bare barmhjertighet.

Han ser at vi ligger i døden – derfor forbarmer han seg og gir oss livet. Han ser at vi er helvetes barn – derfor forbarmer han seg og gir oss himmelen. Han ser at vi er fattige, nakne og blottet, sultne og tørste – derfor forbarmer han seg, kler oss, gir oss mat og lesker oss.

Alt vi har, åndelig og legemlig, gir han oss altså av barmhjertighet, og han øser sine goder ut over oss og i oss.

Derfor sier Kristus her: Følg deres Far, og vær også dere barmhjertige på samme måte. Det er ikke en dårlig barmhjertighet han mener, ikke den som fornuften lærer. Den er egenkjærlig og gir til dem som fortjener det, og som en selv har nytte og gagn av.

Men de kristnes barmhjertighet skal ikke søke sitt eget. Den skal være rund, den skal åpne øynene og se på alle på samme måte, venn og fiende, slik vår himmelske Far gjør.

Og der denne barmhjertigheten ikke er, der er heller ikke troen. For står ditt hjerte i troen, så du vet at din Gud har vist seg så barmhjertig og god mot deg – uten din fortjeneste, av fri og ufortjent nåde, mens du ennå var hans fiende – da kan du ikke annet: Du må også vise deg slik mot din neste og gjøre alt sammen av kjærlighet til Gud og til beste for din neste.

Her kunne noen si: «Du har jo lært at gjerningene ikke gjelder noe for Gud og ikke kan fortjene noe hos ham. Hvordan kan det da stå det motsatte: Vær barmhjertige, slik deres Far er barmhjertig; døm ikke, så skal dere ikke bli dømt, og så videre? Alle disse ordene går jo ut på at vi skal handle med Gud ved våre gjerninger og fortjene at han er barmhjertig mot oss og tilgir oss. Og vi har da alltid hørt at troen alene utretter alt!»

Merk deg nå dette godt: Paulus og hele Skriften sier at vi skal tro, og at vi bare ved den rene tro har med Gud å gjøre.

Men vi må først ta imot før vi gir ut; før vi viser barmhjertighet, må vi først ha fått den av Gud. Det er ikke vi som legger den første steinen. Det er ikke sauen som søker hyrden, men hyrden som søker sauen. Gjerningene derimot gir han en slik plass at vi ikke får noe hos Gud ved dem.

For slik sier Gud hos profeten Jesaja: «Jeg bød meg fram for dem som ikke spurte. Jeg var å finne for dem som ikke søkte meg» (Jes 65,1). Og: «Det skal skje: Før de roper, skal jeg svare, mens de ennå taler, skal jeg høre» (Jes 65,24).

For før vi søker ham, finner han oss; før vi spør etter ham, har han oss.

Mandag

> «Døm ikke, så skal dere ikke bli dømt. Fordøm ikke, så skal dere ikke bli fordømt. Ettergi, så skal dere bli ettergitt. Gi, så skal det bli gitt dere! Et godt mål, stappet, ristet og overfylt, skal bli gitt dere i fanget! For med det samme mål som dere har målt med, skal det måles igjen til dere» (Luk 6,37–38).

Med disse ordene deler Herren barmhjertigheten i tre deler, så vi kan vite hva slags barmhjertighet vi skal vise vår neste. Du skal ikke dømme eller fordømme. Du skal tilgi din neste når han har syndet mot deg. Du skal hjelpe den som er i nød. Det er dette ordet barmhjertighet betyr i Skriften.

Og alt dette må komme fra et oppriktig hjerte, så det skjer uten hykleri og uten å gjøre forskjell på folk. For ville du bare unne dem godt som unner deg godt, gjøre vel mot dem som gjør vel mot deg, og skade dem som skader deg, da ville det være en stor villfarelse.

Nei, du skal gjøre som Kristus sier like før dette evangeliet: «Elsk deres fiender, gjør vel imot dem som hater dere, velsign dem som forbanner dere, be for dem som taler ille om dere» (Luk 6,27–28).

Vel å merke har Gud innsatt det verdslige sverd for å straffe de offentlige lastene – bare det ikke brukes mot Guds befaling, og ingen uskyldig blir drept.

Om denne dommen taler ikke Herren her. Han taler om en annen dom: at den ene holder den andre for god eller ond ut fra det han ikke ser i det ytre. Den dommen tilhører Gud alene.

For det kan skje at du i dag ser ned på din neste, og så tar Gud seg av ham i morgen. Du kan også være from i egne øyne og ikke huske dine egne synder.

Denne dømmingen har Kristus forbudt. For der mennesker dømmer og fordømmer hverandre på denne måten, kan det ikke være kjærlighet eller enighet.

Å dømme og fordømme hverandre er ikke annet enn å ha en bjelke i sitt eget øye, slik alle hyklere har en bjelke i øyet. De som holder seg selv for fromme, tar anstøt av sine brødre. Alt brødrene gjør, mishager dem, men sine egne synder vil de ikke se.

Og slik går det: Mens du ser så mye av andres synder, blir du ikke var bjelken i ditt eget øye.

Slik faller du selv under Guds dom. Du som dømmer en annen på denne måten, er en større synder for Gud enn den aller verste skurk. For Gud alene vet hvem som skal bli salig, og hvem som skal bli fordømt. All annen synd er ingenting når du holder den opp mot denne dømmingen din.

Er derfor din bror en synder, så skjul hans synd og be for ham. Bretter du ut hans synd, er du ikke barn av den barmhjertige Far – for da ville du også være barmhjertig som han. Det er riktignok sant at vi ikke kan vise vår neste så stor barmhjertighet som Gud viser oss.

Tirsdag

> «Han sa også en lignelse til dem: Kan vel en blind lede en blind? Vil de ikke begge falle i grøften? En disippel er ikke over sin mester, men enhver som er fullkommen, blir som sin mester. Hvorfor ser du flisen i din brors øye, men bjelken i ditt eget øye blir du ikke var? Hvordan kan du si til din bror: Bror, la meg trekke ut flisen i øyet ditt! – du som ikke ser bjelken i ditt eget øye? Hykler! Dra først bjelken ut av ditt eget øye! Så kan du se å dra ut flisen i din brors øye» (Luk 6,39–42).[1]

Med denne lignelsen vil Herren si: Du mener at din bror er blind, og du vil irettesette en annen – det vil si: Du vil lede en annen, og selv er du blind! Du holder ham for en synder og mener at du selv er from.

Hva er det annet enn at hjertet ditt tenker: «Jeg er bedre enn han»? Det er ikke annet enn at du vil lede andre, du som selv er blind. Og den som følger deg, faller i grøften sammen med deg.

Om dem som synes de er bedre enn andre, og som vil at folk skal følge dem mer enn Guds ord, sier Paulus: «Men om du kaller deg jøde, og du setter din lit til loven og roser deg av Gud, og kjenner hans vilje og dømmer om de forskjellige ting, fordi du er opplært i loven, og regner deg selv å være en veiviser for blinde, et lys for dem som er i mørket, en oppdrager for uforstandige, en lærer for umyndige, siden du har den rette form for kunnskap og sannhet i loven: Du som altså lærer en annen, lærer du deg selv?» (Rom 2,17–21).

Det er å si sannheten til hyklerne, som våger å vise andre den veien de ikke kjenner selv.

Derfor sier Herren: «En disippel er ikke over sin mester, men enhver som er fullkommen, blir som sin mester.» Hvorfor sier Herren dette ordtaket? For de to mesternes skyld. Den første er blind. Følger jeg ham, blir jeg også blind; faller han i grøften, faller jeg etter.

Den andre mesteren er den barmhjertige Far. Av ham skal vi lære barmhjertighet. Følger vi ham, blir også vi barmhjertige, slik han er barmhjertig. Og var vi alltid barmhjertige, ville vi være fullkomne, slik han er fullkommen. Men det skjer ikke så lenge vi er her i dette livet.

Særlig skal Kristi ord oppmuntre oss til barmhjertighet. Etter at han har talt mye om det kristne livet og om hvordan vi skal forholde oss til brødrene, slutter han med å si: «Alt dere vil at menneskene skal gjøre mot dere, gjør det også mot dem! For dette er loven og profetene» (Matt 7,12).

Nå er det slik med hver og en: Når han er syk, ønsker han at hele verden skal komme ham til hjelp. Er jeg en fattig synder som sitter i skam og har en tynget og urolig samvittighet, da vil jeg at hele verden skal trøste meg og hjelpe meg og skjule min synd og skam.

[1] NB: «enhver som er utlært». Luther bygger på den eldre ordlyden «fullkommen».

Slik skal også jeg forholde meg til min neste: ikke dømme eller fordømme ham, men tilgi hans feil, hjelpe ham, gi ham råd, låne og gi – slik jeg ville at andre skulle gjøre mot meg når jeg satt i angst og nød, i fattigdom og elendighet.

Og nettopp på dette skal en kjenne de kristne: på hvordan de elsker hverandre, og hvordan den ene viser den andre slike barmhjertighetens gjerninger.

Onsdag

> «For jeg er overbevist om at den nåværende tids lidelser ikke er for noe å regne mot den herlighet som skal åpenbares på oss» (Rom 8,18).

Se hvordan Paulus med disse ordene snur verden ryggen og vender ansiktet mot åpenbaringen som skal komme – som om han ikke så noen ulykke eller jammer noe sted på jorden, men bare glede.

Ja sannelig, sier han: Om det så går oss ille her, hva er vel vår lidelse mot den usigelige glede og herlighet som skal åpenbares på oss? Lidelsen er ikke verdt å sammenligne med den, ja, ikke engang verdt å kalle en lidelse.

Men feilen er at våre legemlige øyne ikke ser den store herligheten vi venter på. Vi fatter og forstår ikke at vi aldri skal dø, og at vi i tillegg skal få et legeme som ikke kan lide eller bli sykt.

Den som kunne få dette inn i hjertet, måtte si: «Hva er den timelige lidelsen – vare den så lenge den vil – mot det evige liv?» Den er ikke verdt å bli rost som en lidelse eller kalt en fortjeneste.

Slik skulle også dere kristne lære å se på den. Da ville det vise seg at det uendelige slett ikke kan sammenlignes med det endelige. Derfor er all verdens lidelse ingenting å regne mot det herlige, evige liv som vi skal se og eie i all evighet.

Derfor ber jeg dere, kjære brødre: Flykt ikke fra noen lidelse, selv om dere skulle bli myrdet. For er dere virkelig medarvinger, hører også dette med til arven: at dere lider med.

Men hva er vel denne lidelsen, holdt opp mot den evige herligheten som er beredt for dere, og som allerede er vunnet for dere ved deres Frelser Jesus Kristus? Den er ikke verdt å sammenligne med herligheten.

Slik gjør Paulus all lidelse på jorden til en liten dråpe og gnist, men herligheten vi skal håpe på, til et uendelig hav og en stor ild.

Men hvordan kan det ha seg at vi ikke regner lidelsen så ringe og herligheten så stor som Paulus gjør her? For vi ser jo godt hvordan vi bærer oss at: Bare noen sier et hardt ord til oss, vil vi straks velte fjell og rykke opp trær.

De som er så ømtålige, forstår ikke et ord av denne herlige trøsten. Det sømmer seg dårlig for en kristen å klage og skrike mye over urett.

«Ja,» sier du, «men det skjer meg jo urett!» Vel, la det så være. Men hvordan kan det ha seg at du regner din lidelse så høyt og ikke engang tenker på himmelen og det du har i vente der oppe? Du må lide med. Vi må alle bli gjort like Guds Sønn, ellers blir vi ikke tatt opp i herligheten sammen med ham.

Torsdag

«For jeg er overbevist om at den nåværende tids lidelser ikke er for noe å regne mot den herlighet som skal åpenbares på oss» (Rom 8,18).

Når Paulus kaller det en herlighet som *skal åpenbares*, viser han hvorfor vi lider så nødig: Troen er ennå svak og vil ikke se inn i den skjulte herligheten. For var det en herlighet vi så for øynene, å, hvor gode og tålmodige martyrer ville vi ikke da være!

Hva gjør ikke en vervet soldat? Han tar fire gylden i måneden og går mot spyd og børser, den visse død i møte. Det samme gjør en kjøpmann: Han løper og farer verden rundt for penger og gods og våger liv og lemmer for det. Hva må ikke en hoffmann tåle før han kommer dit han hadde tenkt seg!

Slik kan folk i verden gjøre og lide alt for ære, gods og makt – for det ligger åpent for øynene.

Men her er det ikke åpenbart. Derfor blir det altfor vanskelig for den gamle Adam å tro at Gud på den ytterste dag vil gi meg et vakkert legeme, et glad sinn og en ren sjel, og at jeg skal bli en større herre enn noen konge på jorden nå.

Det motsatte ser jeg godt: Den ene blir fordømt som vranglærer, en annen blir brent og myrdet, og verken herlighet, gods eller ære blir igjen. Derfor faller det oss så tungt å gi oss inn i lidelsen og vente på den skjulte frelse og herlighet.

Verden, derimot, synes ikke at noe strev eller arbeid er for stort. Den gjør og lider hva som helst for den skammelige mammons skyld, som møll og rust fortærer og tyvehender raner.

Derfor sier Paulus: Jeg vet for visst at en stor herlighet venter oss, og mot den er all lidelse på jorden slett ingenting. Det som mangler, er bare at den ennå ikke er åpenbart.

Derfor begynner vi å skrike og hyle så himmelen blir full av skrikene våre, bare en skarp vind blåser mot oss eller en liten ulykke kommer over oss.

Men var troen der, ville det være en liten sak for oss om lidelsen varte i tretti, førti eller enda flere år. Ja, vi ville regne den som altfor ringe til å bli tatt med i betraktningen – om bare Gud også ville holde inne med det regnskapet han har med oss for våre synders skyld.

Men legg særlig merke til at Paulus med uttrykkelige ord sier at denne herligheten skal åpenbares *på oss*. Med dette viser han at ikke bare de hellige apostlene, men vi og alle kristne hører med i dette «oss».

Ja, selv det minste barn som er døpt og dør, får ved sin død – der det lider med – denne usigelige herligheten. Den har Herren Jesus Kristus vunnet og skjenket det, for det er døpt til hans død. Og selv om den ene hellige vil være herligere enn den andre i det livet, er det likevel det samme evige liv.

Fredag

«For skapningen venter og lengter etter at Guds barn skal åpenbares. Skapningen ble jo lagt under forgjengelighet, ikke frivillig, men etter hans vilje som la den under forgjengelighet, i håp om at også skapningen skal bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten, og nå fram til Guds barns frihet i herligheten» (Rom 8,19–21).

Dette er den andre trøsten: Apostelen stiller hele skapningen fram for oss som et eksempel. Han formaner oss til tålmodig å bære all vold og urett fra djevelen og verden, slik den gjør, og han trøster oss med forløsningen som skal komme.

Dette er sannelig en underlig preken, som en ellers ikke finner maken til i Skriften: at himmel og jord, sol, måne og stjerner, løv og alt gress og alt som vokser, venter med mange sukk og stor lengsel på at vår herlighet skal åpenbares.

Hva er så dette sukket og denne lengselen hos skapningen? Det er ikke at bladene visner hvert år og frukten faller ned og råtner – for det er vår Herres ordning. Men det er dette at skapningen så nødig er underlagt de ugudelige, eller som Paulus sier: at den er lagt under forgjengelighet.

Ta den kjære solen. Den tjener de fromme minst. Når den skinner på én from, må den skinne på tusen og atter tusen onde – gudsbespottere og fiender, mordere og tyver, som verden er full av. For alle disse må den lyse til deres ugudelige liv og slik gjøre de uverdigste skurker sin vakreste tjeneste.

Dette gjør solen inderlig vondt, sier Paulus. Var den en skapning med fornuft og fikk gå etter sin egen vilje – og ikke etter vår Guds ordning, som har lagt den under forgjengeligheten mot dens vilje – ville den helst at ingen av de onde skurkene fikk en eneste stråle av den. Men at den må skinne for dem, det er dens lidelse og kors, og over det sukker og jamrer den seg.

Dette eksemplet fra skapningen trekker Paulus fram her til trøst for de kristne, som om han ville si: Vær ikke så bedrøvet over lidelsen deres, som jo er svært ringe mot den overveldende herligheten som skal følge.

Dessuten er det ikke dere alene som skriker over urett og lider trengsel. Hele skapningen lider med dere og skriker over at den må være underlagt den onde verden.

Det finnes ikke en ku, en kalv eller en sau som ikke roper over alle de ugudelige som over Guds fiender når den breker eller rauter. De ugudelige er ikke verdt å ha nytte av dyrene, ja, ikke engang å spise en bit brød eller drikke en slurk vann.

Slik sier nå Paulus at hele skapningen lengter og er i smerte sammen med oss, lik en som gjerne ville bli fri for pinen. Solen, månen og stjernene ville gjerne bli fri for tjenesten sin, ja, for sine store lidelsers skyld ville de gjerne være mørke og dunkle. Jorden ville være ufruktbar, havet og vannene uttørket – bare for at den onde verden ikke skulle ha godt av dem.

Lørdag

> «For vi vet at hele skapningen til denne stund sukker sammen og stønner sammen som i veer. Ja, ikke bare det, men også vi som har fått Ånden som førstegrøde, også vi sukker med oss selv, mens vi lengter etter vårt barnekår, vårt legemes forløsning» (Rom 8,22–23).

Ikke bare vi kristne skal forløses, sier Paulus. Skapningen er også fanget og håper at den skal forløses sammen med oss. Solen og månen og hele skapningen er fanger hos djevelen og de onde menneskene, for de må tjene dem til all slags

synd og last. Derfor sier han: Skapningen skal bli frigjort fra å tjene det forgjengelige vesen.

Gud vil ha det slik at hans skjønne skaperverk skal ligge under føttene på djevelen og hans folk en stund – slik som mangt et fint hjerte må tjene en skammelig tyrann, fordi vår Herre og Gud har satt det i en slik stilling at det må gjøre en ugudelig selv den minste tjeneste og attpå tåle alt ondt fra ham.

Skapningen, sier han, vet at den ikke bare skal bli fri fra å tjene det forgjengelige, men også bli herlig prydet. Derfor lengter den og er alltid i smerte – slik vi kristne også lengter og av hjertet ønsker at det snart måtte bli slutt på den ugudelige verden.

For hvem skulle ikke bli trett av å se og høre slik synd og gudsbespottelse mot Kristus og hans evangelium, slik Lot måtte se og høre det i Sodoma?

Men også vi selv, sier han videre, vi som har Ånden som førstegrøde, sukker med oss selv og lengter etter barnekåret. Vi ber og roper med sterke sukk og lengsel i Fadervår: «Komme ditt rike!»

Det vil si: Hjelp, kjære Gud, at den salige dagen da du kommer igjen i herlighet, snart må komme, så vi kan bli forløst fra den onde verden, fra djevelens rike og fra den grufulle plagen vi må lide både innvortes og utvortes, både fra onde mennesker og fra vår egen samvittighet.

Hjelp at vi en gang må få et annet legeme – et som ikke er så fullt av synd og så tilbøyelig til alt ondt og til ulydighet, et som aldri mer trenger å være sykt, lide forfølgelse og dø, men som er forløst fra all ulykke, åndelig og legemlig, likt ditt forklarte legeme, kjære Herre Jesus Kristus – så vi endelig kommer fram til vår herlige forløsning.

Derfor skal de som tror på Kristus, være sikre og visse på den evige herligheten. Sammen med hele skapningen skal de sukke og rope at vår Herre og Gud må skynde seg å la den salige dagen komme, da dette håpet skal bli oppfylt. For nettopp derfor har han også befalt oss å be i Fadervår: «Komme ditt rike!»

5. søndag etter treenighet

Søndag

> «Så skjedde det at folket trengte seg sammen om ham for å høre Guds ord. Og han sto ved Gennesaret-sjøen. Da så han to båter som lå ved stranden. Fiskerne var gått ut av dem; de holdt på å skylle garna. Han gikk da om bord i en av båtene, som tilhørte Simon, og ba ham legge litt ut fra land. Og han satte seg og lærte folket fra båten. Da han sluttet å tale, sa han til Simon: Legg ut på dypet og kast ut garna til fangst!» (Luk 5,1–4).

Vår Herre Kristus er riktignok ikke kommet for å stelle med buken og sørge for den, og det er ikke derfor han preker. Likevel glemmer han den heller ikke når en først søker Guds rike. Derfor tar han seg her av de fattige fiskernes nød.

De har strevd og slitt hele natten og likevel ikke fått noe.

Men fordi de har lånt ham båten, latt ham preke ferdig og hørt etter, skaffer han dem – uten at de har bekymret seg for det, og før de ber om det – en så rik fangst at de godt kan lære og forstå: I ham har de en mester som sørger for dem og ikke vil forlate dem, så sant de holder seg til hans ord og blir hans disipler.

Med dette vil han også trøste sin kirke, de troendes flokk: Han vil sørge for dem, så de likevel skal finne føde og et sted å være her på jorden, selv om de blir forfulgt overalt, og bosted og levebrød i verden blir usikkert.

Særlig viser han med dette eksemplet hvem han vil gi til og hjelpe, og hvordan han pleier å gjøre det. Det er når det står til som med disse fiskerne: når en har arbeidet hele natten, men alt strev og arbeid er spilt, og en ikke lenger kan håpe på noen menneskelig råd eller hjelp. Slik går det daglig med kristenheten i mange slags trengsel, elendighet og nød.

For uten slikt arbeid, strev og nød går det ikke. Skal Kristus hjelpe, må det komme dit at en fortviler om all menneskelig råd, trøst og evne. Da kommer han med sin hjelp og viser seg som den som kan gi trøst, råd og frelse der alt dette mangler.

Samtidig viser han at han ikke vil forby arbeidet og de gjerningene som er befalt oss. Tvert imot befaler han selv disiplene sine å drive håndverket sitt, når han sier: «Legg ut på dypet og kast ut garna til fangst!» Slik er begge deler satt fint ved siden av hverandre. Men det lærer oss også at vårt arbeid og vår gjerning ikke utretter noe.

For skulle arbeidet ha hjulpet dem, måtte det ha hjulpet dem hele natten, like godt som nå, når de på Jesu ord får en så overveldende rik fangst i ett kast. Av dette skal hver og en se at det aldri er strev og slit som føder et menneske, men Guds velsignelse og nåde.

Det viser også den daglige erfaringen: Mang en gjør livet surt for seg med hardt arbeid og tjener knapt til brødet og kommer aldri ut av gjeld og nød. En annen tar det med ro og arbeider ikke over evne, og får likevel rikelig, slik det heter: «Det samme gir han sin venn mens han sover» (Sal 127,2).

Det er som om han ville si: Det er forgjeves at dere plager og engster dere dag og natt med bekymringer for å skaffe det et hus trenger. Det ligger jo ikke i deres hånd, og det blir ingenting av det, hvis ikke Gud selv er husfar og gir slik at en må si det er gitt en om natten.

Mandag

> «Simon svarte og sa til ham: Mester, vi har strevd hele natten og ikke fått noe. Men på ditt ord vil jeg kaste ut garna. De gjorde så, og de fanget så mye fisk at garna holdt på å revne. De vinket da til lagsbrødrene i den andre båten at de skulle komme og ta i med dem. De kom, og de fylte begge båtene slik at de holdt på å synke» (Luk 5,5–7).

Her ser vi både kraften og nytten av troen som holder seg til Kristi ord, slik Peter gjør når han sier: «Men på ditt ord vil jeg kaste ut garna.» Det er denne troen som gir en slik fangst at den fyller begge båtene. For uten den hadde han verken kastet ut garnet eller fått en eneste fisk.

Omvendt viser Skriften overalt hvilken skade vantroens grådighet og bekymring volder. Den får sannelig ikke noe av Gud som kan være til nytte, trøst og frelse for den. Den gjør ikke annet enn å rane seg selv for Guds velsignelse, så den ikke kan bli mett eller glad av de legemlige godene den begjærer, og heller ikke kan ha en god og glad samvittighet.

Bekymringen for det timelige levebrødet kaller Frelseren torner, og blant dem kan Guds ord ikke vokse eller bære frukt (Matt 13,22).

Hold nå disse to tingene alvorlig opp mot hverandre. Først: hva godt troen bringer og virker. Foruten at den har Guds velsignelse og nåde, har den også løftet om at den skal ha nok av det den trenger. Den skaper et rolig og frimodig hjerte, så den godt kan kalles roten til alt godt.

Vantroen, derimot, får med sin bekymring og grådighet den lønn at den ikke har noen nytte av det. Gjennom skadelige lyster og begjær faller den i mange slags snarer, og den oppnår ikke annet enn evig fortapelse.

Slik skal eksemplet i dette evangeliet lære oss å tro, så vi også kommer til å erfare det troen erfarer: at Gud sørger for sine kristne og gir dem nok, så de ikke trenger å plage seg selv med bekymring og grådighet.

Men samtidig skal en vite at selv om bekymringen og grådigheten er forbudt, skal en ikke derfor la arbeidet fare. Det gjør verden, som snur begge deler på hodet – for den pleier å forvrenge alle Guds ord og ordninger.

Slik går det også til i kirkens åndelige styre, og det viser denne historien oss særlig. Der jeg har preket i ti, tjue år, kan en annen ha utrettet mer på ett år, eller

kanskje har én preken virket mer enn mange andre. Heller ikke her er det altså arbeidet som gjør det.

Men disse to tingene må høre sammen: Hver og en gjør sitt og sier likevel med Peter: «Mitt arbeid utretter ingenting hvis ikke du legger din velsignelse til.»

Slik ser og erfarer disiplene her selv hvilken forskjell det er mellom arbeidet de gjorde hele natten uten tro på Kristus, og dette arbeidet. Nå er det ikke noe håp om å få noe, men i tro på Kristi ord kaster de likevel ut garnet og får overflod i ett kast.

Derfor må vi ikke gi noen annen skylden enn vår vantro eller vår svake tro når vi utretter lite eller ingenting med arbeidet vårt.

Tirsdag

> «Men da Simon Peter så dette, falt han ned for Jesu knær og sa: Herre, gå fra meg, for jeg er en syndig mann! For redsel kom over ham og alle dem som var sammen med ham, over fiskefangsten de hadde fått. Likedan var det med Sebedeus-sønnene, Jakob og Johannes, som var i lag med Simon» (Luk 5,8–10).

Da Peter ser dette underet Jesus gjør, begynner han først å tenke på hva slags mann dette må være, og å holde det opp mot hva han selv er. Etter denne rike velsignelsen kommer han så i større nød enn han noen gang hadde vært i sin legemlige mangel. Nå blir han virkelig fattig og blottet, så han synker til jorden av skrekk og ber Jesus gå fra seg.

Nå skal han selv bli en annen mann, og et større under skal skje med ham enn underet med fiskefangsten. Først nå begynner Kristi preken å virke i ham.

Hjertet hans sier ham at han ikke har fortjent denne store velgjerningen, men heller Guds vrede og unåde. Han blir angst og redd – ikke for den legemlige mangelen, for der har han nå fått hjelp – men for hvordan han kan bestå for Gud og for denne mannen som har vist ham en så stor velgjerning, enda han er uverdig.

På denne måten vil Jesus gjøre Peter rik på åndelige goder, så han også kan dele dem med andre, ja, med hele verden.

Det går ham nettopp som før: Han må først komme i åndelig sult og nød – det vil si i samvittighetens skrekk og angst – før han får syndenes forlatelse og trøst. Båten og verden blir for trange for ham, og han vet ikke hvordan han skal bestå for Kristus, enda Kristus ikke har vist seg streng, men vennlig og hjelpsom mot ham.

Her ser du hva en fattig, elendig samvittighet er når den for alvor begynner å kjenne sin synd: Den skjelver og flykter for Gud når han kommer nær, så den gjerne kunne løpe gjennom hundre verdener.

Og her hjelper det ikke å trøste mennesket ved å minne ham om de velgjerningene Gud før har vist ham. Det skremmer ham bare enda mer, for han ser at han med sin utakknemlighet og synd bare har fortjent større vrede.

Ja, selv de som allerede ved troen har tatt imot Kristi nådetrøst, må kjempe med denne anfektelsen og skrekken. Men det er vår naturs stygge uart at den flykter fra sin Frelser, selv når Kristus kommer til den med sin nåde og trøst – enda den med rette skulle løpe etter ham til verdens ende.

Den vrir og vender seg, søker sin egen gjerning og vil gjerne først være ren og hellig og ved seg selv fortjene en nådig Gud og Kristus. Slik mener Peter å slippe unna synden ved å løpe bort fra Kristus. Han vil først finne noe hos seg selv som han kan bli rettferdig ved.

Men slik faller han bare dypere i skrekk og frykt, helt til Kristus igjen river ham ut av det med sitt ord.

Onsdag

> «Men Jesus sa til Simon: Frykt ikke! Fra nå av skal du fange mennesker. De rodde da båtene til lands, og de forlot alt og fulgte ham» (Luk 5,10–11).

Her hører du Frelserens rette, kjærlige stemme til alle som er i frykt og angst for sin synds skyld. Slike vil han ikke føre dypere inn i frykt og angst. Han vil lokke dem til seg og gjøre dem rike og salige med trøst og hjelp.

Han trøster ikke bare den fattige Peter med det vennlige ordet der han lover ham sin nåde og gir ham avløsning. Han stadfester også denne trøsten med et stort løfte: Han vil gi ham enda mye mer og større enn det han hittil har fått av ham. «Fra nå av,» sier han, «skal du fange mennesker.»

Det er å trøste ham rikelig. Den fiskefangsten du nå har gjort, vil han si, er bare lite, ja, ingenting.

Heretter skal du bli en helt annen fisker, i et annet hav, med et annet garn og en annen båt. For jeg vil sette deg i et embete som skal kalles å fange mennesker – det vil si å føre sjeler ut av djevelens makt og inn i Guds rike, så langt verden når. Først der skal du bli en virkelig nyttig mann, som kan hjelpe alle mennesker slik du selv er hjulpet.

La oss da også lære av dette evangeliet å kjenne Kristus rett og gripe ham og kraften i hans trøst, så vi både kan trøste oss selv og andre.

Slik kan vi lære samvittigheter i nød og redsel at de framfor alt ikke må løpe bort fra Kristus, men heller flykte til ham og håpe på trøst hos ham. For å flykte fra ham er ikke annet enn å jage din frelse og salighet fra deg. Han er jo ikke der for å skremme deg, men for å ta din synd og nød fra deg.

Derfor må du ikke gjøre ham den skam å vise ham fra deg eller gjøre om trøsten han bringer, til skrekk og fortvilelse for deg.

Løp heller til ham med all tillit. Da skal du også snart høre det trøstefulle, vennlige ordet: «Frykt ikke!» Med det taler han til deg og til alle bedrøvede samvittigheter og løser deg fra alle synder. Ja, han vil vise deg enda rikere nåde, så du også blir et hellig, salig og nyttig menneske i hans rike.

Slik ser du hvordan mennesket får syndenes forlatelse og fred i samvittigheten uten noen egen fortjeneste og verdighet, av bare Kristi nåde.

Men Kristus ville ikke forby arbeidet; han befalte dem først å kaste ut garnet og dra det inn. Slik vil han heller ikke her sette gjerningene til side. Peter fortjener riktignok ikke nåde og tilgivelse med dem. Men nå, når nåden er skjenket ham, vil Kristus likevel ikke la ham være uten gjerning og arbeid.

Ja, han pålegger ham nå først det embetet og den gjerningen å føre andre mennesker til ham. Og han gir ham den trøsten at han også vil gi ham kraft og velsignelse til embetet. For jeg, sier han, vil gjøre deg til en menneskefisker.

Torsdag

> «Til slutt: Ha alle ett sinn, vær medlidende, kjærlige mot brødrene, barmhjertige og ydmyke, så dere ikke gjengjelder ondt med ondt eller skjellsord med skjellsord, men heller velsigner. For dere er selv kalt til å arve velsignelse» (1 Pet 3,8–9).

En slik formaning gir Peter hele de kristnes flokk: De skal alle leve i kristen kjærlighet til hverandre, som brødre og søstre i ett hus.

Her samler han en mengde av de edleste dyder og gjerninger. Slik maler han en skjønn og yndig kirke med dens ytre prydelse og smykke, som den skal lyse med for menneskene. Da kan den behage Gud og være til ære for ham, og både engler og mennesker kan se på den med glede og lyst.

For hva skulle et menneske heller ønske å se på jorden, og hvilket skjønnere fellesskap skulle han heller søke enn en slik liten flokk, der han ser det samme hjerte, sinn og vilje, saktmodighet, vennlighet og tålmodighet, også mot fiender? Det finnes jo ikke noe menneske så ondt at han ikke må rose dette og gjerne vil være hos slike mennesker.

En slik likhet i hjerte og sinn kan forene all ytre ulikhet i verden. Slik kunne en godt ha et fredelig og salig liv på jorden. Bare djevelen tåler ikke dette. Han prøver å skille hjertene, så den ene ikke finner behag i den andre.

De kristne har alle ett sinn og hjerte. Derfor skal de også la sine brødres nød og lidelse gå seg til hjertet, hvem og hvor de så er, når de bare har samme tro som dem.

De skal se på deres lidelser som sine egne og tenke: «Se, disse lider for min tros skyld. Da sømmer det seg ikke for meg å være glad og lystig og sorgløs. Det som rammer dem, gjelder meg selv. Derfor må jeg også ta meg av deres lidelse som om den var min egen.»

En slik dyd har ikke verden, og den kan heller ikke ha den, for den har ikke denne likheten og enigheten i sinn og tro. Den ser bare på hva som er til dens eget beste, og bryr seg ikke om hvordan det går andre.

Men de kristne har én Far i himmelen og den ene og samme arven, og fordi de er kristne, har de også samme tro, hjerte og sinn. Derfor skal de vise hverandre broderlig kjærlighet og troskap. Slik skal ingen forakte den andre. Og om det finnes noen blant oss som er svake og skrøpelige i tro og liv, skal vi omgås dem vennlig og trøste, styrke og formane dem.

Det kan heller ikke gå annerledes til. Skal en leve sammen, må en bære mange slags skrøpelighet og besvær hos hverandre. For vi kan ikke alle være like sterke i tro, i sinn og i gaver. Og det finnes ingen som ikke selv har mange skrøpeligheter, som han jo vil at andre skal bære.

«Gjengjeld ikke ondt med ondt eller skjellsord med skjellsord,» sier Peter, «for dere er slike mennesker som er kalt til å arve velsignelse.» Gud har allerede bestemt og lovet dere velsignelse, det vil si hele rikdommen av sin nåde. Hvem skulle ikke gjerne lide alt med glede når hjertet uten noen tvil kan rose seg og si: «Jeg vet at jeg er et Guds barn, for han har tatt meg til nåde, og jeg lever i det sikre håp at jeg i all evighet skal bli velsignet og salig»?

Fredag

> «For den som vil elske livet og se gode dager, han skal holde sin tunge fra ondt og sine lepper fra svikefull tale. Han skal gå av veien for ondt og gjøre godt. Han skal søke fred og jage etter den. For Herrens øyne er over de rettferdige, og hans ører er vendt til deres bønn. Men Herrens åsyn er over dem som gjør ondt» (1 Pet 3,10–12).

Dette er den rette måten å holde fred og se gode dager på, selv i den onde tiden: å holde tungen i tømme og bringe hjertet til ro ved trøsten om Guds nåde og velsignelse. Da gir en heller ikke i det ytre noen grunn til ufred, men søker fred overalt med gode ord, gjerninger og bønner.

Tenk derfor på at du må kjempe, så du ikke kaster velsignelsen fra deg eller lar munnen og tungen gjøre urett og lyve for en annens skyld.

Men fordi kjøtt og blod er for svakt til dette, stadfester han formaningen med et løfte. Det viser hvordan Gud vil hjelpe dem som gjør dette, men straffe de andre. Han sier: «For Herrens øyne er over de rettferdige, og hans ører er vendt til deres bønn.» Skriv dette verset i ditt hjerte med fast tro!

Kan du tro dette – at Gud sitter der oppe og ikke sover eller ser en annen vei og ikke har glemt deg, men ser med åpne øyne på de rettferdige som lider vold og overlast – hvorfor vil du da klage over skade og lidelse som rammer deg, når han vender sitt øye mot deg og som den rettferdige dommer og Gud tenker på å hjelpe deg?

Dette øyet ville jeg kjøpe for all verdens rikdom. For det står sannelig ikke på at han ser på oss, men på vår tro.

Slik han ser på deg med nådige, vennlige øyne, slik hører han også med åpent øre dine klager, sukk og bønner. Han hører gjerne og med velbehag, så du har hans ja og amen så snart du bare åpner munnen og ber.

Han vender sine øyne til de fromme, men den andre flokken ser han på med sitt åsyn. Det er ikke et vennlig blikk, men et strengt og vredt åsyn. For Skriften kaller det Herrens åsyn når han er vred, mens den taler om hans øyne når han er mild og vennlig.

Hvorfor ser han da på dem som gjør ondt? Sannelig ikke for å bønnhøre og hjelpe dem og gi velsignelse eller lykke til deres onde gjerning, men for å utrydde minnet om dem fra jorden. Det er et forferdelig ord. Et hjerte kunne godt synke til jorden for det som for et tordenslag – hvis ikke de ugudelige hadde så forherdede hjerter at de kan forakte Gud.

Den ugudelige flokken har nok stor framgang på jorden en tid og innbiller seg at den sitter så fast at ingen kan styrte den. Likevel skal de med ett, når tiden deres er ute, styrtes ned fra jorden i helvetes avgrunn. Og de må la de fromme bli igjen på jorden, så de eier den, slik Kristus sier: «Salige er de nedbøyde, for de skal arve jorden» (Matt 5,5).

Dette er de kristnes trøst, som de skal styrke sin tro med i lidelser: Gud ser til dem i nåde og vender sine øyne og ører til dem. Men deres fiender og forfølgere ser han på med et vredt åsyn, og han griber dem i deres ferd slik at de enten må holde opp eller gå til grunne.

Lørdag

> «Og hvem kan gjøre dere ondt, hvis dere legger vinn på det gode? Men om dere òg skulle lide for rettferdighets skyld, er dere salige. Frykt ikke for dem, og la dere ikke skremme, men hellige Gud Herren i deres hjerter» (1 Pet 3,13–15).[1]

Hva kan skade dere, spør Peter her, når dere jager etter det gode som dere har, og holder fast ved det? Alle fiendene deres skal ikke med all sin ondskap, makt og vold kunne rane eller forringe deres fromhet og Guds nåde og velsignelse.

Dere tar heller ingen skade av den timelige og legemlige skaden de kan påføre dere. For jo mer de prøver å skade dere, desto fortere løper de mot sin straff, så de blir styrtet, og dere får desto større erstatning av Gud. Når de spotter og forfølger dere på det verste, øker de nettopp velsignelsen deres hos Gud, så han må gripe inn desto før, hjelpe dere og styrte dem.

Her går apostelen igjen til Skriften og bruker et ord av profeten Jesaja (Jes 8,12–13). Der formaner profeten Guds folk til ikke å la seg skremme av menneskers vrede, men tvert imot stole fast og frimodig på Gud. Det er som om han ville si: Hvorfor vil dere la dere anfekte av det menneskene kan gjøre mot dere, hvor mektige de så er? Dere har jo en slik salighet og står så godt hos Gud at alle skapninger må prise dere salige.

Dere vet at dere har en Herre som vender sine øyne til dere og har åpnet sine ører for dere, så alt dere ber om og ønsker, er bønnhørt og gitt dere. Hva er og hva makter alle mennesker, ja, djevelen selv, mot denne Herren, når og hvor han vil vise sin makt?

Er dere virkelig kristne og tror at dere har en Gud, skal dere ikke la dere skremme av alle disse menneskene. Dere skal heller med glede og frimodighet forakte all deres trass, raseri og trusler som noe som ikke kan skade dere. Nei, det er til deres egen undergang, fordi de løper med hodet mot majesteten som alle skapninger må skjelve for.

Men dette skal dere gjøre: Dere skal hellige ham, det vil si holde og prise ham hellig. Det er ikke annet enn å tro hans ord: at dere i ham har en sann Gud, som ikke har glemt og forlatt dere når dere lider for rettferdighets skyld, men ser nådig til dere og tenker på selv å hjelpe dere og hevne dere på fiendene deres.

For en slik tro og bekjennelse gir ham den ære at han er en sannferdig Gud. Den kan glad og trøstig påkalle ham, vente hjelp av ham og i tillit til ham gi hjertet ro. For den vet at hans ord og løfte er den visse sannhet og ikke kan slå feil.

De andre derimot, som ikke tror, kan ikke hellige Gud eller gi ham den ære som tilkommer ham som Gud, selv om de roser seg mye av Gud og gir seg ut for å ha en stor gudsdyrkelse. For de holder ikke Guds ord for sant. De blir alltid i tvil, og når de skal lide noe, tenker de at Gud har glemt og forlatt dem helt.

[1] NB: «hellige Kristus som Herre». Luther bygger på den eldre ordlyden.

6. søndag etter treenighet

Søndag

> «For jeg sier dere: Hvis ikke deres rettferdighet overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer dere aldri inn i himlenes rike. Dere har hørt det er sagt til de gamle: Du skal ikke slå i hjel, men den som slår i hjel, skal være skyldig for domstolen. Men jeg sier dere: Den som uten grunn harmes på sin bror, skal være skyldig for domstolen. Og den som sier til sin bror: Raka! skal være skyldig for Rådet. Og den som sier: Du dåre! skal være skyldig til helvetes ild» (Matt 5,20–22).

Med disse ordene stiller Herren spørsmålet: Hva skal vi gjøre for å bli fromme? For her er alle gjerninger som mennesker kan gjøre, satt ut av kraft, og de frommeste gjerningshellige er slått til jorden. Det finnes ingen gjerning et menneske kan gjøre for å bli salig og frelse seg fra synden.

Nå kunne de jo si: «Men gjør ikke gjerningene oss fromme? Hvorfor har vi da loven, som vi mener å bli salige ved når vi følger den?» Dette gir Herren anledning til å ta budene fram og legge dem ut slik de skal forstås. Han sier: «Dere har hørt det er sagt til de gamle: Du skal ikke slå i hjel» og så videre.

Dette ordet er altfor høyt og dypt til at noen kan oppfylle det. Herren selv vitner om det, og enhver får erfare det. For han nevner her fire ting: tanker, miner, ord og gjerninger. Ingen kommer forbi dem; her må hver og en stå skyldig.

Det er som om han ville si: «En finner vel noen som ikke slår i hjel med hånden. Men å være uten hat, ikke bli sint, vise et vennlig ansikt og ikke fare opp – det er det ingen som klarer. Det lærer erfaringen.»

Gå inn i ditt eget hjerte, så skal du finne at det er slik. Blir du ikke sint på vennene dine, så blir du det på fiendene dine. Dette er ikke Gud fornøyd med.

Legg merke til hva han sier: «Du skal ikke slå i hjel.» Hvem er «du»? Hånden? Nei. Tungen? Nei. Men du, du – det er alt som er i deg og ved deg: Hånd, hjerte og tanker skal ikke slå i hjel.

Slik legger Kristus ut loven: Den som harmes på sin bror, er skyldig for domstolen. Den dommen går over hele verden. For jeg spør: Hvem på jorden er ikke skyldig etter dette budet? Hva skal vi da gjøre, når vi skal gjøre det og ikke kan? Vi kan ikke feie urenheten ut. Her må fortvilelsen komme.

Derfor er Guds lov bare et speil der vi ser vår urenhet og ondskap. Den stenger oss alle inne under synden, så vi ikke kan arbeide oss ut med egen hjelp og fri vilje. Det må noe annet til.

Så sier han: «Den som sier til sin bror: Raka!» Det står for alle slags sinne og hat. Men ingen blir unnskyldt med dette. Om jeg ser vennlig på en jeg hater, merker en likevel på tegnene at hjertet ikke er med. For hjertet lar seg ikke fange. Det bryter fram og kommer til syne i miner eller ord; det kan ikke skjule seg.

Slik er det klart at vi alle er skyldige etter budet: «Du skal ikke slå i hjel.» Derfor betyr dette ordet like mye som: Du må bli født på ny og bli et annet menneske.

Mandag

> «Om du da bærer fram ditt offer til alteret, og der kommer til å tenke på at din bror har grunn til å klage på deg, da la ditt offer ligge der foran alteret, og gå først bort og forlik deg med din bror. Kom så og bær fram ditt offer!» (Matt 5,23–24).

Disse ordene lærer oss to ting som naturen ikke kan gjøre. Først: Har jeg krenket min bror, skal jeg forsone meg med ham. Dernest: Har noen krenket meg, skal jeg tilgi ham, selv om han ikke ber om tilgivelse, og jeg skal ha et vennlig hjerte mot ham.

Naturen går nok fram og sier: «Å, kjære, tilgi meg!» Men om den ikke måtte, og ikke var redd for helvete og Guds vrede, ville den aldri gjøre det. Sinnet blir sittende i hjertet likevel.

Men dette ordet vil lære oss: Kommer du og vil tjene Gud, så vil han ikke ha det – kort og godt. Du skal først forsone deg med din bror og tjene ham.

Det er som om han ville si: «Se, menneske, jeg har skapt deg og forløst deg. Erkjenn det, og rett nå hele ditt liv inn på å tjene din neste. Gjør du ikke det, skal du heller ikke gjøre noe for meg. Vil du ikke gjøre det som er nødvendig, så la også det fare som ikke er nødvendig.»

Gud vil altså mye heller unnvære din tjeneste enn at din neste skal unnvære din hjelp. Han vil heller se gjennom fingrene med at du er forsømmelig i hans tjeneste, enn at du holder tilbake fra din neste det som er til gagn for ham. Slik vil Gud at vår neste skal være det bildet vi først skal se på.

Derfor vil Gud, kort og godt, at du skal tjene din neste og gjøre mot ham det du skylder ham, så det står rett til mellom dere, og du først er forsonet med ham. Ellers vil han verken se deg eller høre deg.

Men hva skal vi så gjøre med ham? Det finnes ikke et menneske på jorden – med mindre han er født på ny – som ikke blir sint og lar onde ord falle. Naturen kan ikke annet.

Så står loven der og sier: «Du skal være et godt og mildt menneske av hjertet, i ord og gjerninger.» Hør det her av Kristus! Han maler hjertet ditt for deg, så du må skamme deg i ditt indre.

«Men hva skal jeg da gjøre med ham? Jeg kjenner det nok i hjertet, men jeg makter det ikke.» Løp da til Gud, din Herre, og klag det for ham. Si: «Å, min

Gud, jeg ville så gjerne elske min neste, men jeg makter det dessverre ikke. Se, jeg er så helt kald, så helt død. Å, Herre, jeg kan ikke hjelpe meg selv. Her er det slutt på min makt. Gjør du meg annerledes, så blir jeg from; ellers blir jeg som jeg var.»

Der må du søke det, og ingen andre steder. Vil du søke det hos deg selv, finner du det ikke.

Dette er summen av loven: Du skal være vennlig og god av hjertet, i ord og gjerninger. Og om noen så tok livet ditt, skal du tåle alt med godhet og takke din Herre. Se, så mye rommer det lille ordet: «Du skal ikke slå i hjel.» Slik har Kristus gjort. Gjør du det samme, er du en god kristen.

Tirsdag

> «Skynd deg å være føyelig overfor din motstander mens du ennå er med ham på veien! Ellers vil motstanderen overgi deg til dommeren, og dommeren overgi deg til vakten, og du bli kastet i fengsel. Sannelig sier jeg deg: Du slipper ikke ut derfra før du har betalt til siste øre!» (Matt 5,25–26).

Her krever Kristus at jeg villig skal tilgi min motstander. Kommer han ikke til meg, skal jeg likevel være forsonlig og vennlig, fordi vi er på veien i dette livet – så han ikke skal overgi meg til dommeren.

Hvordan går det til? Han tar meg ikke i hånden og fører meg fram for dommeren. Men når jeg kommer for domstolen, erkjenner samvittigheten min at jeg ikke ville tilgi min neste, og at sinnet fremdeles sitter i meg.

Det er samvittigheten overfor min neste som overgir meg til dommeren. Dommeren overgir meg til vakten, og vakten kaster meg i fengsel – det vil si i helvetes ild – til jeg har betalt siste øre. Det vil si: for evig, for der finnes ingen avbetaling og ingen utfrielse.

Her ser dere de høye gjerningene som ingen kan gjøre. Verken gjerninger eller lov hjelper her: Gjerninger skaper bare hyklere, og loven virker bare fortvilelse. «Hva skal jeg da gjøre med ham? Jeg hører jo at jeg må bli fordømt.»

Gjør dette: Fall ned for Kristus når du kjenner syndens redsel, og si: «Å, min Gud, se, din lov er blitt et speil for meg, og i det ser jeg at jeg er et fortapt og fordervet menneske. Å Gud, hjelp meg nå for din enbårne Sønns skyld!»

Da gir Gud deg ved troen sin Ånd, og han forvandler hjertet ditt. Så blir du hjertelig vennlig mot din neste og tenker: «Se, har Gud vist seg slik mot meg og tilgitt meg mer enn jeg noen gang kan tilgi – hvorfor skulle ikke jeg da tilgi min neste litt?»

Her møter vi et spørsmål: Skal jeg tilgi, ikke bli sint og ikke slå i hjel – hvordan skal jeg da straffe? Skal jeg bære sverdet og hogge til, må jeg jo bli vred. Om dette må vi også tale, for her ser det ut som om evangeliet helt vil ta bort det verdslige sverdet.

Men legg merke til dette: Kristus er her en åndelig lærer. Han leder bare samvittighetene og lærer dem hvor mye hat, nød og vrede som sitter i dem, og hvordan de skal bli fri fra det. Dette er hans embete, det han har med å gjøre. Med det verdslige sverdet har han ingenting å skaffe; det lar han dem bære som har fått befaling om det.

Men denne læren går ikke inn i hjertet; de fleste blir stående utenfor. De som får den inn i hjertet, roper derimot til Gud om at han skal hjelpe dem. De er allerede fromme og trenger ikke det verdslige sverdet, for de blir styrt med Ordet.

Onsdag

> «Eller vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død? Vi ble altså begravet med ham ved dåpen til døden, for at likesom Kristus ble reist opp fra de døde ved Faderens herlighet, så skal også vi vandre i et nytt liv» (Rom 6,3–4).

Apostelen sier dette med så anskuelige ord og bruker et slikt bilde for å gjøre saken riktig klar og prente den inn i oss. Med disse ordene vil han minne oss om hva Kristus har gjort og gitt oss, og stille det for øynene våre.

Han vil si: «Tenk da tilbake på hva det er som gjør dere til kristne! Vet dere hvorfor og til hva dere er døpt, og hva det betyr at dere ble senket ned under vannet, så det slo sammen over dere?»

Det betyr ikke bare at dere der ble vasket og renset på sjelen ved syndenes forlatelse. Det betyr også at deres kjøtt og blod er dømt og overgitt til døden, så det helt skal druknes.

Fra nå av skal livet deres på jorden være en stadig avdøen fra synden. For dåpen er ikke annet enn en død av nåde, der synden i dere blir druknet, så dere kan bli værende under nåden og ikke gå til grunne under Guds vrede for syndens skyld.

Når du lar deg døpe, overgir du deg derfor til din kjære Guds nådige drukning og barmhjertige død, og du sier: «Drukn meg og drep meg, kjære Herre! For heretter vil jeg gjerne være død fra synden med din Sønn, så jeg også kan leve med ham ved nåden.»

For ved sin død har Kristus betalt for vår synd og slik tatt den bort. Hans død har vært en død for synden, så den ikke har noen makt eller rett over ham.

På samme måte har også vi syndenes forlatelse for hans døds skyld. Ved den samme kraften dør vi også fra synden, så den ikke lenger kan fordømme oss, fordi vi er døpt til Kristus. Ved dåpen gir han oss denne kraften sin og virker i oss.

Ja, sier Paulus videre, vi er ikke bare døpt til hans død, men også begravet med ham til døden. For ved sin død har han også tatt våre synder med seg i graven og begravet dem helt. Nå skal de bli fullstendig utslettet og begravet hos dem som ved dåpen er i ham.

Men ved hans oppstandelse skal vi nå leve et annet liv, for i troen har vi seier over synden og døden, og vi har evig rettferdighet og liv.

Har vi dette ved dåpen, må det også følge at vi ikke lenger lever for synden, men alltid døder og dreper den, så den ikke har noe liv eller noen kraft i oss.

For når Kristus selv måtte dø for synden, viser det hvor alvorlig Guds vrede over synden er. Og når synden måtte dødes på hans eget legeme og legges i graven, har Gud med det vist at han ikke vil at synden skal leve i oss. Nettopp

derfor har han gitt dåpen og døden, for at også synden skal dødes og begraves på vårt legeme.

Torsdag

> «For er vi blitt forenet med ham ved en død som er lik hans død, så skal vi også bli det ved en oppstandelse som er lik hans oppstandelse. Vi vet at vårt gamle menneske ble korsfestet med ham for at syndelegemet skulle bli tilintetgjort, så vi ikke lenger skal være slaver under synden» (Rom 6,5–6).

Å bli døpt til Kristi død kaller Paulus her å bli forent – eller *plantet* – med ham i en død som er lik hans. Han sier: Til dette er vi plantet sammen med ham, det vil si slik innlemmet i ham at han er virksom i oss, og at hans død virker i oss. For i dåpen gir han oss kraften i sin død og sin oppstandelse.

At vi i dåpen blir dukket ned under vannet, viser at vi også dør i Kristus. Men at vi kommer opp av vannet igjen, betyr og gir oss at vi også lever igjen i ham, slik han ikke ble i døden, men sto opp igjen.

Dette livet kan og skal ikke være et liv i synd, for synden er allerede død i oss, og vi har måttet dø fra den. Det må være et nytt liv i rettferdighet og hellighet, slik Kristus ved sin oppstandelse fullstendig har tilintetgjort synden og i stedet skapt et helt nytt liv i seg selv og gitt oss det.

Derfor kalles vi nå innplantet i Kristus eller forenet med ham – som om vi var blitt ett brød med ham. For vi har kraften i hans død og oppstandelse i oss, og frukten og følgen av den kan også finnes hos oss etter at vi er døpt til ham.

Det er også et trøsterikt ord at de kristnes død kalles å bli plantet. Det viser at de kristnes død og lidelse på jorden ikke er en død eller noe skadelig og ødeleggende, men en planting til livet. For ved oppstandelsen fra de døde blir vi helt forløst fra død og synd og skal leve evig. Det som blir plantet, plantes jo ikke til død og forråtnelse, men for at det skal grønnes og vokse.

Men fordi en slik planting begynner i dåpen, og vi allerede i troen har livet med Kristus, må det også komme til syne at dette livet ikke blir uten frukt. Det som plantes, plantes ikke forgjeves, men til noe godt, for at det skal vokse opp og bære frukt. Slik må også vi med et nytt liv og nye frukter vise at vi er plantet i Kristus til livet.

Grunnen til dette gir Paulus nå når han sier: «Vi vet at vårt gamle menneske ble korsfestet med ham for at syndelegemet skulle bli tilintetgjort.»

Når vi er døpt og er kristne, kan det ikke gå i hop at vi blir værende i det gamle, syndige vesenet. For det er allerede korsfestet med Kristus. Det vil si: Dommen til fordømmelse og død er allerede avsagt over det, slik Kristus ble korsfestet for våre synders skyld og har båret Guds vrede og dødens fordømmelse.

Kristus selv ble korsfestet for vår synds skyld, enda han var uskyldig og uten synd. Derfor må også synden korsfestes på vårt legeme, det vil si fordømmes helt og høre opp, så den ikke lenger har noe liv eller noen makt. Vi må heller ikke på noen måte tjene den eller samtykke i den, men også i gjerning regne den som fordømt.

Fredag

«For den som er død, er rettferdiggjort fra synden. Men døde vi med Kristus, da tror vi at vi også skal leve med ham» (Rom 6,7–8).

Slik lukker Paulus de kristnes liv og vesen på jorden helt og fullt inn i Kristi død. Han framstiller dem som mennesker som nå er døde og ligger begravet i kisten. Det vil si: De har sluttet med syndens liv og har ingenting med synden å gjøre. Synden, sier han, er død for dem, og de er døde fra synden, fordi de ikke lenger finnes i denne verdens syndige vesen.

Ja, de er nå døde to ganger. Først åndelig, fra synden. Det er en trøsterik og salig død, selv om den gjør vondt for kjøtt og blod – en søt død, for den bringer bare himmelsk og evig liv. Dernest også legemlig. Det er ingen død, men snarere en mild søvn.

Derfor, vil Paulus si, er dere overmåte salige. For ved denne avdøen fra synden i Kristus har dere allerede sluppet unna døden og har ingen død mer. Den første døden, som dere har arvet fra Adam ved synden – den rette, bitre, evige døden – er allerede tatt fra dere, og derfor er dere nå helt uten død.

Men en død må dere likevel ha, fordi dere ennå er på jorden og er mennesker, kommet fra Adam – om det så bare skulle være en malt død.

Det går slik til: Den første døden, den fra Adam, skal være avskaffet og byttet ut med en åndelig død. Ved den dør vi fra synden, så sjelen ikke lenger samtykker i synden og legemet ikke lenger gjør synd. Slik er det evige livet begynt i dere i stedet for døden som synden hadde ført over oss.

Når dere nå er fridd fra den forferdelige døden som fordømmer, så gi dere inn under denne salige døden der en dør fra synden, slik at dere tar dere i vare for synden og ikke tjener den.

For Kristi død, som dere er døpt til, skal virke dette i dere: at dåpen også fører en død med seg. Kristus døde selv for det, og han har befalt dere å la dere døpe for det – for at synden skal druknes i dere.

Den andre døden er den ytre, legemlige døden, som Skriften kaller en søvn. Den er lagt på kjødet fordi det ikke slutter å stå imot Ånden og hans liv. For «kjødet begjærer imot Ånden, og Ånden imot kjødet. De to står hverandre imot» (Gal 5,17).

For ånden eller sjelen sier: «Jeg er død fra synden og vil ikke synde mer.» Kjødet sier: «Jeg er ikke død ennå. Jeg må bruke livet mitt mens jeg har det.» Ånden sier: «Jeg tror at Gud har tilgitt meg min synd ved Kristus.» Legemet sier derimot: «Hva vet jeg om Gud og hans vilje?»

Sjelen sier: «Jeg må være mild, kysk, ydmyk og tålmodig og trakte etter det evige livet.» Kjødet derimot: «Å, hva bryr jeg meg om himmelen! Hadde jeg bare nok mel og brød, penger og gods her» og så videre.

Slik gjør kjødet hele tiden så lenge det lever her og sleper synden etter seg. Det verger seg og vil ikke dø. Derfor må Gud til slutt også gjøre ende på det, for at også det kan dø fra synden.

Og likevel er også dette en svært mild død og sannelig ikke annet enn en søvn. For legemet skal ikke bli i døden, fordi sjelen og ånden ikke er i døden. På den

ytterste dag skal det komme fram igjen, luttret og renset, og forenes med ånden. Da skal det være et rent og lydig legeme, uten synd og uten ond lyst.

Lørdag

> «For vi vet at etter at Kristus er reist opp fra de døde, dør han ikke mer. Døden har ikke lenger noen makt over ham. For sin død, den døde han én gang for synden, men sitt liv, det lever han for Gud. Slik skal også dere regne dere som døde for synden, men levende for Gud i Kristus Jesus» (Rom 6,9–11).

Med disse ordene fører apostelen oss ut fra syndens død og grav til oppstandelse og liv, både for ånden og for legemet. Dør vi både åndelig fra synden og legemlig fra verden og oss selv – hvilken frukt har vi da av det? Skal det ikke gå annerledes med en kristen enn at han dør og blir begravet?

Jo visst, sier han. Vi er ved troen forvisset om at vi også skal leve, slik Kristus har stått opp fra død og grav og lever. For vi er også døde med ham. Ved sin død har han tilintetgjort vår synd og død.

Derfor skal vi også være med ham i oppstandelsen og livet, så det ikke lenger skal være noen synd eller død, verken på sjel eller legeme – slik det ikke lenger finnes noen død hos ham.

For etter at Kristus én gang er død og nå oppreist, dør han ikke mer, og det finnes ikke lenger noe han skulle dø for. Han har fullført alt: tilintetgjort synden og slukt døden. At han nå lever, det er evig rettferdighet, evig liv og evig herredømme.

Slik også med dere. Har dere én gang gått gjennom begge slags død – den åndelige og legemets milde død – da har dere klart det. Da skal ingen død lenger rane dere eller kunne herske over dere. Dette er trøsten mot motløsheten i det stakkars, skrøpelige kjødet, som ennå skjelver for sin død.

For du er en kristen, og du skal vite at din Herre Kristus allerede er reist opp fra de døde og ikke kan dø mer. Døden makter ingenting mot ham. Derfor skal den heller ikke makte noe mot deg, fordi du er døpt til ham.

Ja, med dette kan jeg by døden trass. La den prøve hva den makter mot Kristus med all sin makt og redsel! For det heter: Døden skal ikke herske over ham.

Den kan nok rase og true i vårt fattige, svake kjød. Men over Kristus skal den ikke herske – ikke bare i hans egen person, men også i oss. For i ham er vi allerede én gang døde fra synden, det vil si frelst fra dødens brodd, makt og herredømme.

For Kristus har allerede fullført og fullendt gjerningen han vant herredømmet over døden ved. Det har han skjenket og gitt oss, så vi i ham også hersker over døden. Derfor slutter Paulus med å si: «Slik skal også dere regne dere som døde for synden, men levende for Gud i Kristus Jesus.»

«Regn dere slik,» sier han. Det vil si: Som kristne skal dere vite dette om dere selv og innrette hele deres ferd og gjerning som mennesker som i Kristus allerede er helt døde fra synden og ligger i døden – også for verden. Slik skal dere verken tjene eller følge synden.

Dere skal vise det motsatte: at dere nå lever et annet liv, det som heter å leve gudfryktig, både innvortes i troen og i det ytre livet. Slik hersker dere over synden inntil også kjødet eller legemet sovner inn, og begge slags død blir fullbyrdet på dere. Da skal det være bare liv, uten noen redsel, frykt eller herredømme fra døden.

7. søndag etter treenighet

Søndag

> «På denne tiden skjedde det igjen at en stor folkemengde var samlet, og de hadde ikke noe å spise. Han kalte da disiplene til seg og sa: Jeg har inderlig medynk med folket. For de har alt vært hos meg i tre dager, og de har ikke noe å spise. Sender jeg dem hjem fastende, vil de bli utmattet på veien. Noen av dem er jo kommet langveis fra. Hans disipler svarte ham: Hvor skulle noen få tak i nok brød til å mette alle disse her i ørkenen?» (Mark 8,1–4).

Dette evangeliet handler om de timelige og legemlige goder. Det lærer oss barnetroen og er et bilde for de svake. Ved det skal de lære å vente alt godt fra Gud og sette sin lit til ham – og så også stole på ham i de åndelige ting. For når evangeliet lærer oss hvordan Kristus vil fø magen, kan vi slutte av det at han også vil mette og kle sjelen med åndelige goder. Stoler jeg ikke på at han vil holde legemet oppe, kan jeg desto mindre stole på at han vil holde sjelen oppe til evig tid.

Troen er en grunn som en lener seg på når det gjelder goder en ikke ser. Det vil si at jeg skal vente et gode som jeg verken kan se eller høre, men bare skal håpe på.

Slik gikk det også til i dette evangeliet. Det var omkring fire tusen menn, og verken de eller kvinnene og barna hadde hatt noe å spise på tre dager. De ser ingen mat, og likevel håper de at Gud vil fø dem.

Hva gjør så Kristus? Hvordan stiller han seg til dette? Han går til apostlene og spør hva en skal mette dem med. Da sier de: «Å, hvem skal mette en så stor flokk her i ørkenen?»

Her ser dere hvordan den menneskelige fornuften og troen støter sammen. Og jo klokere fornuften er, desto mindre vil den gå inn i Guds gjerninger. Men nettopp derfor spurte han disiplene: for at enhver skal kjenne sin egen fornuft og erfare at fornuften og troen på ingen måte kan komme overens.

Er jeg i nød og mangel med hustru og barn, og ingen gir meg noe – blir jeg ikke straks hjulpet med mat og klær, ja, da er jeg et vantro menneske. Jeg fortviler og går hen og finner på noe: stjeler, bedrar og tar meg fram så godt jeg kan. Se, det er hva den skammelige vantroen gjør.

Men er jeg troende, lukker jeg øynene og sier: «Å Gud, jeg er din skapning og ditt verk. Du har skapt meg; jeg vil også overlate det til deg. Du sørger mer for

at jeg blir holdt oppe, enn jeg selv gjør. Du vil nok fø meg, mette meg, kle meg og hjelpe meg når og hvor du forstår det best.»

Slik er troen den sikre grunnen jeg står på når jeg venter det jeg ikke ser. Derfor må den alltid ha nok. Før den skulle mangle noe, måtte englene komme ned fra himmelen og grave brød opp av jorden, så et slikt troende menneske kunne bli mett. Så mye krever det trøsterike og mektige ordet i Guds løfte.

Mandag

> «Han spurte dem: Hvor mange brød har dere? De svarte: Sju. Da bød han folket å sette seg ned på marken. Han tok de sju brødene og holdt takkebønn. Så brøt han dem og ga til disiplene sine for at de skulle dele ut. Og de delte ut til folket. De hadde også noen få småfisker. Han ba velsignelsesbønnen og bød at også de skulle deles ut» (Mark 8,5–7).

Se, hvilken vennlig Kristus vi har! Han sørger til og med for å holde den skammelige magen oppe. Her blir håpet reist opp, og mennesket blir trøstet ved Kristi ord når han sier: «De ligger der og venter på meg nå den tredje dagen; jeg må også gi dem nok.»

Her ser dere at alle som holder trofast fast ved Guds ord, blir mettet av Gud selv. Slik er troens art og kraft, og den flyter bare ut av Guds ord.

La oss derfor endelig begynne å tro! For vantroen alene er årsak til alle de synder og laster som nå har tatt overhånd i alle stender.

Hvor kommer det fra at det overalt finnes så mange løse kvinner og skurker? Alt sammen kommer av vantroen. For disse menneskene dømmer bare etter den menneskelige fornuften, bare etter det den ser. Det den ikke ser, vil den ikke fatte. For setter den ikke sin lit til Gud i troen, må den fortvile om seg selv – og så havner den i all slags ondskap og synd. Slik går det der menneskene lar sin fornuft styre og ikke troen.

Nå, som dere har lært troen, skal dere også lære kjærligheten. For Kristus blir framstilt i to skikkelser. Han er et bilde på troen, så vi ikke skal være bekymret.

Men han er også et bilde på kjærligheten. Slik han gjør mot oss – gir oss mat og drikke og klær av fri kjærlighet og ikke for vår fortjenestes skyld – slik skal også vi gjøre godt mot vår neste: fritt, for ingenting, av ren kjærlighet. Slik kan også du være mot din neste som Kristus er mot deg.

For alle evangeliene går ut på dette, og Gud selv krever ikke annet av oss enn at vi skal gi oss hen til å tjene vår neste. Gud trenger nemlig ikke våre gjerninger.

Som Salme 50 sier: «Hør, mitt folk, jeg vil tale! Israel, jeg vil vitne for deg: Jeg er Gud, din Gud!» (Sal 50,7).

Se, slik sier han også til oss: «Se, Israel» – det vil si: du troende menneske – «jeg er din Gud, og ikke du min Gud. Jeg vil gi deg, og ikke du meg. Hør, Israel, jeg vil ikke straffe deg for dine offers skyld, for dine brennoffer er alltid for meg. Alt du har i hus og gård, er jo mitt fra før; det er jeg som har sendt det dit.»

Når han så forkaster offeret, hva vil han da ha? «Gi Gud takk som offer, og gi Den Høyeste det du har lovt, og kall på meg på nødens dag, så vil jeg fri deg ut, og du skal prise meg» (Sal 50,14–15). Det vil si: Hjertet ditt vil jeg ha. Lit på meg, regn meg for en nådig Gud og tro at jeg er din Gud. Så har jeg nok.

Tirsdag

> «Alle spiste og ble mette, og de tok opp det som var til overs av brødstykkene, sju store kurver. De var omkring fire tusen. Og han lot dem dra bort» (Mark 8,8–9).

Dette evangeliet lærer oss at vi skal bruke det Gud gir oss, hvor lite det enn er, og ta imot det med takk. For vi vet at Kristus også vil velsigne det, så det rekker til, ja, til og med øker under hendene våre. Dette behager ham: at en setter pris på gavene hans og takker for dem.

Og Gud velsigner det, så det kommer en bedre til gode og rekker lenger enn de vantros store rikdom og overflødige gods. Det sier også Skriften: «Bedre det lille som de rettferdige har, enn mange ugudeliges rikdom» (Sal 37,16). Og igjen: «Det er Herrens velsignelse som gjør rik» (Ordsp 10,22) – det vil si det som blir gitt av Gud og tatt imot med tro og god samvittighet.

For hva har de som eier mye og stort gods uten tro og uten Kristus? Hva vinner de? Hva annet enn at de raner seg selv for Gud og hans velsignelse?

Men den som frykter Gud og lever i troen, og i denne gudsfrykten lar seg nøye med det Gud gir ham, han har også i sin fattigdom en svært stor skatt. Den heter Guds velsignelse. For han vet at ingen av oss kan skaffe seg mer enn mat og klær, og at heller ikke det kommer ved vårt arbeid og strev, uten at Gud gir sin velsignelse.

Slik går det til her: Disiplene tar imot de sju brødene og de få fiskene av Kristus og begynner å dele dem ut. Det vokser stadig mer under hendene deres, og det rekker så rikelig til at det til og med blir mye til overs.

Dette skal også lære oss at Guds gaver og goder ikke blir mindre når de fattige får hjelp av dem ved gavmilde almisser. Det lover Kristus også når han sier: «Gi, så skal det bli gitt dere! Et godt mål, stappet, ristet og overfylt, skal bli gitt dere i fanget! For med det samme mål som dere har målt med, skal det måles igjen til dere» (Luk 6,38).

Dette har også mange fromme mennesker alltid erfart. De har gitt rikelig til prekeembetet, til skolene og til de fattige, og Gud har gitt dem fred og ro for det.

Det siste stykket skal vi også legge merke til: Det lærer oss å samle opp stykkene som ble til overs. For Gud vil ikke at en skal sløse bort gavene hans til ingen nytte. En skal holde hus med dem og bruke overskuddet han gir, med omtanke, så en har det til nytte og nødtørft i dagene som kommer.

Det vil si å akte det kjære brødet og ikke la smulene ligge under bordet. Etter dette eksempelet har de kjære gamle lært barna sine det samme, med ordtaket: «Den som tar vare på det han har, finner det han mangler.»

Onsdag

> «Jeg taler på menneskelig vis, på grunn av deres kjødelige skrøpelighet» (Rom 6,19).

Paulus har sagt i vers 14: «For synden skal ikke få herske over dere, for dere er ikke under loven, men under nåden.» Det vil si: Nå kan dere godt stå imot synden, fordi dere er i Kristus og har kraften fra hans oppstandelse – syndenes forlatelse og Guds nåde.

Derfor kan ikke loven fordømme dere som syndere eller kaste dere inn under Guds vrede, selv om dere ikke etter kjødet oppfyller loven fullkomment, slik dere skulle.

Så tar han opp det spørsmålet som den forvendte verden kommer med når den hører denne forkynnelsen: «Hva så? Skal vi synde siden vi ikke er under loven, men under nåden?» (Rom 6,15).

Slik er verdens vrangsinn: Når en forkynner syndenes forlatelse, som blir skjenket uten vår fortjeneste, av bare nåde, sier den at en forbyr gode gjerninger. Eller den slutter av det at en kan fortsette å leve i synden og gjøre som en vil.

Men det motsatte skulle jo følge, som rett og rimelig er: Ved denne læren skulle menneskene bli villige til å gjøre det gode, til pris, takk og ære for Gud. For når denne læren blir forstått rett, gjør den ikke menneskene stolte eller likegyldige, men ydmyke og lydige.

Paulus har talt om denne saken med underfulle ord fra Den Hellige Ånd – ord som er ukjente og uvante for verden.

Derfor sier han her: «Fordi dette er talt så uklart for fornuften, vil jeg tale på fornuftig, menneskelig vis. Jeg vil vise dere at også fornuften lærer dere dette: Dere må leve etter viljen til den dere har overgitt dere til. Enhver er jo skyldig å lyde den han har underlagt seg og gått i tjeneste hos.»

Nå har dere som kristne en annen tjeneste enn før. Da var dere i syndens tjeneste og måtte lyde den. Dere kunne ikke komme ut av dens makt eller gjøre noe godt for Gud. Ved nåden er dere løst fra syndens bånd og har nå gitt dere hen til Gud, til hans tjeneste og lydighet. Derfor må dere også leve annerledes enn før.

Dette er jo fornuftig talt, slik menneskene pleier å tale etter sin forstand. Forskjellen er bare at vi taler om det på vår måte – de kristnes måte – med høyere ord.

Vi sier nok også at en ikke skal rane, stjele og hate. Men det er ikke gjort med at loven forbyr det. Det må skje ved Guds nåde, og den utretter det ikke ved vår kraft, men ved Den Hellige Ånd i dem som tror.

Men når vi taler slik, kommer verden straks fram: «Å, er det sant at vår gjerning ikke utretter noe, så la oss være ved godt mot og ikke gjøre noen god gjerning!» Men dette er en frekk forvrengning av den rette læren. For vi stadfester Guds bud og fornuftens lære, men vi viser at fornuften er for svak og ikke lærer hvordan en skal gripe saken an.

Torsdag

> «For likesom dere før bød fram lemmene deres til tjeneste for urenheten og lovløsheten som førte til lovløshet, så by nå deres lemmer fram til tjeneste for rettferdigheten – det fører til helliggjørelse. For da dere var syndens tjenere, var dere fri fra rettferdigheten» (Rom 6,19–20).

Paulus sier her: Dette lærer også fornuften dere. Fordi dere ikke lenger er underlagt synden og urettferdigheten, skal dere heller ikke tjene den lenger. Før har lemmene deres – hele legemet deres – tjent urenheten, all slags urettferdig liv og gjerning. Snu nå dette om, etter deres egen rett og forstand!

Det dere før gjerne så og hørte, talte om og traktet etter, skal nå gjøre vondt i øyne og ører, og hele legemet skal flykte fra det. Slik skal alle lemmene og alt det legemet gjør og lar være, tjene rettferdigheten. Og det skal skje for at lemmene deres eller hele legemet kan bli hellig – det vil si Guds eiendom og bare brukt i hans tjeneste.

Så tjener alle lemmene Gud stadig mer og stadig gladere, ham til ære og i lydighet mot ham – i alt som kalles gudfryktig og prisverdig.

Dette lærer din egen bok deg – den som er skrevet i hjertet ditt – selv om det ikke fantes noe Guds ord.

Og det hjelper ikke å innvende: «Ja, men du har jo lært at en ikke blir salig ved det.» For dette går ikke mot din forstand, men over og utenfor den. Ja, det er det rette lyset, som viser deg hvordan du kan komme dit at du gjør det din egen fornuft lærer deg.

Alt dette sier apostelen på menneskelig vis, etter tidens alminnelige rett og skikk om trelldom og frihet. Tjenerne var nemlig livegne. De måtte være sin herres eiendom og bli i hans tjeneste helt til de ble frigitt eller løst ut på annen måte.

Når han nå sier: «Likesom dere før har tjent urettferdigheten, så tjen nå rettferdigheten» og så videre, følger det at det finnes to slags tjeneste og to slags frihet. Den som tjener synden, sier han, er fri fra rettferdigheten. Det vil si: Han forblir syndens fange og kan ikke komme til rettferdigheten og gjøre gode gjerninger. For fornuften sier at enhver er fri fra den han ikke tjener.

Og slik også omvendt: Er dere nå blitt rettferdighetens tjenere og fri fra synden, følger det igjen at dere skal være lydige mot rettferdigheten og tjene den.

Men dette vil han ikke diskutere mer. Han holder de to opp mot hverandre, så de selv kan se hvilken skade eller nytte hver av dem har brakt dem. Ut fra det skal de selv slutte etter menneskelig forstand og avgjøre med seg selv hvilken de vil bli ved, og hvilken de vil lyde.

Fredag

> «Hva slags frukt høstet dere så den gangen? Slikt som dere nå skammer dere over, for det ender med død. Men nå, når dere er frigjort fra synden og er blitt tjenere for Gud, har dere helliggjørelse som frukt, og til slutt evig liv» (Rom 6,21–22).

Kjære, tenk da tilbake på hvordan dere levde da dere var fri fra rettferdigheten og ikke gjorde annet enn det synden drev og lokket dere til. Hva har dere hatt og vunnet på det? Ingenting annet enn at dere selv i dag må skamme dere over det, og at dere til slutt også måtte ha blitt i døden.

Disse to kostelige fruktene – skam og død – har dere fått, og noe bedre har dere ikke fortjent.

En kostelig og rettferdig lønn for en slik tjeneste! I den vil mennesket være fri fra rettferdigheten og leve som det lyster, og det holder dette for et kostelig liv. Det smaker jo kjøtt og blod, som mener at det kan slippe ustraffet.

Men to harde ris følger på dette. Det ene heter *skam*: Mennesket må bekjenne sin skam både for Gud og for verden. Slik var det med Adam og Eva i paradis: Etter at de ville være fri fra Guds bud og følge den forbudte lysten som djevelen hadde lokket dem til, måtte de kjenne sin vanære og skamme seg i hjertet over å stå for Guds øyne.

Det andre er den evige død og helvetes ild, som de måtte få i tillegg til skammen. Under den var også våre første foreldre falt.

Ville det ikke nå være bedre å være fri fra synden og dens tjeneste og tjene rettferdigheten? Da trenger dere aldri å skamme dere eller lide skade.

I stedet får dere to slags nytte og gagn. Dere har en god og glad samvittighet for Gud og alle skapninger, og dermed er dere hellige – det vil si trygge og visse på at dere tjener Gud, ja, er hans eiendom. Og dessuten har dere en rik og uforgjengelig lønn: det evige liv.

Alt dette er nå sagt på menneskelig vis, slik fornuften forstår og godtar det, selv der Kristus ikke blir kjent. For slik er det i hele verden: De som gjør det onde, som tyver og mordere, må både lide skam for verden og dessuten døden. De som gjør det gode, får derimot ære og godt av alle mennesker for det.

Lørdag

> «For syndens lønn er døden, men Guds nådegave er evig liv i Kristus Jesus, vår Herre» (Rom 6,23).

Det er nok en underlig tale at en til og med skal gi sold til dem som gjør det onde, som om de hadde handlet rett og fortjent det vel.[1] For ordet «sold» betyr noe godt som gis til dem som holder seg redelig og strider mandig.

Men apostelen taler nettopp slik til ergrelse for dem som vrir læren hans og sier: «Stopp! Paulus forkynner bare nåde og lover nåde til og med dem som synder.»

Ja, vil han si, ros deg bare! Du skal få en sold – jeg mener døden og helvetes ild. Den skal du vente deg hvis du vil tyde evangeliet dithen at Gud til og med vil gi deg sold fordi du tjener synden.

Med en slik tale vil han desto mer skremme dem som påstår slikt, eller som innbiller seg at en kan tjene Gud også med synder og til og med få lønn for det av ham!

Slik vender han ordene etter deres tanker og tale og sier: Ja, mener dere det slik at hver den som tjener, skal ha lønn og sold, da får du nok en lønn og en sold, og den heter død og helvete. Den kan den beholde som har lyst på den og regner den for en kostelig ting.

Derimot sier han: «Guds nådegave er evig liv.» Se her hvordan han setter ordene sine! Her bruker han ikke ordet «sold». For han har lært før at vi ikke får det evige livet for våre gjerningers skyld, som en fortjent lønn, men av bare nåde, for Kristi skyld, ved troen. Derfor kaller han det en Guds gave i Kristus Jesus.

Den som har denne gaven, har allerede hovedstykket, det som knuser slangens hode. Han er nå så rik og salig at ingen kan ta dette livet fra ham.

[1] NB: «lønn». Den gamle oversettelsen hadde «Sold», soldatens lønn, og det bygger Luther på.

Og han har en slik kraft at han nå kan sky synden og alltid døde den i sitt kjød. Det makter verken noen lov eller noen menneskelig kraft. Til dette hører troen, og ved den blir vi forent med Kristus og plantet sammen med ham – til syndens død, til det evige liv og til rettskafne gode gjerninger.

8. søndag etter treenighet

Søndag

> «Vokt dere for de falske profetene! De kommer til dere i fåreham, men innvendig er de glupende ulver» (Matt 7,15).

Da vår Herre Kristus hadde endt den lange prekenen på berget og lært disiplene sine det de skulle vite, fortsatte han og formante dem til å vokte seg for falsk lære.

Slik gjør alle gode predikanter når prekenen er slutt: De formaner folket til å bli ved den rette læren og vokte seg for de falske lærerne. På samme måte har Kristus handlet her. Da han hadde talt ferdig, advarte han disiplene og folket og formante dem til å bli i det han hadde sagt dem.

Av dette skal vi lære at det alltid må gå slik: Etter rettskafne predikanter kommer falske, ja, de vil gjerne blande seg inn blant dem. Hvorfor skulle Kristus ellers ha advart oss så trofast, om han hadde visst at alt skulle forbli rent? Derfor gir han oss denne advarselen, så vi skal vite for visst at vi kommer til å få falske profeter.

Slik gikk det på apostlenes tid: Da de var borte, vendte folket seg bort fra Gud og hans ord. Slik gikk det også på dommernes tid: Da de var borte, kom de falske profetene.

Men fordi det er slik, og vi ikke har annet å vente, advarer Kristus, vår Herre, oss her, slik en tro hyrde og biskop skal gjøre. Vi skal holde fast ved evangeliet og ikke vike fra det, om det så skulle koste liv og lemmer. For annerledes kan det ikke være nå – men når timen kommer, skal det bli annerledes.

Her sier du: «Hvorfor tillater da Herren at det kommer falske profeter blant de fromme og etter de rettskafne predikantene? Er han ikke mektig og sterk nok til å hindre det, så evangeliet kunne bli bevart rent og i sin kraft?»

Jo, det kunne han nok, men han gjør det ikke. Han vil prøve sine egne og gi de utakknemlige deres lønn. Paulus sier jo: «For det må være partier blant dere, for at det kan vise seg hvem som er ekte blant dere» (1 Kor 11,19) – partier, sekter og falske lærere. Det vil si: De som har en prøvet tro, skal komme fram i lyset med sitt ord og sin ånd, og slik skal de vise seg å være ekte.

For når Gud gir oss sin Ånd, sitt ord og sin nåde, vil han ikke at vi skal være søvnige og late. Har du det rette ordet, vil djevelen og verden sette seg mot det og prøve å rive deg bort fra det.

Slik vil Gud øve deg i sitt ord, og du skal lære at Guds visdom er klokere enn verdens, og hans styrke sterkere enn denne verdens makt. Det ville du ikke lære uten denne kampen.

Dette er én grunn til at Gud sender partier og sekter blant oss: for at Ordet skal tre desto klarere fram. I seg selv er partier og sekter likevel ikke gode.

Mandag

«Vokt dere for de falske profetene! De kommer til dere i fåreham …» (Matt 7,15).

Den andre grunnen til at vår Herre Kristus lar falske profeter komme blant de fromme, er at han vil straffe de utakknemlige, som ikke vil ta imot Ordet så de kunne bli omvendt og salige.

Slik skriver også Paulus: «… fordi de ikke tok imot kjærlighet til sannheten, så de kunne bli frelst. Derfor sender Gud dem kraftig villfarelse, så de tror løgnen, for at de skal bli dømt, alle de som ikke har trodd sannheten, men hadde sitt behag i urettferdigheten» (2 Tess 2,10–12).

Så hardt straffer Gud denne synden, som vi regner for så liten: med blindhet og villfarelse – og det er jo de høyeste og hardeste synder.

Folk regner det for en liten ting at vi nå av Guds nåde har fått evangeliet igjen. Men hvor mange takker Gud for det, om så bare én gang? Vi glemmer det, slår det hen i vær og vind og blir late og likegyldige. Det går ingen til hjerte, ingen smaker det, ingen løfter hendene og takker Gud for det.

Vi er så rikelig overøst med evangeliet at det snart vil gå oss slik Paulus har spådd: «For det skal komme en tid da de ikke skal tåle den sunne lære, men etter sine egne lyster skal de ta seg lærere i mengdevis, etter som det klør i øret på dem» (2 Tim 4,3).

Slik kan vi overalt i Den hellige skrift se hvor dypt det krenker Gud når hans ord blir foraktet, og at han regner det for den største synd.

Dette ordet er så kostelig og dyrebart at det har kostet hans kjære Sønns blod, og likevel regner vi det for så lite og slår det hen i vær og vind. Gud sender oss nå timelige og legemlige plager. Men hva er alt dette mot at menneskene blir forherdet, forblindet og forført av de falske profetene, så himmelen blir lukket for dem, helvete åpnet og det evige liv forspilt!

Det skal komme falske lærere; den ene vil lære dette, den andre noe annet. Da skal himmelen være lukket, og de falske predikantene vil ikke la den bli åpnet. Derfor er det sannelig på tide at vi ber for alvor. Men hjertene våre er for kalde til det. Husveggene våre brenner ennå ikke, og vi kjenner ennå ikke skaden.

Likevel har djevelen i sinne å drukne hele landet i blod og ta bort evangeliet, om han ikke blir stanset og hindret ved fromme kristnes bønn. Kristi ord har ettertrykk og angår hele verden når han sier: Se dere for, la dere advare! Derfor skal vi ta imot Ordet med frykt og bange hjerter.

Så har dere nå hørt at det kommer partier: for at de som blir fristet og står fast, kan bli desto herligere, og for at de som forakter Guds ord, kan bli straffet.

Tirsdag

> «På fruktene skal dere kjenne dem. Sanker en vel druer av tornebusker, eller fiken av tistler? Slik bærer hvert godt tre god frukt, men et dårlig tre bærer dårlig frukt. Et godt tre kan ikke bære dårlig frukt, heller ikke kan et dårlig tre bære god frukt. Hvert tre som ikke bærer god frukt, blir hogd ned og kastet på ilden. Derfor skal dere kjenne dem på deres frukter» (Matt 7,16–20).

Alle ytre gjerninger og alt ytre vesen er de fruktene som følger av læren.

Men det trengs åndelige øyne for å kjenne igjen de rette, gode fruktene, slik Paulus regner dem opp: «Men Åndens frukt er kjærlighet, glede, fred, langmodighet, mildhet, godhet, trofasthet, ydmykhet, avholdenhet» (Gal 5,22–23). Det er Åndens rette frukter. Men kjødets gjerninger er «utukt, urenhet, skamløshet, avgudsdyrkelse, trolldom, fiendskap, trette, avindsyke, sinne, ærgjerrighet, splittelse, partier, misunnelse, mord, drukkenskap, svirelag og annet slikt» (Gal 5,19–21).

Så har vi de rette kjærlighetsgjerningene, de en gjør mot den som er i nød, og mot fiendene sine: at en forbarmer seg over synderen, lærer de uvitende og tjener de fattige med legeme, gods og ære. Disse gjerningene vil du aldri finne hos noen falsk profet. De kan nok opptre som åndelige menn og se ut som noe stort, men kjærligheten som tjener den andre, finner en ikke hos dem.

La dem bare bruke Skriften og stille seg hellige an! Gi bare akt på om deres kjærlighet holder troens prøve, om erkjennelsen av Kristus står helt uforandret, og for det tredje om de gjør sine gjerninger mot nesten eller ikke. Kristus sier: «På fruktene skal dere kjenne dem.» For hvem har noen gang gjort et pæretre av en pære eller et kirsebærtre av et kirsebær? Treet kjennes på fruktene, men det blir ikke gjort av dem.

Slik var også Abraham allerede from da han ofret sin sønn Isak, og likevel blir det sagt til ham etterpå: «Nå vet jeg at du frykter Gud» (1 Mos 22,12). Altså hjelper ikke de ytre gjerningene til at jeg blir eller er from. Men de kunngjør og åpenbarer denne skatten og hjertet der den ligger skjult, for Gud vil gjøre skatten kjent.

Slik gjør gjerningene oss fromme, rene og hellige i det ytre for menneskene, men ikke for Gud. Det må Kristus og troen alene gjøre. Da har du gjort det rette skillet. De gjerningshellige er de dårlige trærne. Gjør de ikke gode gjerninger likevel? Jo, men hva er en god gjerning? Hjelper de menneskene på legeme og sjel? Det kan de ikke.

Men et godt tre bærer ikke dårlig frukt. Det vil si: En kristen, hvor svak og skrøpelig han enn er, skader ikke sin neste. Så lenge en kristen blir i troen, gjør han ingen gjerning som skader nesten; tvert imot: Alt han gjør, gjør han for å hjelpe ham.

Men om en av og til ser noe skrøpelig hos ham, skal du ikke ta anstøt av det. Gud lar det skje slik, og hans hellige snubler av og til, for at deres tro skal bli styrket og vokse ved det, og for at de skal erkjenne sin skrøpelighet. Vi er ennå ikke gode, men vi arbeider på å bli bedre for hver dag.

Onsdag

> «Ikke enhver som sier til meg: Herre, Herre! skal komme inn i himlenes rike, men den som gjør min himmelske Fars vilje. Mange skal si til meg på den dagen: Herre, Herre! har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i ditt navn? Men da skal jeg åpent si til dem: Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven!» (Matt 7,21–23).

Til sist gir Herren denne trøsten: Sektene og partiene blir ikke stående, om vi bare kan vente; men en rettskaffen predikant beholder seieren og består. Bekymre dere derfor ikke, sier Kristus, om de så gir seg ut for å komme i Guds eller kirkens navn, kaller seg apostler og lærer et annet evangelium. Dere skal likevel ikke høre på dem.

Vil de kristne ikke bli forført av slike herlige navn, må de derfor kjenne Kristi rette lære og dømme all annen lære etter den: Stemmer den med Kristi lære eller ikke? Når han befaler sine kristne å vokte seg for de falske lærerne, gjør han dem med dette til dommere og gir dem befaling om å prøve all lære. Da krever han også at de skal ha forstand til å skjelne mellom rett og falsk lære.

For den som vil bli funnet i himlenes rike, må ikke bare bruke navnet og ordene og ikke bare si: «Herre, Herre!» Han må også gjøre det Gud vil ha gjort i sitt rike.

Skal vi alle gjøre hans vilje, må vi vite sikkert hva den er, og hvordan den skal gjøres. Det lærer verken vår egen visdom eller våre egne tanker oss, men Guds ord alene, som åpenbarer og viser oss hva som er Gud Faders vilje.

For det første: at han har sendt sin enbårne Sønn til verden for å sone vår synd med sin død, rense oss med sitt blod og gjøre oss salige uten vår fortjeneste. Dette lar han forkynne for enhver ved evangeliet, og han krever at du skal tro det og ta imot det.

For det andre: Når vi nå har tatt imot denne nåden og saligheten, er døpt til Kristus og tror, vil han også at vi skal leve deretter, være Gud lydige og gjøre det som er befalt i de ti bud.

Dette vil han ikke bare ha forkynt eller sagt med munnen, men gjort av hjertet, med gjerninger. Men den som lar dette fare, eller lærer og gjør det motsatte, skal vite at han ikke har gjort Guds vilje. Han har allerede sin dom: Han hører ikke hjemme i himlenes rike, for han er uten tro og kjærlighet.

Bli da ved den sikre prøvesteinen for all lære, Guds ord og bud. Så kan du ikke fare vill eller ta feil, men kan slå ned alt det de falske åndene roser seg av.

For Kristus sier: «Ikke enhver som sier til meg: Herre, Herre! … men den som gjør min himmelske Fars vilje.» Med dette viser han oss til sitt ord, så vi skal vite at bare de fruktene som stemmer med det, er de rette.

Torsdag

> «Derfor, brødre, skylder vi ikke kjødet noe, så vi skulle leve etter kjødet. For dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø. Men dersom dere ved Ånden tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve» (Rom 8,12–13).

Ved Kristus er vi frelst fra fordømmelsen, som vi før hadde fortjent med syndene våre, og nå har vi livet ved Kristi Ånd, som bor i oss. Derfor er vi nå også skyldige til å leve etter Ånden.

Det er dette han mener når han sier at vi er skyldnere. Det vil si: Dere er blitt kristne og har nå Den Hellige Ånd. Det nye kallet, den nye standen og det nye vesenet dere da er kommet inn i, krever nettopp dette av dere: at dere også lever slik Ånden viser og lærer.

Det er ikke overlatt til deres eget forgodtbefinnende om dere vil gjøre det eller la det være. Vil dere rose dere av nåden og Ånden, må dere også bekjenne at dere er skyldige til å leve – ikke etter kjødet, som bare vil bli i synden, men etter Ånden.

Ånden viser dere at nå som dere er døpt og forløst fra synden, skal dere vende dere fra den til rettferdighetens nye liv, og ikke omvendt fra det livet tilbake til synden.

Den som er en kristen, skal derfor ikke si: «Jeg er fri fra loven, derfor kan jeg gjøre hva jeg vil.» Han skal gjøre det motsatte: Fordi han er kristen, skal han frykte og vokte seg for synden. For her står den alvorlige dommen: «Dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø.»

Det er ikke vanskelig å forstå hva det vil si å leve etter kjødet. Kjødet er ikke bare syndens grove lyst, men også sjelen og alle naturens krefter, ytre og indre – fornuften og viljen – så lenge de er uten Ånden og ikke blir styrt av Guds ord. Særlig er det vantro, forakt for Guds ord og trass på egen visdom, makt og ære. Alt dette må de kristne sky og flykte fra.

For også de kristne har ennå noe av kjødet i seg som må dødes: alle slags anfektelser og lyster mot Guds bud, som rører seg i naturen og lokker til synd. Det er dette Paulus her kaller kjødets gjerninger[1]: vantroens tanker, kjødelig sikkerhet, kulde og treghet til å bruke Guds ord og bønnen, utålmodighet og knurring i lidelser, sinne, hevngjerrighet, misunnelse og så videre.

Slike tilbøyeligheter holder ikke opp med å røre og friste menneskene. Derfor trengs det en heftig kamp og strid, som ikke kan stanse eller ta slutt så lenge vi lever. Her må en kristen ikke være doven eller lat. Han må vekke seg selv ved Ånden, så han ikke gir kjødet rom, men stadig døder det – for at han ikke selv skal bli drept av det.

Derfor vil Paulus minne de kristne om å tenke over hva de har tatt imot, og hva de er satt til. Fordi de har syndenes forlatelse og Den Hellige Ånd, må de ikke miste dette igjen, men bruke det i striden mot kjødets syndige lyster. Og de skal trøste seg med at de ved Den Hellige Ånd har styrke og kraft til å stå imot synden og døde den.

Fredag

> «For så mange som drives av Guds Ånd, de er Guds barn. Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk barnekårets Ånd som gjør at vi roper: Abba, Far!» (Rom 8,14–15).

[1] NB: «legemets gjerninger» (Rom 8,13).

Å drives av Guds Ånd vil si å få et hjerte som gjerne hører Guds ord og tror at det har nåde og syndenes forlatelse i Kristus, og som bekjenner og viser denne troen for verden. Et slikt hjerte søker framfor alt Guds ære, tjener nesten og er tålmodig, kysk og godt. Og blir et slikt menneske overrumplet og snubler, står han likevel straks opp igjen ved bot og holder opp med å synde.

For alt dette lærer Den Hellige Ånd ham når han hører og tar imot Guds ord og ikke gjenstridig trosser Den Hellige Ånd. Derfor skal enhver her se på seg selv, så han ikke bedrar seg selv. For mange vil kalles kristne, men er det ikke. Det ser en på at ikke alle drives av Guds Ånd – og en eller annen ånd må jo drive dem.

Er det ikke Guds Ånd som driver dem mot kjødet, må det være den onde ånd som driver dem til kjødet, mot Guds Ånd. Derfor må de også være enten Guds egne, kjære barn, kalt til det nye livet, eller omvendt forkastet av Gud, djevelens barn og med ham arvinger til den evige ild.

Ordet Paulus bruker her – Guds barn – gir ham anledning til å tale videre, og han holder en skjønn og trøsterik preken om hva dette barnekåret er. Han sier: «Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte.»

Han vil si: Fordi dere nå har Den Hellige Ånd ved troen og blir drevet av ham, er dere ikke lenger under trelldom, slik dere var under loven. Nå har dere den trøsten at dere ved troen er visse på Guds nåde, kan regne Gud som deres Far og påkalle ham som barna hans.

Hold altså de to slags gjerninger opp mot hverandre, de som kommer av de to slags forkynnelse, loven og evangeliet. Det er også dette som skiller de kristne fra alle andre, som er uten tro og uten erkjennelse av Kristus. Han kaller det her en trelldommens ånd: den som driver dem som loven alene skremmer og får til å flykte fra Gud.

Men når hjertet derimot griper evangeliets forkynnelse, som tilgir synden for Kristi skyld uten vår fortjeneste og verdighet, kan det sette sin lit til Guds nåde mot lovens redsel. Og Den Hellige Ånd gjør at det kan bli i denne tilliten til Gud, og i denne troen påkaller det Gud av hjertet, selv om det kjenner seg svakt og syndig. Det vil si å ta imot barnekårets Ånd.

Abba er et hebraisk ord og betyr «kjære far». Det er ordet et lite barn, en arving, sier til sin far i enfoldig tillit. Et slikt barnlig ord taler også troen til Gud ved Den Hellige Ånd, men fra hjertets dyp – særlig når den er i kamp og nød.

Lørdag

> «Ånden selv vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn. Men er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger, så sant vi lider med ham, for at vi også skal herliggjøres med ham» (Rom 8,16–17).

At vi er Guds barn og trygt kan regne oss for det, har vi ikke av oss selv og heller ikke av loven. Det er Den Hellige Ånd som vitner dette midt i vår skrøpelighet – mot loven og mot det vi selv føler av skrøpelighet.

Dette vitnesbyrdet skjer slik at vi også kjenner og merker Den Hellige Ånds kraft når han virker i oss ved Ordet, og vår erfaring stemmer med Guds ord og forkynnelsen.

Dette kan du kjenne hos deg selv når du i angst og nød får trøst av evangeliet og slik overvinner tvil og redsel, så hjertet ditt kan slutte fast og sikkert at du har en nådig Gud. I en slik tro kan du påkalle ham med glede og vente hjelp fra ham.

Og der denne troen står fast, følger også erfaringen at du blir hjulpet. Det er det rette indre vitnesbyrdet, som du kan merke på at Den Hellige Ånd virker i deg.

I tillegg har du også ytre vitnesbyrd: Han gir deg særlige gaver – sin åndelige forstand, nåde og lykke i kallet ditt, lyst og kjærlighet til hans ord. Ingenting av dette har de vantro, for de har ikke Den Hellige Ånd. Men det er også sant at dette skjer hos de hellige i stor skrøpelighet.

«Men er vi barn, da er vi også arvinger» og så videre. Her hører du de kristnes høye ros og herlighet. La verden ha sin prakt og herlighet – den består ikke i annet enn at de er djevelens barn. Men tenk du selv over hva det vil si at en fattig, elendig synder skal ha den æren hos Gud at han skal kalles Guds sønn og arving. Hvem kan prise og uttrykke det nok? Det kan verken sies eller fattes.

Men her viser den store menneskelige skrøpeligheten seg hos oss. For dersom vi trodde dette urokkelig, hva skulle vi da frykte, og hvem ville eller kunne skade oss? Den som av hjertet kan si til Gud: «Du er min kjære Far, og jeg er ditt barn», han skal visselig by alle helvetes djevler trass og med glede forakte alle verdens trusler.

For i denne Faren har han jo en Herre som alle skapninger må frykte, og uten hans vilje makter de ingenting. Dessuten har han en arv som ingen skapning kan skade eller gjøre noe skår i. Å, hvor stort er ikke et menneske som ikke følger sine lyster, men står dem imot med sterk tro og i lidelser!

Det regnes for stor adel og ære på jorden å være barn av en mektig konge og keiser. Men hva er det mot den som er kalt – ja, av Gud selv kalt og utvalgt – til å være den høye, guddommelige majestets sønn og arving?

Denne æren alene burde bevege oss til å ta avstand fra dette syndige livet på jorden og kjempe mot det av alle krefter, om vi så alle skulle miste og lide alt et menneske kan lide.

9. søndag etter treenighet

Søndag

> «Men han sa også til disiplene sine: Det var en rik mann som hadde en forvalter. Denne ble angitt for ham, det ble sagt at han sløste bort eiendommen hans. Mannen kalte ham da til seg og sa: Hva er det jeg hører om deg? Gjør regnskap for hvordan du har forvaltet eiendommen, for du kan ikke være forvalter lenger! Da sa forvalteren til seg selv: Hva skal jeg gjøre, nå når min herre tar forvaltningen fra meg? Grave orker jeg ikke, og å tigge skammer jeg meg for. Nå vet jeg hva jeg skal gjøre, for at de skal ta imot meg i sine hus når jeg er blitt avsatt. Han kalte så til seg hver enkelt av sin herres skyldnere. Til den første sa han: Hvor mye skylder du min herre? Han sa: Hundre fat olje. Da sa han til ham: Her har du gjeldsbrevet ditt. Sett deg nå ned, skynd deg og skriv femti! Deretter sa han til en annen: Og du, hvor mye skylder du? Han sa: Hundre tønner hvete. Han sier til ham: Ta gjeldsbrevet ditt og skriv åtti! Herren roste den urettferdige forvalteren fordi han hadde skikket seg klokt. For denne verdens barn er klokere mot sin egen slekt enn lysets barn» (Luk 16,1–8).

Denne lignelsen tar vi i enkel forstand: Forvalteren har bedratt herren sin og tilegner seg godset hans på en svikefull og listig måte. Det er ikke rett at den som før har bedratt herren sin, nå handler så åpenlyst svikefullt med hans gods for å ha gode dager hele livet. Det får bli med det.

Herren fastslår at forvalteren har handlet klokt, men ikke at det er godt – nei, han klandrer ham. Det Herren roser, er at han ikke har glemt seg selv; han roser bare hans list.

Ut fra dette slutter Herren videre: Slik forvalteren her er klok i sin handlemåte, slik skal også vi være kloke for å vinne det evige liv.

På samme måte sier også Paulus at Adam er et forbilde på Kristus (Rom 5,14). Han sammenligner Kristus med Adam i opphav og fødsel, men ikke i frukt og gjerning. For av Adam har vi ikke arvet annet enn synd og fordømmelse, men av Kristus har vi fått rettferdighet og salighet. Disse to stemmer ikke overens: Rettferdighet fortjener ros, synd fortjener straff.

Men etter opphavet sammenligner han dem: Slik synden og døden er trengt inn til alle mennesker ved Adam, slik er rettferdigheten og livet trengt inn ved Kristus. Slik sammenligner Herren også her den urettferdige med den rettferdige: Slik den urettferdige handler klokt med urett, slik skal vi handle klokt med rett, i fromhet.

Slik skal denne lignelsen forstås. For Herren sier: «Denne verdens barn er klokere … enn lysets barn» – for at lysets barn skal lære klokskap av mørkets barn.

Mandag

«Og jeg sier dere: Gjør dere venner ved den urettferdige mammon …» (Luk 16,9).

Her taler Skriften om oss som ytre mennesker, om hvordan vi i kjøtt og blod omgås andre mennesker. At jeg er from, vet verken du eller jeg.

Her må jeg gjøre troen min viss for meg selv og for andre mennesker, og jeg må gjøre godt mot nesten, så troen kan vise seg. For de ytre gjerningene er bare tegn på troen i det ytre. Gjerningene gjør ikke from, men de viser at jeg er from, og vitner om at troen i meg er rett.

Slik må dere forstå Skriften her: «Gjør dere venner ved den urettferdige mammon», det vil si: Gjør godt, så troen deres kan bli viss. Slik har Lukas her beskrevet troens frukt: Gi til de fattige og gjør deg venner. Det er som om han ville si: «Nå vil jeg ikke lære om troen, men om hvordan du skal vise troen din.»

Gjør derfor godt mot nesten av hjertet når du kan, så er du viss på at du tror.

Noen steder taler Skriften om den ytre vandelen, andre steder om den indre. Fører du nå det som er sagt om den ytre vandelen, inn i hjertet og blander de to sammen, vrir du på det og handler galt. Derfor må du holde dem atskilt.

Ordene «Jeg var sulten, tørst, naken» og så videre (Matt 25,35–36) gjelder den ytre vandelen og betyr: «Dere har aldri ført en slik ytre vandel at dere kunne ha vist troen deres. Her vil jeg ta de fattige til vitne.»

Derfor må troen alene være her og gjøre oss fromme; så følger gjerningene og beviser troen.

Si derfor slik: «Å Gud, jeg vil ikke fortjene noe hos deg med gjerningene mine, men bare innrette dem slik at jeg kan tjene nesten med dem.»

Det evige liv har to deler: troen og det som følger av troen. Når du lever i troen og gjør godt mot nesten, må det evige liv følge, om du så aldri tenker på det.

Nettopp derfor er Kristus gitt oss til mellommann, for at vi ikke skal handle med Gud med gode gjerninger når vi trer fram for ham. For da støter vi Kristus bort og kan ikke bestå for Gud. La derfor ham være mellommann, og hold dere under hans vinger, slik det heter i Salmenes bok: «Med sine vingefjær dekker han deg, og under hans vinger finner du ly» (Sal 91,4).

Derfor må du ikke søke himmelen med noen som helst gjerning. Gjør gjerningene dine fritt, så kommer det evige liv av seg selv, uten at du søker det. For om jeg så himmelen åpen og kunne fortjene den ved å plukke opp et halmstrå, ville jeg likevel ikke gjøre det – for at jeg ikke skulle si: «Se, jeg har fortjent det!»

Nei, nei, ikke min fortjeneste! Men Gud være æren, han som har gitt sin Sønn for meg og latt ham utslette både min synd og helvete.

Tirsdag

«Og jeg sier dere: Gjør dere venner ved den urettferdige mammon, for at de, når den svikter, kan ta imot dere i de evige boliger!» (Luk 16,9).

Vi skal ikke gjøre helgenene til mellommenn hos Gud, for de kan ikke hjelpe oss inn i himmelen. Vi har bare én mellommann hos Gud, og det er Kristus. Kristus sier selv: «Jeg er veien og sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten ved meg» (Joh 14,6). Derfor skal vi ikke bygge vår trøst på noen helgen, men på Kristus alene. Ved hans fortjeneste blir både vi og alle helgener salige.

For hvordan skulle helgenene ta oss inn i himmelen, når hver av dem selv trenger at Gud tar ham inn?

Hva skal vi så si til at Kristus sier: «Gjør dere venner ved den urettferdige mammon, for at de … kan ta imot dere i de evige boliger»? Vi svarer: Dette ordet taler ikke om helgenene i himmelen, men om de fattige og trengende på jorden, som lever sammen med oss.

Det er som om han ville si: Sankt Paulus, Sankt Peter og andre døde helgener trenger ikke din tjeneste. De er heller ikke dine venner, men vennene til dem som levde samtidig med dem og gjorde vel mot dem.

Ta deg av dine venner – det vil si de fattige som lever på samme tid som deg og hos deg, dine nærmeste naboer som trenger din hjelp. Dem skal du gjøre til venner med din mammon.

For det andre må en ikke forstå det slik at det er menneskene som tar imot oss i de evige boliger. De skal være årsak til det og vitner om vår tro, som er øvd og vist mot dem; og for denne troens skyld tar Gud imot oss i de evige boliger. For slik taler Skriften når den sier: «Synden fordømmer, troen gjør salig.» Det vil si: Synden er årsak til at Gud fordømmer, og troen er årsak til at Gud gjør salig.

Slik vil vennene ta imot oss i de evige boliger: På grunn av vår tro, som er vist mot dem, blir de årsak til at vi arver himlenes rike.

Når vi skal fram for Guds dom, vil en fattig som jeg har gjort vel mot, stå i himmelen og si: «Han har vasket føttene mine, han har gitt meg drikke, kledd meg, mettet meg» og så videre. Han vil visselig være min venn og et vitne om min tro.

Når så en tigger sier: «Å Gud, det har han gjort mot meg som mot ditt lem», da vil Gud si: «Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg» (Matt 25,40). Disse fattige skal altså ikke være mine hjelpere, men mine vitner, som står fram og vitner om vår tro.

Med dette vil jeg ikke forkaste at du priser Peter og andre helgener, for også han er et lem som hører Gud og Kristus til.

Onsdag

> «Men disse ting hendte som forbilder for oss, så vi ikke skal ha lyst til det onde, slik de hadde lyst til det. Heller ikke må dere bli avgudsdyrkere slik som noen av dem. Som det er skrevet: Folket satte seg ned for å ete og drikke, og de sto opp for å leke. Heller ikke må vi drive hor, slik noen av dem drev hor, og på én dag falt tjuetre tusen» (1 Kor 10,6–8).

Med stort alvor holder Paulus dette eksemplet fram for hele verden, som en advarsel mot kjødelig sikkerhet og falsk tillit til gavene og velgjerningene en har fått av Gud.

For fra verdens begynnelse finnes det visst ingen mer underfull historie i Skriften – unntatt Kristi død og oppstandelse – enn denne: hvordan Gud førte folket ut av Egypt og brakte det gjennom ørkenen inn i det lovede land.

Ut fra dette sier han: Er dere kristne og døpt, må dere også se og tenke tilbake på hvordan det gikk dem som også var Guds folk. De var hellige og ble kalt Guds hellige folk, for Gud hadde tatt dem alle til seg. De hadde også Guds ord, løfte og sakrament ved Moses, som var deres biskop. Under ham ble de alle døpt, da han førte dem gjennom havet og siden under skyen.

Gud gav dem brød fra himmelen og vann å drikke av klippen. Det var deres sakramenter og tegn, og ved dem så de at Gud var hos dem og ville verne dem. De trodde også på den lovede Kristus, Guds Sønn, som førte og ledet dem inn i ørkenen. Slik var de høyt benådede og hellige mennesker.

Men hvor lenge varte denne troen hos den store mengden? Ikke lenger enn til de kom inn i ørkenen. Da begynte de snart å forakte Guds ord og knurre mot Moses og mot Gud. Så slo Gud dem slik at bare to av hele folket som var dratt ut av Egypt, kom ut av ørkenen og inn i landet.

Med dette viste Gud tydelig nok at han ikke hadde behag i den store mengden, og at det ikke hjalp dem at de ble kalt Guds folk og hellige mennesker, fordi de ikke trodde eller lød Guds ord.

Alt sammen kom av det lede hovmodet: De satte seg opp mot Guds ord i tillit til at de var Guds folk og daglig tok imot så store velgjerninger av ham.

Se, er det ikke forferdelig? Slike høyt opphøyde mennesker, dette folket som Gud og Kristus selv åpenbarte seg iblant, som han styrte og førte med sine engler og æret med så mange under at det aldri er hørt om maken hos noe folk på jorden!

Moses vitner selv: «For hvor finnes det et folk, om det er aldri så stort, som har guder som er så nær dem som Herren vår Gud er nær oss, hver gang vi kaller på ham?» (5 Mos 4,7).

Er det ikke forferdelig at de likevel alle sammen faller og synder så grufullt – ikke av en liten menneskelig skrøpelighet, men ved gjenstridig forakt for Gud og ulydighet – og fører en slik straff over seg at de til sist måtte gå til grunne?

Torsdag

> «La oss heller ikke friste Kristus, slik noen av dem gjorde, og ble ødelagt av slanger. Knurr heller ikke, slik noen av dem knurret, og ble drept av ødeleggeren» (1 Kor 10,9–10).

Det jødiske folket hadde vandret omkring i ørkenen i førti år, og Gud hadde gitt dem seier over fiendene deres. Da de nå igjen sto like ved det lovede land, ble folket utålmodig og begynte å knurre mot Gud. Da sendte Gud giftige slanger blant dem, de ble bitt, og en stor mengde av folket omkom (4 Mos 21,4–6).

Denne talen mot Gud kaller apostelen å friste ham: at de i vantro setter seg opp mot Guds ord fordi han ikke gjør for dem det de vil ha. For egentlig betyr det å friste Gud at en ikke bare lar være å tro hans ord, men reiser seg mot det. En vil ikke la det være rett som han sier, men vil mestre det med sin egen visdom og slik stole på seg selv og trosse ham.

Men legg merke til hvordan Paulus tolker det å friste Gud: Han sier at de fristet Kristus. Med dette viser han at den samme personen, Guds evige Sønn, var hos sin kirke fra begynnelsen og midt iblant folket. Dette folket hadde fra de første fedrene fått løftet om ham, at han skulle bli menneske, og hadde slik trodd nettopp det samme som vi.

Med denne beretningen vil Paulus nå advare alle som roser seg av å være kristne og Guds folk. Han vil prente dette eksemplet godt inn, så enhver skal tenke på det, bli i gudsfrykten og vokte seg for sikkerhet.

For med slike grufulle straffer gir Gud jo verden forferdelig tydelig å forstå at han ikke er til å spøke med. Han lar det ikke gå ustraffet når en forakter hans ord og vil mestre det, følger sitt eget forgodtbefinnende, sin egen klokskap og sine lyster og trøster seg falskt med tanker som: «Å, Gud blir ikke vred på deg, for du er en så fremragende mann og så høyt æret av ham.»

Her hører du at han ikke sparte hele folket som var ført ut av Egypt, og så mange fremragende mennesker, ja, til og med av Kristi slekt i Judas stamme.

La derfor deres eksempel være en advarsel for oss, så vi tenker på at dersom vi roser oss av Kristus, må vi også bli i Guds nåde og ikke miste igjen det vi har tatt imot.

For vi er ennå ikke kommet fram dit vi skal, men er fremdeles underveis, og her må vi stadig holde ut i den kampen vi står i. Forløsningen er nok begynt, men ennå ikke fullendt.

Du er kommet ut av Egypt og har gått gjennom Rødehavet. Men du er ennå ikke kommet gjennom ørkenen og inn i det lovede land, og du kan ennå synde underveis, så du blir slått og går glipp av frelsen din.

Fredag

> «Men alt dette hendte dem som forbilder, og det er skrevet til formaning for oss, som de siste tider er kommet til» (1 Kor 10,11).

Når slikt har rammet det folket som Gud først hadde utvalgt til sitt folk, og som han gjorde så store under blant – hva bedre skal eller tør vi vente?

Ja, hvor mye større grunn har vi ikke til å se oss godt for, så det ikke skal gå oss på samme måte!

Dette viser også Paulus selv når han sier at det er skrevet til formaning for oss, som de siste tider er kommet til. Det vil si: Vi lever i den siste og verste tiden, som fører langt større fare og langt hardere straff med seg. For Kristus og apostlene har sagt forut at det skulle komme grufulle tider, da det skulle skje et stort frafall fra den rette læren og en forferdelig forvirring i kirken.

Vel, denne siste tiden var allerede begynt den gangen apostlene levde. For etter Kristi himmelfart er vi kristne den siste delen av verden og den lille resten som hører himmelen til. Vi som er midt iblant den store, utallige mengden av den ugudelige, onde slekten i den vide verden, må også få det langt verre enn jødene.

Det var nok en stor og forferdelig straff, og det kan se ut som det ikke kunne finnes noen mer forferdelig plage enn den som rammet det jødiske folket i ørkenen. Likevel var det bare en legemlig straff. Og selv om en så stor mengde av

dem falt i den evige fordømmelse på grunn av sin vantro og sin forakt for Gud, ble likevel Guds ord og den rette kirken ved Moses bevart hos de andre.

Men denne siste straffen i den siste tiden er langt mer grufull: Gud lar den rene læren bli tatt bort og sender kraftig villfarelse, så de skal tro løgnen og gå evig fortapt – de som ikke tok imot kjærlighet til sannheten, så de kunne bli frelst (2 Tess 2,10–11).

Slik har vi dessverre hittil fått vår lønn og er blitt grufullt straffet. Og er vi ikke takknemlige for den nåden Gud har gitt oss ved sitt ord – som den siste gnisten av lyset, som holder på å slukne – da skal vi komme til å betale langt hardere for det.

Lørdag

> «Derfor, den som mener seg å stå, han se til at han ikke faller! Dere har ikke møtt noen fristelse som mennesker ikke kan tåle. Og Gud er trofast. Han skal ikke la dere bli fristet over evne, men gjøre både fristelsen og utgangen på den slik at dere kan tåle den» (1 Kor 10,12–13).

Dette er nå slutningen og summen som slike eksempler skal lære oss. De er en preken mot de sikre åndene, slike som fantes blant korinterne. De roste seg av å høre til de høye apostlenes skole og av å ha tatt imot Den Hellige Ånd; de stiftet partier, og alt de gjorde, skulle være rett.

Til dem sier han: Nei, kjære bror, vær ikke for sikker og trygg på at du står! For når du mener du står fastest, er du nærmest å falle, og du kunne falle slik at du ikke kunne reise deg igjen.

De i ørkenen var svært fremragende mennesker; de begynte svært godt og gjorde store ting, og likevel falt de og omkom.

Se deg derfor for, og la ikke djevelen bedra deg. Du bærer ennå på kjøtt og blod, som strider mot Ånden, du har djevelen til fiende, og i deg selv er det fare og nød på alle kanter.

Vokt deg derfor, så du ikke mister igjen det du har tatt imot. Du har bare begynt og har ennå ikke nådd målet. Derfor må du her gi akt, kjempe og være årvåken, så du kan arbeide på din frelse med frykt og beven (Fil 2,12).

Likevel vil jeg ikke skremme dere for mye, men også trøste litt, fortsetter Paulus. Hittil har dere ikke hatt tyngre anfektelser enn dem som kommer fra kjøtt og blod og fra dere selv innbyrdes: at den ene forakter den andre og gjør ham urett, eller at annen forargelse kommer til. Det er riktignok verken godt eller pent, og dere må se til å bedre dere, så det ikke skal bli verre med dere.

For skulle djevelen selv for alvor angripe dere med falsk lære og høye åndelige anfektelser – som å friste Gud, slik mange hellige er blitt anfektet – da ville dere ikke kunne bestå. Dere er ennå for skrøpelige, nye og uprøvde kristne.

Takk derfor Gud, som ennå handler slik med dere at dere kan tåle det. Han våker over dere, så alt tjener dere til gode, og derfor formaner han dere ved sitt ord til å se dere for, så dere ikke skal falle i større fristelse.

10. søndag etter treenighet

Søndag

> «Da han kom nær og så byen, gråt han over den, og sa: Visste også du, om enn først på denne din dag, hva som tjener til din fred! Men nå er det skjult for dine øyne» (Luk 19,41–42).

Mot dem som forakter Guds ord, kan en forkynne på to måter. Den første er med Guds ord, slik Kristus truer i Matt 11,21: «Ve deg, Korasin! Ve deg, Betsaida! Dersom de mektige gjerningene som er gjort i dere, var blitt gjort i Tyrus og Sidon, da hadde de for lenge siden omvendt seg og kledd seg i sekk og aske.»

Den andre er slik Kristus gjør her. Han gråter og ynkes over de stakkars, elendige menneskene. Han skjeller dem ikke ut og truer dem ikke som forherdede og forblindede, men smelter av kjærlighet; av hele sitt hjerte har han inderlig medynk med sine fiender. Han viser dem hva som skal ramme dem, og ville gjerne vende det bort – men det er forgjeves.

Da han nærmet seg byen, gikk folket foran og etter ham og sang med stor glede: «Hosianna, Davids sønn!» De bredte klærne sine på veien, hogg greiner av trærne og strødde dem på veien.

Midt i gleden begynner han å gråte. Han lar hele verden være glad, men øynene hans strømmer over av tårer da han ser byen.

Det er som om han ville si: «Å, om du visste hva som kunne berge deg fra å bli ødelagt, så du kunne bli stående og få beholde både timelig og evig fred – da ville du ta det til hjertet, i det minste på denne dagen! Men du er blind og lar tiden gå fra deg, og så blir det verken hjelp eller råd.

Her står du, godt bygd, og i deg bor det mektige folk som er trygge og frimodige og mener at det ikke er noen fare. Men om førti år er det ute med deg.»

Jødene sto stive og faste og stolte på Guds løfte, så de ikke trodde annet enn at de skulle bli stående til evig tid: «Vi har templet her, og vi har prektige folk her. La den prøve som kan gjøre oss noe!»

Men Herren så dypere: «Å, Jerusalem, visste du det jeg vet, så ville du søke etter det som tjener til din fred.» I Skriften kalles det fred når det går en vel.

«Du mener du har gode dager. Men visste du hvordan fiendene dine skal beleire deg, trenge deg og bryte inn fra alle kanter, rive ned alle hus og ikke la stein bli tilbake på stein – da ville du nok ta imot ordet, som skulle bringe deg den rette freden og alt godt.»

Her ser vi hvordan han viser jødene den straffen som skulle komme over dem fordi de ikke kjente sin besøkelsestid. La oss også se på det, for det gjelder oss også.

Når de som ikke skjønner at de er besøkt, blir straffet – hvordan skal det da gå dem som med viten og vilje forfølger og spotter evangeliet og Guds ord?

Mandag

> «For dager skal komme over deg, da fiendene dine kaster en voll opp omkring deg, og de skal omringe deg og trenge deg fra alle kanter. Og de skal slå deg til jorden, og dine barn i deg. De skal ikke la stein bli tilbake på stein, fordi du ikke kjente din besøkelsestid» (Luk 19,43–44).

La oss lære av dette, for det gjelder ikke bare oss, men hele landet. Det er ingen spøk, og det vil ikke gå oss annerledes. Jødene ville heller ikke tro det før de fikk erfare det og merket det på kroppen.

Også vi blir nå besøkt av Gud. Han har åpnet sine skatter, sitt hellige evangelium. Ved det kjenner vi hans vilje og ser hvordan vi har vært i djevelens makt.

Men ingen vil ta imot det med alvor – ja, vi forakter det til og med. Ingen by, ingen fyrste er takknemlig, og hva verre er: De fleste forfølger og håner det.

Gud er tålmodig og bærer over med oss en stund. Men forakter vi det fortsatt, helt til han tar det bort igjen, da skal nettopp den vreden som gikk over jødene, også gå over oss. For det er det samme ordet, den samme Gud og den samme Kristus som jødene hadde. Derfor skal straffen på legeme og sjel visselig også bli den samme.

Men vi kommer nok til å gjøre akkurat som jødene: Vi bryr oss ikke om det før det verken er råd eller hjelp for oss.

Nå kunne vi hindre det. Nå er det ennå tid til å tenke på vårt eget beste og ta imot evangeliet med fred, for nåden blir forkynt oss og freden tilbudt oss.

Men vi lar den ene dagen gå etter den andre. Ingen ber nå, ingen har alvor – og når tiden er forbi, hjelper ingen bønn lenger.

Guds ord er en så stor skatt at ingen kan fatte det fullt ut. Gud setter sin skatt svært høyt.

Når han besøker oss med sin nåde, vil han gjerne at vi av oss selv, villig og fritt, tar imot den. Han vil ikke tvinge oss, men han vil at vi skal følge den gjerne, med lyst og kjærlighet.

Ja, han venter ikke til vi kommer, men kommer oss i forkjøpet. Han kommer til verden, blir menneske, tjener oss, dør for oss, står opp fra de døde og sender oss sin Hellige Ånd. Han lukker himmelen så vidt opp at den står åpen for alle. Dessuten gir han oss rike forjettelser og løfter om at han vil sørge for oss i tid og evighet, her og hisset, og han øser sin nåde ut over oss i fullt mål.

Derfor er nådetiden nå for hånden. Men vi forakter den og slår den hen i vær og vind. Det vil og kan han ikke la oss slippe unna med. For om vi ellers overtrer og synder, kan han nok skåne oss. Men at vi forakter hans ord, det krever den høyeste straff, og han kommer også til å straffe oss.

Derfor er det nå på høy tid å be Gud med alvor om at evangeliet må komme videre ut i landet, til dem som ennå ikke har hørt det.

Tirsdag

> «Han gikk så inn i templet og begynte å drive ut dem som solgte der. Han sa til dem: Det står skrevet: Mitt hus skal være et bønnens hus. Men dere har gjort det til en røverhule. Og han lærte daglig i templet. Men yppersteprestene og de skriftlærde og de fremste blant folket prøvde å få ryddet ham av veien. Men de fant ikke ut hvordan de skulle gjøre det. For hele folket hang ved ham og hørte på ham» (Luk 19,45–48).

Her viser Herren Kristus hva det gjelder for ham, og hva som ligger ham nærmest på hjertet – det som også var årsaken til tårene hans.

Det er en underlig fortelling: Han som nettopp har grått av stor medlidenhet og barmhjertighet, blir med ett forvandlet og farer fram i stor vrede.

For Herren brenner av stor andakt og nidkjærhet. Derfor går han som en storm inn i templet og griper selv inn som templets Herre – visselig i stor harme og brennende i ånden.

For han ser hovedårsaken til den jammeren og fordervelsen han har grått over: I det styret som skulle være Guds eget og kalles hans tempel, er alt forvrengt og ødelagt, og Guds ord og den rette gudstjenesten er forstyrret og undertrykt.

Så barmhjertig og medlidende som han viser seg mot det stakkars folket som blir så jammerlig forført til sin fordervelse, like stor vrede viser han mot dem som er årsak til fordervelsen.

For templet og hele prestedømmet var innstiftet for at Guds ord skulle forkynnes, hans nåde og barmhjertighet prises, og for at en med den ytre gudstjenesten, med ofrene, skulle vitne om dette og takke ham for det.

Men de lærte ikke folket å love og takke Gud. De gjorde det tvert imot til en gjerningslære: Med slike offer skulle en fortjene Guds nåde, og bare de ofret mye, ville Gud gi dem himmelen og alt godt på jorden for det. Slik bygde de på egen fortjeneste alt det de skulle ha ventet av ren godhet og nåde.

Men nettopp dette er å forvrenge den rette gudstjenesten under navnet gudstjeneste, og å gjøre Guds gave til vår gjerning. Det er den egentlige hovedsynden og årsaken til at de fortjente å gå til grunne med templet og alt sammen. For når de selv ødelegger Guds rike, vil han heller ikke lenger bygge deres rike.

Vil vi ikke ha den vennlige dagen han gir oss til nåde og frelse, kan han også la oss se og kjenne en mørk natt, full av jammer og ulykke. Og vil vi ikke høre fredens kjære ord og forkynnelse, skal vi i stedet høre djevelens mordskrik på alle kanter.

Nå er tiden da vi skal kjenne dagen og bruke det rike, gylne året vel. Synder vi og lar det gå oss forbi, kan vi heller ikke lenger vente noen bedre dag og fred. For fredens Herre vil ikke være til stede lenger.

Onsdag

> «Dere vet at mens dere var hedninger, ble dere dratt og revet med til de stumme avgudene. Derfor kunngjør jeg dere at ingen som taler i Guds Ånd, sier: Forbannet er Jesus! – Og ingen kan si: Jesus er Herre! – uten i Den Hellige Ånd» (1 Kor 12,2–3).

Her holder apostelen fram for korinterne hva de var før de ble kristne. De skal tenke tilbake og huske at de ikke har fått disse gavene av seg selv eller fordi de var verdige.

Og han minner dem om hva de nå har, så de ikke skal bli stolte, ligge i strid eller foregi at de vil lære og innføre noe bedre i kirken.

«Husk da», vil han si, «hva dere var før dere kom til Kristus! Bare blinde hedninger, uten noen kunnskap om Gud. Dere lot dere forføre så snart noen bare talte til dere om en gud. Hele deres vesen var en eneste forvirret gudsdyrkelse, for hver enkelt måtte ha sin egen gud, hvor han enn vendte seg.

Men nå er dere ført fra denne mangfoldige avgudsdyrkelsen til en rett gudstjeneste og opplyst ved Guds ord. Dessuten er dere gitt herlige gaver i Kristus: forståelse av Skriften, mange slags tunger og undergjerninger, som verden verken har eller kan skaffe til veie. Slik må en se og fatte at dere har den rette Gud. Han lar dere ikke fare vill uten ord, etter deres egne tanker, men taler med dere som en levende Gud og virker åpenlyst og synlig hos dere.»

Gud være lovet, sier Paulus, vi har en Gud som taler og lever, og som gir oss sitt visse ord. Vi vet hvordan han er sinnet mot oss: Ved troen på Kristus har vi syndenes forlatelse og er hans kjære barn, og som kjennetegn på det har vi hans dåps- og sakramentsembete og Den Hellige Ånds gaver, som han virker med i hjertene våre.

Vi vet at vår gjerning og vårt liv i denne troen på Kristus behager ham, og at han vil bønnhøre og hjelpe oss når vi klager vår nød og skrøpelighet for ham og påkaller ham.

Der det er en slik forståelse og tro i hjertet, der blir det nok også enighet, og ingen vil la seg føre til de stumme avgudenes mange slags lære. Men der det er uenighet og splid, er det et sikkert tegn på at de som er årsak til splittelsen, ikke bryr seg om den rette læren.

Fra disse mange slags splittelsene er dere nå frelst. Dere vet at dere har det rette Guds ord og tilber én Gud og Herre. Dere har den ene og samme nåde, Ånd og salighet, så dere ikke trenger å søke eller velge andre midler og veier som om de var nødvendige til frelse.

Derfor skal dere nå også tenke på hvordan dere kan bli i denne enigheten og holde fast ved den.

Kort sagt: Alt skal være i den ene Kristus. Ellers er det slett ingen Kristus, Gud eller Hellig Ånd, nåde eller salighet.

Torsdag

> «Derfor kunngjør jeg dere at ingen som taler i Guds Ånd, sier: Forbannet er Jesus!» (1 Kor 12,3).

«Hvorfor, kjære», vil Paulus si, «lager dere splittelser i kirkens lære og tro, som er bygd på den ene Kristus? Dere skal jo alle være ett, så sant dere er rette kristne, og alle sammen, hver etter sin gave, skal prise ham. Den som ikke holder ham for Herre, kan ikke ha Den Hellige Ånd – langt mindre om dere forbanner ham.

For river dere ned grunnvollen, er alt revet ned. Da er det ingen Gud eller Ånd lenger, og alt dere gjør og lar være, er ingenting. Det må dere vite og rette dere etter: Enten tar dere imot Kristus, tror på ham og lover og priser ham som den eneste Herre – eller dere forbanner ham. Noen middelvei finnes ikke.»

Dette er altså det Paulus vil si: Å kalle Jesus Herre er å bekjenne seg som hans tjener og bare søke hans ære, som en som er sendt av ham eller har hans ord og befaling.

For han taler her først og fremst om embetet som forkynner Kristus og bringer hans befaling. Der dette embetet er i gang og peker på Kristus som Herren, der er det visselig Den Hellige Ånds forkynnelse.

På samme måte gjelder det hver kristen i hans gjerning eller stand: Å kalle Kristus sin Herre med alvor – det vil si å bekjenne med visshet at en tjener Kristus i det en gjør – kan ikke skje uten Den Hellige Ånd.

Prøv det, hvem som vil, bare én dag fra morgen til kveld: Kan han hele tiden si at han er Guds og Kristi tjener i det han gjør?

Spør ditt eget hjerte når du holder eller hører en preken, døper et barn eller står fadder, eller hjemme passer din stand og ditt kall: Har du en slik tro at du uten tvil kan rose deg av at du tjener Kristus med dette og handler slik det behager ham – ikke av hykleri eller vane, men så du om nødvendig kunne dø på det? For alt dette betyr det å kalle Kristus Herre.

Her kommer du nok ofte til å kjenne at hjertet ditt tviler og derfor frykter. Etter kjøtt og blod er vi altfor svake til å kunne rose oss slik. Derfor må Den Hellige Ånd hjelpe oss.

For fornuften og vårt eget hjerte protesterer: «Akk, jeg er altfor ond og uverdig! Hvordan skulle jeg våge å være så dristig og stolt at jeg roser meg av å være Herren Kristi tjener?»

Jeg har ofte undret meg over det som fortelles om den hellige Ambrosius: at han i brevene sine pleide å kalle seg en Jesu Kristi tjener.

Men vi må jo alle si til Kristus: «Du er min Herre, og jeg er din tjener. For jeg tror på deg og mener det oppriktig med deg i ditt ord og sakrament.» Uten dette vil han heller ikke kjenne oss som sine kristne.

Det står også i det første bud: «Herren din Gud skal du tilbe, og ham alene skal du tjene» (Matt 4,10). Her krever han av oss, så sant vi ikke vil miste det evige liv, at vi skal prise ham som vår Herre og innrette livet vårt slik at vi vet at vi tjener ham i det.

Fredag

«Det er forskjell på nådegaver, men Ånden er den samme» (1 Kor 12,4).

Nå fortsetter Paulus: «Før, da dere var hedninger, hadde dere mange slags gudstjenester, embeter og ånder. Men det var bare splittelse, og dessuten bare villfarelse og blindhet. Nå har dere derimot mange slags vakre gaver og embeter, men de henger alle sammen. De springer ikke ut av menneskelig innbilning og kraft, men kommer fra den ene sanne Gud – det er hans kraft og hans gjerninger.»

Gavene, embetene og kreftene er altså ulike, hos den ene slik, hos den andre slik, mange eller få, store eller små.

Likevel skal en ikke av den grunn skille Ånd, Gud og tro fra hverandre og bare opphøye den ene eller den andre for hans gavers skyld og forakte de andre. For alle sammen kommer de fra den ene Gud, Herre og Ånd, og er gitt oss av én grunn: for å føre menneskene til kunnskap om den eneste Gud og bygge opp kirken i en slik enhet i troen. Derfor skal dere også alle sammen, enige i den, tjene Gud og kirken.

Embetene apostelen taler om, kan og skal ikke alle kristne utføre og bruke, men bare de som har fått det i oppdrag. Derfor må de skilles fra de to andre stykkene, som han kaller gaver og krefter.

For i kristenheten har det alltid vært mange som har hatt Den Hellige Ånd uten å ha et slikt embete – også jomfruer og kvinner og mange martyrer, og mange av dem har også gjort under.

Selv om embetene er forskjellige og ulike, skal en likevel vite og forstå at de alle hører den ene Herre til.

Den som har et større og høyere embete, skal ikke synes han er bedre eller forakte andre. Han skal vite at de alle tjener den ene Herre, den største som den minste, og at den som har et ringere embete, ikke er mindre verd for sin Herre av den grunn.

For han er og blir alles Herre, og det ene er like mye som det andre hans ordning og befaling. Derfor vil han heller ikke at noen av den grunn skal lage splittelse eller sekt. Enigheten alene skal fremmes ved de mange gavene og embetene.

For når jeg forkynner og du hører på, er det nok ikke samme gave eller embete. Men du tjener likevel Kristus like mye ved å høre som jeg ved å forkynne.

For det er den ene og samme Kristus som forkynner ved meg eller en annen, forklarer Skriften, døper og trøster. Alt skjer etter hans ordning og befaling. Han har like mye befalt meg å forkynne hans ord som deg å høre det, i den samme tro og Ånd, og med det priser vi alle den ene Herre.

Du sier: «Ordet jeg hører, er Guds rette ord.» Nettopp det samme sier og beviser jeg som forkynner.

Slik er det også når jeg døper, rekker fram sakramentet og gir avløsning, og du tar imot det: Da står vi begge i den ene Herres tjeneste og utfører hans befalinger. Alt skjer i enighet, selv om du og jeg er forskjellige i embete og gaver.

Lørdag

> «Det er forskjell på tjenester, men Herren er den samme. Det er forskjell på kraftige virkninger, men Gud er den samme, han som virker alt i alle. Men Åndens åpenbarelse blir gitt enhver til det som er gagnlig. For til én blir det gitt visdoms tale ved Ånden, til en annen kunnskaps tale ved den samme Ånd, en annen får tro ved den samme Ånd, en annen nådegaver til å helbrede ved den samme Ånd. En annen får kraft til å gjøre undergjerninger, en annen gave til å tale profetisk, en annen gave til å prøve ånder. En annen får ulike slags tunger, en annen tydning av tunger. Alt dette virker den ene og samme Ånd, som deler ut til hver enkelt etter som han vil» (1 Kor 12,5–11).

Dette er kristenhetens høyeste gave og det viktigste som skiller den fra hedningene: De kristne vet og erkjenner at slike gaver og krefter er Guds og Herren Kristi og Den Hellige Ånds. Det ser og erkjenner ikke verden, selv om den har Guds gaver.

Selv om de kristne må leve under verden og for en tid la seg tråkke under fot, har de likevel en annen, herlig ære: De kan løfte øynene og se rett både på sin Herre og på hans gaver.

Bare de kan også regne hans gaver for virkelig dyrebare og verdifulle, ikke bare for giverens skyld, men også på grunn av det gavene selv er.

For selv blant dem som bare kjenner Guds legemlige gaver, er det ingen som ville gi bort et øye eller det minste lem på kroppen for hele verdens rikdom. Hvor mye høyere og mer dyrebare er da ikke de åndelige gavene Paulus taler om, som blir gitt oss til det evige liv!

Det ser ikke stort ut når et barn blir døpt eller et bedrøvet menneske blir løst fra sine synder.

Men kunne en se rett på det – både embetet og skatten som blir gitt der – da er alle kongers og keiseres embete og makt og alle goder verden har, rent ingenting mot det.

Ser du på personene, han som døper og han som blir døpt, er det nok noe ringe. For mennesket utretter ikke noe herlig her.

Men han som kalles én Gud, én Herre og én Ånd – for hans skyld er embetet og dets kraft så stort, høyt over alle keisere, konger og herrer, hvor ringe personen enn er. For ved dette blir sjelene revet fra djevelen, dratt ut av helvete og gjort hellige og salige i evighet.

Person og embete kan kalles ringe. Men det er Guds embete, og han er ingen ringe mann, men mer enn tusen verdener. Embetet virker det som verden ikke kan fatte, og som ikke engang alle englene kan gi.

Se, derfor priser og berømmer Paulus at Gud gir og virker så store ting i kristenheten. Kristenheten skal erkjenne det og takke ham for det, og den ene skal tjene den andre med det i den samme tro og kjærlighet.

Og hver den som ser disse embetene, gavene og gjerningene i kirken, skal lære å prise dem og holde dem like høyt som han holder Gud selv. For hadde ikke Gud selv innstiftet og gitt dem, ville sannelig ingen ha noe av dem.

11. søndag etter treenighet

Søndag

> «Han fortalte også denne lignelsen til noen som stolte på seg selv at de var rettferdige, og foraktet de andre: To menn gikk opp til templet for å be. Den ene var en fariseer og den andre en toller. Fariseeren sto for seg selv og ba slik: Gud, jeg takker deg fordi jeg ikke er som andre mennesker: røvere, urettferdige, horkarer – eller som denne tolleren. Jeg faster to ganger i uken og gir tiende av alt jeg tjener» (Luk 18,9–12).

Her blir to slags mennesker stilt fram for oss. Begge hører til den flokken som kalles Guds folk og vil være Guds tjenere, tre fram for ham og søke rettferdighet.

Slik ser vi også to slags rettferdighet som finnes på jorden. Den ene har stor glans for verden og menneskeøyne, men er ingenting for Gud og blir dessuten fordømt. Den andre blir ikke anerkjent av menneskene, men kalles likevel rettferdighet for Gud og behager ham.

Dette er skrevet for at vi skal åpne øynene og ikke dømme menneskene etter det ytre skinnet.

For vil jeg dømme tolleren etter gjerningene, blir det straks galt; vi ser jo ikke annet enn synd hos ham. Vil jeg dømme fariseeren etter gjerningene, tar jeg også feil. For han står på det hellige stedet, bærer fram den beste bønnen, lover og takker Gud med store gjerninger, faster, gir tiende og gjør ingen skade. Kort sagt: Alt skinner hos ham.

Er ikke dette et vakkert, ærbart liv? Sannelig, etter verdens målestokk kunne ingen ha skjelt ham ut.

Så kommer Gud og sier at alle fariseerens gjerninger er gudsbespottelse.

Hva mangler han da, denne fromme mannen? Ikke annet enn at han ikke kjenner sitt eget hjerte.

Her skal dere lære at vi selv er våre verste fiender – vi som lukker øynene og hjertet for oss selv. For slik han føler seg, slik taler han.

Men se hvor dypt Guds sverd skjærer og går inn til sjelens grunn! Alt må styrtes over ende, falle til jorden og ydmyke seg; ellers kan det ikke bestå for Gud.

Det er allerede den høyeste synd for Gud at han i sin store hellighet ikke frykter Guds vrede, men tør prøve å bestå mot den med sine egne gjerninger.

Han ser slett ikke at han og alle mennesker – ja, de største hellige med all sin rettferdighet og sitt liv – ikke kan bestå for Gud, men har fortjent hans vrede og fordømmelse. Det vitner David selv om i Sal 130,3: «Dersom du, Herre, vil gjemme på misgjerninger, Herre, hvem kan da bli stående?»

Tolleren ydmyker seg og taler ikke om noen god gjerning. Likevel sier Herren at hans synder ikke er så store som fariseerens.

Ingen må våge å opphøye seg over den minste synder! Opphøyer jeg meg en fingerbredd over min neste, ja, over den verste synder, så er jeg kastet ned.

Slik har ikke tolleren i alle sine levedager gjort så stor synd som fariseeren gjør her når han sier: «Jeg takker deg, Gud, fordi jeg ikke er som andre mennesker.»

Her hører jeg ikke et ord som lyder: «Gud, vær meg synder nådig!» Her er Guds barmhjertighet, mildhet og kjærlighet glemt. For Gud er ikke annet enn barmhjertighet, og den som ikke ser det, mener at det ikke finnes noen Gud.

Her er det altså ikke tale om de grove, åpenlyse syndene som bryter fram, men om vantroen, som sitter i hjertet. Den er den egentlige synden.

Mandag

> «Men tolleren sto langt borte. Han ville ikke engang løfte øynene mot himmelen, men slo seg for sitt bryst og sa: Gud, vær meg synder nådig!» (Luk 18,13).

Se her på denne tolleren. Også han kommer til templet for å be, men med helt andre tanker og en helt annen bønn enn fariseeren.

For det første har han det fortrinnet at han må erkjenne seg selv som en synder, overbevist og fordømt av sin egen samvittighet. Han har ingenting å rose seg av, verken for Gud eller verden, men må skamme seg.

Loven har truffet hjertet hans slik at han kjenner sin nød og elendighet. Han blir forferdet og engstet for Guds vrede og dom og sukker av hjertet etter å bli fri fra den.

Men han finner ingen råd og kan ikke bære fram annet for Gud enn bare synd og skam. Det tynger ham så at han ikke tør løfte øynene. For han forstår og kjenner at han ikke har fortjent annet enn helvete og den evige død, og som tegn på det slår han seg for brystet.

Kort sagt: Her er sannelig ikke annet enn bare synd og fordømmelse, og den er like stor for Gud som fariseerens.

Forskjellen er at fariseeren ikke erkjenner sin urenhet, men vil gjøre en renhet av den. Tolleren derimot kjenner sin synd slik at han ikke vet hvordan han skal bestå.

Han må bekjenne at han daglig har vakt Guds vrede med sin skammelige utakknemlighet, forakt og ulydighet. Slik har han lønnet Gud for all hans velgjerning og godhet, og for at Gud har latt ham leve til denne stund. Derfor må han fullstendig fortvile om seg selv, om han ikke finner nåde og barmhjertighet hos Gud.

Derfor kan han heller ikke forakte noe menneske eller opphøye seg over noen. For han holder bare seg selv for den dypest fordømte, og alle andre for

mer salige og fromme enn seg selv – og særlig denne fariseeren, som likevel er full av urenhet for Gud.

Med ett ord: Her ser du begynnelsen til en rett bot hos et slikt menneske. Han kjenner inderlig anger og sorg over sin synd og lengter av hjertet etter å bli fri fra den. Så søker han nåde og barmhjertighet hos Gud og har dessuten det oppriktige forsettet å bedre livet sitt.

Men se her hvordan tollerens ord og bønn lyder når han sier: «Gud, vær meg synder nådig!» Hvor har han lært å tale slik til Gud, og hvordan tør han bruke slike ord?

Etter fornuften og menneskers dom kan det slett ikke rime. Intet menneske kan få fram en slik bønn av sitt eget hjerte og sine egne tanker, hvor kort den enn er.

Nei, intet menneske og ingen fornuft – hvor vis, høy og lærd en enn måtte være – kan få det til å rime slik denne tolleren her gjør. Han setter sammen bønnen sin av ord som strider mot hverandre, og sier: «Gud, vær meg synder nådig!»

Ja, dette er visselig en mesterkunst som ligger helt og fullt utenfor og høyt over menneskelig forstand.

For det kan da slett ikke rime at et fattig, syndig menneske skal komme fram for Gud og be: «Vær meg synder nådig!» For disse to, synd og nåde, står mot hverandre som ild og vann. Der det er synd, hører jo ikke nåde hjemme, men vrede og straff. Til dette kreves det mer enn å kjenne loven og de ti bud.

Tirsdag

> «Gud, vær meg synder nådig! … Jeg sier dere: Denne gikk rettferdiggjort hjem til sitt hus, ikke den andre» (Luk 18,13–14).

Dette er det kjære evangeliets forkynnelse om Guds nåde og barmhjertighet i Kristus, som blir forkynt og tilbudt fordømte syndere uten noen fortjeneste.

Den må også tolleren ha hørt, og med den har Den Hellige Ånd rørt og beveget hjertet hans. Han kjenner sin synd ved loven, og så trer han fram for Gud og ber denne bønnen.

Han er helt viss på at Gud vil tilgi den fattige synderen hans synd og være ham nådig – det vil si vende sin vrede og den evige død bort fra ham for sin Sønns skyld, den lovede Messias.

Denne forkynnelsen av evangeliet blir nok hørt av mange, og det ser ut til å være en lett kunst å si dette. Men det er ikke så lett som en tror; ikke hvem som helst kan det.

Ingen forstår bedre hvor vanskelig det er, enn de få som øver seg i det og arbeider med det, så de kan tro og be som tolleren. Det kommer av at den fromme hykleren, fariseeren, ennå stikker i oss og hindrer oss i å sette slike ord sammen.

I det verdslige styret skal det jo heller ikke være slik. Der får synderen ikke nåde, men vrede og straff. Og Gud kunne ikke forsvare sin majestet om han ikke holdt fast ved dette: at synden blir straffet og det gode lønnet. For ellers kunne hvem som helst straks si: «La oss bare synde trøstig, så får vi desto mer nåde!»

Men saken blir vendt helt om i hans åndelige rike. Den som er en skurk, får nåde og blir erklært from, og den som kalles from, er en skurk og blir fordømt.

Guds domstol og verdens dom er nemlig to forskjellige ting, så langt fra hverandre som himmel og jord.

For verden må det være slik: Er du from, skal du ha nytte av det; er du en tyv, blir du straffet. Dette styret må Gud selv holde ved like; ellers blir det ingen fred på jorden.

Men i hans eget styre, der han alene er dommer, går det slik til at han bare er nådig mot de fattige syndere, og ingen er uskyldig for ham, som Skriften sier.

Onsdag

> «Jeg sier dere: Denne gikk rettferdiggjort hjem til sitt hus, ikke den andre. For hver den som opphøyer seg selv, skal fornedres. Men den som fornedrer seg selv, skal opphøyes» (Luk 18,14).

Det er ennå mye av den gamle skurken, fariseeren, i oss alle. Vi ville gjerne være fromme for Gud og bedre enn andre. Det ville gjøre hjertet så godt og være den søteste glede om vi kunne få det til.

Vi ønsker oss jo alle at Gud måtte se på vår gjerning og ha behag i den. Av og til ville vi også takke ham og bekjenne at dette var hans guddommelige nåde.

Men her er det satt en bom som stenger veien – slik engelen med det blinkende sverdet ble satt foran paradiset – så ingen skal komme dit eller ha noe å rose seg av for Gud.

På den andre siden: Når tolleren må komme fram for Gud med bare synd og skam, avkledd all egen ros og bare full av urenhet, da er det igjen angst og møye å gripe ordet «Vær meg nådig!» og bruke det på seg selv.

For her står både hans egen frykt og all menneskelig visdom i veien – og enda mye sterkere: djevelen selv. Han bruker Guds lov her, der den ikke hører hjemme, for å drive menneskene i nød og fortvilelse.

Derfor er det visselig en kunst over all menneskelig kunst, ja, den mest underfulle ting på jorden, at et menneske får nåde: at han i sannhet kan erkjenne seg som en synder og likevel slå det fra seg, se bort fra Guds vrede og gripe bare nåde.

For et hjerte som virkelig kjenner synden, kan ikke tenke eller slutte annet enn at Gud er unådig.

Slik var det med Judas: Da han hadde forrådt Kristus til døden, begynte han straks å rope over seg selv og så ikke annet enn Guds evige vrede og fordømmelse.

Derfor skal nå hver den som kan lære det, lære det og være tollerens disippel, så også han kan skille disse to stykkene fra hverandre. Vreden skal ikke bli liggende over synden og henge ved den, men han skal gripe forsoningen og tilgivelsen. Det vil si: Han skal ikke dømme om dette etter menneskers forstand og etter loven, men ved troen gripe evangeliets trøst og læren om Kristus.

Bare denne læren lærer oss å forene dem, så en kan få disse to slags ord til å stemme sammen, enda de ligger lenger fra hverandre enn himmel og helvete.

Når du nå kommer så langt at du kjenner dette: «Jeg er en synder, Gud hater meg og fordømmer meg» – da er det tid til å vende deg om og si: «Det kjære evangeliet og den fromme tolleren lærer meg dette: Den høyeste visdom for Gud er å tro at han er slik sinnet og har opprettet et slikt rike ved Kristus at han vil være nådig mot de fattige og elendige syndere og hjelpe dem.»

Slik knytter du disse to sammen til ett ord og én bekjennelse: «Ja, jeg er en synder, men likevel er Gud meg nådig! Jeg er Guds fiende, men nå er han min venn! Jeg burde etter rett og rimelighet fordømmes, men likevel vet jeg at han ikke vil fordømme meg, men gjøre meg salig i himmelen.»

Se derfor til at du virkelig kan følge denne synderen – ikke med ord, men slik at du av hjertets grunn erkjenner deg skyldig for Gud og bærer fram dette ordet for ham: «Meg arme synder», men også griper det andre: «Vær meg nådig!»

Torsdag

> «Jeg kunngjør dere, brødre, det evangelium som jeg forkynte for dere, det som dere også tok imot, som dere også står fast i. Ved det blir dere også frelst dersom dere holder fast ved det ordet jeg forkynte dere – om dere da ikke forgjeves er kommet til troen» (1 Kor 15,1–2).

Apostelen taler her som om det ikke trengtes noen annen formaning enn at korinterne skal minnes og se hva de har tatt imot, og hvordan de er blitt kristne.

«For når dere tenker over dette», vil han si, «da blir dere ved det og er trygge mot all villfarelse. For dere kan jo lett skjelne mellom min lære og de falske apostlenes, og så dømme om de kan komme med noe bedre enn mitt evangelium, som dere blir frelst ved.»

Han taler som en from forkynner som skal håpe det beste om dem, men likevel må være bekymret. Slik vil han trøste dem, så de ikke skal fortvile, og få dem til å holde fast ved det igjen om de blir fristet til å falle fra.

Samtidig vil han advare dem, så de ikke skal være sorgløse, men tenke på hvilken fare og skade som vil komme dersom de ikke blir fast ved det de har tatt imot.

Med dette vil apostelen føre oss bort fra all fornuftens disputering og bedreviten og bare til ordet, som han hadde tatt imot fra Kristus og forkynt for dem. Slik vil han vise hva vi skal gjøre i alle troens artikler.

Om dette har jeg alltid sagt at troen ikke skal ha annet enn ordet å holde seg til, og ikke tåle egne meninger eller tanker; ellers er det umulig at den kan bestå. For menneskers visdom kan ikke komme høyere enn til å dømme og slutte etter det den ser for øynene og føler.

Men troen må komme over denne forstanden og følelsen og henge fast ved det som blir forkynt den ved ordet. Det kan den ikke gjøre av menneskelig kraft; det er Den Hellige Ånds gjerning i hjertet. Kunne den fatte det med fornuften, trengte den verken troen eller Den Hellige Ånd.

Slik er det med artikkelen om kjødets oppstandelse, som jeg skal tro: at alle mennesker en dag skal bli levende, og at vårt legeme og vår sjel igjen skal forenes, slik de nå er det. Det er sannelig ingen menneskelig kunst eller kraft.

For fornuften kan ikke annet enn se det som skjer, slik det er for øyet: Verden har stått så lenge, og stadig dør den ene etter den andre, og alt blir liggende dødt og råtner i graven, og ikke én eneste er kommet tilbake.

Skulle fornuften gå løs på denne artikkelen og tenke den igjennom, ville det visselig være ute med den. Den måtte si at det ikke er noen mening i den – slik som med alle andre stykker der en vil prøve Guds ord etter forstanden.

Slik er det også når et menneske kjenner sin synd og sin samvittighet og ikke bare holder seg til nådens og tilgivelsens ord, men også vil bruke loven og gjerningene. Da kommer han visselig bort fra nåden.

Men mot alt det fornuften skyter inn eller vil granske ut – ja, mot alt som alle sanser kjenner og fatter – må vi lære å holde fast ved ordet.

Fredag

> «For jeg overga dere blant de første ting det som jeg selv tok imot: At Kristus døde for våre synder etter Skriftene, og at han ble begravet, og at han ble reist opp på den tredje dagen etter Skriftene, og at han ble sett av Kefas, deretter av de tolv. Deretter ble han sett av mer enn fem hundre brødre på én gang. Av dem lever de fleste ennå, men noen er sovnet inn. Deretter ble han sett av Jakob, deretter av alle apostlene» (1 Kor 15,3–7).

Troen er ikke en så ringe ting som en tror. Den er en prektig helt, for den skal holde seg til ordet, som ser så ringe ut – ja, som ingenting – at verden ikke ville gi en øre for det. Og likevel gjør ordet så store ting og er så mektig at det skal rive himmel og jord i stykker og åpne alle graver på et øyeblikk.

Og blir du bare i det, skal du leve evig ved det og bli herre over alle ting, selv om troen din nå er svak – bare du ikke lever etter dine egne tanker og din fornuft, men etter Skriften.

For djevelen har kjempet så lenge mot Skriften og ordet, men har likevel ikke kunnet overvinne det eller velte det.

Det han nok gjør, er å snike seg rundt oss på alle kanter for å rive oss bort fra ordet. Men ordet angriper han ikke. Har du det i hjertet, kan han nok skremme deg, men ikke overvinne deg.

Slik forteller Skriften om patriarken Jakob: Gud lot ham kjempe en sterk, ridderlig kamp, så han ved kampen og seieren kunne lære hvor mektig ordet er.

For en merker aldri hvilken kraft det er i bokstavene, før det kommer til strid. Da erfarer en at ordet kan bevare mot all villfarelse, synd og djevel.

Dette tror ikke verden, og heller ikke alle de som vil dømme seg selv etter sin egen følelse, og som plager og piner seg med tanker om synd og død, helt til de blir fri for sine egne tanker og får andre.

Men ingen annen trøst kan virke dette enn at en holder seg til ordet, som sier: «Her hører du at Kristus er stått opp for deg og har utslettet synden og døden.»

Kort sagt: Vi kan ikke bestå mot synd, død og helvete unntatt ved dette evangeliet; ved det alene står vi og blir frelst.

Hadde Paulus visst om noe annet til å trøste og bevare dem med, ville han uten tvil også gitt dem det.

Nå viser han den letteste kunst, som verken koster penger eller møye. Det koster bare et ord for at vi skal bestå mot døden og alle våre fiender, selv om vi kjenner det annerledes og er svake. Det kommer ikke an på det, bare en blir ved ordet.

For moren kaster ikke barnet bort fordi det er svakt og elendig. Det er nok svakt og kan ikke hjelpe seg selv. Men blir det i morens fang og armer, har det ingen nød. Kommer det derimot bort fra moren, så hun ikke kan pleie det, er det fortapt.

Gjør du det samme, om du vil bli salig: Se til at du bare blir fast ved ordet. Ved det vil Gud bære og bevare deg, så du ikke skal gå fortapt.

Lørdag

> «Men sist av alle ble han òg sett av meg som det ufullbårne foster. For jeg er den ringeste av apostlene, jeg er ikke engang verd å kalles apostel, fordi jeg har forfulgt Guds menighet. Men av Guds nåde er jeg det jeg er, og hans nåde mot meg har ikke vært forgjeves» (1 Kor 15,8–10).

«Jeg har ikke gitt dere noe annet», sier apostelen, «enn det jeg selv har tatt imot. Og jeg kan heller ikke forkynne noe annet som grunnvoll for vår frelse enn Herren Jesus – hvordan han i sannhet både er død og stått opp fra de døde. Dette er innholdet og summen av mitt evangelium, som jeg og dere er døpt til og står på.»

Mot de falske apostlene fremhever han også at han ikke har tatt imot sin lære fra mennesker, ikke engang fra apostlene selv. Han fører en forkynnelse som intet menneske har funnet på eller visst av seg selv, men som han måtte ta imot ved guddommelig åpenbaring.

Ja, han har slett ikke gjort noe eller arbeidet for det med sin egen forstand. Tvert imot raste han på det verste mot den og forfulgte den.

Så høyt står Guds ord over all fornuft, også over apostlenes kunst og visdom, at ingen kan komme til det ved egen kraft og forstand.

«Jeg er nok den ringeste blant apostlene, men av Guds nåde er jeg det jeg er!»

Paulus vil si: «Du skal ikke skjelle meg så stygt ut eller forakte meg så mye for mitt tidligere liv. Det vil jeg bekjenne og si ja til. Men likevel er jeg Paulus, nettopp den samme som før var en foraktende motstander, nå apostel – og jeg vil bli holdt for en apostel.

For som person kan jeg ha vært så ond som et menneske kan være, men nå er det tilgitt, og ved Guds nåde er jeg det jeg er. Det vil jeg også være, og jeg vil prise det at jeg nå er omvendt og fra en spotter og forfølger er blitt en kristen, som har grunnlagt og plantet troen på Kristus blant hedningene.

Jeg vil ikke rose meg av det som om det var min gjerning. Det er ene og alene Guds overstrømmende nåde, som helt uten min medvirkning har tatt meg til nåde, gitt meg kunnskapen om Kristus og Åndens gaver og dessuten satt meg i det høyeste embete. Derfor vil jeg heller ikke tåle at det blir foraktet. Fordi det er bare Guds gjerning og nåde, vil jeg prise det, og jeg vil at hver og en skal prise det.»

Her ser du at Paulus kaller en god og rett forkynner en nåde fra Gud. Å være forkynner eller gjøre noen til forkynner skal ikke være noen menneskelig gjerning eller kraft.

Like lite er det et menneskes sak å gjøre noen til en kristen eller få ham til å høre ordet gjerne. Det er en guddommelig ting og en ren himmelsk gave – utenom og over, ja, mot naturen – som Gud alene virker i oss uten noen medvirkning fra oss.

12. søndag etter treenighet

Søndag

> «Da han dro bort igjen fra bygdene ved Tyrus, tok han veien gjennom Sidon til Galilea-sjøen, midt gjennom Dekapolis-landet. De førte til ham en mann som var døv og hadde vanskelig for å tale …» (Mark 7,31–32).

Dette evangeliet beskriver igjen hvordan troen er, den troen som springer ut av ordet. For ordet maler først fram Guds godhet og barmhjertighet, og troen gjør at vi med god tillit henger ved ordet og følger det.

Når ordet da er i vår følelse og i vårt hjerte, og vi tror det, da er vi arvinger og rettferdiggjort.

Men evangeliet beskriver også kjærlighetens gjerninger. De retter seg mot det elendige mennesket og tar seg av ham, slik Kristus sender ut sitt ord og breder ut sin godhet uten at vi har fortjent det.

Slik skal også kjærligheten gjøre sin gjerning. Selv trenger den ikke gjerningen; den retter den bare mot det som er til gagn for nesten.

Det ser vi her hos disse fromme menneskene. De trenger ikke gjerningen, og de ser heller ikke på seg selv. De ser på det elendige mennesket og tenker på hvordan han kan få hjelp. De søker ingen lønn, men gjør det fritt og for ingenting.

Slik skal også dere gjøre. Gjør dere det ikke, er dere ikke kristne. Legg derfor godt merke til hvordan kjærligheten blir skildret her: Den tar en annens sorg på seg.

Men dette evangeliet gir oss også grunn til å tale om en annens tro. For det står her at de fører den døve fram til Kristus i sin tro. Selv gjør han ingenting, men lar det bare skje med seg.

En annens tro kan aldri gjøre meg salig, men gjennom den kan jeg likevel komme til min egen tro. Dette sier jeg nå for at dere skal vite hvor langt en annens tro kan hjelpe oss.

Hvis du ikke selv øser din egen tro av Guds godhet og barmhjertighet, kan du ikke bli salig. For min egen tro må stå for Guds dom og kjempe hardt.

Når døden vil trenge inn, blir den kristne så redd og har det så vondt at han med nød og neppe kan holde stand og bli bevart i troen. Og om så alle engler – ja, Guds barmhjertighet selv – sto for deg, ville det ikke hjelpe deg hvis du ikke holdt deg fast ved den med din egen tro.

Men så mye kan den andres tro gjøre: Den kan virke en tro i deg som kan hjelpe deg. Om så Kristus – enda han er død for oss – trådte fram for deg, ville det ikke hjelpe deg hvis du ikke trodde på ham.

Men han kan hjelpe oss når han trer fram for Faderen for oss og sier: «Å Far, dette har jeg gjort for menneskene. Gi dem troen, så de kan få frukten av det.»

Slik er det når vi gjør som menneskene i evangeliet: De går fram til Kristus og sier: «Å Herre, hjelp det elendige mennesket, så han kan få tale!» Og slik er det også når du trer fram for meg og bruker troen din slik at den kan tjene meg, så jeg kan komme til min egen tro. Da kan det hjelpe meg.

Mandag

«… og de ba ham legge hånden på ham» (Mark 7,32).

Så sier jeg altså igjen: Jeg skal ikke stole på din tro, og du skal ikke stole på min. Men med min tro vil jeg be Gud om at han også vil gi deg en egen tro. For vi er alle prester og konger – ja, Kristus selv – og den ene kan tre fram for den andre og be om at han får en egen tro.

Det er dette Kristus mener med ordene: «Jeg sier dere ikke at jeg skal be Faderen for dere. For Faderen selv elsker dere, fordi dere har elsket meg og trodd at jeg er utgått fra Gud» (Joh 16,26–27).

Det er en vakker tilføyelse, som om han ville si: «Jeg har bedt for dere og talt med Gud om at han skal gi dere det som er mitt. Kjenn derfor mitt navn! For ved min bønn har han tatt imot dere og gitt dere troen, så dere fra nå av kan be selv. Da trenger ikke jeg å gjøre det – bare det skjer i mitt navn.»

Her har han kronet, innviet og salvet oss med Den Hellige Ånd, så vi alle er prester i Kristus, og hver skal be for den andre. Det er dette Peter mener: «Dere er en utvalgt ætt, et kongelig presteskap, et hellig folk, et folk til eiendom» (1 Pet 2,9).

Derfor kan vi si: Kristus har vært en prest som har bedt for meg og vunnet troen og Ånden for meg. Slik er nå også jeg en prest og skal be videre om at Gud vil gi troen til den og den.

Så slutter vi da at det vi ber kraftig om i troen, får vi også, slik Herren sier: «Be, så skal dere få» (Matt 7,7).

Men at vi ber kraftig, står heller ikke i vår makt. For Ånden gir oss ikke alltid kraft til å be slik.

Paulus ba for hele Israel, at det skulle bli frelst (Rom 10,1). Hvorfor skjedde det da ikke? Svaret er: Det sto på troen, for Ånden ga ham den ikke. Hadde det stått i hans egen makt, ville det sikkert ha skjedd.

Hadde Paulus sagt: «Jeg ber for hele Israel», og trodd og sagt: «Herre, jeg er viss på at du vil gjøre det», så hadde det skjedd.

Derfor står det ikke i vår makt å be med kraftig visshet. Det gjør Den Hellige Ånd. Ber vi for noen og kan legge til at det vil skje, så skjer det også helt sikkert.

Men når vi ber, må vi legge til: «Skje din vilje.» Når jeg overlater det til hans vilje, kan jeg verken bestemme person, tid eller måte, men må legge alt i hans hånd. Selv er jeg uviss på det.

Når jeg skal be for en hel by eller menighet, skal jeg derfor si: «Kjære Far, jeg ber for den. Jeg vet at du vil at jeg skal be slik. Men din vilje skal alltid skje. Kanskje ber jeg for en som ikke er verdig til å få dette av deg. Du vil nok gjøre det bedre enn jeg hadde tenkt. Gjør det derfor etter din nådige vilje.»

Tirsdag

> «Han tok ham da med seg avsides, bort fra folket. Han stakk fingrene i ørene hans, spyttet og rørte ved tungen hans. Han så opp mot himmelen, sukket, og sa til mannen: Effata! Det betyr: Lukk deg opp! Straks ble ørene hans åpnet, og tungens bånd ble løst, slik at han talte rent. Han bød dem at de ikke skulle fortelle dette til noen. Men jo mer han forbød dem det, dess mer gjorde de det kjent. De var overmåte forundret og sa: Han har gjort alle ting vel! Han gjør det så at både de døve hører og de stumme taler» (Mark 7,33–37).

Menneskene bringer det elendige mennesket fram for Herren. Det er et bilde på prekenembetet: Predikantene og apostlene bringer de elendige menneskene fram for Gud.

Det skjer på tre måter: med prekenen, med et godt liv og med forbønn. Med ordet bringer de dem fram for Gud. Det gode livet hjelper til, så ordet virker med desto større kraft.

Ordet har riktignok kraften i seg selv, også når det blir forkynt av en synder. Likevel skjerper og fremmer det gode livet evangeliet, mens et ondt liv sløver det.

For det tredje ber de for folket, og det driver folket både til å tro og til å leve etter det. Når ordet blir forkynt slik, på disse tre måtene, kan det ikke unngå å bære frukt, slik Gud sier hos Jesaja: «Slik skal mitt ord være, det som går ut av min munn. Det skal ikke vende tomt tilbake til meg» (Jes 55,11).

Predikantene bringer synderen fram. Så kommer Gud og gir vekst og framgang og lukker opp øyne, ører og munn – og det skjer i et nu. For Guds ord er som et lyn som på et øyeblikk farer fra øst til vest.

Når sjelene er brakt fram på denne måten, gir Gud dem nåde, så de tror.

At han stikker fingrene i ørene hans, betyr at han ved ordet blåser Den Hellige Ånd inn i ham og gjør hjertet troende, fromt og ærbart. For med fingeren menes Den Hellige Ånd.

Spyttet som han deretter legger på tungen hans, er Guds ord, som han legger i munnen hans så han kan tale. Dette spyttet, Guds ord, er en edel ting, men for skarpt for den gamle Adam.

Deretter priser de Gud og sier: «Han har gjort alle ting vel!» For der det er en rett tro, lar Ånden deg ikke hvile. Du bryter ut som en prest og lærer også andre mennesker, slik det står: «Jeg trodde, derfor talte jeg» (Sal 116,10; 2 Kor 4,13). Hjertet er fullt, derfor må munnen flyte over.

Videre står det at han tok ham med seg avsides, bort fra folket, og så opp mot himmelen. Det betyr: Hvis Gud ikke tar meg til side og gir meg Den Hellige Ånd så jeg kan henge fast ved ordet, er all forkynnelse forgjeves.

Men hvorfor gjør han så mye ut av det at han ser opp mot himmelen, henter ned guddommelig makt og påkaller den guddommelige nåde, så den kan

komme og virke? Med det viser han at slikt må komme fra himmelen og virke i menneskets hjerte ved guddommelig kraft. Da blir mennesket hjulpet.

Onsdag

> «En slik tillit har vi til Gud ved Kristus. Ikke så at vi av oss selv duger til å tenke ut noe som av oss selv, men vår dugelighet er av Gud, han som også gjorde oss dugelige til å være tjenere for en ny pakt, ikke bokstavens, men Åndens pakt. For bokstaven slår i hjel, men Ånden gjør levende» (2 Kor 3,4–6).

«Av oss selv», sier Paulus her – det vil si av vår visdom og kraft – kan vi ikke frambringe, finne eller lære det som kan gi råd og hjelp for oss og andre.

Men at vi kan virke noe godt hos dere og skrive det inn i hjertene deres ved vår forkynnelse, det er Guds egen gjerning. Han legger det i vårt hjerte og i vår munn å tale dette, og ved Den Hellige Ånd prenter han det videre inn i hjertet deres.

Derfor kan vi ikke ta noe av dette til oss selv eller søke vår egen ros i det. Vi må gi Gud æren alene og bare rose oss av at han ved sin nåde og kraft, gjennom det embetet han har gitt oss, virker i dere til salighet.

Alt dette sier han for at en i kirken ikke skal tale eller gjøre noe annet enn det som sikkert er Guds ord. Her gjelder det ikke å handle eller gjøre noe etter det mennesker synes er godt.

Her skal intet menneske utrette noe. Ingen tanke og ingen kraft gjelder, bare det som kommer fra Gud selv. Slik skriver også Peter: «Om noen taler, han tale som Guds ord. Om noen tjener, han tjene ved den kraft som Gud gir» (1 Pet 4,11).

Den som vil være klok og rose seg av stor visdom, store gaver og stor kraft, får gjøre det i andre saker. Her skal han holde seg hjemme med slikt og la sin ros fare.

For det kommer ikke an på at folk ser hva du kan eller er, men på at de fattige sjelene kan være visse på at de har Guds ord og gjerning hos seg, så de kan bli salige.

Paulus skriver: Gud har gjort oss dugelige til å være tjenere for en ny pakt. Med det priser han evangeliets prekenembete og dets kraft framfor alt det de falske apostlene roser seg av, framfor all annen lære, ja, framfor Guds lov selv.

Vi duger jo ikke, og vi kan ikke på noen måte rose oss av menneskelig gjerning. For den er ingenting og utretter ingenting, selv om den streber etter det høyeste, det som Guds lov selv lærer og krever.

Men vi har noe langt bedre å rose oss av, noe som ikke er vår gjerning: Gud har gjort oss dugelige til et embete som heter den nye paktens embete.

Det er ikke bare høyere enn alt menneskene kan lære. Det er også herligere enn den forkynnelsen og det embetet som heter den gamle pakt. For dette embetet blir ikke stående ved det ordet som blir forkynt, slik annen lære gjør: Den Hellige Ånd virker også i hjertene gjennom det.

Derfor heter det ikke bokstavens embete, men Åndens. Ordet «bokstav» bruker han om loven, som jo også er Guds ord, i motsetning til evangeliets embete og forkynnelse.

Torsdag

«For bokstaven slår i hjel, men Ånden gjør levende» (2 Kor 3,6).

Det Paulus kaller Åndens embete, er en annen lære og forkynnelse. Den lærer deg ikke hva du skal gjøre, men viser deg hva Gud vil gjøre og gi deg – ja, hva han allerede har gjort.

Han har gitt sin Sønn Jesus Kristus for oss. Vi var ulydige mot loven – intet menneske har oppfylt den – og lå så under Guds vrede og fordømmelse. Derfor skulle Sønnen betale for våre synder, forsone Gud og skjenke oss sin rettferdighet.

Her hører du ingenting om vår gjerning, men om Kristi gjerninger. Han alene er født av en jomfru, død for syndere og oppstått fra de døde – det har intet annet menneske kunnet gjøre.

Denne forkynnelsen blir åpenbart ved Den Hellige Ånd alene, og den bringer samtidig Den Hellige Ånd med seg, så han ved den virker i hjertene til dem som hører og tar imot den. Derfor heter den Åndens embete.

Summen er altså denne: Om en så samler alle bud og priser og opphøyer lovens forkynnelse på det sterkeste, er den likevel ikke mer enn bokstav – det vil si noe som bare blir lært og sagt, men ikke gjort. For «bokstav» kalles alle slags bud og forkynnelse som bare blir liggende i ordet eller på papiret, men ikke blir fulgt.

Det er som når en fyrste sender ut en befaling som ingen overholder: Den er og blir ikke mer enn et åpent brev som ingenting kommer ut av.

Slik må også Guds bud – enda de er Guds evige vilje – finne seg i å bli gjort til et tomt skall når de ikke blir holdt. For da er de uten frukt og bringer verken liv eller salighet.

En kan godt kalle loven en forsømmelsenes tavle: Der står ikke skrevet hva en gjør, men hva en lar være å gjøre.

Evangeliet derimot er Åndens embete, fordi det virker noe helt annet i menneskehjertet: Det bringer Den Hellige Ånd med seg og skaper et nytt hjerte.

Lovens forkynnelse har drevet mennesket til angst og skrekk. Så hører han en forkynnelse som ikke lenger sier hva Gud krever av ham, men hva Gud har gjort for ham. Den viser ham ikke til hans egne gjerninger, men til Kristi gjerninger, og befaler ham å tro at Gud for sin Sønns skyld vil tilgi ham alle hans synder og ta ham til seg som sitt barn.

Når mennesket tar imot denne forkynnelsen, reiser den straks hjertet hans opp og gir ham trøst. Da flykter han ikke lenger fra Gud, men vender seg til ham, begynner igjen å elske ham, påkaller ham av hjertet og holder ham for sin kjære Gud.

Se, alt dette er ikke lovens eller menneskets gjerning. Det er Den Hellige Ånds nye, himmelske kraft, som prenter Kristus med hans gjerninger inn i hjertet og gjør det til en rett bok – ikke bokstaver og bare skrift, men i sannhet liv og gjerning.

Fredag

«For bokstaven slår i hjel, men Ånden gjør levende» (2 Kor 3,6).

Vel, dette er en høy lære som fornuften ikke forstår, og som særlig de som vil være hellige og fromme, ikke tåler. For med dette er det sagt at alle våre gjerninger bare er død og gift, hvor kostelige de enn er.

Men med dette vil Paulus også slå kraftig ned det de falske lærerne og hyklerne roser seg av, og vise hva deres forkynnelse er og gjør – selv når den er på sitt aller beste, der en har loven, men Kristus ikke blir forkynt og kjent.

For mennesket ser at han ikke har holdt Guds bud, og likevel trenger budet stadig inn på ham og krever skylden av ham. Det holder ikke fram noe annet for ham enn Guds forferdelige vrede og den evige fordømmelse. Da må han synke sammen og fortvile i sine synder.

Slik var det med en stor eneboer som det fortelles om i «Fedrenes liv». Han hadde levd på det aller strengeste i over sytti år og fått mange disipler som fulgte ham.

Da han skulle dø, begynte han å skjelve og lå i stor angst i hele tre dager. Disiplene trøstet ham og spurte hvorfor han ikke ville dø med glede, han som hadde levd så hellig. Da sa han: «Å, hele mitt liv har jeg tjent Kristus og levd strengt. Men Guds dom og kjennelse er noe helt annet enn menneskenes.»

Se, denne fortreffelige mannen, som har levd så hellig, vet og kjenner ingen annen artikkel enn den om Guds dom etter hans lov.

Der er ingen trøst fra evangeliet om Kristus. Der er bare loven, og den dreper ham ved hans egne gjerninger, så han må si: «Å, hvem vet hva Gud vil si til det? Hvem kan bestå for hans dom?»

Slik går det når en vil fortjene himmelen ved sin egen samvittighet. En annen derimot – som røveren på korset eller tolleren – griper kanskje evangeliets trøst, det vil si syndenes forlatelse i Kristus. Ved den overvinner han synden og lovens dom og kommer gjennom døden inn til det evige liv.

Av dette forstår vi nå også hva det betyr at Ånden gjør levende. Det er ikke noe annet enn det hellige evangeliet, en salig forkynnelse og et deilig, trøsterikt ord.

Det trøster og kvikker opp det bedrøvede hjertet, river det ut av dødens og helvetes gap og skjenker det i troen på Kristus det visse håp om det evige, salige liv.

For når timen kommer, og døden og Guds dom står fram for øynene hans, setter ikke den troende sin trøst til sine gjerninger. Selv om han har levd på det aller beste, sier han likevel som Paulus: «For selv om jeg ikke vet noe med meg selv, er jeg ikke dermed rettferdiggjort» (1 Kor 4,4).

Men når evangeliets trøst river hjertet ut av helvetes død og angst, følger også Åndens kraft og gjerning. Nå begynner også Guds bud å leve i menneskets hjerte, for han får lyst og kjærlighet til dem.

Slik begynner det nye livet her, til det blir fullendt i det andre livet og varer til evig tid.

Lørdag

> «Når da dødens tjeneste, den som med bokstaver var innhogd på steiner, hadde en slik herlighet at Israels barn ikke tålte å se Moses' ansikt på grunn av glansen i hans ansikt, den som snart forsvant, hvor mye herligere skal da ikke

> Åndens tjeneste være? For hadde fordømmelsens tjeneste sin herlighet, hvor mye rikere på herlighet må da rettferdighetens tjeneste være!» (2 Kor 3,7–9).

Paulus er som drukken av lyst og glede og flommer over av ord til evangeliets pris. Men loven kaller han igjen dødens embete og forkynnelse.

Kunne han gi Guds lov et grusommere navn enn dødens og helvetes forkynnelse?

Vel, Paulus må tale slik. For når en for alvor får loven for øynene og ser dens glans, gjør den ikke annet enn å drepe mennesket og senke ham ned i fordømmelsen.

Derfor må en kristen lære denne Paulus-teksten godt. Han trenger den både mot de falske lærernes ros og mot djevelens plager og anfektelser.

For djevelen driver på med loven og sier at en skal søke rettferdigheten i sine egne gjerninger. Han skremmer hjertet til døden med slike tanker: «Se, det og det må du sannelig gjøre hvis du vil bli salig.»

I denne kampen kan en da ta fra djevelen hans eget sverd og si: «Hvorfor plager du meg med loven og mine gjerninger? Hva er det annet – om du så preker lenge for meg om det – enn en forkynnelse som bare hoper synd, død og fordømmelse over meg? Hvorfor skal jeg da søke min rettferdighet for Gud i den?»

Det er et trøsterikt ord når Paulus sier at lovens embete og forkynnelse er et embete som tar slutt. For var det ikke slik, ville det ikke være noe annet enn den evige fordømmelse.

Men slutten kommer når forkynnelsen av evangeliet om Kristus begynner. Moses skal vike for ham og overlate rommet til ham alene, så Moses ikke lenger skal skremme de troendes samvittighet.

Når samvittigheten kjenner Moses' glans, så den frykter for Guds vrede, da er det tid for at Kristi glans skal skinne inn i hjertet med sitt søte og trøsterike lys. Da kan en også tåle Moses og Elia.

For lovens glans skal ikke lyse lenger enn til du er blitt ydmyket og drevet til å lengte etter Kristi deilige åsyn.

Når du kommer til ham, skal du ikke lenger høre på Moses eller tåle at han skremmer deg. Han skal bare få stå under Herren Kristus og la trøsten fra hans ansikt være uformørket.

For også det som var herlig, sier Paulus til slutt, har ingen herlighet i forhold til denne overveldende rike herlighet (2 Kor 3,10). Det vil si: Lovens herlighet er bare som en mørk sky mot Kristi lys, som lyser og skinner oss ut av synd, død og helvete til Gud og det evige liv.

Å, må Herren gi oss sin nåde, så Herrens herlighet kan speile seg i oss alle med utildekket ansikt, og vi blir forvandlet til det samme bildet, fra herlighet til herlighet, som av Herrens Ånd (2 Kor 3,18).

13. søndag etter treenighet

Søndag

> «Da han var alene med disiplene, vendte han seg til dem og sa: Salige er de øynene som ser det dere ser! For jeg sier dere: Mange profeter og konger har ønsket å se det som dere ser, men fikk ikke se det, og høre det som dere hører, men fikk ikke høre det! Og se, en lovkyndig sto fram og fristet ham og sa: Mester, hva skal jeg gjøre for å arve evig liv? Han sa til ham: Hva står skrevet i loven? Hvordan leser du? Han svarte og sa: Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din kraft og av all din forstand, og din neste som deg selv! Da sa han til ham: Du svarte rett. Gjør dette, så skal du leve!» (Luk 10,23–28).

Den skriftlærde som her kommer til Herren med et spørsmål, har kanskje vært en klok mann og godt kjent i Skriften. Likevel blir han her til narr. Han må først gå i lære hos Herren – ja, han blir til spott og skam.

Han spør hva han skal gjøre. Jeg tror han fikk nok å gjøre nå!

Om disse to bud var det mye å si, for de er de høyeste og største stykkene hos Moses. Ja, på dem hviler hele loven og profetene, som Kristus selv sier (Matt 22,40). Når vi ser på alle lovene hos Moses, handler de alle om kjærligheten. For budet «Du skal ikke ha andre guder enn meg» (2 Mos 20,3) kan jeg ikke tyde eller legge ut på annen måte enn: Du skal elske Gud alene.

Jødene forstår det ikke annerledes enn at de ikke skal reise opp avguder eller bilder og ikke tilbe dem.

Men vi må gi akt på loven, som sier: «Du skal ikke ha andre guder.» Du, du – alt det du er, sier den, og den mener særlig hjertet, sjelen og all din evne. Den taler ikke om tungen eller hånden eller knærne, men om hele legemet og alt det du har og er.

Skal jeg ikke ha noen annen gud, så må jeg sannelig ha den eneste sanne Gud med hjertet. Det vil si: Jeg må elske ham av hjertet, alltid henge ved ham, stole på ham, lite på ham, ha lyst, kjærlighet og glede i ham og stadig tenke på ham.

Vi sier jo når vi har glede av noe: «Det smaker helt inn i hjertet.» Og til den som ler uten å mene det, sier vi omvendt: «Du ler, men hjertet vet ikke av det.»

Hjertet er noe annet enn munnen. Derfor betyr hjertet i Skriftens språk den store og brennende kjærligheten som vi skal ha til Gud. De som tjener Gud med munnen, med hånden og knærne, er hyklere, og Gud bryr seg ikke om dem. For Gud vil ikke ha et stykke, han vil ha alt sammen.

Jeg skal elske Gud slik at jeg kan forlate alle skapninger for hans skyld, ja, legeme og liv, og elske ham alene og over alt. For Gud er en nidkjær Gud. Han tåler ikke at en elsker noe *under* ham. Kjærligheten til skapningen skal stå langt under kjærligheten til Gud. Slik han er det høyeste gode, vil han også bli elsket høyest, framfor alt annet gode.

Mandag

> «Han svarte og sa: Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din kraft og av all din forstand, og din neste som deg selv! Da sa han til ham: Du svarte rett. Gjør dette, så skal du leve!» (Luk 10,27–28).

Forstår du nå hva det er å elske Gud av hele hjertet, å elske ham over alle skapninger? Mange skapninger er svært elskverdige og behager meg godt. Likevel skal jeg for Guds skyld ringeakte dem og la dem alle fare når Gud, min Herre, vil det slik.

Å elske Gud av hele sin sjel betyr at hele ditt liv er rettet mot ham. Når kjærligheten til skapningene eller en forfølgelse vil få makt over deg, kan du si: «Alt dette gir jeg heller fra meg enn å forlate min Gud. Herre, deg vil jeg henge ved mer enn ved alle skapninger.»

Skriften kaller ofte legemets liv – det som trer fram i de fem sansene – for sjelen. Å elske Gud av hele sin forstand betyr at jeg ikke godtar noe annet enn det som behager Gud.

Slik ser du hva budet «Du skal elske Gud» krever: deg, deg selv helt og fullt, ikke hendene og føttene dine. De som gjør det som her er sagt, oppfyller det rett.

Men det finnes ikke det menneske som gjør det. Ja, vi gjør alle det motsatte. Derfor gjør denne loven oss alle til syndere: Ikke den minste bokstav i dette budet blir oppfylt, ikke engang av den aller helligste i verden. For ingen henger slik ved Gud at han kan forlate alt for Guds skyld.

Dessverre er vi ennå så langt fra det at vi nesten ikke tåler et lite ord og ikke vil gi slipp på en eneste øre for Guds skyld. Hvordan skulle det da være mulig for oss å elske Gud, når hans vilje ikke behager oss? For elsket jeg Gud, ville jeg også elske hans vilje.

Når Gud sender oss sykdom, fattigdom, skam og spott, da er det hans vilje. Men hvordan stiller vi oss til det? Vi tar imot det med stor utålmodighet. Hva ville vi da gjøre om vi skulle gi legeme og liv for Guds og Kristi skyld? Da ville vi nok vise oss annerledes!

Det Herren sier til den skriftlærde, sier han derfor til alle: Vi har ennå ikke gjort det, og vi kan ikke gjøre det. Derfor er alle mennesker skyldige til døden og djevelens eiendom. «Hvert menneske er en løgner» (Sal 116,11). Det de gir seg ut for, duger ikke for Gud.

I våre egne saker er vi kloke, og vi kan godt tale om Gud. Men hva bryr Gud seg om det? Han vil at vi skal elske ham av hele hjertet.

Det makter intet menneske. Av det følger at vi alle er syndere, særlig de som lever bak en vakker fasade. Derfor er det mye sikrere å regne med at vi alle er syndere, enn å tillegge gjerningene noen verdi og henge ved en vakker, hyklersk fasade.

Tirsdag

> «Men han ville rettferdiggjøre seg selv og sa til Jesus: Og hvem er min neste? Jesus tok opp dette og sa: En mann gikk fra Jerusalem ned til Jeriko, og han falt blant røvere. De både kledde av ham og slo ham og gikk bort og lot ham ligge igjen halvdød. Nå traff det seg slik at en prest dro ned samme veien, og han så mannen og gikk forbi. Likeså kom en levitt til stedet og så ham og gikk forbi. Men en samaritan som var på reise, kom også dit mannen lå. Og da han så ham, fikk han inderlig medynk med ham. Han gikk bort til ham og forbandt sårene hans og helte olje og vin i dem. Og han løftet ham opp på sitt eget dyr og førte ham til et herberge og pleiet ham» (Luk 10,29–34).

Denne samaritanen er nå vår Herre Jesus Kristus selv. Han har vist sin kjærlighet både mot Gud og mot nesten. Mot Gud: Han var sin Far lydig, steg ned fra himmelen, ble menneske og oppfylte slik Farens vilje. Mot nesten: Straks etter dåpen begynte han å forkynne, gjøre under og helbrede syke.

Kort sagt: Han har ikke gjort én gjerning som bare gjaldt ham selv. Alt gjaldt nesten, og det har han gjort med alle sine krefter. Slik er han blitt vår tjener, enda han godt kunne ha blitt i himmelen og vært Gud lik. Men alt dette gjorde han fordi det behaget Gud og var Farens vilje.

Da han så nådde det høyeste – at han elsket Gud av hele sitt hjerte – ga han også sitt legemlige liv og sa: «Far, her har du alt: mitt legemlige liv, min pris og min ære, som jeg har hatt blant menneskene. Alt sammen gir jeg for din skyld, så verden kan forstå hvor høyt jeg elsker deg. La meg nå være den foraktede, jeg som før var elsket av all verden, bare jeg ikke blir deg ulydig.»

Det er samaritanen, som kom ubedt og oppfylte loven av hele sitt hjerte. For han alene har oppfylt den. Den æren kan ingen ta fra ham, og den beholder han også alene.

Men dette i seg selv ville ikke være noen særlig trøst for oss. Det som gjelder oss, er at han tar seg av det elendige, sårede mennesket, forbarmer seg over ham, forbinder sårene hans, fører ham til herberget og pleier ham.

Mennesket som her ligger halvdødt, er Adam og alle vi mennesker. Morderne er djevlene, som har såret oss og lar oss ligge halvdøde.

Lignelsen skildrer vakkert hva vi er og hva vi makter med vår høye fornuft og frie vilje. Hadde det elendige, sårede mennesket villet hjelpe seg selv, ville det bare ha blitt verre med ham – han ville ha skadet seg selv. Var han blitt liggende, ville det samme ha skjedd. Slik går det når vi er overlatt til oss selv: Det er ute med oss, hvordan vi enn vil handle.

Men samaritanen, som har oppfylt loven og er helt frisk, kommer dit og gjør mer enn presten og levitten. Han forbinder den sårede og heller olje og vin i sårene.

Presten betyr de hellige fedrene som levde før Moses. Levitten betyr den gamle paktens presteskap. Ingen av dem har utrettet noe med sine gjerninger. De kunne ikke hjelpe. De har gått forbi, slik presten og levitten i lignelsen gjør.

Onsdag

> «Men en samaritan som var på reise, kom også dit mannen lå. Og da han så ham, fikk han inderlig medynk med ham. Han gikk bort til ham og forbandt sårene hans og helte olje og vin i dem. Og han løftet ham opp på sitt eget dyr og førte ham til et herberge og pleiet ham. Neste dag tok han fram to denarer, ga dem til verten og sa: Plei ham! Og hva mer du måtte legge ut, det skal jeg betale deg igjen når jeg kommer tilbake. Hvem av disse tre synes du nå viste seg som en neste for ham som var falt blant røvere? Han sa: Den som viste barmhjertighet mot ham. Da sa Jesus til ham: Gå du bort og gjør likeså!» (Luk 10,33–37).

Kristus, den sanne samaritanen, tar seg av det elendige mennesket som var falt blant røvere. Han krever ikke at den sårede skal komme til ham, men går selv bort til ham. For her er det ingen fortjeneste, bare nåde og barmhjertighet.

Han forbinder sårene hans og heller olje og vin i dem – det er hele evangeliet fra ende til annen.

Han heller olje i sårene hans. Det er nådens forkynnelse, som sier: «Se her, du elendige menneske! Der er din vantro, der er din fordømmelse, du er såret. Alt sammen vil jeg lege med evangeliet. Se, hold deg til Kristus, Frelseren! Han vil hjelpe deg – ingen annen i himmelen eller på jorden.»

Olje gjør mykt. Slik virker evangeliets søte forkynnelse: Jeg får et mykt og mildt hjerte mot Gud og nesten, så jeg gjerne vil gi mitt legemlige liv for Herren Kristus og hans evangelium når det blir nødvendig.

Men vin er skarp og betyr det hellige korset, som følger straks etter. En kristen trenger ikke å se seg om etter korset. Det sitter ham på nakken før han vet ordet av det. Korset er hoffdrakten i dette riket. Den som skammer seg over det, hører ikke denne kongen til.

Deretter legger samaritanen den sårede på dyret sitt. Det er Herren Kristus selv som bærer oss – vi ligger på ryggen hans (Luk 15,5). Dette er altså summen av evangeliet: Kristi rike er barmhjertighetens og nådens rike, der det ikke finnes noe annet enn å bære, alltid bære.

Kristus bærer våre skrøpeligheter og sykdommer. Han tar dem på seg og har tålmodighet når vi feiler. Vi ligger stadig på nakken hans, og likevel blir han ikke trett av å bære. Det skal være vår største trøst når vi sitter fast i syndens anfektelser.

Når vi så kommer fram for Gud Fader, og han spør om vi også har trodd på Gud og elsket ham, da trer samaritanen fram – Herren Kristus, som har løftet oss opp på dyret sitt. Han sier: «Å Far, om de ikke helt har oppfylt dette, så har likevel jeg gjort det. La det komme dem til gode, fordi de tror på meg.»

Slik må alle de hellige, hvor hellige og fromme de enn er, ligge på Kristi rygg.

Torsdag

> «Brødre, jeg taler på menneskelig vis: Selv en menneskelig pakt vil ingen sette ut av kraft eller legge noe til etter at den er stadfestet. Men løftene ble gitt til Abraham og hans ætt. Han sier ikke: Og til dine ætlinger, som om det gjaldt mange. Men som når det gjelder én: Og din ætt. Og dette er Kristus. Jeg mener da dette: En pakt som Gud tidligere har stadfestet, blir ikke gjort ugyldig av

> loven, som ble gitt fire hundre og tretti år senere, slik at den skulle sette løftet ut av kraft» (Gal 3,15–17).

I dette epistelstykket understreker og begrunner Paulus to ting: Guds løfter er bare nåde og gaver, og de står stikk imot all ros av loven og egen fortjeneste. Han bruker et ordtak om den kraften et testamente skal ha, og om at det også er Guds ordning etter det fjerde bud at foreldrenes siste vilje skal holdes.

Nå har også Gud gjort sitt testamente, som skal være hans siste og endelige vilje: Han vil velsigne alle folk ved den ætten som han først har lovt folkene. Det har han besluttet og lovt Abraham, og i ham hele verden og oss alle. Han har stadfestet det ved denne ættens død – sin enbårne Sønns død. Derfor måtte Sønnen bli menneske og dø (slik Abraham på forhånd hadde pekt fram mot det i sin sønn Isak), for at vi skulle få velsignelsens og det evige livs arv.

Det er hans siste vilje, og han vil ikke gjøre noe annet testamente. Derfor kan og skal ingen forandre det eller legge noe til. Men det å legge noe til, bryte det eller kalle det tilbake er nettopp dette: å åpne et slikt testamente og så påstå at velsignelsen, som er forkynt for hele verden, først må fortjenes ved loven – som om kraften i hans løfte ikke kunne gjelde uten loven.

Dette testamentet er bare løfte om velsignelsen og om å være Guds barn. Derfor gjelder her ingen lov som en må holde for å fortjene velsignelsen. Her gjelder ikke noe annet enn hans vilje, som lover og sier: «Jeg vil ikke se på deres gjerninger. Men jeg lover dere velsignelsen, det vil si nåde og evig liv – dere som ligger i synden og døden. Dette vil jeg stadfeste ved min Sønns død. Han skal vinne og fortjene denne arven for dere.»

Gud har altså først opprettet dette testamentet uten loven og stadfestet det slik. Derfor har loven, som ble gitt og stadfestet offentlig lenge etter, ikke kunnet rokke ved det, langt mindre oppheve det og kalle det tilbake.

Den som vil lære at en kan bli rettferdig ved loven – det vil si vinne Guds velsignelse ved den – gjør ikke annet enn å gripe inn i Guds testamente, rive i stykker hans siste vilje og gjøre den til intet.

Fredag

> «For dersom en får arven ved lov, da får en den ikke lenger ved løfte. Men Gud ga den i sin nåde til Abraham ved løfte. Hva skulle da loven tjene til? Den ble lagt til for overtredelsenes skyld, inntil den ætten kom som løftet gjaldt – og den ble gitt ved engler, ved en mellommanns hånd. Men en mellommann er ikke for én, men Gud er én. Er da loven imot Guds løfter? Langt derifra! For bare hvis det var gitt en lov som hadde kraft til å gjøre levende, kom rettferdigheten virkelig av loven» (Gal 3,18–21).

Her slutter Paulus altså slik: Gud har fritt skjenket Abraham velsignelsen og arven ved løftet. Abraham har ikke fortjent det ved gjerninger, og Gud har ikke lønnet ham og barna hans for noe. Det er tydelig nok, og selv et barn kan forstå det.

Disse to kan ikke stå side om side, men må skilles fra hverandre: det som blir fortjent ved gjerninger som lønn, og det som blir lovt og skjenket av nåde og av fri vilje alene.

Med dette har Gud lukket munnen på hele verden. Han er kommet den i forkjøpet, så den ikke har noe å rose seg av, som om den hadde fått Guds nåde for lovens skyld. For han har fritt lovt og gitt nåden før loven og før verdens fortjeneste.

Slik har han handlet med sitt eget folk, Abraham og hans etterkommere: Han velsignet ham og hele hans slekt, og sa ingenting om lov, gjerning eller lønn, men grunnet alt sammen alene på den ætten som skulle komme.

Abraham og hans etterkommere hadde levd og dødd på dette løftet i mer enn fire hundre og tretti år. Først da begynte Gud å gi loven. Han ordnet også en ytre gudstjeneste og et presteskap: hvordan de skulle leve og styres, nå som de var blitt et eget folk, fri fra et fremmed herredømme og ført inn i sitt eget land. De skulle også ha et eget ytre styre – men ikke for at de skulle få syndenes forlatelse og Guds velsignelse ved det.

Når en lærer dette, kommer straks spørsmålet: Hva er da loven gitt til, og hva er den nyttig til? Dette er lovens egen, særlige gjerning, og det er først og fremst derfor Gud har gitt den: Den skal skremme menneskene, slik Israels barn ble skremt av lynet, tordenen og basunlyden på Sinai-fjellet da de tok imot loven.

Som en tordenkile fra himmelen skal den slå ned alle innbilninger som verden har om rettferdigheten. Så lenge denne innbilningen blir i hjertet og mennesket holder seg selv for fromt og rettferdig, blir også stoltheten, frekkheten og fiendskapet mot Gud der.

Da forstår en ingenting av Guds løfter, og hjertet finner ingen smak i forkynnelsen om syndenes forlatelse. For innbilningen som bor i hjertet, hindrer det. Den har bygd en ringmur av diamant omkring hjertet.

Her må vår Herre Gud bruke en mektig hammer for å knuse denne muren. Denne hammeren er loven. Den gjør sin tjeneste når den anklager og skremmer menneskene, enten det nå er i livet eller i døden. Da blir samvittigheten slått av skrekk og kjenner hvordan den har vakt Herren Guds vrede og fortjent den evige død.

Lørdag

> «Men da vi innså at et menneske ikke blir rettferdiggjort av lovgjerninger, men ved tro på Kristus Jesus, da trodde også vi på Kristus Jesus, for å bli rettferdiggjort ved tro på Kristus og ikke av lovgjerninger» (Gal 2,16).

Det er vanskelig – ja, umulig, hvis ikke Gud gir og virker det – å overvinne loven og dens skrekk i anfektelsen, når samvittigheten har med Gud å gjøre. Om loven anklager deg og truer deg med Guds vrede og død, skal du være til sinns som om det fra evighet av ikke hadde vært noe annet enn Kristi nåde og forløsning. Men det står ikke i noen menneskelig makt.

Selv om du kjenner lovens skrekk, skal du likevel si: «Lov, jeg hører ikke på deg. Du har et altfor uvennlig språk. Og dessuten er tiden nå fullendt, og jeg er blitt fri fra din makt.»

Men når en skal si og gjøre dette i anfektelsen, merker en godt hvor overmåte vanskelig det er å skille loven fra nåden. Og en merker hvilken himmelsk gave det er at en kan tro med håp der det ikke er noe å håpe (Rom 4,18).

Hyklerne og de gjerningshellige ringeakter læren om troen og mener at de fort har lært å tro. Det kommer av at de ennå ikke har erfart hva et redd hjerte og en skremt samvittighet gjør. Derfor vandrer de så trygge.

Men når døden og skrekken kommer over dem, faller de brått i fortvilelse. Da merker de hvilken kunst troen er: Den er ikke bare ord på tungen eller en tom tanke. Troen løfter hodet, fatter frimodig mot og trosser på Kristus mot synden, døden, helvete og den onde samvittigheten.

Slik forholder troen seg: Når samvittigheten sier: «Gud har gitt sin lov for at den skal holdes, ellers venter den evige fortapelse», da skal du svare: «Det vet jeg meget vel. Men han har også gitt evangeliet, og det lyder slik: ‹Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler …› (Matt 28,19). ‹Den som tror og blir døpt, skal bli frelst› (Mark 16,16). Dette evangeliet er større enn loven.»

Sier samvittigheten: «Du har likevel syndet og brutt Guds bud, derfor er du fordømt», så svar: «Jeg vet godt at jeg har syndet. Men her har jeg evangeliet, som løser meg fra alle mine synder og lover meg saligheten fordi jeg tror på Kristus.» Dette evangeliet er like høyt over loven som himmelen er over jorden.

Derfor skal eselet bli igjen nede på jorden. Det vil si: Legemet med sine lemmer skal være underlagt loven. Men samvittigheten skal stige opp på fjellet sammen med Isak. Det vil si: Den skal ikke vite noe om lov og gjerning, men bare henge ved evangeliet, som lover saligheten til alle som tror.

«Ja», sier samvittigheten, «du må likevel til helvete, for du har ikke holdt loven.» Svar: «Hvis himmelen ikke kom meg til hjelp, måtte jeg sannelig til helvete. Men nå står himmelen åpen. For min Herre Kristus sier: ‹Den som tror og blir døpt, skal bli frelst.›»

14. søndag etter treenighet

Søndag

> «Det skjedde på vandringen til Jerusalem, at han dro gjennom grenselandet mellom Samaria og Galilea. Da han gikk inn i en landsby, møtte det ham ti spedalske menn. De ble stående på avstand» (Luk 17,11–12).

Dette evangeliet lærer oss å tro – det ser vi på de spedalske – og å elske – det ser vi på Kristus. Tro og kjærlighet er nemlig selve det kristne menneskets vesen. Troen tar imot, kjærligheten gir. Troen fører mennesket til Gud, kjærligheten fører det til menneskene. Ved troen lar det Gud gjøre vel mot seg, ved kjærligheten gjør det vel mot menneskene.

For den som tror, har alle ting av Gud; han er salig og rik. Derfor trenger han ikke noe mer for egen del. Alt han lever og gjør, lar han skje til gagn for nesten. Han handler mot nesten i kjærlighet, slik Gud har handlet mot ham ved troen. Slik øser han ovenfra ved troen og gir videre her nede ved kjærligheten.

Det ligger i troens natur at den forlater seg på Guds nåde og setter sin lit til ham uten tvil. Den tenker: Gud vil se til meg og ikke forlate meg. For der denne tilliten mangler, er det ingen rett tro, ingen rett bønn og ingen rett søken etter Gud.

Men der denne troen er, gjør den et menneske dristig og frimodig, så det trygt våger å legge sin nød fram for Gud og be om hjelp av hele sitt hjerte. Derfor er det ikke nok at du tror at det finnes en Gud, og at du ber med mange ord.

Se her på de spedalske hvordan troen skal være, og hvordan den uten noen læremester lærer å be så det bærer rett frukt.

Du ser at de har fått gode tanker om ham og en trøstig tillit til ham. De tror fast at han vil se til dem i nåde. Denne tilliten gjør dem dristige og frimodige, så de trygt legger sin nød fram for ham og roper om hjelp i fullt alvor og med høy røst.

Hadde de ikke hatt denne tilliten, ville de vel blitt hjemme og ikke løpt ham i møte. De ville ikke ha ropt med høy røst.

Nei, da ville tvilen ha hvisket til dem: «Hvem vet om han vil at vi skal be ham? Kanskje han ikke vil se til oss.» Å, slik vakling og tvil ber ikke og løfter ikke røsten!

Men den rette troen tviler ikke på Guds gode og nådige vilje. Derfor er bønnen dens sterk og fast, like sterk og fast som troen selv.

Se, en slik trøstig tillit til Gud kalles i Skriften en kristen tro og en god samvittighet. Dit må vi komme hvis vi vil bli salige.

Troens andre kjennetegn er at den ikke vil ha visshet på forhånd om den er verdig til nåden og blir bønnhørt. Troen holder seg til det den ikke ser, føler eller merker, verken på legemet eller i sjelen.

Men slik den har en god samvittighet overfor Gud, slik overgir den seg til ham og tviler ikke på at det skal skje den slik den tror. Derfor går det den også helt sikkert slik. Ved denne troen får den kjenne og erfare det, uten at den har bedt om eller krevd det.

Mandag

«… og ropte med høy røst: Jesus, Mester! Miskunn deg over oss!» (Luk 17,13).

Gud ville gjerne gi oss det vi trenger. Men vi står her som en tosket tigger: Vi holder hatten fram for at han skal kaste noe i den, og så rister vi hatten hele tiden og vil ikke holde den i ro. Da vil vår Herre Gud heller ikke øse ut gavene sine forgjeves, så de faller på bakken og går til spille.

Men når vi ikke vakler og holder pent stille, da vil han gjerne gi. Det ser vi her på de ti spedalske. De står stille og roper: «Jesus, Mester! Miskunn deg over oss!» De holder pent stille og tviler slett ikke på at han vil hjelpe. Derfor skjer det dem også slik de tror.

Det skal vi merke oss godt, så vi lærer å stole fast på Guds godhet og holde pent stille i alt vi ber om.

Hvem hadde gitt disse spedalske brev og segl på at Kristus ville bønnhøre dem? Hvor er det her noen følelse eller erfaring av hans nåde? Hvor er budskapet om hans godhet? Ingenting av dette finnes her.

Likevel overgir de seg frimodig og bygger trygt på hans godhet, som de verken har kjent eller følt. Her er ingen fotspor som kan vise dem hva han vil gjøre. De ser bare hen til hans rene godhet.

Men hvor har de denne kunnskapen om hans godhet fra? Uten tvil fra det ryktet og ordet de hadde hørt om ham, men som de ennå ikke hadde erfart. For Guds godhet må forkynnes ved Ordet.

Til slutt må den rette troen heller ikke ha noen fortjeneste eller ville kjøpe Guds nåde med gjerninger. Den forlater seg helt på Guds ufortjente nåde. For troen tåler ikke gjerninger eller fortjeneste ved siden av seg. Den overgir seg helt og fullt til Guds godhet, og for all den godheten kan den ikke se sine egne gjerninger og sin fortjeneste. Ja, den ser at godheten er så stor at alle gode gjerninger bare er synd når de sammenlignes med den.

Dette viser de spedalske her svært vakkert. Uten noen fortjeneste setter de sin lit til Kristi nåde. Hva godt hadde de gjort ham før? De var dessuten spedalske, så han etter loven med rette skulle sky dem. Derfor står de på avstand; de kjenner nok sin uverdighet.

Slik står også troen langt borte fra Gud, og likevel løper den ham i møte og roper. For den vet at den ikke har noe å forlate seg på, unntatt hans høylovede nåde.

En slik sjel, som er tom og står langt borte, søker også hans godhet. Slik stemmer det vakkert overens: Guds kjærlighet gir sin godhet fritt og for intet, uten å ta eller søke noe for den. Og troen tar imot den for intet og gir ikke noe for den. Slik møtes den rike og den fattige.

Det viser også ordene deres: «Miskunn deg over oss!» Her har vi et levende eksempel på den kristne tro. Det lærer oss fullt ut hvordan vi skal stille oss når vi vil finne nåde og bli fromme og salige.

Tirsdag

> «Han så dem og sa til dem: Gå av sted og fremstill dere for prestene! Og det skjedde mens de var på vei dit, at de ble renset» (Luk 17,14).

Hvor vennlig lokker ikke Herren her alle hjerter til seg med dette eksemplet og oppmuntrer dem til å tro på ham! For det er ingen tvil om at han vil gjøre mot hver og en det han her gjør mot de spedalske, så sant vi frimodig setter vår lit til hans nåde.

Han sier ikke: «Jeg vil miskunne meg over dere, dere skal bli rene», men kort og godt: «Gå av sted og fremstill dere for prestene!»

Det er som om han ville si: «Det trengs ingen bønn. Troen deres har allerede fått det før dere begynte å be. Gå derfor av sted og vis prestene at dere er rene. Slik jeg ser på dere, og slik dere tror, slik er dere, og slik skal dere bli.»

For han ville ikke ha sendt dem til prestene om han ikke hadde sett på dem som rene og ville handle slik med dem for at de skulle bli rene.

Se, så mektig er troen til å vinne alt den vil hos Gud: Det den ber om, regnes hos Gud som skjedd før det blir bedt om. Om dette har Jesaja talt: «Før de roper, skal jeg svare, mens de ennå taler, skal jeg høre» (Jes 65,24).

Det er ikke slik at troen eller vi er verdige til det. Men Gud viser sin usigelige godhet i det og oppmuntrer oss til å tro på ham og trøstig vente alt godt av ham med en glad samvittighet – en samvittighet som ikke famler etter ham eller frister ham.

De spedalske lærer oss å tro, Kristus lærer oss å elske, slik Johannes skriver: «Et nytt bud gir jeg dere: Dere skal elske hverandre!» (Joh 13,34). Hva betyr det annet enn dette: «Ved troen har dere nå alt det jeg er og har. Jeg er deres egen. Dere er nå rike og mette ved meg. For alt jeg gjør og elsker, det gjør og elsker jeg ikke for min egen skyld, men for deres. Jeg tenker bare på hvordan jeg kan være til gagn og hjelp for dere.»

Et kristent liv er kort beskrevet. Det trengs ikke mye lærdom eller mange bøker. Alt er sagt med disse to stykkene: at vi har et godt hjerte mot Gud og en god vilje mot menneskene.

Det gode hjertet og troen lærer av seg selv hvordan en skal be. Ja, hva er en slik tro annet enn bare bønn? Den venter uten opphør alt godt av Guds nåde.

Men når den håper på nåden, lengter den også etter den av hele sitt hjerte. Og denne lengselen er i egentlig forstand den rette bønnen, den som Kristus lærer og Gud krever, og som også vinner og formår alle ting.

Fordi den ikke bygger på sine gjerninger eller sin verdighet, men på Guds nåde alene, skjer det den også slik den tror, lengter og ber. Derfor kaller profe-

ten Sakarja med rette Ånden for «nådens og bønnens Ånd» (Sak 12,10), fordi troen uten opphør kjenner Guds nåde og lengter etter den.

Kjærligheten derimot lærer av seg selv hvordan den skal gjøre gode gjerninger. For gode gjerninger er bare de som tjener nesten. Ja, hva er kjærligheten annet enn uopphørlig virksomhet i nestens tjeneste? Slik bærer også gjerningen kjærlighetens navn, slik troen bærer bønnens.

Onsdag

> «Men en av dem vendte tilbake da han så at han var blitt helbredet, og priste Gud med høy røst. Og han falt ned på sitt ansikt for hans føtter og takket ham. Han var en samaritan. Men Jesus svarte og sa: Var det ikke ti som ble renset? Hvor er da de ni? Fantes det ingen som vendte tilbake for å gi Gud ære, uten denne fremmede? Og han sa til ham: Stå opp og gå bort! Din tro har frelst deg» (Luk 17,15–19).

Denne ene spedalske må ha vendt tilbake etter at han hadde vist seg for prestene. Uten tvil kom han svært nødig tilbake alene. Når han takker Kristus av hele sitt hjerte, kan vi ikke tenke oss annet enn at han også har formant, oppfordret og bedt de andre om å gå med ham.

Hva slags uvær kan det da ha vært som skilte de ni så skarpt fra den ene, enda de alle hadde begynt så vakkert i troen? Det må ha vært noen som veltet troen deres. Se, det har prestene gjort, for de tålte ikke at denne æren ble gitt Kristus.

Men hva kan de ha sagt? Det motsatte av troen: De skulle ikke fortelle at Kristus hadde renset dem. Nei, de skulle takke Gud, som hadde tatt imot offeret deres, bønnhørt prestenes bønn og renset dem.

Dessuten har de rystet hjertene deres med harde støt: Ingen skapning kunne rense noen for spedalskhet; det var en gjerning som bare Gud kunne gjøre. Derfor måtte den ikke tilskrives Kristus, som de holdt for et menneske og ikke for Gud. De skulle altså vokte seg så de ikke spottet Gud og gjorde en skapning til Gud.

Å, hvilket mektig støt må ikke det ha vært! Og hvor stor må ikke den troen være som skal holde stand når en stiller Gud selv, Guds ære og gjerning opp mot den og anfekter den med at den fornekter Gud! Slik må Guds navn alltid tjene til å fremme de største synder når djevelen og onde mennesker misbruker det.

Men denne ene sto fast på at Gud måtte være med Kristus, og at han talte, virket og bodde ved ham og i ham. Derfor er hans lovprisning og takk skrevet ned. Det var en stor tro som holdt så fast ved Kristus, han som prestene foraktet, fordømte og spottet.

Her lærer evangeliet oss hvilke gjerninger den prøvede og erfarne troen gjør, og hva som er den rette gudstjenesten vi skal vise Gud. Og dette er den rette gudstjenesten og den største gjerningen i himmelen og på jorden, ja, den eneste vi skal vise Gud – det trengs ingen annen: at vi elsker og priser ham alene.

Å vende tilbake er dette: å bære den nåden og de gavene vi har tatt imot, tilbake til Gud. Vi skal ikke beholde dem for oss selv og ikke skryte av dem overfor andre. Vi skal ha all vår lyst og glede i ham som har gitt dem, og være

villige og like fornøyde om han vil ta dem tilbake – og ikke prise og elske ham mindre for det.

Men hvor få er det ikke som vender tilbake!

Torsdag

> «Men jeg sier: Vandre i Ånden! Så skal dere ikke fullføre kjødets lyst. For kjødet begjærer imot Ånden, og Ånden imot kjødet. De to står hverandre imot, for at dere ikke skal gjøre det dere vil» (Gal 5,16–17).

Med disse ordene vil ikke Paulus kalle tilbake det han har sagt før: at vi blir rettferdige for Gud ved troen alene. Når han befaler oss å vandre i Ånden, gir han oss tydelig å forstå at gjerningene ikke kan gjøre rettferdig. Han sier i stedet: «Dette er det jeg mener: Dere har to høvdinger i dere som står mot hverandre, nemlig Ånden og kjødet.»

«Gud har vakt en strid i legemet deres, så Ånden kjemper mot kjødet og kjødet omvendt mot Ånden. Her krever jeg ikke mer av dere enn at dere skal følge Ånden og stride mot kjødet.»

Her bruker Paulus klare, tydelige ord. Det er som om han ville si: «Vi er ennå ikke kommet så langt at vi kan oppfylle loven. Derfor må vi vandre i Ånden og øve oss, så vi tenker, taler og gjør det Ånden vil, og står imot det som er kjødelig.»

Kjødets lyster er ennå ikke døde i dere. De bryter alltid fram og strider mot Ånden. Ikke noe hellig menneskes kjød er så fromt at det ikke gjerne vil bite og ete – eller i det minste bli lunkent i kjærlighetens bud – når noen gjør det noe vondt.

Derfor har Paulus gitt de troende denne regelen: Den ene skal tjene den andre, den ene bære den andres svakhet, den ene tilgi den andre hans feil og skrøpeligheter. Skjer ikke dette, kan det umulig bli fred og enighet blant de kristne.

For du vil alltid se noe hos en annen som ergrer og støter deg. Slik gjør også du mye som ergrer andre. Vil ikke den ene vike for den andre i kjærlighet og holde ham noe til gode, kan det ikke bli noen ende på splittelsen. Derfor lærer Paulus at vi skal vandre i Ånden og ikke fullføre kjødets lyst.

Det er som om han ville si: «Blir dere nå drevet til vrede eller hat mot en bror som krenker dere, så se likevel til at dere står imot den onde viljen ved Ånden. Hold ham hans skrøpelighet til gode. For det står skrevet: Du skal elske din neste som deg selv» (3 Mos 19,18).

For selv om din bror faller, blir han likevel din bror. Ja, aldri er det så nødvendig at du viser kjærlighet, som når han er kjødelig og har krenket deg.

Den som tenker at en kristen slett ikke kan ha noen feil eller skrøpelighet, og likevel kjenner så mange skrøpeligheter hos seg selv, han må til slutt fortæres av tungsinn og sorg i hjertet og fortvile. Men den som forstår dette og kan finne seg i det, for ham må det onde – disse kjødets anfektelser – tjene til det gode.

For når kjødet vil lokke ham til synd, blir han drevet til å be for alvor, til å søke syndenes forlatelse ved Kristus og gripe troens rettferdighet. Det ville han kanskje ellers ikke ha lengtet så inderlig etter.

Fredag

«Men hvis dere blir drevet av Ånden, da er dere ikke under loven» (Gal 5,18).

De gudfryktige som vandrer etter Ånden, er ikke under loven. For loven kan ikke anklage dem eller fordømme dem til døden, selv om synden skremmer dem.

Deres rettferdighet, nemlig Kristus, som de griper ved troen, er helt uten lyte. Derfor kan ikke loven anklage dem. Så lenge de henger ved ham, styrer Ånden dem, og de er fri fra loven.

Med disse ordene kan du trøste deg selv og andre kraftig når anfektelsene er harde. For det hender ofte at noen fristes så heftig av vrede, hat, ukyskhet, tungsinn eller andre kjødets lyster at han ikke kan komme løs fra dem, hvordan han enn stritter imot.

Hva skal han da gjøre? Skal han fortvile? Nei, men han skal si til seg selv:

«Ditt kjød strider nå mot Ånden. La det bare rase så lenge det vil. Men se til at du ikke følger det. Vandre etter Ånden, og la deg styre av ham, så du ikke fullfører kjødets lyst.» Gjør du dette, kan nok loven anklage og skremme deg, men den utretter ingenting med det.

Ingen skal heller la seg føre vill når djevelen i en slik anfektelse gjør synden så stor og tung at den som fulgte følelsen sin, nok kunne tro at han måtte gå til grunne. For han kan ikke kjenne annet enn Guds vrede og fortvilelse.

Står det slik til med ham, skal han se til at han ikke retter seg etter følelsen sin, men holder seg til Paulus' ord: «Hvis dere blir drevet av Ånden» – det vil si: hvis dere følger Ånden, som minner dere om at synden deres er tilgitt ved Kristus, ikke for at dere skal bli i den, men for at dere skal dø bort fra den – «da er dere ikke lenger under loven».

Dette er altså det eneste legemidlet når kjødet raser slik: at vi da griper Åndens sverd, som er Guds ord (Ef 6,17). Det lærer oss å påkalle Gud i anfektelsen, så skal han frelse oss ved Kristus.

Når vi strider imot på denne måten, kan det ikke slå feil: Til slutt vinner vi og seirer, selv om vi føler det annerledes så lenge anfektelsens kamp varer.

Men når en mister Ordet av syne, er alt forbi. Da finnes det verken råd eller hjelp.

Det jeg sier, har jeg erfart. Jeg har hatt mange harde anfektelser, men så snart jeg hadde grepet et ord av Skriften, ble anfektelsen mildere, ja, den hørte snart opp. Men uten Ordet ville jeg ikke ha holdt den ut en liten stund, enn si overvunnet den.

Lørdag

«Kjødets gjerninger er åpenbare. Det er slikt som utukt, urenhet, skamløshet, avgudsdyrkelse, trolldom, fiendskap, trette, avindsyke, sinne, ærgjerrighet, splittelse, partier, misunnelse, mord, drukkenskap, svirelag og annet slikt. Om dette sier jeg dere på forhånd, som jeg også før har sagt dere: De som gjør slikt, skal ikke arve Guds rike. Men Åndens frukt er kjærlighet, glede, fred, langmodighet, mildhet, godhet, trofasthet, ydmykhet, avholdenhet. Mot slike

er loven ikke. De som hører Kristus Jesus til, har korsfestet kjødet med dets lidenskaper og lyster» (Gal 5,19–24).

Se, dette er altså å vandre i Ånden og ikke fullføre kjødets lyst: at det apostelen her nevner, ikke skjer.

Nå ser du hvordan troen alene ikke er nok, og hvordan likevel troen alene rettferdiggjør. For når troen er rettferdig, får den alle disse stykkene som er regnet opp her, med seg. Slik oppfyller den loven og når fram til Guds rike.

Av dette følger at vi skal tilskrive troen alt sammen, troen skal vi tilskrive Ordet, og Ordet Guds barmhjertighet, som sender ut apostlene og forkynnerne av Guds ord. Slik kommer altså hele vår lovoppfyllelse fra Gud, han som alle gode gaver kommer fra.

Apostelen kaller det ikke Åndens gjerninger, slik han sier kjødets gjerninger. Han gir disse kristne dydene et hederlig navn og kaller dem Åndens frukt, fordi det kommer mange gode frukter av dem. For de som er prydet med disse dydene – kjærlighet, fred, glede og så videre – gir Gud æren, priser og bekjenner hans navn og lokker slik også andre til Kristi lære og tro.

«Mot slike er loven ikke.» Loven er og blir lov, men den er ikke mot dem som blir drevet av Guds Ånd. Den vil nok gå mot dem, men når Kristus blir grepet ved troen, tar han den bort, så den må vike med alle sine trusler og sin skrekk.

Slik oppfyller altså en kristen loven innvortes ved troen, men utvortes ved gjerninger og syndenes forlatelse. Men for dem som fullfører kjødets gjerninger, er loven ikke opphevet. Den anklager og fordømmer dem.

De hellige har ennå ikke helt lagt av og kledd av seg det fordervede, syndige kjødet, og de er ennå tilbøyelige til synd. Derfor korsfester de kjødet med dets lyster. Det skjer når de er rustet med Guds ord, tro og bønn til å stå imot kjødets lyster.

Kjødet er nok levende og rører på seg, men det kan ikke fullføre det som det gjerne ville, fordi det er naglet til korset.

Derfor må de hellige alltid ha med kjødet å gjøre så lenge de lever. De kjenner nok lystene sine, men følger dem ikke. For de har tatt på seg Guds rustning og væpnet seg med tro, håp og Åndens sverd. Med disse åndelige våpnene strider de mot kjødet og nagler det til korset, som med nagler.

15. søndag etter treenighet

Søndag

> «Ingen kan tjene to herrer. For enten vil han hate den ene og elske den andre, eller han vil holde seg til den ene og forakte den andre. Dere kan ikke tjene både Gud og mammon» (Matt 6,24).

Gud tåler ikke at en har enda en herre ved siden av ham. Han er en nidkjær Gud, som han selv sier, og vil ikke finne seg i at noen tjener både ham og hans fiende. «Meg alene,» sier han, «ellers kan dere like godt la det være helt.»

Men vi finner få som ikke synder mot dette evangeliet. Herren feller en streng dom, forferdelig å høre. Må han si dette om oss?

Og likevel vil ingen innrømme – ja, ingen vil tåle at en sier det – at vi hater og forakter Gud og er hans fiender. Spurte en noen om han elsket Gud og hang ved ham, ville alle svare: «Jeg elsker ham.»

Men se hvordan teksten her viser at vi alle hater og forakter Gud, elsker mammon og henger ved den. For den som har penger og gods kjær, kan umulig la være å hate Gud.

Herren stiller her de to opp mot hverandre som fiender og slutter: Elsker du den ene av disse to og henger ved ham, må du hate og forakte den andre.

Men hvor er de som elsker Gud og ikke henger ved penger og gods? Vi har evangeliet, det kan ingen nekte. Men hva gjør vi så mer? Vi tenker bare på å lære og kjenne det; mer blir det ikke av det.

Var vi rette kristne, ville vi gjøre dette: Vi ville forakte de forgjengelige godene og sørge for at vi også levde i evangeliet og viste det i gjerning. Men slike kristne ser vi få av.

Jeg kan høre evangeliet hver dag, men det bærer ikke frukt i meg hver dag. Det kan nok hende at når jeg har hørt det et helt år, kan Den Hellige Ånd i en eneste time gi meg frukten av det. Når jeg når fram til den timen, får jeg hele verdens rikdommer.

For hva ville jeg ikke ha om jeg hadde evangeliet? Jeg hadde fått Gud, han som gjør gull og sølv og alt som er på jorden. For jeg hadde fått en slik Ånd at jeg vet at jeg skal bli bevart til evig tid. Når jeg har denne skatten, har jeg alt som er i himmelen og på jorden.

Men denne skatten, sier Kristus, må en tjene alene. For en kan ikke tjene Gud og mammon.

Veggene burde spytte på oss fordi vi stoler mer på den gud som møll fortærer og rust ødelegger, enn på den Gud som skaper og gir alt. Å, hvor skammelig er det ikke at verden vender seg bort fra den sanne Gud og setter sin lit til den elendige mammon, som ikke en gang kan berge seg selv fra rusten!

Skam deg, du forbannede vantro!

Mandag

«Dere kan ikke tjene både Gud og mammon» (Matt 6,24).

Gud vil ikke at vi skal tjene penger og gods og bekymre oss for dem. Han vil at vi skal overlate bekymringen til ham.

Den som har gods, skal være herre over godset. Den som tjener, er en trell; han har ikke godset, men godset har ham. For han våger ikke å bruke det når han vil, og han kan heller ikke tjene andre med det.

Men er han herre over godset, da tjener godset ham, og han trenger ikke å tjene godset sitt. Dessuten hjelper han de fattige med godset sitt og gir til dem som ingenting har.

Ser han en som ikke har noen frakk, sier han til pengene: «Kom fram, junker Daler! Her er en fattig som ikke har noen frakk – ham skal du tjene. Der ligger en syk som ikke har noe å styrke seg med. Fram med dere, dalere, av sted, gå og hjelp ham!» De som bruker godset slik, er herrer over godset.

Hva vil det da si å tjene Gud? Å tjene Gud betyr ikke annet enn å høre hva han sier, og gjøre det gjerne og med flid.

Men hva sier Gud? Fremfor alt dette: «Hør ham!» (Matt 17,5). Vi skal høre Kristus og gjerne ta imot det kjære evangeliet. Det er den eneste rette tjenesten vi kan vise Gud.

Dernest vil det også si å tjene Gud at en gjør det Gud har befalt, og lar være det han har forbudt.

Når en forkynner preker Guds ord, døper, rekker fram sakramentet, formaner, refser de sikre og trøster de motløse, da tjener han ikke bare menneskene, men Gud, som har innstiftet og befalt dette. Og det gleder ham i hjertet, for han vet at det er Guds befaling.

På samme måte har en fattig tjenestepike glede i hjertet og kan si: «Nå koker jeg, nå reder jeg sengen, nå feier jeg huset. Hvem har befalt meg det? Husbondsfolket mitt har befalt det. Hvem har gitt dem denne makten over meg? Det har Gud gjort. Ja, da må det være sant at jeg ikke bare tjener dem, men også Gud i himmelen, og at Gud har behag i det. Hvordan kan jeg da være saligere? Det er jo like mye som om jeg skulle koke for Gud i himmelen.»

Slik kunne et menneske under all sin møye og sitt arbeid ha alt godt: glede i hjertet og en god samvittighet, fordi han vet at gjerningen hans er en gudstjeneste. Det ville heller ikke falle ham tungt når han fant seg slik til rette i sitt kall. For det kan ikke finnes større glede enn å vite at vårt liv og vår gjerning kalles gudstjeneste.

Og Gud sier til oss: «Det du etter min befaling gjør mot din husbond, din matmor og din neste, det har du gjort mot meg – akkurat som om jeg der oppe i himmelen hadde befalt deg det. For det er mitt ord jeg har befalt det med.»

Denne skatten og gleden i hjertet – å vite sikkert at en tjener Gud i sin stand – burde en kjøpe for alt som finnes på jorden.

Nå kan hver og en komme dit for intet og uten penger, når han blir i sitt kall og gjør det han har fått befaling om der.

Slik gjør alle andre skapninger; de vandrer i Guds tjeneste og lydighet. Derfor finnes det ikke noe vakrere enn å tjene Gud, det vil si å gjøre etter Guds ord og befaling.

Tirsdag

> «Derfor sier jeg dere: Vær ikke bekymret for livet, hva dere skal ete og hva dere skal drikke, heller ikke for legemet, hva dere skal kle dere med. Er ikke livet mer enn maten, og legemet mer enn klærne? Se på fuglene under himmelen! Ikke sår de, ikke høster de, ikke samler de i hus, men deres Far i himmelen gir dem føde. Er ikke dere langt mer verd enn de? … Men kler Gud slik gresset på marken, det som står i dag og i morgen kastes i ovnen, skal han da ikke mye mer kle dere – dere lite troende?» (Matt 6,25–30).

Her må vi gi godt akt på Herrens ord. Han sier: «Vær ikke bekymret», men han sier ikke: «Arbeid ikke.» Bekymring er forbudt for oss, men ikke arbeid. Ja, arbeid er befalt oss. Derfor sier han til Adam:

«I ditt ansikts sved skal du ete ditt brød» (1 Mos 3,19). Den omsorgen som kommer av kjærligheten, er befalt; men den bekymringen som går ved siden av troen, er forbudt.

Når jeg tror at jeg har en Gud, kan jeg ikke være bekymret for meg selv. For jeg vet at Gud sørger for meg, slik en far sørger for barnet sitt.

Hva skal jeg da frykte for? Hva trenger jeg da å bekymre meg for? Jeg sier rett ut: «Er du min Far, så vet jeg at intet ondt skal ramme meg.»

Men vil jeg selv fare av sted og sørge for meg selv, er det alltid mot troen.

En husfar skal bare passe den gjerningen han har fått befaling om, og la vår Herre Gud sørge for hva han vil gi. Når Gud gir det, skal husfaren sørge for at han kan gi til tjenestefolket sitt, så de ikke mangler noe på legeme og sjel.

Det er det Herren mener når han sier: «Du skal ikke bekymre deg for mat og klær.» Han vil gi det vi ikke selv kan skaffe oss. Vi skal bare bruke det som er gitt, og arbeide med det.

Av dette har vi eksempler i fullt monn. Herren nevner her særlig to av dem, som med rette skal få oss til å rødme av skam: fuglene og blomstene på marken.

Det er som om han ville si: «Se på fuglene under himmelen! Dere har ennå ikke sett en fugl med sigd som har høstet inn og samlet i låve. Ja, fuglene arbeider ikke engang slik vi gjør, og likevel blir de holdt i live.

Å, skam dere nå over at fuglene er frommere og mer troende enn dere! De er glade og synger av fryd og vet likevel ikke hva de skal få å ete.»

Slik holder vår kjære Herre Kristus fram for oss dette eksemplet med fuglene. Han vil si: «Fuglene er uten all bekymring. For de vet at de har en god kjøkkenmester, nemlig den himmelske Far. Derfor sier de: Hva skal vi bekymre oss for?

Den samme himmelske Far ville også være deres kjøkkenmester, bare dere kunne tro det eller ville ha det slik. Dere er da de mest ulykkelige mennesker

med alle bekymringene deres, når dere ikke vil forlate dere på Gud. Bort med den ulykksalige vantroen!»

Så følger det andre eksemplet, blomstene på marken. Med det vil Herren oppmuntre oss til ikke å bekymre oss for klærne.

Onsdag

> «Vær derfor ikke bekymret og si: Hva skal vi ete? eller: Hva skal vi drikke? eller: Hva skal vi kle oss med? For alt slikt søker hedningene etter. Men deres himmelske Far vet at dere trenger alt dette. Søk da først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt dette i tillegg! Vær da ikke bekymret for morgendagen. For morgendagen skal bekymre seg for seg selv. Hver dag har nok med sin egen plage» (Matt 6,31–34).

Her har vi hovedordet i dette evangeliet. Det gir den rette regelen og måten vi skal leve etter, så vi får både det guddommelige og evige gode og det legemet trenger.

Vil dere sørge rett og vel, så la dette være deres første, ja, deres eneste omsorg: å strekke dere etter å lære hans ord. For i det består den rettferdigheten som hører til hans rike. La det ligge dere mer på hjertet enn alt som hører det legemlige livet til.

Gjør dere det, har dere gjort vel. Da trenger dere ikke tynge dere eller la noen bekymring trykke hjertet. Ja, det legemet trenger, skal synes dere altfor ringe til å sørge og bekymre dere for.

Men se til at dere strekker dere etter den store og evige skatten og spør hvordan dere kan nå den og beholde den – Gud til ære og dere selv til gagn og frelse. Så skal det andre følge vakkert av seg selv. Og dere kan ikke komme bedre til det enn ved først å søke det store hos ham.

For han har lyst til at vi skal be ham om det store. Og fordi han gjerne gir det store, vil han heller ikke la dere mangle det som er lite, men gi dere det på kjøpet.

Det har Gud også alltid vist hos mange fromme mennesker. De har lagt vinn på å hjelpe til med å bygge Guds rike, har tjent kirken, fremmet Guds ord og gitt av sitt gods til det – og så har han i sin tur velsignet dem rikt.

«Vær da ikke bekymret for morgendagen. For morgendagen skal bekymre seg for seg selv.» Verden vil alltid sørge for framtiden og skaffe seg så mye at den kan verne og berge seg selv. Den ser ikke at dette er forgjeves, og at planene dens slår feil.

Når den så erfarer at det ikke går slik den har tenkt, eller når en ulykke støter til, begynner den å frykte. Den kaster seg fra det ene til det andre og mener at den må søke hjelp og redning, selv om den ser at Gud ikke gir lykke til det.

Herfra kommer så mye ulykke og jammer i denne verden.

Men Kristus vil formane sine troende til ikke å vakle slik. De skal ikke bygge sin sak på det usikre med unyttig bekymring for det som skal komme, og ikke være bekymret for hvordan det skal gå. De skal til enhver tid gjøre det som er rett, og overlate bekymringen til Gud.

Det slår aldri feil: Hver og en møter i sin stand og sitt embete mye annet enn det han gjerne ser, og mye som volder ham møye og arbeid. Derfor kaller også

Kristus dette livet en daglig plage. Han vil at vi skal vite det og være forberedt på det, så ingenting av dette skal skremme oss bort fra å gjøre godt.

Torsdag

> «Dersom vi lever i Ånden, da la oss òg vandre i Ånden! La oss ikke ha lyst til tom ære, så vi egger hverandre eller misunner hverandre. Brødre! Om også et menneske skulle bli overrumplet av en eller annen synd, da hjelp ham til rette, dere åndelige, med ydmyk ånd. Men ta deg i vare, så ikke du også blir fristet. Bær hverandres byrder, og oppfyll på den måten Kristi lov. For dersom noen synes at han er noe, men ingenting er, da bedrar han seg selv» (Gal 5,25–6,3).

Med disse ordene formaner Paulus forkynnerne på det sterkeste når han sier: «Dersom vi lever i Ånden, da la oss òg vandre i Ånden!» Det vil si: La oss bli i den rette ordning, i den rette lære, i den broderlige kjærlighet og Åndens enhet. La oss med enfoldige hjerter forkynne Kristus og den usigelige nåden Gud har vist oss ved ham, prise ham og takke ham for den med glade hjerter.

Ingen skal forakte den andre, og ingen skal synes at han er bedre eller helligere enn den andre. For det er ikke å vandre på den rette veien.

Av særlig nåde har Gud lagt det hellige korset på evangeliets lærere. Han lar dem fristes og prøves med alle slags lidelser og anfektelser, til beste både for dem selv og for folket. For gjorde han ikke det, kunne han aldri temme og holde nede den skammelige ærgjerrigheten.

For hvis folk aktet evangeliets lære høyt, holdt den i ære og ikke forfulgte dem som forkynte den, ville alle lærere uten tvil bli smittet og fordervet av denne giftige sykdommen, ærgjerrigheten.

Den hellige Hieronymus sier et sted at han har sett mange som kunne tåle både skade og uhell på godset sitt, men ingen som ikke brydde seg om ros og ære.

«Bær hverandres byrder» og så videre. Det er som om han ville si: «Forakt og fordøm ikke dem blant dere som er skrøpelige og faller, men led dem til rette med mildhet.»

Kristi lov er kjærlighetens lov. For siden Kristus har forløst oss og tatt oss til seg som sitt folk og sin eiendom, legger han ingen annen lov på oss enn denne ene: at vi skal elske hverandre.

Men kjærlighet er ikke at den ene unner den andre det som er godt. Den er at den ene bærer den andres skrøpeligheter – det vil si at du bærer det som vekker din ergrelse, og det du ikke gjerne vil bære. Derfor må en kristen ha sterke skuldrer og harde bein, så han kan bære brødrenes svakhet.

Slik er kjærligheten vennlig og god – ikke fordi den tar imot velgjerninger fra andre, men fordi den også gjør vel mot andre som ikke er det verd. For kjærligheten må overse mye. Den bærer alle slags synd hos brødrene – men likevel slik at denne synden ikke er vranglære. For ved vranglære er det ikke Kristi lov som blir overtrådt; det er synd mot Kristus selv og hans rike.

Fredag

> «La enhver prøve sin egen gjerning! Han skal ha sin ros bare for det han selv er, ikke for det andre er! For hver skal bære sin egen bør. Den som blir undervist i Ordet, skal dele alt godt med den som lærer ham» (Gal 6,4–6).

Dette sier Paulus mot de fiendtlige hjertene som er besatt av ærgjerrighet. Han sier at de forkynner evangeliet bare fordi de jager etter navn og ære hos menneskene, så folk skal si om dem hvilke kostelige lærere de er.

Slik skal det ikke være. Hver og en skal være tro i sitt prekeembete og søke Kristi ære og sjelenes frelse.

Om han ikke høster noen takk hos verden for det, skal han ikke la seg anfekte av det. For han vet at embetet hans ikke er innstiftet for at han skal prise seg selv, men Kristus.

Dette er en ren og varig lære. Den ser ikke hen til andre menneskers dom, som kan svikte en i dag eller i morgen, men til en god samvittighet. Samvittigheten gir oss vitnesbyrd om at vi har lært Guds ord rent og klart og forvaltet sakramentene rett.

Dette ordet kan også brukes om gjerningene, når hver og en i sin stand og sitt kall gjør etter Guds befaling. Gjør han med flid og troskap det som hviler på ham, kan han si med glede: «Jeg tror på Kristus, min Herre, som er død for meg og slik har frelst meg fra synden, døden og djevelens makt. Derfor takker jeg ham i evighet.

Her har han befalt meg å røkte mitt kall. Det har jeg ved hans nåde gjort trofast. Derfor stoler jeg trygt på at denne gjerningen, som er gjort i tro og gudfryktig lydighet, behager ham.»

Ordene «han skal ha sin ros bare for det han selv er» skal en forstå slik at Gud ikke er utelukket. For ingen kan ha ros for seg selv uten at han er viss på at han har syndenes forlatelse ved troen, og at Gud for Kristi skyld lar det han gjør i sitt kall etter Guds befaling, lykkes for ham. For det heter: «Hver skal bære sin egen bør.»

Du skal selv stilles fram for Kristi domstol (2 Kor 5,10) og må bære din egen bør. Den dagen da Herren skal åpenbare hjertenes råd (1 Kor 4,5), skal din egen samvittighet enten anklage deg eller frikjenne deg.

Den skal anklage deg hvis din ros og ære var rettet mot andre mennesker. Og den skal frikjenne deg når den kan vitne om at du trofast har røktet embetet ditt etter ditt kall.

Men legg vel merke til at det her ikke er tale om hvordan en blir rettferdig for Gud. Der gjelder ikke annet enn nåde og syndenes forlatelse, som en får ved troen alene.

Alt dette tar sikte på å refse ærgjerrighetens skadelige last. Intet menneske er så godt rustet mot den at han ikke trenger å be vår Herre Gud om å bevare ham fra den.

Lørdag

> «Far ikke vill! Gud lar seg ikke spotte! Det et menneske sår, det skal han også høste. Den som sår i sitt kjød, skal høste fordervelse av kjødet. Men den som sår i Ånden, skal høste evig liv av Ånden. Men la oss gjøre det gode og ikke bli trette. For vi skal høste i sin tid, så sant vi ikke går trett. La oss derfor, mens vi har tid, gjøre det gode mot alle, men mest mot troens egne folk» (Gal 6,7–10).

Nå begynner Paulus å preke for dem som hører Ordet, og formane dem til å gjøre alt godt mot sine lærere og forkynnere. Han forklarer saken med en lignelse og sier: Den som sår i Ånden – det vil si den som gir dem som forkynner Guds ord, det de trenger for å leve – han gjør en åndelig gjerning og skal arve det evige liv.

Ikke slik at gjerningen kan fortjene det evige liv – det er det sagt nok om. Men slik at en ved siden av læren om troen også flittig skal drive læren om gode gjerninger. For den som sår i kjødet – som ikke deler noe med sjelesørgerne, men bare sørger for sin egen buk – han skal høste fordervelse av kjødet, ikke bare i det kommende livet, men også i dette.

«Men la oss gjøre det gode og ikke bli trette.» Med dette slutter epistelen: Vi blir formant til alle slags gode gjerninger. Det er som om han ville si: «La oss være milde og gavmilde, ikke bare mot forkynnerne, men også mot alle andre, og ikke bli trette og lei av det.»

For det er en lett sak å ta seg sammen en eller to ganger og gjøre noe godt. Men å holde ut med å gjøre godt og ikke bli trett av den store utakknemligheten og ondskapen hos dem en gjør vel mot – det er tungt og hardt.

Derfor formaner apostelen ikke bare til å hjelpe og gjøre vel mot hverandre, men til ikke å bli trette av å gjøre godt. Og for å overtale oss desto sterkere sier han at vi skal høste i sin tid.

Slik formaner han de troende til gode gjerninger med svært vennlige og trøsterike ord.

«La oss derfor, mens vi har tid, gjøre det gode.» Det er som om han ville si: «La oss gjøre det gode fordi det ennå er dag. For når natten er kommet, kan vi ikke arbeide eller gjøre noe» (Joh 9,4).

Når sannhetens lys er borte, gjør nok menneskene mye og har stort strev og møye, men alt sammen er spilt og forgjeves. For de vandrer i mørket og vet ikke hvor de går. Alt de lever, gjør, gir, lider og dør, er derfor til ingen nytte.

Slik vil han si til galaterne: «Blir dere ikke i den gode læren dere har hørt av meg, hjelper det dere ikke det minste om dere så gjør mye godt og lider mye ondt.»

16. søndag etter treenighet

Søndag

> «Dagen etter skjedde det at han dro til en by som heter Nain. Mange av disiplene hans og mye folk gikk dit sammen med ham. Da han nærmet seg byporten, se, da ble en død båret ut. Han var sin mors eneste sønn, og hun var enke. Mye folk fra byen var med henne. Da Herren så henne, fikk han medynk med henne og sa til henne: Gråt ikke!» (Luk 7,11–13).

Alt dette er skrevet for at vi skal lære noe om alle Guds velgjerninger. Denne enken fikk velgjerningen fritt og av ren nåde, bare fordi Kristus fikk medynk med henne.

Slik kan vi slutte at alle Guds velgjerninger blir gitt oss uten at vi har fortjent dem, ja, til og med før vi søker dem. Han legger grunnen, og han begynner.

Men hva er årsaken? Han har medynk med oss. Slik er og blir det Guds nåde. Hadde vi fortjent det, var det ingen nåde. Og det skjer for at vi skal kunne si til ham: «Du er en nådig Gud. Du gjør godt også mot dem som ikke fortjener det.»

Denne prekenen virker lett for oss, men hvor er de som mener den av hjertet?

Trodde vi at alt vi får, kommer av Guds nåde og barmhjertighet, da ville vi hoppe av glede hver dag. Hjertet ville løftes opp og alltid være i himmelen. Når vi en gang kommer dit, skal vi se at det er slik. Nå tror ingen det.

Denne verdens gud, djevelen, har så stor makt at vi verken kan se eller skjønne Guds gjerninger. Derfor går de heller ikke til hjertet. Vi misbruker Guds velgjerninger og er svært utakknemlige mot ham.

Om jeg bare tenkte på at jeg har øyne – sannelig, en så stor skatt! – da ville det ikke være rart om jeg skammet meg i hjel fordi jeg ennå ikke har takket ham for den.

Men vi ser ikke velgjerningen og den edle skatten. Derfor sier også David: «Jorden er full av hans miskunnhet» (Sal 33,5). Han hadde rene øyne og kunne se dypt. Han så at hele verden var full av Herrens godhet og velgjerninger.

Hvor kommer all godhet fra? Har vi fortjent den? Nei, men slik har det behaget Gud. Han strør sine gaver ut i verden, og de utakknemlige griper dem like gjerne som de takknemlige. Ser vi slik på alle skapninger, vil vi finne Guds godhet overalt i rikt mål.

Han lar sin sol gå opp over onde og gode (Matt 5,45). Han gir lys til mine og dine øyne, men ingen erkjenner at det er en gave fra Gud.

Om solen en morgen ikke gikk opp, eller kom tre timer for sent, hvilken jammer og nød ville det ikke bli! Da ville alle si: «Gud være lov og pris, som har sendt oss et slikt lys!» Men fordi det skjer hver dag, er det ingen som regner det for en velgjerning.

Noen ganger lar Gud et menneske falle i angst og nød. Han gjør en blind, en annen lam, en tredje vattersottig og så videre. For de er hans skapninger, og han kan gjøre med dem som han vil.

Men hvorfor gjør han det da? For at vi skal se hans godhet.

Mandag

> «Da Herren så henne, fikk han medynk med henne og sa til henne: Gråt ikke!» (Luk 7,13).

Disiplene spurgte om mannen som var født blind, hadde syndet selv, eller foreldrene hans. Da svarte Herren: «Verken han eller foreldrene hans har syndet. Men det er skjedd for at Guds gjerninger skulle åpenbares på ham» (Joh 9,3). Det er som om han ville si: «Gud vil bli prist ved denne blinde.»

For Gud ser at alle skattene i hele verden ikke rører oss. Derfor gjør han, av overstrømmende nåde, også dette: Han stiller en blind fram for oss, så vi skal se hvilken edel skatt vi har i synet vårt. Ser vi ikke hans nåde og velgjerning mens vi har nytte av den, skal vi i det minste se den når den tar skade.

Derfor måtte denne mannen være blind, for at de andre skulle kunne erkjenne det og si: «Å, du gode Gud, hvilken kostelig ting er ikke et friskt legeme og et uskadd syn!»

Slik har det også gått med denne enken. På henne åpenbarer Gud hvilken Gud han er, hva han mener om oss, og hva vi skal mene om ham.

Denne kvinnen har to ulykker på halsen. For det første er hun enke og har ingen hun kan vente trøst fra. Derfor kalles Gud ofte i Skriften enkers og farløses far (Sal 146,9; 68,6).

For det andre har hun bare én sønn, og han som skulle vært hennes trøst, dør fra henne. Ja, Gud går fram og tar fra henne både mannen og sønnen. Hun ville nok mye heller ha mistet hus og gård enn denne sønnen, men Gud gjør det motsatte.

Mens mannen levde, forsto ikke kvinnen hvilken skatt det er å ha en mann. Men da mannen døde, forsto hun det for alvor. Slik var det også med sønnen: Mens han levde, skjønte hun ikke hvilken gave fra Gud han var. Men da han døde, så hun først hvilken skatt hun hadde mistet.

Før gikk kvinnen omkring og visste ikke hva Gud hadde gitt henne, men det skulle hun snart få erfare. For før hun ser seg om, kommer Gud, ser litt på kvinnen og tar bort både mannen og sønnen.

Alt dette er skrevet for at vi skal ta eksempel av det og lære å kjenne Gud når han gir oss alle slags gode ting – et friskt legeme, et uskadd syn – og viser oss andre velgjerninger. Han gir det ikke for at du skal fryde deg i det, men for at du skal vite hva du skal tenke om ham.

Og dette er det hele evangeliet lærer: Vi skal se hvilken Gud vi har. Her blir det også vist oss at han ikke vil forlate noen.

Derfor lar han kvinnen se på nytt hvilken Gud hun har. For nå, da hun var forlatt, viser Kristus henne hva han har i sinne med henne.

Han sier: «Lær å tro! Ha tillit til Gud! Kjenn ham, for hos ham er død og liv det samme. Vær ved godt mot, gråt ikke, det er ingen fare!»

Så går han fram, vekker opp den døde og gir ham tilbake til moren. Slike og lignende under viser Gud oss. Han gjør det vi aldri ville våget å be ham om, fordi vi mente det var umulig.

Tirsdag

«Så gikk han borttil og rørte ved båren. De som bar den, stanset, og han sa: Unge mann, jeg sier deg: Stå opp!» (Luk 7,14).

Alle Guds under og gjerninger holdes for umulige i våre øyne. De er også umulige for naturen å fatte. Nettopp slik skal Gud kjennes som den allmektige Skaperen, som kan gjøre det mulige av det umulige og noe av intet.

Det er umulig at jeg skal bli levende igjen når jeg er død. Om jeg så ba alle engler og helgener om det, ville det ikke bli noe av.

Likevel skal jeg si i døden: «Jeg skal leve – ikke ved meg selv, men jeg vet at min Gud makter det.» For han lager ikke bare noe av tre som ligger for hånden. Han kan skape noe av intet. Ellers ville han ikke være sann Gud.

Derfor, når døden er her og jeg ikke lenger kan leve, må jeg likevel vite og si: «Jeg lever, og jeg skal leve.» Døden som omgir meg, er da som en gnist, og livet som det store havet. Det kan fornuften ikke fatte, men den som har troen, vet det sikkert.

Dette ser dere tydelig hos denne kvinnen. Hun er omgitt av store smerter og stor angst, så det virker for henne som om Gud, himmel og jord og alt er mot henne. Og fordi hun ser på det slik det er for øynene, må hun også slutte at det er umulig for henne å bli fri fra denne angsten.

Men da sønnen ble vakt opp fra døden, var det for henne som om himmel og jord, trær og steiner lo med henne. Alt gledet seg med henne. Da glemte hun all smerte og lidelse, slik en gnist slukner når den blir kastet midt i havet.

Derfor sier Gud ved profeten: «Et lite øyeblikk forlot jeg deg, men med stor barmhjertighet vil jeg samle deg» (Jes 54,7). Men det ser jeg ikke. Det virker for meg som om øyeblikket er noe evig. Men for Gud er det sannelig bare et øyeblikk, og etter det følger visselig mye glede. Men alt dette er ennå skjult for oss, og vi ser det ikke, akkurat som denne kvinnen.

Denne døde sønnen er midt i livet. For Gud har ham i sitt fang, og det er hans vilje å vekke ham opp igjen. Det er bare en liten gnist av død som omgir ham. Det så ingen. Men da han ble levende igjen, kom det for dagen som hadde vært skjult for hele verden.

Slik handler Gud visselig også med oss. Her skal vi lære at vi har en Gud som omgir oss og er hos oss, selv i de aller største farer og angster.

Er noen fattig, sitter fast i synden, ligger i døden, er i sorg eller andre anfektelser, da skal han tenke: «Dette er en overgang, det er en dråpe og en gnist.»

For Gud har omgitt ham helt med bare rikdom, rettferdighet, liv og glede. Det er bare det at han ikke lar ham se det. Men det gjelder bare en liten stund, så skal vi se det og erfare det.

Her har du altså et eksempel – ikke på troen, men på bare Guds nåde og godhet – så vi skal lære at for Gud er ingen ting umulig. Og vi skal tenke på at Gud noen ganger lar straffen gå ut over både fromme og onde.

Onsdag

> «Da satte den døde seg opp og begynte å tale, og han ga ham til hans mor. Alle ble da grepet av frykt, og de priste Gud og sa: En stor profet er reist opp iblant oss, og Gud har gjestet sitt folk» (Luk 7,15–16).

Jesaja profeterer at døden skal bli oppslukt til seier (Jes 25,8; 1 Kor 15,54). Og Paulus skriver at Kristus må herske til han hos sine kristne har tilintetgjort den siste fiende, døden (1 Kor 15,25–26), og slik kan gi dem det evige liv. Det er den gjerningen han vil utføre i sin kristenhet.

Han begynner den nå i troen, før den legemlige døden. Men siden, når han har samlet alle sine i én tro, vil han fullføre den hos dem på et øyeblikk, på den ytterste dag.

Denne og andre beretninger der han har vakt noen opp fra døden til dette legemlige livet, er tegn og forbilder, ja, vitnesbyrd om dette. Med dem har han bare latt oss se et forspill til den gjerningen han til slutt vil gjøre på hele kristenheten.

For her ser du to skarer møte hverandre. Den første er den fattige enken med den døde ynglingen og folket som følger henne til graven. Den andre er Kristus og de som går med ham inn til byen.

Det første bildet viser oss hva vi er, og hva vi bringer med oss til Kristus. For det er et bilde på hele verden og dens gang på jorden.

Det er en skare der alle går mot døden og må følge den ut av byen. Når Kristus kommer dit, finner han ikke annet enn et liv som bare har med døden å gjøre.

Slik er hele verdens liv på jorden. Ser en rett på det, er det ikke annet enn rene dødsgjerninger, en stadig og daglig gang mot døden helt til den ytterste dag.

Den ene dør etter den andre, og de levende har bare dette jammerlige stellet å holde på med: Den ene bærer den andre til graven, og de andre følger daglig etter – det viser de nettopp med denne gangen til graven. Slik ser du i denne skaren, som er hele verden og hele menneskeslekten, ikke annet enn død.

Den bringer vi med oss fra mors liv, vi bærer og sleper på den. Vi går alle sammen den samme veien, bare slik at den ene alltid går foran den andre, og de andre må følge etter, helt til det kommer til den siste.

Og det finnes ingen redning fra det. Døden hersker over dem alle, sier Paulus (Rom 5,17).

Men på den andre siden ser du også livets trøsterike motbilde: Herren Kristi herlige og glade tog. Det går ikke ut av byen med den døde, men møter den døde for å gå inn i byen. Han ser døden rett i øynene og stiller seg mot den som en som har makt og myndighet over den.

Med alvor trøster han denne fattige enken, som ikke har annet enn død i hjertet, og sier at hun ikke skal sørge og gråte mer. Han går bort til båren og legger hånden på den, befaler alle å stanse og sier: «Unge mann, jeg sier deg: Stå opp!»

Og straks følger kraft og gjerning på disse ordene. Den døde ligger ikke lenger der, men setter seg opp, innhyllet og ombundet som han var. Han begynner å tale og viser at det ikke lenger er død der, men liv.

Med ett ord forvandler Kristus det sørgelige toget, likferden ut av byen, til livets vakre og glade tog.

Torsdag

> «Alle ble da grepet av frykt, og de priste Gud og sa: En stor profet er reist opp iblant oss, og Gud har gjestet sitt folk. Og dette ordet om ham kom ut i hele Judea og i hele landet der omkring» (Luk 7,16–17).

Berømmelsen og æren for denne gjerningen tilkommer ingen andre enn Herren Kristus alene. Det er hans kraft og gjerning alene å ta bort døden og skape liv av den.

Dette ryktet om Kristus, som gikk ut over hele landet, er skrevet ned til trøst og glede for oss mot dødens redsel, så vi skal vite hvilken Frelser vi har i Kristus.

For allerede her på jorden, i tjenerskikkelse, viste han at han er Herre over både liv og død – for å tilintetgjøre døden og føre livet fram i lyset. Dette vil han vise ved vår og alle kristnes død, når døden har lagt dem alle under jorden og mener at den har slukt dem helt.

Det har han lovt med sitt eget ord: «Jeg er oppstandelsen og livet. Den som tror på meg, skal leve om han enn dør» (Joh 11,25). Og igjen: «Den time kommer da alle de som er i gravene skal høre hans røst. Og de skal komme ut» (Joh 5,28–29).

Da skal den gjerningen som her er varslet i dette og andre eksempler, få sin rette gang. Den har han spart til den stunden da han vil fullføre den – ikke på enkelte eller på noen få, men på alle på én gang. Da skal han oppsluke døden helt, så ingen mer skal bli tilintetgjort av den.

Det skal bli et herlig tog når han på et øyeblikk samler alle som er døde, og med ett ord kaller dem fram fra jord, støv og aske, luft og vann og alle steder. Som Paulus skriver (1 Tess 4,14), skal han som deres hode føre med seg en utallig skare av alle troende. Han fører dem alle ut av døden og all jammer og over til det evige liv, og han tørker tårene av øynene deres (Jes 25,8).

Da skal de med evig glede prise og love denne Herren og gi ham ære i all evighet og uten opphør.

Dette skal vi også lære å tro og trøste oss med i døden og annen nød. Kommer vi så langt at vi ikke ser og kjenner annet enn bare død og fordervelse, skal vi likevel, mot alt dette, holde fast på at vi i Kristus har seier over døden og evig liv.

For troen på Kristus må være slik – eller i det minste alltid øve seg i dette – at den kan fatte og holde for sikkert det som ikke kan ses, ja, det en ser bare det motsatte av.

For han vil også lære oss ved vår egen erfaring at av oss og i oss er det ikke annet enn bare fordervelse og død. Men av ham og i ham er det ikke annet enn bare liv, som oppsluker både vår synd og vår død.

Ja, jo mer jammer og død det er i oss, desto mer og rikere skal vi finne denne trøsten og dette livet hos ham – om vi bare holder fast ved ham i troen. Det oppmuntrer og formaner han oss til ved sitt ord og ved slike eksempler.

Fredag

> «Derfor bøyer jeg da mine knær for Faderen, han som er den rette far for alt som kalles barn i himmelen og på jorden. Jeg ber om at han etter sin herlighets rikdom, ved sin Ånd må gi dere å styrkes med kraft i det indre menneske» (Ef 3,14–16).

Dette er høye og herlige ord, som kommer fra en brennende ånd. Det er som om Paulus ville si: Så stor er vår Guds herlighet at den med rette kalles en rikdom. For det er Guds ære og pris at han gir mye og rikelig. Av det kan en kjenne hvilken Gud han er: Fra ham skal en vente alt godt og all hjelp når en er i nød.

Men når en gud gir mye, har han også desto større ære og herlighet. Og dette er den rette Gud, som alene eier all rikdom, ja, all herlighetens rikdom.

Han øser rikelig ut, over alle grenser, alt som er i himmelen og på jorden. For selv til den minste skapning gir han så mye vann, luft, jord og vekster at vi bare kan bruke og gjøre oss nytte av det minste av det.

Hvor mye mer gjør han ikke dette i de åndelige ting! Der har han øst ut seg selv helt og fullt med de høyeste gaver og goder.

Han har tent et så stort lys at vi vet og ser hva verden, engel og djevel er, ja, hva Gud selv har i sinne og hva som ennå skal skje. Slik har vi all visdom og makt over synd, djevel og død – kort sagt en så stor rikdom at ingen kan uttale den.

Se, så sterke ord har Paulus brukt i denne bønnen han bærer fram for efeserne. Han har et slikt hjerte til Gud at bønnen hans må bli kraftig, trenge gjennom skyene og åpne himmelen.

Han sier ikke at Gud ser på vår fortjeneste, men på sin herlighets rikdom. For selv om vi ikke er det verdt, er han verdt at en erkjenner hans herlighet og gir ham æren, så hans navn alene må bli helliget.

Slik må den bønnen være som skal gjelde for Gud. Skal han gi rikelig, må han gi slik at du bekjenner at han har gitt av bare nåde, og at du priser hans store herlighet.

Men hva er det Paulus ber ham om å gi? Ikke bare at ordet skal være hos dem, men at det også må smake i hjertet og vise seg kraftig i livet.

Det er som om han vil si: «Dette ber jeg Gud om for dere: at han vil gi dere et slikt trassig mot og en så frimodig ånd at den ikke skremmes av fattigdom, skam, synd, djevel og død. Da er dere visse på at ingenting mangler dere eller kan skade dere.»

Verdens mot varer ikke lenger enn forrådet varer. Men den andre ånden stoler på Gud alene. Den har heller ikke noe forråd unntatt Gud alene. På ham trosser den alt ondt, og det med et helt annet hjerte og mot enn verden har.

Lørdag

> «… at Kristus må bo ved troen i deres hjerter, for at dere, rotfestet og grunnfestet i kjærlighet, sammen med alle de hellige kan være i stand til å fatte hva bredde og lengde, høyde og dybde her er, og at dere må kjenne Kristi kjærlighet, som overgår all kunnskap, så dere kan bli fylt til hele Guds fylde. Men ham som kan gjøre mer enn alt, langt ut over det vi ber eller forstår, etter den kraften som er virksom i oss – ham være ære i menigheten og i Kristus Jesus, gjennom alle slekter i alle evigheter! Amen» (Ef 3,17–21).

Den Hellige Ånd fører Jesus inn i hjertet og lærer oss å kjenne ham. Han tenner hjertet og gjør det modig ved troen på ham. For dette er det Paulus hele tiden driver på med: Ingen skal våge å komme fram for Gud uten Kristus, som er den eneste mellommannen.

Når Kristus bor i hjertet mitt og styrer hele livet mitt, gjør det ingenting om troen er svak. For heller ikke Kristi legeme er bare bein, men også kjøtt. Ja, det har også syndens sår og byller, men han skammer seg ikke over det.

Å ha Kristus boende i hjertet er ikke annet enn å kjenne hvem han er, og hva en skal vente av ham. Men hvordan fatter en ham da i hjertet? Ikke med tanker, men bare ved den levende troen. Han lar seg ikke gripe med gjerninger, men bare holde fast med hjertet.

Paulus vil her at Kristus skal være kraftig i hjertet og utføre det som ordet holder fram for oss: at vi blir frelst fra synd og død og blir visse på hans nåde og det evige liv. Når et hjerte kjenner dette, kan det umulig la være å bli stolt og modig mot djevelens og verdens skremsler.

Men den som ikke kjenner det, får her et råd om hvordan han skal gjøre: Han skal be Gud om en slik tro og styrke, og la andre be for seg.

«… kan være i stand til å fatte hva bredde og lengde, høyde og dybde her er.» Dette er en del av det han ønsker for dem: at de må komme så langt at de er frimodige overfor Gud og trøstige ved troen, og rotfestet og grunnfestet ved kjærligheten overfor nesten. De skal kunne fatte hvor langt, bredt, dypt og høyt Kristi rike er.

Det skjer når hjertet står slik at Kristus ikke kan gjøre det for langt, for bredt eller for vidt for meg, så jeg ikke kan følge etter ham. Og jeg kan heller ikke fare så dypt eller så høyt at jeg lar meg rive bort fra ham eller hans ord.

Jeg vet og er viss på hvor jeg skal komme hen: Kristus er der og regjerer overalt, så jeg finner ham overalt – i lengden, bredden, høyden og dybden, i det timelige og i evigheten.

Dette er altså summen: Om jeg blir fornedret eller opphøyet – riv meg som du vil, riv meg hit eller dit – så finner jeg Kristus der. For han har alle ting i sin hånd, i himmelen og på jorden. Alt er lagt under ham: engel, djevel, verden, synd, død og helvete.

Derfor, når han bor i hjertet mitt, blir motet mitt fast. Hvor jeg så kommer og farer hen, kan jeg ikke gå fortapt. For der Kristus, min Herre, blir, der blir også jeg.

Men dette er umulig for fornuften. Skulle den fare en alen over eller en alen under jorden, og miste det synlige, måtte den fortvile. Men vi får et annet mot ved Kristus og ved at han er overalt.

17. søndag etter treenighet

Søndag

> «Det skjedde at han på en sabbat var kommet inn i huset til en av de øverste fariseerne for å holde måltid. Og de voktet nøye på ham. Og se, en mann som hadde vattersott, sto foran ham» (Luk 14,1–2).

Dette evangeliet stiller igjen fram for oss hvem vår Herre Kristus er, og hva vi kan vente av ham. Her blir vi vist troen og kjærligheten.

Troen ser vi av at denne vattersyke mannen hadde hørt evangeliet før: at Herren Kristus var en så vennlig og god mann, som hjalp alle og ikke lot noen gå utrøstet fra seg. Hadde han ikke hørt dette ryktet om Herren, ville han ikke ha løpt etter ham inn i huset.

Evangeliet er det som først må forkynnes og høres før vi tror: at Gud er så vennlig og barmhjertig mot oss at han har sendt sin Sønn ned fra himmelen for å hjelpe oss. Dette må samvittigheten høre og tro.

For om så alle skapninger var vennlige mot oss, hjelper det oss ikke hvis Gud er unådig og uvennlig. Men omvendt: Er Gud fornøyd med oss, kan ingen skapning skade oss. «Er Gud for oss, hvem er da imot oss?» (Rom 8,31). La så død, djevel og helvete rase – de kan likevel ikke skade oss.

Derfor er det evangeliets oppgave å stille fram for oss den mannen som er Gud, og vise ham som en nådig og vennlig Herre. Av det øser hjertet vårt troen og en glad tillit til at Gud vil hjelpe i liv og død.

Det ser vi også på denne vattersyke mannen. Han hadde hørt om Kristi vennlighet på forhånd, og så trodde han at Kristus også ville vise sin vennlighet og godhet mot ham. For det hadde vært umulig for ham å få hjelp hvis han ikke hadde trodd.

Evangeliet lyder ut over hele verden, men ikke alle hører det. Også fariseerne så med egne øyne at han var en vennlig mann, men de trodde det ikke. Evangeliet er altså noe alle får høre, men ikke noe alle fatter.

Dernest blir også kjærligheten stilt fram her, i Kristus. Den går ut og bærer frukt. Den søker ikke sitt eget, men andres gagn, slik den rette kjærligheten gjør.

Slik skal også kjærligheten tolke alle lover. Der den mangler, gjør loven snart skade, hvilken lov det enn er. For alle lover er gitt for å tjene kjærligheten, slik Paulus sier:

«Kjærligheten er lovens oppfyllelse» (Rom 13,10). For elsker jeg min neste, så hjelper jeg ham, forsvarer ham, verner om hans ære og gjør mot ham det jeg vil at andre skal gjøre mot meg.

Slik skal en tilpasse alle lover etter det kjærligheten krever: En holder dem når de tjener nesten og er til gagn for ham, og lar dem fare når de vil skade.

Moseloven i Det gamle testamente ble ikke forstått og ikke mildnet ved kjærligheten. Derfor lovte Gud folket at han ville reise opp en profet som skulle utlegge loven: «En profet av din midte, av dine brødre, likesom meg, skal Herren din Gud reise opp for deg. På ham skal dere høre» (5 Mos 18,15).

Mandag

> «Jesus tok da til orde og sa til de lovkyndige og fariseerne: Er det tillatt å helbrede på sabbaten, eller er det ikke? Men de tidde. Da rørte han ved mannen og helbredet ham, og lot ham gå. Og han sa til dem: Om noen av dere har en sønn eller en okse som faller ned i en brønn, vil dere ikke straks dra den opp på sabbatsdagen? Men de var ikke i stand til å svare ham på dette» (Luk 14,3–6).

Her i evangeliet gjør Kristus den vattersyke frisk på sabbaten – den dagen som det i Det gamle testamente var strengt befalt å holde hellig. Se nå hva fariseerne gjør her! De ligger på lur etter Herren for å se hva han vil gjøre.

Hjelper han ikke den syke, da er han ubarmhjertig, og så kan de skjelle ham ut. Men hjelper han ham, da er han ugudelig og holder ikke sabbaten. Da kan de bevise at han har vært ulydig mot Gud og hans ord.

Men hva gjør Herren Kristus? Han går midt imellom og gjør det som er rett. Kort sagt: Han sier rett ut til dem at de ikke vet hva det vil si å holde sabbaten hellig.

«Dere tenker», sier han, «at det å holde sabbaten hellig betyr å la være å gjøre noe godt og gå ledig. Nei, slik må dere ikke forstå sabbaten. Å holde sabbaten hellig vil si å høre Guds ord og gjøre hellige gjerninger: elske nesten og gjøre mot ham det han trenger, være lydig og barmhjertig, hjelpe, gi mat og drikke.»

Dette skal en også gjøre på sabbaten. For Gud har befalt det, og det er den rette gudstjenesten, som Gud har velbehag i. Det er dette det skjønne ordet hos Hosea sikter til: «For jeg har lyst til kjærlighet og ikke til slaktoffer, til gudskunnskap mer enn til brennoffer» (Hos 6,6).

Hva vil det si å kjenne Gud? Ikke annet enn å høre Guds ord. Uten ordet kan ingen kjenne Gud. Men når ordet kommer og sier: «Jeg er din Gud, som har sendt min Sønn og gitt ham i døden for deg. Jeg har tatt deg til meg i dåpen» og så videre – da lærer vi ved disse ordene å kjenne Gud, at han er nådig og barmhjertig.

Slik sier også det tredje bud: «Kom hviledagen i hu, så du holder den hellig!» (2 Mos 20,8). Det vil si: Du skal høre Guds ord på sabbaten og lære Gud å kjenne.

Hos oss kristne skal hver dag være sabbat, for vi skal høre Guds ord hver dag og rette livet vårt etter det. Likevel er søndagen innstiftet for at en på denne dagen særlig skal høre og lære Guds ord og leve etter det.

For på de andre dagene må folk flest gjøre sin gjerning og arbeide med hendene for sitt daglige brød. Gud vil gjerne at dette skal skje, for han har befalt arbeidet. Men den sjuende dagen vil han ha holdt hellig, så alle uhindret kan øve seg i Guds ord og gjerning og gjøre det Gud krever i sitt ord.

Tirsdag

> «Og han sa en lignelse til gjestene, da han la merke til hvordan de valgte seg ut de øverste setene: Når noen har bedt deg til bryllups, så sett deg ikke øverst ved bordet. For det kan hende at han har bedt en som er gjevere enn du! Han som har innbudt både deg og den andre, vil da komme og si til deg: Gi plass til denne! Da må du med skam gå og sette deg nederst. Nei, når du blir innbudt, så gå og ta plass nederst! Når så han som har innbudt deg, kommer, kan han si til deg: Venn, flytt deg høyere opp! Da vil du bli æret for øynene på alle dem som ligger til bords sammen med deg. For hver den som opphøyer seg selv, skal fornedres, og den som fornedrer seg selv, skal opphøyes» (Luk 14,7–11).

«Den som opphøyer seg selv, skal fornedres.» Det skal dere lære: Dette gjelder ikke bare for Gud, men også blant mennesker. De tåler ikke de hovmodige.

Det er naturlig at alle liker en pike i huset som er villig og lydig og med et enfoldig hjerte gjør det hun blir bedt om. Hun har snart vunnet husmorens hjerte, så husmoren ikke kan være fiendtlig mot henne. Ydmyke mennesker kan en ikke hate, men de hovmodige kan en ikke elske.

Hvor kommer det nå av at ingen kan like de stolte? Ikke av noen annen grunn enn at Gud vil ha det slik. Det er hans vilje, og han sier at han selv vil sørge for at de stolte og hovmodige blir ydmyket.

Det ser en i alle stender: Så snart de rike, lærde, mektige og sterke blir hovmodige og ikke vil bøye seg, styrter Gud dem, så de må falle.

Men den som er ydmyk, vinner Guds og menneskers hjerte, så Gud med alle sine engler, og deretter menneskene, har behag i ham. Engler og mennesker ser på et slikt hjerte som en særlig kostbar skatt. Siden følger også lykke og velsignelse, slik en ofte ser i livet.

Vår Herre og Gud kan ikke forlate det som er ydmykt. Dit kommer han med sin nåde og barmhjertighet og alt han har. «Hvem er som Herren vår Gud, han som troner så høyt, han som ser så dypt ned, i himmelen og på jorden?» (Sal 113,5–6).

Men de stolte, som vil komme høyt opp, står han imot med all sin unåde til de ligger på bakken.

Dette skulle få oss til å ydmyke oss. Barn og tjenestefolk i huset skulle være lydige og tenke: «Gud vil at jeg skal gjøre det jeg blir bedt om. Jeg skal ikke være hovmodig. Derfor vil jeg gjøre det de andre ikke vil gjøre. Jeg vil ikke bry meg om at jeg er ringe og foraktet. For jeg vet at når jeg holder meg slik, vil Gud nok dra meg fram i sin tid.»

Alt dette er skrevet og blir forkynt for at vi skal være ydmyke og ikke si som de onde tjenestepikene: «Nei, hvem vil alltid arbeide på kjøkkenet, vaske og feie? Jeg trenger da ikke alltid gjøre det jeg blir bedt om.»

Se deg for! Vil du være stolt, setter Gud seg mot deg. For slik er det bestemt: Den som opphøyer seg selv, skal fornedres.

Gud være lov og takk for at han lærer oss dette! Måtte han gi oss nåde til å leve etter det!

Onsdag

«Jeg formaner dere altså, jeg som er en fange for Herrens skyld, at dere vandrer slik det er verdig for det kall dere er kalt med» (Ef 4,1).

Dette skal være hovedsaken, det en kristen først og fremst skal rette sin ytre framferd i verden etter: Han skal huske hva Gud har kalt og satt ham til, det vil si hvorfor han kalles en kristen. Og så skal han leve etter det og la det komme til syne for hele verden, så Guds og Herren Jesu Kristi navn og ord blir prist ved hans liv og gjerning.

Slik formaner også Kristus selv disiplene sine: «Slik skal dere la lyset deres skinne for menneskene, så de kan se de gode gjerningene dere gjør og prise deres Far i himmelen» (Matt 5,16).

Det er dette Paulus vil si her: «Nå har dere tatt imot Guds ord og nåde, og dere er blitt salige mennesker, for i Kristus har dere alt dere trenger. Husk da at dere er kalt til noe høyere enn andre mennesker. Lev også slik at en kan se at dere trakter etter et større gode, ja, at dere allerede har fått noe langt bedre enn det verden har.

Pris og ær med livet deres den Herren som har gitt dere en slik skatt. Gi ingen grunn til å spotte eller forakte hans ord. Lokk og oppmuntre heller alle med det, så de ved deres gode framferd og gode gjerninger kommer til tro på Kristus og priser ham.»

For en kristen skal vite at han ikke lever for seg selv eller for sin egen skyld på jorden. Hans liv og vesen er hans Herre Kristi eiendom. Derfor skal det også leves til hans ære og pris og tjene ham.

Slik kan han si med Paulus – ikke bare om det åndelige livet, som kommer av troen og nådens rettferdighet, men også om fruktene i sin ytre framferd: «Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg» (Gal 2,20). Vi skal altså vandre i Kristus (Kol 2,6), ja, ikle oss Kristus selv (Rom 13,14) som vår kledning og pryd, så han kan lyse og bli kjent i oss.

Men der dette ikke skjer, blir synden langt større. For hver gang de som kalles kristne eller Guds folk, synder, blir Gud ikke bare vred over ulydigheten. I tillegg kommer forakt for det andre bud: Guds navn blir spottet, og andre tar anstøt.

Derfor skal en kristen, som rett er, leve slik at han i det minste skåner Guds og Kristi ære, så hans hellige navn ikke blir hånet og får skylden for det onde han gjør.

Verden og djevelen gjør alt de kan for å spotte Gud. Slik vil djevelen få utløp for sitt bitre hat mot Kristus og hans ord, skade kirken, skremme de vantro bort fra evangeliet ved anstøt og få de svake til å falle.

Her må hver enkelt ransake sitt eget liv og se etter hvor flittig han er i dette stykket: å hindre at noen tar anstøt av evangeliet, og å rette sin gjerning og framferd etter Guds alvorlige bud, til pris for Guds navn.

Torsdag

> «Jeg formaner dere altså, jeg som er en fange for Herrens skyld, at dere vandrer slik det er verdig for det kall dere er kalt med, med all ydmykhet og mildhet, med langmodighet, så dere bærer over med hverandre i kjærlighet» (Ef 4,1–2).

Med denne formaningen fra Paulus har alle kristne i alle stender fått gode gjerninger nok, så de ikke trenger å lete etter andre eller bedre. For Paulus og hele Skriften lærer bare slike gjerninger som Gud i de ti bud har pålagt alle i alminnelighet, og som skal øves i det alminnelige livet og i de vanlige stendene.

De har ikke stor glans og prakt for verdens øyne, slik de falske kristnes selvvalgte gudstjeneste har. Likevel er de rette, kostelige, gode og nyttige gjerninger både for Gud og mennesker. For hva kan behage Gud mer enn at du lever slik i ditt kall at Gud får ære av det, og at du med ditt eksempel også får andre til å elske Guds ord og prise hans navn?

Hvilke dyder er mer nyttige i menneskelivet enn ydmykhet, mildhet, tålmodighet og enighet? Og hvor kan en øve dem bedre enn i de stendene Gud har innstiftet for at vi skal leve sammen i dem?

En kan nok undre seg over at verden er så blind at den regner Guds ord, ordning og stender for ingenting – enda den selv må leve i dem. Alt kommer av den lede arvesynden. Den er en slik blindhet at den ikke vil se eller akte på Guds ord, vilje og gjerning, men i stedet setter opp andre ting etter sine egne hedenske tanker.

Av det følger også at de skjønne, yndige dydene som Paulus lærer og priser her – ydmykheten, mildheten, tålmodigheten og Åndens enhet – blir hindret og ødelagt. Men djevelen styrker de motsatte lastene.

For der en finner på selvvalgte menneskegjerninger uten Guds ord, følger det først alle slags innbilninger og egenrådighet. Den ene kommer med dette, den andre med hint, og hver vil ha æren for at hans er det beste. Da kan ingen av disse dydene – ydmykhet, mildhet, kjærlighet – få rom. Snarere må det motsatte følge, fordi hjerter og sinn ikke er enige. Den ene forakter den andre i sin stolthet og blir sint når andre ikke vil godta hans vesen som godt og rett.

Men det kristne livet, i troen og dens frukter, er ordnet slik etter Guds ord at det i alt tjener til å bevare kjærlighet og enighet. For det velter ikke den ordningen som Gud har innstiftet mellom øvrighet og undersått, far, mor, sønner og døtre, herrer og tjenere, men stadfester alle disse stendene som gode.

Det byr hver enkelt og alle sammen å legge vinn på ydmykhet og mildhet, slik at den ene skal vise den andre ære og vite at den som er i en ringere stand, kan være like salig som han. Lær også at den ene skal ha tålmodighet med den andres svakhet, og vit at andre også må bære over med dine skrøpeligheter.

Fredag

> «… og legger vinn på å bevare Åndens enhet i fredens sambånd» (Ef 4,3).

Det hjelper mye til et slikt enig sinn at en kristen vet dette: I Kristus har han Guds nåde, syndenes forlatelse og det evige liv – ikke for sin fortjenestes og sine gjerningers skyld.

Og i sin stand, hvor ringe den enn er for verden, er han like fullt et Guds barn, salig og delaktig i alle Kristi goder. Han kan tjene Gud og takke ham i sitt kall, for Gud bruker også ham som sitt redskap i den standen han har. En kristen trenger ikke se seg om etter andre som har fått flere gaver av Gud og kan gjøre større gjerninger.

Den som etter Guds kall tjener i en høyere stand, med større gaver og gjerninger, skal også lære av denne enigheten i sinnet. Han skal bli i ydmykhet og ikke forakte andre. Han skal vite at han ikke er bedre for Gud eller gjelder mer fordi han har større gaver. Han er tvert imot desto mer skyldig til å tjene andre med dem. Og Gud kan også gjøre mer og større ting ved dem som har små gaver.

Slik kan han også vise tålmodighet og kjærlighet mot nesten, når han tenker på at også nesten er Kristi lem og har del i den samme nåde og salighet.

Se, derfor driver apostlene Paulus og Peter alltid så flittig på denne dyden som kalles enighet i sinnet. For den er også den mest nødvendige og den vakreste dyden blant de kristne. Den holder kristenheten sammen, binder den i ett og hindrer partier og splittelser.

Men han kaller det Åndens enhet for å vise at han taler om enigheten i den rette lære og tro. Derfor må en fremfor alt trakte etter at Skriftens rette lære blir bevart ren og samstemt. For det største anstøt i kirken er også at det oppstår splittelse i læren.

Derfor arbeider også djevelen med all flid på nettopp dette. Og slike anstøt kommer som regel fra noen hovmodige hoder som vil være noe for seg selv og strider for sin egen ære. Derfor skal de kristne her vokte seg så de ikke gir noen grunn til strid eller splittelse, men med all flid og omhu hjelper til å bevare enigheten.

For det går heller ikke så lett. Også blant de kristne oppstår mange og mangeslags anledninger som lett vekker uvilje, vrede og hat. Og djevelen søker slike anledninger og puster og blåser til der han kan.

Derfor må de se til at de ikke gir rom for denne fristelsen som djevelen eller deres eget kjød vekker i dem. De må stride mot den og gjøre og lide alt de skal – om det så gjelder ære, gods, legeme eller liv – for at de, så langt det står til dem, kan bevare lærens og Åndens enhet ukrenket.

Lørdag

> «Det er ett legeme og én Ånd, likesom dere òg ble kalt med ett håp i deres kall. Det er én Herre, én tro, én dåp, én Gud og alles Far, han som er over alle og gjennom alle og i alle» (Ef 4,4–6).

Dette skal være grunnen som driver de kristne til å holde fast ved Åndens enhet: De er alle sammen lemmer på det ene legemet og har del i alle de åndelige goder. For de har alle den ene og samme skatten: én Gud og Far i himmelen, én Herre og Frelser, det ene og samme ord, den ene tro og dåp – kort sagt den samme salighet.

Når dette godet er felles for dem alle, så hver enkelt har like mye som den andre, og ingen kan få noe mer eller bedre enn den andre, hvordan kan da noen ha grunn til å vekke splittelser eller søke noe annet?

Og med dette viser og lærer Paulus hva den rette, kristne kirke er, og hvordan jeg skal kjenne den igjen. Det er ikke mer enn én eneste kirke eller ett Guds folk på jorden. Den har én og samme tro og dåp og én bekjennelse av Gud Fader og Kristus og så videre, og den holder samstemt fast ved dette og blir stående i det.

I den må hver enkelt la seg finne, og i den må hver den være innlemmet som vil bli salig og komme til Gud. Utenfor den blir ingen salig.

Derfor består ikke kirkens enhet i det samme ytre styre, de samme lover og bestemmelser og kirkeskikker, slik paven og hans tilhengere hevder. De vil ha alle utestengt fra kirken som ikke vil være lydige mot dem i slike ting. Nei, kirken er der denne enigheten i tro, dåp og så videre finnes.

Derfor kalles den en hellig, allmenn kirke. Den har den ene og samme rene og uforfalskede evangeliske lære og den ytre bekjennelsen av den, overalt i verden og til alle tider – uansett hvor ulike og forskjellige det ytre vesen, de ytre ordninger, skikker og seremonier kan være.

Men de som ikke har denne enigheten i lære og tro i Kristus, men som i tillegg stifter anstøt og partier, er ikke den rette Kristi kirke eller lemmer på den. De er dens motstandere og forstyrrere, slik vi ofte har vist før.

Denne sikre læren og trøsten har vi mot pavedømmet, som anklager og fordømmer oss fordi vi har skilt oss fra dem. De skjeller oss ut som frafalne fra kirken, mens de selv er de virkelige frafalne fra kirken. For de forfølger sannheten og river Åndens enhet i stykker under kirkens navn. Derfor er hver enkelt etter Guds befaling skyldig til å motsi dem, ja, til å sky og flykte fra dem.

18. søndag etter treenighet

Søndag

> «Men da fariseerne hørte at han hadde stoppet munnen på saddukeerne, samlet de seg om ham. Og en av dem, en lovlærd, fristet ham og sa: Mester! Hvilket bud er det største i loven?» (Matt 22,34–36).

Dette evangeliet holder fram for oss det vi alltid hører og alltid skal høre: I kristenheten må to prekener alltid holdes i hevd. Den første er læren om loven, den andre læren om Kristi nåde. For går den ene av de to til grunne, river den også den andre med seg. Men der den ene blir stående og drives rett, bringer den også den andre med seg.

Slik har Gud bestemt det: Disse to prekenene skal alltid være i gang, slik de også fra verdens begynnelse har gått side om side. Derfor har Gud gitt den ene læren, som åpenbarer hva mennesket er, hva det har vært, og hva det igjen skal bli. Det er lovens lære: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte.»

Det er som om han ville si: Slik har du vært, og slik skulle du også være og bli. I paradiset hadde du denne skatten. Du var skapt slik at du kunne elske Gud av hele ditt hjerte. Det har du nå mistet. Nå må du bli slik igjen, ellers kan du ikke komme inn i Guds rike. Loven må oppfylles like rent og fullkomment som englene oppfyller den i himmelen.

Derfor er det galt å preke slik noen forvirrede ånder har gjort og ennå gjør: «Selv om du ikke holder budene og ikke elsker Gud og nesten, blir du salig bare du tror.»

Nei, kjære venn, det blir det ingenting av! Du kommer ikke inn i himmelriket. Du må komme dit at du holder budene og elsker Gud og nesten. For det er kort og godt bestemt: «Vil du gå inn til livet, så hold budene!» (Matt 19,17).

Dette er altså en god lære, som viser oss hva vi skal være – så sant den blir satt ut i livet. Men da må en også forkynne hvordan og ved hva vi kan komme dit igjen, ellers er det forkynt forgjeves.

Hva skal en da gjøre når loven alltid krever og driver, og vi likevel ikke kan oppfylle den? Min egen samvittighet dømmer meg jo alltid slik: «Skal jeg elske Gud av hele mitt hjerte og min neste som meg selv, og jeg gjør det ikke, da må jeg være fordømt.» Og Gud sier ja til det og stadfester det.

Hvem kan gi meg råd her? «Jeg kan ikke gi deg råd,» sier loven, «jeg vil og krever rett og slett at du skal være lydig.»

Da kommer profetene og forkynner om Kristus og sier: «Det skal komme en som vil bøte på ulykken, så mennesket får igjen det som er tapt, og kommer tilbake til den stand som det er falt fra, og som loven åpenbarer.» Det er den andre prekenen, som også skal gå sin gang helt til den ytterste dag: om frelsen fra synd, død og djevel og om oppstandelsen for vårt legeme og vår sjel.

Mandag

> «Han sa til ham: Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. Dette er det største og første budet» (Matt 22,37–38).

I det evige liv skal det ikke lenger være tro, men fullkommen kjærlighet, og alt loven krever, skal vi gjøre av hele vårt hjerte. Derfor må en også nå forkynne hva vi skal bli, og særlig at vi skal elske Gud og nesten av hele vårt hjerte.

«Dette,» sier Kristus, «vil jeg sette i verk og oppfylle, ikke bare for min egen del. Jeg vil også hjelpe dere til å begynne med det her og alltid bli ved, til dere kommer dit hvor dere også skal oppfylle det helt fullkomment.»

Det går slik til: Vi kunne ikke holde loven, og det var umulig for loven. Derfor er Kristus kommet og er blitt mellommannen mellom Gud og oss.

Han ber for oss: «Kjære Far, vær dem nådig og forlat dem deres synd! Jeg vil ta deres synd på meg og bære den. Jeg elsker deg av hele mitt hjerte, og dessuten hele menneskeslekten – det viser jeg ved at jeg utøser mitt blod for dem. Slik har jeg oppfylt loven og gjort det til deres frelse, for at de skal nyte godt av min oppfyllelse og ved den komme til nåden.»

Først blir det oss ettergitt ved Kristus at vi ikke oppfyller loven, og synden blir oss helt og fullt tilgitt. Men den blir ikke ettergitt for at vi heretter skal la være å holde loven og bare fortsette å synde. Ingen skal heller lære slik: «Når du har troen, trenger du ikke lenger elske Gud og nesten.»

Nei, meningen er at en først nå for alvor skal begynne å holde loven, for den er Guds evige, uforanderlige vilje.

Derfor må nåden forkynnes, så en kan finne råd og hjelp til å oppfylle loven. Og hjelpen er denne: Kristus ber Faderen om at han skal tilgi vår synd mot hans bud og ikke tilregne oss det vi ennå skylder. Dernest lover han også å gi oss Den Hellige Ånd, så hjertet kan begynne å elske Gud og holde hans bud.

For Gud er ikke nådig og barmhjertig mot synderen for at han ikke skal holde loven, og heller ikke for at han skal bli værende slik han er. Nei, han skjenker og ettergir både synd og død for Kristi skyld, han som har oppfylt hele loven. Slik vil han gjøre hjertet søtt og ved Den Hellige Ånd tenne og drive det, så det begynner å elske ham igjen, mer og mer fra dag til dag.

Slik begynner ikke bare nåden i oss, men også sannheten – det vil si det rettskafne vesenet som loven krever. Johannes sier at Kristus er full av nåde og sannhet, og at nåden og sannheten er kommet til oss ved ham (Joh 1,14.17). Det kan loven ikke gi.

Tirsdag

> «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. Dette er det største og første budet. Men et annet er like stort:

> Du skal elske din neste som deg selv. På disse to budene hviler hele loven og profetene» (Matt 22,37–40).

Når vi sammenligner livet vårt med loven, finner vi alltid det motsatte. Jeg skal overgi legeme og sjel til Gud og elske ham av hele mitt hjerte. Men i hjertet har jeg det jordiske kjærere enn min Gud, og jeg blir gladere når jeg kan vinne et jordisk gode, enn når jeg hører hele evangeliet.

Skjenker en fyrste noen et slott, blir det jubel. Men når en blir døpt eller tar imot sakramentet, er det ikke tiendedelen av en slik glede.

Slik er vi alle sammen. Ingen gleder seg så hjertelig over Guds gaver og nåde som over jordiske gaver. Hva viser det annet enn at vi ikke elsker Gud slik vi skylder? Om vi stolte på ham og elsket ham, ville ett øyekast fra ham være oss kjærere enn all verdens gods og ære.

At dette ikke skjer, viser hva slags folk vi er, og hvor dypt og grufullt vi er falt. For vi ville verken se det eller bry oss om det hvis ikke loven åpenbarte det, og vi måtte bli liggende i det for evig hvis ikke Kristus hjalp oss ut av det.

Men skal vi kjenne Kristus som vår hjelper og frelser, må vi først vite hva han skal hjelpe oss fra: ikke fra ild og vann og annen nød, men fra synden og Guds vrede. Derfor må loven først vise meg min skade og sykdom. Ellers ville jeg aldri spørre etter legen og hans hjelp.

Kristi hjelp gir oss altså to ting. For det første må han tre i vårt sted for Gud og være et dekke over vår skam, for han tar vår synd og skam på seg. For Gud er han en nådestol der det ikke finnes synd og skam, bare dyd og ære. Som en høne breder han vingene sine over oss mot rovfuglen, djevelen. Derfor tilgir Gud oss nå alt for hans skyld, og djevelen kan ikke gjøre oss noen skade.

For det andre verner og beskytter han oss ikke bare. Han vil også nære og mette oss slik hønen gjør med kyllingene – det vil si gi oss Den Hellige Ånd og styrke, så vi begynner å elske Gud og holde hans bud.

Slik må det være helt til den ytterste dag. Da skal troen og dette nådedekket ta slutt, så vi ser Faderen uten noe mellomledd og selv står fram for ham. Da skal det ikke lenger være noen synd i oss som må tilgis. Alt det djevelen har ødelagt fra begynnelsen av, skal da være gjenopprettet, rent og fullkomment.

Onsdag

> «Men mens fariseerne var samlet, spurte Jesus dem: Hva mener dere om Messias? Hvem er han sønn av? De sier til ham: Av David. Han sier til dem: Hvordan kan da David i Ånden kalle ham Herre? Han sier jo: Herren sa til min Herre: Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter! Når nå David kaller ham Herre, hvordan kan han da være hans sønn? Og ingen var i stand til å svare ham et ord. Heller ikke våget noen å spørre ham mer fra den dagen» (Matt 22,41–46).

Hva vil det si å kjenne Kristus rett? Det forstår ikke fariseerne, for de tror ikke annet om ham enn at han er Davids sønn. Men når David kaller ham Herre, hvordan kan han da være hans sønn? Det strider mot naturen at en far kaller sin sønn herre, så han er ham underdanig og tjener ham.

Nå kaller David Kristus sin Herre, han som Gud selv sier til: «Sett deg ved min høyre hånd» – det vil si: Vær lik meg, sann og virkelig Gud. For ingen annen kan sitte på Guds trone eller ved hans høyre hånd.

Gud er så nidkjær at han ikke lar noen annen enn Kristus sitte ved sin side. Han sier: «Min ære gir jeg ikke til noen annen» (Jes 48,11). Lar han nå Kristus sitte ved sin side, må Kristus være mer enn alle skapninger.

Meningen er altså den vår trosartikkel uttrykker: Kristus er både Davids sanne, naturlige sønn, av hans kjøtt og blod, og samtidig Davids Herre, som David selv må tilbe og holde for sin Herre. Dette holder Kristus fram for dem for å lære dem at det ikke er nok å ha loven. Den viser bare hvilken stamme vi er falt ut av.

Skal vi komme tilbake til den og bli fornyet, må Kristus gjøre det. Det skjer når vi kjenner ham som den som er født av David og er hans kjøtt og blod – men likevel ikke født i synd. Han måtte unnfanges ved Den Hellige Ånd og fødes av en ren jomfru uten mann, lik alle andre mennesker i naturen, men uten deres skyld.

Han måtte tre fram for Gud for oss og være vårt forheng, vår skygge og vår vernende høne. Under ham har vi syndenes forlatelse og frelse fra Guds vrede. Og mer enn det: Han gir oss også sin Hellige Ånd, så vi kan følge etter ham og samtidig døde synden, til vi kommer til ham og blir ham lik.

Derfor skal vi forstå disse to lærene godt og skille dem slik: Moses og loven hører til dette livet. Men til det andre livet må vi ha Herren som kalles Kristus, Davids sønn, han som sitter ved Faderens høyre hånd, og for hans føtter må alle hans fiender ligge. Moses lærer oss hvordan vi skal leve i dette livet. Men til det andre livet har vi den skatten som heter Jesus Kristus, Guds Sønn, Herre over det evige liv.

Torsdag

> «Jeg takker alltid min Gud for dere, for den Guds nåde som er gitt dere i Kristus Jesus. For i ham er dere blitt rike på alt, på all lære og all kunnskap, fordi Kristi vitnesbyrd er blitt grunnfestet i dere» (1 Kor 1,4–6).[1]

Paulus begynner med å takke Gud, som om han ville si: Kjære brødre, tenk da på hvor stor nåde og hvor store gaver Gud har gitt dere! Dette er ikke kommet ved loven eller ved deres egen rettferdighet og fortjeneste – av dem har dere jo ingen grunn til å rose dere. Nei, alene i Kristus og for hans skyld er alt dette skjenket dere ved forkynnelsen av evangeliet.

Forkynnelsen bringer dere også alle slags gaver, så dere er blitt rike på alle måter – så fullt og helt at dere ikke mangler noe av alt det dere trenger, og som Gud må gi dere. Dere må bare ennå vente på den salige dagen da Kristus selv vil åpenbare seg synlig for dere med alle de himmelske godene som dere nå har i troen.

Dette skal dere vite, og derfor skal dere takke Gud: Dere trenger ikke strebe etter andre, høyere og bedre gaver eller kall, som om dere ennå ikke hadde alt

[1] NB: «på all tale og all kunnskap».

dere skal ha – slik sekterere og falske lærere vil ha det til. Tenk bare selv etter: Hva bedre kan en ha og ønske seg enn det en kristen har i evangeliet og troen?

Ved dem er han viss på at synden er ham tilgitt i dåpen, at han der er vasket ren og erklært rettferdig og hellig for Gud, og at han dermed allerede er blitt Guds barn og arving til det evige liv.

Og kjenner han skrøpelighet og synd – ja, om han så hadde forløpt seg og falt – kan han la seg reise opp igjen. Han kan få avløsning, trøst og styrke ved Guds ord og sakramentenes tjeneste. Hver dag har han den prekenen som sier ham hvordan han skal tro og leve, uansett hvilken stand han er i.

Han kan påkalle sin Gud i nøden og be til ham, og han har det sikre løftet at Gud vil bønnhøre og hjelpe ham. Hva mer trenger en når en vet at en er Guds barn ved dåpen og har Guds ord hos seg?

Mener du det er en liten skatt og rikdom å vite og eie dette: at Gud selv taler med deg, og ved det ytre embetet virker i deg, lærer og formaner deg – ja, gir deg seier over djevelen, døden og all makt på jorden?

Det kaller Paulus å være rik på all lære og all kunnskap. Lære er den høye, åndelige forståelsen av ordet, den som gjelder det evige liv – det vil si troens trøst i Kristus. Kunnskap er den rette forståelsen av hele det ytre, legemlige livet og vesenet her på jorden.

For i disse to stykkene er alt innesluttet som en kristen skal vite og ha. Det er så store skatter og rikdommer at ingen kan sette ord på dem.

Derfor har vi all grunn til å takke Gud for den store nåden og gaven at vi igjen har lyset og den rette forståelsen av Skriften.

Men det går, og det vil dessverre gå, slik det gikk korinterne. De hadde alt i overmål, men misbrukte det skammelig og ble utakknemlige. Derfor ble de siden straffet med falske lærere, til den skjønne kirken til slutt ble helt ødelagt og utslettet, med land og folk.

Fredag

> «… fordi Kristi vitnesbyrd er blitt grunnfestet i dere, slik at dere ikke mangler noen nådegave mens dere venter på vår Herre Jesu Kristi åpenbarelse» (1 Kor 1,6–7).

Derfor har vi grunn til å be, med takknemlige hjerter og for alvor, om at Gud må holde oss fast ved det han har gitt oss, så vi er ulastelige til vår Herre Jesu Kristi dag.

Paulus formaner oss altså til å bli i denne erkjennelsen og takknemligheten for Guds nåde og gaver. Vi er blitt så rike og salige at vi ikke trenger noe mer. Heretter skal vi bare vente på at Herren kommer og stiller klart fram for øynene våre det han har lovet og allerede gitt oss i troen.

Til nå har det vært skrevet mye om hvordan en skal berede seg til døden og vente på den ytterste dag. Men med det har en bare gjort de engstelige samvittighetene enda mer bedrøvet. For en har ikke kunnet vise dem noe av den trøsten som ligger i Kristi nåde og frelse, bare vist menneskene til deres egne gjerninger og gode liv, som om de skulle kunne bestå med dem mot døden og Guds dom.

I stedet har vi nå fått den dyrebare nåden at hver den som har evangeliets ord, går og gjør sitt embete og den gjerningen han er befalt, uansett hvilken stand han er i. Han trøster seg med at han ved dåpen er innpodet i Kristus. Han tar imot avløsningen til styrke for troen, bruker sakramentet og overgir legeme og sjel til Kristus.

Hva skal et slikt menneske frykte døden for? La timen komme når den vil – ved pest eller annen plutselig ulykke, i søvne eller våken – han er alltid beredt og vel rustet, for han blir alltid funnet i Kristus.

Derfor kan en kristen også takke og love Gud med glede. Han ser jo selv at han ikke trenger noe mer og ikke kan få noe bedre enn det han allerede har ved syndenes forlatelse, Den Hellige Ånds gave og lydigheten mot sitt kall – han trenger bare å vokse daglig og bli stående i denne troen og i bønnen til Herren. Men noen bedre lære og tro kan han ikke få.

For evangeliet lærer ham dette: Tro på Kristus, be og lev etter Guds ord. Overrasker døden deg da, så vet du at du hører Herren Kristus til. For det er derfor vi er kristne og lever på jorden: for at vi skal ha sikker trøst, frelse og seier over synd, død og helvete. Som Paulus sier: «Enten vi da lever eller dør, så hører vi Herren til» (Rom 14,8).

Lørdag

> «Han skal også styrke dere inntil enden kommer, så dere må være ulastelige på vår Herre Jesu Kristi dag. Gud er trofast, han som kalte dere til samfunn med sin Sønn, Jesus Kristus, vår Herre» (1 Kor 1,8–9).

Kristenheten kan aldri være så ren at det ikke også finnes noen falske og onde iblant, slik det alltid finnes ugress blant det rene kornet. Den som vil dømme om kirken ut fra at det ennå er noe skrøpelig eller urent blant dem som kaller seg kristne, han går glipp av kirken – ja, av evangeliet og Kristus – og finner aldri noen kirke.

Dette er altså sagt oss til trøst: Når vi har evangeliet, har vi den skatten Gud gir sin kirke. Da kan ingenting svikte eller mangle oss, og Kristus vil holde oss fast til enden.

Men det går ikke så kraftig og fullkomment til at alle som hører det, har grepet det helt og fullt eller er rene i tro og liv. Det er alltid noen som ikke tror det, og noen er svake og ufullkomne.

Likevel er skatten – læren og erkjennelsen – sannelig til stede der. Den mangler ingenting, og den virker også mye kraft og frukt. At noen ikke tror, skader ikke evangeliet eller kirken, men dem selv.

Kort sagt: Der ordet blir, der blir sannelig også kirken. For der læren er ren, kan en bevare dåp, sakrament, avløsning, gode gjerninger, alle stender og alt annet rent, og der noe mangler, kan en refse og rette det.

For det må jo finnes noen som har ordet og sakramentet rett og rent, som tror og ber rett og holder Guds lov – slik det, Gud være lovet, er hos oss.

Derfor kan en trygt slutte: Var ikke den rette kirken her, ville heller ikke noe av alt dette være her. Derfor må det også blant oss finnes kirkens sanne lemmer

og hellige, selv om denne verdens barn, som verken tror eller lever kristelig, blander seg med dem.

Men der denne skatten – ordet eller erkjennelsen – ikke finnes, der kan heller ikke den kristne kirke eller dens lemmer være. Derfor kan de heller ikke tro rett, be eller gjøre gode gjerninger som behager Gud.

Etter at Paulus så herlig har prist den kristne kirke og beskrevet hvor den er på jorden og hvilke goder den har, slutter han og sier: «Gud er trofast …» Det Kristus allerede har begynt i dere og gitt dere, skal han sannelig også holde dere fast i til enden og i all evighet – så sant dere ikke faller fra ved vantro. For hans ord og løfte, som er gitt dere, er ikke foranderlig som menneskers ord og gjerning, men fast, sikker og urokkelig sannhet.

Dere har dette guddommelige kallet. Derfor skal dere trøste dere med det og stole på det.

19. søndag etter treenighet

Søndag

> «Han gikk da om bord i båten og satte over sjøen og kom til sin egen by. Og se, de bar til ham en mann som var lam og lå på en båre. Da Jesus så deres tro, sa han til den lamme: Vær frimodig, sønn! Dine synder er deg forlatt!» (Matt 9,1–2).

Summen av dette evangeliet er den store trosartikkelen som heter syndenes forlatelse. Når den blir rett forstått, gjør den et menneske til en rettskaffen kristen og gir det evige liv. Derfor må en i kristenheten stadig og med stor flid tale om den, så en kan lære å forstå den rent og klart.

For dette er de kristnes vanskeligste og høyeste kunst. Her har vi nok å lære så lenge vi lever, så ingen trenger noe nytt, høyere og bedre.

Men skal en forstå den rett, må en skille nøye mellom de to regimentene, eller de to slags fromhet. Den ene hører jorden til. Gud har innstiftet den og satt den på den andre tavlen av de ti bud, og den kalles en verdslig eller menneskelig rettferdighet. Den skal hjelpe oss til å leve sammen her på jorden og bruke de godene Gud har gitt oss.

For Gud vil at også dette livet skal styres og leves vakkert, fredelig og i enighet, så enhver kan gjøre det han er befalt, og ingen forgriper seg på en annens embete, eiendom eller person. Derfor har han også lagt sitt løfte og sin velsignelse til. Den som er from for verden her på jorden, skal også få oppleve at det går ham vel, og at han får leve lenge på jorden.

Men for dem som ikke vil gjøre dette, har han innstiftet sverd og galge og befalt at de som ikke vil være fromme, skal styres med dem. Og der dette ikke skjer, men et helt land blir ondt, sender han krig, pest, dyrtid og andre grufulle plager, så en kan se at han vil ha denne fromheten holdt i hevd.

Derfor må en aldri holde opp med å innprente dette Guds ord. Det pålegger oss ingen særskilt stor gjerning, men viser oss nettopp til den stand vi lever i. Vi skal ikke søke noe annet, men bli der med frimodig samvittighet.

Vi skal vite at Gud har bundet den dyrebare skatten, ordet, nettopp til slike ringe gjerninger. I sitt bud har han innesluttet lydigheten mot foreldrene og gjerningene i hjemmet og i samfunnet. Og denne befalingen vil han at vi skal ta imot som om han selv kom fra himmelen med den.

Tenkte en over dette og lot seg overbevise av ordet om at det ikke er et menneske, men Gud i himmelen som befaler det, da kunne en løpe og hoppe av glede og heller gjøre en slik ringe gjerning enn noen annen.

At det ikke skjer, kommer av at en skiller gjerningene fra ordet og ikke vil se på Guds befaling eller akte den. En går omkring som blinde, søvnige folk og gjør ingenting med kjærlighet og lydighet.

Mandag

«Vær frimodig, sønn! Dine synder er deg forlatt!» (Matt 9,2).

Ved siden av den ytre fromheten, som hører til det timelige livet, finnes det en annen. Den gjelder alene for Gud, og den fører oss inn i og holder oss fast i det andre livet etter dette. Denne fromheten svever høyt og langt over alt som er på jorden. Den har ikke med gjerninger å gjøre – for hvordan kan den ha gjerninger, når alt som heter gjerninger, allerede hører til den andre rettferdigheten?

Det er den vi kaller Guds nåde eller syndenes forlatelse. Den er ikke en jordisk, men en himmelsk rettferdighet, ikke vår gjerning, men Guds gjerning og gave. Den er også det eneste stykke, den eneste lære, som gjør at vi blir og kalles kristne, og som skiller oss fra alle andre hellige på jorden. For alle de andre bygger sin hellighet på noe annet: særskilte øvelser og et strengt liv.

Men ingenting av dette gjør et menneske til en kristen – bare dette at han med troen griper denne artikkelen og vet at han sitter i nådens rike, at Kristus har tatt ham under sine vinger og uten opphold gir ham syndenes forlatelse. Den som søker noe annet eller vil handle med Gud på en annen måte, skal vite at han ikke er noen kristen, men er forkastet av Gud og fordømt.

Derfor skal det kunst og forstand til å gripe og holde fast denne rettferdigheten og å skille den fra den ytre rettferdigheten i samvittigheten. Fornuften makter ikke å komme ut over sin ytre fromhet i gjerninger og kan ikke fatte troens rettferdighet. Jo høyere og klokere den er, desto mer henger den ved gjerningene og vil stole på dem.

Og når et menneske er i nød og anfektelse og rammet i samvittigheten, kan det ikke la være å gripe etter gjerninger å stole på. Så leter en og regner opp så mange gode gjerninger en kan. Og når en ikke finner noen, begynner hjertet å frykte og tvile.

Dette henger så fast ved oss at selv den som kjenner nåden og syndenes forlatelse, bare med stor møye kan komme løs fra det, og må kjempe mot det hver dag.

Skal vi altså fatte læren slik at vi fullt og fast holder for sant at vår fromhet for Gud er syndenes forlatelse, da må vi heve oss over fornuften, som peker på både synd og gode gjerninger. Vi må stige så høyt at vi verken ser på synd eller gode gjerninger, men bygger på denne artikkelen, senker oss ned i den og ikke vil vite av noe annet. Det skjer når en setter nåden, syndenes forlatelse, ikke bare opp mot synden, men også mot de gode gjerningene, og utelukker all menneskelig rettferdighet og hellighet.

Slik er mennesket delt mellom disse to regimentene: I dette livet skal han være from og gjøre gode gjerninger. Men når han løfter seg ut over dette livet og

vil handle med Gud, skal han vite at her gjelder verken hans fromhet eller hans synd noe.

Og kjenner han synd som plager samvittigheten, og loven krever gode gjerninger, skal han ikke høre på noe av det, men svare frimodig: «Har jeg synd, så har Kristus tilgivelse. Ja, jeg sitter på tronen, der synden ikke kan nå meg.»

Tirsdag

«Vær frimodig, sønn! Dine synder er deg forlatt!» (Matt 9,2).

Syndenes forlatelse er ikke mer enn to ord, men likevel består hele Kristi rike i dem. Det må finnes synder. Der de er, må de erkjennes. Har jeg erkjent dem, så er syndenes forlatelse der. For før det er syndenes forlatelse, er det bare synd. Jeg må bekjenne det slik at jeg kjenner og vet at alt som er i meg, er blindhet. Ellers kan ikke syndenes forlatelse bestå.

Det skorter ikke på synder, men på at vi erkjenner dem. Først deretter følger syndenes forlatelse.

Men det er noe helt annet når Gud tilgir synden enn når et menneske tilgir et annet. Et menneske tilgir, men husker det igjen i morgen. Men når Gud tilgir synden, slipper han all vrede. Og når hans vrede er borte, tar han bort helvete, djevel og ulykke og gir nåde, trøst og all salighet – alt det han selv er.

Synd er bare ulykke, forlatelse bare lykke. Majesteten er stor, og stort er også det den tilgir. Som mannen er, slik er også tilgivelsen.

Men hjertet må få smake hvor store disse ordene er. Du kan stole på dem – ja, trygt dø på dem. Men det er få som griper det, og derfor er det også få rette kristne.

Dette er Kristi rike. Den som har det slik, har det rett. Her er ingen gjerning, bare at vi erkjenner vår ulykke og tar imot alle Guds goder. Her er ikke annet enn trøst. Her lyder alltid disse ordene: «Vær frimodig, bli ikke forskrekket i samvittigheten på grunn av synden din. Jeg vil tilgi deg alt sammen.» Så er det altså ingen fortjeneste, bare gave.

Vi skal se på Kristi rike som en stor, vakker hvelving eller et tak som er over oss overalt og skjuler og verner oss mot Guds vrede. Ja, det er som en stor, vid himmel der bare nåde og tilgivelse lyser, og som fyller verden og alle ting med den. Mot den er all synd knapt som en liten gnist mot det store, vide havet. Og om synden trykker, kan den likevel ikke skade, men må forsvinne og gå til grunne for nåden.

Den som kunne dette, måtte nok kalles en mester. Men vi må alle ydmyke oss og ikke skamme oss over å lære det så lenge vi lever. Lær derfor å gjøre denne artikkelen stor, så du kan løfte den høyt og vidt over alle ting i himmelen og på jorden.

For slik som ordet svever over alt dette, slik må også troen, som griper ordet i hjertet, fare høyt over synd, samvittighet, død og djevel. Døm nå selv hva slags menneske en kristen er: Han kalles en herre over djevel og død, og for ham er alle synder som et tørt blad. Og prøv deg selv: Hvor mye kan du av dette?

Onsdag

> «Og se, noen av de skriftlærde sa ved seg selv: Denne spotter Gud! Men Jesus så hva de tenkte, og sa: Hvorfor har dere onde tanker i hjertet? Hva er lettest, å si: Dine synder er deg forlatt – eller å si: Stå opp og gå? Men for at dere skal vite at Menneskesønnen har makt på jorden til å forlate synder – og nå taler han til den lamme: Stå opp, ta sengen din og gå hjem til ditt hus. Og han reiste seg opp og gikk hjem til sitt hus. Men da folket så det, ble de grepet av frykt, og de priste Gud som hadde gitt mennesker så stor en makt» (Matt 9,3–8).

Hvordan og ved hva blir denne rettferdigheten så gitt oss, så vi får den skatten Kristus har vunnet?

Her må en passe seg så en ikke kommer inn på den samme villveien som noen vranglærere før oss har gått. De mente at Gud skulle gjøre noe særskilt med dem, handle med dem ved en hemmelig åpenbaring og gi dem Den Hellige Ånd, som om en ikke trengte noen bokstav, Skriften eller den ytre forkynnelsen.

Derfor skal vi vite at Gud har ordnet det slik at ingen skal lære Kristus å kjenne eller ta imot den syndenes forlatelse han har vunnet, eller Den Hellige Ånd, uten gjennom det ytre, offentlige middelet. Han har innesluttet denne skatten i det muntlige ordet, i prekenen. Han vil ikke sette det i verk i en krok eller i hemmelighet i hjertet, men rope det ut og dele det ut offentlig blant menneskene, slik Kristus befaler: «Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen!» (Mark 16,15).

Dette gjør han for at en skal være viss på hvordan og hvor en skal søke og vente denne nåden. Slik kan det gå for seg på samme måte og i samme orden i hele kristenheten, og ingen skal ta seg noe særskilt fore og med det bedra seg selv og andre.

For å få syndenes forlatelse, den kristne rettferdighet, trenger vi altså også det ytre ordet i kristenheten. Det er som et rør, et middel som Kristus åpenbarer sin nåde gjennom og legger den i fanget vårt med. Uten det kunne ingen få øye på denne skatten.

Se, der har du alt som hører til den kristne rettferdighet: Den består i syndenes forlatelse, som er skjenket oss ved Kristus, og den blir tatt imot med troen i og ved ordet, uten vår gjerning.

Fariseerne visste godt at det tilkom Gud alene å tilgi synder. Derfor holdt de Kristus for en gudsbespotter. Å drive synden ut av hjertet og å utøse Den Hellige Ånd, det gjør Gud alene. Men å forkynne syndenes forlatelse, det gjør også det ene mennesket for det andre. Det er forkynnelsen og den offentlige prekenen om den indre tilgivelsen.

Denne røsten skal ikke tie blant de kristne før den ytterste dag: «Dine synder er deg forlatt, vær glad og frimodig!» Når jeg altså sier til deg: «Dine synder er deg tilgitt,» så hold det for like sikkert som om Gud selv sa det til deg. For hvem ville vel våge det hvis ikke Kristus selv hadde lagt meg det i munnen? (Joh 20,22–23).

Torsdag

«Når det gjelder deres tidligere ferd, så må dere nå avlegge det gamle menneske, som er fordervet ved de forførende lyster» (Ef 4,22).

Dette er igjen en formaning til de kristne om at troen også skal følges av gode gjerninger og et nytt liv. For selv om de ved dåpen har syndenes forlatelse, henger den gamle Adam likevel ennå ved kjøttet deres.

Derfor er prekenembetet nødvendig i kirken, ikke bare for de uvitende, som en skal undervise, men også for dem som godt vet hvordan de skal tro og leve. De må vekkes og formanes, så de ikke blir late eller trette av denne kampen som de må føre på jorden mot djevelen og sitt eget kjøtt.

Paulus vet også at selv om de kristne har begynt å tro og står der troens frukt skal vise seg, så er det ikke gjort i en fart. Her gjelder det ikke å si: «Ja, det er nok at læren er gitt. Der Ånden og troen er, vil fruktene og de gode gjerningene følge av seg selv.»

Nei, her må du ikke være forsømmelig og lat. For kjøttet er i seg selv altfor tregt til å lyde Ånden.

Derfor må Gud her gjøre som en god, flittig husbond. Har han en lat tjener eller pike, kan han ikke tro at saken er gjort når han har sagt det en eller to ganger. Han må selv alltid gå etter dem og drive dem. Slik er vi heller ikke kommet så langt at vårt kjøtt og blod går og springer av bare glede og lyst til gode gjerninger og lydighet mot Gud, slik Ånden gjerne ville og troen lærer. Selv om Ånden driver på uten stans, får den det bare så vidt til. Hva ville da skje om en sluttet å drive på og formane?

Her formaner Paulus dem til å avlegge det gamle menneske og ikle seg det nye.

Hva han mener med det gamle mennesket, er godt kjent: hele mennesket slik det er født av Adam etter fallet i paradiset, forblindet og fordervet på sjelen av djevelen. Det har ikke Gud for øye og stoler ikke på ham, og det frykter ikke hans dom. Og selv om det roser seg av Guds ord og evangeliet med munnen, blir det i gjerning det samme som før.

«Dette vesenet,» sier Paulus, «må ikke være hos dere. Det må ikke bli stående ved dette gamle mennesket, men det må kles av og legges bort.»

Derfor må en kristen her passe på at han ikke bedrar seg selv. For her skiller de rette kristne seg fra hyklerne. De rette kristne lever slik at en kan merke på livet deres at de har Gud for øye og virkelig tror evangeliet.

Men hyklerne viser tvert imot med gjerningene at det ikke er noe bevendt med det de sier om troen og syndenes forlatelse. For i liv og gjerninger viser de ikke noe tegn på at de har bedret seg. De pynter seg bare med et falskt skinn og med navnet evangeliet og troen på Kristus.

Fredag

«Men bli fornyet i deres ånd og sinn. Og ikle dere det nye menneske, som er skapt etter Gud i den rettferdighet og hellighet som er av sannheten» (Ef 4,23–24).

Paulus lærer her at slik vi skal avlegge det gamle mennesket, skal vi også ikle oss det nye, så vi dag for dag kan bli stadig mer nye mennesker. Dette nye mennesket er skapt etter Gud, som et Guds bilde. Derfor må det også kjenne og forstå Gud rett, og et gudfryktig liv i rettferdighet og hellighet må følge med.

Til et slikt bilde ble Adam først skapt av Gud. Når det gjaldt sjelen, var han fri for all villfarelse, kjente Gud rett og hadde rett tro. Når det gjaldt legemet, var han hellig og ren. Og slik ville alle mennesker vært fra fødselen av hvis ikke mennesket hadde latt seg forføre av djevelen og fordervet seg selv.

Men nå er de kristne ved Guds nåde og Ånd fornyet til dette guddommelige bildet igjen. Derfor skal de også leve slik at både sjelen er rettferdig for Gud og behagelig for ham i troen på Kristus, og legemet – hele menneskets ytre liv – er rent og hellig, så det er en sann hellighet.

Men de rette kristne, sier Paulus, er skapt av Gud ved troen på Kristus til et nytt menneske som ligner Gud. Slik var Adam i begynnelsen oppriktig i hjertet mot Gud og hadde en rett, frimodig tillit, kjærlighet og lyst til ham. Samtidig kjente ikke legemet hans til noen uordentlig og ond lyst.

Slik var hele menneskets liv et vakkert bilde og speil som Gud selv lyste i – slik også englenes liv og vesen er rent guddommelig: sann kunnskap om Gud, trygghet og frimodighet for Gud, og hellige tanker og gjerninger etter Guds vilje.

Men mennesket er falt så skammelig – ut av denne frimodige tilliten, tryggheten og gleden og ned i tvil og falske innbilninger om Gud, ut av den rene lydigheten og ned i ugudelige lyster – at vi ikke har kunnet hjelpe oss selv, og ingen blir heller hjulpet unntatt de kristne. Ved troen på Kristus får de igjen frimodig tillit til Gud og blir slik satt tilbake i den tidligere stand og i paradiset.

Der er de ett med Gud. De trøster seg med hans nåde og får også lyst og kjærlighet til å leve etter Guds vilje og til å stå imot det ugudelige vesenet og lystene. De begynner å smake litt av Guds godhet og vennlighet og kjenner i det noe av det de hadde i paradiset.

Derfor skal enhver som vil være en kristen, også strebe etter å bli funnet i dette nye mennesket, skapt etter Gud – ikke i blind villfarelse og falsk innbilning, men i sann rettferdighet og hellighet for Gud.

Lørdag

> «Legg derfor av løgnen og tal sannhet, hver med sin neste! For vi er jo hverandres lemmer. Bli vred, men synd ikke! La ikke solen gå ned over deres vrede. Og gi ikke djevelen rom. Den som stjal, må ikke stjele lenger, men heller arbeide og gjøre noe godt med sine egne hender, så han kan ha noe å gi til dem som trenger det!» (Ef 4,25–28).

Om noen ikke skulle forstå hva det gamle og det nye mennesket er, eller hva sann og falsk rettferdighet er, gir apostelen her et par eksempler som gjør det synlig og håndgripelig. Samler en alle synder i én haug, faller de i to stykker, som begge er djevelens egen gjerning: løgn og mord.

Når den ene ikke handler med den andre i sannhet, men svikefullt – enten det er i åndelige eller i verdslige saker, slik verden i hele sitt vesen ikke gjør annet

enn å lyve – da er det sannelig det gamle mennesket og ikke noen rettferdighet, selv om det pynter seg med stort skinn. For her ser en ikke Guds, men djevelens bilde: Hjertet stoler ikke på Gud og holder seg ikke til hans sannhet, men synes det er kostelig å kunne skjule seg bak et falskt skinn.

Omvendt kan du se hva et nytt menneske er: Han taler sannhet og hater løgnen, og han handler trofast og broderlig mot enhver, slik de kristne skal leve med hverandre, som lemmer på det samme legemet.

Halvparten av de syndene verden har lært av djevelen, sin herre og mester, er løgn og bedrag, men under sannhetens skinn og navn. Den andre halvparten, som er mer åpenbar og lettere å kjenne, er vreden og fruktene av den. De to går som regel sammen.

Derfor formaner Paulus de kristne til å vokte seg for denne lasten, for de er nye mennesker. Han siterer her et ord fra Salme 4: «Bli harm, men synd ikke! Tenk etter i hjertet på deres leie og vær stille» (Sal 4,5).

Det lyder som om han ga dem lov til å bli vrede. Men han sier hvordan det går i dette livet: De blir anfektet av vrede og opprørt i sinnet, og da går det ikke så rent for seg. Av og til kommer det noe med, så hjertet begynner å svulme.

Djevelen driver også på. Han holder aldri opp, men vil alltid prege sitt bilde inn i oss ved villfarelse og løgn eller ved vrede og mord.

Begge deler vil du kjenne, særlig når du vil være en from kristen og bevare sannheten og kjærligheten. Ja, i ditt eget hus og blant dine brødre og medkristne vil du ofte se og høre det som ergrer deg, eller du vil slippe ut et ord som de ikke liker. Annerledes blir det ikke, og det kan ikke være annerledes i dette livet.

Kjøtt og blod kan ikke verge seg mot å kjenne slike tilskyndelser til vrede og utålmodighet, særlig når det får ondt for godt. Da kommer djevelen og lar det gå en riktig nær inn på livet. Derfor skal et menneske vokte seg for denne lasten.

Gud kan ennå ha tålmodighet når vreden rører seg i deg – bare den ikke overvinner deg.

Men da gjelder det at du går i deg selv, minnes Guds ord og din tro og slukker og demper vreden. Gjør det når du er alene eller går til hvile, når du ber ditt Fadervår og ber om tilgivelse og må bekjenne at Gud har tilgitt deg og daglig tilgir deg mer enn din neste kan synde mot deg.

20. søndag etter treenighet

Søndag

> «Himlenes rike er å ligne med en konge som gjorde bryllup for sønnen sin. Han sendte tjenerne sine ut for å kalle de innbudte til bryllupet» (Matt 22,2–3).

Av dette evangeliet lærer vi hva slags flokk det er som kalles Guds folk eller kirken, og som har hans ord. Vi lærer også hvordan det står til og går for seg i den, både i det indre og i det ytre.

Først beskriver vår Herre Kristus sin kristenhet: Han kaller den, og alt som hører til styret av den, himlenes rike. Med det vil han vise at han her på jorden har kalt et folk ved sitt ord og evangelium og skilt det ut fra hele verden.

Men dette folket skal ikke være ordnet som det ytre, verdslige styret, med legemlig herredømme og makt, med ytre rettferdighet, tukt og vern.

Alt dette har Gud allerede ordnet rikelig og pålagt mennesket, så det skal styre i dette livet så godt det kan – selv om styret er svekket ved synden, ikke går som det skal, og er skrøpelig.

Men over dette har Gud satt sitt eget guddommelige styre. Av sin bunnløse barmhjertighet har han åpenbart seg og gitt sitt ord. Med det vil han danne og samle seg et folk. Det vil han frelse fra sin vrede, fra synden og den evige død – den nøden det er falt i – og lære det å kjenne sin Gud og prise og love ham.

Dette guddommelige styret kaller Kristus nå himlenes rike. Der hersker han ikke legemlig og har ikke med dette livets goder å gjøre. Nei, han har stiftet og grunnlagt et evig rike som ikke kan sammenlignes med noe annet.

Det begynner her på jorden ved troen, og i det tar vi imot og eier de evige godene: syndenes forlatelse, trøst og fornyelse ved Den Hellige Ånd, seier over helvete, død og djevel, og til sist et evig liv for både legeme og sjel – det vil si et evig fellesskap med Gud.

Dette guddommelige riket blir styrt, bygd opp og holdt oppe alene ved det ytre embetet med Ordet og sakramentene. Gjennom dem er Den Hellige Ånd kraftig og virker i hjertene.

Her beskriver Herren Kristus dette riket på den mest yndige og trøsterike måten: Han sammenligner det med et kongelig bryllup, der en brud blir gitt til kongens sønn. Alt er fullt av den høyeste glede og herlighet, og mange er innbudt til bryllupet. For av alle de bildene Gud bruker for å framstille Kristi

rike for oss, er dette det mest yndige: Gud selv velger ut en kirke på jorden for sin Sønn, tar den til seg og bestemmer den til å være hans brud.

Med det vil Gud forklare og vise oss, ut fra vårt eget liv og vår egen erfaring, hva vi har i Kristus. Og han gjør det ved den mest alminnelige stand på jorden, ekteskapet, som vi blir født og oppdratt i. Der skal vi ha en daglig preken og påminnelse, så vi husker på denne store hemmeligheten, som Paulus kaller den i brevet til efeserne.

Mandag

> «Himlenes rike er å ligne med en konge som gjorde bryllup for sønnen sin. Han sendte tjenerne sine ut for å kalle de innbudte til bryllupet» (Matt 22,2–3).

Det er en sann brudekjærlighet Gud har skjenket oss i Kristus: Han har latt ham bli menneske for oss og forent ham med den menneskelige natur, så vi i det kunne merke og kjenne hans vennlige vilje mot oss. Slik bruden elsker brudgommen, slik elsker også Kristus oss, og vi elsker ham igjen – såfremt vi tror og er den rette bruden.

Om han så ga oss himmelen, all profetenes visdom og all de helliges og englenes herlighet, ville vi ikke akte det hvis han ikke ga oss seg selv.

«Min elskede er min, og jeg er hans,» sier bruden i Høysangen (Høys 2,16). Slik er Kristus også mot meg. Han vil ha meg alene, ikke noe annet. Og om jeg ga ham alt jeg kunne gjøre, ville det ikke være til noen nytte for ham – han vil ha hjertet mitt. Han vil at jeg av hjertens grunn skal si: «Jeg er din.»

Men foreningen og bryllupet skjer ved troen: Jeg setter fritt min lit til ham og stoler på at han er min. Når jeg bare har ham, hva mer skulle jeg da begjære? For er jeg hans, og han er min, da er jeg rettferdig, da har jeg det evige liv, og verken død, djevel eller helvete kan skade meg.

Det finnes mange sjeler som har fått gaver – visdom, kjærlighet og liknende – men de er ikke den rette bruden. For de sier ikke: «Du er min.» De elsker gaven. Men den rette bruden sier: «Deg alene vil jeg ha. Du er min – ikke ringen, ikke smykket, ikke gaven.»

Hva har vi så å bringe ham? Ikke annet enn hjertesorg, synd og elendighet. Han er det evige lys, vi er det evige mørke. Han er livet, vi er døden. Han er rettferdigheten, vi er synden. Det er et ulikt ekteskap.

Men fordi det er et ekteskap og en forening, følger det at den ene tar seg av den andre og ikke støter den andre fra seg, selv om den ene parten er noe syk og lite skikket. Det som rammer den ene, må den andre også bære.

Dette skal nå være en liknelse eller et bilde på den store, hemmelige foreningen mellom Kristus og hans kirke. Alle som tror på ham, er lemmer i den og er, som Paulus sier, «av hans kjøtt og av hans ben» (Ef 5,30)[1], slik kvinnen ved skapelsen ble tatt av mannen.

Det må jo være Guds ufattelige kjærlighet til oss at den guddommelige natur slik forener seg med oss og senker seg ned i vårt kjøtt og blod.

[1] NB: «For vi er lemmer på hans legeme.»

Og han vil at vi skal tro dette: at vi er satt i denne æren og har fått disse godene, så vi kan glede oss og trøste oss ved denne Herren med all tillit, slik en brud trøster seg ved sin brudgom.

Slik er hans kristenhet fruen og keiserinnen i himmelen og på jorden. For den er bruden til Gud, som er Herre over alle skapninger, og han har gitt den herredømmet over synd, død, djevel og helvete på det mest fullkomne vis.

Tirsdag

> «Han sendte tjenerne sine ut for å kalle de innbudte til bryllupet. Men de ville ikke komme. Da sendte han andre tjenere ut, og sa: Si til de innbudte: Se, jeg har gjort i stand mitt måltid, oksene og gjøfeet er slaktet, og alt er ferdig. Kom til bryllupet! Men de brydde seg ikke om det og gikk sin vei, en til sin åker, og en til sin handel. Men andre la hånd på tjenerne hans, de mishandlet dem og slo dem i hjel. Da ble kongen harm, han sendte ut sine krigshærer og drepte disse morderne og satte ild på byen deres. Så sa han til tjenerne sine: Bryllupsfesten er jo ferdig, men de innbudte var den ikke verd. Gå derfor ut til veikryssene, og be inn til bryllupet alle som dere treffer på. Så gikk da disse tjenerne ut på veiene og fikk sammen alle dem de fant, både onde og gode, og bryllupshuset ble fullt av gjester» (Matt 22,3–10).

Men hvordan går det til i verden med denne innbydelsen til bryllupet? Hvordan stiller verden seg når den skal få del i dette salige riket?

Her ser vi hvordan djevelens motsatte rike – Kristus kaller ham denne verdens fyrste – kjemper mot Guds rike. Han driver og egger menneskene så de ikke skal ta imot eller høre det glade ordet om dette bryllupet og denne gleden i Kristus, men med vitende og vilje forkaste det, enda de blir kalt til det.

Dette er særlig sagt om det jødiske folket. De var de første innbudte gjestene, og til dem sendte Gud sine tjenere: først fedrene og profetene, deretter også apostlene. Ved dem ba og formante han dem om ikke å forsømme frelsens tid.

Men de foraktet ikke bare dette – de gikk også løs på tjenerne hans og slo dem i hjel. De ville ikke at noen skulle forkynne dem noe om dette bryllupet.

Slik er det også med alle som blir kalt til troen og til å kjenne Kristus ved evangeliet, men som likevel ikke vil høre det og ta imot det.

Slik er det ennå i dag med den største flokken i verden. Den vil likevel kalles Guds folk og kirken, men den har langt viktigere saker å ta vare på – nemlig hvordan den skal bevare sin herlige stand, som den kaller kirkens styre. Den vil ikke vite av denne innbydelsen; den kaller den et påfunn og et angrep på sin gamle, vedtatte ordning. Og jo mer de blir formant til å lyde evangeliet, desto bitrere forfølger de det.

Hva de vinner med det, har Kristus forkynt dem på forhånd, og de har selv fått erfare det og kjenne det på kroppen. For han vitner selv at bryllupet riktignok var ferdig, men gjestene var det ikke verd.

Dette er også et eksempel for andre som forakter og forfølger evangeliet. Det viser den endelige vreden som er bestemt også for dem, og den straffen han vil utslette dem helt med, fordi de ikke vil ha del i dette bryllupet.

Nå har de fått sin dom. Men for at Kristus likevel skal få mennesker til bryllupet sitt, må tjenerne dra videre med sin forkynnelse og by inn hvem de

finner, så bordet kan bli fullt. Ikke de store hellige og mektige, men de fattige, krøplingene og de lamme – det var hedningene. De ble ikke regnet med blant Guds folk, og de må bli glade for at de får komme til dette bryllupet.

Onsdag

> «Men da kongen gikk inn for å se gjestene, så han der en mann som ikke hadde bryllupsklær på. Han sier til ham: Venn, hvordan er du kommet inn her uten bryllupsklær? Men han tidde. Da sa kongen til tjenerne: Bind hender og føtter på ham og kast ham ut i mørket utenfor! Der skal de gråte og skjære tenner. For mange er kalt, men få er utvalgt» (Matt 22,11–14).

Med dette viser Kristus hva slags flokk det er på jorden som kalles kirken. Det er ikke de som forfølger Guds ord eller evangeliets tjenere. De er allerede utestengt ved hans endelige dom – ja, de har stengt seg selv ute, fordi de ikke vil ta imot evangeliets forkynnelse.

Men når en taler om det offentlige fellesskapet, er kirken på jorden en samling av dem som hører den rette læren i evangeliet om Kristus, tror den og bekjenner den. De har Den Hellige Ånd, som helliger dem og virker i dem ved Ordet og sakramentene.

Riktignok finnes det også falske kristne og hyklere blant dem. Men disse holder seg likevel i enighet til den samme læren og har del i sakramentene og de ytre embetene i kirken.

For de kristne må tåle slike i sine forsamlinger. De kan ikke skille dem ut, ja, de kan heller ikke bedømme og kjenne alle – før Gud selv kommer med sin dom og de blir åpenbare, eller før de selv viser ved et ondt liv eller ved partistrid at de ikke er ekte kristne.

Slik taler Paulus om det: «For det må være partier blant dere, for at det kan vise seg hvem som er ekte blant dere» (1 Kor 11,19).

Det er dette som menes når kongen selv kommer inn for å se gjestene og avslører mannen som ikke har bryllupsklær på. Av det kan en godt forstå hva det betyr at denne mannen er uten bryllupsklær: Han er uten den nye prydelsen vi behager Gud med, og det er troen på Kristus – den troen som ikke blir sittende i de gamle fillene: hovmod, vantro og sorgløshet, uten bot og erkjennelse av synden og uten rette, gode gjerninger.

Denne gjesten får kongen øye på. Han drar ham fram og sier: «Venn, hvordan er du kommet inn her?»

Det skjer enten i døden eller på den ytterste dag. Da skal kongen dra slike skammelige gjester og falske kristne fram og si: «Finner jeg deg her – du som kalles en kristen, og likevel ikke tror det en kristen tror? Aldri i dine levedager har det vært ditt alvor å bli from og salig, og nå kommer du hit som en ond gjest! Du hører ikke til blant dem som har pyntet seg; de blir tilsølt av deg.»

Da skal de bli stumme. Hva skulle de unnskylde seg med? Gud har gjort det han kunne. Han har gitt deg sin hellige dåp, forkynt deg det kjære evangeliet, tilbudt deg avløsningen og sin hellige nattverd. Han har satt inn sine tjenere i kirken for din skyld. Du skal ikke kunne si at du ikke visste det.

Så følger dommen: «Bind hender og føtter på ham og kast ham ut i mørket! Der skal de gråte og skjære tenner.»

Torsdag

> «… likesom også Kristus elsket menigheten og ga seg selv for den, for å hellige den ved å rense den ved vannbadet i Ordet, slik at han kunne stille menigheten fram for seg i herlighet, uten flekk eller rynke eller noe slikt, men at den kunne være hellig og ulastelig» (Ef 5,25–27).

Dette er helt fremmed for fornuften. Den forferdes når den skal tenke på at Gud skulle være et menneskes brudgom; ja, den holder det for rene eventyr.

Men også de kristne, som begynner å tro, må forferdes og undre seg over hvor stort det er.

«Kjære Gud, hvordan skal jeg heve meg så høyt og rose meg av å være Guds brud, og at Guds Sønn er min brudgom? Hvordan kommer jeg, en stakkars orm, til den æren som ikke engang englene i himmelen får? Fra isse til fotsåle er jeg jo full av urenhet, synd og vederstyggelighet for Gud. Hvordan kan jeg da kalles den høye, evige Majestets brud og være ett legeme med ham?»

Men hører du ikke av apostelens ord at han vil ha det slik? Han taler ikke om en brud han finner hellig, ren og ulastelig, uten noen flekk. En slik brud skulle han ikke ha lett etter på jorden; da hadde han heller blitt hos englene sine.

Men han har åpenbart seg for menneskene ved sitt ord – ikke for dette livets skyld, men fordi han vil bli prist av dem i evighet. Derfor må han ha i sinne å gjøre noe større med dem.

Det er den store hemmeligheten: Han tar ikke på seg englenes natur, men vil forene seg med den menneskelige natur. Og der finner han ikke annet enn en fordømt djevelens brud, som har vært utro mot Gud, sin Herre, og er falt under hans evige forbannelse.

Skal han nå få en brud eller menighet som er hellig og ren, må han bruke sin hellighet og renhet på hennes synd og fordømmelse, og slik rense og hellige henne.

Det har han gjort ved å gi seg selv for henne og vaske henne i vannbadet, og til det føyer han et ord som kan høres. Ved det samme ordet og dåpen gjør han henne til sin kjære brud. Han vil at hun skal regnes som ren og fri fra synden, Guds vrede og djevelens makt. Ja, han vil at hun også selv skal regne seg som Guds Sønns kjære, herlige brud.

Derfor må en kristen også lære å tro at han fra nå av ikke skal se på seg selv etter sin første fødsel, slik han er født av Adam. Han skal se på seg selv slik han er kalt til Kristus og døpt til ham, og sammen med alle troende trolovet og forent med ham. Slik skal de henge ved ham som ved sin brudgom.

Ved det samme badet, gjenfødelsens bad, renser og pryder han dem stadig fram til sin dag. Da vil han stille fram sin kirke ikke bare uten flekk og urenhet, men også uten rynke, frisk som i ungdommen.

Ja, et menneske burde harmes på seg selv og bare ønske at døden snart ville ta ham bort. For her nede kan han ikke rett nyte og smake sin store skatt, sin glede og salighet, slik han gjerne ville.

Fredag

> «Se derfor til hvordan dere kan vandre varlig, ikke som uvise, men som vise, så dere kjøper den laglige tid, for dagene er onde. Vær derfor ikke uforstandige, men forstå hva som er Herrens vilje! Drikk dere ikke drukne av vin, for det fører bare til utskeielser, men bli fylt av Ånden, så dere taler til hverandre med salmer og lovsanger og åndelige sanger, og synger og spiller for Herren i deres hjerter, og alltid takker Gud og Faderen for alle ting i vår Herre Jesu Kristi navn. Underordne dere under hverandre i Kristi frykt» (Ef 5,15–21).

Paulus vil formane oss til å bruke den tiden vi har nå. Det er som om han ville si: «Gjør det nå, mens dere kan! For dere skal få se hvordan tiden svinner bort mellom hendene på dere.» Nå kommer Gud til deg, så du ikke trenger å lete etter ham, og han hilser deg – om du vil takke ham.

Men lar du ham gå deg forbi, skal du også komme til å synge og klage med bruden i Høysangen: «Jeg lukket opp for min elskede, men min elskede hadde vendt om og gått bort … Jeg lette etter ham, men jeg fant ham ikke. Jeg ropte på ham, men han svarte meg ikke» (Høys 5,6).

Du må ikke tro at du finner ham når han først er borte, om du så løp verden rundt. Men mens han ennå er her, kan du søke ham. Se derfor til at du skikker deg etter tiden mens du har den[2], og gransk flittig etter hva Gud vil ha av deg, mens han er nær hos deg.

Ta fram trosbekjennelsen og de ti bud – de skal si deg det – og innrett livet ditt etter dem. Ta også ditt Fadervår til hjelp. Begynn med deg selv: be for deg og for kirken, at Guds navn må bli helliget overalt, og at også ditt liv må bli ført etter hans vilje.

Gjør du dette flittig, vil du vandre med visdom, sky synden og gjøre det gode. Det er å skikke seg etter tiden og bruke tiden godt.

Nå er det jubelåret, da vi har ettergivelse av skyld og straff. La oss derfor se til at vi ikke bedrar oss selv med falske innbilninger, som om det ikke kunne gå oss forbi.

Det er rett at vi alltid takker Gud for denne nåden: at han kommer oss så nær og er hos oss – i hjemmet vårt, ved bordet og hvor vi enn vil ha ham. Han tilbyr oss all sin hjelp, og alt vi vil be om, vil han gi. Ja, denne kjære gjesten skal vi akte høyt og ære mens vi har ham.

Akk, at jeg dessverre, mot min vilje, må være en profet for mitt land! Nei, ikke jeg, men mitt og ditt Fadervår.

Gjennom det sier Gud til oss: «Dere har latt mitt ord gå dere forbi. Dere vil ikke tåle det, men forfølger det og sulter det ut. Så tar jeg fra dere deres daglige brød og sender dere dyrtid, krig og mord, for slik har dere selv villet ha det. Når dere så vil skrike og rope om syndenes forlatelse og om frelse fra denne ulykken, da skal jeg høre dere slik dere har hørt mitt ord – ja, mitt rop og skrik til dere. Jeg skal la dere bli sittende fast i ulykken, slik dere har latt meg bli sittende fast med mitt ord.»

[2] Luther bygger på den gamle ordlyden i Ef 5,16: «skikk dere i tiden». NB: «så dere kjøper den laglige tid».

Lørdag

«… så dere kjøper den laglige tid, for dagene er onde» (Ef 5,16).

Måtte nå hver og en la seg råde! Med Paulus sier jeg til hver den som vil ta imot råd og hjelp: Skikk deg etter tiden, og sov ikke bort det rette jubelåret.

Til det samme formaner også Kristus alvorlig i liknelsen om de fem uforstandige jomfruene (Matt 25). De kunne også ha kjøpt i tide, før brudgommen kom. Men de gjorde det ikke, og først da han skulle tas imot, gikk de av sted for å kjøpe. Slik gikk de glipp av både bryllup og marked.

Men det er en forferdelig vrede når Gud viser folk bort på den måten, slik det heter i Ordspråkene: «Fordi jeg ropte, og dere ikke ville høre, fordi jeg rakte ut min hånd, og ingen ga akt … så vil også jeg le når ulykken rammer dere, jeg vil spotte når det kommer som dere gruer for» (Ordsp 1,24–26).

Her kunne en spørre: Hva betyr det at Paulus sier at en skal skikke seg etter tiden, og samtidig legger til at dagene er onde? Skal en bruke tiden som den rette, gylne tiden, hvordan kan den da kalles ond?

Jo, tiden er visselig god, fordi evangeliet lyder og blir lært og forkynt med flid. Men samtidig er verden i den samme tiden full av anstøt, sekter, hovmod og onde eksempler på alle områder, og mye av det stikker også i vårt eget bryst.

De kristne må alltid stride og kjempe mot nettopp det som djevelen frister oss med, og som vårt eget kjøtt drar oss ned med. Strider og kjemper de ikke, er fallet snart skjedd og skaden gjort – selv i den tiden da en hører evangeliet.

For nettopp da raser og arbeider djevelen aller mest. Slik han fyller verden med partier, prøver han også å forføre dem som har evangeliet, og rive dem bort fra den rene læren. Dessuten har vi selv kjøtt og blod, som alltid vil leve sorgløst og ikke la seg styre av Ånden, og som er dovent og tregt til bønn.

Derfor skal ingen tro at han kan leve i en god og fredelig tid her på jorden. Selv om tiden i seg selv er god, og Gud gir oss det rette jubelåret ved sitt ord og sin nåde, er djevelen likevel alltid der med sine partier. Han ødelegger denne gode tiden eller gjør den vanskelig og sur for de kristne. Da må de verge seg og stride mot det av all makt, så de ikke blir revet bort fra Ordet ved dette anstøtet, men bevarer det til enden.

Derfor har vi svært stor grunn til å skikke oss rett etter tiden, og alltid strebe etter å gi akt på og følge Guds vilje.

21. søndag etter treenighet

Søndag

> «I Kapernaum var det en kongelig embetsmann som hadde en sønn som var syk. Da han fikk høre at Jesus var kommet fra Judea til Galilea, gikk han av sted til ham og ba ham om å komme ned og helbrede sønnen hans, for han var døden nær. Jesus sa da til ham: Dersom dere ikke ser tegn og under, vil dere ikke tro. Kongens mann sier til ham: Herre, kom ned før barnet mitt dør!» (Joh 4,46–49).

Da denne kongelige embetsmannen hører hvordan Jesus gjør de syke friske, griper det hjertet hans. Også han henger seg ved Kristus og tenker: «Hjelper han alle mennesker, vil han også hjelpe meg og gjøre sønnen min frisk.»

Her begynner troen, som setter sin lit til Kristus. Han holder Kristus for en mann som kan hjelpe menneskene, og venter alt godt av ham.

Dette er en kristens rette hjerte: Det henger seg ved Kristus. Hadde denne kongens mann vært i noen tvil, ville han ikke ha kommet til Kristus. Det er troens art og natur at den slik maler og speiler Kristi godhet i hjertet vårt.

Likevel svarer Herren ham noe hardt, for han finner ennå en mangel ved troen hans: «Dersom dere ikke ser tegn og under, vil dere ikke tro.» Hvordan henger det sammen? Når det er troen og den gode tilliten som fører mannen til Kristus, hvordan kan han da si: «Dere tror ikke dersom dere ikke ser tegn og under»?

Han vil vise ham at troen hans ennå ikke er sterk nok. Den henger fremdeles bare ved det å se og kjenne at Kristus er til stede.

Hvor god og ekte troen enn er, svikter den likevel når det kommer til kamp, om den ikke er godt øvd og har fått vokse. Derfor må du ikke tro at saken er avgjort når du har begynt å tro. Du må gi flittig akt på at troen blir fast; ellers faller den til jorden.

Se til hvordan du kan beholde den skatten du har fått, for djevelen bruker all sin kunst på å rive den ut av hjertet.

For det er like nødvendig at troen vokser som at den begynner, ja, vel så nødvendig. Men begge deler er Guds verk alene. Den unge melketroen er ennå søt. Men når fristelsene kommer og troen blir anfektet, må Gud styrke troen.

Men hvordan styrker han den? Embetsmannen tror at Kristus kan hjelpe sønnen hans når han kommer til huset hans. Men nå gir

Kristus ham et hardt svar. Den stakkars mannen blir forferdet, og troen hans begynner allerede å synke og slokne. Derfor sier han: «Kom ned før barnet mitt dør!» Da gir Kristus ham en sterkere tro og løfter ham opp i en høyere stand, slik at han nå tror på en annen måte enn før. Han sier til faren: «Gå hjem, din sønn lever!» Nå må han henge ved det han ikke ser.

Troen er først sterk når et hjerte kan tro uten å se, og bare henger ved Ordet.

Mandag

> «Jesus sier til ham: Gå hjem, din sønn lever! Mannen trodde det ordet Jesus sa, og gikk» (Joh 4,50).

Derfor har jeg sagt at en må la alt fare og bare henge ved Ordet. Når vi har grepet det, så la bare verden, døden, synden og all ulykke rase og larme. Men slipper du Ordet, må du gå til grunne.

Det ser vi også hos dem som bare er ute etter det timelige brødet. Når de har nok, setter de gjerne sin lit til Gud og sier at de har en nådig Gud. Men når de ikke har mer, begynner de å tvile.

Holdt de derimot fast ved Guds ord, ville de tenke slik: «Gud lever likevel. Han har lovet meg at han vil gi meg føde. Jeg vil gå og arbeide, så gjør han nok resten.» Da ville det ikke være noen nød.

Denne embetsmannen kunne også ha tenkt: «Han vil ikke høre meg, han gir meg et surt svar.» Hadde han holdt fast ved slike tanker, ville det vært ute med ham. Men han slår dem fra seg, og da gir Kristus ham en god trøst og sier: «Gå hjem, din sønn lever!» Det er troens natur og art, og slik handler Gud også med oss når han vil styrke troen.

Dette gjør vi ikke selv, av egne krefter. Gud må gjøre det ved å gi oss sin Ånd. Dette må vi være forberedt på, så vi ikke blir stående på troens første trinn, men alltid vokser. Derfor må det komme kors, anfektelse og motgang, der troen kan vokse og bli sterk. Og jo klarere troen blir, desto svakere blir kjøttet.

Slik stiger embetsmannen fra den første troen – at Kristus kan helbrede – til en høyere tro, så han nå tror det nakne ordet. Han tar Ordet inn i hjertet sitt og sier ved seg selv: «Sønnen min er syk, men jeg skal finne ham frisk.» Det var en tro mot fornuft og erfaring.

Det er en sterk tro når et menneske skal slippe sansene, fornuften, øynene og hjertet, og senke seg ned i et lite ord. Hadde vi en gnist av denne troen når vi en gang skal dø, da ville vi nok bestå. Slik sier også Kristus: «Om dere har tro som et sennepsfrø, kan dere si til dette fjellet: Flytt deg herfra og dit! Og det skal flytte seg. Og ingen ting skal være umulig for dere» (Matt 17,20).

En må ikke se på hvor liten troen er, men se til at sennepsfrøet blir bevart og ikke blir spist opp av fuglene – at djevelen ikke river troen ut av hjertet vårt.

Det kan skje at den som har en liten tro, blir i troen, mens den som har en sterk tro, synker ned og tviler. Det gjør Gud for å slå ned all formastelighet, så vi ikke skal bli trassige og overmodige, men alltid leve i frykt.

Tirsdag

> «Allerede mens han var på hjemveien, kom hans tjenere ham i møte og fortalte at gutten hans levde. Han spurte dem da om den timen da det var blitt bedre med ham. De sa til ham: I går ved den sjuende time forlot feberen ham. Faren skjønte da at det var ved den samme timen da Jesus sa til ham: Din sønn lever!» (Joh 4,51–53).

Så skjønn var denne mannens tro. Han hører ordet: «Din sønn lever.» Han tror det og går, gir Gud æren, griper bare Ordet og henger seg ved det. Så gir Gud ham æren tilbake: Han gjør sønnen hans levende, reiser ham opp og styrker mannen i troen, så den vokser og tiltar.

Gud venter heller ikke til mannen er kommet hjem. Mens han ennå er på veien, lar han ham få budskap om at sønnen er helbredet. Tjenerne kommer ham i møte og sier: «Gutten din lever.»

Gud kan ikke nøle eller utebli. Der det er et oppriktig hjerte som bare setter sin lit til ham, lar alle andre ting fare og bare ser på Guds ord, der kan Gud ikke skjule seg. Han lar seg se, kommer inn i et slikt hjerte og tar bolig hos det, som det står skrevet (Joh 14,23).

Hvilken større glede finnes det enn å tro hans ord og ikke la seg dra bort fra det ved noen anfektelse? Å lukke øynene for alle djevelens anfektelser og stadig si i sitt hjerte: «Gud har talt, han kan ikke lyve»?

Det vi ber Gud om i denne troen, får vi rikeligere av ham enn vi noen gang kan be om, og Gud er hos oss tidligere enn vi hadde tenkt.

Dette er en fullkommen tro, som får bekreftet ved erfaringen det den trodde. Slik handler vår Herre Gud med oss for å gjøre oss fullkomne og stadig løfte oss opp i en høyere stand. Når vi så kommer igjennom, blir vi visse på vår tro.

Hva har han nå trodd? Ikke at sønnen skulle bli frisk – den troen er det slutt med nå, for det har skjedd. Han ser nå med egne øyne at sønnen lever. Men av denne erfaringen kommer en annen tro: at Kristus fremdeles vil hjelpe ham i annen nød.

Hadde Herren sagt til ham: «Gå bort og dø,» da ville han ha sagt: «Selv om jeg ikke vet hvor jeg skal fare hen, eller hvor herberget er, vil jeg likevel prøve hva troen er. Jeg vil igjen henge ved Ordet. Du har hjulpet meg før, da jeg heller ikke kunne se eller fatte det.»

Derfor øver troen seg i mange slags anfektelser, og hver dag kommer det nye. For den forrige erfaringen kommer ikke alltid igjen, slik vi ser her.

Onsdag

> «Og han trodde, han selv og hele hans hus» (Joh 4,53).

Hos denne kongelige embetsmannen ser vi eksemplet på den voksende troen. Det er nå klart nok – ta det da godt til hjertet.

Hver og en har noe han kan øve troen sin på, så han lærer å stole på at Gud vil hjelpe. Slik vil han også få erfare hvordan Gud hjelper ham, og han kan bli fast og tro mer og mer. Her i livet går alltid én ting bort og noe nytt kommer igjen, for at vi skal se og forstå at vår Gud er sannferdig.

Stoler vi på at han vil oppholde og nære livet vårt, kan vi også tro at han vil gjøre sjelene våre salige.

Den kongelige embetsmannen vokste slik i troen at han ikke bare selv steg fra en lavere til en høyere stand, men også førte andre mennesker til troen. Han ble ikke bare stående i troen selv. Han viste også en virksom tro, som ikke lå stille i hjertet, men brøt fram og førte alle i huset til troen.

For det er troens natur at den drar andre mennesker til seg og går ut i gjerning ved kjærligheten. Den lever og kan verken tie eller være ledig, som David sier: «Jeg trodde, derfor talte jeg» (Sal 116,10)[1]. Troen kan ikke annet. Den kan ikke tie, for den vil være til nytte for andre.

Slik skal også vi, om vi tror, lukke munnen vidt opp og bekjenne den nåde Gud har vist oss.

Av denne kongelige embetsmannens skjønne eksempel skal vi særlig lære at troen er en slik tillit at hjertet ikke tviler på Guds nåde og barmhjertighet. Den som ikke tror, skal med rette bli fordømt, særlig fordi Gud lokker oss så vennlig til seg.

Først lover han i det første bud at han vil være vår trøst, hjelp, liv og alt godt mot alt som kan skade oss. Men like alvorlig truer han: Kommer vi ikke til ham og setter vår lit til ham av hjertet, vil han utslette oss av jorden og hevne en slik ulydighet inntil tredje og fjerde ledd. Deretter skjenker han oss sin Sønn og lover oss i ham syndenes forlatelse og evig liv. Den som nå ikke bryr seg om dette vennlige løftet og denne alvorlige trusselen, lider ingen urett når han blir fordømt.

Derfor skjer det med oss slik vi tror. Holder vi ham for vår Gud, vil han visselig ikke være vår djevel. Men holder vi ham ikke for vår Gud, vil han sannelig heller ikke være vår Gud. Da må han være en fortærende ild for oss, slik han sier ved profeten Hosea (Hos 13,4–8).

Troen er de kristnes eneste kunst, som de øver seg i hver dag. Og den er ikke så lett som mange tror, når de holder troen for noe alminnelig.

Torsdag

«Bli sterke i Herren og i hans veldige kraft!» (Ef 6,10).

Å være sterke i Herren, som apostelen sier, er å stå fast og urokkelig og holde fast ved den læren vi har fått av Herren.

Derfor er det fremfor alt nødvendig, så snart du har begynt å tro, at du blir sterk og fast – men ikke på annen måte enn ved Herren og i Herren. Det skal være en åndelig, evig styrke, og det er Herren Kristus, tatt imot ved troen i hans ord.

Selv om vi ennå ikke kan se hvor sterk han er, er han likevel mann nok for djevelen. Den som henger ved ham, kan trygt trosse all djevelens makt og styrke, slik Kristus til nå har stått fast og fremdeles står fast sammen med sine.

Derfor sier apostelen: «Vil dere være sterke og uovervinnelige, så la Herren Kristus være deres styrke. Grip ham godt og øv dere vel i ham, så dere blir godt kjent med ham.»

[1] NB: «Jeg trodde, for jeg talte.»

Bevar hans ord rent og lær det med all flid. Omgås det daglig, og driv det inn i hjertet, så Guds ord og ditt hjerte blir ett, og du blir viss i saken – ja, vissere enn på ditt eget liv.

Se, slik skulle hver og en styrke og befeste seg i Guds ord, i sin stand eller sitt embete. Da ville alt gå rett og godt til overalt, og vi hadde et paradis, ja, et himmerike her på jorden. Hver og en kunne gjøre sin gjerning med lyst og glede, uten møye og strev.

Men der denne faste forstanden mangler, får vi både en unådig Gud og et surt liv på kjøpet.

Paulus setter disse to tingene sammen – å være sterk, og å være det i hans veldige kraft – for å vise at det er to slags krefter vi må ha. For det første at vi blir ved det vi skal tro og gjøre, og ikke holder opp. Det er å være sterk.

For det andre at vi ikke bare bevarer det vi har og kan verne oss med det, men også kan forsvare oss, så det ikke blir tatt fra oss, og slå tilbake fiendene som står oss etter livet. Det første kalles en kraft til vern, det andre en kraft til forsvar eller seier.

Derfor kaller han det Guds veldige kraft. For vi har også mektige fiender mot oss, nemlig åndene i luften. De er over oss, og vi under dem, og én av dem er sterkere enn alle mennesker.

Dessuten mener Satan det fullt alvorlig. Han setter inn alle sine krefter mot oss når han ser at vi har troen og styrker oss ved den. Han retter all sin makt mot oss for å kaste oss ut av denne festningen. For han vil helst ikke la det komme så langt at vi begynner å gripe og tro Ordet, og enda mindre at vi blir ved det og ruster oss mot ham, så han ikke kan røve noe fra oss.

Svært få mennesker tåler slike støt fra ham og seirer ridderlig til enden. Ja, ikke noe menneske kan bli stående hvis ikke Guds mektige kraft kommer til.

Fredag

> «Ta på dere Guds fulle rustning, så dere kan holde stand mot djevelens listige angrep. For vi har ikke kamp mot kjøtt og blod, men mot maktene, mot myndighetene, mot verdens herskere i dette mørket, mot ondskapens åndehær i himmelrommet» (Ef 6,11–12).

Paulus nevner her de våpnene vi trenger mot djevelens angrep: Guds rustning. Med det vil han vise hva slags sak vi må kjempe for – nemlig at krigen er Guds egen, og at vi er hans soldater, som kjemper for ham og hans sak. Derfor må vi også ta på oss hans rustning, den han selv kjemper med.

Slik vil han gi oss mot. Om vi hele livet står i kamp og strid i verden og må tåle at det raser og stormer mot oss, skal vi likevel vite at dette ikke skjer for vår skyld, men for Guds skyld. Kampen er ikke vår, men Guds egen, og vi står i hans tjeneste. Så kan vi trøste oss desto tryggere med at han ikke vil forlate oss, men trofast stå ved vår side og hjelpe oss.

Nå viser apostelen også hva slags fiende vi har, og hvordan han pleier å kjempe og angripe oss. Han avslører djevelens planer og knep, så vi kan vokte oss for dem og ruste oss godt med Guds rustning.

Han kaller djevelens strid og kamp et listig angrep. Med det viser han at djevelen ikke bare er mektigere enn vi, men også listig og ond. Han angriper oss ikke åpenlyst, men sniker seg rundt oss og ser etter hvor han i det skjulte kan overliste og fange oss.

Det er jo forferdelig vanskelig å kjempe mot en slik fiende, en så listig ånd at all verdens klokskap er ingenting mot ham. Vi må stå på vakt mot ham på alle kanter, for han lurer på oss overalt og leter etter det ene hullet etter det andre der han i det skjulte kan gripe oss før vi merker det.

Og om han ofte angriper forgjeves og blir slått tilbake, kommer han likevel alltid igjen og prøver å bedra oss med nye renker.

Dessuten angriper han oss særlig med troens høye anfektelser og ved den høye artikkelen om Kristus. Der kan han komme til deg med så mange slags tanker. Med dem vil han røve Ordet fra deg, eller vri og vende på det og få deg til å miste Kristus av syne, så du skal se på deg selv – hva du har gjort, eller hva du ikke har gjort.

For han kan male og framstille seg selv for deg som om han var Kristus selv i all sin majestet, og forferde deg som en dommer som krever gjerningene dine av deg.

Når du så holder deg til ham og lar deg lokke ut av festningen din, så du begynner å diskutere med ham, gjør han deg så tvilrådig at du ikke vet hvor Kristus og hans ord er blitt av.

Derfor er det sannelig nødvendig at hver og en her er årvåken og forsiktig, og vet at djevelen ikke er langt borte fra oss. Han er stadig rundt oss og lurer på hvordan han kan gripe oss.

Lørdag

> «Ta derfor Guds fulle rustning på, så dere kan gjøre motstand på den onde dag og bli stående etter å ha overvunnet alt. Stå da ombundet med sannhetens belte om livet og vær iført rettferdighetens brynje. Ha som sko på føttene den beredskap som fredens evangelium gir. Grip fremfor alt troens skjold, som dere kan slokke alle den ondes brennende piler med. Ta frelsens hjelm og Åndens sverd, som er Guds ord» (Ef 6,13–17).

Denne tiden vi lever i, kaller apostelen en ond dag. For her må vi kjempe mot djevelen, som går så hardt løs på oss og ikke lar oss få noen ro, for å ta fra oss den åndelige, evige skatten. Derfor angriper han også dette livet med plager, for å ta Ordet og røve det evige livet fra oss.

Dette er de rette kampdagene. I dem har vi ikke annet enn en evig strid mot denne fienden, der han angriper oss overalt med sine løgner, både utvendig og innvendig.

Mot dette skal vi ha sannhetens belte om livet. Det vil si: Vi skal føre et oppriktig liv uten hykleri, med fullt alvor. For de falske kristne, som ikke går fram med alvor og sannhet, men søker gode dager og sin egen ære, gjør kristenheten dødelig skade.

Derfor blander djevelen alltid slike inn blant oss – folk som nok har skinnet og navnet, men som mangler hjerte og alvor. Gjennom dem gjør han mer skade enn gjennom dem som står utenfor.

Det første våpenet tjener til at vi kan bestå for menneskene. Ingen skal kunne refse oss for det ytre livet vårt; vi skal være slik rustet at ingen kan anklage oss eller ta fra oss vår ros og vår frimodighet.

Men vi må også gripe til forsvarsvåpen. Til det trengs fremfor alt et sterkt skjold når djevelen vil såre samvittigheten, ramme hjertet ditt og tilintetgjøre livet ditt, fordi du ikke har ført det med fullt alvor eller handlet mot hver og en slik du skulle.

Her er troen skjoldet – troen som holder seg til Ordet om Kristus, griper ham og svarer djevelen: «Er jeg en synder, og har jeg ikke levd rett eller gjort for lite, så er han hellig, han som har gitt seg selv for meg og er gitt meg av Faderen, for at han skal være min egen med sin hellighet og rettferdighet. Ham må du nok la være å anklage; til ham holder jeg meg.»

Og videre: «Mitt liv og mine gjerninger får være som de vil. Jeg vil gjerne gjøre så mye jeg kan, men når det mangler, skal min Kristus hjelpe meg. Ham kan du ikke anklage. På ham setter jeg min lit som på mitt skjold. Han er sikker og blir stående mot alle helvetes makter.»

Det siste og aller sterkeste, ja, det egentlige krigsvåpenet som vi skal slå og beseire djevelen med, er Åndens sverd. For det er ikke nok å verge seg mot djevelen med tro og håp, som med skjold og hjelm. En må også dra sverdet og hogge til ham, så han må vike tilbake og flykte. Dette sverdet er Guds ord.

Derfor skal vi fremfor alt se til at vi bevarer det rent og klart. Og vi skal påkalle Gud at han vil la det få sin gang ved trofaste arbeidere. Ellers bryter djevelen inn og bringer sine løgner opp på prekestolen i stedet for sannheten – om enn under sannhetens skinn – for å splitte og ødelegge kirken.

22. søndag etter treenighet

Søndag

> «Derfor er himlenes rike å ligne med en konge som ville gjøre opp regnskapet med tjenerne sine» (Matt 18,23).

Dette himlenes rike begynte her på jorden. Med et annet navn er det den kristne kirke på jorden, som Gud styrer ved sitt ord og sin Hellige Ånd.

I denne kirken skal den ene alltid tilgi den andre – så sant du ikke har et særskilt embete der Gud befaler deg å straffe synden. Ingen skal hevne seg, men vise all barmhjertighet og vennlighet mot sin neste når det trengs, selv om han har fortjent noe helt annet av oss, og selv om vi, for å tale på verdens vis, hadde god grunn til å gjøre ham alt vondt. Derfor har en ofte lest at Guds rike ikke er noe annet enn en slik orden og et slikt styre der det bare er syndenes forlatelse. Og der synden ikke blir tilgitt, der er verken evangeliet eller Guds rike.

Derfor må en skille godt mellom disse to rikene: det ene der synden straffes, og det andre der synden tilgis; det ene der en krever sin rett, og det andre der en gir avkall på den. I Guds rike, der han styrer ved evangeliet, går en ikke rettens vei. Der er det bare tilgivelse, ettergivelse og gaver, ingen vrede eller straff, men bare broderlig tjeneste og velgjerning.

I det verdslige styret er det derimot slik: Når en fyrste styrer folket sitt og ikke tillater noen å gjøre urett, men straffer misgjerningsmannen, da gjør han vel. For her heter det: «Betal det du skylder! Gjør du ikke det, blir du kastet i fengsel.» Et slikt styre må vi ha her på jorden, men med det kommer ingen til himmelen. Derfor må det komme så langt at du også gir slipp på det som verden regner for rett.

Det er dette evangeliet her vil. Det maler bare forlatelse på begge sider. For det første etterga herren tjeneren all gjelden hans. For det andre krever han at tjeneren også skal tilgi sin medtjener på samme måte og ettergi ham gjelden. Dette vil Gud, og slik skal det gå til i hans rike. Ingen skal bli så vred at han ikke kan tilgi sin neste.

Som det står skrevet like før: Om han så syndet mot deg sju ganger, skal du la din rett fare og fritt ettergi ham alt. For Kristus har gjort det samme mot deg, og han har grunnlagt et slikt rike der det er bare nåde. Om du faller, står likevel evangeliet – denne nådestolen – alltid fast, så du får nåde igjen straks du kommer og reiser deg opp.

Men dette vil han ha av deg: at du også skal tilgi din neste på samme måte når han krenker deg. Ellers vil du ikke være i dette nådige riket eller få del i dette evangeliet som tilgir deg din synd.

Mandag

> «Da han begynte med oppgjøret, ble det ført fram for ham en som skyldte ti tusen talenter. Men da han ikke hadde noe å betale med, bød hans herre at han skulle selges, han og hans kone og barn og alt han eide, og gjelden betales. Tjeneren kastet seg da ned for ham og sa: Ha tålmodighet med meg, så skal jeg betale deg alt sammen!» (Matt 18,24–26).

Slik går det også til mellom oss og Gud. Når Gud vil holde regnskap, lar han prekenen om sin lov gå ut, og ved den lærer vi å kjenne hva vi skylder. Gud sier til samvittigheten: «Du skal ikke ha andre guder, men holde meg alene for Gud, elske meg av hele ditt hjerte og sette din lit til meg alene.» Det er regnskapsboken der det står skrevet hva vi skylder.

Den tar han i hånden og leser opp for oss: «Ser du, dette skulle du gjøre, og du gjør det motsatte. Du hater meg, tror ikke på meg og setter din lit til andre ting. Her ser du at du ikke holder en eneste bokstav av loven.»

Når samvittigheten hører dette, og loven for alvor kommer oss inn på livet, ser den hva den skulle ha gjort og ikke har gjort. Den må bekjenne at den ikke et øyeblikk har trodd og elsket rett.

Når samvittigheten slik er fanget og blir redd og engstelig, sier Herren: «Selg ham og alt han har, og la ham betale!» Det er dommen, som straks følger når loven har åpenbart synden. For til synden hører straffen: en må betale.

Gud har ikke gitt sin lov for å la dem som ikke holder den, gå ustraffet. Loven er ikke søt eller vennlig. Den fører bitter straff med seg, kaster oss i helvete og lar oss bli liggende i straffen, så vi må betale til siste øre.

Det er dette som betegnes ved at herren befaler å selge tjeneren med alt han har, fordi han ikke kan betale. Slik er det gått med oss alle, vi fattige mennesker: For våre synders skyld feller Guds lov en slik hard dom over oss og overgir oss til døden. For var det ingen synd, ville ikke noe menneske dø.

Hvor skal vi nå gjøre av oss? Gjelden ligger klart for dagen, Herren vil ha betaling, men vi kan ikke betale.

Nå kommer det trøsterike stykket som vi skal høre på og åpne hjertet vidt for, om også vi kunne lære den kunsten å komme ut av den store gjelden og slippe unna døden. Alt dette skjer for at vi skal gjøre det samme som tjeneren gjorde. Han ser sin store gjeld, ser at han ikke kan betale, og ser straffen sin. Derfor faller han ned for herren, ber og sier: «Ha tålmodighet med meg!» Det er å krype til korset og be om nåde.

Dette vil Herren at vi skal lære. For den som ikke bekjenner sin skyld, men nekter for den, gjør bare saken enda verre.

Tirsdag

> «Herren hadde da inderlig medynk med denne tjeneren, han løslot ham og etterga ham gjelden» (Matt 18,27).

Når et menneske som denne tjeneren tar sin tilflukt til Guds barmhjertighet og ber om nåde, hvordan finner han da Gud? Så villig og nådig som det går an! Han lot ham gå fri og etterga ham gjelden.

Det er den rette fargen å male Gud og hans hjerte med. For Gud er en nådig Gud og har et farshjerte. Derfor har han medynk med vår ulykke, og den går ham til hjertet.

Det sier også profeten Esekiel: «Jeg har ikke behag i den ugudeliges død, men i at den ugudelige vender om fra sin ferd og lever» (Esek 33,11). Når han derfor finner et slikt hjerte hos deg som ber om nåde, har avsky for synden og vender seg bort fra den, da vil han gjerne la all skyld fare og vise deg nåde.

Men evangeliet lærer oss hva Gud viser oss nåde ved: Guds Sønn har tatt seg av synderne, tatt deres synd på seg og betalt for den med sin død. Der en har denne tilliten til Herren Kristus og hans død, der har en vunnet Guds hjerte, så han ikke kan bli vred eller straffe.

Det er vår lære, som vi – Gud være takk! – har ren og rett i vår kirke: Vi har syndenes forlatelse og evig rettferdighet bare ved troen på Kristus. Derfor finnes det nå ikke noe annet middel til å få syndenes forlatelse enn at jeg lukker øynene og tror at synden er meg tilgitt, slik vi ber i vår kristne tro: «Jeg tror på Den Hellige Ånd, syndenes forlatelse …»

Men min natur og fornuft vil ha denne artikkelen slik at synd ikke skal hete synd, men være en oppdiktet og malt synd – at «synd» bare er et ord en sier av ydmykhet.

Men nå sier Den Hellige Ånds ord: «Jeg tror syndenes forlatelse.» Da må det jo være virkelig synd, ikke malt, slik som hor, tyveri og lignende er synd. Slike synder har også jeg gjort, og jeg gjør dem ennå hver dag – akkurat som tjeneren heller ikke hadde en malt gjeld, men en virkelig: de ti tusen talentene.

Den som for alvor vil erkjenne at han er en synder, skal se til at hans synder ikke er noe oppdiktet. Han skal erkjenne at hans synd er like grov synd som tyveri og mord, og at den fører til helvete hvis den ikke blir tilgitt. Denne kunsten kan jeg ennå ikke; jeg må alltid lære den. For det henger ved vår natur at vi gjerne selv vil viske ut synden og gjøre den liten. Men her hjelper bare en oppriktig bekjennelse av all synd.

Onsdag

> «Men da tjeneren kom ut, møtte han en av medtjenerne sine som skyldte ham hundre denarer. Han grep fatt i ham, tok strupetak på ham og sa: Betal det du skylder! Medtjeneren falt da ned for ham, bønnfalt ham og sa: Ha tålmodighet med meg, så skal jeg betale deg! Men han ville ikke. Tvert imot, han gikk av sted og fikk kastet ham i fengsel, der skulle han sitte til han hadde betalt det han skyldte. Men da medtjenerne hans så det som hendte, ble de svært bedrøvet, og de gikk og fortalte sin herre alt som var skjedd. Da kalte hans herre ham for seg og sa til ham: Du onde tjener! Hele gjelden din etterga jeg deg, fordi du ba meg. Burde da ikke også du vise barmhjertighet mot medtjeneren din, slik jeg viste barmhjertighet mot deg? Og hans herre ble vred, og overga ham til dem som piner, inntil han betalte alt han skyldte. Slik skal også

> min himmelske Far gjøre mot dere, om ikke hver og en av hjertet tilgir sin bror» (Matt 18,28–35).

Troen fører oss bort fra menneskene og inn til Gud; kjærligheten fører oss ut til menneskene. Før var tjeneren der inne, alene med Gud. For ingen kan se troen eller merke hva de to har med hverandre. Det kalles å trekke seg bort fra menneskene: Da kjenner og ser en ingen annen enn Gud. Det skjer bare ved troen, og ingen ytre gjerning kan komme til.

Nå kommer han ut til nesten. Hadde han blitt der inne, kunne han nok ha gått bort i fred. Men han må ut til andre mennesker og omgås dem. Der finner han en medtjener som han vil kvele. Han vil ha betaling og vil ikke vise barmhjertighet.

Her skal kjærligheten begynne, det vil si: Vi kristne skal bryte fram og med gjerningen vise menneskene at vi har en ekte tro.

Gud trenger ikke dine gjerninger; han har nok i din tro. Men han vil at de skal gjøres, for at du ved dem kan vise deg selv og all verden din tro. For han ser nok troen, men du og menneskene ser den ennå ikke.

Vi gjør det samme som denne tjeneren, som ikke vil tilgi sin neste, og sier: «Jeg er ikke skyldig å gi en annen det som er mitt, eller å la min rett fare. Har han krenket meg, er det han som skal gjøre det godt igjen.»

Men hva sier evangeliet? Hadde Gud gjort det samme og holdt fast ved sin rett til å straffe de onde, hvordan hadde det da gått med oss alle? Vi måtte alle fare til helvete.

Fordi han altså har gitt avkall på sin rett over deg, vil han at også du skal gjøre det samme og tenke: «Har Gud ettergitt meg ti tusen talenter, hvorfor skal ikke jeg da ettergi min neste hundre denarer?» Vil du være i hans rike, må du altså gjøre som han gjør.

Når nå de andre tjenerne – det er de som forkynner evangeliet – ser at ingen vil tilgi, blir de bedrøvet og kommer og klager det for sin herre. Da vil Gud stevne dem inn på den ytterste dag og holde dette fram for dem: «Da du var sulten, tørst og elendig, hjalp jeg deg. Da du lå i synder, hadde jeg medynk med deg og etterga deg gjelden. Har du nå gjort det samme mot din neste?»

Da skal denne dommen gå over dem: «Har du ikke ettergitt andre deres gjeld, skal du nå også betale din gjeld.» Og han skal kastes i pinen inntil han betaler til siste øre.

Torsdag

> «Jeg takker min Gud så ofte som jeg tenker på dere. Alltid når jeg ber, gjør jeg min bønn for dere alle med glede på grunn av deres samfunn i evangeliet fra første dag av og like til nå. Og jeg er fullt viss på dette at han som begynte en god gjerning i dere, vil fullføre den inntil Jesu Kristi dag» (Fil 1,3–6).

I disse ordene øser den fromme apostelen ut sitt innerste hjerte, fullt av Åndens og troens frukter. Ja, han brenner av glede og lyst fordi han ser at evangeliet er blitt kjent og tatt imot hos filipperne. I sin hjertelige kjærlighet til sin menighet vet han ikke noe høyere å ønske eller be om for dem enn bare dette: at de må

vokse og bli i det. Så stor og dyrebar en skatt er det for ham å ha og beholde Guds ord.

Med dette gir Paulus oss et eksempel på at også vi skal være takknemlige. For det første som hører en kristen til – han som kjenner Guds nåde ved evangeliet – er at han viser seg takknemlig for den, ikke bare mot Gud, som er det viktigste, men også mot menneskene.

Nå er vi blitt kristne og har forlatt den falske gudstjenesten og de falske offrene som vi i vår hedenske blindhet var så ivrige i. Derfor skal vi heretter så mye mer og så mye heller tenke på å øve den rette gudstjenesten og bære fram det rette offeret.

Og vi har ingen annen eller bedre ytre gudstjeneste enn det Skriften kaller takkoffer. Det vil si at vi – ikke bare med munn og ord, men av hele hjertet – gjør det vi formår med legeme og liv til lov og pris for hans nåde: Vi forkynner Guds ord, hører det, ærer det og fremmer det.

Dette kaller han det rene offeret, som det står skrevet i Mal 1,11 – offeret som bæres fram for ham blant alle hedningefolk, der hans navn blir prist og forkynt – ikke av hovmod eller tåpelig tillit til seg selv, men med villig hjerte. For slik tjeneste og slike offer vil han ha. I Sal 110,3 heter det: «Ditt folk skal bære fram frivillige offer.»[1]

Hvem skulle vel tro at det fantes så onde mennesker på jorden at de kan vise Gud den største utakknemlighet for den aller høyeste, evige velgjerningen? Men hvem de er og hvor de er, ser vi dessverre for våre øyne – ikke bare blant dem som forfølger sannhetens erkjennelse, men også blant oss som har tatt imot evangeliet og roser oss av det.

Den store hopen viser seg så utakknemlig at det ikke ville være noe under om Gud slo til med lyn og torden og med alle djevler fra helvete. Utakknemlighet er en så skammelig last, sier den hellige Bernhard, at den tørker ut som en tørr, skarp vind og lukker til alle nådens og velgjerningenes brønner hos Gud og mennesker.

Fredag

> «Det er jo bare rett at jeg tenker slik om dere alle, fordi jeg bærer dere i mitt hjerte; for dere står sammen med meg i nåden, både når jeg er i lenker og når jeg forsvarer og stadfester evangeliet. For Gud er mitt vitne på hvordan jeg lengter etter dere alle med Kristi Jesu hjertelag» (Fil 1,7–8).

Slik er det med et kristent hjerte, som Paulus' ord viser her: Det gleder seg over og takker Gud for at også andre mennesker er kommet inn i evangeliets fellesskap. Det har en god tillit til dem som har begynt å tro, tar seg av deres frelse som om den var dets egen, og ber uten opphør om at de må bli bevart i dette fellesskapet inntil Herren Jesu Kristi dag, som skal fullende og fylle ut alt som ennå mangler her.

Å, om vi bare hadde så mye nåde at vi kunne tenke over hvordan det ville gå oss om Gud, slik han hadde full rett til, krevde betaling for den gjelden vi har på oss!

[1] NB: «Ditt folk møter villig fram».

På samme måte kan det ikke gå an for Gud at han skal øse all nåde og godhet over deg, både åndelig og legemlig, mens du likevel holder fast ved din ondskap og bare misbruker hans godhet – ham til trass og hån – og slik med vilje vekker hans vrede over deg.

For han kan jo ikke gjøre deg noe godt når takken mangler, fordi du selv støter hans godhet fra deg og ikke lar den få noe rom hos deg. Da må nok nådens og barmhjertighetens brønn – som ellers velder evig og strømmer over for alle som av hjertet lengter etter ham – lukkes til og tørke ut for deg, så du ikke kan nyte godt av den.

Han ville gi deg livets vann, hvis du ikke selv tørket det ut ved din utakknemlighet.

Og hva er det egentlig å klage så sårt over, at et menneske – sin kjære Gud til behag og Kristus til ære – også skal vise seg som en kristen? Det koster da ikke stor møye eller arbeid, og det skader deg verken på gods eller ære. Og om du så lider en urett ved det, hvorfor vil du klage over det?

Hva har Guds Sønn måttet gjøre for deg? Det kostet ham blodig svette. Han har gitt sitt liv og blod da han for din skyld tok på seg og bar Guds vrede og forbannelse – og alt dette har han gjort gjerne og av inderlig kjærlighet.

Skulle du ikke skamme deg for alle skapninger fordi du er så stokk- og steinhard at du – ham til lov og takk – ikke engang vil tåle og tilgi et uvennlig ord?

Ak, det ville ikke være noe under om landet vårt for lenge siden var gått til grunne på grunn av denne helvetes glemsomhet og forakt for Guds nåde. Ja, vi må undre oss over at jorden ennå bærer oss og solen ennå skinner for oss. Med rette skulle hele himmelen bli svart og jorden bli til salt for vår utakknemlighets skyld, slik det gikk med Sodoma og Gomorra.

Det ville vel også skje, hvis ikke Gud sparte oss og holdt det tilbake for de få fromme kristnes skyld som han ennå vet om og kjenner. For overalt hvor en snur seg, ser vi bare forferdelige eksempler mot det kjære evangeliet i alle stender. Konger og fyrster misunner og hater hverandre. De tenker ikke på å leve i kristen enighet for å hjelpe det arme landet og gi den elendige kirken et tilfluktssted mot djevelens mord.

Vel, hva nytter det å tale mye om dette? Det er likevel spilt på verden, og ingen formaning hjelper.

Lørdag

> «Og dette ber jeg om, at deres kjærlighet må bli mer og mer rik på kunnskap og all innsikt, slik at dere kan dømme om hva som er rett i de forskjellige spørsmål, for at dere kan stå rene og uten lyte til Kristi dag, fylt av rettferds frukt ved Jesus Kristus, Gud til ære og pris» (Fil 1,9–11).

Den andre gjerningen Paulus formaner de kristne til, er bønnen. For begge deler hører sammen: å takke for velgjerningen en har fått, og å be om at Gud også vil styrke den gjerningen han har begynt i oss.

Det er sannelig nødvendig. For djevelens og verdens ondskap angriper oss og vil gjerne rive oss bort fra den, så vi her uten opphør må kjempe mot dem – og

det gjør vondt i vårt svake kjøtt og blod. Vi kan ikke holde stand i denne kampen uten å påkalle Guds hjelp stadig og utholdende.

Derfor må disse to stykkene alltid gå side om side. Det var også betegnet på forhånd i Det gamle testamentes daglige offer: lov- og takkofferet for det gode en hadde fått, og bønneofferet mot det onde en gjerne ville bli fri fra.

For dette livet har ennå ikke nådd det målet det skal komme til; vi har bare fått førstegrøden. Vi er ennå ikke blitt mette av det vi lengter etter, men har bare en forsmak av det. For vi står fortsatt i troen på de gavene som er skjenket oss, men har dem ennå ikke i hende.

Derfor må vi be under lidelsen som trykker oss, til vi kommer dit hvor det ikke skal være annet enn rent liv, glede og et evig halleluja. Men for at slik pris og glede også kan begynne og bli styrket her på jorden, må vi være flittige i bønnen, både for oss selv og for hele kirken.

Ja, i dette ligger et kristent hjertes lyst og glede: at mange mennesker sammen med det kommer til nåden og takker og lover Gud for den. Denne lengselen vekkes og styrkes bare ved bønnen. For en kristen må være et menneske som tar seg av alle andre og alltid sukker og ber for dem: at Guds navn må helliges og hans rike komme, og at djevelens løgner overalt må hindres og avverges.

Skulle det ikke også i våre dager være slik at alle mennesker ble fulle av glede der evangeliet ble hørt? At de takket Gud med hjerte og munn fordi de var blitt verdige til denne nåden og nå hadde tatt imot lyset, så de var kommet fra synden og døden til Guds nåde og liv?

Vel, det vil en dag vise seg om det tjener verden til gagn at Kristus og hans apostler og forkynnere må være glade om bare hans kjære ord blir hørt litt.

Jeg synes likevel at alle mennesker villig og gjerne skulle løpe helt til verdens ende for å få høre bare én apostel. Men Herren gi oss at vi kan erkjenne det, og at vi for alvor må ta imot den tiden da han besøker oss.

23. søndag etter treenighet

Søndag

> «Da gikk fariseerne bort og rådslo om hvordan de kunne fange ham i ord. De sendte disiplene sine til ham sammen med herodianerne, og lot dem si: Mester, vi vet at du er sannferdig, og du lærer Guds vei i sannhet. Du bryr deg ikke om hva noen sier, for du gjør ikke forskjell på folk. Si oss hva du mener: Er det tillatt å gi keiseren skatt, eller er det ikke? Men Jesus merket deres ondskap og sa: Hvorfor frister dere meg, dere hyklere?» (Matt 22,15–18).

De kristne har til alle tider en plagsom strid med falske hellige og giftige hyklere, slik vår Herre Kristus har det her. Men vi har den trøst at vår lære er så sikker at den ikke spør etter hvor ondskapsfull og lumsk verden er. Den går rett fram, ser enhver rett i øynene og bryr seg verken om makt eller list. I legemlige saker kan det skje at den ene bedrar den andre. Men med evangeliet går det slik til at den som vil skade det, skader seg selv mest.

Om noen tok kappen min, livet mitt, ja, alt jeg eier – hva skader det? Når jeg beholder Kristus, skal jeg nok se hva de kan ta fra meg.

Vår kjære Herre Jesus Kristus kan ikke bli bedratt av verden, for han er for mektig og vis for den. Han er blitt oss visdom, rettferdighet og helliggjørelse (1 Kor 1,30). Derfor er det dårskap når verden vil sette seg opp mot Kristus og hans evangelium.

Den fordelen har en kristen at han ikke kan bli bedratt med Kristi lære, for den er guddommelig visdom.

Det er en kristens trøst at han tenker slik: «Vel, skal jeg miste det timelige, så er jeg likevel viss på at jeg skal beholde det evige. For min Herre Kristus sitter ved Farens høyre hånd. Og når han nå sitter der, skal jeg nok se hvem som vil styrte ham ned! Ved ham har jeg evig rettferdighet, fred og liv. Om jeg så må tåle skam og forfølgelse på jorden, er likevel samvittigheten min fri og hjertet mitt frimodig.»

Her viser dette evangeliet oss at ingen list eller makt formår noe mot Kristus og hans evangelium. Kristus, som har alle visdommens og kunnskapens skatter skjult i seg (Kol 2,3), svarer i denne saken slik: «Vis meg mynten som skatten betales med», og han spør: «Hvem har sitt bilde og sin påskrift her?»

Det er som om han ville si: «Har dere allerede tatt imot keiseren og står under hans styre, så gi ham også det dere skylder ham. Er dere nå keiserens undersåtter og har allerede gitt keiseren det som er hans, så vil ikke jeg ta det fra ham.»

Dette er skrevet oss til trøst, så vi skal forstå at slik skal det gå alle som setter seg opp mot Kristus og hans evangelium. Måtte Gud ved sin Hellige Ånd også gi oss et slikt svar i den stunden vi trenger det!

Mandag

> «Vis meg mynten som skatten betales med! De rakte ham en denar. Og han sier til dem: Hvem har sitt bilde og sin påskrift her? De sier til ham: Keiseren. Da sier han til dem: Gi da keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er!» (Matt 22,19–21).

Dette ordet er hovedstykket i dette evangeliet. Det skiller mellom keiserens rike og Guds rike og viser hvordan en skal forholde seg til Gud og til keiseren.

Med ordet «Gi keiseren det som keiserens er» er det verdslige riket stadfestet. For var det verdslige riket en urettferdig stand, ville ikke Kristus, sannhetens lærer, ha sagt dette.

Nå var keiseren den gangen en hedning og visste ingenting om Kristus, og riket hans var grunnlagt alene av menneskelig fornuft. Likevel sier Kristus at fordi han er keiser, skal en holde ham for det.

Ordene «Gi keiseren det som keiserens er» tar de kristne imot med glede og takk, og de gir gjerne og av hjertet keiseren det som er keiserens.

Samtidig ser en kristen at Den hellige skrift kaller den verdslige øvrighet en Guds ordning, og han tenker over hvilken nytte den gjør på jorden. For så lenge Gud holder den oppe, er det fred på jorden, så ikke alle onde blir mordere.

Denne freden er en så stor skatt at ingen kan fatte den unntatt de kristne. Det er den lille flokken av sanne kristne som kjenner dette ordet – «Gi keiseren det som keiserens er» – og tenker slik: Fordi Gud har befalt det, er det slik. Det er også ved dem det verdslige styret blir holdt oppe. For holdt ikke de kristne det oppe med sine bønner, ville det ikke lenger finnes noe styre på jorden som opprettholdt den verdslige freden.

Men hva er så keiserens – det han har makt og rett til å befale over? Nå vet en jo godt at den kristne tro, dåpen, Herrens sakrament, forkynnelsen av evangeliet og Herren Kristus ved Farens høyre hånd ikke er keiserens.

Vil keiseren derfor befale her, skal jeg si: «Nei, kjære keiser!» Liv og gods skal jeg gi keiseren. Men krever han også sjelen, skal jeg si: «Kjære keiser, den hører ikke deg til.»

Keiseren har jo selv sverget troskap til Gud, den samme Gud som også jeg har sverget til. Hvordan kan det da ha seg at han nå vil være herre over den samme Gud, over hans ord og sakrament, og befale over dem etter sin egen vilje?

Så lenge vi er her, vil vi handle som de lydige og be om at Gud ikke vil tilregne de ugudelige deres synd. Men når vi ikke lenger skal være her, skal de fare til helvete i alle djevlers navn. Riset deres er allerede bundet. Det skal de ikke slippe unna.

Tirsdag

> «Gud det som Guds er! Da de hørte dette, undret de seg, og de forlot ham og gikk bort» (Matt 22,21–22).

Med disse ordene stadfester vår Herre Kristus det åndelige styret, som kalles Guds rike. Det er nok ikke like nødvendig å stadfeste dette riket som det verdslige. For hele verden har Gud til

Herre, enten den vil eller ikke, og riket står til evig tid, selv om mange setter seg opp mot det. Men vil en for alvor se på hva slags rike dette er, trenger det like mye å bli forklart som det verdslige riket.

Det åndelige riket er et rike der hjertene til alle som setter sin lit til Gud, er samlet. Dette rikets borgere har hyllet Gud og lovet ham troskap i dåpen. Slik en undersått hyller sin øvrighet, hyller alle kristne Herren Kristus i dåpen og sier at de vil ha ham til Herre og Gud.

For når vi i dåpen forsaker djevelen og alt hans vesen og alle hans gjerninger og lover å tro på Gud Fader, Sønn og Hellig Ånd – hva er det annet enn å hylle og love å tro på den eneste sanne Gud og ingen annen, og samtidig å bære frukt i denne troen?

Men mange setter seg opp mot denne troen, for her på jorden er det ennå en blanding. Noen gir Gud det som er Guds, andre gjør det ikke. Den lille flokken gir gjerne og av hjertet Gud det som er hans. For fromme hjerter roper og skriker uten opphør til Gud om at troen deres må bli sterkere og vise seg i slike frukter som troen krever.

De sanne kristne, som har satt seg fore å holde fast ved den sanne tro og den rene lære, ber, tåler og lider, og med sin bønn må de avverge Guds vrede over de ugudeliges synd.

En sann kristen må være en Lot på jorden. For slike menneskers skyld blir Ordet ennå bevart klart og rent; de bevarer det ved sin bønn. For de andres skyld ville det ikke bli værende en time.

Slik er det bare de kristne som holder disse to rikene oppe på jorden, Guds rike og keiserens. Var de ikke til og ba for disse to rikene, ville det være umulig for rikene å bli stående en eneste stund.

Det er for deres skyld Gud sparer verden. Gud tenker slik: «Mine kristne gir meg det som er mitt, og keiseren det som er keiserens. Derfor må de også ha fred; den må jeg skaffe dem og gi dem.»

Når Gud så gir de kristne fred, kommer den også de utakknemlige og onde til gode. De nyter godt av de fromme kristnes fred.

Onsdag

> «Brødre, vær mine etterfølgere! Og akt på dem som vandrer etter det forbildet dere har i oss. For som jeg ofte har sagt dere, og nå igjen sier med tårer: Mange vandrer som fiender av Kristi kors» (Fil 3,17–18).

I denne epistelen formaner Paulus filipperne til å følge hans og alle rettskafne læreres forbilde, så de kan holde fast ved den ene læren som de har tatt imot av ham. Men hvilket forbilde de skal følge ham i, har han sagt like før:

«Men det som var en vinning for meg, det har jeg for Kristi skyld aktet som tap. Ja, jeg akter i sannhet alt for tap, fordi kunnskapen om Kristus Jesus, min Herre, er så mye mer verd. For hans skyld har jeg tapt alt, jeg akter det for skrap, for at jeg kan vinne Kristus og bli funnet i ham, ikke med min egen rettferdighet, den som er av loven, men med den jeg får ved troen på Kristus, rettferdigheten av Gud på grunn av troen» (Fil 3,7–9).

«Se,» vil han si, «det er det bildet vi stiller fram for dere, og vi formaner dere til å følge det, så dere skal strekke dere etter å nå den rettferdigheten som ikke kommer av loven, men av troen.»

For den alene lærer oss å kjenne Gud og gripe ham rett, så vi trygt kan trøste oss ved hans nåde og vente et kommende liv. Og den gir oss håp om at vi i døden og på dommens dag ikke skal bli forferdet for ham, men med glede fare Kristus i møte og ønske ham velkommen, han som vi har ventet på med lengsel og stor trang.

Dette motet kan ikke lovens rettferdighet gi oss. Derfor, sier han, har den ikke vært til hjelp for ham, men til skade overfor Gud.

Se, er ikke dette foraktelig talt om lovens rettferdighet – at han erklærer den for noe som ikke bare hindrer, men også skader, og som må aktes for en vederstyggelighet? Hvem ville våge å tale slik om et slikt ulastelig liv etter loven, hvis ikke Paulus selv hadde gjort det?

Hadde han bare talt om den verdslige eller hedenske rettferdighet etter fornuften! Men nå taler han tydelig om rettferdigheten etter Guds lov, som jo står langt høyere enn den andre, som bare angår dette livet. Skulle en ikke dømme denne predikanten som en vranglærer, når han slik angriper og laster Guds lov og kaller dem som vandrer etter den og stoler på denne rettferdigheten, for fiender av Kristi kors, som gjør buken til sin gud og tjener den?

Ja, han taler om seg selv: Jeg har også vært en slik. I min høyeste rettferdighet etter loven var jeg en fiende og forfølger av Kristi menighet.

Og alle Skriftens historier helt fra Kain av vitner om at de mest fromme og ærbare menneskene i denne verden er bitre og harde fiender av evangeliet så lenge de ikke kommer til å kjenne Kristus. De ville gjerne sluke oss sammen med evangeliet, om de kunne.

Torsdag

> «For som jeg ofte har sagt dere, og nå igjen sier med tårer: Mange vandrer som fiender av Kristi kors. De ender i fortapelsen. Deres gud er buken, og de setter sin ære i sin skam. De trakter bare etter jordiske ting» (Fil 3,18–19).

Slik gjør naturen og verden alltid, og de kan ikke annet. Men denne predikanten kommer fra himmelen og sier: «Du er nok en hellig mann, en stor lærd, en trofast styresmann, en hederlig borger. Men med ditt styre og ditt fine liv farer du til helvete, og alt du gjør, er fordømt av Gud. Blir du ikke et annet menneske og får et annet sinn og hjerte, kan du ikke bli salig.»

Men her begynner ilden. For ingen vil tåle at noen ringe og foraktede mennesker offentlig refser dette prisverdige livet når de preker, ja, til og med kaller det et hinder for å nå det evige liv.

Her spør du: «Er det da ikke rett å leve dydig og ærbart? Må du ikke selv innrømme at en skal holde strengt på at menneskene lever i tukt og fred, ja, at Gud selv alvorlig befaler det og straffer dem som handler mot det? Hvordan tør du da si at denne rettferdigheten er et hinder for det evige liv? Hvordan kan loven på samme tid kalles noe kostelig og godt og likevel kalles skade og skrap?»

Ja, men det er jo ikke våre ord, det er Paulus' ord. Og han bekjenner selv at Gud vil ha det slik på jorden at hver og en lever ærbart og dydig.

Likevel taler han slik om all rettferdigheten til jødene og de fromme hellige – de som setter sin lit til sin menneskelige rettferdighet og mener at de med den behager Gud. Han feller en slik dom over dem og klager med gråtende øyne. Han kaller dem fiender av Kristi kors, som ender i fortapelsen.

Ja, han gjør det enda verre og sier: «Deres gud er buken.» Her hører du hvor langt slik menneskelig rettferdighet rekker, selv når den kommer lengst: Den oppnår ikke annet enn å bli kalt buktjeneste.

Ta all visdom, kunst og dyd på jorden – alt dette hjelper ikke lenger enn dette livet varer. Alt går bare ut på å ha rikelig av det jordiske her. Når det er forbi, dør alt. For de vet ingenting om den rette, evige Gud, hvordan en skal tjene ham og komme til det evige liv.

«Skal en da bare leve trygt og som en har lyst?» spør du igjen. Nei! Men hos dem som tror på Kristus og er blitt rettferdige i ham, skal også fruktene følge i dette livet på jorden: gode gjerninger, som Gud har behag i fordi de skjer i Kristus, og som han også vil lønne i det evige liv.

Paulus har her bare talt om dem som står utenfor Kristus og vil holde loven ved egne krefter for å fortjene det evige liv med det. De vet ingenting om troen på Kristus – og det er ved hans fortjeneste alene vi blir rettferdige for Gud og får det evige liv.

Fredag

> «Men vi har vårt hjemland i himmelen. Derfra venter vi også Herren Jesus Kristus som frelser. Han skal forvandle vårt fornedringslegeme og gjøre det likt med sitt herlighetslegeme ved den kraft han har til også å legge alle ting under seg» (Fil 3,20–21).

Dit skal vi strekke oss, og etter det skal vi leve og vandre, slik apostelen sier her. Vår ferd er ikke jordisk eller bare rettet mot dette livet; den er i himmelen, og derfra venter vi også vår Frelser.

Men når vi ikke kjenner og har dette, kan vår menneskelige rettferdighet være så vakker den vil – den er likevel sannelig ikke annet enn hinder og skade. For kjøtt og blod kan ikke annet: Det må stole på den og bli hovmodig av den.

Jødene sa: «Vi holder hans lov.» Ja, selv vi som er kristne, kan ikke bli helt fri for den hovmodige innbilningen. Vi vil alltid bære vår gjerning og fortjeneste fram for Gud. Og likevel skal vi bli funnet i den rettferdigheten som er Kristi, så vi i denne drakten kan komme til oppstandelsen fra synd og død.

Men når vi vandrer i troen på hans rettferdighet, har han også tålmodighet med den usle og skrøpelige rettferdigheten i dette livet på jorden, som ellers er en urenhet for ham. Han bærer den og holder den oppe mens vi er her – slik vi

ærer og pynter buken vår og legger den på dyner og i varme senger. For legemets skyld må en jo gjøre alt: styre, bygge, arbeide – slik Gud selv gir sol og måne til å varme og lyse for deg og lar alt på jorden vokse og tjene deg.

Alt dette gjør Gud også når han vil gi mennesket det evige liv. Han bærer over med og tåler dette livets urene hellighet fram til den ytterste dag for de utvalgtes skyld, til tallet deres er fullt. For så lenge den dagen ikke er kommet, er ikke alle som hører himmelen til, født ennå.

Men når tiden er omme og tallet deres fullt, vil han plutselig gjøre ende på alt, verdensstyret og alle stender. Han vil ikke la noe mer bli igjen av denne jordiske rettferdigheten, men tilintetgjøre alt sammen. For alt dette er jo dømt til undergang.

Bare for de kristnes skyld, de som det evige liv er bestemt for, må det gå sin gang til de alle er samlet og den siste hellige er født. For om alle var født unntatt én, måtte verden likevel holdes oppe for denne enes skyld.

Derfor kalles vi ikke lenger borgere på jorden. Den som er en døpt kristen, er ved dåpen født til borger i himmelen. Derfor skal vi oppføre oss og vandre som de som hører til der og har sitt hjem der.

Og vi skal nå trøste oss med at vår Gud tar seg av oss og vil føre oss dit. Men i mellomtiden venter vi Frelseren, som fra himmelen skal bringe evig rettferdighet, liv, ære og herlighet.

Lørdag

> «Men vi har vårt hjemland i himmelen. Derfra venter vi også Herren Jesus Kristus som frelser. Han skal forvandle vårt fornedringslegeme og gjøre det likt med sitt herlighetslegeme ved den kraft han har til også å legge alle ting under seg» (Fil 3,20–21).

Vi er ikke blitt døpt og kristne for å få stor ære, herredømme, makt og gods på jorden. Har vi det, skal vi likevel akte det for skrap, og med det smykke dette livet for dem som ennå skal fødes etter oss. Men for vår egen del skal vi vente og se etter når Frelseren kommer. Han skal og vil komme, ikke for å skade oss, men for å herliggjøre vårt usle, elendige legeme.

For hvor jammerlig, elendig og skammelig det enn er både i livet og i døden, vil han ved sitt komme gjøre det så vakkert, rent, lyst og klart at det skal bli likt hans eget udødelige legeme. Ikke slik han hang på korset og ble lagt i graven, men herliggjort, slik han nå er ved Farens høyre hånd.

Derfor skal vi ikke bli forferdet over at vi må legge av dette legemet og la død og grav tilintetgjøre og sluke det. La Kristi fiender bli forferdet over det! Men vi skal med glede håpe og vente at han snart vil komme og forløse oss fra dette fattige legemet.

Se hvilken ære og herlighet Kristi rettferdighet bringer også vårt legeme! Hvordan kommer dette fattige, syndige legemet til å bli likt Guds Sønns og majestetens herlighetslegeme? Hva er du, eller hva er din og alle menneskers kraft, at dette skal hende deg? Her er en annen kraft og virkning, nemlig han som er Herren og kan legge alle ting under seg.

Kan han legge alle ting under seg slik han vil, så kan han også herliggjøre støvet av dette elendige legemet. For det er i hans hender som leiret i pottemakerens hånd. Av denne stinkende jordklumpen kan han lage et vakkert, lyst, nytt legeme, klarere og vakrere enn solen.

For ved dåpen har han tatt oss i sine hender nettopp for å gi oss en ny, uforgjengelig rettferdighet og et nytt liv til legeme og sjel i stedet for dette syndige livet i legemet.

Det er den kraften og virkningen som bringer oss til en slik herlighet – noe ingen jordisk rettferdighet etter loven kan gi. Den lar mennesket bli i skam og fortapelse.

Men Kristi rettferdighet virker en slik kraft at en ser av den at vi har den sanne Gud. Han lar oss ikke bli i døden, men hjelper oss ut av død og fordømmelse, og han vil også føre dette dødelige legemet til evig herlighet.

24. søndag etter treenighet

Søndag

> «Mens han talte dette til dem, se, da kom en synagogeforstander og falt ned for ham og sa: Min datter er nettopp død, men kom og legg din hånd på henne, så vil hun leve. Jesus sto opp og fulgte ham, og disiplene gikk med» (Matt 9,18–19).

Dette evangeliet tegner et bilde av Herren: Han står midt blant folket som en vennlig og kjærlig mann. Han er villig og rede til å tjene og hjelpe hver og en, og han hjelper dem som med fast tro søker hjelp hos ham.

Men det er hos de elendige, plagede og bedrøvede menneskene han vil være og la seg finne, og hos dem får hans gjerning og ord rom.

Hos de mektige og rike er prekenene og undrene hans forgjeves. For de er mette og fulle fra før, og de søker sin trøst og sin frelse i andre ting eller i seg selv. De sultne metter han med gode gaver, og de rike sender han tomhendte bort.

Her ser du hvor nådig og faderlig Gud viser seg overfor oss: Ved sin kjære Sønn kommer han oss så nær og øser sin nåde ut over alle som vil ta imot den.

Det er derfor han har sendt sin Sønn til oss: Ved ham vil han ta seg av oss som sitt eget kjøtt og blod. Vår nød og elendighet har han lagt på ham, for at han skulle hjelpe oss ut av den elendigheten vi lå i, det vil si synd og død.

Dette er den kunnskapen som alene gjør oss til kristne og Guds barn: at vi ved troen kjenner og griper denne Frelseren, Guds Sønn. Faderen har sendt ham til verden, og ved sitt blod har han tatt bort vår synd og forsonet Guds vrede.

Evangeliet er ikke til for å gjøre folk rettskafne; det gjør dem til kristne, og bare det. Det er mye mer å være en kristen enn å være rettskaffen. En kan godt være rettskaffen uten å være en kristen.

En kristen har ingenting å fortelle om sin egen rettskaffenhet. Han finner ikke noe godt og rettskaffent i seg selv. Skal han være rettskaffen, må han se seg om etter en annen, fremmed rettskaffenhet.

Derfor blir Kristus nå stilt fram for oss som en brønn som aldri tømmes, men alltid flyter over av bare godhet og nåde. For denne godheten og velgjerningen krever han ingenting annet enn at de fromme, som kjenner en slik godhet og nåde, skal takke, elske og prise ham for den.

En kalles kristen, ikke fordi han gjør mye, men fordi han tar og øser av Kristus og bare lar seg gi. Slik betyr navnet kristen bare det å ta, ikke å gi og gjøre – og en kristen tar ikke fra noen annen enn Kristus.

En slik tro, som holder seg til Kristus og får hjelp, finner vi nå hos denne synagogeforstanderen. Han kommer til Kristus mens datteren allerede ligger og kjemper med døden. Ingen mennesker har lenger noe håp om at det er hjelp å finne her, men likevel fortviler han ikke.

Mens de andre hyler og gråter og bare tenker på hvordan de skal begrave piken, går han til Kristus. Han stoler trygt på at datteren skal bli levende igjen, bare han får Kristus med seg til henne.

Mandag

> «Og se, en kvinne som hadde lidd av blødninger i tolv år, kom bakfra og rørte ved minnedusken på kappen hans. For hun sa ved seg selv: Om jeg bare får røre ved kappen hans, så blir jeg helbredet» (Matt 9,20–21).

Dette eksemplet på tro hos den fattige kvinnen kan ikke prises nok. Så snart hun bare hører om Kristus, kommer også hun til ham. Hun stoler uten tvil på at han kan hjelpe henne i nøden, og hun er hjertelig viss på at han vil gjøre det; det er hun helt sikker på.

Det eneste som bekymrer henne, er hvordan hun skal komme fram til Herren Kristus. For hun tenker ved seg selv: «Å, om jeg bare kunne røre ved minnedusken på kappen hans, så ble jeg helbredet!»

Men her vet hun ikke råd. Hun ser at folket trenger seg tett om denne mannen, og hun, den fattige, syke kvinnen, kan da vel ikke bryte seg gjennom folkemengden. Dessuten er hun skilt ut ved loven, så hun ikke tør komme blant folk.

Likevel driver troen og den sterke lengselen henne, så hun ikke gir opp. Hun leter lenge og arbeider seg gjennom folket, til hun kommer bak ham og rører ved kappen hans.

Det må jo være et klart lys fra Ånden og en høy kunnskap i troen når en fattig, enfoldig kvinne kan se dette og holde fast ved det med visshet: Denne mannens hjelp er slik at en ikke trenger å snakke lenge og mye med ham; den kan også skje i det skjulte.

Om han ikke åpent viser at han vet noe om nøden vår og vil gjøre noe med den, holder troen hennes likevel like fast ved det som om hun allerede hadde det: Kan hun bare komme til ham ved det aller ringeste middel, blir hun hjulpet.

Dette vil jo si at hun tror så sterkt at det er guddommelig, allmektig kraft i denne mannen. Han kan forstå hjertets skjulte tanker og ønsker, selv om hun ikke snakker med ham. Og han viser sin hjelp også der hun i det ytre ikke ser eller kjenner noe annet enn Ordet, som hun har hørt fra ham, og som har vakt troen i hjertet hennes. Ut over dette ordet har hun ikke ønsket noe mer enn å røre ved kappen hans, som et ytre middel hun kan komme til Kristus ved.

Slik har heller ikke vi noe annet i dette livet og i troens rike enn det ytre ordet og sakramentet. I dem lar han oss røre ved ham og gripe ham, som i kappen hans.

Slik ser du hva troen er og gjør når den henger ved Kristi person: Den er et hjerte som holder ham for Frelseren, Guds Sønn. Ved ham åpenbarer Gud seg og lover oss sin nåde: at han for Kristi skyld og ved ham vil bønnhøre oss.

Dette er den rette, åndelige, indre gudstjenesten. Her har hjertet med Kristus å gjøre og påkaller ham, selv om det ikke sier et ord. Det gir ham den rette ære og holder ham for den rette Frelseren, som kjenner og hører hjertets skjulte bønn.

Tirsdag

«Men Jesus vendte seg om, og da han så henne, sa han: Vær frimodig, datter! Din tro har frelst deg. Og kvinnen ble frisk fra samme stund» (Matt 9,22).

Det andre mesterstykket troen gjør hos denne fattige kvinnen, er at hun kan overvinne sin uverdighet. Etter loven i 3 Mos 15 var det forbudt for henne å omgås mennesker.

Det var ingen liten anfektelse – ikke bare den legemlige urenheten, men at hun så og kjente Guds straff i den: Hun måtte holdes borte fra menigheten, fra Guds folk, og det i hele tolv år. I den tiden hadde hun prøvd alle leger, og ingenting hadde hjulpet; det var bare blitt verre.

Derfor har det ikke gått for seg uten kamp og strid før troen hennes fikk det hun søkte hos Kristus. For hun måtte jo tenke: «Se, jeg er en uren kvinne, straffet av Gud, og alle kjenner meg. Når jeg kommer fram til denne Herren, vil alle – og han selv – fordømme meg, og det med rette, fordi jeg så skamløst våger meg fram for øynene hans.»

Denne kampen og anfektelsen viser seg også etterpå: Da hun blir sett og avslørt, skjelver hun av redsel, enda hun allerede var hjulpet. Hun må ha vært redd for at han skulle bli vred på henne fordi hun ikke skammet seg over å stjele hjelpen fra ham i det skjulte.

Men mot alt dette kjemper troen hennes, og nøden driver henne. Hun må bli skamløs, ja, også overfor Gud, og trenge seg fram trass i loven og sin egen skam og gripe denne Frelseren – hva så enn hennes eget hjerte, hele verden, ja, han selv måtte si til det.

«Her er mannen som kan hjelpe, og en god, trofast frelser er han også. Og jeg er en fattig, elendig kvinne som trenger hans hjelp. Han vil ikke nekte meg sin nåde og hjelp. Det får gå meg som Gud vil; la skammen komme over meg. Det er bedre enn å gå glipp av ham til min egen skade, nå som han kan hjelpe meg.»

Se, det er en vakker tro: Den kjenner sin uverdighet og lar seg likevel ikke hindre i å stole på Kristus. Derfor trenger den også igjennom og får det den søker hos ham.

Denne troen behager Kristus så godt at han ikke vil at den skal bli skjult, eller at gjerningen som er skjedd ved den, skal ties i hjel. Derfor begynner han å se seg om; han spør og vil vite hvem det var som rørte ved ham, for han kjenner at en kraft er gått ut fra ham. Da blir hun forferdet og full av frykt.

Hjertet hennes er nemlig ennå fylt av ydmykhet og kjenner sin egen uverdighet. Slik må troen hennes, også nå som hun er hjulpet og hjertet er blitt glad, kjempe med frykt og skrekk.

Men alt skjer for at hun skal få desto mer trøst og glede i Kristus. For han vil ikke at troen bare skal ligge i hjertet; den skal også bekjennes åpent. Ja, han opphøyer selv denne troen så høyt at han tilskriver den alene kraften og gjerningen at hun ble hjulpet – akkurat som om han selv ikke hadde gjort noe her.

Onsdag

> «Og da Jesus kom til synagogeforstanderens hus og så fløytespillerne og den larmende hopen, sa han: Gå bort! Piken er ikke død, hun sover. Men de bare lo av ham. Men da folkehopen var drevet ut, gikk han inn og tok piken ved hånden, og hun reiste seg opp. Og ryktet om dette spredte seg over hele landet der omkring» (Matt 9,23–26).

Også synagogeforstanderens tro må kjempe og vokse. For selv om han hadde en vakker tro, ville den neppe ha holdt stand om den ikke var blitt styrket. Først får han bud om at datteren er død, og at han ikke skal bry Mesteren lenger, slik Markus forteller (Mark 5,35).

Og når han så kommer hjem med Kristus, ser og hører han ikke annet enn hyl og gråt og fløytene som de brukte ved gravferdene sine, slik vi bruker kirkeklokkene. Alt dette roper inn i hjertet hans at her er det bare død og ikke noe liv å håpe på.

Troen har ingenting å holde seg fast ved mot fortvilelsen, unntatt ordet som Kristus sier: «Piken er ikke død, hun sover.» For dette ordets skyld må Kristus la seg le ut og spotte som en narr, for de visste alle at piken var død.

La oss nå også her lære å bli dårer med Kristus og denne synagogeforstanderen, så vi kan forstå Ordet. For i det ligger visselig den høyeste visdom i himmelen og på jorden skjult.

Dette ordet lærer deg at heller ikke din død i Kristus er annet enn en søvn. Slik kan du se gjennom og over det grufulle synet av død og grav og inn i livet – ja, gripe livet midt i døden, så sant du med troen hører på disse ordene og lar Kristus få rett.

Men den som vil lære å forstå og erfare Guds kraft og Guds gjerninger, må her lukke forstanden og sansene sine, rense øyne og ører og se og høre hva Kristus sier om dette. Han må se hvordan Kristus ser på det som ligger utenfor dette livet, dit forstanden vår ikke kan nå: at han er Herre over alle skapninger, enten de er døde eller levende. Alt deres liv kommer fra ham og består i ham, så ingen kunne leve et øyeblikk om han ikke holdt dem oppe.

Slik skal vi også lære å se på vår død, så vi ikke blir forferdet for den slik de vantro blir: I Kristus er den sannelig ikke en død, men en søt søvn. Da blir vi fridd fra denne syndens jammer og den egentlige dødsnøden og fra alle ulykker i dette livet.

Vi skal sove trygt og uten bekymring, søtt og mildt, et lite øyeblikk som i en seng, til tiden kommer da han skal vekke oss og kalle på oss sammen med alle sine kjære barn til sin evige herlighet.

Slik skal vi nå lære av dette evangeliet at all ulykke, hvor stor den enn er for våre øyne, er mindre enn ingenting for vår Herre og Gud. For når en kristens død ikke skal være noe, må jo all sykdom og nød være enda mindre og ringere.

Torsdag

> «Vi takker alltid Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, når vi ber for dere. For vi har hørt om deres tro på Kristus Jesus og om den kjærligheten dere har til alle de hellige … Derfor har vi heller ikke holdt opp med å be for dere, like fra den

> dagen vi fikk høre om det. Vi ber om at dere må fylles med kunnskap om Guds vilje i all åndelig visdom og forstand» (Kol 1,3–9).

Vi har ikke gjort Guds vilje slik den først ble åpenbart, og derfor måtte vi være under hans evige, uutholdelige vrede.

Men i sin guddommelige visdom og barmhjertighet har han fattet denne beslutning og vilje: Han ville la sin enbårne Sønn ta vår synd og straff på seg og bli et offer og en betaling for den. Slik skulle den uutholdelige vreden bli tatt bort fra oss, syndenes forlatelse gis oss og Den Hellige Ånd utøses i hjertene våre, så vi nå kan ha lyst og kjærlighet til Guds bud.

Denne viljen sin har han åpenbart ved den samme Sønnen, og han har befalt at den skal forkynnes for verden. Paulus ønsket at denne kunnskapen skulle vokse i oss, så vi kunne bli rike og fulle av den.

For det er en overmåte herlig kunnskap når et menneskehjerte som er født i synd, blir så visst på dette: I dypet av sitt guddommelige, majestetiske hjerte har Gud ugjenkallelig besluttet og vil at hver og en skal tro at han ikke vil tilregne synden, men være nådig og gi det evige liv for sin kjære Sønns skyld.

Denne kunnskapen og troen er visselig ikke så lett å lære som andre ting, eller som kunnskapen om loven. Loven er jo skrevet inn i naturen, og der den virkelig treffer hjertet, blir den altfor sterk, så mennesket bare altfor godt kjenner og merker Guds vrede.

Fordi kunnskapen om evangeliet altså er så vanskelig og fremmed for naturen, er det sannelig nødvendig å be om den med all flid og strebe etter den, så vi stadig kan bli mer fylt av den og kjenne Guds vilje godt.

For der den ikke blir kjent, kan selv en liten ulykke skremme oss, og straks slår disse tordenslagene ned i hjertet: «Å ve, Gud er vred på meg og vil ikke vite av meg!»

La oss derfor be med Paulus om det som er nødvendig for oss og alle kristne: at vi kan ha denne fulle kunnskapen og daglig vokse i den, både ved Guds ord og ved bønnen. For djevelen er bare ute etter å dempe og ødelegge denne kunnskapen.

Fredag

> «Vi ber om at dere må fylles med kunnskap om Guds vilje i all åndelig visdom og forstand, så dere kan vandre verdig for Herren, til behag for ham i alle ting, ved at dere bærer frukt og vokser i all god gjerning gjennom kunnskapen om Gud, og blir styrket med all kraft etter hans herlighets makt, så dere kan ha all utholdenhet og tålmodighet» (Kol 1,9–11).

Vi har ikke selv oppfylt Guds vilje i de ti bud, og vi kan heller ikke oppfylle den. Er vi nå fylt med kunnskapen om hans vilje i Kristus ved troen på evangeliet – det vil si troen på syndenes forlatelse og trøsten i den – da skal ikke denne troen være en tom, uvirksom tanke. Den skal være en levende, virksom kraft som består for Guds dom og kjemper mot djevelen og synden.

Der denne troen er, følger det også at hjertet blir tent av Den Hellige Ånd og får lyst og kjærlighet til Guds bud. Hjertet priser Gud med sin bekjennelse og

sitt liv. Mennesket blir tålmodig, saktmodig og kysk og blir alltid styrket til å stå imot kjødet, verden, djevelen og helvete.

Til dette skal vår visdom og forstand i kunnskapen om Gud tjene: at vi blir mennesker som er Gud til ære og lov, så han blir prist ved oss. Slik skal vi leve Gud fullt til behag, så vi i vår stand og vårt liv ikke er ufruktbare og til skade, men gjør mye godt.

Samtidig skal vi alltid bli ved og vokse i den kunnskapen om Gud som er begynt, så vi ikke lar oss føre bort fra den ved djevelens list – for han angriper alltid de kristne.

Videre sier Paulus at vi skal styrkes med all kraft etter hans herlighets makt. Det er ikke vår egen kraft eller noe menneskes kraft som gjør det. Det må være hans guddommelige makt og nåde; med den overvinner han djevelen og vinner seg ære og pris mot helvetes porter.

Med denne kraften og makten må vi også bli styrket i troen. Etter den må vi stadig strebe ved hjelp av Guds ord, og vi må be om at det ikke bare blir med begynnelsen, men at vi trenger igjennom og slik blir sterkere og sterkere i hans makt.

Det vi gjør, må vi ikke gjøre av oss selv eller ved egen kraft, og vi må ikke rose oss som om vi hadde gjort det. Vi må gjøre det i tillit til hans styrke og hjelp.

Men skal vi bli styrket slik, må det også skje i tålmodighet, så vi kan tåle forfølgelsene fra djevelen, verden og kjødet. Ja, det trengs ikke bare tålmodighet, men også langmodighet[1].

For slik er djevelen: Når han ikke kan overvinne et hjerte med lidelser og plager, angriper han det ved at lidelsen varer lenge. Da blir det for mye og for lenge for tålmodigheten, og det ser ut som det aldri vil ta slutt.

Mot dette trengs langmodigheten. Den holder stand i lidelsen og tenker slik: «Nå skal du ikke bli for mye eller for lang for meg, om du så skulle vare til verdens ende!» Dette er den rette, ridderlige, kristne styrken: I den harde kampen og lidelsen kan den holde ut ikke bare djevelens mange og forskjellige stormer, men også at de varer så lenge.

Lørdag

> «Med glede kan dere da takke Faderen, som gjorde dere skikket til å få del i de helliges arv i lyset. Han er den som fridde oss ut av mørkets makt og satte oss over i sin elskede Sønns rike. I ham har vi forløsningen, syndenes forlatelse» (Kol 1,12–14).

Til slutt sier Paulus: Vær takknemlige! Glem ikke Guds velgjerning og gave, som er gitt dere framfor alle andre mennesker på jorden: Han har gjort dere så salige og fridd dere fra synd, død, helvete og djevelens makt og satt dere over i den evige herlighet, der dere er medarvinger med alle hans hellige.

Dette skal dere tenke på i lidelsen og kampen: Det er bestemt og gitt dere som lønn for kampen. Da blir dere så mye gladere og villigere til å kjempe, så dere også kan komme til å eie og nyte det som er sikkert gitt dere i Ordet og troen.

[1] NB: «all utholdenhet og tålmodighet». 1878-utgaven har «al Taalmodighed og Langmodighed», og Luther bygger på de to ordene.

Men han kaller det «de helliges arv i lyset», eller de lysende helliges arv, det vil si de rette hellige. Med det skiller han dem fra de andre, de falske, og gjør to slags hellige.

Den ene er en stor flokk som også vil være hellige, særlig jødene med sin lov og dessuten hele verden med sin rettferdighet. Den andre er de som i tro, kjærlighet og tålmodighet kjenner Guds nåde, som er gitt dem ved evangeliet. De kan med ære kalles hellige, slike som hører hjemme i den evige gleden i hans rike.

Vi skal, som rett er, takke Gud uten opphold for at evangeliet er åpenbart. For i det har vi ingen liten skatt, men forløsning fra Guds evige, uutholdelige vrede for våre synders skyld. I den vreden lå vi uten hjelp og redning, ja, i en slik blindhet at vi ikke kjente denne jammeren, enn si kunne finne råd og vei ut av den.

Nå har vi altså visselig tatt imot forløsningen, det vil si syndenes forlatelse – av Guds bunnløse nåde, uten noen fortjeneste, råd eller gjerning fra vår side, ja, uten at vi selv hadde tenkt på det. Hvor stor denne godheten og velgjerningen er, kan ingen tunge si, ja, intet menneske forstå i dette livet.

Der syndenes forlatelse er – dette hovedstykket i forløsningen – følger alt som gjør frelsen vår fullkommen. For ved den blir også den evige død, syndens lønn, tatt bort, og evig liv og rettferdighet blir gitt.

Nå er vi forsonet med Gud og vasket i Kristi blod, og da er også alt i himmelen og på jorden forsonet med oss (Ef 1,10). Skapningene er ikke lenger mot oss, men forlikt med oss og smiler til oss, så vi har bare glede og liv i Gud og hans skapninger.

25. søndag etter treenighet

Søndag

> «Når dere da ser ødeleggelsens styggedom, som profeten Daniel har talt om, stå på det hellige sted – forstå det, enhver som leser! – da må de som er i Judea, flykte opp i fjellene. Den som er på taket, må ikke gå ned for å ta med seg noe i huset. Og den som er ute på marken, må ikke vende hjem for å hente kappen sin» (Matt 24,15–18).

Vår kjære Herre Kristus forkynner i dette evangeliet at byen Jerusalem og jødenes land skal bli ødelagt, og at hele verden skal få en ende. Først begynner han med den endelige undergangen for det jødiske riket, som jødene slett ikke trodde på eller ventet. For de store tegnene og løftene Gud hadde gitt de kjære fedrene, hadde gjort folket så trassig at de stolte på at de skulle bestå til evig tid.

Derfor har Gud, foruten undrene, også latt profetene forkynne med klare ord på forhånd at dette riket skulle få en ende. Gud ville oppheve det ytre styret med lov og offer og innsette et annet, som skulle vare til evig tid. Slik sa også engelen til jomfruen om Kristus: «Han skal være konge over Jakobs hus til evig tid, og det skal ikke være ende på hans kongedømme» (Luk 1,33).

Blant disse ordene om at jødedommen skal ta slutt, er det særlig ett som Kristus her anfører fra profeten Daniel (Dan 9,24.27): ødeleggelsens styggedom, som står der den ikke skal stå. Om den sier Kristus: Når dere ser den stå i templet, så gi akt på det! For den skal være et sikkert tegn på at dette riket nå har fått en ende. Og la dere ikke føre vill av at jødene eller de svake kristne mener at det ikke skal bli ødelagt.

Ødeleggelsens styggedom som Daniel skriver om, er at keiser Gaius satte opp sitt bilde i templet i Jerusalem som en avgud, så de skulle tilbe det, etter at alt der var lagt øde. For Skriften kaller avgudsdyrkelsen en styggedom, fordi Gud avskyr den. Ingen synd er så forhatt for ham som denne. De andre syndene straffer han nok også, men for deres skyld forkaster han likevel ikke menneskene. Men denne synden, som kalles avgudsdyrkelse eller fornektelse av Gud, fordømmer mennesket fullstendig.

For når en i hjertet blir ved å lære og tro rett og vet at våre gjerninger ingenting er, og at vi alene ved troen blir til behag for Gud og tjener ham rett, da er det et gudfryktig liv – selv om det ved siden av troen blander seg inn noe synd og skrøpelighet fra kjødet. Det er ennå ingen styggedom for Gud. Det er en synd

som Gud nok straffer for å føre til omvendelse, men han forkaster ikke folket; han skåner det og tilgir når menneskene vender om til ham.

Her sier Kristus nå: Når styggedommen står i templet, er riket endelig ødelagt og lagt øde, så det aldri mer kan bygges opp.

«Da må de som er i Judea, flykte opp i fjellene» osv. Dette gjelder ennå det jødiske folket. For skulle dette ramme oss ved verdens ende, måtte vi etter teksten være i jødenes land, for det er det teksten egentlig handler om.

Mandag

> «Stakkars dem som er med barn og dem som gir die i de dager. Men be om at dere slipper å flykte om vinteren eller på sabbaten. For da skal det bli en trengsel så stor som det ikke har vært fra verdens begynnelse til nå, og heller ikke mer skal bli!» (Matt 24,19–21).

Dette bildet av Guds vrede skal vi aldri slippe ut av øyne og hjerte, så vi kan lære Guds ord med alvor, høre det rett og bli bedre av det; det er derfor det blir forkynt.

Og de som ikke bedrer seg, men forakter Guds ord og forfølger det, skal lære av dette hvilken elendighet som skal komme over dem. For når Gud ikke tilgav sitt eget folk denne forakten, må du ikke tro at han vil tilgi deg den.

For vi ser ikke bare Israels kongerike Juda og den hellige byen Jerusalem ligge i aske for denne syndens skyld. Vi ser også hele Asia, Syria, Egypt og andre land helt opp til Østerrike for øynene våre. Der har Guds ord bodd rikelig, men nå har tyrkerne slått seg ned og lagt alt øde, så Guds ord er borte overalt, og det er ingen dåp og intet sakrament lenger.

Denne jammeren har de fortjent fordi de ikke holdt trofast ved evangeliet, men lot den rette læren falle og foraktet den.

Derfor er det på høy tid å forbedre seg og vende om. For når Guds vrede først har begynt slik, kan den ikke slukkes igjen så lenge en blir i en slik synd.

Men det er ikke bare Guds vrede som skulle skremme oss fra denne synden; også den vennlige oppmuntringen her skulle lokke oss, så vi holder oss til Guds ord med fullt alvor og blir bedre av det. For her står begge deler: Jødene, som ikke holder Guds ord, skal straffes på det grusomste, og de som tar imot Kristus og tror på ham, skal ha gagn av Herren Kristus og troen sin.

Det gagnet får de også ved at de blir trofast advart mot en slik jammer og slipper unna den. For slike kristnes skyld måtte Daniel oppgi kjennetegnet mer enn 500 år i forveien, så de kunne bli advart i tide og desto sikrere bli reddet.

Men den ugudelige flokken ville ikke ha Kristus til lærer – han som Moses hadde lovt dem, og som skulle forkynne dem veien til det evige liv. Derfor måtte de heller ikke tro ham da han forkynte om den kommende vreden. Men de troende kristne overgav legeme og sjel til Kristus; derfor ble de også bevart legemlig fra vreden.

Dette skulle lokke oss til å holde oss desto flittigere til Guds ord og høre det med større alvor. For vår synd og ondskap har ført oss inn i en farlig tid, og den viser seg svært grusom med pest, dyrtid og splid.

Dette riset er ikke bundet for noen andre enn de ugudelige og dem som forakter Guds ord. Men de som elsker Guds ord og vokter seg for synd, skal ha gagn av en slik gudsfrykt.

Tirsdag

> «Og dersom ikke de dagene ble forkortet, da ville ikke noe kjød bli frelst! Men for de utvalgtes skyld skal de dagene bli forkortet. Om noen da sier til dere: Se, her er Messias, eller der, så tro det ikke! For falske messiaser og falske profeter skal stå fram og gjøre store tegn og under, for å føre også de utvalgte vill, om det var mulig. Se, jeg har sagt dere det på forhånd» (Matt 24,22–25).

Dette er også en formaning som gjelder den siste tid, når Frelseren sier: «Dersom ikke de dagene ble forkortet, da ville ikke noe kjød bli frelst!» Det er forferdelige ord, og dem burde vi legge oss på hjertet og holde oss desto flittigere til Ordet.

For det som truer oss, er ikke bare krig og blodsutgytelse, slik det en gang truet Jerusalem, men en langt større fare: villfarelse, falsk lære og falsk gudstjeneste. Ved den mister vi ikke bare legeme og liv, men også sjel og frelse.

Vi kan ikke vite sikkert om en slik blindhet ennå venter oss før den ytterste dag. Men når vi ser tilbake, finner vi så mektige villfarelser at visselig ingen kunne ha blitt frelst om ikke Gud hadde grepet inn – unntatt de små barna som dør etter dåpen. For hva hadde en vel av Kristus, av syndenes forlatelse og av rettferdighet å holde seg til?

Nå sier Herren Kristus selv hva slags villfarelse det er som truer oss: Det skal, sier han, stå fram falske messiaser og falske profeter og gjøre store tegn og under.

Her advarer Kristus mest mot Antikrist. Han fornekter ikke Kristus, men med falsk lære om den rette Kristus viser han hen til skapningen og egne gjerninger og sier: «Bli hos meg, hold fast ved min lære, mine gjerninger og min fortjeneste, så skal ingenting skade dere!»

Men hva har skjedd? Kristus har ikke latt det mangle på trofast advarsel; feilen har ligget hos oss. Vi har ikke fulgt denne advarselen, men har blindt trodd det folk har sagt oss – enda Herren Kristus uttrykkelig har forbudt dette når han sier: Tro det ikke, om dere så ser tegn og under! For rette tegn og under stemmer med vår Herre Kristi ord og viser ikke bort fra Ordet.

Men djevelen gjør også undergjerninger, slik Kristus viser her, og han advarer mot dem. Paulus taler om løgnaktige tegn (2 Tess 2,9), fordi løgnen blir stadfestet ved dem, og menneskene blir ført bort fra Ordet og sannheten.

Onsdag

> «Om de altså sier til dere: Se, han er ute i ørkenen! – så gå ikke dit ut. Eller: Han er i rommene der inne! – så tro det ikke. For som lynet går ut fra øst og skinner like til vest, slik skal Menneskesønnens komme være. Der hvor åtselet er, der skal gribbene samles» (Matt 24,26–28).

Her skal du tenke over hva den rette læren hviler på – den læren en ikke skal vike fra. Merk deg: Den rette læren gjør ikke annet enn å vise deg Kristus og

forkynne ham rett, så du kan trøste hjertet ditt ved ham mot synd og død. Det skjer når vi blir lært å tro at Kristus er sann, evig, allmektig Gud sammen med Faderen og Den Hellige Ånd, og at han er kommet til oss mennesker på jorden, født inn i denne verden av jomfru Maria.

Videre at han til sist døde på korset – ikke for sin egen synds skyld, for som Gud kunne han ikke synde, men for vår synds skyld. Ved en slik død skulle Gud få fyllest og vår synd bli betalt, og ved Herren Kristi oppstandelse fra de døde skulle også vi komme til det evige liv.

Kristus har altså overvunnet synd og død til gode for oss, så synd og død ikke skal skade oss. Nå sitter han ved Guds høyre hånd for å verne oss mot djevelen; han har gitt oss sin Ånd og vil bønnhøre oss i alt vi trenger til legeme og sjel og ber om i hans navn.

Dette er å forkynne rett om Kristus, og det stemmer med hans ord.

Av dette følger for det første at denne læren, der den treffer hjertet, driver menneskene til å prise Guds nåde og godhet, elske Gud av hele sitt hjerte og tenke på hvordan de kan leve til behag for denne nådige Gud. De går da av hjertet i gang med å gjøre alt Gud har befalt, og av hjertet vokter de seg for alt det Gud har forbudt.

Dette er hans gudfryktige kristne, som har syndenes forlatelse ved troen og holder seg i frykt og lydighet mot Gud.

Derfor formaner Kristus oss så inntrengende til å bli ved denne læren og ikke la oss innbille noe annet. Og han lover at han ikke vil la seg sperre inne noe sted, verken i ørkenen eller i rommene, men være hos oss overalt med sitt ord og sin nåde.

Er det altså forferdelig at en så stor forførelse skal komme over verden, så er det likevel trøstefullt når han sier: «Der hvor åtselet er, der skal ørnene[1] samles.» Det vil si: Min kristne kirke skal bli hos meg. Om den onde fienden er aldri så ond og mektig, skal han likevel ikke skade mine kristne, som holder seg til mitt ord.

Gi oss alle dette, nådige Gud, for Kristi, din Sønns skyld! Amen.

Torsdag

> «Men vi vil ikke, brødre, at dere skal være uvitende om dem som er sovnet inn, for at dere ikke skal sørge som de andre, de som ikke har håp. For så sant vi tror at Jesus døde og sto opp, så skal Gud ved Jesus også føre dem som er sovnet inn, sammen med ham» (1 Tess 4,13–14).

Her binder apostelen Kristi død og oppstandelse sammen med vår død, som han kaller en søvn, og med vår oppstandelse. Slik skriver han også til korinterne: «Dersom det ikke er noen oppstandelse fra de døde, da er heller ikke Kristus reist opp» (1 Kor 15,13). Det er som om han ville si: Like visst som de døde skal stå opp på den ytterste dag, like visse er vi på at Kristus er stått opp.

For Skriften bedrar oss ikke når den vitner at Kristus, vår Herre, døde og sto opp igjen den tredje dag. Nå sitter han ved Guds, den himmelske Faders, høyre hånd, og der er han ikke salig bare for sin egen del.

[1] NB: «gribbene». Luther bygger på bildet av ørnene som samles om Kristus.

Han er død for våre synders skyld og reist opp for vår rettferdighets skyld (Rom 4,25). Han har satt seg ved Majestetens høyre hånd for å være vår yppersteprest, gi oss gaver og til slutt vekke oss opp av graven på den ytterste dag.

Slik har Kristus ved sin død og oppstandelse vunnet for oss at vi ikke bare skal bli fri fra våre synder og være rettferdige og salige, men også være forvisset om oppstandelsen og den evige salighet – så sant vi tror på ham.

For Kristus, den evige rettferdighet, står i vårt sted. Han dør og ofrer seg selv for vår synd, renser og helliger oss med sitt blod og forsoner oss med Gud, så djevelen ikke kan finne noen mangel eller synd hos oss. Men der det ikke er synd, skal en heller ikke lide straff, for døden er syndens lønn. Når altså syndeskylden er tatt bort – for Kristus har betalt den dyrt nok – da er også straffen, døden, opphevet.

Kristus sier: «Jeg er oppstandelsen og livet. Den som tror på meg, skal leve om han enn dør. Og hver den som lever og tror på meg, skal aldri i evighet dø» (Joh 11,25–26).

Derfor, når den timen kommer da du skal fare herfra, så sovn glad inn på dette trøsterike ordet fra Kristus og overgi din sjel til ham. Han vil visselig ikke bedra deg. Det er en kort stund å vente, så vil han kalle deg fram med sin røst. Da skal du med dine egne øyne se det du nå tror.

Alt kommer altså an på at vi forstår denne artikkelen fast og sikkert og øver oss godt i den: «Jeg tror på kjødets oppstandelse». Da kan vi ikke bare selv være frimodige i dødens nød, men også trøste andre og si med Paulus at Jesus døde og sto opp for at hans død, oppstandelse og seier skal forkynnes i hele verden.

Og den som tror at alt dette er skjedd til gode for ham, og sovner inn i denne troen, han skal være viss på at han alltid skal være med Kristus.

Fredag

> «For dette sier vi dere med et ord av Herren: Vi som lever og blir tilbake inntil Herren kommer, skal aldeles ikke komme i forveien for dem som er sovnet inn» (1 Tess 4,15).

Det vil si: Vi som skal oppleve at Kristus kommer, skal verken se Kristus før eller komme til ham før dem som er sovnet inn. For i et øyeblikk, når Kristus kommer og den siste basun lyder, skal de døde i Kristus stå opp i uforgjengelighet og ha et herliggjort legeme. Samtidig skal også vi som lever på den tiden, bli forvandlet. Vi skal verken dø eller bli begravet på den måten, men forvandles i et øyeblikk, så legemet vårt får en annen skikkelse enn nå.

Det blir ikke lenger et dødelig, forgjengelig legeme, men et udødelig, herliggjort legeme, langt herligere enn solen. Alt dette skal skje i samme øyeblikk: De døde føres fram av jorden, og vi rykkes opp sammen med dem, hvor og hvordan vi enn blir funnet. Vi blir ført bort fra det dødelige legemet og herliggjort sammen med dem.

Her viser Paulus også at selv om Kristus finner verden svært ond og ugudelig når han kommer på den ytterste dag, skal det likevel også være rettskafne kristne. Det er en svært stor trøst.

Om den skjulte skatten som Paulus taler om her, vet verden ingenting; derfor kalles den også en hemmelighet. Ja, selv blant de kristne er det svært få som tror dette. For det lyder svært underlig at alle som er døde og begravet, fra det første mennesket til det siste, i et øyeblikk skal vekkes opp fra de døde.

Derfor vil ikke fornuften finne seg i at det skal gå så fort. Tar du fornuften med på råd her, kommer du aldri til å tro det.

Men Gud vil da vise sin guddommelige majestet og makt, slik som da han skapte himmelen og jorden av intet: Han sa bare et ord, så sto det der. Slik skal det også gå til her.

De som er rette kristne, skal ikke bli forferdet for denne dagen, men lengte etter den av hele sitt hjerte. For så lenge de lever i denne jammerdalen, har de lite fred og ro. Snart plages de med den ene ulykken, snart med den andre, og dessuten er verden forbitret på dem, hater og forfølger dem.

I tillegg blir de anfektet av sitt eget kjød. Og til sist lar heller ikke djevelen dem være i fred. Han stiller synden deres fram for øynene deres, gjør den stor og sprøyter onde tanker inn i dem, så de blir tungsindige og frykter for døden og Guds dom. Denne jammeren blir de ikke fri for så lenge dette livet varer.

Men på den dagen skal alt dette ta slutt, og vi skal forløses fra alt ondt.

Lørdag

> «For Herren selv skal komme ned fra himmelen med et bydende rop, med overengels røst og med Guds basun, og de døde i Kristus skal først stå opp. Deretter skal vi som lever, som er blitt tilbake, sammen med dem rykkes opp i skyer, opp i luften, for å møte Herren. Og så skal vi for alltid være sammen med Herren. Trøst da hverandre med disse ordene» (1 Tess 4,16–18).

Herren skal komme selv, i egen person. Riktignok er han også nå til stede overalt og hersker og regjerer over alle skapninger. Men det skjer hemmelig og skjult, for han lar seg ikke se. Da skal han derimot komme ned åpenlyst og synlig, så alle øyne skal se ham.

Englene skal være hans livvakt, og overengelen skal la sin røst lyde sammen med de andre. Paulus kaller det overengelens røst, og likevel er det Guds røst eller basun, for det skal skje på hans befaling.

Slik er det også med alle lærere: Når evangeliet forkynnes rent og klart, er deres røst eller ord ikke deres eget, men Guds. Derfor: Den som tror dem, tror Gud.

Paulus beskriver med stor omhu hvordan det skal gå til på den ytterste dag. Det gjør han for at vi verken skal sørge for mye over våre døde venner eller selv bli for redde for døden. Vi skal i stedet lengte inderlig etter at vår Frelser kommer i herlighet og salighet, og håpe trygt på at det visselig skal gå til slik som det står her: at han skal komme, vekke oss opp, føre oss med seg og ta oss med inn i sitt evige rike.

Hvem skulle ikke glede seg over det av hjertet? Men troen er svak, og det hindrer en slik glede.

Hvordan skal det da gå til når overengelens røst og basunene begynner å lyde? De døde i Kristus skal stå opp, og vi skal bli forvandlet i samme øyeblikk og rykkes opp for å møte Herren i luften.

Da skal vi ikke lenger ha noen anfektelse, men være frelst fra alt ondt. Sorg, gråt, lidelse, smerte og død skal ikke være mer, og ingen synd skal lenger bo i kjødet vårt. Det vi mistet i Adam, skal vi få igjen rikelig og bedre. Vi skal elske Gud av hjertet og love og prise ham i evighet.

Skal da også de ugudelige stå opp? Ja, like så vel som de gudfryktige. For Kristus er dommer over levende og døde, enten de er gode eller onde, rettferdige eller ugudelige.

Men de ugudelige skal ikke rykkes opp i skyene for å møte Herren. De skal bli igjen nedenfor og høre sin dom: «Gå bort fra meg, dere som er forbannet, til den evige ild» (Matt 25,41).

Med disse ordene fra Skriften skal vi trøste hverandre. For all verdens trøst, hvor herlig den enn er, er likevel ikke sann og varig, men forgjengelig og ikke et øyeblikk sikker. Men den trøsten som Den Hellige Ånd gir ved Ordet, står fast i all angst, i nød og død.

26. søndag etter treenighet

Søndag

> «Men når Menneskesønnen kommer i sin herlighet, og alle englene med ham, da skal han sitte på sin herlighets trone. Og alle folkeslag skal samles fremfor ham. Han skal skille dem fra hverandre, likesom gjeteren skiller sauene fra geitene. Han skal stille sauene ved sin høyre side, og geitene ved sin venstre» (Matt 25,31–33).

De fleste evangeliene lærer og innskjerper nesten bare troen. Dette evangeliet taler derimot bare om gjerninger – gjerninger som Kristus vil føre fram på den ytterste dag. Slik skal vi se at heller ikke Kristus vil at de skal glemmes. Han vil at de skal gjøres av alle som vil være kristne og bli funnet i hans rike.

Denne formaningen innskjerper han her så sterkt han kan: med det trøsterike løftet om den herlige, evige lønnen, og med den forferdelige trusselen om evig pine for dem som har foraktet denne lønnen. Beveger ikke dette et menneske, da beveger visselig ingenting ham.

Hadde ikke dette blitt sagt oss, ville vi lengtet etter å få høre hvordan det skal gå til på den ytterste dag, og hva Herren Kristus da vil si og gjøre. Her hører vi det. Først har vi døden for øye, som ingen kan unnslippe, og deretter dommens dag.

Det skal gå slik til: Ved oppstandelsen skal Kristus samle alle mennesker som har levd på jorden. Samtidig skal han komme ned i stor majestet og sitte på sin dommerstol, omgitt av hele den himmelske hærskare. Slik vil han tre fram for alle, onde og gode. Vi skal alle stilles fram for ham, og ingen skal kunne skjule seg.

For et forferdelig syn det skal bli for de ugudelige! De skal ikke bare se alle englene og skapningene, men Dommeren selv i sin guddommelige majestet. Og de skal høre ham felle dommen over dem: evig fortapelse og helvetes ild.

Dette alene burde med rette være en kraftig advarsel til oss om å leve som kristne, så vi kan stå med ære og uten frykt for denne Herren ved hans høyre side. Der skal det ikke være noen frykt eller redsel, bare trøst og glede.

For da vil han, som han selv sier, skille geitene fra sauene, så det blir åpenbart for alle engler og mennesker hvem som har vært hans sanne kristne, og hvem som har vært hyklere og verdens ugudelige flokk.

Dette skillet kan ikke skje i verden, ikke engang i den flokken som utgjør Kristi kirke. Her må onde og gode leve om hverandre, og det gjør de kristne vondt.

Men her har vi også trøst i den kommende dommens dag. Da skal Kristus skille de kristne fra den andre flokken. Da skal alle menneskers hjerter stå åpne for alle skapninger, og alt skal gå for seg på et øyeblikk, slik det blir forkynt her.

Mandag

> «Da skal kongen si til dem ved sin høyre side: Kom hit, dere som er velsignet av min Far! Arv det riket som er beredt for dere fra verdens grunnvoll ble lagt. For jeg var sulten, og dere ga meg mat. Jeg var tørst, og dere ga meg å drikke. Jeg var fremmed, og dere tok imot meg. Jeg var naken, og dere kledde meg. Jeg var syk, og dere så til meg. Jeg var i fengsel, og dere kom til meg. Da skal de rettferdige svare ham og si: Herre, når så vi deg sulten og ga deg mat, eller tørst og ga deg å drikke? Når så vi deg fremmed og tok imot deg, eller naken og ga deg klær? Når så vi deg syk eller i fengsel og kom til deg? Og kongen skal svare og si til dem: Sannelig sier jeg dere: Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg» (Matt 25,34–40).

Her kunne en spørre hvorfor Kristus bare vil føre fram de gjerningene vi kaller barmhjertighetsgjerninger eller ubarmhjertighetsgjerninger. De hører jo bare til ett bud, det femte: «Du skal ikke slå i hjel.» Der blir det befalt at vi ikke skal bli sinte på vår neste, men være vennlige, tjenestevillige og hjelpsomme – også mot dem som har gitt grunn til vrede og hardhet, og som ikke synes å være kjærlighet verd.

Nå sier jo Kristus at menneskene ikke bare skal gjøre regnskap for brudd på dette budet, men også for hvert unyttig ord de har sagt (Matt 12,36). Hvor blir det da av budene på den første tavle – å tro, lære, be rett og fremme Guds ord? Hvorfor feller han en så skarp dom bare over dem som bryter dette ene budet?

Når han her sier: «Jeg var sulten, og dere ga meg mat … Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg», viser han selv at han bare taler om de troende kristnes gjerninger. For den som gjør disse gjerningene mot en troende kristen, må selv være kristen.

Men den som ikke tror på Kristus, vil sannelig ikke elske noen kristen så høyt – og langt mindre Kristus selv – at han for Kristi skyld vil vise barmhjertighet mot de fattige og nødlidende som hører ham til.

Derfor vil han også føre slikt fram for dommen og dømme begge: både dem som har gjort slike gjerninger, og dem som ikke har gjort dem. For i dem har han et åpenbart vitnesbyrd om fruktene av deres tro og av deres vantro.

Likevel ser det ut som Kristus med dette vil vise at mange blant de kristne er blitt verre enn hedningene etter at de har fått forkynnelsen om syndenes forlatelse. Han sier jo også: «Men mange som er de første, skal bli de siste, og de siste de første!» (Matt 19,30).

Slik vil det også vise seg her: De som skulle være sanne kristne, er blitt verre enn før. Det har vi nå altfor tydelig for øynene.

Tirsdag

> «Så skal han si til dem på venstre side: Gå bort fra meg, dere som er forbannet, til den evige ild, som er beredt for djevelen og englene hans. For jeg var sulten, og dere ga meg ikke mat. Jeg var tørst, og dere ga meg ikke å drikke. Jeg var fremmed, og dere tok ikke imot meg. Jeg var naken, og dere kledde meg ikke. Jeg var syk og i fengsel, og dere så ikke til meg. Da skal de svare ham, også de, og si: Herre, når så vi deg sulten eller tørst eller fremmed eller naken eller syk eller i fengsel, og tjente deg ikke?» (Matt 25,41–44).

Hva tror du Kristus, kort sagt, vil si om slik ukristelig ubarmhjertighet når han sitter på sin dommerstol den dagen? «Hør, kjære deg, ville ikke også du kalle deg kristen og rose deg av evangeliet? Har ikke du også hørt denne prekenen? Jeg holdt den selv, og i den advarte jeg deg om hvordan min dom skulle lyde: Gå bort, dere som er forbannet! Jeg var syk, elendig og fange, og dere tjente meg ikke. Hvorfor har du foraktet dette og vært mer ubarmhjertig mot dine egne brødre enn en hedning?»

Tenker du å unnskylde deg ved å si: «Herre, når så jeg deg sulten eller tørst?» og så videre? Da vil han svare deg gjennom din egen samvittighet: «Kjære deg, var det da ikke noe menneske som forkynte for deg? Var det ingen fattige skolebarn som skulle oppdras til Guds ord? Var det ingen andre fattige, elendige, forfulgte kristne som skulle få mat, styrkes og besøkes?

Se hvordan de kjære apostlene og deres medkristne i begynnelsen bar sammen det de eide, til beste for de fattige enkene og for dem som ikke hadde noe eller ble forfulgt!»

Se, slik må den fattige kristenheten alltid berge seg selv. Ellers – om det sto til verden – ville både evangeliet, prekestolen og skolen for lengst ha gått til grunne.

Den andre grunnen til at Kristus nettopp nevner disse barmhjertighetsgjerningene og bruddene på det femte bud, er at han vil minne oss om dette: Er vi kalt til å være kristne og har fått barmhjertighet? Er vi forløst fra Guds vrede og fordømmelsen, og har vi i stedet en nådig Gud som gjør oss alt godt, både timelig og evig? Da skal vi se at dette ikke bare har skjedd til vår forløsning, men også er gitt oss som et forbilde.

Fordi han viser oss slik barmhjertighet, skal også vi gjøre det samme mot vår neste, så vi ikke bryter det femte bud, som krever kjærlighet og barmhjertighet. Og det skal vi ikke bare gjøre for budets skyld eller av frykt for dommen, men for å følge det eksemplet på godhet som Kristus har vist oss.

For dette eksemplet kan jo ikke være uten frukt. Selv om den store flokken ikke bryr seg om evangeliet, må det likevel være noen som virkelig fatter det og blir ved det. Han sier jo at han vil skille mellom to flokker. Derfor må det også finnes fromme som har holdt dette budet.

Onsdag

> «Da skal han svare dem og si: Sannelig sier jeg dere: Det dere ikke gjorde mot én av disse minste, det har dere heller ikke gjort mot meg. Og disse skal gå bort til evig pine, men de rettferdige til evig liv» (Matt 25,45–46).

Se nå til at du er blant dem som er gode og barmhjertige for Kristi skyld. Da kan du vente på den ytterste dag med glede og slipper å frykte for dommen. For han har allerede tatt deg ut og satt deg blant dem som skal stå ved hans høyre side.

Vi som er kristne, skal jo av hjertet lengte etter at denne dommen må komme. Derfor ber vi også: «Komme ditt rike. Skje din vilje … fri oss fra det onde» (Matt 6,10.13).

Det er slike hjerter som venter frimodig og med god samvittighet på Kristi dom. For de hører til samfunnet av dem som tror på Kristus og viser troens frukter i kjærlighet og velgjerning mot de fattige.

Den som ikke har troen, vil ikke vise kjærlighetens gjerninger mot de kristne. Men den som gjør dem, gjør dem fordi han tror at han har en trofast Frelser og Forløser i Kristus, som har forsonet ham med Gud. Derfor må han også ha et godt hjerte mot sin neste, ja, også mot sine fiender, og tjene dem når han ser at de lider nød. Ja, han bærer også tålmodig det som rammer ham fra djevelen og verden for troens skyld.

Den som er slik til sinns, skal nå være glad og ved godt mot. For han har jo allerede den salige dommen: «Kom hit, du velsignede! For også du har vært en av mine minste brødre. Du har selv lidd sult og tørst, eller du har tjent andre som var sultne og tørste, og vist dem barmhjertighet, slik jeg har gjort mot deg.»

Se, slik er geitene og sauene allerede skilt fra hverandre i dette livet. Hver og en kan godt merke det hos seg selv, og han må også la det komme til syne utad.

For de som ikke har troen, trøster seg visselig ikke ved Kristi nåde, og de tenker heller ikke på å vise barmhjertighet. Slik går de forbi Guds ord og sin neste som folk som verken ser eller hører. De vil ikke vite av at Herren en gang skal kreve det av dem.

Husket de at de skulle dø eller stilles fram for denne domstolen, ville de jo ikke nå gjøre noe menneske urett, ikke engang for en skilling.

Så blind og forherdet er verden at den med åpne øyne ikke vil se hvor mange mennesker som dør hver dag. Den raser bare videre i sin ondskap.

Den hører hvilken forferdelig dom og fordømmelse som skal komme over den. Likevel vil den verken akte på Kristi trøst eller hans eksempel. Den vil ikke ha noe annet enn å høre den ugjenkallelige dommen fra Kristi domstol falle over seg og så bli kastet bort fra hans ansikt i helvetes evige ild.

Torsdag

> «Da skal himlenes rike være å ligne med ti jomfruer som tok lampene sine og gikk ut for å møte brudgommen. Men fem av dem var uforstandige og fem kloke. De uforstandige tok lampene sine, men de tok ikke olje med seg. Men de kloke hadde også tatt med seg olje i kannene sammen med lampene sine» (Matt 25,1–4).

Denne lignelsen viser oss hvordan det står til med den kristne kirke; her er den vakkert malt for oss. Himlenes rike er ikke noe annet enn et rike som er grunnlagt ved evangeliet. Det begynte etter Kristi oppstandelse, da Kristi disipler ble sendt ut i hele verden for å forkynne evangeliet for all skapningen.

Når vi taler om troen, om evangeliet, om håpet og om kjærligheten, taler vi ikke om noe annet enn himlenes rike.

Dette evangeliet taler nå om øvelsen i himlenes rike, i kristenheten – en øvelse som Herren gir og tar bort som han vil. Derfor må vi alltid stå i frykt for at Herren skal ta fra oss den gleden og øvelsen som finnes i dette riket – så han ikke finner oss trygge og sovende, slik det gikk med de uforstandige jomfruene her.

Når riket blir forkynt, tar noen imot det av hele sitt hjerte. De tar det alvorlig, tror Ordet, går fram i det og gjør gode gjerninger og lar lampene sine lyse for verden. For de er godt forsynt med lamper og olje, det vil si med tro og kjærlighet. Det er dem de kloke jomfruene står for.

Så er det andre som også tar imot evangeliet, men de er søvnige og tar det ikke alvorlig. De gjør nok mange gjerninger, men de mangler troen. De mener at de skal klare det med sine gjerninger. De er trygge og tror ikke det er noen fare; de mener at Gud skal la seg betale med gjerninger. Det er dem de uforstandige jomfruene står for.

I Skriften kalles de uforstandige som ikke lyder Ordet, men følger sitt eget hode og ikke lar seg si. Det går dem til sist som de uforstandige jomfruene her.

Legg særlig merke til at denne lignelsen ikke taler om evangeliets forfølgere. De er allerede dømt og støtt ut av hans rike. Den taler om dem som er i dette riket.

Han kaller dem uforstandige jomfruer, for de bærer navnet kristne og hører til riket. De forkynner også evangeliet og gjør gode gjerninger.

Hva mangler de da? De søker sitt eget og ikke Guds ære, og det finnes ingen frykt hos dem. Gleden vil de nok ha; de vil alle sammen i bryllupet. Det er mange av dem, og alle har de lamper – men de har ikke forsynt seg med olje.

Når så brudgommen, Herren Kristus, kommer på den ytterste dag, vil få av dem komme inn i bryllupet. Det var mange mennesker på jorden da vannflommen kom, men bare åtte sjeler gikk med Noah inn i arken. Slik vil det også gå her.

Fredag

> «Da det dro ut før brudgommen kom, slumret de alle inn og sov. Men midt på natten lød det et rop: Se, brudgommen kommer! Gå ham i møte! Da våknet alle jomfruene og gjorde lampene sine i stand. Men de uforstandige sa til de kloke: Gi oss av deres olje, for lampene våre slokner! Men de kloke svarte: Nei, det ville ikke bli nok både til oss og til dere. Gå heller til dem som selger og kjøp til dere selv. Mens de var borte for å kjøpe, kom brudgommen. Og de som var rede, gikk inn med ham til bryllupsfesten. Og døren ble stengt. Til sist kom da også de andre jomfruene, og de sa: Herre, herre, lukk opp for oss! Men han svarte og sa: Sannelig sier jeg dere: Jeg kjenner dere ikke!» (Matt 25,5–12).

Det er svært trøstefullt for oss å høre at også de kloke sover. Også de sanne kristne synder iblant. Gud kan godt tåle syndere i sitt rike – bare en erkjenner synden og lukker opp når han banker på.

Ja, hans rike er ikke annet enn et rike der synden bare blir tilgitt, gang på gang.

Det er nettopp forskjellen mellom de sanne, fromme kristne og de falske kristne. De fromme vet at Guds barmhjertighet alene tar bort synden. Men de falske kristne mener at de kan stille Guds vrede og bli fri fra synden ved sine egne gjerninger.

De uforstandige jomfruene – de gjerningshellige og hyklerne, som har bygd på sine gjerninger – skal da si til de kloke jomfruene, de sanne kristne, som bare stoler på Guds godhet: «Gi oss av deres olje, for lampene våre slokner!»

Ja visst, der det ikke er olje, slokner lampene; det er sikkert. Med gjerninger kan du ikke skaffe deg noen trøst. Trøst og hjelp må en søke hos Guds nåde og barmhjertighet alene.

Derfor sier de kloke til de uforstandige: «Nei, det ville ikke bli nok både til oss og til dere.» Det er et tordenslag mot alle som stoler på helgeners eller andre menneskers fortjeneste. For ingen av dem har nok selv – langt mindre har de noe til overs å hjelpe andre med.

Når de så kommer og banker på og gjerne vil inn i bryllupet, må de høre: «Jeg kjenner dere ikke.» De som skal inn, er allerede inne. Det blir en forferdelig dom.

Da skal de bli forlatt av alle hellige, ja, av alle mennesker. For den som Jesus ikke kjenner, blir ikke kjent av noen.

La oss derfor gi flittig akt på denne lignelsen, for den er talt til oss. La dette evangeliet være en alvorlig sak for oss. La oss ikke sove eller være trygge, for før vi vet ordet av det, kommer brudgommen. Den som da er rede, går med inn i bryllupet.

Det mener også Herren når han slutter lignelsen og sier: «Våk derfor! For dere kjenner ikke dagen eller timen» (Matt 25,13). Slik formaner han også et annet sted: «La hoftene være ombundet og lampene brennende! Og vær dere som folk som venter på sin herre når han vender hjem fra bryllupet, for at de kan åpne for ham straks han kommer og banker på» (Luk 12,35–36).

Lørdag

«Våk derfor! For dere kjenner ikke dagen eller timen» (Matt 25,13).

Her blir det krevd av oss at vi alltid skal våke og vente på Herren. For Herrens dag vil liste seg fram før vi ser oss om. Brått vil den overfalle og fange oss, slik fuglefangeren fanger fuglene med garn eller nett.

Dette formaner de kjære apostlene oss flittig til. Paulus skriver til tessalonikerne: «Men om tider og tidspunkt, brødre, trenger dere ikke til at noen skriver til dere. Dere vet jo selv godt at Herrens dag kommer som en tyv om natten» (1 Tess 5,1–2).

Og Peter sier: «Herren er ikke sen med løftet, slik noen holder det for senhet. Men han har tålmodighet med dere, for han vil ikke at noen skal gå fortapt, men at alle skal komme til omvendelse» (2 Pet 3,9).

Alt dette er sagt mot vår trygghet. For vi er altfor trygge og tenker alltid: «Det er god tid ennå; den ytterste dag kommer ikke på lenge.» Mot dette roper Kristus og apostlene at vi skal vente på dagen, våke og alltid stå i frykt, så han ikke finner oss uforberedt.

De som våker, vil ta imot Herren med glede. Men for dem som er trygge, vil han komme til skrekk.

Inntil Herren kommer, varer Guds rike på jorden. I det riket hersker han over alle troende og verner dem som en trofast konge. De på sin side stoler helt på ham, tar villig imot hans farslige tukt og straff og følger ham alltid i lydighet.

Et slikt rike er ikke verdslig eller timelig, men åndelig. Det består ikke i noe ytre, men i at menneskets hjerte og samvittighet blir rettferdiggjort og trøstet. Det er ikke annet enn at syndene blir tilgitt og tatt bort – for det er syndene som gjør samvittigheten uren og urolig.

Kristus hersker som konge ved å slette ut syndene, og det gjør han på to måter. For det første forlater, tilgir og skjuler han synden, så Gud ikke vil se på den, akte på den eller straffe den, selv om den ennå er i mennesket. Som Salme 32 sier: «Salig er det mennesket som Herren ikke tilregner misgjerning, og som er uten svik i sin ånd» (Sal 32,2). For det andre renser han synderen ved mange slags kors og lidelse.

Slik er det alltid to deler i Guds rike: For det første blir vi rettferdiggjort, for det andre herliggjort – og det ved kors og lidelser, for uten dem kommer vi aldri til herligheten.

Tror vi nå at Jesus Kristus er død og oppstått for oss, kan vi også være visse på at Gud vil føre oss med Kristus inn i sin herlighet sammen med de andre kristne og frelse oss fra død og helvete. For slik vil han handle med alle som tror og blir i hans død.

Tror du dette, så vær glad og vær viss på at Gud vil føre deg med Kristus. Og likesom han er oppstått, skal også du stå opp til det evige liv. Amen.

Om Martin Luther

1483–1546

Martin Luther (1483–1546) ble født i Eisleben i Tyskland. Han studerte jus, men gikk i 1505 i kloster hos augustinereremittene i Erfurt, ble prest og senere doktor og professor i bibelteologi ved universitetet i Wittenberg. Her foreleste han over Salmene, Romerbrevet og Galaterbrevet.

Gjennom arbeidet med Skriften kom han til den innsikten som ble reformasjonens kjerne: at mennesket blir rettferdig for Gud av nåde, ved troen på Kristus, og ikke ved egne gjerninger. Da han i 1517 offentliggjorde sine 95 teser mot avlatshandelen, satte han i gang en bevegelse som forandret kirken i store deler av Europa. Han oversatte Bibelen til tysk, skrev salmer, katekismer og et stort antall prekener og bibelutleggelser.

Utleggelsen av Galaterbrevet bygger på forelesninger han holdt i Wittenberg i 1531 og ble utgitt i 1535. Luther kalte selv Galaterbrevet «min Katharina von Bora», etter sin hustru, fordi han satte det så høyt. Kommentaren regnes som en av de klareste framstillingene av læren om rettferdiggjørelsen ved tro.

Ordforklaringer

Ambrosius – Kirkefar og biskop i Milano (ca. 340–397), som døpte Augustin.
Anfektelse – Luthers ord for åndelig angrep og indre kamp: tvil, frykt for Guds vrede og djevelens anklager mot samvittigheten, slik at troen blir angrepet.
Augustin – Kirkefar og biskop i Hippo i Nord-Afrika (354–430). Den av kirkefedrene Luther satte høyest, særlig for læren om nåden.
Bernhard – Bernhard av Clairvaux (1090–1153), abbed og forkynner. Luther satte ham høyt fordi han til sist holdt seg til Kristus alene.
Donatister – En kirkelig bevegelse i Nord-Afrika fra ca. 310. De mente at prester som hadde falt fra under forfølgelsen, ikke kunne forvalte gyldige sakramenter, og skilte seg ut fra resten av kirken.
Gjendøpere – En radikal bevegelse fra 1520-årene som forkastet barnedåpen og døpte voksne på nytt. Noen grupper ble også opprørske, som i Münster i 1534–35.
Gjøre fyllest – Betale fullt ut, gjøre opp for: Kristus har gjort fyllest for synden, det vil si betalt hele skylden.
Gregor – Pave Gregor den store (ca. 540–604), regnet som en av kirkefedrene. Han skrev mye om sjelesorg og prestetjeneste.
Hieronymus – Kirkefar (ca. 347–420) som oversatte Bibelen til latin (Vulgata). Luther strides ofte med hans utleggelse av Galaterbrevet.
Papister – Luthers navn på dem som holdt fast ved pavens lære og myndighet – den romersk-katolske kirkens ledere og forsvarere på hans tid.
Sekterere – Luthers navn på grupper som brøt ut av reformasjonen med egne meninger om dåp, nattverd og prestetjeneste.
Svermere – Luthers navn på radikale reformatorer som mente at Ånden talte direkte til dem, utenom Skriften og sakramentene – for eksempel Thomas Müntzer og gjendøperne.
Tyrkerne – Det osmanske riket, som på Luthers tid rykket fram i Europa og beleiret Wien i 1529. For Luther står «tyrken» også for islam, og han bruker den som eksempel på en religion som vil bli frelst ved gjerninger.